

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ & ΜΕΛΕΤΩΝ
ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ & ΜΕΛΕΤΩΝ
ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1974

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Παιδείας εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ ἐλληνικὸν κοινὸν τὸν πρῶτον τόμον τῆς προγραμματισθείσης σειρᾶς ἀνθολογουμένων μαθητικῶν κειμένων.

Τὸ τεῦχος τοῦτο περιλαμβάνει ἐργασίας, αἱ ὁποῖαι ἐγράφησαν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1970-1971. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος δημοσιεύονται ἐπιλεγεῖσαι ἐκθέσεις μαθητῶν μικρῶν καὶ μεγάλων τάξεων, χαρακτηρισμοὶ προσώπων, ἀναλύσεις λογοτεχνημάτων καὶ ἔργων τέχνης, μελέται καὶ, τέλος, καθαρῶς λογοτεχνικῆς ὕφης κείμενα, ἥτοι διηγήματα καὶ ποιήματα. Τὸ δεῦτερον μέρος ἀποτελεῖ ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἑθνεγερσίαν τοῦ 21 καὶ εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Θέματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, εἰς τοὺς παράγοντας οἱ ὁποῖοι προητοίμασαν τὴν Ἐπανάστασιν, εἰς τὴν δρᾶσιν τῶν ἐθνικῶν ἡρώων, εἰς τὴν συμβολὴν τῶν διαφόρων περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ἀγῶνα καὶ ποικίλα ἄλλα συνθέτουν μίαν ὁπωσοῦν ὁλοκληρωμένην εἰκόνα τῆς σημαντικῆς ταύτης περιόδου τῆς ἱστορίας τοῦ Γένους μας.

Ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν ἐργασιῶν ἐπελέγησαν κατὰ προτίμησιν ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι συνεδύαζον πλούσιον περιεχόμενον καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἄσπογον μορφήν. Διὰ τὸ περιορισμένον τοῦ χώρου δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ δημοσίευσις ὅλων τῶν ἐπιλεγέντων κειμένων. Κυρίως παρέστη ἀνάγκη νὰ ἀποκλεισθοῦν ἀξιόλογα πολυσέλιδα μελετήματα καὶ ἐτέρων νὰ δημοσιευθοῦν μόνον ἀοσπάσματα.

Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ λησμονῇται ὅτι ἔχομεν ἐνώπιόν μας μαθητικά κείμενα. Ὡς ἐκ τούτου ἐξητάσθησαν μὲ τὸ ἀνάλογον κριτήριον καὶ ὄχι μὲ ἀνεδαφικὰς ἀξιώσεις, ὥς ἐὰν ἦσαν λ.χ. δημιουργήματα ἀνεγνωρισμένων λογοτεχνῶν καὶ ὀρίμων ἐπιστημόνων. Πιθανὸν ἔνια τούτων νὰ παρουσιάξουν ὁμοιότητα μορφῆς ἢ περιεχομένου πρὸς ἔργα δοκίμων συγγραφέων. Εἰς τὴν ἡλικίαν ταύτην εἶναι συνήθως

ἀναπόφευκτος ἡ ἐπίδρασις — καὶ ἡ μίμησις ἐνίοτε — λογοτεχνικῶν προτύπων καὶ ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπεξεργασίαν ἐνὸς λογοτεχνικοῦ θέματος ἢ μιᾶς μελέτης.

Πλὴν τούτου ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ἔκρινε σκόπιμον νὰ ἐπιφέρῃ μεταβολὰς τινὰς εἰς τὰ κείμενα χάριν τῆς ὀρθογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς ὁμοιομορφίας. Ὡσαύτως προέβη εἰς τὴν διαγραφὴν ὀρισμένων παλλιλλογιῶν καὶ κοινοτοπικῶν φράσεων, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀντικατάστασιν λέξεων καὶ ἐκφράσεων δι' ἄλλων εὐστοχωτέρων, χωρὶς βεβαίως τοῦτο νὰ σημαίνει ὅτι ἐπῆλθεν οὐσιώδης ἀλλοίωσις εἰς τὸ περιεχόμενον ἢ εἰς τὸ προσωπικὸν ὕφος τοῦ μαθητοῦ. Ἡ ἀνεπαίσθητος αὕτη διόρθωσις ἐκρίθη ἐπιβεβλημένη, καθ' ὅσον μεταξὺ τῶν σκοπῶν τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀνθολογίας εἶναι καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς καλαισθησίας τῆς νεολαίας διὰ τῆς προσφορᾶς πλουσίας καὶ ὁμαλῆς γλώσσης καὶ ὕφους ὑποδειγματικοῦ διὰ τὴν ἀκριβολογίαν, τὸν χρωματισμὸν καὶ τὴν κομψότητα.

Φυσικὸν εἶναι ὁ τόμος οὗτος νὰ παρουσιάξῃ ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας. Ὡς κριθῇ ὁμως ὡς μία ὠραία προσπάθεια καὶ ὡς χαιρετισθῇ ὡς μία εὐδοίωνος ἀπαρχή, ἡ ὁποία σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἀποδώσῃ τοὺς καρπούς της. Συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν Ἐγκύκλιον ἡ ἔκδοσις θὰ συνεχισθῇ ἀποβλέπουσα εἰς ὅλον ἐν ὑψηλοτέρους στόχους. Ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ εὐελπιστεῖ ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ποικιλία καὶ ἡ πρωτοτυπία τῶν θεμάτων, ἡ μεστότης τοῦ περιεχομένου καὶ ἡ λογοτεχνικὴ χάρις τῶν ἐπιλεγχομένων ἐκάστοτε κειμένων θὰ συντελέσουν εἰς τὴν σταδιακὴν ἀνύψωσιν τῆς ποιοτικῆς στάθμης αὐτῶν τῶν ἐκδόσεων. Οὕτω ἡ σειρά τῶν τόμων τῆς «Ἀνθολογίας Μαθητικῶν Κειμένων», βελτιουμένη συνεχῶς, θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πνευματικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἀποβαίνουσα ἀληθὲς κόσμημα τῆς βιβλιοθήκης κάθε ἐλληνικῆς οἰκογενείας.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ἰωάννα Παπαζαφεῖρη, τοῦ Τμήμ. Προγράμματος-Μελετῶν, πρόεδρος
Ἀθανασία Μεϊντάνη, τοῦ Γυμν. Θηλ. Κορυδαλλοῦ,
Ἀναστάσιος Χρήστου, τοῦ Γυμν. Θηλ. Νέας Σμύρνης,
Δημήτριος Χατζηαθανασιάδης, τοῦ Γυμν. Νέου Ψυχικοῦ,
Νικόλαος Ζαγανιάρης, τῆς Βαρβακείου Προτύπου Σχολῆς,
Δημήτριος Πλατανίτης, τοῦ Γυμν. Ἀρρ. Χαλανδρίου, μέλη

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Γιόκα μου,

βάλε ύπομονή ν' ἀραδιάσης τὰ κολουβογράμματά μου. Ἄς ὄψεται ὁ παππούς ὁ Μίλτος πού, σάν πῆγα μέχρι τὰ Χριστούγεννα στήν πρώτη τῇ μικρῇ, μιὰ μέρα τί τοῦ ἦρθε τοῦ εὐλογημένου καί μοῦ 'πε: «Θά σέ κλείσω στήν κασέλα, ἂν ξανάρθης ἄγραφη, Γιωργίτσα». Οὔτε πού μέ ξαναεῖδε. Ἔτσι, ὅσα γράμματα μάζεψα, μόνη μου τὰ 'μαθα ἢ δόλια.

Τὸ μυαλό μου, παιδάκι μου, ἀπόψε εἶναι κοντά σου, μὰ καί ποιό βράδυ καί ποιά στιγμή σ' ἀφήνω μόνο σου; Ἡ νόνα σου γυρίζει τ' ἀδράχτι στή γωνιά κι ἐγώ, ἀφοῦ μάλωσα τὰ ρουχαλάκια τῆς Ἀνθούλας καί τοῦ Θεωδώρακη, ἔβαλα ἓνα ροῦχο στοῦ παράθυρο νά κόψη τὸ βοριά, τάισα τὴ φωτιά καί πῆρα νά σοῦ γράψω.

Ὅπως γυρίζει τ' ἀδράχτι ἡ γιαγιά, ἐκεῖνο μαζί του ἀρπάζει καί τὸ μυαλό μου καί τὸ στέλνει μακριά, πολὺ μακριά. Πέρασα πολλὰ βουνά, πέρασα καί τὴ μεγάλη θάλασσα, πού μοῦ 'γραψες πὼς ἔκανες εἰκοσιέξι μερόνυχτα νά τὴ διαβῆς μὲ τὸ βαπόρι. Πῆρα τὸ μεγάλο κάμπο, πού εἶναι γεμάτος ἀπὸ πρόβατα, γελάδια κι ἀπὸ κεῖνα τὰ παρὰ ξένα ζῶα, πού μοῦ 'γραψες πὼς βάζουν τὸ παιδί τους στὴ σακκούλα τῆς κοιλιᾶς τους, κι ἦρθα κοντά σου.

Πόσο μεγάλο, παιδάκι μου, γίνεται τὸ μυαλό μου κοντά σου! Σὲ σκέπασα, ἀγόρι μου, χάιδεψα τὸ μέτωπό σου, πού στήν ἀρχὴ μοῦ φά-

νηκε νά καίη, καί πάγωσα ή κακομοίρα, συγύρισα τά ρούχα σου, σέ φίλησα καί πάλι έφυγα. Πόσες φορές δέν κάνω τó ταξίδι τούτο!

Παιδάκι μου, σοῦ λέω τά νέα μας.

Ἡ Ξανθή τοῦ παπα-Γιώργη έπесе ἀπό τήν ἐλιά πού ραβδίζανε καί τή φέρανε μέ τήν κουβέρτα στοῦ χωριό. Ὁ γιός τοῦ Ὠνάση, εἶπανε, ἔστειλε ἕνα πετούμενο, πού ἔμοιαζε μέ μεγάλο πουλί καί τήν πήρε γιά τήν Ἀθήνα νά τή γιатρέψουν. Ὅσοι μαζευτήκαμε, τῆς κουνούσαμε τά μαντήλια καί κλαίγαμε. Ὁ Θεός νά τή λυπηθῇ, γιατί ἔχει καί παιδί στήν κούνια. Ἡ Χάιδω μας γέννησε δυò ὁμορφα κατσικάκια. Προχτές σφάζαμε καί τò θρεφτάρι μας. Ἦταν τò μεγαλύτερο τοῦ χωριοῦ. Διάλεξα τοὺς καλύτερους μεζέδες, ὅλο ψαχνό, καί τοὺς ἔβαλα σ' ἕνα κιούπι μικρό. Αὐτò εἶναι δικό σου, γιόκα μου. Κάναμε καί γλέντι. Ὁ πατέρας σου μέ τοὺς γείτονες τò τσουξανε καί λιγάκι. Ἡ Ἀνθούλα μας ἦρθε κοντά μου καί μοῦ εἶπε: «Μάνα, γιατί νά μὴν εἶναι κι ὁ Θάνατος μας ἐδῶ; Κάνουν κι ἐκεῖ ἀπόκριες; Ντύνονται μασκαράδες; Θυμᾶσαι. μάνα, πού γινότανε ἀρκουδόγυφτος καί μέ φοβέριζε;». Μοῦ σπάραξε τήν καρδιά τò παλιόπαιδο.

Παιδί μου, ὁ πόνος μου εἶναι μεγάλος. Τὸν κρατάει μονάχα ἡ ἐλπίδα ὅτι θά σέ ξαναἰδῶ. Ἔδεσα κόμπο τήν καρδιά μου. Νά τρῶς καλά καί νά προσέχης μὴν πάρης κανένα κρύο. Τρέμει ἡ ψυχὴ μου, ἀγόρι μου. Διαβάζει ὁ πατέρας σου στίς ἑφημερίδες ὅτι γίνονται σεισμοὶ καί καταιγίδες καί πνίγονται οἱ ἄνθρωποι σὰν κοτόπουλα. Ἄραγε κοντά σου γίνονται αὐτά; Παιδί μου, δὲ θέλω νά σφαλήσω τὰ μάτια μου πρὶν σέ ξαναἰδῶ. Σοῦ στέλνω κι ἕνα φυλαχτό. Μὴν τò βγάλης ἀπὸ πάνω σου.

Νά μοῦ γράφης πολλὰ, ὅσο μπορεῖς πιὸ πολλὰ. Δὲ χορταίνω νά τὰ διαβάζω καί νά τὰ φιλῶ. Ὅλα τὰ ἴμαθα ἀπ' ἐξω. Γιομίσανε τὰ μάτια μου, γιόκα μου, καί σταματᾶω.

Μὲ ἀπεριόριστη ἀγάπη
ἡ μάνα σου.

Πελαγία Χριστοπούλου
Τάξις Α'
Παρθεναγωγεῖον Ν. Ν. Μακρῆ
Ἀγία Παρασκευὴ Ἀττικῆς

Ο ΧΑΡΤΑΕΤΟΣ ΜΟΥ

—Έλα, Δημητράκη, ὦωωπ! Μόλις φυσήξει, ἄφησέ τον. Έ, μὰ δὲ γίνεται, τούτη τῇ φορὰ πιά θὰ πετάξει.

Φύσηξε ἑλαφρὸ ἀεράκι καί, καθὼς τὸ τράβηξα μὲ ὅλη μου τῇ δύναμῃ, τὸ μεγάλο χάρτινο πουλὶ ἔκανε πὼς σηκώνεται γιὰ εἰκοστὴ τουλάχιστον φορὰ.

—Ὦχ, δὲν ἀντέχω πιά. Μὰ γιατί δὲν πετάει; ἀναρωτιόμαστε μὲ τὸ φίλο μου μπροστὰ στὸ συνεταιρικό χαρταετό μας. Μὲ τί ἐπιμέλεια εἴχαμε κόψει καὶ δέσει τὰ καλάμια του! Πόσο ὥραϊα καλυμμένος μὲ τὶς πολύχρωμες κόλλες του ἦταν καὶ τί ὥραϊα φουντωτὴ οὐρὰ εἶχε! Καί, στ' ἀλήθεια, εἴχαμε φάει δυὸ ὀλόκληρες μέρες κατασκευάζοντάς τον. Ἀλλὰ γιατί τώρα δὲν πετοῦσε;

—Τὰ ζύγια σας εἶναι στραβά, εἶπε ἓνας «μεγαλύτερος», ποὺ ἦξερε ἀπ' αὐτά. Τὰ σιάξαμε, κοντύνσαμε λίγο καὶ τὴν οὐρὰ, γιατί τῇ βρήκαμε κάπως μακριά. Καὶ τὸ χειρότερο ἦταν πὼς ὅλα τὰ γύρω μας παιδιά εἶχαν ἀνεβάσει τοὺς ἀετούς τους καὶ ἦδη καμάρωναν:

—Γιὰ δές τον ἐμένα! Ἐκεῖ ποὺ πῆγε δὲν τὸν φτάνει κανεῖς.

—Μὰ τί κάνετε ἐσεῖς καὶ πετάει;

—Έ, τέτοια παλιοσακαράκα, ποὺ εἶναι ὁ δικός σας, πὼς θέλετε νὰ πετάξει;

Ἐσφιξα τὰ δόντια μου κι ἐτοιμάστηκα γιὰ τὸ τελευταῖο καπόνι·

Μὰ νά, τούτη τή φορά δὲ μᾶς ντροπιάζει. Περήφανος ἀνεβαίνει, ὅλο ἀνεβαίνει.

—Ὅριστε, τώρα θὰ σᾶς φτάση καὶ θὰ σᾶς ξεπεράση.

—Μπᾶ, τώρα θὰ σᾶς κάνη καλόνι καὶ θὰ σᾶς ἔρθη στὸ κεφάλι.

Ἐκεῖνος ὁμως ἐξακολουθεῖ νὰ σκίζη τὸν οὐρανὸ σὰν ὑπερηχητικὸ ἀεροπλάνο. Ξεπεράσαμε τοῦ Γιώργου, πάει τώρα καὶ τοῦ Νίκου. Ὅλοι μᾶς ζηλεύουν.

—Βρῆκε πιά τὸν ἄερα του. Τώρα δὲν πέφτει, ὁ κόσμος νὰ χαλάσῃ!

Σὰ νὰ ἦταν κάποιος ἐκεῖ ποὺ ἔτρωγε σπάγγο, ὅλο καὶ ζητοῦσε κι ἄλλον, κι ὅλο ἔφτανε πρὸς τὰ σύννεφα. Τώρα πιά στὸν οὐρανὸ διακρινόταν μιὰ μαύρη κουκκίδα, ποὺ ὅλο καὶ μίκραινε.

—Θὰ φτάση τὰ σύννεφα! εἶπε κάποιος μικρὸς «φιλοσοφῶν».

Μὰ νά, περνοῦμε καὶ τὸν τελευταῖο χαρταετὸ καὶ εἴμαστε πρῶτοι.

—Μπράβο, ὁμορφε καὶ δοξασμένε χαρταετὲ μας! φωνάξαμε. Μὰ δὲν καταλαβαίνω γιὰτί στήν ἀρχὴ μᾶς ἔκανες τὰ νάζια σου καὶ δὲν ἔφευγες.

—Χά, χά! Νά τώρα τὸ ψοφίμι ποὺ λέγατε! Πήρατε τὸ μαθηματικὸ σας;

—Δῶς' μου κι ἐμένα λίγο νὰ βαστάξω! Δῶς' μου κι ἐμένα! φώναζαν τὰ παιδιά.

Τώρα θὰ τοῦ στείλουμε τηλεγράφημα. Τρυπώντας στη μέση ἓνα τσιγαροκούτι τὸ περάσαμε στὸ σπάγγο, κι αὐτό, ἄγνωστο πῶς, ἄρχισε νὰ προχωρῇ πρὸς τὰ πάνω.

Ὅμως, τί δυστυχία μας! Ἀρχίζει νὰ χάνη συνεχῶς ὕψος. Κρύος ἰδρώτας μ' ἔκοψε. Ὁ φίλος μου κιτρίνισε σὰν τὸ κερί. Ἀμάν, γιατί; Παρὰ τίς προσπάθειες καὶ τὰ κόλπα μας αὐτὸς ὅλο καὶ χαμηλώνει, ὥσπου προσγειώνεται καὶ στρογγυλοκάθεται σὰν πασὰς στὰ σύρματα τῆς ΔΕΗ. Ξέραμε πῶς δὲν ὑπῆρχε πιά σωτηρία γιὰ τὸ δοξασμένο χαρταετό μας, ποὺ δὲν πρόλαβε νὰ κατεβῇ, γιὰ ν' ἀπολαύσῃ τὴ νίκη του.

Ἡ ὥρα εἶχε προχωρήσει κι ἐμεῖς σπεύσαμε νὰ φύγουμε ἀπὸ τὸν τόπο, ὅπου τόσο ἄδοξα ἔπεσε ὁ περήφανος ἀετός μας κάτω ἀπὸ τὰ πειράγματα τῶν ἄλλων παιδιῶν.

Εὐστράτιος Κ. Τάμπρας

Τάξις Α'

Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Μυτιλήνης

ΑΝ Ο ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΧΕ ΦΩΝΗ

—Καλημέρα σας!.. Είμαι ό πίνακας τής τάξεως Α3. Θέλετε νά γνωριστοῦμε; Έχω χρώμα σκούρο πράσινο καί διαστάσεις 2Χ3 μέτρα. Τά παιδιά πολλές φορές μέ αποκαλοῦν «γρουσουζαρο», γιατί νομίζουν πώς ἐγώ φταίω, όταν σηκώνωνται στό μάθημα νά γράψουν πάνω μου καί δέν ξέρουν. Τί νά τοὺς κάνω; Ἄς διαβάζουν! Στό κάτω κάτω ἐγώ δέν ἔχω σχέσεις μ' αὐτοὺς τοὺς μαθητάς. Μέσα στήν τάξη ὑπάρχουν εὐτυχῶς καί καλὰ παιδιά. Αὐτά, όταν σηκώνωνται στό μάθημα, πάντοτε ξέρουν καί ἀπαντοῦν σωστά στόν καθηγητή. Καί πόσο εὐτυχῆς εἶμαι κι ἐγώ, όταν γράφουν σωστά πράγματα! Μά καί τί λύπη νιώθω, όταν καλὸς μαθητὴς τὰ μπερδέψη! Ἄχ, τότε, Θεέ μου, ἄς μοῦ ἔδινες φωνή, νά τόν βοηθήσω! Παρ' ὅλο πού δέν πρέπει, ὅμως αἰσθάνομαι χαρά, όταν οἱ «κατμάδες», ὅπως τοὺς λέτε, σηκωθοῦν καί τὴν πατήσουν. «Τὸ πάθημα ἄς σᾶς γίνη μάθημα», τοὺς λέω. Ἄμ δέ! Αὐτοὶ κουτούκια εἶναι, κουτούκια θά μείνουν! Τὴν ἐπαύριο σηκώνονται καί πάλι δέν ξέρουν. Καί πόσες καρδιὲς δέ χτυποῦν, όταν βλέπουν τὸν καθηγητὴ νά φυλλομετρᾷ τὸν κατάλογο καί νά ἀπαγγέλλῃ ἀργά, πένθιμα, καταδικαστικά τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν γιὰ ἐξέταση! Ἄ. τότε προτιμῶ χίλιες φορές νά εἶμαι πίνακας παρὰ ἄνθρωπος!

Μά πάνω στὴ βιασύνη μου καί στὴ φλυαρία μου ξέχασα νά σᾶς συστήσω τοὺς φίλους μου. Ἐπὶ δὴ ὁ σπόγγος, ἀχώριστος σύντροφός

μου. Αὐτὸς μὲ καθαρίζει ἀπ' αὐτὰ ποὺ εἶναι γραμμένα πάνω μου, γιὰ νὰ γραφοῦν ἄλλα κι ἄλλα κι ἄλλα... Τόσα πράγματα ἔχουν γραφτῇ, ποῦ, ἂν ἐπιχειροῦσα νὰ σᾶς τὰ γράψω σὲ βιβλία, δὲ θὰ χωροῦσαν ὅλες οἱ βιβλιοθήκες τοῦ κόσμου. Τί Μαθηματικά, τί 'Αρχαῖα, τί ἐξισώσεις, τί Γραμματική, τί Φυσική! Τί, τί, τί, τί, τί...

Κι ἀπὸ κεῖ οἱ δυστυχισμένες φιλενάδες μου, οἱ κιμωλίες. Μὲ αὐτὲς γράφουν πάνω μου. Καὶ διαφόρων χρωμάτων! Κόκκινες, ἄσπρες, κίτρινες! "Ὅμως ἡ μοῖρα τους εἶναι μία καὶ τὴν ξέρουν: κάποτε θὰ τελειώσουν καὶ θὰ γίνουν μικρὰ κομματάκια, ἀνίκανα νὰ γράφουν... Κι ἐκεῖ κάτω τὰ θρανία. Πῶς τὰ λυπᾶμαι τὰ καημένα, ὅταν βλέπω τὰ κακομαθημένα παιδιὰ νὰ χαράζουν μὲ τοὺς διαβήτες καὶ τὰ μολύβια πάνω τους!

Παρακολουθῶ ὅλα τὰ μαθήματα, ποὺ κάνουν τὰ παιδιὰ. "Ἄλλοτε ἔχουν τέσσερες ὥρες τὴν ἡμέρα, ἄλλοτε πέντε κι ἄλλοτε ἕξι. Οὐφ αὐτὸ τὸ ἐξάωρο, πῶς μὲ ζαλίζει! Ξέρετε τί θὰ πῇ ἕξι ὁλόκληρες ὥρες νὰ γράφουν πάνω σου; "Ἄσε πιά στὰ διαλείμματα τί τραβῶ! "Ὅλο μὲ μουντζουρώνουν καὶ γράφουν σαχλαμάρες.

"Ἄμ ὁ διαβήτη; Μερικοὶ κακομαθημένοι βρίσκουν ὥρατο νὰ μοῦ καρφώνουν τὸ διαβήτη καὶ μὲ ἔχουν γεμίσει τρύπες. Καμμιά φορὰ ὅμως μὲ πλένουν καὶ ξαλαφρώνω. Μαθηταὶ ἔρχονται, μαθηταὶ φεύγουν! Ἐμένα ποῦ μὲ βλέπετε, ἔχω περάσει ἀπὸ τὰ χέρια ἐκατοντάδων μαθητῶν.

Οὐφ, φτάνει πιά! Πολὺ σᾶς ζάλισα μὲ τὴν πολυλογία μου. "Ἄντε, γειά σας. "Ακούω τὸν καθηγητὴ νὰ ἔρχεται καὶ πρέπει νὰ πιάσω δουλειά. Βέβαια, τί νομίζετε!

Εὐστράτιος Κ. Τάμπρας

Τάξις Α'

Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Μυτιλήνης

ΤΟ ΨΩΜΙ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

Είμαι στις τελευταίες ώρες μου, τί κρίμα νά πεθάνω τόσο νέος! Μά με χαρά μου θά τὸ κάνω. Χωρίς ἐμένα οἱ ἄνθρωποι δὲ ζοῦν καὶ εἶμαι περήφανος γι' αὐτό. Νά τώρα με κόβουν. Ἄχ, πονῶ! Μὲ βάζουν σὲ μιὰ θέση πάνω στὸ τραπέζι. Δίπλα μου κι ἄλλα φαγητὰ περιμένουν τὴν ὥρα τους. Λίγη ζωὴ μοῦ ἀπομένει. Θά σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορία μου, νά δῆτε πόσο ἄτυχος εἶμαι. Ἄραγε θά με συμπονέσετε;

Δὲν εἶχε φύγει τὸ καλοκαίρι, ὅταν οἱ γεωργοὶ μὲ φύτεψαν. Ἡ γῆ, πρώτη μου κατοικία, ἦταν εὐφορὴ κι ἀφράτη. Ἐγὼ δὲν ἤμουν ὅπως τώρα. Ἦμουν ἓνα μικρὸ σπειράκι. Τὸ τοπίο γύρω ἀπὸ τὴν κατοικία μου μοῦ ἄρεσε. Πρὸς βορρᾶν ὑψώνονταν τὰ γαλαζωπὰ βουνά. Γύρω μου, πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, ὥσπου ἔφτανε τὸ μάτι, ἀπλωνόταν ἡ πρασινοκίτρινη πεδιάδα.

Μῆνες πέρασαν γεμάτοι ἀναμνήσεις. Μεγάλωσα καὶ ἐγίνα ἓνα κατακίτρινο στάχυ. Ὁ ἀγέρας μὲ λύγιζε, μὰ δὲ μ' ἐνοιαζε. Ἦμουν περήφανος γιὰ τὸ μπόι μου. Ὡσπου ἔφτασε τὸ καλοκαίρι. Ἰούλιος μῆνας, ποὺ ὅλοι χαίρονται... Γιὰ μένα ὅμως ἦταν μῆνας τοῦ θανάτου. Κάτι ἄνθρωποι, ποὺ τοὺς ἀγαποῦσα γιατί με φρόντιζαν, οἱ γεωργοί,

ήρθαν και θέρισαν τὸ χωράφι μὲ τὰ μακριὰ δρεπάνια τους. Τὸ ἄγχος τοῦ θανάτου μ' ἐπινιγε κείνη τὴ μέρα. Μὰ τελικὰ ἔζησα, γιατί κι ἐγὼ ἔχω ἓνα σκοπὸ στὴ ζωὴ μου: νὰ πεθάνω γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Μᾶς ἔβαλαν ὅστερα σὲ μιὰ μεγάλη στοίβα, θημωνιά τὴν ἔλεγαν, κι ἀπὸ κεῖ στ' ἁλώνι. "Ἄλλο μαρτύριο! Ἐκεῖνα τ' ἄλογα σὲ πατοῦσαν καὶ σὲ κομματιαζαν ἄπονα. Κι ἓνα βραδάκι μᾶς τίναξαν στὸν ἀέρα. Τί ὥραϊα εἶναι νὰ πετᾷς στὸν οὐρανό! Τὸ μισό μου σῶμα ἔφυγε, πέταξε μακριὰ, παρασυρμένο ἀπὸ τὸν ἀέρα. "Ὑστερα μᾶς πῆγαν σ' ἓνα ὑπόγειο. Ἀκόμη κι ἐκεῖ δὲ βρῆκα ξεκούραση. "Ἀμ πῶς! Μπορεῖς νὰ ἡσυχάσης, ὅταν ἀκοῦς τοὺς ποντικούς γύρω σου νὰ ροκανίζουν τ' ἄλλα στάχνα καὶ νὰ περιμένῃς τὴ σειρὰ σου;

Τ' ἄλλο πρωὶ μεταφέρθηκα στὸ μύλο πάνω σ' ἓνα γαῖδουράκι. Τὸ μόνο ποῦ θυμᾶμαι ἀπὸ κεῖ εἶναι ὅτι εἶδα δυὸ μεγάλες πέτρες. "Ὑστερα, θυμᾶμαι, μ' ἔβαλαν ἀνάμεσά τους κι ἐνωσα ἕναν τρομερὸ πόνο. "Ὅταν συνῆλθα, δὲ γνώριζα τὸν ἑαυτό μου. "Ἡμουν μιὰ ἄσπρη σκόνη, ἀλεύρι.

Μετὰ πέρασα κι ἀπὸ ἄλλα πολλὰ μαρτύρια, τόσο πολλὰ, ποῦ οὔτε κι ἐγὼ δὲν τὰ θυμᾶμαι. Μὰ στὸ τέλος στὴ θέση μου ἦταν ἓνα ροδοψημένο ψωμί. Τί ἀλλαγὲς! Ἀπὸ σπειράκι τόσο δά ἔγινε ἓνα ψηλὸ στάχυ καὶ τέλος ἔγινε ἓνα ψωμί. Καμάρωνα τὴ θέση μου ψηλὰ στὸ ράφι τοῦ φούρνου. Μὰ ξαφνικὰ ἄλλαξα χέρια καί, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, βρίσκομαι αὐτὴ τὴ στιγμή πάνω στὸ τραπέζι. Ἐλπίζω νὰ μὲ καταλάβετε καὶ νὰ μὲ συμπονέσετε.

—Ὡχ!

Ὁ Κωστάκης ὅμως, καθόλου συμπονετικός, πῆρε τὸ ψωμί καὶ τὸ 'χωσε μέσα στὸ ἀνοιγμένο στόμα του.

Νικόλαος Παπαμιχαήλ

Τάξις Α'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

ΤΟ ΔΑΣΟΣ

‘Η πρώτη φωνή πού ακούστηκε ανήκε σ’ ένα πουλί.

—Τὰ παιδιά μου! Θέλω νά σώσω τὰ παιδιά μου!

‘Επειτα όλα μαζί, πουλιά, ζώα, ακόμη και δέντρα φώναζαν:

—Βοήθεια, καιγόμαστε! Βοήθεια!

Τὰ πανύψηλα πεύκα και οί πλάτανοι ζητούσαν κάποιο τσεκούρι, για νά τὰ κόψη.

—Δέν πειράζει, ἄς χαθοῦμε ἑμεῖς, ἔλεγαν, νά σωθοῦν τουλάχιστο τ’ ἀδέρφια μας στά ὑψώματα.

‘Ενα δέντρο ακούστηκε νά λέη:

—‘Ο φταίχτης, πού εἶναι ὁ φταίχτης αὐτῆς τῆς καταστροφῆς; Τουλάχιστο νά τόν δοῦμε, πρὶν πεθάνουμε.

—‘Εκεῖνος ἐκεῖ! ἀπάντησε μιὰ λαχανιασμένη χελώνα. Τὸν εἶδα τῇ στιγμῇ πού ἄναβε τῇ φωτιά κι ἀποκοιμήθηκε.

—Κοιμάται, εἶπε τὸ νιογέννητο πουλάκι, πού περίμενε νά ‘ρθουν νά τὸ πάρουν. ‘Ακόμα κοιμάται!

‘Εκείνη τῇ στιγμῇ ἦρθε ἡ μητέρα του μὲ βιασύνη. Προτοῦ ὅμως φύγῃ μαζί της, παρ’ ὅλες τὶς διαμαρτυρίες τοῦ δέντρου, τὸ πουλάκι ἔρριξε μιὰ πέτρα στὸ πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ. Δέν πρόλαβε νά ρίξῃ ἄλλῃ, γιατί ἡ μητέρα του τὸ πῆρε κι ἔφυγε. Μὲ χαρὰ ὅμως εἶδε τὸ παιδί νά ξυπνᾷ.

‘Ο μικρὸς κοίταξε γύρω του. Κατάλαβε και τρόμαξε. Σηκώθηκε κι ἄρχισε νά τρέχῃ πανικόβλητος, ὅμως οἱ φλόγες τὸν ἔζωναν και σωτηρία δέν ὑπῆρχε. Θυμήθηκε πὼς ἄρχισε τὸ κακό. Εἶχε βρεῖ ἕναν ἀναπτῆρα μέσα στὸ δάσος, τὸν δοκίμασε καί, σὰν εἶδε ὅτι ἄναβε, ἀποφάσισε ν’ ἀνάψῃ φωτιά. ‘Όσο ἦταν ξύπνιος, τὴν πρόσεχε, μὰ ὕστερα ἔνωσε τὰ βλέφαρά του νά βαραίνουν. Εἶν’ ἀλήθεια πὼς σκέφτηκε νά τῇ σβῆσῃ και δοκίμασε, μὰ ἕνας μπάτης ἔφτασε, για νά γίνῃ τὸ κακό.

Τρέχει τὸ παιδί νά σωθῇ. Στὴν κρίσιμη αὐτὴ ὥρα ἔρχεται ἡ βοήθεια τῶν χωρικῶν, πού κόβουν τ’ ἀναμμένα δέντρα, για νά μὴ μεγαλώσῃ ἡ φωτιά. ‘Ενας ἀπ’ αὐτοὺς, ἂν και καταλαβαίνει ὅτι τὸ παιδί εἶναι ὁ φταίχτης, τὸ σώζει και τὸ παραδίνει σ’ ἕναν ἡλικιωμένο κύριο.

Ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶναι βλέπει τὸ δάσος νὰ καίγεται καὶ τοὺς χωρικοὺς, ποὺ προσπαθοῦν νὰ σβήσουν τὴ φωτιά.

Οἱ ἀνταύγειες τῆς φλόγας ροδίζουν τὸν οὐρανὸν. Τὸ πρῶνι ὁ οὐρανὸς φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιο πλεόν κι ὄχι ἀπὸ τὶς φλόγες. Ἡ φωτιά, ἀφοῦ ἔκαψε ἓνα μεγάλο μέρος τοῦ δάσους, ἔσβησε.

Τὸ παιδί τὸ ἔκλεισαν σ' ἓνα δωμάτιο ἐνὸς μεγάλου σπιτιοῦ, γιὰ νὰ τὸ δικάσουν. Σὲ λίγες ὥρες ἄρχισε ἡ δίκη. Ὁ ἡλικιωμένος κύριος, ποὺ φαινόταν νὰ εἶναι δικαστής, εἶπε:

—Μαζευτήκαμε ἐδῶ, γιὰ νὰ δικάσουμε τὸ φταίχτη. Αὐτὸς εἶναι, ποὺ ἔβαλε φωτιά στὸ ὠραῖο μας δάσος. Ἄς ἔρθῃ ὁ πρῶτος μάρτυς κατηγορίας.

Μιὰ γυναίκα ἀδύνατη, ντυμένη φτωχικά, προχώρησε στὴ μέση τῆς αἴθουσας.

—Μοῦ ἔκανε μεγάλο κακὸ αὐτὸ τὸ παιδί, ἄρχισε. Χρόνια τώρα δουλεύω, γιὰ νὰ χτίσω δυὸ τρία δωμάτια, νὰ τὰ νοικιάζω στοὺς παραθεριστάς. Τώρα ὅμως χωρὶς τὸ δάσος οἱ παραθερισταὶ θὰ φύγουν.

—Πραγματικά! φώναξε ἓνας γεμάτος ἄνθρωπος, ποὺ ξεπετάχτηκε ἀπρόσκλητος. Ὅλοι ἐμεῖς οἱ ἔμποροι ζοῦμε ἀπὸ τὸν τουρισμὸ καὶ εἶναι μεγάλο χτύπημα αὐτό, γιατί δίχως τοὺς παραθεριστάς νεκρώνεται ὅλη ἡ ἐμπορικὴ κίνηση.

—Δὲν εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ ζημιὰ. Χωρὶς τὸ δάσος θ' ἀλλάξῃ τὸ κλίμα καὶ μπορεῖ νὰ πέσουν ἀσθένειες στὸν τόπο μας, εἶπε ὁ γιατρός.

—Θὰ μείνουμε κι ἐμεῖς χωρὶς δουλειά, φώναξαν οἱ ξυλοκόποι. Αὐτὸ τὸ παιδί ἔφερε στὸν τόπο μας μεγάλη καταστροφή.

—Τί ἔχεις νὰ πῆς τώρα, κατηγοροῦμενε; ρώτησε ὁ δικαστής.

Τὸ παιδί κατάλαβε ὅτι ἤρθε ἡ σειρὰ του νὰ μιλήσῃ κι ἄρχισε δειλά δειλά.

—Λυπᾶμαι, εἶπε, πάρα πολύ, ποὺ ἔγινα ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς. Ποτὲ δὲ φανταζόμουν ὅτι μᾶς δίνει τόσο πολλὰ τὸ δάσος κι ὅτι χωρὶς αὐτὸ πολλοὶ ἄνθρωποι θὰ ὑπόφεραν.

—Δὲν ἤξερες ὅτι τὸ δάσος εἶναι φίλος μας; ρώτησε κάποιος.

—Ἄκουσα, εἶπε τὸ παιδί, ὅτι τὸ δάσος εἶναι φίλος μας, ἀλλὰ δὲ μοῦ ἐξηγήσαν γιατί. Ἄν ἤξερα, δὲ θὰ ἀναβα τὸν ἀναπτῆρα. Λυπᾶμαι ποὺ ἤμουν ἓνα ἀνόητο παιδί.

—Τὸ λόγο ἔχει ἡ ὑπεράσπιση, εἶπε ὁ ἡλικιωμένος κύριος.

Κανένας δὲ μίλησε.

—Φαίνεται ότι δεν υπάρχει κανένας να υπερασπιστῇ τὸ παιδί, εἶπε ὁ δικαστής.

—Υπάρχει κάποιος! ἀκούστηκε μιὰ λεπτὴ φωνούλα. Κι ἔνα χαριτωμένο πουλάκι ἤρθε καὶ κάθισε πάνω στὸ ἄδειο τραπέζι.

Τὸ πουλάκι συνέχισε.

—Ἐγὼ εἶμαι ποὺ τὸ ξύπνησα μέσα στὸ δάσος καὶ τὸ ἔσωσα. Τὸ ἔκανα αὐτό, γιατί νομίζω πὼς περισσότερο φταίτε ἐσεῖς παρὰ τὸ παιδί. Γιατί, ἀντὶ νὰ τὸ δικάζετε, μπορούσατε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ τοῦ διδάξετε τὴ χρησιμότητα τοῦ δάσους. Βέβαια φταίει κι αὐτό, ἀλλὰ μὴν τὸ βάζετε στὴ φυλακὴ. Ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ τὸ ἀφήσετε ἐλεύθερο καὶ νὰ τοῦ μάθετε ν' ἀγαπᾷ τὸ δάσος. Πῆτε του πὼς θὰ ξεπληρώσει αὐτὸ ποὺ ἔκανε, ἂν φυτέψει μὲ τ' ἄλλα παιδιά καινούρια δάση. Αὐτὰ εἶχα νὰ πῶ, εἶπε τὸ πουλάκι κι ἔρριξε μιὰ ματιὰ γεμάτη καλωσύνη στὸ παιδί.

Τὸ δικαστήριό καὶ οἱ ἔνορκοι ἀποσύρθηκαν, γιὰ νὰ βγάλουν τὴν ἀπόφαση. Ἡ μεγάλη αἴθουσα γέμισε ἀπὸ ψιθύρους, ποὺ ὅλο καὶ γίνονταν πιὸ δυνατοί.

Ὁ ἀέρας σφύριζε μέσα στὰ κλαδιά. Τὸ κῦμα χτυποῦσε ἀγριεμένο στὴν ἀκτὴ. Ὅλα προμηνούσαν βροχὴ. Τὸ μικρὸ παιδί ἐνίωσε ἓνα γρατσούνισμα στὸ πρόσωπο καὶ ξύπνησε. Κοίταξε γύρω του καὶ κατάλαβε. Τὸ δάσος ἦταν ὀλοπράσινο, ὅπως πρίν. Δὲν εἶχε δεῖ παρὰ ἓνα ἐφιαλτικὸ ὄνειρο. Θυμᾶται πὼς θὰ ἀναβε φωτιά μετὰ τὸν ὕπνο. Μὰ τώρα ποῦ τέτοια σκέψη! Εὐτυχῶς ποῦ εἶδε τὸ ὄνειρο. Τώρα πιά ἤξερε ὅτι δὲν εἶχε καμμιά διάθεση ν' ἀνάψει φωτιά. Εἶχε καταλάβει ὅτι ἦταν ἓνας μεγάλος φίλος τὸ δάσος. Μὲ κανέναν τρόπο δὲ θὰ 'θελε νὰ ζήσει στὴν πραγματικότητα τὸ ὄνειρο. Τώρα ἀγαποῦσε πολὺ τὸ δάσος καὶ ἤθελε νὰ κάνη καὶ τ' ἄλλα παιδιά νὰ τὸ ἀγαπήσουν.

Αἰκατερίνη Δ. Μπεκιαρίδου

Τάξις Α΄

Γυμνάσιον Γαζώρου Σερρών

Η ΑΝΟΙΞΗ

"Όλες οί εποχές έχουν τις χάρες τους και τις όμορφιές τους, μά καμμιά δέν μπορεί νά συγκριθῇ μέ τήν άνοιξη. 'Ολόκληρη ἡ φύση φορεῖ τά γιορτινά της καί στολίζεται μέ κάθε λογῆς πολύχρωμα λουλούδια. 'Ο γαλανός οὐρανός μᾶς σκεπάζει σάν έλαφρόπεπλο. 'Ο δειλός ἥλιος κρυφοκοιτάει γελαστός καί ρίχνει κάπου κάπου καμμιά όλόχρυση άκτίνα.

Όυτε κρύο οὔτε ζέστη άλλά μιά γλυκιά θαλπωρή άπλώνεται παντοῦ. Τό δροσερό άεράκι παίξει χαρούμενο άνάμεσα στά φύλλα καί στά κλαδιά καί θωπεύει τοὺς ανθρώπους, τά ζῶα καί τά πουλιά.

Τά μπουμπουκία τῶν δέντρων ξυπνοῦν κι άνοίγουν τά βλέφαρά τους καί τό γλυκό άεράκι χαϊδεύει άνάλαφρα τά πέταλά τους. Τ' άγριολούλουδα φτιάχνουν μπουκέτα σέ κάθε γωνιά κι οί φαντασμένες παπαροῦνες άγόρασαν κόκκινα σκουφιά. 'Η γῆ εἶναι καταπράσινη άπό τήν άφθονη χλόη. Τά νερά τῶν ποταμῶν καί τῶν ρυακιῶν κυλοῦν καθαρά καί δροσερά. Οί μέλισσες βομβοῦν τριγύρω.

"Όλες οί αἰσθήσεις τοῦ ανθρώπου ίκανοποιοῦνται. Τέρπεται τό μάτι νά κοιτάζῃ τήν άνθισμένη φύση, τό αὐτί δέ χορταίνει ν' άκούῃ τό τραγούδι τῶν ᾠδικῶν πουλιῶν, παντοῦ νιώθει κανείς τήν εὐωδιά τῶν λουλουδιῶν. Δροσερό καί άπαλό τό άεράκι χαϊδεύει τό πρόσωπο. Περπατῶ κι ἐγώ σάν σέ πούπουλα καί πατῶ τά φτωχά χορταράκια.

Κι όταν σηκώνω τὸ πόδι μου, ξανασηκώνονται κι αὐτά, λές καὶ μὲ συγχωροῦν τὰ μικρὰ φυλλaráκια τους.

Τὰ σπítια ἀνοίγουν, οἱ ἄνθρωποι χαίρονται. Τ' ἀγριολούλουδα, πιὸ τολμηρά, ἀρχίζουν νὰ φτιάχνουν τὰ πολύχρωμα χαλιά τῶν ἀγρῶν. Μὰ καὶ τὰ ἡμερα ἀνθάκια ἀρχίζουν νὰ ξεπροβάλλουν φοβισμένα. Ἡ μυρωδάτη γαρδένια εἶναι ὁλάνθιστη. Ὅλα τὰ πολύχρωμα ἑαρινὰ λουλούδια ἀνοίγουν καὶ χύνουν τὸ ἄρωμά τους στὴ φύση.

Στὶς κορυφές τῶν βουνῶν τὸ χιόνι ἀρχίζει νὰ λιώνει. Τὰ προβάτκια βόσκουν ἀμέριμνα στὰ καταπράσινα λιβάδια. Στὰ φύλλα τῶν πεύκων διακρίνει κανεὶς διαμαντένιες δροσοσταλίδες, ποὺ λάμπουν σὸν ἥλιο σὰν πολύτιμα πετράδια.

Ἄν καθίση κανεὶς καὶ παρατηρήσῃ τὴν ὁμορφιὰ τῆς φύσεως, τότε καὶ μόνον καταλαβαίνει τὴν προσπάθεια τοῦ πλάστη νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸ τὸ τόσο ἁρμονικὸ σύνολο. Τότε πραγματικὰ νιώθει μιὰ βαθειὰ πίστη πρὸς τὸ ἀνώτερο Ὅν. Καὶ περισσότερο τώρα, ποὺ τὰ χαρούμενα μικρὰ χελιδονάκια γύρισαν κρατώντας στὰ ράμφη τους μιὰν ὁμορφὴ νεράιδα, τὴν Ἀνοιξή. Αὐτὴ εἶναι ἡ μάγισσα μὲ τὰ ξέπλεκα μαλλιά στοὺς ὤμους. Αὐτὴ, ποὺ μὲ τὸ μαγικὸ πινέλο τῆς μακιγιάρει τὴ φύση. Αὐτὴ, ποὺ τὰ χελιδόνια ἐκτιμῆσαν τὴν ἀξία της καὶ μὲ τὸν ἐρχομὸ τους μᾶς ἔφεραν καὶ τὸ χαρούμενο μήνυμα τοῦ δικοῦ της ἐρχομοῦ. Ναί, ἦρθαν τὰ χελιδόνια! Ἦρθαν φέρνοντας μαζί τους τὴν ξελογιάστρα ἀνοιξή, ποὺ μόνο μ' ἓνα βλέμμα της κάνει τὰ ἔντομα νὰ ξυπνήσουν ἀπὸ τὴ νάρκη τους, τὰ ζῶα νὰ πηδοῦν σὰν τρελλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ξεφαντώνουν.

Ἀνοιξή. Ἡ ἐποχὴ ποὺ μᾶς φέρνει τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Θεοῦ Λόγου μὲ τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἐποχὴ ποὺ μᾶς φέρνει τὴ λαμπρὴ ἐπέτειο τῆς Ἑθνικῆς μας Παλιγγενεσίας, τὴν 25ῃ Μαρτίου, ἡμέρα ἀναβιώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Μᾶς φέρνει ἀκόμη τὸ πένθος καὶ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Σωτῆρος. Δὲν ὑπάρχει ἀντίρρηση ὅτι ἡ ἀνοιξή εἶναι ἡ καλύτερὴ ἐποχὴ. Κι ὅπως οἱ ἄνθρωποι νοσταλγοῦν τὴ νεότητά τους καὶ τραγουδοῦν: «Νά 'ταν τὰ νιάτα δυὸ φορές», ἔτσι καὶ γιὰ τὴ χιλιотраγουδημένη ἐποχὴ συνηθίζουν νὰ λένε: «Ἀνοιξή, καλὴ μου ὥρα, νά 'σουν δυὸ φορές τὸ χρόνο».

Χρῖστος Κανίνης

Τάξις Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Θηβῶν

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙ ΤΟΥ ΚΑΒΟΥ

‘Από τότε που άρχισα να κάνω κι εγώ θαλασσινά ταξίδια, ένα έρωτηματικό γεννήθηκε στην ψυχή μου: γιατί πολλές φορές κοντά στά φανάρια για τους ναυτιλλομένους ή μακριά, πάνω στους απόμειρους κάβους, έχουν χτιστή μοναχικά έρημοκλήσια; ‘Αραγε για τους στεριανούς χριστιανούς ή για τους θαλασσινούς;

Μακριά από τις πόλεις, μακριά από τους ανθρώπους, χτισμένα πάνω στά βράχια, στίς έρημες βουνοπλαγιές, που βλέπουν προς τὸ πέλαγος, στους έρημους γήλοφους τῆς άκτῆς, θαρρεῖς πὼς εἶναι ξεχασμένα από τους ανθρώπους, έρημα, αλειτούργητα, βουβά. Κάποτε ἴσως νά ανοίγεται τὸ ἱερό τους για λειτουργία, κάποτε ἴσως καλοθελήτριες χωριανές νά έρχονται ν’ ανάβουν τὰ καντήλια άψηφώντας τὸ δρόμο καὶ τὴν ταλαιπωρία. Κι ἴσως καμμιά φορά οἱ ψαράδες τοῦ νησιοῦ ἢ τῆς άκτῆς, για νά γλιτώσουν τὸ κρύο καὶ τὴν κακοκαιρία, έκκλησιάζονται ἐκεῖ με ἱερὴ εὐλάβεια.

Κάθε φορά που βλέπω αὐτά τὰ έρημοκλήσια, κάποιο παράξενο αἶσθημα πλημμυρίζει τὴν ψυχή μου. ‘Η ύποβλητική ἱερότητα τοῦ κτίσματος, περισσότερο ἁγία ἐκεῖ στὴν έρημιά, περισσότερο κατανυκτική μέσα στὴν άγνή φύση, με συνεπαίρνει. Δὲν εἶναι θέαμα, εἶ-

ναι όμιλία κατευθεΐαν στήν ψυχή μου. 'Η γαλήνη, ή ήρεμία, ή άγνό-
τητα του άπέναντι έρημοκλησιου γίνεται δική μου ήρεμία και γαλή-
νη. Μαζί μου δίνεται και κάποια αυτοπεποίθηση στις δύσκολες στιγ-
μές.

Όχι, δέν είμαι μόνος. Ό Θεός είναι μαζί μου.

Ένας μονόλογος μέ τό ένστικτο, μιá φωνή ιερή, πού έρχεται
άπό μακριά και συγκλονίζει τό είναι μου.

Κάθε ναυτικός άκούει αυτή τή φωνή. Στις δύσκολες στιγμές εί-
ναι ή καρτερία κι ή έλπίδα του. Στά εύκολα ταξίδια είναι ή ανανέωση
της πίστεως και της ευλάβειας πρòς τό Θεΐον. Καί καμμιά φορά στή
λήθη του, άμέριμνος για τό χρόνο πού κυλά γι' αυτόν μονότονα πάνω
στά κύματα, είναι αυτή ή φωνή μιá άφύπνιση: «Σήμερα είναι Κυρια-
κή».

Ναί, βέβαια. Τά έρημοκλήσια στους κάβους δέν έχουν κτιστή
για τους στεριανούς χριστιανούς. Αυτοί ζουν στά χωριά και στίς πό-
λεις κι έχουν τίς εκκλησιές τους.

Τά έρημοκλήσια αυτά έχουν κτιστή για τους θαλασσινούς χρι-
στιανούς. Γι' αυτούς, πού πηγαίνουν κι έρχονται εκεί μακριά στα πέ-
λαγα, άνάμεσα ούρανοϋ και γής, έρημοι, μοναχικοί, ξεχασμένοι.
Γι' αυτούς λειτουργούν και τους προστατεύουν.

Μέσα στήν έρημιá ή θέα του έρημοκλησιου είναι λειτουργία,
ιερò μυστήριο.

Ό Θεός είναι παρών...

Π. Βλαχόπουλος

Τάξις Α΄

Άμερικανικόν Κολλέγιον «Άνατόλια»

Θεσσαλονίκη

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Τὸ δειλινὸ πέφτει ἀνάλαφρο, μενεξεδένιο χαμόγελο στὶς πλαγιὲς καὶ τὰ ριζὰ τῶν βουνῶν, τὰ μακρινὰ ρουμάνια ἱσκιώνουν καὶ τὰ νερά χάνουν τὴν κρυστάλλινή τους διαύγεια. Μονάχα τ' ἀπαλόσυρτο μурμουρίσμα τους γίνεται πῶς διάφανο καὶ σιγοτραγουδεῖ σάν ἀσώπαστο γλυκόλαλο στόμα. Στὰ μέτωπα τῶν ἀπόκρημνων βράχων ἀκούμπησε τὸ βραδινὸ σύθαμπο καὶ τοὺς ἔδωσε τὴν ὄψη γιγάντων, πὺς στέκουν βουβοὶ μὲ κατεβασμένα τὰ δασιὰ τους φρύδια. Μιὰ γλυκιὰ γαλήνη ἀπλώνεται παντοῦ, πὺς παίρνει στὰ φτερά του τὸ βραδινὸ ἀγέρι, γιὰ νὰ γεμίσει τὰ πυκνὰ δάση καὶ τίς βαθιεῖς ρεματιὲς μὲ τὴ μυστηριακὴ σιωπὴ τῆς.

Στὸ μικρὸ χωριουδάκι, πὺς 'ναι γερμένο στὴν πράσινη πλαγιά, ὁ μόχθος τῆς καθημερινῆς ζωῆς ἀπίθωσε τὴ γαλήνη κι αὐτὸ ξαποσταίνει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ βουνοῦ. Στὴν ἁγία τοῦτη σιωπὴ γλυκολάλητος φτερουγίζει ὁ ἀχὸς μιᾶς καμπάνας, πὺς τὸν παίρνει σὲ χίλιους ἀντίλαλους ἢ πλαγιά κι ἀνεβαίνει σιγὰ σιγὰ πρὸς τὸν οὐρανὸ σάν τεφρογάλαξος καπνὸς τοῦ μοσχολίβανου, βραδινὴ προσευχὴ στὸ Δημιουργό.

“Ὅλα σκύβουν σὲ μιὰν ὑπέρτατη δέηση.

Στὸ λευκὸ ἐκκλησιάκι, πὺς στέκει ἀντίκρυ στὴ στρωτὴ πλαγιά, μελισσολόι, θαρρεῖς, συναγμένο σταματοῦν οἱ σκέψεις τῶν ἀνθρώπων σὲ μιὰ βουβὴ προσευχή.

Κι ὁ παπὰς, σκυφτὸς ἀπὸ τὰ χρόνια, μπαίνει στὸ φτωχὸ ξωκλήσι, ἐνῶ τὸ γλυκὸ σήμαντρο ἀργοσαλεύει σὲ βαριά μурμουρητὰ στὰ ροζιασμένα κλώνια τῆς γέρικης βαλανιδιάς. Ἡ πόρτα ἀφήνει δυὸ τρεῖς στεναγμούς ἀπὸ τοὺς χοντροὺς ἄρμούς τῆς. Μιὰ μυρουδιά ξεχύνεται ἀπὸ καμένο λιβάνι. Στὸ σκοτάδι σπιθοβολεῖ τ' ἀκούμητο καντήλι κι ὁ Ἑσταυρωμένος χλωμὸς ἀκουμπάει τ' ἅγιο Του κεφάλι στὸν Τίμιο Σταυρό. Οἱ μορφὲς τῶν εἰκόνων ἀχνοφωτίζονται σὲ γλυκύτατο χαμόγελο κι ὁ βραδινὸς ψαλμὸς ξεχύνεται βάλαμο στὶς καρδιές.

Τὰ γέρικα χεῖλη ψιθυρίζουν μπρὸς στὴν Ὠραία Πύλη τὸν ἑσπερινὸ, πὺς μὸλις ἀκούγεται σάν ἐσώτατη ἱκεσία ψυχῶν. Κι ὅλη ἡ μικρὴ ἐκκλησοῦλα πλημμυρίζει ἀπὸ τὴν ταπεινὴ δέηση, π' ἀνεβαίνει ὥς τὸ θόλο τοῦ Παντοκράτορα, «Φῶς ἱλαρὸν ἀγίας δόξης».

Καλλιόπη Δικιδίκη

Τάξις Α' Γυμνάσιον Παμφίλων Μυτιλήνης

ΤΙ ΔΟΥΛΕΙΕΣ ΚΑΝΩ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

—'Αντώνη, ἔλα ἓνα λεπτό πού σέ θέλω.

—Τώρα, μαμά, περίμενε λίγο νά τελειώσω κι ἔφτασα.

Αὐτός εἶναι ἕνας συνηθισμένος διάλογος, πού ἀκούγεται στοῦ σπί-
τι, καί, κατὰ κακὴ τύχη, μὲ βρίσκει πάντοτε ἀπασχολημένο. Μερικὲς
φορὲς σὲ τέτοιες περιπτώσεις σκέφτηκα νά νευριάσω, ἀλλὰ στοῦ τέλους
ἀρκέστηκα, ὅπως πάντα, νά κάνω τὴ δουλειά πού μοῦ ζητοῦσαν.

Ἡ τιμητικώτερη ἐργασία πού μοῦ ἔχει ἀνατεθῆ εἶναι νά πάω νά
παραλάβω κάτι χρήματα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἢ, ἂν προτιμᾷτε καλύτερα,
νά συνοδεύσω τὴ θεία μου στοῦ σταθμό. Τέτοιες δουλειὲς εἶμαι πρό-
θυμος καὶ πάντοτε ἔτοιμος νά ἐκτελέσω. Ἄν σᾶς πῶ ὅμως ποιὲς εἶναι
οἱ συνηθέστερες ἐργασίες πού κάνω, τότε θὰ καταλάβετε γιατί νευ-
ριάζω, ὅταν ἀκούω τὴ φωνὴ τῆς μητέρας μου νά μὲ φωνάζει.

Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὲς δουλειές, πού μὲ ὑποτιμᾷ πολύ, εἶναι τὸ πέταγ-
μα τῶν σκουπιδιῶν. Εὐτυχῶς γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ βρῆκα ἓνα ἀποτελε-
σματικὸ μέσον γιὰ νά τὴν ἀποφεύγω. Μόλις ἀκούσω τὸ καμπανάκι
τοῦ σκουπιδιάρη, φροντίζω πάντοτε νά πάω νά κρυφτῶ ἢ ν' ἀρχίσω
νά γράφω κάτι τὸ πολὺ ἐπεῖγον. Τὲς ἄλλες δουλειὲς ὅμως τοῦ σπιτιοῦ
δὲν μπορῶ νά τὲς ἀποφύγω κι ἔτσι εἶμαι ἀναγκασμένος κάθε πρωὶ νά
στρώνω τὸ κρεβάτι μου καὶ νά διπλώνω τὲς κουβέρτες. Μετά, ἅμα
τελειώσω τὰ γραψίματα, νά πηγαῖνω νά ψονίζω ἢ νά φέρνω διάφορα
πράγματα στὲς θεῖες μου.

Ὑπάρχουν κι ἄλλες δουλειές, πού μοῦ ζητοῦν νά κάνω. Νά φαν-
ταστῇτε ὅτι ἔφτασαν νά μοῦ ποῦν νά σφουγγαρίσω τὸ δωμάτιο, ὅπου
συνηθίζουμε νά καθόμαστε! Ἀλλὰ σκέφτομαι ὅτι, ἂν ἀρχίσω νά κάνω
καὶ τέτοιες δουλειές, ἡ ἀδελφή μου θὰ πλήττη. Κι ἔτσι τὲς ἀφήνω γιὰ
κείνην.

Ἄντωνιος Καταλακτάκης

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίαις

ΜΕ ΤΑ ΠΑΝΙΑ

Διαμάντια κεντημένα στη γαλανή ποδιά της θάλασσας, συνηθίζουν οι ποιηταί νά λένε τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. Σμαραγδένιο νησί, λένε τὴ Ρόδο. Δροσόλουστη καὶ λεβεντογέννα, λένε τὴ Λέσβο. Πολλοὶ ἔγραψαν καὶ πολλοὶ τραγούδησαν τὴν ὁμορφιά τῆς Λήμνου, ἀλλὰ κανεὶς δὲν κατάφερε νὰ τὴν ἀνεβάσῃ καὶ νὰ τὴν τοποθετήσῃ ἐκεῖ πὺν πραγματικὰ τῆς πρέπει, γιὰ νὰ γίνῃ γνωστὴ στὸ Πανελλήνιο.

Τὰ ὥραϊα ἀκρωτήρια, τὰ μεγάλα καὶ βαθύκολπα λιμάνια τῆς, οἱ χρυσοκίτρινοι θερισμένοι ἀγροὶ τῆς, οἱ γραφικὲς ἀκρογιαλιὲς κι οἱ ὀλοκάθαρες ἀμμουδιὲς τῆς κάνουν τὴ Λήμνο ἀσύγκριτη σὲ φυσικὴ ὁμορφιά καὶ ἄφραστη σὲ γοητεία. Κι ἀληθινά. Ἡ Λήμνος δὲν εἶναι ὁμορφη, ἀπλῶς ἐπειδὴ ἔχει ὁμορφα καὶ ἄγρια μαζὶ τοπία, ἀλλὰ ἐπειδὴ συγκεντρώνει ὅλα τὰ καλά, καὶ γι' αὐτὸ γοητεύει καὶ κινεῖ τὸ θαυμασμό τοῦ κάθε ἐπισκέπτη. Ἀπὸ τὴ Λήμνο μπορεῖς νὰ πᾶς στὴν Τρωάδα καὶ ἀπὸ τὴν Τρωάδα στὴν Ἰμβρο καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Τένεδο. Θεέ μου, πόσους θαλασσινοὺς περιπάτους δὲν μπορεῖς νὰ κάνῃς ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ μαγευτικὰ νησιά! Καὶ κάνεις τὸν περίπατό σου ἔχοντας συντροφιά τοὺς γλάρους.

Τὶ ὥραϊα πὺν εἶναι ἀλήθεια ἡ συντροφιά τῶν γλάρων! Μὲ τὰ φτερά τους τὰ κάτασπρα, ὅπως εἶναι καὶ ἡ ψυχὴ τους, συντροφεύουν τὸν ταξιδιώτη, χωρὶς νὰ τὸν ἐνοχλοῦν. Ἄλλοτε πετοῦν γύρω του, ἄλλοτε κρύβονται στὴν ἀγκαλιά τοῦ γαλαζοπράσινου βυθοῦ καὶ βγαίνουν ἀπότομα κρατώντας στὸ ράμφος τους τὸ ψάρι, πὺν σπαρταρᾷ καὶ προσπαθεῖ νὰ ξεφύγῃ, κι ἄλλοτε σκίζουν τὸν ἀέρα καὶ προχωροῦν μπροστά, σὰ νὰ θέλουν νὰ τοῦ δείξουν τὴν κατοικία τους, τὴν ὑγρὴ κόγχη στοὺς βράχους στὴν ἀκρογιαλιά, πὺν τὴ λούζουν οἱ ἄφροί, καθὼς χτυποῦν μὲ μανία πάνω τῆς. Καὶ σκίζουν τὸ θαλασσινὸ ἀέρα μὲ τὰ ράμφη τους καὶ μὲ τὶς κραυγὲς τους. Εἶναι σὰ νὰ χαιρετοῦν τὸν ταξιδιώτη μὲ τὶς κραυγὲς τους αὐτές. Οἱ ναῦτες πάνω στὰ πλοῖα τοὺς χαιρετοῦν, γιὰτὶ εἶναι οἱ μόνοι φίλοι πὺν ἔχουν ταξιδεύοντας στὶς θάλασσες καὶ τοὺς ὠκεανούς. Κι ὅταν κουραστοῦν, κατεβαίνουν στὸ πλοῖο καὶ κάθονται ἥσυχα πάνω στὰ σκοινιά, στὰ κατάρτια καὶ στὸ κατὰστρωμα.

Ἡ τρικυμία σταμάτησε. Τὰ κύματα, πὺν εἶχαν κουραστῇ νὰ σηκώνωνται ὅλη τὴ νύχτα ψηλά, ἤσυχασαν. Καὶ τώρα τὸ πλοῖο γιὰ δεῦτερη φορὰ περνᾷ πολὺ κοντὰ ἀπὸ τὴ μαγευτικὴ Λήμνο. Πάνω στὰ

άγρια βράχια τῆς ἀκτῆς φάνηκε κάτω, ἐπιβλητικό τὸ ἐκκλη-
σάκι τοῦ Ἁγίου Νικόλα. Ὅλοι οἱ ναῦτες, μὲν τὸ εἶδαν, σηκώθηκαν
καὶ ἔκαναν εὐλαβικά τὰ σταυροῦ τους. Μία μικρὴ βρατσέρα σκίζει
γρήγορα τὰ νερά, ἀκόμη φοβισμένη ἀπὸ τὴ χτεσινὴ τρικυμία.

Ὅλη τὴ νύχτα τὸ πλοῖο ἔσκιζε ὀλοσκότεινο τὰ νερά ζητώντας
ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε φῶς παρὰ τὰ δυὸ χρωματιστὰ φα-
νάρια ζερβόδεξα τῆς γέφυρας, ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι κι ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν πρύμνη του.
Τίποτε ἄλλο. Οἱ ναῦτες καὶ οἱ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία,
κοιμόνταν βαριά στὰ κρεβάτια τους. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη
ὄρθοι στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσκιοι, σχεδὸν ἄνθρωποι, ἔλεγε, ὅτι ἦταν
πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ κυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη τοῦ τυ-
φλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Σιγὰ σιγὰ ἀρχίζει νὰ χαράζει. Ἡ αὐγὴ προβάλλει ἀργὰ πέρα
ἀπὸ τὴ Λήμνο. Τὰ πανιὰ ὅλα εἶναι ἀπάνω τώρα. Ἡ σκούνα συνεχίζει
τὸ ταξίδι της. Πίσω τὴν ἀκολουθοῦν δυὸ μεγάλα ἱστιοφόρα. ἀλλὰ ἀ-
δύνατο νὰ τὴ φτάσουν. Ἡ σκούνα τρέχει πολὺ. Πάνω ὁ τιμονιέρης
χτυπᾷ μὲ τὰ πόδια του τὸ κατάστρωμα, γιὰ νὰ ξυπνήσῃ τὸ πλήρωμα.
Ξαφνικά ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας σημαίνει ὀχτώ. Ἀμέσως τὸ κατά-
στρωμα γεμίζει ζωὴ. Τὸ πλήρωμα ἀφήνει τὰ κρεβάτια του κι ἀνεβαί-
νει ἐπάνω. Συγχρόνως ἀκούγεται καὶ ἡ καμπάνα ἀπὸ τὰ δυὸ ἄλλα
πλοῖα. Τὸ καμπανοχτύπημα γοργό, χαρούμενο, σκορπᾷ τόνους με-
ταλλικὸς περίγυρος, κάτω στὴ σκοτεινὴ καὶ ταραγμένη ἀκόμη θά-
λασσα, καὶ κράζει ὅλους στὸ κατάστρωμα. Τότε οἱ ναῦτες κατεβαί-
νουν στὴν καμπίνα τοῦ πλοιάρχου καὶ μπροστὰ σ' ἓνα μικρὸ εἰκό-
νισμα τοῦ Ἁγίου Νικόλα γονατίζουν καὶ προσεύχονται, ἔπειτα ἀνεβαίνουν
ξανά στὸ κατάστρωμα καὶ συνεχίζουν τὴν ἐργασία τους. Καὶ τὰ πανιὰ
ὀλοένα δουλεύουν.

Διασκευὴ

Ἄννα Κουτσουμποῦ

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Πολυγύρου Χαλκιδικῆς

Ο ΤΡΥΓΟΣ

Ἐπιβλητικό ἦρθε καὶ φέτος τὸ φθινόπωρο πάνω στὸ καταστόλιστο ἄρμα του. Μὲ συνοδοὺς τὰ μπουμπουνίσματα καὶ τὰ πρωτοβρόχια ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του.

Πρῶτος σταθμὸς τ' ἀμπέλια. Ἐκεῖ ξεπέξεψε πρῶτα, γιὰ νὰ σκορπίσῃ σ' ὁλόκληρη τὴν περιοχὴ μιὰ κάποια ἀλλιώτικη χαρά, μὲ τραγούδια, θόρυβο, γλέντια καὶ προπαντὸς μὲ ἀνοιχτὴ καρδιά. «Θέρος, τρύγος, πόλεμος», ποὺ λέει κι ὁ λαός, γιὰτὶ καὶ τὰ τρία αὐτὰ ἀπαιτοῦν ξεσηκωμό. Κάθε καθυστέρηση φέρνει ἄσκημα ἀποτελέσματα. Μιὰ ἐπίσκεψη σ' ἓνα ὁποιοδήποτε κάμπο αὐτὴ τὴν ἐποχὴ μᾶς πείθει γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς παροιμίας.

Ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ἔχει ἀναστατωθῇ ὁλόκληρος ὁ κάμπος. Τὰ γλυκόχη τραγούδια σμίγουν στὸν ἄερα μὲ τὶς χαρούμενες εὐχές, ποὺ δίνουν ὁ ἓνας στὸν ἄλλον. «Καλὰ κρασιά, καλὸ πιοτό!» ἀκοῦς ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ. Οἱ τρυγητές, κεφάλτοι καὶ χαρωποὶ παρ' ὅλη τους τὴν κούραση, πειράζουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον σκορπίζοντας ἔτσι τὸ γέλιο. Λυγερὲς κοπέλες κουβαλοῦν στὸν ὤμο τους τὰ γεμάτα ἀπὸ σταφύλια καλάθια, ντυμένες μὲ φανταχτερὲς φορεσιὲς καὶ τυλιγμένες στὶς μαντῆλες τους. Πηγαίνουν στὸ ληνό, στὸ πατητήρι, νὰ τ' ἀδειάσουν, ἐνῶ οἱ ἄλλοι μὲ τοὺς κοφτεροὺς σουγιάδες τους κόβουν συνεχῶς ἀπὸ τὰ κλήματα τὸν πολύχρωμο, γλυκὸ καρπὸ τοῦ Βάκχου.

Σωστό πανηγύρι επικρατεῖ σ' ὅλο τὸν κάμπο. Κανεῖς δὲ λείπει ἀπὸ τῆ γιορτερῇ αὐτῇ δουλειᾷ. «Σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις» ἔχουν ξεσηκωθῇ ὅλοι οἱ ἄμπελουργοὶ καὶ χαρούμενοι ἔχουν πέσει μὲ τὰ μοῦτρα στὸ μάζεμα τοῦ εὐλογημένου καρποῦ. Αὐτὲς τὶς μέρες τὰ γύρω χωριά ἔχουν ἐρημώσει.

Στὸν κάμπο γίνεται μεγάλος συναγωνισμός. Βάλθηκαν ὅλοι ποιὸς πρῶτος νὰ τρυγήσῃ, ποιὸς πρῶτος νὰ ῥθῃ στὴν παραγωγή. Τὰ μεταφορικὰ μέσα βρίσκονται σὲ κίνηση. Τρέχουν πάνω κάτω, πότε στοὺς ἄμαξωτοὺς, εὐρύχωρους δρόμους, πότε στὰ στενὰ μονοπάτια ἀνάμεσα στ' ἄμπέλια. Μὲ ὅλην τοῦ τὴν καλωσύνη ὁ ὑπομονετικὸς γαῖδουράκος τρέχει φορτωμένος μὲ τὰ καλάθια γεμάτα σταφύλια.

Ὅταν τελειώσει ὁ τρυγητὸς καὶ μαζευτοῦν ὅλα τὰ σταφύλια στὸ πατητήρι, ἀρχίζει πιά ἡ δευτέρη φάση τοῦ τρύγου. Οἱ πατητάδες, ποὺ ἦρθαν ἀπὸ τὰ γύρω χωριά, γιὰ νὰ πάρουν τὸ μερτικό τους, πατοῦν τὰ σταφύλια στὸ ληνὸ νὰ βγῇ ὁ μούστος, τὸ ἔθνικό μας ποτό. Τὰ βράδια μὲ τὸ σταμάτημα τῆς δουλειᾶς ἀνάβονται φωτιεὲς κοντὰ στοὺς ληνούς, ὅπου μαζεύονται ὅλοι, καὶ τότε ἀρχίζουν τὰ παιχνίδια, οἱ συζητήσεις, τὰ τραγούδια καὶ οἱ ἑλληνικοὶ λεβέντικοι χοροί.

Τὴν ἐπομένη ἀρχίζει τὸ κουβάλημα τοῦ μούστου στὸ χωριό. Τὰ βαρέλια μένουν ἀνοιχτά γιὰ λίγες μέρες, ὥσπου γίνουν καλὰ τὰ κρασιά. Κατόπιν περνοῦν οἱ παρέες κάνοντας δοκιμὴ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ὥσπου ὁ Βάκχος τοὺς δίνει κέφι, γιὰ ν' ἀρχίσουν τὸ γλέντι, ποὺ θ' ἀκουστῇ σ' ὁλόκληρο τὸ χωριό.

Ἄθηνᾶ Ἀλεξίου

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Θηλέων Βόλου

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΚΑΙΡΙΑ

Ἀπειλητικά κρέμονται τὰ σύννεφα στὸν οὐράνιο θόλο. Οἱ μελανοὶ τοὺς ὄγκοι μετακινοῦνται τεμπέλικα ἀπὸ τὸ λυσσαλέο φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ὁ οὐρανὸς δείχνει χαμηλότερος. Σὰ νὰ τὸν τράβηξαν τὰ νέφια κι αὐτὸς ἀγκομαχᾷ, λὲς καὶ θὰ πέση στὴ γῆ.

Τὸ σκοτάδι ἔχει γίνει πηχτὸ κι ὁ δίσκος τοῦ φεγγαριοῦ μόλις ποὺ διακρίνεται κάπου κάπου, φωτεινὸ σημάδι, ποὺ διακόπτει τὴ μονοτονία.

Φυσᾷ ἄγριος ὁ ἀγέρας, σφυρίζει στὶς στέγες τῶν σπιτιῶν, δέρνει ἄγρια τὰ σκελετωμένα δέντρα, φουσκώνει τὸ κύμα τῆς θάλασσας. Ἡ βροχὴ πέφτει ἔξω ραγδαῖα.

Καθισμένος στὸ δωμάτιό μου ἀκούω τὸ ζηλιάρικο χτύπο τῆς νὰ θέλῃ νὰ τρυπήσῃ τὸ τζάμι.

Ξημέρωσε.

Πελιδνὸ ἦταν τὸ πρωινὸ κι ἓνα δειλὸ ἀντιφέγγισμα γλίστραγε μέσ' ἀπὸ τὰ γκρίζα σύννεφα. Ἡ φύση γύρω ἦταν μελαγχολικὴ. Κι οἱ ἄνθρωποι, κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο.

Δυὸ πρωινὰ συναντοῦσα συνέχεια τὸ ἴδιο θέαμα. Μουντὰ σύννεφα, νεκρικὸ φῶς σὰν ἀπὸ πολικὴ αὐγὴ, δέντρα δαρμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμο νὰ ἐκλιπαροῦν, θάλασσα νὰ κοχλάζῃ καὶ ν' ἀφρίζῃ ἀπὸ τὸ θυμὸ τῆς.

Καθισμένος στὸ δωμάτιό μου ἄρχισα νὰ σκέφτωμαι. Τί θὰ ἦταν ἄραγε ὁ κόσμος, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τουλάχιστον λίγη ἀγάπη σ' αὐτόν;

Βλέπω τὴ θάλασσα νὰ μὲ φοβερίζει, τὸν ἄνεμο νὰ μὲ δέρνῃ, τὰ σύννεφα νὰ μὲ ἀπειλοῦν. Κι οἱ ἄνθρωποι, κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο. Θλιμμένοι καὶ κλεισμένοι στὸν ἑαυτὸ τους.

Χαμήλωσα τὸ κεφάλι μου καὶ βούλιαξα μὲς στὸ θαμπὸ φῶς κι ἀποκοιμήθηκα.

Τὸ ἄλλο πρωινὸ μοῦ ἐπιφύλασσε μιὰν ἀπροσδόκητη ἐκπληξη.
 Ξύπνησα μὲ τὴν ἴδια πάντα διάθεση.
 Βγῆκα ἔξω καὶ ἔνωσα τὶς πρῶτες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἀδύναμες
 καὶ γλυκές. Ὁ οὐρανὸς ἀπλωνόταν αἰθέριος.
 Πέρα κατὰ τὴν ἀνατολὴ ὁ ἥλιος ἔντυνε μὲ μενεξελιά ἀπόχρωση
 τὰ βουναλάκια. Ὁ ἀέρας μύριζε ὕγρασία.
 Ταυτόχρονα μὲ τὸ ξύπνημα τῆς φύσης διαπίστωσα τὸ πρῶτο ξύ-
 πνημα τῶν ἀνθρώπων ἀπ' τὸ λήθαργο.
 Ἔνωσα μυλόπετρα νὰ φεύγῃ ἀπ' τὰ στήθη μου. Ἀναστέναξα μὲ
 ἀνακούφιση. Ἔνωσα τὰ μάτια μου νὰ ποτίζωνται ἀπ' τὴ δροσιά.
 Πῆρα τὴ σφεντόνα μου κι ἔτρεξα πέρα, κατὰ τοὺς ἀγρούς.
 Ἔνα πουλάκι ἦταν τὸ πρῶτο θῦμα.
 Τὸ πῆρα στὸ χέρι μου, κοίταξα τὸ βλέμμα του, τὸ ἀγαθὸ καὶ
 λυπημένον, ποῦ ἦταν θολό. Ἔμεινα νὰ τὸ κοιτάζω ἀφηρημένος.
 Κι οἱ πρῶτες σκέψεις ἄρχισαν νὰ κλωθογυρίζουν στὸ μυαλό μου.
 Μοῦ ἦρθαν στιγμὲς πρόσφατες, χτεσινές, ποῦ κι ἐγὼ εἶχα ἀνάγκη
 ἀπὸ ἀγάπη, τότε ποῦ ἀπειλητικὰ μὲ φοβέριζε τὸ φυσικὸ στοιχεῖο.
 Θυμοῦμαι τώρα αὐτὰ τὰ πουλάκια, ποῦ βρεμένα ἔτρεχαν μὲς στὴ
 βροχή, καὶ συμμερίζομαι τὴ λύπη τους.
 Τώρα ὅμως;
 Καὶ τὸ καημένο, μαζὶ μὲ τ' ἀδέρφια του, μὲ τὰ κελαηδήματά τους,
 μοῦ εἶχαν δώσει χαρούμενη διάθεση.
 Ἔνα μικρὸ κοπάδι πέρασε σὲ μικρὸ ὕψος.
 Ἔστρεψα τὸ βλέμμα τοῦ μικροῦ πουλιοῦ νὰ δῇ τ' ἀδέρφια του.
 Πόσο ἄραγε θὰ ἤθελε νὰ πετᾷ κι αὐτό!
 Τώρα ὅμως τὸ βλέμμα του ἦταν ψόφιο.
 Ὁ ἥλιος εἶχε πιά ψηλώσει.
 Τὸ ἀπίθωσα σὲ κάτι θάμνους κι ἔφυγα μὲ βήματα βαριά καὶ
 συρτά.
 Ἡ μελαγχολία μοῦ εἶχε πλακώσει πάλι τὰ στήθια.

Γεώργιος Μπακόλας

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Στυλίδος

Ο ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΑΡΙΑ

Και ὁ Μέγας Κανὼν

Ὁ Παπαδιαμάντης εἶχε μὲ τὸ Βόλο ἰδιαίτερο δεσμό. Ὁ ἀδερφός του ὁ Γιώργης εἶχε παντρευτῇ στὴν Πορταριά κι ἐκεῖ ἐγκαταστάθηκε μετὰ τὸ γάμο του. Ἐργαζόταν σὰ γραμματεὺς τῆς κοινότητος, τότε Δήμου Ὁρμινίου.

Ἀπὸ τὸ γάμο του εἶχε ἀποχτήσῃ τέσσερα παιδιά, τρία κορίτσια κι ἓνα ἀγόρι. Τὸ ἓνα του κορίτσι, ποὺ δὲν παντρεύτηκε, ζεῖ ἀκόμα στὴν Πορταριά, στὸ πατρικὸ σπιτί, ντυμένη μοναχὴ καὶ ζώντας ζωὴ μοναχικὴ.

Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀδερφοῦ του ὁ Παπαδιαμάντης εἶχε καὶ τὴ φροντίδα γιὰ τὰ «ὄρφανά», ὅπως ἔλεγε τὰ παιδιά τοῦ ἀδερφοῦ του. Κι αὐτὴ ἡ ἐγνοια του τὸν ἔφερε πολλὰς φορὲς στὴν Πορταριά. Μ' αὐτὰς τὶς ἐπισκέψεις του συνδέεται καὶ τὸ παρακάτω ἀνέκδοτο, ὅπως μοῦ τὸ διηγήθηκε ὁ πατέρας μου, ποὺ τὸ ἄκουσε ἀπὸ τὸν παπποῦ του, τὸν παπ' Ἀντώνη, ἱερέα στὴν ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων τῆς Πορταριᾶς.

Ποιό χρόνο συνέβη δὲν τὸ ξέρω οὔτε καὶ ἔχει σημασία τὸ πότε ἐγινε. Σημασία ἔχει αὐτὸ καθαυτὸ τὸ γεγονός, ποὺ δείχνει πόσο βαθὺς γνώστης τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ καὶ τελετουργικοῦ ἦταν ὁ Παπαδιαμάντης.

Ἦταν στὸν ἐσπερινὸ τῆς Τετάρτης, ποὺ διαβάζεται ὁ Μέγας Κανὼν, τὴν τρίτη ἐβδομάδα πρὸ τοῦ Πάσχα. Ὅπως διηγοῦνταν ὁ προπάππος μου ἱερεὺς, μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι βγήκε μπροστὰ στὴν Ὠραία Πύλη κι ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὸ Μεγάλον Κανόνα. Δὲν εἶχε ψάλλῃ καὶ θὰ τὸν διάβαζε μόνος του. Πλαί στὴν Ὠραία Πύλη, πρὸς τὸ μέρος τοῦ δεξιοῦ ψαλτηρίου, στεκόταν ἓνας ἄγνωστος μὲ σκυμμένον τὸ κεφάλι, φτωχικὰ ντυμένος.

Μέσα στὴν κατανυκτικὴ σιγὴ τοῦ δειλinoῦ, κάτω ἀπὸ τὸ ἀπαλὸ φῶς τῶν κεριῶν ποὺ τρεμόσβηναν, ὁ ἱερεὺς ἄρχισε νὰ διαβάξῃ τὴν πρώτην στροφὴν τοῦ Μεγάλου Κανόνα.

Σὰν τελείωσε, πῆρε μιὰ μικρὴ ἀνάσα κι ἦταν ἔτοιμος ν' ἀρχίσῃ τὴ δεύτερη, ὅταν ἄκουσε ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ στεκόταν ὁ ἄγνωστος νὰ ἔρχεται, μὲ μιὰ μελωδική, ὑποβλητικὴ φωνή, ἡ συνέχεια τοῦ Μεγάλου Κανόνα.

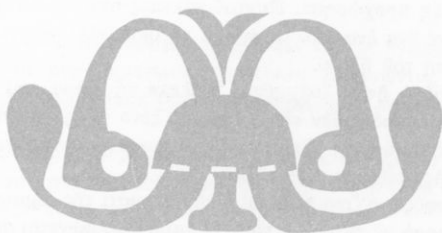
Ὁ ἱερεὺς συνέχισε τὴν τρίτη στροφὴ, ὁ ἄγνωστος τὴν τέταρτη καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς ὡς τὸ τέλος. Κρύος ἰδρώτας περιέλουσε τὸν ἀπλοῖ-
κὸν ἱερέα. Ποιὸς ἄραγε νὰ ἦταν ὁ ἄγνωστος; σκεπτόταν. Αὐτός,
μέσ' ἀπὸ τὸ βιβλίον, κάτω ἀπὸ τὸ ἀσθενικὸ φῶς τῶν κεριῶν, μὲ δυσ-
κολία ἐβγαζε τὰ γράμματα, ἐνῶ ὁ ξένος, χωρὶς βιβλίον, ἐβελνε καθαρά,
χωρὶς λάθος, χωρὶς νὰ κομπιάζη. Δέος τὸν εἶχε καταλάβει.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας ρώτησε καὶ ἔμαθε πῶς ἦταν ὁ
ἀδερφὸς τοῦ Γιώργη, ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης. «Σοφὸς καὶ εὐ-
σεβὴς ἄνθρωπος».

Δημήτριος Τσιμπανούλης

Τάξις Β'

Β' Γυμνάσιον Ἀρρένων Βόλου

Ο ΕΡΧΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

Χειμῶνας στὴ φύση, χειμῶνας στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ
λογικώτερο στὴ γῆ μας «ὄν» παραπλανήθηκε στὴ χιονοθύελλα τοῦ
ἄγχους τῆς ζωῆς. Χωρὶς φτερά κείτεται στὸ χῶμα ἔρημο, ἄπνοος
ἀετός.

Ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴ δὲν τὸ καλοπίστεψε. Κι ὅμως τὴν ἐβλεπε.
Πετοῦσε πάνω του μ' ἀνθοστόλιστο ἄρμα καὶ σκόρπιζε λουλούδια
καὶ χαμόγελα.

—Ποιά εἶς' ἐσύ, βασίλισσα, ποὺ ἦρθες νὰ τὸν σηκώσης;

Πορφυρὰ κύματα ὕψωσε ἡ φύση στὸν ἐρχομὸ της. Ὁ ἄνθρωπος
τὴν παρακάλεσε νὰ τοῦ χαρίσῃ μιά της πνοή.

—Μὲ λένε Ἀνοιξη. Δὲν εἶσαι ἀκόμη ἐτοιμος.

Κατά βάθος τὸν λυπήθηκε. Σκέφτηκε ὅτι ἦταν χωματένιος καὶ μὴ ρυτίδα σκίασε τὸ μέτωπό της, καθὼς μοίραζε ἀπλόχερα ὁμορφιές.

Μέσα στὸ πανηγύρι τῶν χρωμάτων θυμήθηκε ὁ ἄνθρωπος τὴ ζωὴ του. Ξεκίνησε ἀπὸ ψηλά, ἔπесе τόσο χαμηλά, τὸ πρῶτο δάκρυ αὐλάκωσε τὸ στεγνὸ πρόσωπό του.

Τὴν εἶδε πὺ συνέχιζε μὲ ζῆλο τὸ ἔργο της. Στὰ λουλούδια χάριζε ὁμορφιά, στὸ γρασίδι ζωή. Στὰ δέντρα κάτασπρα ἄνθη, στὰ πουλιά χαρά. Καὶ σ' αὐτὸν σκόρπιζε ὁ 'Αι-Βασίλης τῆς 'Ανοιξης παρηγοριᾶς ἐλπίδα.

—'Ανθρωπε, ἔλπιζε! ψιθύρισε κάποιο χορταράκι σκύβοντας τὸ κεφαλάκι του.

—'Ελπιζε! ἐπανελάβαν σὰν ἀντίλαλος τὰ δέντρα, τὰ λουλούδια, τὰ πουλιά.

'Η ἀνοιξη προχώρησε. Παντοῦ ἐβλεπες σκηνές εὐτυχίας. 'Η φύση ξεδίπλωνε ἕνα ἕνα, πολλὰ πολλὰ τὰ μεγαλεῖα της, γιὰ νὰ ὑποδεχτῇ τὴν κόρη τοῦ ἡλίου.

"Ὅμως αὐτὴ ἦταν λυπημένη. 'Εβλεπε τὴ χαρὰ καὶ στοχαζόταν τὸν πόνο. 'Η καρδιά δὲν εἶναι κάτι τὸ ξένο πρὸς τὴ δημιουργία, δὲ μένει στιγμή ἀδιάφορη. 'Εκεῖνος πὺ πέτυχε νὰ συντρίψῃ τὸν παλμό της δυστυχῆς κείτεται στὸ χῶμα.

Πόσο σφύζει ἡ ζωὴ παντοῦ! Κάθε κομμάτι τῆς δημιουργίας ἔστι-σε τρελλὸ χορὸ μὲ τὰ ὁμοῖά του. 'Η χαρὰ ἀδελφώνεται μὲ τὸν ἔρχομό τῆς ἀνοιξης.

'Ο γεροχειμῶνας ξεψύχησε. 'Ο πάγος ἔλιωσε. 'Η ζωὴ ξεχύθηκε διάπλατα κι ἀνοιξε κάθε καστρόπορτα, κλειστή ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ παγωμένου βασιλιᾶ.

'Ανθρωπε, σήκω! 'Η φύση σὲ κρᾶζει νὰ πρωτοστατήσης στὴ λαμπρὴ γιορτῇ της. Διῶξε τὸ ἄγχος, πὺ σὲ κρατᾷ δεμένο μὲ τὸ χῶμα, βγάλε φτερά, πέταξε, ὑψώσου. Εὐχῆσου νὰ βασιλεύῃ πάντα στὴν ψυχὴ σου ἡ ἀνοιξη, πὺ μὲ τὴ χαρὰ της σὲ μεταμορφώνει.

Λεωνίδας Παπαδόπουλος

Τάξις Γ'

Α' Γυμνάσιον 'Αρρένων Καρδίτσης

ΕΝΑ ΜΠΟΥΜΠΟΥΚΙ

Τίναξε τὸ λεπτό, πράσινο κοτσανάκι του κι ἔγειρε τὸ τρυφερό του κεφάλι σὲ μιὰ χαριτωμένη ὑπόκλιση χαιρετώντας εὐγενικά τὸ πρωινὸ ἄγέρι, ποὺ πέρασε βιαστικά σφυρίζοντάς του τὴν πρώτη καλημέρα.

Ὁ ἥλιος, ποὺ πρόβαλε ἀργά, τὸ τύλιξε στὸ ζεστὸ ἀγκάλιασμά του μὲ περισσὴ στοργή, τοῦ ἔδωσε δύναμη νὰ ζήσει, νὰ στηθῇ ὁλόρθο, νὰ κοιτάξῃ πάνω του τὸ ἀπέραντο γαλάζιο.

Οἱ μικρὲς δροσοσταλίδες, ποὺ εἶχαν καθίσει ἀπαλὰ πάνω του κρατώντας του συντροφιά ὅλη τὴ νύχτα, ἄρχισαν νὰ στεγνώνουν κάτω ἀπὸ τὸ ἐπίμονο καὶ ζεστὸ βλέμμα τοῦ λαμπεροῦ πατέρα.

Κι αὐτὸ ἄνοιξε σιγὰ σιγὰ τὸ λεπτό του μίσχο μὲ κάποια δειλία, μὲ κάποιο θαυμασμὸ κι ἐκπληξῇ γιὰ τὸν ὁμορφο κόσμο ποὺ ἔβλεπε γύρω του, μὰ πῶς πολὺ γιὰ τὰ μεγάλα ἑκατόφυλλα τριαντάφυλλα, ποὺ καμάρωναν στὰ γύρω κλαδιὰ τῆς τριανταφυλλιᾶς. ὦ, θὰ 'θελε τόσο νὰ τοὺς μοιάσῃ!

Βάλθηκε νὰ ξεδιπλώνῃ τὰ μικρά του πέταλα μὲ τὴν ἀπαλή, βελούδινη ἐπίδερμίδα χωρὶς βιασύνη, μὰ μὲ ἡρεμὴ αἰσιοδοξία...

Ἦταν ἓνα ρόδινο μπουμπουκάκι, ποὺ καλημέριζε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ ζωή.

Οὐρανία Μ. Σαράτση

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Θηλέων Ἀγρινίου

ΤΟ ΠΕΤΑΓΜΑ ΕΝΟΣ ΑΙΤΟΥ

Στεκόταν πάνω στὸν ψηλό, ἀπόκρημνο βράχο ἀκίνητος, σὰν πετρωμένος. Ξαφνικά ταλαντεύτηκε, σὰ νὰ 'θελε νὰ πάρη μιὰν ἀπόφαση. Τέλος ξεδίπλωσε τὰ τεράστια φτερά του καὶ πέταξε ψηλά.

Τὸ πέταγμά του ἀργό, νωχελικό, γεμάτο μεγαλοπρέπεια. Ἡ ὅλη κίνησή του φανέρωνε τὴ δύναμη καὶ τὴν περηφάνεια του τόσο πολύ, ποὺ μὲ καθήλωσε. «Πόσο δίκιο εἶχε αὐτὸς ποὺ πρῶτος δνόμασε τὸν ἀετὸ βασιλιά τῶν πουλιῶν!», σκέφτηκα.

Παρακολούθησα μὲ τὸ βλέμμα μου τὴν ἐναέρια πορεία του. Τὸν εἶδα νὰ ψηλώνη καὶ ν' ἀπομακρύνεται, ὥσπου ἐγινε μιὰ μικρὴ κουκκίδα στὸ ἀπέραντο στερέωμα τ' οὐρανοῦ.

—Γιὰ σκέψου! εἶπα μέσα μου. Πῶς νὰ βλέπῃ ἄραγε ἀπὸ κεῖ ψηλά τὸν κόσμο; Πόσο εὐτυχισμένος θὰ νιώθῃ, ποὺ εἶναι ὁ κυρίαρχος τοῦ οὐρανοῦ! Πόσο ὁμορφὴ θὰ εἶναι ἡ ζωὴ του!

Φαντάσου τον στὶς ψηλὲς κορφὲς ποὺ κατοικεῖ. Ἐκεῖ, ἀνάμεσα σὲ γῆ καὶ οὐρανό, ἐκεῖ ποὺ οἱ βράχοι σκληροὶ κι ἀπόκρημνοὶ τρυποῦν τὰ σύννεφα, ἐκεῖ ποὺ ἀνθρώπου πόδι δὲν πατεῖ, ἐκεῖ ποὺ τὸ χιόνι εἶναι παρθένο κι ἄσπιλο... Δικὴ του ἡ ἀπεραντοσύνη τ' οὐρανοῦ. Δικὴ του ἡ καταγάλανη, παραμυθένια ἀτμόσφαιρα. Δικός του ὁ ἥλιος, ὁ ἀέρας, τὸ φῶς. Δικά του, ὅλα δικά του. Πόσο θὰ 'θελα νὰ τοῦ μοιάζω! Ἄλλὰ πῶς;

—Πῶς... ἄκουσα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου νὰ μὲ ρωτᾷ. Ρωτᾷς πῶς; Μὰ εἶναι τόσες οἱ ὥρες καὶ οἱ στιγμὲς ποὺ μπορεῖς νὰ τοῦ μοιάσης! Εἶναι πολλές, ἀναριθμητές! Εἶναι οἱ στιγμὲς ποὺ ἡ ψυχὴ λαχταρᾷ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὴν καθημερινότητα, ἀπὸ τὴ ρουτίνα τῆς ζωῆς, κι ἀναζητεῖ νέους ὀρίζοντες, καινούρια ἰδανικά. Εἶναι οἱ στιγμὲς ποὺ χρειάζεται νὰ δείξης τὴν ἀνωτερότητά σου, τὴν ὑποχωρητικότητα, τὴν εὐγένεια, τὴν καλωσύνη σου, τὴν ταπεινοφροσύνη, τὴν ἐπιμέλειά σου.

Ἄν δώσης μιὰ διέξοδο σ' αὐτὰ τὰ ἰδανικά, ἂν τ' ἀφήσης νὰ σὲ πλημμυρίσουν, τότε θὰ νιώσης πῶς πετᾷς ψηλά. Ἄν διώξης τοὺς ἐγωισμούς, τὰ μίση, τὶς κακίες, ποὺ φωλιάζουν μέσα σου, θὰ αἰσθανθῇς πῶς εἶσαι ἓνας ἀετός, ποὺ ἀπλώνει τὰ πλατιά φτερά του κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη τοῦ Θεοῦ.

Κοίταξε λοιπὸν μέσα σου. Μπορεῖς νὰ πάψης πιά νὰ εἶσαι ἓνα ἀδύναμο, τρομαγμένο σπυργίτι, ποὺ πετᾷ μέσα στὴ σκόνῃ τοῦ δρόμου; Μπορεῖς νὰ γιγαντώσης τὰ φτερά σου, νὰ πετάξεις ψηλά, στ' ἀτέρμονα ὕψη τ' οὐρανοῦ, νὰ γίνῃς ἓνας ἀετὸς τοῦ καλοῦ;

Κι ἐγὼ ἀπάντησα στὴ φωνή τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποὺ μὲ συγκλόνιζε:
—Θὰ γίνω!...

Οὐρανία Μιχ. Σαράτση

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Θηλέων Ἀγρινίου

ΑΠΟ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΣΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ

Μὲ τὴν ἀπογοήτευση νὰ πλημμυρίζῃ τὴν ψυχὴ μου συνέχισα τὸ δρόμο μου μέσα στὸ δάσος.

Γυμνὸ, ξερὸ, σκελετωμένο, γερασμένο, πῆς, τὸ τοπίο ἀπλωνόταν γύρω μου κάνοντας τὴ βαρυθυμιά μου πιὸ ἔντονη.

Μόνος! Χωρὶς γονεῖς, χωρὶς κανένα στήριγμα εἶχα ἀπομείνει σ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

Γιατὶ χρειάζεται νὰ ζῇ κανεὶς; Ἔτσι κι ἄλλιωδς ὅλοι φτάνουμε κάποτε, ἀργὰ ἢ γρήγορα, στὸ θάνατο. Κι ὕστερα... Ἀφοῦ ὑπάρχει τὸ τέρμα, ὁ θάνατος, τί ἐξυπηρετεῖ αὐτὸς ὁ ἀγώνας; Αὐτὴ ἡ πάλῃ ἡ καθημερινή, ποὺ καλεῖται ἐπιβίωση:

Ψυχὴ πουθενά... Τὸ δάσος ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένῃ γυμνό.
"Ερημο... Μία βαλανιδιά ἐμπρὸς μου ὕψωνε τὸ τεράστιο ἀνάστημά
της. Καταχαραγμένη, γυμνή, σὰν πεθαμένη.

Σὰν κάτι νὰ μοῦ ἔλεγε αὐτὸ τὸ δέντρο. Τὸ κοίταξα προσεκτικώ-
τερα.

—"Εχεις δίκιο, μοῦ εἶπε. Ἐγὼ ἔζησα, καὶ τί κατάλαβα; Μὲ βλέ-
πεις.

Καμμιά ἐλπίδα! Μόνος... Εἶχα δίκιο. "Αχρηστα ὅλα. "Αχρηστη
ἡ ζωὴ. Μοῦ τὸ 'λεγε τὸ γυμνὸ δάσος. Τὸ βεβαίωνε ἡ σκελετωμένη
βαλανιδιά. "Επειθαν σιγὰ σιγὰ τὴν πονεμένη ψυχὴ μου.

Πέρασαν τέσσερες μῆνες. "Ετσι ἀπλῶς πέρασαν. Χωρὶς νὰ νιώ-
σω τίποτε. Γυμνός, ἄκαρπος, ἄχρηστος χρόνος.

Καὶ νὰ πάλι στὸ δάσος.

Δὲν εἶναι ὅπως πρῶτα. Χρώματα, χρώματα παντοῦ... Κελαηδή-
ματα πουλιῶν. "Εντονὴ ἡ παρουσία τῆς ζωῆς.

Προχώρησα ἀναστατωμένος νὰ συναντήσω τὸν παλιό μου σύν-
τροφο. Αὐτὸν ποῦ εἶχαμε κάποτε συζητήσει. Καὶ εἶχαμε συμφωνή-
σει...

—Ναί, ἐγὼ εἶμαι. Τί μὲ κοιτᾷς; Σοῦ φαίνεται περίεργο; "Ετσι
γίνεται!

"Ηταν ἡ βαλανιδιά. "Οχι ἡ ἴδια, ἡ γνώριμή μου βαλανιδιά. Κά-
ποιο ἄλλο, καινούριο δέντρο. Πρώτη φορὰ τὸ ἔβλεπα. "Ηταν ὅμως
στὴν ἴδια θέση. "Ανθη, φύλλα, χρώματα, παράστημα, ὁμορφιά! Τὸ
παλιό δέντρο γεμάτο ζωὴ καὶ σφρίγος.

—Εἶχαμε κάποτε συμφωνήσει. Λάθος! Εἶναι ὠραία ἡ ζωὴ. "Αλ-
λᾶζουν οἱ καταστάσεις. "Ετσι γίνεται!

Τὴν κοίταξα, τὴν ξανακοίταξα πολλές φορές. Καὶ κάθε φορὰ μοῦ
ἔλεγε τὰ ἴδια.

—Εἶναι ὠραία ἡ ζωὴ. Οἱ καταστάσεις ἀλλάζουν. "Ετσι γίνεται.

"Ωσπου τὴν πίστεψα. Καὶ γύρισα νὰ φύγω. Τελείως ἀλλαγμένος
τώρα. Ἐβλεπα μπροστά μου τὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Εἶχα γεμίσει ἐλπίδες.
Πολλὲς ἐλπίδες...

Διονύσιος Σκαλτσᾶς

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Λεχεινῶν

ΤΑ ΑΝΘΗ ΚΙ ΕΓΩ

Δεκαπέντε χρόνια...

Δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια παρακολουθώ τόν κόσμο. 'Από τη στιγμή που τὰ μάτια μου θολά αντίκρυσαν τις πρώτες σκιές, από τότε κοιτάζω γύρω μου με περιέργεια και αγωνία. Προσπαθώ να γεμίσω όλες μου τις αισθήσεις από την ποίηση του κόσμου. Δεν κλείνω τὰ μάτια μου. Φοβάμαι μήπως χάσω κάποιαν υπέροχη στιγμή της ζωής.

...Και πάντοτε, κατά τις στιγμές που στάθηκαν όρόσημα στη ζωή μου, ή καρδιά μου πλημμύριζε από λουλούδια. Λουλούδια όλων των χρωμάτων και των σχημάτων, που εκπροσωπούν για μένα την άπεραντοςύνη της αγάπης, την «ἀρχέγονη» χαρά, την τρυφερότητα της μητρότητας, τη γλυκιά ήρεμία του θανάτου, τόν ίδιο τόν Θεό. Όλα, από τὰ γνωστά βελούδινα τριαντάφυλλα ως τούς μικρούς ανώνυμους επισκέπτες του άνοιξιάτικου τοπίου, αντιπροσωπεύονται για μένα σ' ένα μικρό λουλούδι «λευκό σά χνούδι όνειρου από χιονάτο φώς».

Τό πρώτο δώρο για τή μητέρα μου ήταν λίγα κυκλάμινα, με την πρωινή πάχνη άκόμη στά πέταλά τους. Ήταν μιá προσφορά αὐθόρμητη, παιδική, γεμάτη αγάπη.

Ή πρώτη σκληρή συνάντηση με τή ζωή ήταν πολλά, πάρα πολλά λουλούδια, «είρωνικό πανηγύρι της φύσης», γύρω από μιá λευκή

πλάκα με χρυσά γράμματα. Θυμάμαι, είχα κόψει ένα και τὸ ἔκρυψα ἀνάμεσα στὶς παλάμες μου... Ὑπάρχει ἀκόμη ἀνάμεσα στὰ φύλλα τοῦ ἡμερολογίου μου μὲ ἡμερομηνία 18 Ἀπριλίου 1967... Ἦταν τότε ἡ πρώτη φορά πού κοίταξα τὰ λουλούδια μὲ παράπονο, ἦταν τὰ πρῶτα πού ἀκουγαν τὸ «γιατί;».

Ἡ ἐπαφή μου μὲ τὸ Θεό ἦταν ἀνάμεσα στὰ δέντρα τῆς ἐξοχῆς. Ἐκεῖ ἐνίωσα νὰ μὲ συνεπαίρνη κάτι παράφορο κι ὀρμητικό, μιὰ ἐνθεή ἀλλοφροσύνη. Ἐνίωσα τὴν ψυχὴ μου νὰ ἐξορμᾷ στὴ γαλάζια ἐρημιά, νὰ ρίχνεται σὰ βέλος στὸ ἀφθαστο, ἀπάνθρωπο ὕψος, σὰν κραυγὴ πού χάνεται μέσα στὸ φῶς...

Ἐκεῖ, μαζί μὲ τὸ Θεό, ἀντίκρυσα μὲ ψυχραιμία τὸ σημερινὸ κόσμο, ἔμαθα νὰ διακρίνω ἀπὸ τὴν «ἐξαίσια» — ὅλο αἵματα — στιγμὴ πού περνᾷμε λίγες παπαροῦνες. Ἐκεῖ εὐχήθηκα τὸ πρῶτο λουλούδι πού θὰ φυτρώσῃ στὴ Χιροσίμα νὰ εἶναι ἓνα κυκλάμινο ἢ μιὰ μαργαρίτα... Naί, ἦταν τὰ λουλούδια ἐκεῖνα πού μὲ δίδαξαν ὅτι μαζί μ' αὐτὰ ἡ ζωὴ εἶναι ὡραία: ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ σκελετωμένα παιδιὰ τῆς Μπιάφρα, γιὰ τοὺς μαύρους τῆς Ἀμερικῆς, γιὰ μᾶς ὅλους τοὺς λευκοὺς, τοὺς «πολιτισμένους», τοὺς «ἀνώτερους!».

...Πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες ἔκλεισα τὰ δεκαπέντε μου χρόνια καὶ τὸ πρῶτο δῶρο πού ἔλαβα ἦταν ἓνα μπουκέτο λουλούδια ἀμυγδαλιᾶς. Κρυφὰ ἔκοψα ἓνα μικρὸ ἀνθάκι καί, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, σκέφτηκα: Ὅταν πεθάνω, θὰ 'θελα νὰ μοῦ φέρουν ἓνα μικρὸ λουλουδάκι «λευκὸ σὰ χνούδι ὀνείρου ἀπὸ χιονάτο φῶς».

Πεσσιμισμός; Ὁχι. Ἰσως ρομαντισμός, τρυφερότητα, ἀγάπη γιὰ τὰ λουλούδια...

Παναγιώτα Ζούνη

Τάξις Γ'

Α' Τοσίτσειον Ἀρσάκειον

Θηλέων Ἀθηνῶν

ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Μύρισε ό Μάης.

Τό πρώτο μπουμπούκι άνοιξε τά πέταλά του.

Ή πρώτη δροσοσταλίδα κύλησε στο νωπό πρωινό χῶμα.

Ήρθε ό Μάης.

Τό πρωινό άεράκι σταμάτησε πάνω άπό τό τριαντάφυλλο και τοῦ πήρε τό άρωμα.

Σταμάτησε κοντά στο χαμομήλι και τοῦ πήρε την εὔωδιά.

Άνοιξα τό παράθυρο και γλίστρησε μέσα.

Εὔπνησε μιá μικρή ζωούλα.

Άνοιξε τά πέταλα και χαμογέλασε στον ήλιο.

Εὔπνησε ένα παιδάκι.

Άνοιξε τά ματάκια του κι έτρεξε κοντά στο Μάη.

Χάιδεψε τά λουλούδια.

Γονάτισε κι έκοψε μιá μαργαρίτα.

—Γιατί τής πήρες τή ζωούλα;

Γύρισε και με κοίταξε.

Δυό δροσοσταλίδες κύλησαν άπό δυό μεγάλα παιδικά μάτια.

Ύστερα χαμογέλασε...

Ή μαργαρίτα μέσα στο ποτήρι δέ φαινόταν δυσανεστημένη.

.....
Ή πόλη πνιγμένη στη ζέστη.

Άνθρωποι, αυτοκίνητα, ζωή γρήγορη. Και κάπου σε μιá γωνιά τά λουλούδια.

Τόλμησε ή άνοιξη, ό καθαρός άέρας, τά λουλούδια νά έρθουν στην πόλη.

Γραφική γωνιά, μακριά από την καθημερινή ρουτίνα.
Κάθε περαστικός τούς ρίχνει μιὰ ματιά.
Θέλει νὰ μοιραστή τὴν ξεγνοιασιά τους, τὸ φῶς τους.
Χαμόγελο εἶναι ἡ ζωὴ τῶν λουλουδιῶν.
Γιατί νὰ μὴν εἶναι χαμόγελο καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων;
Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει γιὰ ὅλους.
Τὰ λουλούδια θὰ ζήσουν καὶ θὰ σβήσουν μαζὶ μετὰ τὴν ἀνοιξὴ καὶ
τὸ καλοκαίρι.
Ύστερα θὰ ἔρθῃ τὸ φθινόπωρο μετὰ ἄλλα λουλούδια καὶ ἄλλα
χρώματα.
Κι ἔτσι ἡ μικρὴ λουλουδιασμένη γωνιά θὰ ζῇ πάντα στὴν καρδιά
τῆς μεγάλης πολιτείας.

Παναγιώτα Οἰχαλιώτου

Τάξις Δ'

Ἑλληνογαλλικὴ σχολὴ «Ἅγιος Ἰωσήφ» Ἀθηνῶν

ΕΝΑΣ ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Ἕνας ἀπαλὸς φλοῖσβος, ἓνα ὄνειρο καὶ τὸ γαλάζιο κύμα, ποὺ
χαϊδεύει τὰ πόδια, τὰ μικρὰ βότσαλα. Ἕνας ἀνάλαφρος κυματισμός,
μιὰ ἀπέραντη γαλήνια θάλασσα μετὰ τὴν ἀναρίθμητες ἀνταύγειες τῆς
ἀνοίγεται μπροστὰ σου, καθὼς φιλᾷ νοητικὰ τὴν ἄμμο καὶ ζωγρα-
φίζει πάνω της τὰ πιὸ παράξενα σχέδια. Ὁ χρυσὸς πύρινος δίσκος
βάφει ὀλοπόρφυρα τὰ σύννεφα, δίνει κόκκινες καὶ κίτρινες ἀνταύ-
γειες στὰ ἥρεμα νερά. Δίνει ἓναν τόνο μεγαλείου στὸ γύρω τοπίο
προσπαθώντας νὰ ἐπιβάλῃ τὴν παρουσία του. Γέρνει, γέρνει στὸ χρυ-

σελεφάντινο κρεβατάκι του, αφήνοντας μιάν αίσθηση υπεροχής. Τὰ μάτια θαμπώνουν στην προσπάθειά τους νὰ συλλάβουν τὸ μυστήριο τῆς φύσεως, νὰ ἐννοήσουν τὴ μεγαλωσύνη της, νὰ ἴδουν τὴν ὁμορφιά της.

Βλέπεις τὸν ἀπαλὸ κυματισμὸ βαμμένο μὲ τὰ πιὸ φανταστικὰ χρώματα τῆς Ἰριδας καὶ ἐπιθυμεῖς νὰ εἰσδύσης πιὸ μέσα. Τί νὰ ὑπάρχει;

Τὰ πάντα! Ἕνας μικρὸς κόσμος, ἓνα μικρὸ γαλάζιο βασίλειο. Νιώθεις τὴν ὑπαρξή του δυνατά. Ἐχοντας στὰ χεῖλη τὴν ἀλμύρα προσπαθεῖς νὰ καταλάβης τὸ σκοπὸ του. Προσπαθεῖς νὰ βρῇς κάτι καινούριο.

Ἕνας φλοῖσπος, ποὺ κρύβει μιὰ ζωή. Σ' ἓνα μικρὸ κυματισμὸ πλανιέται ἡ πικρὴ γέυση μιᾶς ξεχασμένης λύπης, ἡ ἀνάμνηση κάποιας περασμένης χαρᾶς...

Τρέχεις δίπλα στὸ κύμα χωρὶς συγκεκριμένο σκοπὸ, μὲ τὴ σκέψη γεμάτη ἀπορίες. Κι ὁ ἥλιος ὅλο καὶ χαμηλώνει κι ἐξακολουθεῖ νὰ δίνει πύρινα φιλιὰ στὰ κύματα, ν' ἀγκαλιάζει τὴν πλάση, νὰ σὲ προβληματίζει. Κι ἐσὺ νιώθεις τὸν ἀκατανίκητο πόθο νὰ χαρῇς τὴν ὁμορφιά.

Τρέχεις πάνω στὰ ὑγρά βότσαλα κοιτώντας τὰ γαλάζια νερά. Νοιώθεις τὴν ἀλμύρα τους. Ἀφήνεις τὶς γαλάζιες σταγόνες νὰ κυλοῦν στὰ μάγουλα. Παραδίνεσαι χωρὶς συνειδητὸ «πιστεύω» σ' ἀσύλληπτο ὄνειρο.

Ἀφήνεις στὰ μάτια τὴ χαρὰ — τὴν ξέγνοιαστη — σὰ μιὰ θερμὴ χίμαιρα, σφίγγεις στὰ δάχτυλα μιὰ μαργαρίτα, ἓνα μικρὸ θεό σου, αφήνοντας στὰ πέταλα τὸ χὰδι τῆς σιωπῆς.

Κρατώντας σφιχτὰ ἓνα ὑγρὸ βλέφαρο περπατᾷς στὸ οὐράνιο τόξο. Ἀγγίζεις ψηλαφητὰ τὴ σκέψη, τὴ νιώθεις λεύτερη, ξέμακρη, σὰν ἀνέμου πνοή. Νιώθεις τὴν ἀγάπη.

Κοιτάξεις τὸν οὐρανὸ, τοῦ ζητεῖς τὴν ἀλήθεια, κι αὐτὸς σοῦ φαίνεται πὼς συννεφιάζει. Βλέπεις μιὰν ἀμυγδαλιά, τὴ ρωτᾷς γιὰ τὸ Θεό, κι αὐτὴ ἀνθίζει ὀλόχαρη. Ρωτᾷς τὴν ψυχὴ τί ἀγαπᾷ, κι αὐτὴ κοιτᾷ τὸ θερμὸν ἥλιο, ποὺ τὸ φῶς του πάλ्लεται. Γλιστρᾷς στὴν ἄβυσσο, προσπαθεῖς νὰ μαντεύσης. Ὅμως ἀδύνατο. Κρατᾷς στὴν καρδιά δυὸ γαλάζιες σταγόνες ξεγνοιασιάς, στολίζεις τὰ χεῖλη μὲ τὰ ροδοπέταλα μιᾶς πρωτόγνωρης αἰσιοδοξίας. Γράφεις πάνω στὸ τριαντάφυλλο τὴν εὐτυχία σου καὶ τὸ δειλινὸ σὲ γεμίζει μελαγχολία.

Ὁ καυτερός ἥλιος σοῦ τραγουδᾷ, καθὼς χάνεται, κι οἱ παπαροῦ-
νες προσπαθοῦν νὰ δώσουν χρῶμα στὴν ἄσπρη μέρα. Τὰ πάντα εἶναι
ρευστὰ ἀπὸ εὐτυχία.

Ἀπανωτὰ συναισθήματα σὲ κατακλύζουν τὴν ὁμορφὴ τούτῃ
μέρα. Ὅλα τὰ βλέπεις ἓνα ρόδινο χαλὶ στρωμένο στὰ πόδια σου.

Βλέπεις τὸ λαμπύρισμα τῆς ψυχῆς, νιώθεις τὸ χιονένιο δάκρυ.
Ζητεῖς τὸ καλοκαίρι, τὴν αἰώνια χαρά. ὦ, ναί, τὸ καλοκαίρι... Μή-
πως τὸ θαῦμα ποὺ βλέπεις μοιάζει μὲ τὴ γαλάζια θάλασσα, τοὺς ἀ-
γροὺς τοὺς γιομάτους στάχια π' ἀνεμίζουν, τὰ λουλούδια π' ἀνθί-
ζουν, τοὺς ἤχους τοὺς καλοκαιρινούς;..

Ἡ ἰδέα σ' εὐχαριστεῖ... παρασύρεσαι μαζί της, χαμογελᾷς καὶ
στροβιλίζεσαι καὶ πετᾷς στὴν ἀτμόσφαιρα... νὰ φτάσης ψηλά. Τὰ
χέρια σηκώνονται, ὅμοια φτερά, καὶ τὰ μάτια κοιτοῦν τὸν ἥλιο θαρ-
ρετά.

Ἀλμυρὲς σταγόνες κυλοῦν στὰ ματόκλαδα, στὰ μάγουλα, στὰ
μαλλιά καὶ θερμαίνονται ἀπὸ τίς στερνὲς ἡλιαχτίδες.

Μαρία Μπαλάσκα

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Θηλέων Δάφνης

ΠΕΖΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

Πρώτη τοῦ Μάη.

Ἡ φύση ξύπνησε ἀπαράμιλλη σὲ γοητεία.

Ὁλόχαρο ἓνα πλῆθος ξεχύνεται νὰ πλέξη στεφάνια λουλουδιῶν,
γιὰ νὰ πλάσῃ ὄνειρα καὶ νὰ τὰ σφιχτοδέσῃ μ' ἐλπίδες.

Οἱ καρδιὲς πνίγονται στὰ μῦρα, τὰ μάτια θαμπώνονται στὸ φλογε-
ρὸ φῶς τοῦ ἡλίου, οἱ αἰσθήσεις μαγεύονται...

Φυσᾷ ἡ αὔρα. Τὰ λυγερὰ κουνᾷ λουλούδια

Ἡ γιορτὴ τῆς αἰώνιας νιότης!

Ἡ φύση ἐξακοντίζει τὸ μήνυμα τῆς ἀνανέωσης, τῆς δημιουργίας.

Οἱ ψυχὲς ἀναγαλλιάζουν στὸ λαχτάρισμα τῆς ζωῆς...

Τὸ χάραμα τῆς Ἑλπίδας!

Ἡ γλυκιὰ ἀρμονία τῶν χρωμάτων, ἡ μεθυστικὴ ἀτμόσφαιρα ἀπὸ
τὴν εὐωδιά τῶν λουλουδιῶν, τὸ μελωδικὸ κελάηδημα τῶν χρυσόφτε-
ρων τραγουδιστῶν, ὁ ρυθμικὸς παφλασμὸς τῶν κυμάτων, οἱ χρυ-
σὲς ἡλιαχτίδες, τὸ κελάρυσμα τῶν ρυακιῶν, ὁ καταγάλανος οὐρανὸς
ζωγραφοῦν τὴν Ἀναγέννηση.

Περήφανοι δόλασπροι κρίνοι, λυγρεῖς παπαροῦνες, φλογερά, κα-
τακόκκινα ρόδα, ταπεινὲς μαργαρίτες, στῶν κοριτσιῶν τὶς ἀγκαλιὲς
γίνονται ἐλπίδες, στὰ χέρια τῶν παιδιῶν λαχτάρεις.

Χαῖρε, Νιότη! Χαῖρε, Ἀνοιξή!

Ξεχείλισε ἡ ἀγάπη στὶς καρδιές, καθὼς ὁ Μάης ἀπλωσε τὴ γιρ-
λάντα τῆς Ἑλπίδας.

Κλεοπάτρα Παυλίδου

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Δραπετσώνας

ΟΙ ΚΑΒΕΙΡΟΙ

Μία τοποθεσία πλησίον τοῦ χωρίου μου

Αἱ κοινότητες τῆς τετάρτης καὶ πέμπτης τάξεως τοῦ Γυμνασίου μας ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν πλησίον τοῦ χωρίου μας ἀρχαιολογικὸν χώρον, τὸν ὀνομαζόμενον «Κάβειροι». Ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἡμεθα πολὺ χαρούμενοι, διότι ἐπρόκειτο νὰ ἴδωμεν ἓνα τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησαν θαυμάσιον πολιτισμὸν οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι.

Ἡ φύσις πέριξ εἶναι μαγευτική. Μεταξὺ τῶν καταφύτων κλιτύων δύο μικρῶν λόφων εὐρίσκεται ἡ καταβυθισθεῖσα πόλις. Νοτίως τῆς περιοχῆς ἀπλώνεται ἡ πεδιάς τῶν Θηβῶν. Μόλις ἐστρέψαμεν τὸ βλέμμα μας εἰς τὸν κυρίως χώρον, ἐμείναμεν ἐκθαμβοί. Τί μεγαλεῖον, τί ἐξάίσιον θέαμα ἀντίκρυσαν τὰ μάτια μας! Μὲ εὐλάβειαν περιειργάσθημεν τὰ πάντα, μὲ θρησκευτικὴν συγκίνησιν ἐβλέπαμεν τὰ ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα. Ἐσθανόμεθα ὑπερηφάνειαν διὰ τοὺς ἀξίους ἡμῶν προγόνους. Συγκεντρωμένοι ὅλοι οἱ μαθηταὶ ὠμιλήσαμεν μετὰ τῆς φιλοτίμου καθηγητρίας μας διὰ ταύτην τὴν ἀξιόλογον πόλιν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ ἀρχαιολογικὸς οὗτος χώρος ἤλθεν εἰς φῶς τὸ 1887 ὑπὸ μιᾶς γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ Ἑταιρεία αὕτη ἔχει κτίσει εἰς τοὺς Καβείρους μίαν οἰκίαν, εἰς τὴν ὁποίαν φυλάσσονται ὠρισμένοι κίονες καὶ ἄλλα εὐρήματα, τὰ ὅποια δὲν μετεφέρθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν Θηβῶν. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησεν ἡ παρουσία ἐνὸς Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου, ὁ ὁποῖος μὲ ἓνα σκαλιστήρι ἐσκαπτε προσεκτικῶς διὰ τὴν ἀνεύρεσιν κεραμιδιῶν. Τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρήματα φυλάσσει εἰς φύλαξ.

Καθὼς εἰσερχόμεθα εἰς τὸν χρόνον, συναντῶμεν τὸ θέατρον τῆς πόλεως. Εἶναι τῆς ἰδίας μορφῆς περίπου μὲ τὰ θέατρα ἄλλων ἀρχαιο-λογικῶν χώρων καὶ ἰδίως λατρευτικῶν. Ἐφέραμεν τότε εἰς τὸν νοῦν μας τὰς θεατρικὰς παραστάσεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ εἶδομεν μὲ τὴν φαντασίαν μας τὴν παλαιὰν δόξαν τῶν Καβείρων. Πλησίον τοῦ θεάτρου ὑπάρχει ἀρτεσιανὸν φρέαρ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς. Ἐμπροσθεν τοῦ θεάτρου εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια τῶν οἰκίων τῆς πολιτείας, ἐκ πλίνθων. Ἐκ τοῦ ὀνόματος συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πόλις ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν τῆς ἀπὸ τοὺς Καβεῖρους.

Οἱ Κάβειροι ἦσαν ἀρχαῖαι μυστηριακαὶ θεότητες, αἱ ὁποῖαι εἰσ-ῆχθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Τὸ ὅτι ἦσαν μυστη-ριακαὶ αἱ θεότητες αὗται, φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν πόλιν τῶν Καβεῖ-ρων, ἐπεὶδὴ πλησίον τοῦ θεάτρου ὑπάρχει μία ὑπόγειος στοᾶ. Οἱ ἀρ-χαῖοι Ἑλληνες συνήθιζον νὰ τελοῦν κρυφίως τὰ θρησκευτικὰ τῶν καθήκοντα. Ἐκ τῶν βάσεων τῶν λατρευτικῶν ἀγαλμάτων, τῶν δια-φόρων ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἀγγείων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν εἰς τὰς ἀνα-σκαφάς, ἀποδεικνύεται ὅτι εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐλατρεύοντο μόνον ἄρρενες θεοί, αἱ δὲ Καβειρίδες εἶχον ἴδιον ἱερὸν εἰς ἀπόστασιν ἐπὶ σταδίων ἀπὸ αὐτῇ. Εἰς τοὺς Καβεῖρους εὐρέθη τὸ ἱερὸν τῶν θεοτή-των καὶ συνάγεται ὅτι ἐδῶ ἐλατρεύοντο εἰς πρεσβύτερος Κάβειρος καὶ εἰς νεώτερος, ὁ «Παῖς», τὸ ἀρσενικὸν δὲ τοῦτο ζεῦγος ἀντιστοι-χοῦσε πρὸς τὸ θηλυκὸν τῆς μητρὸς Δήμητρος Καβειρίας — παρὰ Πανσανίαν — καὶ τῆς Κόρης τῆς, τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἱερὸν ἄλλος πλησίον τοῦ ναοῦ. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὀρφικῶν ἴσως δοξασιῶν ὁ πρε-σβύτερος Κάβειρος ἐταυτίσθη πρὸς τὸν Διόνυσον. Χαρακτηριστικὸν δὲ εἶναι ὅτι ἐπὶ πολυτίμου ὀστράκου ἐκ τοῦ Καβειρείου τῶν Θηβῶν ἐμφανίζεται ὁ Κάβειρος γενειοφόρος καὶ κρατῶν κἀνθαρον, ἐνῶ παρ' αὐτὸν ἴστατο ὁ «Παῖς», γυμνὸς νεανίας ἀντλῶν ἐξ ἑνὸς μεγάλου κρατῆρος. Τὴν λατρείαν τοῦ ἀρσενικοῦ τούτου ζεύγους τὸ ἐπιβεβαιώ-νουν καὶ οἱ Γερμανοί· εἰς ἓνα τοῖχον τῆς οἰκίας πολὺ παραστατικὰ ἔχουν ζωγραφίσει τὸν πρεσβύτερον Κάβειρον καὶ τὸν Παῖδα.

Ἀβέβαιον εἶναι πῶς εἰσῆχθη ἡ λατρεία τῶν Καβείρων, πιθανῶς μετεφέρθη ἐκεῖ ἐκ τῆς Ἀνθηδόνης. Τοῦτο ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ τὸ εὐρί-σκομεν ὀρθόν, ἐφ' ὅσον ἡ Ἀνθηδὼν εὐρίσκεται κάπως πλησίον τῶν Θηβῶν. Τόσον ὅμως ἡ σημασία τῆς λατρείας τῶν Καβείρων, ὅσον καὶ ἡ ἔννοια τῶν Μυστηρίων οὐδέποτε διελευκάνθησαν πλήρως, καὶ

τοῦτο διότι ὑπὸ τῶν μουμένων ἐτηρεῖτο ἀπόλυτος μυστικότης. Ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ ὁποῖος παρῴδησε μετὰ φίλων του τὴν μυστικὴν τελετὴν καὶ ἐφανερώσεν ὅσα ἐντὸς τοῦ τελεστηρίου καὶ ἐνώπιον τῶν μυηθέντων μόνον ἐλέγοντο, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, ἀλλὰ κατάρθωσε νὰ διαφύγῃ, ἡ περιουσία του ὁμῶς ἐδημεύθη. Ὁ μουόμενος εἰς τὰ Μυστήρια ἐφόρει πορφυρᾶν ζώνην περὶ τοὺς νεφροὺς καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν στέφανον ἐκ κλάδου ἐλαίας, ὁ ὁποῖος συνεκράτει λεπτὸν πέπλον. Πρὸ τοῦ θρόνου ἔκαie πυρά, περὶ τῆς ὁποίας οἱ ἱερεῖς ἔλεγον λέξεις καὶ φράσεις ἀκατανοήτους διὰ τοὺς ἀμυήτους. Τὴν ζώνην τὴν ἐφόρου, διότι ἐπίστευον ὅτι αὕτη τοὺς προεφύλασσε ἐκ τῶν κακοδαίμονιων. Χάρις εἰς αὐτὴν ἐσώθη, κατὰ τὴν παράδοσιν, ὁ Ὀδυσσεύς.

Ἐνῶ ἡ καθηγήτριά μας ἔλεγεν αὐτά, ἡμεῖς μὲ τὴν σκέψιν μας ἐφαινόμεθα ὅτι εἶχομεν ἐπιστρέψει χιλιάδες χρόνια πίσω. Προσπαθούσαμε νὰ φέρωμεν εἰς τὰ μάτια μας τὴν τέλεσιν τῶν Μυστηρίων καὶ ἴσως μὲ τὴν παιδικὴν μας ἀφέλειαν νὰ ἐνομίζαμεν ὅτι θὰ ἐγίνοντο πάλι, διὰ νὰ τὰ ἰδοῦμε.

Παρομοίας λειτουργίας εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὰ Ἐλευσίνια Μυστήρια. Π.χ. τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα τῆς θεᾶς ἐφέροντο ἐντὸς καλαθίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν κεκαλυμμένα δι' ἐρυθρῶν ὕφασμάτων. Οἱ ἱερεῖς φέροντες μαῦρα ἐνδύματα ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν στεφάνους ἐκ ναρκίσσων. Καὶ πάλιν ἐφέραμεν εἰς τὸν νοῦν μας τὰ ὅσα ἐκ τῆς ἱστορίας εἶχομεν μάθει περὶ Ἐλευσινίων Μυστηρίων καὶ εὐρήκαμεν μικρὰν διαφορὰν. Ἡ λατρεία τῶν Καβείρων διετερήθη μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Κατόπιν ὠμιλήσαμεν γενικῶς περὶ τῶν Καβείρων. Ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, οἱ Κάβειροι ἐλατρεύθησαν κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῶν Πελασγῶν. Ἡ λατρεία αὕτη παρουσιάζεται κατόπιν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους Λήμνον, Σαμοθράκην, Ἰμβρον καὶ Θάσον καθὼς καὶ εἰς τὰς ἔναντι μακεδονικὰς, θρακικὰς καὶ μικρασιατικὰς ἀκτὰς. Οἱ θεοὶ ἀναφέρονται πρῶτον ὑπὸ τοῦ Πινδάρου. Ἐχαρακτηρίζοντο ὡς ἰσχυροί, μεγάλοι, δυνατοὶ καὶ ἐλατρεύοντο διὰ νυκτερινῶν τελετῶν καὶ Μυστηρίων. Αἱ θρησκεῖαι αὗται, ὅπως π.χ. τὰ Ἐλευσίνια, τὰ Καβείρια καὶ ἄλλαι, πιθανὸν νὰ μὴ ἦσαν ἐξ ἀρχῆς μυστικά, ἀλλὰ εἶναι ἄγνωστον πότε καὶ διατί κατέστησαν τοιαῦται. Ποῖον ὁμῶς ἦτο τὸ ὄνομα τῶν θεῶν καὶ τῶν θεαινῶν καὶ πόσοι ἦσαν οὗτοι; Ἠρωτήσαμεν τὴν καθηγήτριά μας, ἡ ὁποία μᾶς ἐξήγησε:

Κατὰ τὸν Ἀθηνίωνα οἱ Κάβειροι ἦσαν δύο, ὁ Ἰασίων καὶ ὁ Δάρδανος, υἱοὶ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥλέκτρας, κόρης τοῦ Ἄτλαντος. Τὸ ὄνομά των ὤφειλον εἰς τὸ φρυγικὸν ὄρος «Κάβειρον», ὅπου ἀρχικῶς παρέμενον. Κατὰ τὸν Μνασέαν οἱ Κάβειροι ἦσαν τρεῖς, ὅπως καὶ αἱ Καβειρίδες νύμφαι, αἱ ἀδελφαὶ των, τέκνα τοῦ Ἡφαίστου καὶ τῆς Ἀγχινόης. Ἐγεννήθησαν ἐν Λήμνῳ, ὅπου ἐλατρεύοντο, καὶ ἦσαν προστάται τῆς ἀμπέλου. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν διαφέρει κατὰ τὰς παραδόσεις, ἄλλοτε εἶναι ἑπτὰ καὶ ἄλλοτε τέσσαρες. Ὁ Διονυσόδωρος παρεδέχθη δύο ζεύγη. Κατὰ τὴν ἐλληνιστικὴν ἐποχὴν ἐταυτίζοντο πρὸς τοὺς Κορύβαντας καὶ τοὺς Κουρήτας, κατὰ δὲ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ Κάβειροι συνεχέοντο πρὸς τοὺς Δία, Ἀθηναῖν καὶ Ἑρμῆν.

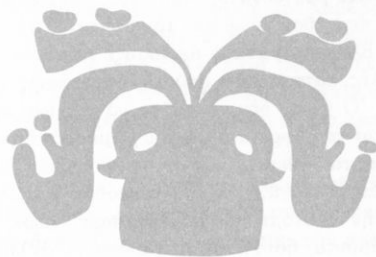
Οἱ Κάβειροι ἐμφανίζονται ὡς θεοὶ τῆς γονιμότητος, ἀπὸ τοῦ τέλους δὲ τῶν κλασσικῶν χρόνων ἀναφέρονται ὡς προστάται τῆς νασιπλοΐας ταυτιζόμενοι πρὸς τοὺς Διοσκούρους. Τὸ κυριώτερον κέντρον λατρείας αὐτῶν ἦτο ἡ Σαμοθράκη, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι χαρακτηρίζονται «θεοὶ Σαμόθρακες». Περὶ τῶν ἐν Σαμοθράκῃ Μυστηρίων τῶν Καβείρων ἐλάχιστα εἶναι γνωστά. Ἐλατρεύοντο ἐπίσης εἰς τὴν Ρόδον, Πάρον, Κῶ, Δῆλον. Ἐπίσης εἰς Βοιωτίαν.

Ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη διὰ τῶν ἀδιακόπων καὶ ἐπιμόνων ἀνασκαφῶν εἰς διαφόρους περιοχὰς τῆς χώρας μας, ἔπειτα ἀπὸ πάροdon τόσων αἰώνων φέρει εἰς φῶς εὐρήματα, τὰ ὅποια μᾶς δίδουν πλεῖστα στοιχεῖα περὶ τοῦ ἀσυγκρίτου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐνὸς πολιτισμοῦ ὁ ὁποῖος διεδόθη εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπῆρξεν ἕτερος.

Κωνσταντῖνα Στέφα

Τάξις Δ΄

Γυμνάσιον Βαγίων

ΕΝΑ ΕΥΛΑΒΙΚΟ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

Τελευταία εβδομάδα πρό του Πάσχα. Πέμπτη πρωί, γύρω στις 6.

Ένα λεωφορείο γεμάτο ξέγνοιαστα νιάτα ξεκινούσε για την Πελοπόννησο. Η μέρα είχε ήδη προβάλει λαμπρή. Πάνω από την ψηλότερη κορυφή του Ύμηττου το φεγγάρι άργοπορημένο, αδιάφορο για το πανηγύρι του ήλιου, μās χαμογελούσε και μās ευχόταν καλό ταξίδι, ενώ η σκέψη μας πετούσε να φτάση ακόμη πιο γρήγορα στην έξοχή, στη θάλασσα, στα πολύχρωμα λουλούδια, στην άνοιξη.

Γύρω στις έννιά φτάσαμε στο Διακοφτό. Γραφικό, απλό χωριουδάκι, με λίγα περιποιημένα σπίτια και καταπράσινους κήπους.

Με άνυπομονησία περιμέναμε τον οδοντωτό σιδηρόδρομο, ένα μικρό τραινάκι συμπαθητικό, που θά μās έφερνε στη μαρτυρική πόλη των Καλαβρύτων.

Η διαδρομή, μιάς ώρας περίπου, θά μείνη αξέχαστη σ' όλες μας. Το μικρό τραινάκι μας δυνατό, θαρραλέο, γαντζωνόταν στην άκρη του βράχου και περνούσε πάνω από τον όρμητικό χείμαρρο. Το τοπίο πολύ άγριο. Η βλάστηση πυκνή αγκάλιαζε τα πάντα. Τεράστιοι βράχοι, κομμένοι, λές, κατακόρυφα από τις διαβρώσεις του νερού, προκαλούσαν δέος. Ο ήλιος δεν τολμούσε να εισχωρήση στο βασίλειο της χαράδρας και τα ξέφρενα νερά του χειμάρρου έτρεχαν άσταμάτητα παρασύροντας το καθετί μ' ένα δυνατό θόρυβο. Όμως το τραινάκι όλο κι ανέβαινε. Άργά, σταθερά περνούσε γραφικά γεφυράκια ή σκαρφάλωνε στην απότομη πλαγιά. Φτάσαμε, χωρίς να το καταλάβουμε. Τα Καλάβρυτα, ήσυχη πόλη, χαραγμένη σκληρά από τις τρα-

γωδίες του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, δὲν μπορεῖ ἀκόμη νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ χαρούμενο δρόμο τῆς νέας ζωῆς.

Ξεκινήσαμε ἀμέσως μὲ τὸ λεωφορεῖο γιὰ τὴ μονὴ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ποὺ βρίσκεται πάνω σ' ἓνα μαγευτικὸ λοφίσκο ὕψους 750 μ. Ἔτος ἰδρύσεως τὸ 961. Τὸ παλιὸ μοναστήρι τὸ ἔκαψαν οἱ Τοῦρκοι τὸ 1585. Ξαναχτίστηκε κι ἀκριβῶς σ' αὐτὴ τὴ δεύτερη μονὴ ὑψώθηκε στὶς 18 Μαρτίου 1821 ἡ σημαία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ σημερινὴ μονὴ ἰδρύθηκε μετὰ τὴν Ἐπανάσταση. Τὸ τοπίο γύρω γαλήνιο, εἰρηνικό. Στὴν εἴσοδο τῆς μονῆς βρίσκεται ὁ ἱστορικὸς πλάτανος, κάτω ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔφαγαν ὅλοι οἱ ἀγωνισταὶ κατὰ τὴν ὀρκωμοσίαν τους. Στὸν περίβολο ἓνα κανόνι τῶν βαλκανικῶν πολέμων εἶναι στραμμένο πρὸς τὸ λόφο, ὅπου εἶχε στηθῇ τὸ Ἡρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ὁ προσκυνητὴς διασχίζοντας τὴ μεγάλη πύλη τῆς μονῆς βρίσκεται σ' ἓναν κόσμο εἰρηνικὸ καὶ ἅγιο. Ἐνας μοναχὸς μᾶς ξενάγησε στὸ ναὸ καθὼς καὶ στὸ μουσεῖο τῆς μονῆς καὶ μᾶς ἐντυπωσίασε μὲ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν καλωσύνη του. Στὸ μουσεῖο εἶδαμε τρυπημένο ἀπὸ τουρκικὴ σφαῖρα τὸ Λάβαρο, ποὺ ὑψώθηκε σὰ σύμβολο τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγώνα. Ἐκεῖ φυλάσσονται ἀκόμη πλῆθος ἄλλα σπανίας ἀξίας κειμήλια. Ἐπισκεφθῆκαμε ἔπειτα τὸν παλιὸ ναὸ, ὅπου ἀκριβῶς ἐγίνε ἡ ὀρκωμοσία. Εἶναι μικρὸς, πρωτότυπος στὸ σχῆμα σχεδὸν κυκλικός. Τὸ ξύλινο τέμπλο ἔχει καταστραφῇ καθὼς καὶ ἡ ἀγιογράφηση τοῦ ναοῦ, ποὺ πρέπει νὰ ἦταν πολὺ πλούσια. Ἡμικυκλικὰ μπροστὰ στὴν Ὠραία Πύλη τὰ στασίδια, ὅπου οἱ ὀπλαρχηγοὶ πῆραν τὴ μεγάλη ἀπόφαση νὰ κηρύξουν τὸν ἀγώνα. Ἱερὸ δέος μᾶς κατέλαβε. Φέραμε στὴ σκέψη ἐκείνη τὴ σκηνή, ὅταν, πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χρόνια, ὁ Παλαιὸν Πατρὼν Γερμανὸς βγαίνοντας ἀπὸ τὸ στενὸ ἄνοιγμα τῆς Ὠραίας Πύλης ὕψωσε τὸ Λάβαρο κι εὐλόγησε τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Γένους. Μέσα στὸ παγερὸ σκοτάδι τῆς σκλαβιάς ἡ ἱερὴ φλόγα, ποὺ ἄναψε στὴν Ἀγία Λαύρα, ἔκαψε τὸν κατακτητὴ καὶ χάρισε τὴ λευτεριά στὴν πατρίδα. Μεγαλειώδεις, συγκλονιστικὲς στιγμές! Ἡ θρησκεία καὶ ἡ πατρίδα σ' ἓνα ἀκριβὸ, ἱερὸ σύμπλεγμα.

Μὲ συγκίνηση ἀφήσαμε τὴ μονή, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ χρυσὴ κιβωτὸ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐκεῖ ὁ Ἑλληνισμὸς συναντήθηκε μὲ τὸ Χριστιανισμὸ κι ἐγίνε ἀκατάβλητος στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. Ἀπὸ κεῖ

ξεκίνησαν ήρωες, μάρτυρες, γίγαντες, κι εκεί ζεστάθηκε ή «άποσταμένη έλπίδα». Νιώσαμε την καρδιά μας νά πάλλεται από όρμη και ένθουσιασμό. Γύρω μας βούιζαν οί στίχοι του Κ. Παλαμά:

«Μεθύστε άπ' τ' άθάνατο κρασί του 21».

Έπειτα από ένα νοερό, τελευταίο προσκύνημα στη μνήμη των ήρώων του 21 κατευθυνθήκαμε και πάλι προς τα Καλάβρυτα. Συγκεκριμένα σ' ένα άλλο μνημείο, στόν καταπράσινο λόφο πάνω άπ' την πόλη. Σ' αυτό τό γραφικό λόφο στις 13 Δεκεμβρίου 1943 άποδείχτηκε ως ποιό σημείο μπορεί νά φτάση ή φοβερή μανία του πολέμου. Οί Γερμανοί, άφού συνέλαβαν τους άνδρες της πόλεως από 12 ως 70 χρονών, τους έξετέλεσαν όλους. 'Η γραφική πλαγιά έγινε ό τάφος τόσων άθώων, που ύπήρξαν θύματα της τραγικής μοίρας του ανθρώπου νά καταστρέφη και νά αυτοκαταστρέφεται.

Στόν τόπο του όμαδικού μαρτυρίου ύπάρχει ένα μνημείο. 'Ο σταυρός του, ύψους όχτώ μέτρων, δεσπόζει επιβλητικός με τραγική μεγαλοπρέπεια. Πάνω σέ άπλές γκρίζες στήλες είναι χαραγμένα τά όνόματα των έκτελεσθέντων. Στη μέση ένα μικρό κενοτάφιο, όπου φυλάσσονται τά όστία των τραγικών θυμάτων. Καταθέσαμε στεφάνι έκ μέρους της Σχολής μας και τηρήσαμε ένός λεπτού σιγή. Στιγμή εύλαβική, που μάς συγκλόνισε... Κι ένας όρκος: νά μñ ξεχάσουμε ποτέ τις θυσίες των προγόνων μας για την έλευθερία της πατρίδας. 'Επιστρέψαμε στα Καλάβρυτα με την καρδιά γεμάτη πατριωτική έξαρση.

Τό άπόγεμα έπισκεφθήκαμε με τό λεωφορείο τη μονή του Μεγάλου Σπηλαίου. 'Η σύντομη διαδρομή προσφέρει τη θέα της περιοχής συνδυασμένη με την άγρια όμορφιά του τοπίου. 'Ο προσκυνητής άνεβαίνοντας τις κορδέλες του δρόμου αντικρύζει ξαφνικά, σάν άποκάλυψη, τό μοναστήρι, κρεμασμένο, θαρρείς, στόν άπότομο βράχο, μακρινό, άπροσπέλαστο, επιβλητικό. Λίγα δέντρα έκεί ψηλά όρθώνουν τις μοναχικές σιλουέτες τους στό φόντο τ' ούρανού και μοιάζουν συμβολικές μορφές άκίνητες, δοσμένες σέ προσευχή. Τό Μ. Σπήλαιο είναι από τά μεγαλύτερα μοναστήρια της πατρίδας μας άφιερωμένο στην Παναγία τη Χρυσοσπηλιώτισσα. Χτισμένο τό 362 μ.Χ. καταστράφηκε επανειλημμένα μαζί με μεγάλης άξιας κειμήλια.

Τό σημερινό μοναστήρι δέν έχει τη μεγαλοπρέπεια του παλιού. 'Η περιοχή όμως είναι κατάφυτη από δέντρα και τό θέαμα από τόν ξενώνα του είναι μαγευτικό. Μισοκρυμμένη ανάμεσα στα δέντρα ή

ἀσημένια λουρίδα τοῦ δρόμου ξετυλίγεται σά μοναδικό ἐνθῦμιο τοῦ πολιτισμένου κόσμου, πού τὸν νιώθεις πολὺ μακρινὸ κι ὅμως βρίσκειται τόσο κοντά, στὸ βάθος, πίσω ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα τῶν δυὸ βουνῶν. Ὁ ἐπισκέπτης νομίζει πὼς ζεῖ στὸν κόσμο τῆς μακαριότητος καὶ τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Τὸν τυλίγει ἡ ἀγριότητα τοῦ τοπίου, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁμορφιά τῆς φύσεως, ἓνα ἀπὸ τὰ πολυτιμότερα δῶρα τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο. Γιατὶ τότε μπορεῖ νὰ νιώσῃ βαθιὰ μέσα του ὅτι μόνο κοντὰ στὸν Ὑψιστο γνωρίζει τὴ γαλήνη καὶ τὴν εὐδαιμονία. Γιατὶ τότε ἡ καρδιά του ἀνυψώνεται στὸν οὐρανό, σμίγει μὲ τὸ θεϊκὸ μεγαλεῖο τῆς πλάσης, γίνεται ὕμνος στὸ Δημιουργό. Ἀφοῦ θανμάσαμε τὴ θέα ἀπὸ τὸν ξενῶνα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ δοκιμάσαμε τὸ περίφημο κονιάκ πού μᾶς πρόσφεραν, ἐπισκεφθήκαμε τὴν πηγὴ, ὅπου κατὰ τὴν παράδοση βρέθηκε ἡ ἁγία εἰκόνα τῆς Παναγίας. Λέγεται πὼς εἶναι ἔργο τοῦ Ἀγίου Λουκά, φτιαγμένη ἀπὸ κηρομαστίχη.

Ἐνας καλόγερος μᾶς ὁδήγησε στὸ ναὸ καὶ στὸ μουσεῖο τῆς μονῆς, τὴ στιγμὴ πού ἄρχιζε τὸ ἀπόδειπνο. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μας νιώσαμε τέτοιο θρησκευτικὸ δέος. Ἡ κατανυκτικὴ προσευχὴ μᾶς πλημμύρισε εὐλάβεια. Οἱ ὕμνοι τῶν καλογέρων μᾶς μετέφεραν στὴ χώρα τῆς αἰωνιότητος. Μᾶς ἐνθάρρυναν, μᾶς ἔδωσαν χαρά, ἐλπίδα καὶ δυνάμωσαν τὴν πίστη μας. Ἡ θεία μυσταγωγία ἀγκάλιασε εὐεργετικά τὶς ψυχές μας, πού διψοῦσαν γιὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ.

Καθὼς ἡ μέρα ξεψυχοῦσε καὶ τὸ δειλινὸ ἔρριχνε τὶς τελευταῖες τοῦ σκιῆς ἀνάμεσα στὰ δέντρα, κατεβήκαμε τὶς πράσινες κορδέλες τοῦ δρόμου καὶ φτάνοντας στὰ Καλάβρυτα πήραμε πάλι τὸ ὁδοντωτὸ τραίνακι. Ἡ νύχτα εἶχε ἀπλωθῇ πάνω στὴν ἀχαϊκὴ γῆ καὶ ἡ ἀγριότητα τῆς περιοχῆς ἦταν ἀκόμα πιὸ ἐντονὴ. Δὲ βλέπαμε πιά τὸ χεῖμαρρο, ἀκούγαμε ὅμως τὴν ὀρμητικὴ βοὴ τοῦ νεροῦ καὶ αἰσθανόμαστε τὴν ὑγρὴ παρουσία του.

Στὸ Διακοφτὸ πήραμε ξανά τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς μὲ τὸ λεωφορεῖο. Ὁ ὁλόλαμπρος δίσκος τῆς σελήνης λουζόταν ἀπολαυστικὰ στὶς πελοποννησιακὲς ἀκτὲς καὶ ἔκανε μὲ τὸ νερὸ χίλια δυὸ παιχνίδια. Στιγμὲς ρεμβασμοῦ ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Πόσο σύντομη ἦταν ἡ ἀξέχαστη αὐτὴ μέρα! Πέρασε σάν ὄνειρο ἀφήνοντάς μας πολλὰς γλυκὲς ἀναμνήσεις. Κυρίως συντετέλεσε στὸ νὰ ἐδραιωθῇ περισσότερο στὶς καρδιές μας ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Πατρίδας. Αἰσθανθήκαμε περήφανες κι εὐτυχισμένες, πού γεννηθ-

καμε ἐλεύθερες Ἑλληνίδες. Κι ἦρθαν στὴ σκέψη μας οἱ στίχοι τοῦ
Στράτη Μυριβήλη:

«Εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ πού μὲ γέννησε Ἑλληνα.
Στὰ χεῖλη μου καίει τ' ἄλμυρό σου φιλί,
Μάνα Ἑλλάδα....».

Ζαμπέτα Δαλιεράκη

Τάξις Ε΄

Ἑλληνογαλλικὴ Σχολὴ «Ἰωάννα Ντ' Ἀρκ» Πειραιῶς

Τ' ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ

Κάθε στροφὴ τοῦ δρόμου, πού τὴν κύκλωναν πεύκα, μοῦ ἔδινε
καὶ μιὰ καινούρια ὄψη βγαλμένη ἀπὸ τὰ παραμύθια. Μπροστὰ μου
τὸ πράσινο τοῦ πεύκου καὶ κάτω ἡ Πόλη μὲ τὰ σπίτια της, τοὺς μινε-
ρέδες της καὶ τὶς πολυκατοικίες της δίπλα στοὺς πύργους τοῦ βυζαν-
τινοῦ τείχους. Ὁ Βόσπορος ἀναδύεται ἀπὸ τὸ βάθος τυλιγμένος
σὲ δμίχλη.

“Όταν ἔφτασα στὴν κορφή τοῦ λόφου καὶ κάθισα πιά σ’ ἓνα βράχο, ὁ ἥλιος ὀλοπόρφυρος μὲ εἶχε τυλίξει στὴ σκιά καὶ φώτιζε τὴν Πόλη. Οἱ πυρωμένοι μιναρέδες τοῦ Σουλεϊμανιέ, τοῦ μεγάλου τζαμιοῦ, φαίνονται σὰ νὰ τοξεύουν τὸν οὐρανὸ μας καὶ νὰ θέλουν νὰ τὸν κάνουν καὶ αὐτὸν δικό τους, ἀφοῦ πάτησαν τὴ γῆ μας.

Οἱ μιναρέδες τῆς Ἀγία-Σοφιάς εἶναι κι αὐτοὶ πορφυροὶ καὶ σημαδεύουν τὸν οὐρανὸ ἐδῶ καὶ τόσους αἰῶνες. “Όμως — τί παράξενο! — δὲ δίνουν τὴν ἐντύπωση πὼς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ τρυπήσουν τὸν οὐρανό. Ὁ ναὸς, βαρὺς καὶ μεγαλόπρεπος, φαίνεται ἐλαφρὸς καὶ σὰ νὰ θέλῃ νὰ ὑψωθῇ καὶ νὰ πλατύνῃ καὶ νὰ πνίξῃ τὴν Ἰσταμπούλ καὶ τὰ τζαμιά της, γιὰ νὰ ξεσκεπάσῃ τὴ θαμμένη Κωσταντινούπολη.

Τοῦ Σουλεϊμανιέ οἱ μιναρέδες ἐλαφροί, κομποί, μοιάζουν σὰ νὰ ξεκινοῦν, γιὰ νὰ ματώσουν τὸν οὐρανό, καὶ τὸ ὑπόλοιπο τέμενος σὰ νὰ τοὺς σπρώχνῃ. Μὰ τῆς Ἀγία-Σοφιάς οἱ μιναρέδες βαριοὶ στέκονται, νωθροὶ, ἀκίνητοι, καὶ ὁ ναὸς μοιάζει σὰ νὰ τοὺς τραβᾷ κάτω, νὰ τοὺς μάχεται καὶ νὰ ζητῇ νὰ τοὺς γυρίσῃ πίσω, στὸ χάος ποὺ τοὺς γέννησε.

Ὁ οὐρανὸς τώρα ἔχει γίνει κατακόκκινος, ἡ θάλασσα καὶ τὰ σπίτια τὸ ἴδιο. Ἡ Πόλη γι’ ἄλλῃ μιὰ φορὰ πνίγεται στὸ αἷμα.

Μὰ αὐτὲς οἱ συγκλονιστικὲς στιγμὲς κρατοῦν λίγο. Ὁ οὐρανὸς ξεθωριάζει, ἡ θάλασσα τὸ ἴδιο, καὶ μένει ἡ Πόλη σκοτεινὴ μὲ χιλιάδες ἄστρα, ποὺ — παράξενο — εἶναι κόκκινα.

Τὰ βέλη τῶν τζαμιῶν, ποὺ εἶχαν χαθῇ γιὰ λίγο, φωτίζονται ξαφνικά καὶ συνεχίζουν τὴν ἐνέδρα τους. Ἡ Ἀγία-Σοφία δὲ φωτίζεται. Δὲν τοξεύει τὸν οὐρανὸ της.

Μαγεμένο τὸ βράδυ αὐτὸ τοῦ Βοσπόρου. Φαντάζει ἡ πόλη τῶν τζαμιῶν φωτισμένη κι ἡ Πόλη τῆς Ἀγία-Σοφιάς σκοτεινὴ περιμένει τὴν ὥρα ποὺ θὰ φωτιστῇ ἀπ’ τὸν οὐρανὸ καὶ θὰ γίνῃ φῶς λαμπρὸ, ποὺ θὰ ξεθωριάσῃ μὲ τὴ λάμψη του τὸ φῶς τῶν μιναρέδων.

Ἰωάννης Νικ. Βεντούρης

Τάξις Δ’

Β’ Γυμνάσιον Ἀρρένων Μυτιλήνης

ΠΩΣ ΕΙΔΑ ΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΜΑΣ

Είχα άκούσει πολλά για τόν Πατριάρχη μας και περίμενα με άγωνία τήν εμφάνισή του στα προπύλαια τής Θεολογικής Σχολής Χάλκης, όπου βρεθήκαμε προσκυνητές. Στη μεγαλόπρεπη και επιβλητική εμφάνιση τής κορυφής τής 'Ορθοδοξίας όλοι ύποκλίνονται.

Ψηλός, λεπτός, επιβλητικός, βιβλική μορφή. 'Η θέλησή του άλάφρυνε τò βάρος τών χρόνων του, πλατειά άγκαλιά σχημάτισαν τά χέρια του και άγκάλιασαν με στοργή και δάκρυ τή Χριστιανωσύνη και τή Ρωμιοσύνη. Έμεινε έτσι κάμποση ώρα άκίνητος, έξαυλωμένος, νόμιζες ότι έρχόταν από τά ούράνια. Και άσφαλώς, βλέποντας διασκορπισμένους τούς χριστιανούς, θά ρωτούσε: «Γιατί, Θεέ μου, γιατί;...». Γρήγορα όμως συνήλθε και εύλόγησε ό ταπεινός άγιος Γέροντας τò λαό. Και τότε ξέσπασε ή Ρωμιοσύνη σ' ένα συγκινητικό, καρδιακό χειροκρότημα.

Ρίγη συγκινήσεως αισθανθήκαμε όλοι. 'Η άγια του μορφή, μαστιγωμένη από τò χρόνο τόν καταλυτή, κρύβει όλα τά βάσανά του και σηκώνει όλο τò βάρος τής ευθύνης τής 'Ορθοδοξίας. Τò βλέμμα του σέ ανατριχιάζει με τήν απλότητα, τήν άγάπη και τή συμπόνια πρòς όλο τόν κόσμο. Και όραματίζεται τή νέα πορεία τής παγχριστιανικής άγάπης.

Τò σώμα του λιπόσαρκο, σχεδόν σκελετωμένο, δέ λυγίζει στο βάρος τόσων δοκιμασιών, αλλά στέκεται στιβαρό και άκαμπτο, στολισμένο με τήν κατάλευκη, ωραία γενειάδα του. 'Ο χαρακτήρας του ευγενής, ό ίδιος μεσολαβητικός, κάνει τήν εκκλησιαστική πολιτική νά λαμβάνη πανορθόδοξο και παγχριστιανικό χαρακτήρα. Και είναι θαύμα πώς κρατεί σήμερα τò Πατριαρχείο μας στο μαρτυρικό Φανάρι.

Άπλός, καταδεκτικός, μίλησε με όλους, φωτογραφήθηκε με όλους. Άσπαστήκαμε τò άγιο του χέρι, τόν άκούσαμε νά όμιλῃ στη μεγάλη αίθουσα τών τελετών και φάγαμε μαζί του στην τραπεζαρία τής Σχολής. Συγκινητικές στιγμές, άλησιυόνητες.

Χρίστος Βούπουρας

Τάξις Ε'

Α' Γυμνάσιον 'Αρρένων Μυτιλήνης

ΑΠΟ ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Μια επίσκεψη με τὸ σχολεῖο

«Πῆραν τὴν Πόλη πῆραν τὴν, πῆραν τὴ Σαλονίκη». Ὁ θρῆνος ἰσχύει ἀκόμη γιὰ τὴ βασιλεύουσα. Ἡ συμβασιλεύουσα ὅμως, ἐλεύθερη ἐδῶ καὶ χρόνια, ζεῖ καὶ ἀκμάζει — συμπρωτεύουσα τώρα — καὶ περήφανη φορεῖ στολίδια πολύτιμα, τὰ βυζαντινὰ τῆς μνημεῖα.

Ἀφοῦ ἔναν ὁλόκληρο σχολικὸ χρόνο συμβαδίσαμε μετὸν Ἰουστινιανὸ καὶ τὸν Ἡράκλειο, τοὺς Ἰσαύρους καὶ τοὺς Μακεδόνες, τοὺς Κομνηνοὺς καὶ τοὺς Παλαιολόγους στὴν ἐνδοξη καὶ μαρτυρικὴ πορεία τους, πῆγαμε νὰ προσκυνήσουμε ἐκεῖ ὅπου ὅλα θυμίζουν αὐτὸ τὸ μεγάλο, τὸ ἑλληνικὸ καὶ ὀρθόδοξο Βυζάντιο.

Πήραμε τὴν ἀτέλειωτη Ἑγνατία — χωρὶς αὐτὴ τὴ ρωμαϊκὴ ὁδὸ πῶς θὰ φτάναμε στὸ Βυζάντιο; — καὶ σταματήσαμε ἐκεῖ ποὺ τὴν ἔξευγε ὁ Γαλέριος, στὴν ἀψίδα του, τὴν Καμάρα, ὅπως τὴ λέμε ἐμεῖς σήμερα. Δὲν εἶναι βέβαια βυζαντινὸ μνημεῖο, βρίσκεται ὅμως χρονολογικὰ τόσο κοντὰ στὸ Βυζάντιο καὶ ἔχει τόση σχέση μετὸν Ἅγιο Γεώργιο, ποὺ δὲν ἐμποδιζόμαστε καθόλου νὰ τὴ θαυμάσουμε κι αὐτὴ. Ὁ χρόνος

δὲν τῆς στέρησε πολὺ ἀπὸ τῆ μεγαλοπρέπειά της. Τμῆμα ἀπὸ ὁλόκληρο συγκρότημα κτηρίων, ποὺ ἔχτισε ὁ δραστήριος αὐτοκράτορας, διαίωνισε στοὺς δύο μεγάλους στύλους, ποὺ πάνω τους στηρίζεται ἡ μεγάλη καμάρα, τὶς νῖκες τοῦ Γαλερίου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν του, ἀπαθανάτισε τὴ μορφή τοῦ ἴδιου ἀνάμεσα σὲ πληθος ἀπὸ σκηνὲς πολεμικῆς, θριάμβους, θυσίης, μάχης, ἄρματα, ἵππεῖς, πεζοὺς.

Λίγο πιὸ πάνω, ἀνεβαίνοντας ἓνα ἀπὸ τὰ γραφικὰ δρομάκια ποὺ ἀπόμειναν, ὑψώνεται ὁ μιναρὲς, ὁ μόνος ποὺ σώζεται στὴ Θεσσαλονίκη, ὁδηγὸς γιὰ κεῖνον ποὺ ζητεῖ νὰ βρῇ τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τὴ Rotonde, τὸ πιὸ παλιὸ χριστιανικὸ μνημεῖο τῆς Θεσσαλονίκης (4ος αἰών), ὠραιότατο δεῖγμα κυκλοτεροῦς ναοῦ. Ἐντυπωσιάζει ὁ τεράστιος τροῦλλος (25 μ. διάμετρος) καὶ οἱ χοντροὶ τοῖχοι του (6,5 μ. πάρχος), ποὺ ἐπιβεβαιώνουν, ὅπως καὶ ἡ Καμάρα, τὴν ἀγάπη τῶν Ρωμαίων γιὰ τὸ ὀγκῶδες. Τὸ κτήριο προοριζόταν γιὰ μαυσωλεῖο τοῦ Γαλερίου, δὲν τὸν δέχτηκε ὅμως ποτέ. Ἐγινε νωρὶς χριστιανικὸς ναός. Σήμερα ἀκόμη, παρὰ τὶς φθορὲς ποὺ ἐπῆλθαν, ὅταν οἱ Τοῦρκοι τὸν μετέτρεψαν σὲ τζαμί, ἀφήνουν ἔκθαμβο τὸν ἐπισκέπτη τὰ ψηφιδωτά του, ποὺ στολίζουν τὸν τροῦλλο καὶ τὶς κόγχες τῶν τοίχων του. Τὰ μὲν παριστάνουν χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ πρὸ αὐτῶν κιβώρια. Ἅγιοι ὄρθιοι προσεύχονται μπροστά τους. Τὰ ἄλλα, καθαρὰ διακοσμητικά, σὲ κάνουν νὰ μὴν ξέρης τί νὰ πρωτοθαυμάσης. Τί χρώματα, τί σύνθεση, τί φαντασία, τί ἁρμονία!

Καὶ τώρα στὸ ναὸ τοῦ Μυροβλήτη. Στὸ καύχημα τῆς Θεσσαλονίκης, στὸν «πανόλβιο ναὸ τοῦ ἀθλοφόρου καὶ ὑπερενδόξου προστάτη καὶ σωτήρα τῆς πόλεως».

Μπροστά μας κιόλα φάνηκε ἡ παμμέγιστη βασιλική. Ἡ ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη, ἡ βαθύτατη λατρεία, ἡ ἄσβεστη πίστη τῶν πατέρων μας πρὸς τὸν καλλίνικον μάρτυρα καὶ πολιοῦχο ἐκφράζονται στὸ μοναδικὸν αὐτὸ ναό, ποὺ ἀφιερώθηκε στὸν Ἅγιο Δημήτριο. Μὲ δέος μπαίνουμε μέσα. Δυτικὰ δύο νάρθηκες, ποὺ συγκοινωνοῦν μὲ τὸν κυρίως ναὸ μὲ τὸ τρίβηλο, ποὺ ἐκλείνει, ὅταν στὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια ὁ ἱερεὺς ἀναφωνοῦσε: «Τὰς θύρας, τὰς θύρας!». Ἀνατολικά ἡ ἀψίδα μὲ τὰ πεντάλοβα παράθυρα, ποὺ ἀφήνουν τὸ φῶς νὰ χαϊδεύη μάρμαρα καὶ ψηφιδωτά. Τέσσερες κιονοστοιχίες χωρίζουν τὸ ναὸ σὲ πέντε κλίτη καὶ πάνω ἀπὸ τὶς κιονοστοιχίες δυὸ γυναικωνίτες περιτρέχουν τὸ ναό. Ὀλόλιθοι, πολύχρωμοι κίονες ἀπὸ μάρμαρα τῆς Τή-

νου, τῆς Θεσσαλίας, τοῦ Μαρμαρᾶ στηρίζουν τὴν ἀμφικλινῇ στέγῃ· Θεοδοσιανά καὶ ἰωνικά κιονόκρανα στολίζουν τὴν κορυφὴ τῶν κιόνων. Δὲ χορταίνει τὸ μάτι ἀπὸ ἀνταυγείες κι ἀστραποβολητά, χρώματα κι ὁμορφιά.

Κι ὁμως δὲ φτάσαμε ἀκόμη σὲ ὅ,τι πολυτιμότερο ἔχει ὁ ναός: τὰ ψηφιδωτά του, τὰ παλιότερα στὴ βυζαντινὴ τέχνη, 5ου, 6ου καὶ 7ου αἰώνα. Ἐδῶ ὁ Ἅγιος εὐλογεῖ ἕνα παιδί μὲ τὴ μητέρα του. Νέος ἀγένητος, μὲ ποδήρη χιτῶνα καὶ τὸ «ταβλίον», δηλωτικὸν τῆς ιδιότητός του ὡς ἀξιωματικοῦ, τὰ «γαλόνια του» θὰ λέγαμε σήμερα. Ἄλλου ὁ ἀθλοφόρος μὲ τὸν ἐπίσκοπο Ἰωάννη καὶ τὸ δρουγγάριο Λέοντα, ποὺ κρατεῖ τὸ βαλάντιο καὶ τὰ χρήματα ποὺ προσφέρει, γιὰ νὰ χτιστῇ ὁ ναός. Τὸ λέει ἡ ἐπιγραφή: «Κτίστας θεωρεῖς τοῦ πανενδόξου δόμου, ἐκεῖθεν ἔνθεν μάρτυρος Δημητρίου τοῦ βάρβαρον κλύδωνα βαρβάρων στόλων μετατρέποντος καὶ πόλιν λυτρομένου».

Πιὸ κεῖ ὁ Ἅγιος μὲ τέσσερες κληρικούς. Στὴ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ βορείου πεσσοῦ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ γνωστά ψηφιδωτά: ὁ Ἅγιος μὲ δυὸ παιδιά. Ἄλλου ὁ Ἅγιος Σέργιος, ἡ Παναγία μὲ τὸν Ἅγιο, ὁ Ἅγιος Δημήτριος μὲ ἕνα διάκονο. Σὲ ποιοῦ μουσεῖο τοῦ κόσμου θὰ μπορούσαμε νὰ χαροῦμε αὐτὴ τὴν τέχνη παρὰ ἔδῳ, στὸ φυσικὸ τῆς περιβάλλον, ὅπου τὴν τοποθέτησε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἢ πίστη τοῦ εὐσεβοῦς Θεσσαλονικέως;

Καιρὸς τώρα γιὰ τὴν κρύπτη. Ἐκεῖ, στὰ παλαιὰ ρωμαϊκὰ λουτρά, ὅπου ὁ εὐγενὴς ἀξιωματικὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ Δημήτριος μαρτύρησε καὶ πέθανε γιὰ τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Ρῖγος μᾶς διαπερνᾷ, καθὼς φτάνουμε στὴν κόγχη. Ἐνας σταυρὸς δηλώνει τὸν ἱερὸ χῶρο καὶ τὸ φῶς μιᾶς κανδήλας ἐπιτρέπει στὴ φαντασία νὰ ἰδῇ τὸ στρατιώτη, ποὺ λογχίζει τὸν Ἅγιο, καθὼς ἐκεῖνος γαλήνιος πεθαίνει κι ὁμως δὲ φεύγει. Μένει πάντα ἐκεῖ, γιὰ νὰ μὴν ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀγαπημένη πόλη, τὴν πατρίδα του, γιὰ νὰ εἶναι κοντά της καὶ νὰ τὴ σώξῃ ἀπὸ τὰ βάρβαρα στίφη, πρῶτος αὐτὸς καβαλλάρης πολεμιστῆς ἀνάμεσα στοὺς συμπατριῶτες του, φόβος καὶ τρόμος τῶν ἐχθρῶν του, παρηγοριά κι ἐλπίδα τῆς «βυζαντινῆς» Θεσσαλονίκης.

Μιχαὴλ Φούσκης

Τάξις Ε΄

Ε΄ Γυμνάσιον Ἀρρένων Θεσσαλονίκης

ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Πέρα μακριά, στην καρδιά της 'Αφρικής, εκεί όπου ο ποταμός Κόνγκο κυλά τὰ νερά του καὶ συνεχίζει τὴν πανάρχαιη πορεία του ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς μαύρης χώρας ὡς τὴν ἀγκαλιά τῆς ξανθογάλανης θάλασσας, ἐκεῖ λές κι ὁ Θεὸς με πιότερη φροντίδα στόλισε τὴ γῆς καὶ τῆς ἔδωσε μιὰν ὁμορφιά ἄγρια καὶ μαγευτική, τρομαχτική καὶ γλυκιὰ μαζί καὶ γαλήνια, με μύριες μεθυστικὲς εὐωδιὲς καὶ χάρες χίλιες. Εἶναι ἡ ἀφρικανικὴ ζούγκλα ἓνας γήινος παράδεισος, ἓνα μεγάλο, ὁμορφο μυστήριο. Εἶναι τὸ γοητευτικώτερο βασίλειο τῆς φύσης, ὁ τόπος ὅπου ζοῦν μάγοι καὶ μάγισσες, νεράιδες καὶ πνεύματα.

Δέντρα γιγαντόκορμα, με πυκνὰ πυκνὰ φυλλώματα, ὑψώνονται πλάι πλάι, πλέκουν τ' ἄφθονα κλαδιά τους, σμίγουν τὶς κορφές τους. Τρομάζουν οἱ ἡλιαχτίδες μέσα σ' αὐτὰ τὰ καταπράσινα συμπλέγματα, φοβοῦνται νὰ φωτίσουν τὸ μυστήριό τους, δειλιάζουν ν' ἀντικρύσουν τὴ χώρα τῶν θρύλων. Οἱ κορμοὶ εἶναι τεράστιοι καὶ γύρω τους ἀπλώνεται μιὰ ἐκπληκτικὴ, παρθένα βλάστηση. Χόρτα λογιῆς λογιῆς σ' ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τοῦ πράσινου κι ὑπέροχα λουλούδια, ποὺ ἔχουν ὅλα μιὰν ἄγρια, ἐξωτικὴ ὁμορφιά, εἶναι μπερδεμένα σὲ μιὰ σύνθεση, ποὺ οὔτε μεγάλος ποιητὴς οὔτε ζωγράφος θὰ μπορούσε ν' ἀποδώσει. Ἐδῶ, ἐκεῖ, παντοῦ ὑψώνονται ἀμέτρητες θερμιτιέρες κι ἡ ἀνήσυχη βλάστηση σκαρφαλώνει ὡς τὶς κορφές τους. Κοντὰ στὰ νερά λιάνες σχηματίζουν δίχτυα καὶ γέφυρες ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο καὶ καλαμιὲς λικνίζονται ναζιάρικά στὸ παραμικρὸ φύσημα τ' ἀνέμου καὶ σιγοψιθυρίζουν μονότονα παραμύθια στὸ νερὸ ποὺ κυλά, στέλνουν παράξενα μηνύματα στὴν ξανθογάλανη θάλασσα.

Όταν ό ήλιος, πού έκει είναι τεράστιος και παράφορα κόκκινος, παίρνει τήν κατηφόρα τής δύσης και τό δειλινό άπλώνει τά νεραϊδένια πέπλα του στά μαγευτικά άφρικάνικα τοπία, λές και δέν κύλησε ό χρόνος, λές κι οί άνθρωποι βρίσκονται άκόμη στους ουράνιους τόπους του παραδείσου. Ό ουρανός είναι μιá υπέροχη σύνθεση χρωμάτων. Σύννεφα χρυσαφιά, τριανταφυλλιά, κόκκινα, πορτοκαλλιά, μπλεγμένα σέ μιάν υπέροχη σύνθεση, κάνουν τό θόλο αιθέρια ποικιλόχρωμη κλίση για νεραίδες. Κι οί τελευταίες ήλιαχτίδες λές και σχηματίζουν μέ τά σύννεφα μυθικές παραστάσεις. Τά φυλλώματα βάφονται μενεξεδένια, τά μπαμπού ματώνονται, τά νερά ροδίζουν. Κι ό Κόνγκο άργοκυλά περιφανος σέρνοντας μαζί του τά μεγάλα μυστικά τής ζούγκλας και φορεί αύτή τήν ώρα λιλά σάλι, γιομάτος παραμύθια, θρύλους, όνειρα... Σέ λίγο τά πάντα σωπαίνουν. Κάθε θόρυβος σταματά, ξεψυχά και μιá άπόλυτη σιωπή άπλώνεται.

Σά σκουρήνουν οί μαγικές αποχρώσεις του δειλινού, ένα άπαλό αεράκι βγαίνει σεργιάνι στη ζούγκλα. Άλητεύει μέσα στην άπεραντοσύνη της, μουρμουρίζει φλύαρα στά πυκνά φυλλώματα και στά ψηλά άγριόχορτα, νανουρίζει στοργικά τά έξωτικά λουλούδια, λικνίζεται ανάλαφρα πάνω στά νερά, χαϊδεύει δειλά δειλά τή σκοτεινή τους επιφάνεια και φέρνει χαρμόσυνα μηνύματα στά κρυμμένα ζώα. Και μέσα σ' αύτή τή σιγαλιά άντηχεί ό ρυθμός του τάμ-τάμ, πού μεταδίδει τά νέα τής μέρας από χωριό σέ χωριό, κι ακούγονται μελαγχολικά άφρικάνικα τραγούδια, πού μιλάνε για κυνήγια, για μάγους, για πνεύματα, για παράξενους έρωτες. Κι ό φλοΐσβος παίρνει τό ρυθμό, συνθέτει μελωδίες και τις στέλνει νά νανουρίσουν τις μέδουσες και τις σειρήνες μέσα στις βαθιές σπηλιές τους. Άπό τόν όρίζοντα καταφθάνουν κύματα γκριζογάλανες άχνες, πού όλο και σκουραίνουν κι άπλώνονται άπαλά πάνω στη φύση και τή ντύνουν μαύρη, κατάμαυρη.

Κοντά στη γαλανή πλατωσιά του ποταμού και στά ξέφωτα του δάσους μικρές καλύβες από χόρτα και λάσπη καμμιά δεκαριά μαζί άποτελούν χωριουδάκια ιθαγενών. Όταν ή νύχτα άπλώσει τά πέπλα της, τά περισσότερα παλληκάρια μέ τά πρωτόγονα όπλα τους ξεκινούν για κυνήγι. Οί υπόλοιποι λεβέντες μένουν, για νά προστατέψουν τό χωριό από τούς κινδύνους τής νύχτας. Μερικοί καθισμένοι γύρω από τή φωτιά τραγουδούν μέ πάθος χτυπώντας ρυθμικά τά τάμ-τάμ

κι άλλοι χορεύουν ξεαλλους, συμβολικούς χορούς αφιερωμένους στο θεό του καλού, για να φέρουν πλούσιο κυνήγι τα παλληκάρια. Τα γυνά γυαλιστερά κορμιά τους είναι ζωγραφισμένα, στα πρόσωπά τους έχουν χαράξει συμβολικές γραμμές κι από τους λαιμούς τους κρέμονται ξύλινα ειδώλια θεών. Άλλοι κάθονται παράμερα και με τα μάτια όνειροπόλα κοιτούν το άπειρο, το τίποτα, το καθετί. Είναι οι έφηβοι οι γεμάτοι απορίες, έρωτηματικά και γλυκά όνειρα στα βλέμματα και στις καρδιές τους. Οι γέροι της φυλής διηγούνται στα μικρά παιδιά ιστορίες, που μιλούν για πνεύματα, για μάγους, για δοξασμένους βασιλιάδες, μεταδίδουν παραδόσεις κι έθιμα. Και τ' άθωα, πελώρια, κατάμαυρα μάτια τους κοιτούν ανοιγμένα διάπλατα από την έκπληξη, το θαυμασμό, τον τρόμο, την περηφάνεια. Οι γυναίκες καθισμένες σε κάποια απόσταση από τους άντρες πλέκουν τα μαλλιά τους ή να νουρίζουν τα μωρά τους με τις βελούδινες φωνές τους. Κι είναι τόσο γλυκό και τρυφερό το νανούρισμα, που λές και το σιγομουρμουρίζει τ' άγέρι, ένω φυσά ξέγνοιαστο μέσα στα σκοτάδια. Τριγύρω ανάβουν μεγάλες φωτιές. Χοροπηδούν οι φλόγες τους, καλπάζουν προς τον ούρανο και χάνονται στο μαύρο άπειρο της νύχτας.

Ή σελήνη, αιώνια αλήτισσα, συνεχίζοντας τη βόλτα της, φυτρώνει από τα φυλλώματα έκτυφλωτικά λευκή. Το φως πέφτοντας μέσα από τα μπλεγμένα κλωνάρια σχηματίζει άσημένα μονοπάτια και τα θεριά εγκαταλείπουν τα λημέρια τους. Τα δάση πλημμυρίζουν τότε από χίλιους δυο θορύβους. Στις όχθες των ποταμών ακούγεται το παραπονιάρικο βογγητό των κροκοδείλων, στα χόρτα το ανατριχιαστικό σφύριγμα των φιδιών. Άνάμεσα στα κλαδιά λαμπυρίζουν καταπράσινα τα πονηρά μάτια των πιθήκων. Δίπλα στους κορμούς των δέντρων είναι ξαπλωμένες με βασιλική μεγαλοπρέπεια οικογένειες λιονταριών. Έλέφαντες κυκλοφορούν άργα ανάμεσα στα δέντρα και βογγά το έδαφος στη βαρεία περπατησιά τους. Ζέρβοι καλπάζουν μανιασμένα, πηδούν θάμνους και τερμιτιέρες και συγκεντρώνονται στις όχθες των ποταμών. Τίγρεις τριγυρνούν μουγκρίζοντας δυνατά. Γαζέλες κι αντιλόπες προχωρούν προσεχτικά κι αθόρυβα. Όλες οι σκιές και τα νυχτερινά φαντάσματα έχουν βγεί από τις ρωγμές των βράχων κι από τα πόδια κάθε τερμιτιέρας. Τα σκελετωμένα δέντρα των ποταμών μες στο μυστήριο της νύχτας λές κι είναι μαυρες μάγισσες, λές κι είναι σκελετοί ανθρώπινοι, που δραπέτευσαν από τον Άδη.

Όταν τὸ σκοτάδι ἀραιώσει κι ἡ νύχτα μαζέψει τὰ μαύρα πέπλα της, κάτι ἄχνες λευκὲς καὶ θαλασσιὲς τυλίγουν τὸν ὀρίζοντα κι ἓνα διάφανο, ἀραχνομέταξο φῶς ξεχύνεται ἀπὸ τὴν ἀνατολή. Ἡ ὁμίχλη, ποὺ σκεπάζει τὰ νερά, ἀρχίζει νὰ διαλύεται. Οἱ σκιὲς μικραίνουν, πάνε νὰ κρυφτοῦν στὶς ρωγμὲς καὶ στὶς πλαγιές. Τὰ κουλουριασμένα σύννεφα βάφονται ρόδινα. Ἡ πλάση ὁλόκληρη μοιάζει νὰ γελά ἀπὸ εὐφροσύνη. Ἡ μελωδικὴ φλυαρία τῶν παραδεισένιων πουλιῶν σμίγει μὲ τὰ χαρούμενα τραγούδια τῆς πρωινῆς αὔρας καὶ ἓνας ἐξαισιος ὕμνος ὑψώνεται ἀπὸ τὴ γῆ στὸν οὐρανό. Σὲ κάθε κλαδί, σὲ κάθε φυλλοράκι οἱ πρῶτες ἡλιαχτίδες σμίγουν μὲ τὶς σταγόνες τῆς δροσιᾶς καὶ σκορποῦν τριγύρω μύριες ἀνταύγειες.

Σὲ λίγο βγαίνει ὁ ἥλιος, ποὺ εἶναι παράφορα κόκκινος, κι ἀνάβει πελώρια βεγγαλικά στὴν πλατωσιὰ τοῦ ποταμοῦ, βάφει τὰ νερά καὶ μὲ τὰ πύρινα μαστίγια τοῦ χτυπᾷ κάθε σκοτεινὴ γωνιά. Ξυποῦν τότε τὰ μικρὰ χωριά, ἀντηχοῦν πάλι τ' ἀφρικάνικα τραγούδια, γυρνοῦν οἱ κυνηγοί, φεύγουν οἱ ψαράδες, ξεκινοῦν οἱ γυναῖκες παρέες παρέες νὰ βροῦν τροφή, ξύλα γιὰ τὴ φωτιά, χόρτα γιὰ τὶς καλύβες. Ἀργοσαλεύουν οἱ πιρόγες πάνω στὸ νερό, ποὺ ἀστράφτει σὰν κρουσταλλένιος καθρέφτης. Ἀπομακρύνονται μὲ τὸ ἀγέρωχο βάδισμά τους οἱ μαῦρες καλλονές, λυγρές, ὑπέροχες, λικνίζοντας μὲ χάρη τὰ φιδίσια κορμὰ τους. Οἱ γέροι καὶ τὰ παιδιὰ φεύγουν γιὰ τοὺς ἀγρούς.

Τὸ μεσημέρι τὸ ἡλιοψημένο τοπίο τῆς Ἀφρικῆς μοιάζει κοιμισμένο. Οἱ γέροι, οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιὰ ἔχουν γυρίσει στὰ χωριά καὶ ἀναπαύονται. Μόνο κοντὰ στὰ νερά μεγάλες πεταλοῦδες μὲ πολύχρωμα βελουδένια φτερά κάνουν χίλια δυὸ παιχνίδια.

Τὸ σούρουπο ὅλοι θὰ καθίσουν πάλι γύρω στὴ φωτιά καὶ τὰ τὰμ-τὰμ θὰ μεταδώσουν ρυθμικὰ τὰ νέα τῆς ἡμέρας...

Τὴν αὐγούλα, τὸ μεσημέρι, τὸ δειλινὸ ἢ Ἀφρικὴ εἶναι ἓνα ποίημα. Καὶ ἡ ζωὴ τῶν μαύρων εἶναι ἓνα ἀτέλειωτο παραμῦθι, ποὺ ἔπλεξαν οἱ νεράιδες καὶ οἱ σειρήνες τοῦ μυθικοῦ ποταμοῦ, μιὰ οὐράνια ζωὴ, ἐκεῖ ὅπου ὁ ποταμὸς Κόνγκο κυλᾷ τὰ πανάρχαια νερά του ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς μαύρης ἡπείρου ὡς πέρα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ξανθογάλανης θάλασσας...

Ἀγγελικὴ Ψάθα

Τάξις Ε'

Γυμνάσιον Καρλοβασίου

Ο ΘΕΙΟΣ ΒΡΑΧΟΣ

Ἐσένα δὲ σὲ χτίσανε τυραγνισμένων ὄχλοι,
καματερά ἀνθρωπόμορφα σπρωγμένα ἀπ' τῇ βουκέντρα
φαρμακερά κι ἀλύπητα δυνάστη αἱματοπότη.
Ἐσένα μὲ τὸ λογισμό, κι ἐσὲ μὲ τὸ τραγούδι
σὲ ὑψῶσαν τῶν ἐλεύθερων οἱ λογισμοὶ ἐκεῖ ὅπου
κι ὁ νόμος σὰν πρωτόγινε, τῆς πολιτείας προστάτης,
μὲ τὸ ρυθμὸ πρωτόγινε κι ἦταν κι αὐτὸς τραγούδι.

Ἀπὸ τῇ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ»
τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ

Ὅταν φτάσης μπροστά σ' ἓνα συντρίμι ἀρχαῖο, ζητεῖς μὲ τὸ βλέμμα σου νὰ στήσης τὰ σπαρμένα ἀπομεινάρια του, θέλεις νὰ σηκώσης τὶς πεσμένες γκρίζες κολῶνες του καὶ νὰ θαυμάσης μὲ τὴ σκέψη σου τὴν προηγούμενη ὁμορφιά του. Σὰ φτάσης ὅμως στοῦ Παρθενώνα τὸ βράχο, ἓνα συναίσθημα παράξενο θὰ νιώσης νὰ δονῇ τὴν ψυχὴ σου, νὰ πλημμυρίζη ὁλόκληρο τὸ εἶναι σου, νὰ σὲ συνεπαίρνη...

Μπροστά σου ὑπάρχει ἓνας ναός, ποὺ ὁ χρόνος σεβάστηκε. Εἶναι μαρμάρινος. Τὸ θαμπό του χρῶμα σοῦ δείχνει τοὺς αἰῶνες, ποὺ πέρασαν ἀπὸ πάνω του. Ἡ ἀρμονία του σὲ συγκινεῖ. Κι ἂν ὁ νοῦς σου εἶναι γεμάτος ἀπὸ τέχνη, κι ἂν ὁ νοῦς σου δὲν εἶναι γεμάτος ἀπὸ τέχνη, ἓνας θαυμασμός ἀνέκφραστος θὰ ξεπηδήσῃ ἀπὸ μέσα του.

Ἄδερφωμένες οἱ κολῶνες, ἀκόμα κρατοῦνε κάποιο φθαρμένο αἴτωμα, ὑποταγμένες στή θέση, πού οἱ δουλευτάδες τίς ἔστησαν. Κομμάτια μαρμάρινα γύρω ἀπό τὸ ἐρείπιο πλασιώνουν τὴν ἀέρινη ὁμορφιά του. Ἔφησε τὸ βλέμμα σου νὰ χαϊδέψῃ ἀργά, βουβά, τὸ σύμβολο τοῦτο τὸ αἰώνιο. Κοίταξέ το ἐπίμονα, προσεκτικά, καὶ θὰ ἰδῇς τότε κρυμμένα πίσω ἀπ' τὰ γδαρμένα σκαλοπάτια του, πίσω ἀπ' τίς κολῶνες του, πρόσωπα μύρια ἀγνά, χιτῶνες, χέρια δοσμένα, ἀφιερωμένα στὸ χτίσιμο χωρὶς ἀναγκασμό. Μέσα στὸ γέλιο χτίστηκε ὁ ναὸς τοῦτος, δεμένος μὲ μιὰν αὐθόρμητη κίνηση τοῦ νοῦ.

Κάποτε, μὲς στὸ λιοπύρι τῆς Ἀφρικῆς, πάνω στὴν καυτὴ ἄμμο, φτιάχτηκαν πέτρινα βουνά. Ἦταν ψηλά, θεόρατα, καὶ τὰ εἶπανε πυραμίδες. Κι ἦταν βαριά πολὺ. Βαριά τὰ βράχια, πού ἀνθρωποὶ χιλιάδες σπρώχνανε γιὰ τὸ χτίσιμο. Βαρὺ τὸ φορτίο, βαρὺ τὸ σήκωμα. Πιότερο βαρὺς ὅμως ἦταν ὁ ἥχος ὁ στεγνὸς τοῦ βούρδουλα, πού σταματοῦσε κάθε λέξη πού ἠθελε νὰ βγῇ ἀπὸ τὰ χεῖλη, πού ξέσκιζε κάθε κορμί πού ἢ κούραση ἀκίνητοῦσε. Ὁ Παρθενώνας ὅμως εἶναι φτιαγμένος ἀπὸ λεύτερα χέρια, ἀπὸ σκέψη αὐθόρμητη, γεμάτη δημιουργία. Φτιάχτηκε χωρὶς κούραση ὁ ναὸς αὐτός. Κι εἶναι ἀνάλαφρος, θεϊκός, μοναδικός, αἰώνιος, ἄφθαρτος.

Στοῦ Παρθενώνα τὸ βράχο ἓνα συναίσθημα παράξενο θὰ νιώσης νὰ δονῇ τὸ εἶναι σου. Δὲ θὰ μπορέσης νὰ μιλήσης γιὰ τίς θαμπὲς κολῶνες του, τὴν ἀπέριτη ὁμορφιά του, τὸ ἄφθαστο μεγαλεῖο του. Δὲ θὰ μπορέσης νὰ βρῇς ὕμνο ταιριαστὸ στὴν ὑπαρξὴ του. Θὰ μένης βουβὸς πάντα, τιποτένιος στῆς παρουσίας του τὸ ὕψος, χωρὶς νὰ συλλαμβάνῃς τὸ μεγαλεῖο τῆς ὁμορφιάς του, μὴν μπορώντας νὰ νιώσης μὲ τὴ μικρὴ σου σκέψη ἐκεῖνο τ' ἀρχαῖο τὸ πνεῦμα τ' ἀθάνατο, τὸ ἐλληνικό.

Γεώργιος Π. Λαμπρόπουλος

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Παραλίας Καλαμάτας

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΟΤΑΝ ΤΑ ΦΥΛΛΑ ΠΕΦΤΟΥΝ

Ο οὐρανὸς σκοτεινὸς καὶ βαρὺς, οἱ βρεγμένοι δρόμοι γεμάτοι κοκκινωπά καὶ κίτρινα φύλλα. Τί πιὸ συνηθισμένο ἀπὸ τὴ μελαγχολικὴ αὐτὴν εἰκόνα! Ἴσως αἰσθανόμαστε λίγη θλίψη, ἀλλὰ μαζί ἔρχεται καὶ ἡ ἐλπίδα.

Τὸ δέντρο γυμνώνεται, ἀλλὰ πάντα περιμένει μιὰν ἄνοιξη, ποὺ θὰ τοῦ ξαναδώσῃ τὴ ζωὴ. Δὲν ἔχει σημασία ἂν εἶναι μακριὰ ἡ ἄνοιξη αὐτῇ.

Στέκομαι καὶ κοιτῶ μιὰ τὸν ἑαυτό μου καὶ μιὰ τὰ φύλλα. Ὁ ἀέρας ἀρχίζει καὶ δυναμώνει. Τὰ φύλλα χορεύουν, τρέχουν σπρωγμένα ἀπὸ τὴ δύναμή του. Ἡ θέλησή τους δὲν ὑπάρχει πιά. Μαζί της φεύγει ἡ νιότη, ἡ δύναμη, ἡ χαρά. Ποτὲ δὲ θὰ μπορέσουν νὰ γίνουν ὅ,τι ἦταν πρὶν, ποτὲ πιά δὲ θὰ βρεθοῦν ἐκθαμβὰ μπροστὰ στὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Κι ὅμως κείτονται ἐκεῖ χάμω καὶ δὲν παραπονιοῦνται, γιατί ξέρουν ὅτι τίποτε δὲν ἔχει τὴ δύναμη ν' ἀλλάξῃ τὴ μοῖρα τους. Ὅπου ὑπάρχει ζωὴ, ὑπάρχει καὶ θάνατος. Βλέπεις τὴν ἀρχή, θ' ἀκολουθήσῃ τὸ τέλος. Θὰ μποροῦσε νὰ φανταστῇ κανεὶς ζωὴ χωρὶς θάνατο;

Σκέψεις γεμάτες ἀπαισιοδοξία καὶ θλίψη, καὶ ἴσως κάνουν αὐτὸν ποὺ τίς διαβάξῃ νὰ νομίζῃ ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος ἀπογοητευμένος κι ὅτι ἀρχίζω τὸ ταξίδι μου πατώντας πάνω σὲ θεμέλια σάπια ξέροντας ἀπὸ πρὶν ὅτι θὰ βουλιάξω. Εἶναι λάθος! Τὰ πεσμένα φύλλα μ' ἔχουν διδά-

ξει πολλά. Τὰ βλέπω μὲ ἀγάπη καὶ δὲ λυπᾶμαι ποὺ πέθαναν. Παίρνω ἐλπίδες ἀπὸ τῆ δικῆ τους ζωῇ, ἀπὸ τὸ δικό τους θάνατο. Βρίσκω ἐκεῖ τὴν ἀγάπη γι' αὐτὸ ποὺ λέγεται δημιουργία. Ὅπως αὐτὰ τὰ φύλλα, ἔτσι κι ἐγὼ θέλω νὰ ζήσω, νὰ προσφέρω ὅ,τι κι αὐτὰ πρόσφεραν. Πρέπει ν' ἀφήσω σ' αὐτοὺς ποὺ θὰ μὲ ἀκολουθήσουν ὅ,τι καλύτερο κατέχω.

Ἡ ἐπιθυμία μου αὐτὴ νὰ ζήσω καὶ νὰ προσφέρω μὲ κάνει νὰ ξεχνῶ ὅτι τὰ πάντα δὲν εἶναι ὅπως τὰ ἐπιθυμοῦμε. Ὑπάρχουν πάντα οἱ στιγμὲς τῆς ἀπογνώσεως, ποὺ φέρνουν τὴν ψυχὴ πιὸ κοντὰ στὸ τέλος τῆς. Ἡ ψυχὴ ὅμως αὐτὴ ἔχει τέτοια δύναμη, ποὺ μπορεῖ νὰ ξεπεράσῃ τὶς δυσκολίες. Συνεχίζει τὸ δρόμο τῆς μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ χάνεται κάπου, ἐκεῖ ἀπ' ὅπου ξεκίνησε, ἀφήνοντας τὴ σκυτάλη στὰ χλωρά, τὰ νέα φύλλα, γιὰ νὰ συνεχίσουν ὅ,τι αὐτὴ ἄρχισε...

Ἀγνή Δεκανίκα

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Χολαργοῦ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΝ ΕΥΤΥΧΙΑΝ

Ποῖος θὰ ἠμποροῦσε ποτὲ νὰ ὁμιλήσῃ μετὰ βεβαιότητος δι' αὐτήν; Ἡ εὐτυχία εἶναι κάτι τὸ ἀσύλληπτον. Δι' ἄλλους σημαίνει πλῆθος σπουδαίων πραγμάτων, ἐνῶ δι' ἄλλους ἐξαρτᾶται ἀπὸ μικράς, ἀσημάντους λεπτομερείας. Τί εἶναι λοιπὸν ἡ εὐτυχία; Αὐτὴ ἡ ἐρώτησις ἀπησχόλησεν ἐπὶ αἰῶνας ὅλους τοὺς φιλοσόφους. Οἱ πλέον αἰσιόδοξοι τὴν ἐφαντάσθησαν προσιτὴν εἰς ὅλους, ἐνῶ οἱ ἀπαισιόδοξοι τὴν ἠθέλησαν ἀφθαστον καὶ δυσεύρετον. Καὶ ὅμως, εἶναι τόσον εὐκόλον, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ εἶναι εὐτυχισμένος! Καὶ λέγω «νὰ θέλῃ», διότι νομίζω ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν διάθεσιν τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου νὰ εὕρισκῃ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν χάραν τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὰ πλέον ἀσήμαντα πράγματα.

Δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ δυστυχία εἶναι ἀνυπαρκτος. Ἀπεναντίας εἶναι συνυφασμένη μὲ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλ' ὅμως δὲν εἶναι ἀξεπέραστος! Ἡμπορεῖ βεβαίως νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς πᾶσαν στιγμὴν, ἀκόμη καὶ ἐντελῶς ἀπροσδοκῆτως. Δὲν πρέπει ὅμως ὁ ἄνθρωπος νὰ

ἀφήση νά τόν συντρίψῃ. Ναί, ὁ καθεὶς ἔχει τὴν δύναμιν νά τὴν νικήσῃ, νά τὴν ξεπεράσῃ, νά προσπαθήσῃ νά γίνῃ εὐτυχισμένος. Ὑπάρχουν τόσα πού θά τόν βοηθήσουν!

Πολλοὶ πιστεύουν ὅτι μόνον ὠρισμένοι, σταθεροὶ παράγοντες συνιστοῦν τὴν εὐτυχίαν: ἡ ἐπιτυχία εἰς τὴν ζωὴν, οἱ ἀγαπημένοι φίλοι, πρόθυμοι πάντοτε νά συμπαρασταθοῦν, μία σταθερὰ ἐργασία, τὸ εὐχάριστον οἰκογενειακὸν περιβάλλον, ἡ καλὴ ὑγεία, ἡ καλὴ οἰκονομικὴ κατάστασις. Ἀναντιρρήτως ὅλα αὐτὰ δημιουργοῦν ἀτμόσφαιραν βεβαιότητος, ἀνέσεως καὶ εὐεξίας. Ἀλλὰ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νά συνδυασθοῦν ὅλα εἰς τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸ πάντων νά διαρκέσουν ἐπὶ πολὺ. Αἱ ἀσθένειαι, ὁ πόλεμος, ὁ θάνατος καὶ τόσα ἄλλα δεινὰ ποτὲ δὲν θά λείψουν. Ἰσως καὶ διὰ τοῦτο νά εἶναι πολλοὶ οἱ ἀπαισιοδόξοι. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἀπαισιοδοξία τῶν αὐτῶν προκαλεῖ τὴν δυστυχίαν πού αἰσθάνονται. Ἡ εὐτυχία ὑπάρχει δι' ὅλους, δὲν θά ἦτο δυνατὴ ἡ ζωὴ ἄνευ αὐτῆς. Εἶναι ὅμως τόσον δύσκολον εἰς πολλοὺς νά τὴν συνειδητοποιήσουν καὶ ὅταν ἀκόμη τὴν ἔχουν! Μόνον ὅταν τὴν χάσουν, ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀληθῆ σημασίαν τῆς.

Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος πρέπει ὁ ἴδιος νά θελήσῃ νά τὴν εὑρῇ. Εἶναι τόσα τὰ πράγματα πού τὴν συνθέτουν, προσιτὰ εἰς ὅλους, καὶ ἐν τούτοις εἰς πολλοὺς παραμένουν ἄγνωστα. Ἐνα χαμόγελο θά σοῦ δημιουργήσῃ εὐχάριστον διάθεσιν δι' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐὰν θελήσῃς νά ἐκτιμήσῃς τὴν ἀξίαν του. Μία ὁμορφὴ ἡμέρα, ἓνα μικρὸν ἄνθος, πού εὐρίσκεις εἰς τὸν δρόμον σου, ἡμποροῦν νά σέ γεμίσουν χαρὰν καὶ αἰσιοδοξίαν. Ἡ διαπίστωσις πού θά κάμῃς ὅτι μία δυσάρεστος κατάστασις ἡμποροῦσε νά ἦτο πολὺ χειροτέρα, θά σέ βοηθήσῃ νά μὴ ἀποθαρρυνθῇς. Ἡ ἐλευθερία πού αἰσθάνεσαι ὅτι ἔχεις, αἱ εὐθύναι τὰς ὁποίας ἀνέλαβες, μία προσωπικὴ σου ἐπιτυχία, τὸ ἐνδιαφέρον ἑνὸς φίλου, ὅλα αὐτά, ἂν τὰ ζητήσῃς, θά σοῦ προσφέρουν τὴν αἴσθησιν τῆς εὐτυχίας. Μὴ ἀφήσῃς τὴν ἀπαισιοδοξίαν νά τὰ ἀποδιώξῃ! Μὴ ἡττηθῇς ἀπὸ κάποιαν προσωρινὴν ἀποτυχίαν πού θά σοῦ συμβῇ! Ὅλα αὐτά, τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά, καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμη πού ὑπάρχουν, θά σέ κάμουν νά ἀντιληφθῇς τί εἶναι εὐτυχία!

Ἀθηνᾶ Γεωργαντᾶ

Τάξις Δ'

Ἀμερικανικὸν Κολλέγιον «Ἀνατόλια»
Θηλέων Θεσσαλονίκης

ΖΩΜΕΝ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΕΠΟΧΗΝ ΟΠΟΥ ΟΛΑΙ ΑΙ ΟΥΤΟΠΙΑΙ ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙ- ΜΟΙ. ΤΟ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΑΥΤΟ ΕΥΤΥΧΙΑΝ Ἡ ΔΥΣΤΥΧΙΑΝ ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ.

Εἶναι εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐπιθυμῇ καταστάσεις καὶ ἀντικείμενα, τὰ ὅποια φαίνονται ἀπραγματοποιήτα. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους αἱ διάφοροι οὐτοπῖαι, αἱ ὅποιαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς σημερινῆς ἐποχῆς φαίνονται ἴσως ἀκατανόητοι, ὅμως διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν σοβαραί.

Μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰῶνων πολλαὶ οὐτοπῖαι ἔπαυσαν νὰ ὑφίστανται, διότι ἡ συνεχὴς τεχνικὴ πρόοδος συνετέλει εἰς τὸ νὰ γίνωνται πραγματικότης.

Καὶ φθάνομεν εἰς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, τὸν κατ' ἐξοχὴν αἰῶνα τῆς τεχνικῆς ἀναπτύξεως, τὸν αἰῶνα τῆς ἀλματώδους προόδου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ τεχνικὸς πολιτισμὸς δὲν ἀφήνει περιθώρια δι' οὐτοπίας. Ὅλα φαίνονται πραγματοποιήσιμα σήμερον καὶ περισσότερον μετὰ τὸ τελευταῖον ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν κατὰκτισιν τοῦ διαστήματος καὶ τῆς σελήνης. Ἴσως εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς δὲν ὑπάρχουν πλέον οὐτοπῖαι.

Ὅμως ἡ ζωὴ δὲν εἶναι μόνον «τεχνικὴ», ἡ πρόοδος δὲν εἶναι μόνον «τεχνικὴ», ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι μόνον «τεχνικὴ». Ἰδέα, πνεῦμα, ἠθικὴ, ὅλα παύουν νὰ ἔχουν πλέον σημασίαν διὰ τὸν ἄνθρωπον; Ὅλα ἔχουν πλέον ἀντικατασταθῇ ἀπὸ τὴν τεχνικὴν; Δὲν τὸ νομίζω. Καὶ ἀφοῦ λοιπὸν ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν, θὰ ἐξακολουθοῦν ἐπομένως νὰ ὑφίστανται καὶ αἱ οὐτοπῖαι ὅχι πλέον εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματοποιήσιν ἰδεῶν καὶ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ ἀτόμου.

Ἡ διαλεύκανσις ὅλων τῶν σκοτεινῶν σημείων τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ὑλοποίησις ἀσυλλήπτων διὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν σκοπῶν, δὲν τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς εὐτυχίας. Ἴσως ἡδυνήθη νὰ κάμῃ τὴν ζωὴν του πλέον εὐκόλον καὶ ἄνετον, ὅμως ἡ εὐτυχία δὲν εἶναι ὕλη.

Ἡ πρόοδος ἡ συντελεσθεῖσα εἰς τὸ διάστημα τῶν ἐβδομήκοντα τελευταίων ἐτῶν ἐνεθουσίασε τοὺς ἀνθρώπους μᾶς κάποιας ἡλικίας καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ πιστεύσουν ὅτι ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ λύσῃ ὅλα τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φύσεως. Κατόπιν τούτου

φυσικὸν εἶναι νὰ νομίζουν ὅτι αἱ οὐτοπία εἶναι ὅλα πραγματοποιήσιμοι καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν πάροδον τῶν αἰώνων ἔφθασε πλέον εἰς τὴν Ἑδέμ.

Δὲν κατηγορῶ οὔτε περιπαίζω τοὺς ἄνθρώπους αὐτοὺς, διότι θὰ ἦτο ἄδικον. Ἡ ἰδία ἡ ζωὴ τοὺς ἔκαμε νὰ τὸ πιστεύσουν, διότι ὑπῆρξαν οἱ σιωπηλοὶ θεαταὶ τόσων καὶ τόσων θυμαστῶν ἐπιτεύξεων. Ἐμαθον λοιπὸν νὰ εἶναι αἰσιόδοξοι, περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς νέους. Ἐγνώρισαν δύο διαφορετικοὺς τρόπους ζωῆς καὶ ἐνόμισαν ὅτι ἡ τεχνικὴ ἄνοδος ἔφερε τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐμαθον νὰ κοιτάζουν μὲ αἰσιοδοξίαν τοὺς ἄνθρώπους οἱ ὅποιοι πεινοῦν, τοὺς νέους οἱ ὅποιοι πολεμοῦν χωρὶς τὴν θέλησίν των καὶ πεθαίνουν, τὰ παιδιὰ τὰ ὅποια μεγαλώνουν χωρὶς βέβαιοι μέλλον. Διότι ἔχουν τὴν πεποίθησιν ἢ ἔστω τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος θὰ θεραπεύσῃ ὅλα τὰ ἄτοπα.

Καὶ ἡ ζωὴ συνεχίζεται μέσα εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν μολυσμένην, μὲ τὴν ἀβεβαιότητα διὰ τὴν αὖριον, ἐπειδὴ τόσοι κίνδυνοι ἀπειλοῦν συνεχῶς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ἐξερχόμενος οὗτος εἰς τὰς ὁδοὺς δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ ἂν θὰ ἐπιστρέψῃ ἢ ὄχι εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀπειλεῖται συνεχῶς ἀπὸ κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος ἐδημιούργησε μετατρέπων τὰς οὐτοπίας εἰς πραγματικότητας. Καὶ διερωτᾶται κανεὶς: «Εἶμαι εὐτυχισμένος ἢ ὄχι;».

Συμφώνως πρὸς τὰ παλαιὰ κριτήρια τῆς εὐτυχίας, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ θεωρῇται δυστυχὴς, ἀφοῦ οὔτε ψυχικὴν οὔτε πνευματικὴν ἡρεμίαν ἔχει. Σήμερον ὅμως, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς τεχνικῆς πρόοδου, τὰ κριτήρια τῆς εὐτυχίας ἔχουν ἀλλάξει καὶ αὐτὰ. Ὁ ἄνθρωπος κρίνεται εὐτυχὴς ἢ δυστυχὴς ἀναλόγως τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του.

Ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος ἐθεώρει εὐτυχίαν τὸ γεγονὸς ὅτι ἔζη. Τώρα θεωρεῖ εὐτυχίαν τὸ πῶς κατάρθωσε νὰ ἐπιζήσῃ ἐν μέσῳ τόσων κινδύνων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς μόνος ἐδημιούργησε.

Ἡ ἔλλειψις οὐτοπιῶν θεωρεῖται ἀπὸ ἐμὲ οὐτοπία. Ἴσως ἡ ὑπαρξις αὐτῶν δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν μικράν χαράν, διότι τοῦ χαρίζει τὴν ἐλπίδα ὅτι, ὅπως τόσαι οὐτοπίαὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἔγιναν πραγματικότητες, τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ ὑπάρχουσαι σήμερον θὰ γίνουν πραγματικότητες, πιθανὸν ἔπειτα ἀπὸ πολλὰ ἔτη, ἀλλὰ πάντως θὰ γίνουν.

Θά ἦτο ἐπιζήμιον, τόσον εἰς τὸν ἑαυτὸν μου ὅσον καὶ εἰς τὸ σύν-
ολον, ἐὰν δὲν ἡλπιζα ἢ ἔστω ἐὰν ηὐχόμην τὴν ἐξάλειψιν κάθε οὐτο-
πίας. Καὶ εἶναι αὐτὴ ἡ ἐλπίς ἢ ἡ ἐπιθυμία ἡ ὁποία δίδει ὄρεξιν διὰ
ζωὴν καὶ δημιουργίαν, ἡ ὁποία ρίπτει μίαν δέσμην φωτὸς εἰς τὴν
σκοτεινὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς.

Μαριλένα Π. Σαπουνάκη

Τάξις Δ΄

Ἱταλικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν

ΕΝΑ ΡΗΜΑ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ...

«Ἐγὶνε παπαρούνα ἀπ' τὴν ντροπὴ του». Αὐτὴ τὴ φράση μοῦ τὴ
θύμισαν αὐτὲς οἱ παπαροῦνες. Καὶ στὴ συνέχεια θυμήθηκα καὶ κάτι
ἄλλο, ποῦ ὁ Μάρκ Τουαῖν ἔχει πεῖ: «Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ μοναδικὸ
πλάσμα σ' ὅλη τὴ δημιουργία, ποῦ μπορεῖ νὰ κοκκινίξῃ ἀπὸ ντροπὴ».

«Ἰσως γιὰ τὸν ἄνθρωπον ἔχει πολλοὺς λόγους γιὰ νὰ ντρέπεται»,
μοῦ σφύριξε μὲ εἰρωνεία μιὰ αὐθάδικη σκέψη.

Ἄς εἶναι. Ἐγὼ θά 'θελα νὰ 'ξερα τί θά 'λεγε ὁ Μάρκ Τουαῖν γιὰ
τὴν ξεδιαντροπιὰ τῆς γενιᾶς μου. «Ἐγὶνε παπαρούνα...». Ἄς ἦταν νὰ
τ' ἀκούσω, ἅς ἦταν νὰ τὸ ἰδῶ, κι αὐτὸ τὸ κοκκίνισμα ἅς ἦταν ἀπὸ
ντροπὴ!

Ἀναποκοκκινίζουν βέβαια καὶ σήμερα οἱ ἄνθρωποι, περισσό-
τερο ὅμως ἀπὸ θυμό, ἀπὸ ἀγανάκτηση, ἀπὸ τὸ κυνηγητὸ τῆς ζωῆς,
ἀπὸ ξεφάντωμα, ἀπὸ τὸ ξεβίδωμα τοῦ σέικ...

Ἀπὸ ντροπὴ δὲν κοκκινίζουν, γιὰ τὴν δὲν ντρέπονται! Ἀντὶ νὰ
κοκκινίζουν, βρῆκαν πιὸ εὐκολο νὰ καμαρώνουν καὶ νὰ διατυμπανί-
ζουν ἀσύστολα ὅσα κάποτε τοὺς ἔκαναν νὰ κοκκινίζουν.

Ποῦ εἶσαι, καημένε Διογένη! Ἐστὶ ποῦ κάποτε «ιδὼν μεῖράκιον
ἐρυθριάσαν» εἶπες: «Θάρσει, τέκνον. Τοιοῦτον γὰρ τὸ χρῶμα ἔχει ἡ
ἀρετὴ», τί θά ἔλεγες σήμερα;

Τί σημασία ἔχουν οἱ φανταστικοὶ διάλογοι; Ἡ ντροπὴ χάθηκε,
ἂν δὲν πέθανε. Χάθηκε μαζί της κι ἓνα ρῆμα: «κοκκινίζω».

Μαίρη Μπίνιου

Τάξις Ε΄ Γυμνάσιον Θηλέων Νέας Σμύρνης

ΑΚΟΥΓΟΝΤΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ

«Ἡ μουσικὴ εἶναι ἀποκάλυψις ἀνωτέρα πάσης σωφροσύνης καὶ φιλοσοφίας... Ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς μουσικῆς μου ἀπελευθεροῦται ἀπὸ πᾶσαν ἀθλιότητα, ἦν σύρουσιν οἱ ἄνθρωποι κατόπιν τῶν».

(Πρὸς τὴν Μπετίνα, 1810)

Θὰ ἤμποροῦσα νὰ χαρακτηρίσω ὡς «τόλμημα» τὸ νὰ ἀσχοληθῇ κανεὶς μὲ τὴν θεώρησιν τοῦ ἔργου ἑνὸς μεγάλου, τοῦ ὁποίου ἡ παραμονὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἀνεγέννησε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ Beethoven ἀνήκει εἰς αὐτοὺς τοὺς μεγάλους, οἱ ὅποιοι ἐμφανίζονται κατὰ καιροὺς εἰς τὴν γῆν καὶ μὲ τὸ δημιουργικόν των δαιμόνιον ἐνθυμίζουν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν προορισμόν της. Ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι «προορίζονται» νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὀλίσθησιν τῶν συνανθρώπων των καὶ νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν φοβερὰν κατάστασιν τῆς στασιμότητος. Διὰ τοῦτο δὲν ἔχω σκοπὸν οὔτε νὰ κρίνω τὸ ἔργον τοῦ τιτᾶνος ἀπὸ τὴν πλευρὰν τῆς μουσικῆς του ἀξίας οὔτε νὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν προσωπικότητά του. Θέλω ἀπλῶς νὰ σᾶς κάμω γνωστὰ τὰ συναισθήματα τὰ ὅποια μὲ συνέχουν, ὅταν ἀκούω τὴν μουσικὴν του, διότι πιστεύω ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὸ «δικαίωμα» νὰ συγκλονίζεται ἀπὸ αὐτήν.

Ἡ μουσικὴ τοῦ Beethoven δονεῖ ὅλον τὸ εἶναι μου, προκαλεῖ

ἀναστάτωσιν εἰς ὅλην τὴν ὑπαρξίν μου. Δὲν μὲ εὐφραίνει ἀπλῶς, δὲν μὲ μεταφέρει εἰς ὠραιότερους κόσμους μακριὰ ἀπὸ τὴν περὶ τὴν καθημερινότητα, δὲν μὲ μεταφέρει ἀπὸ τὴν πραγματικότητα εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ὀνείρου, ἀλλὰ μὲ γοητεύει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρι τοῦ τέλους καὶ ἀκόμη μὲ διδάσκει μίαν μεγάλην ἀλήθειαν: μὲ κάμνει νὰ ἐννοήσω ὅτι αἱ ὠραιότεραι πράξεις περιμένουν τὴν πραγμάτων τῶν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους. Ἡ μουσικὴ αὐτὴ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀφυπνίξῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἀπὸ τὸν λήθαργον καὶ μὲ τὸ ἐκθαμβωτικὸν φῶς, τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ γύρω της, ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν δρόμον τῆς τελειώσεως. Καὶ ὁ δρόμος αὐτὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μία πάλη, ἡ πάλη μὲ τὸν ἑαυτὸν μας, ἡ πάλη ἐναντίον τοῦ ταπεινοῦ ὕλισμοῦ καὶ τοῦ ποταποῦ ἐγωισμοῦ μας, οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ ἡ αἰτία τῆς ἀθλιότητός μας. Ἀκούγοντας τὴν 9ην Συμφωνίαν τοῦ βλέπω καθαρά αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, βλέπω τὸ ξέσπασμα τῆς λαίλαπος εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν διάλυσιν τῶν νεφῶν κατόπιν, τὸ πέσιμο τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν τελικὴν νίκην, ἡ ὁποία τὸν καθιστᾷ στοιχεῖον δημιουργικὸν καὶ κυρίαρχον ἐν τῇ φύσει. Καὶ μέσα εἰς τὸν θόρυβον τοῦ ἀγῶνος τούτου βλέπω νὰ ἐξάρχη ἡ μορφή τοῦ ἰδίου τοῦ Beethoven, ἡ ὁποία διακηρύσσει τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου. Βλέπω νὰ γίνεται, ὁ πιὸ «ταλαιπωρημένος» ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ὁ ἴδιος, ἄξιος ψάλτης τῆς χαρᾶς, ποὺ πιστεύει ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεόν. Εἰς τὸν ἀγῶνα δὲ αὐτὸν καὶ ἡ φύσις παίζει τὸν ρόλον της. Ὁ ἄνθρωπος παίρνει δύναμιν ἀπὸ αὐτὴν, διδάσκεται ἀρετὰς πολλὰς καὶ — τὸ σπουδαιότερον — δι' αὐτῆς πλησιάζει τὸ Θεῖον. Ὁ Beethoven καὶ αὐτὸς φαίνεται μέσα εἰς ὅλον τὸ ἔργον του δεμένος μὲ αὐτὴν, ὁ Schindler δέ, ὁ ἔμπιστός του, ἔλεγεν ὅτι «ἀφωμοιώθη πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς φύσεως».

Δὲν θέλω νὰ ἀναφέρω περισσότερα. Μόνον θέτω τὸ ἐρώτημα: Ἐὰν ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι νὰ ἀναγεννῶνται μέσα εἰς μίαν τέτοιαν μουσικὴν, πῶς δὲν ἡμπορεῖ ἡ ἀνθρωπότης νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ὑπάρξουν δι' αὐτὴν ἡμέραι, τῶν ὁποίων τὴν ἀνατολὴν θὰ καταυγάσῃ ἡ ἀκτινοβολία τῆς εὐτυχίας;

Ε. Κορδογιαννοπούλου

Τάξις ΣΤ'

Β' Γυμνάσιον Ἀρσάκειον Ψυχικοῦ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

Ο ΦΙΛΑΘΛΟΣ

Καιρὸς αἵθριος. Κυριακή. Ἀνάπαυσις ἀπὸ τὴν ἐργασία. Ἡμέρα ψυχαγωγίας — καὶ καμμιά φορὰ λύπης, ἂν ὄχι δακρύων — διὰ τοὺς φιλάθλους.

Ἀπὸ τὸ πρῶν φαίνονται χαρούμενοι, αἰσιόδοξοι. Ὁ πρωινὸς καφὲς ἀπαραίτητος. Μιά ματιὰ στὴν πρωινὴ ἀθλητικὴ ἐφημερίδα, χαμόγελα καὶ σιγανὸ μουρμούρισμα:

—Θὰ σᾶς λιώσουμε.

Ἀκολουθῶς μία ἐπίσκεψις εἰς τὸ κοντινὸν καφενεῖον ἢ εἰς τὴν λέσχην τῶν φιλάθλων. Ἡ συζήτησις φυσικὰ θὰ στραφῇ περὶ τὸν σημερινὸν ἀγῶνα. Θὰ ἐκφρασθοῦν γνώμαι, ιδέαι, προβλέψεις δι' αὐτόν.

Ἡ ὥρα περνᾷ. Πλησιάζει τὸ πολυπόθητο μεσημέρι — τοῦ θριάμβου!

Τὸ φαγητὸ φαίνεται ἀρκετὰ καλόν, παρ' ὅτι μπορεῖ νὰ τοῦ λείπη τὸ ἀλάτι. Ἡ χαρὰ του μεγάλη, ἰδίως ὅταν ὁ ἀγὼν εἶναι εὐκολος διὰ τὴν ἀγαπημένην του ομάδα. Τόση ὥστε, ἐάν εἶναι παντρεμένος, ἢ σύζυγός του θὰ εὕρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ζητήσῃ «δάνειον»(!) διὰ τὴν ἀγορὰν κάποιας καινούριας τσάντας ἢ ἐνὸς ζευγαριοῦ καλτσῶν. Καὶ ἐκεῖνος θὰ δώσῃ!

Ὁ δρόμος πρὸς τὸ γήπεδον. Ἄν εὕρῃ καὶ ἄλλους φίλους του

καθ' ὁδόν, θὰ πᾶνε ὅλοι μαζί ἀποτελοῦντες ἔτσι ἓνα μικρὸν ὄμιλον, καὶ ἂν τοὺς ἐβλεπε κανεὶς ἄσχετος πρὸς τὰ ποδοσφαιρικὰ ζητήματα, θὰ ἔλεγε ὅτι ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὶς ᾽Απόκριες! Σκεφθῆτε....

Εἰσιτήριο ἔχει. Μὰ καὶ ἂν δὲν ἔχη, θὰ εὕρῃ ὅπωςδὴποτε. Κάποτε ἐπωφελοῦντο οἱ «μαυραγοῖτες», μὰ τώρα ὄχι!

Εἰσερχόμενος εἰς τὸ γήπεδον ἀγωνιᾷ. Δύο τρία τσιγάρα ἀπαραίτητα. Καὶ ὁ ἀγὼν ἀρχίζει.

Τὸ βλέμμα του μέσα εἰς τὸν ἀγωνιστικὸν χώρον. Αἱ ἐκδηλώσεις του, ιδίως ὅταν ὑπάρχῃ ἐπιτυχία τέρματος, εἶναι ἐξωφρενικές!

Ὅταν ὁ ἀγὼν τελειώσῃ, βγαίνει ἀπὸ τὸ γήπεδο χαρούμενος ἢ λυπημένος ἀναλόγως πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἄν χαρούμενος, χαρὲς καὶ πανηγύρια στὸ σπίτι. Ἄναμμα πολυελαίου ἢ λαμπῶν! Συνήθως θὰ πάρῃ τηλέφωνο κάποιον γνωστὸν του, συγγενῇ ἢ φίλον, ἀντίπαλον φίλαθλον, διὰ νὰ τὸν ἐνημερώσῃ καὶ νὰ ἐξυμνήσῃ τὴν ὁμάδα του.

Μὰ ἂν εἶναι λυπημένος, τὰ πάντα σχεδὸν φαίνονται γύρω του μαῦρα! Τὸ βράδυ τὸ φαγητὸ τελείως ἄνοστο καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα θλιμμένη. Δέχεται τὰ συλλυπητήρια, μὰ καὶ θυμώνει. Καταδικάζει τὸν διαιτητὴν — ὁ ἄμοιρος, ἐπάγγελμα ποὺ τὸ βρῆκε! — καὶ γενικὰ τὴν ἀντίπαλον ὁμάδα.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἡ ζωὴ θὰ συνεχισθῇ μὲ τὸν κάματον διὰ τὸν ἐπιούσιον.

Κυριακὴ. Αἶθριος καιρὸς, ἰδανικὴ ἡμέρα γιὰ τὸν φίλαθλο. Καφὲς ἀπαραίτητος καὶ μιὰ ματιὰ στὴν πρωινὴ ἀθλητικὴ ἐφημερίδα...

Οὐφ!... Κατάντησα... κατάσκοπος, διὰ νὰ τὸν περιγράψω!

Ἄγγελος Τσολιᾶτος

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

Ο ΕΥΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Τί εὐγενικὸς ἄνθρωπος! Θαυμασμὸς διὰ πρόσωπον ἀνόγου συμπεριφορᾶς. Συμπεριφορᾶς πηγαίας καὶ αὐθορμήτου. Πόσον πλούτον

ψυχῆς καὶ ποίαν λεπτότητα αἰσθημάτων ἐκφράζει ἡ φωτεινὴ ὄψις τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἡ διακριτικότης του! Καλὴν ἀνατροφὴν καὶ προέλευσιν ἐξ οἰκογενείας σταθερῶν ἠθικῶν ἀρχῶν μαρτυρεῖ ἡ παρουσία εὐγενικῶν ὑπάρξεων εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἡ ἱστορία παρουσιάζει εὐγενικὰς μορφάς, αἱ ὁποῖαι ἐσφράγισαν τὰς σελίδας τῆς μὲ τὴν ἀκτινοβολὸν δρᾶσιν των.

Εὐκόλως διακρίνεται ὁ εὐγενὴς μέσα εἰς πλῆθος ἀνθρώπων. Πάντοτε πρόθυμος, φιλότιμος καὶ ἐξυπηρετικὸς. Μὲ συμπεριφορὰν ἡ ὁποία εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν θίγει. Ὁ εὐγενὴς νέος ἴσως ἐπαναστατεῖ, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ στόμα του ὕβριστικαὶ φράσεις. Πάντοτε μὲ ὑπομονὴν ὑποστηρίζει τὰς ἀπόψεις του.

Ὁ εὐγενικὸς ἄνθρωπος οὐδέποτε ἐπεμβαίνει εἰς τὰς προσωπικὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων. Ἐὰν κάποτε ἀναγκασθῇ νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν ἐνὸς ἄλλου, θὰ τὸ κάμῃ μὲ τρόπον διακριτικόν, ὥστε τὸ ἐνδιαφέρον του νὰ μὴ θίξῃ.

Ἡ γλυκεῖα του ἐκφρασις εἶναι εὐχάριστος. Ἡ λεπτότης τῶν τρόπων του προκαλεῖ τὴν συμπάθειαν.

Δὲν ἐκτίθεται οὔτε ἐκθέτει. Εἶναι τόσον ἀξιοπρεπής, ὥστε ἀποφεύγει νὰ ὑποπέσῃ εἰς ταπεινάς ἐκδηλώσεις. Ἐπιζητεῖ πάντοτε νὰ εὐρίσκεται ὕψηλὰ εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν συνανθρώπων του καὶ δικαίως.

Ὑπάρχει καὶ ἡ προσποιητὴ εὐγένεια, ἡ ὁποία καταντᾷ κολακεία καὶ εἶναι τόσον ἀπεχθής! Αὕτῃ βεβαίως εἶναι δεῖγμα ὑποῦλου ἀνθρώπου καὶ δηλοῖ ἑλλειψιν εὐθύτητος καὶ ἀγνῶν αἰσθημάτων. Ἀποτελεῖ δὲ νοσηρὰν κατάστασιν.

Ἡ εὐγένεια εἶναι ἀξιοζήλευτον προτέρημα. Μία εὐγενὴς μαθήτρια εἶναι ἀξιαγάπητος καὶ ὑπόδειγμα εἰς τὸ σχολεῖον. Οἱ καθηγηταὶ ὁμιλοῦν μὲ ὑπερηφάνειαν δι' αὐτήν. Αἱ συμμαθήτριαι τὴν ἀγαποῦν. Ἡ γνώμη τῆς καὶ αἱ ἰδέαι τῆς ἔχουν βαρύτητα. Ὅμιλεῖ πάντοτε μὲ ἡρεμίαν καὶ καλῶσύνην. Δὲν «λιβανίζει» κανένα. Δὲν τῆς τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἀνατροφή τῆς.

Ὁ εὐγενὴς καθηγητὴς φανερῶνει μεγάλην ψυχικὴν μόρφωσιν. Διὰ τοὺς μαθητὰς του εἶναι τὸ πρότυπον. Ὅλοι προσπαθοῦν νὰ τοῦ ὁμοιάσουν. Δὲν δημιουργεῖ παρεξηγήσεις.

Ὁ εὐγενὴς ὑπάλληλος ἐξ ἄλλου ἐξασφαλίζει ἄφθονον πελατεῖαν εἰς τὸ κατὰστημα καὶ πολλάκις ἐπιτυγχάνει τὴν προαγωγὴν του. Ἡ ἐργασία του ἐκτιμᾶται διπλᾶ.

Ἡ εὐγενὴς οἰκοδόσποινα παντοῦ λάμπει. Εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν διακρίνεται.

Ὁ εὐγενὴς κύριος δὲν παραβιάζει τὴν σειρὰν εἰς τὴν στάσι τοῦ λεωφορείου καὶ δὲν διαπληκτίζεται μὲ τὸν εἰσπράκτορα.

Αἱ εὐγενεῖς φυσιογνωμίαι εἶναι εὐωδία μέσα εἰς τὴν σημερινὴν ἰδίᾳ κοινωνίαν, ὅπου παρατηρεῖται ἠθικὴ κατὰπτωσις καὶ ἀποχαλίνωσις.

Ἄλλως τε τὸ πρότυπον κάθε χριστιανοῦ, ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς, ἦτο πηγὴ εὐγενείας ἀστείρευτου. Καὶ ἡ μήτηρ του ἐπίσης. Τί θαυμάσιον πρότυπον διὰ τὰς σημερινὰς νεάνιδας!

Σμιλευμένην περιτέχνως ψυχὴν μαρτυρεῖ λοιπὸν ὁ εὐγενής. Ψυχὴν καλλιεργημένην. Τί θλιβερά διαπίστωσις δι' ἀνθρώπους μορφωμένους, οἱ ὅποιοι οὔτε «γιά δεῖγμα» δὲν παρουσιάζουν εὐγένειαν... Διὰ τοῦτο ἡ πνευματικὴ μόρφωσις εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συνδυάζεται μὲ ἀνάλογον ψυχικὴν μόρφωσιν.

Ἡ εὐγένεια εἶναι ὑπόσχεσις διὰ τὴν δημιουργίαν λαμπροῦ μέλλοντος.

Νέοι! Προσέξτε τὴν βασικὴν ἀρετὴν τῆς εὐγενείας. Καλλιεργήσατέ τὴν. Προσπαθήσατε νὰ συμπεριφέρεσθε μὲ λεπτότητα. Θὰ κερδίσετε πολὺ. Θὰ σᾶς θαυμάζουν καὶ θὰ σᾶς ἐκτιμοῦν.

Ἰουλία Γαληνοῦ

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Θελέων Νέας Σμύρνης

Η ΚΑΛΗ ΜΑΘΗΤΡΙΑ

Ἀνάμεσα εἰς τὰς πολλὰς μαθητρίας μιᾶς τάξεως ὑπάρχει πάντοτε καὶ ἡ «καλὴ». Εἶναι ἓνα σπάνιον εἶδος, τὸ ὅποῖον αἱ ἄλλαι κοιτάζουν μὲ θαυμασμὸν καὶ ἀρκετὴν δόσιν ζήλειας καὶ τὸ ὅποῖον συγκεντρώνει τὰς περισσοτέρας μονάδας εἰς τὴν βαθμολογίαν, πολλοὺς ἐπαίνους καὶ σπανίας ἐπιπλήξεις ἀπὸ τούτων καθηγητάς.

Πάντοτε εἰς τὴν ὥραν τῆς, ἔχοντας μελετήσῃ τέλεια τὰ μαθήματα τῆς, μὲ φρεσκοσιδερωμένη ποδιὰ καὶ καλογυαλισμένα ὑποδήματα, μὲ τὰ μαλλιά κτενισμένα συμφώνως πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου, ἀποτελεῖ τὸ πρότυπον μαθητρίας εἰς τὴν τάξιν τῆς. Ἐχὼ ὁμως τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ καλὴ μαθήτρια, εἰς τὴν προσπάθειάν τῆς νὰ εἶναι πάντοτε καὶ εἰς ὅλα «ἐν τάξει», συχνὰ ξεχνᾷ ὅτι τὰ λάθη εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ πολὺ ὀλίγα συγχωρεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Ἕνας κακός, κατὰ τὴν γνώμην τῆς, βαθμὸς τὴν βυθίζει εἰς τὴν ἀπελπισίαν, μία μικρὰ ἐπίπληξις ἐνὸς καθηγητοῦ τὴν ἀπασχολεῖ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν καὶ ἀποτελεῖ θέμα συζητήσεως ἐπὶ δεκαπενθήμερον.

Συνήθως ἡ καλὴ μαθήτρια, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ ἄλλαι μέτριαι ἢ κακαὶ δὲν δίδουν τὴν παραμικρὰν προσοχὴν εἰς ἄλλας περιπτώσεις, («αὕτη ποῦ δὲν ἔχει πάει οὔτε εἰς ἓνα πάρτυ εἰς ὅλην τῆς τὴ ζωὴ!» ἢ «βάζω στοίχημα ὅτι δὲν ἔχει οὔτε ἓνα μοντέρνο τραγούδι στὴ δισκοθήκη τῆς») γίνεται τὸ ἐπίκεντρον τῆς τάξεως κατὰ τὴν περίοδον τῶν διαγωνισμῶν. Ὅλοι σπεύδουν νὰ τὴν συμβουλευθοῦν, νὰ τῆς ζητήσουν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ τὸ θεώρημα τοῦ Θαλῆ ἢ τὸ συντακτικόν. Τὰ τετράδιά τῆς γίνονται ἀνάρπαστα καὶ κυκλοφοροῦν ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τῆς τάξεως ἕως τὴν ἄλλην. Ὅ,τι ἔχει πεῖ ἢ γράψῃ εἶναι νόμος καὶ οὐδεμία δύναται νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ.

Ἡ καλὴ μαθήτρια, ὥς εἶναι φυσικόν, συγκεντρώνει τὸν θαυμασμόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ζήλειαν τῶν συμμαθητριῶν τῆς. Ὅλοι τὴν παραδέχονται, ἀλλὰ πολλοὶ τὴν ἀντιπαθοῦν συγχρόνως. Ἰσως διότι κατὰ βάθος ἐπιθυμοῦν νὰ εἶναι ὥσάν ἐκείνην. Συχνὰ περιμένουν ἕναγωνίως νὰ σφάλῃ κάπου, διὰ νὰ ταπεινωθῇ καὶ νὰ νιώσουν αἱ ἴδιαι κάποιον αἴσθημα ὑπεροχῆς ἀπέναντί τῆς. («Γιὰ νὰ μάθῃ νὰ κάνῃ τὴν ἐξυπνὴ! Δὲν εἶναι δὰ καὶ τόσο τέλεια, ὅσο νομίζει!»).

Ἀσφαλῶς ἡ καλὴ μαθήτρια εἶναι συχνὰ ἢ πλέον ἀγαπητὴ εἰς τοὺς καθηγητάς. Ἐνῶ βλέπουν ἀπελπισμένοι ὅτι καμμία ἐκ τῶν μαθητριῶν δὲν ἔχει ἰδέαν δι' ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐρωτοῦν, ἔρχεται ὥς λύτρωσις δι' αὐτοὺς ἡ ἀπάντησις τῆς καλῆς μαθητρίας. Καὶ διὰ τοῦτο τῆς χαρίζουν ἀπλόχερα βαθμούς, οἱ ὅποιοι φέρουν ἱλιγγον εἰς τὰς ὑπολοίπους. Νομίζω ὁμως ὅτι οἱ καθηγηταὶ τὴν θεωροῦν κάτι τὸ διαφορετικόν ἀπὸ τὰ ἄλλα παιδιὰ, ἕνα παράξενον συνδυασμὸν «παιδιοῦ» καὶ «ωρίμου ἀνθρώπου».

Ὅσα ὁμως καὶ ἂν εἶναι τὰ τρωτὰ τῆς καλῆς μαθητρίας, αὕτη δὲν

παύει νά εἶναι ἀξιέπαινος, διότι μέ τήν ἐπιμέλειάν της, τήν ἐπιμονήν της καί τήν εὐσυνειδησίαν της κατορθώνει νά φθάνη εἰς τόν προορισμόν της, νά μορφώνεται σωστά. Καί ἡ φιλοδοξία της, ἐάν δέν εἶναι πέραν τοῦ μέτρου, εἶναι εὐγενής, διότι προσπαθεῖ νά φθάσῃ κάτω κάλόν, ὑψηλόν.

Πολλά ἴσως ἔχω παραλείψει ἀπό τόν χαρακτηρισμόν τῆς καλῆς μαθητρίας. Ἐλπίζω ὅμως ὅτι ἔχω δώσει μίαν ἀρκετά σαφῆ εἰκόνα της ὕστερα ἀπό ἑννέα ἔτη σχολικῆς ζωῆς μαζί της.

Μαρία-Ἐλένη Διον. Γεωργιάδου

Τάξις Δ'

Σχολή Οὐρσουλινῶν Ψυχικοῦ

ΦΙΛΟΣ ΚΑΙ ΚΟΛΑΞ

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι «κοινωνικόν ζῶον», δέν δύναται νά ζῇ ἐν ἀπομονώσει. Ἡ ιδιότης αὕτη ὥς καί ἡ ἔμφυτος εἰς πάντα ἄνθρωπον ὁρμή πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν σκέψεών του ἐπιβάλλουν εἰς αὐτόν νά δημιουργῇ φίλους.

Κατὰ τήν σύγχρονον ὁμως ἐποχὴν τῆς ὕλης καί τοῦ συμφέροντος ἡ φιλία διέρχεται μεγάλην κρίσιν. Δυστυχῶς δέν συναντῶνται πλέον Δάμωνες καί Φιντίαι, Ὅρέσται καί Πυλάδαι, Ἀχιλλεῖς καί Πάτροκλοι. Ἀντὶ φίλων εἰλικρινῶν περιβάλλουν ἡμᾶς οἱ κόλακες. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νά εἴμεθα προσεκτικοὶ εἰς τήν ἐκλογὴν τῶν φίλων. Ἄν ἐπιτύχωμεν, θά εἴμεθα εὐτυχεῖς. Διότι «ὁ θησαυρὸς δέν εἶναι φίλος, ἀλλ' ὁ φίλος θησαυρός», ὥς ἔλεγε καί ὁ Στοβαῖος.

Πράγματι, ὁ καλὸς φίλος, ὁ εἰλικρινὴς καὶ πιστός, δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀναμφιβόλως τὸ εὐγενέστερον καὶ πολυτιμότερον ἀπόκτημα τοῦ ἀνθρώπου. Μᾶς περιβάλλει μὲ στοργὴν ἀδελφικὴν, μὲ ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν. Θὰ συμπαρασταθῇ εἰς τὴν χαρὰν καὶ εἰς τὸν πόνον μας. Θὰ χαρῇ μαζί μας, ἀλλὰ καὶ θὰ πονέσῃ, ὅταν ἡμεῖς ὑποφέρωμεν, διότι ἡ χαρὰ μας εἶναι καὶ ἰδική του χαρὰ, ἡ λύπη μας καὶ ἰδική του λύπη. Εἶναι τὸ φιλόξενον καταφύγιον, εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκομεν προστασίαν κατὰ τὰς δοκιμασίας μας. Εἰς τὰς θλίψεις μας μᾶς ἐνισχύει, μᾶς ἀνακουφίζει καὶ μᾶς παρηγορεῖ. «Οὐκ ἔστι λύπης ἄλλο φάρμακον βροτοῖς ὡς φίλου παραίνεσις», λέγει ὁ Εὐριπίδης. «Ὁ φίλος σὲ μιὰ ὥρα ἀξίζει μία χώρα», τονίζει ἡ σοφὴ παροιμία.

Εἰς τὸν φίλον ἀνακοινώνομεν τὰς σκέψεις καὶ τὰ σχέδιά μας, τοὺς πόθους καὶ τὰ ὄνειρά μας καὶ ἐκεῖνος εἶναι πάντοτε ἔτοιμος νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν μεγαλυτέραν θυσίαν πρὸς χάριν μας, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ἀντάλλαγμα. Ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη του εἶναι μεγάλη δι' ἡμᾶς, δὲν διστάζει νὰ καταδικάσῃ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας μας δι' ἰδικόν μας καὶ πάλιν καλόν. Καὶ ἂν κάποτε παρεκκλίνωμεν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὁ καλὸς φίλος προσπαθεῖ νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς αὐτὴν νοουθετῶν ἡμᾶς ὡς ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ μας. Τί πολύτιμον καὶ ἀγαπητὸν πρόσωπον!

Πάντοτε ὅμως ὁ φίλος εἶναι εἰλικρινής; Ὅχι βεβαίως. Ἐνίοτε ἀποδεικνύεται διαφορετικὸς ἀπὸ ὅ,τι ἡμεῖς ἐνομίζομεν. Γίνεται φίλος μας ὄχι ἀπὸ ἀγάπην, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπολογισμόν. Ἴσως ἐπειδὴ διαθέτομεν χρήματα ἢ κάποιαν ἰκανότητα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ ὠφεληθῇ, προσπαθεῖ νὰ κερδίσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐνοίαν μας μὲ παντοίους τρόπους. Κάθε τι τὸ ὅποιον πρᾶττομεν εἶναι δι' αὐτὸν ὥραϊον καὶ τὸ ἐπαινεῖ. Παραβλέπει τὰ ἐλαττώματά μας καὶ τὰς ἀδυναμίας μας. Ὅλα εἰς αὐτὸν φαίνονται τέλεια ἢ τοῦλάχιστον τοιοῦτοτρόπως προσπαθεῖ νὰ τὰ παρουσιάσῃ. Προσποιεῖται ὅτι χαίρεται εἰς τὴν χαρὰν μας, ἀλλ' ὅμως τοῦτο εἶναι ψευδές. Καὶ ὅταν ἔρχεται ἡ στιγμή κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχομεν τὴν ἀνάγκην του καὶ χρειαζόμεθα τὴν βοήθειάν του, τότε μᾶς ἐγκαταλείπει ἀδιαφορῶν διὰ τὴν δυστυχίαν μας. Τώρα ποῦ δὲν ὑπάρχουν πλέον χρήματα, ποῦ δὲν ἔχει νὰ κερδίσῃ τίποτε ἀπὸ ἡμᾶς, ἀναζητεῖ νὰ εὕρῃ κάποιον ἄλλον νὰ τοῦ προσφέρῃ δῆθεν τὴν φιλίαν του, ἢ ὁποῖα δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ συμφέρον. Ὁμοιάζει πρὸς τὰ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα πλησιάζουν εἰς τὸ παράθυρον, ἀρπάζουν τὰ ψιχία καὶ ἔπειτα ἀφίπτανται.

Ἀλήθεια, τί μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ εἰλικρινοῦς φίλου καὶ τοῦ κόλακος! Ὁ πρῶτος εἶναι ἑτοιμὸς καὶ νὰ θυσιασθῇ ἀκόμη, ἂν χρειασθῇ, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ φίλου του, ὁ δεῦτερος εἰς τὴν παραμικρὰν δυσκολίαν τὸν ἐγκαταλείπει ἀδιάφορος. Ὁ καλὸς φίλος λαμβάνει ἐνεργὸν μέρος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φίλου του εἰς τὴν ζωὴν, ἐνῶ ὁ κόλαξ δύναται νὰ παρασύρῃ αὐτὸν εἰς πράξεις ἐπιπολαίας, νὰ τὸν καταστρέψῃ ὕλικῶς καὶ ἠθικῶς.

Ποία λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ μας πρὸς ἕνα ἑκαστον ἐκ τῶν δύο; Εἰς μὲν τὸν πρῶτον νὰ ἀνταποδίδωμεν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του, τὸν δὲ δεῦτερον νὰ ἀπομακρύνωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ἐγκαίρως ἀπὸ πλησίον μας. Ἀκόμη καὶ ἡ κοινωνία, μόνον ὅταν ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἀνθρώπους ἠνωμένους μὲ τὸ ἀγνὸν αἶσθημα τῆς φιλίας, ἔμπορεῖ νὰ προοδεύσῃ καὶ νὰ εὐημερήσῃ.

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἐκλέγωμεν μὲ προσοχὴν τοὺς φίλους μας, διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν εἰς ἕνα πιστὸν καὶ εἰλικρινῆ συμπαραστάτην, ἑτοιμον καὶ νὰ θυσιασθῇ ἀκόμη διὰ τὴν ἀγάπην μας εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς μας.

Ἀθηνᾶ Πατεράκη

Τάξις Δ΄

Γυμνάσιον Περάματος Πειραιῶς

Ο ΦΥΣΙΟΛΑΤΡΗΣ

Φυσιολάτρης καλεῖται ὁ ἀγαπῶν τὴν φύσιν, ὁ ἐμπνεόμενος ὑπ' αὐτῆς καὶ γενικῶς ὁ στενῶς συνδεδεμένος μὲ αὐτήν.

Ἀνθρωποὶ φυσιολάτραι ἀπαντῶνται εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, δύνανται δὲ νὰ ἔχουν μεγάλην, ἀλλὰ καὶ μικρὰν ἡλικίαν. Ἡ φυσιολατρία φανεράνει ἄνθρωπον εὐαίσθητον, μὲ λεπτὴν ψυχὴν καὶ πλού-

σιον ἐσωτερικὸν κόσμον. Εἶναι φυσικόν, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος εἶναι μέρος τῆς φύσεως, νὰ ἀγαπᾷ αὐτήν. Ἡ ἀγάπη τῆς φύσεως ὠδήγησε πολλοὺς καλλιτέχνας εἰς μεγάλας δημιουργίας. Ὁ περίφημος Γερμανὸς μουσικὸς Μπετόβεν ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως συνέθεσε τὴν ὠραιοτάτην «Ποιμενικὴν Συμφωνίαν».

Οἱ φυσιολάτραι ἀγαποῦν τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν πλησίον τῆς φύσεως καὶ ἐρχόμενοι εἰς ἅμεσον μετ' αὐτῆς ἐπαφὴν ἀφήνουν ἐλευθέραν τὴν ψυχὴν των καὶ ἐκφράζουν ὁλόκληρον τὸν ἐσωτερικὸν των κόσμον μὲ λόγους καὶ ἔργα, τὰ ὅποια πολλάκις εἶναι ἐξαίρετα. Οἱ φυσιολάτραι, ἄνθρωποι εὐαίσθητοι, ἔχουν τάσιν πρὸς τὴν μελαγχολίαν, ἀγαποῦν γενικῶς ὅλας τὰς ἐποχάς, εἶναι ἐλαφρῶς ἐσωστρεφεῖς καὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἔχουν πονέσει εἰς τὴν ζωὴν των. Ἄλλοτε ζητοῦν καταφύγιον εἰς τὴν φύσιν ψυχικῶς ἀπομεμονωμένοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἄνθρωποι, διότι ἐκεῖ πιστεύουν ὅτι εὐρίσκουν κατανόησιν καὶ γαλήνην. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ φυσιολάτραι, οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι ἐσωστρεφεῖς, ἀλλὰ «ἀνοιχτόκαρδοι» ἄνθρωποι, πρόσχαροι, πλήρεις χαρᾶς καὶ ἐνεργητικότητος, οἱ ὅποιοι τέρπονται μέσα εἰς τὴν φύσιν καὶ ζητοῦν νὰ ἀπολαύσουν ὅλας τὰς ὠραιότητας, τὰς ὁποίας προσφέρει αὕτη. Ὑπάρχουν καὶ φυσιολάτραι — καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ περισσότεροι — τρυφεροί, ἀφελεῖς καὶ ρομαντικοί. Εἰς ὅλους γενικῶς τοὺς φυσιολάτρας ὑπάρχει ἡ αἴσθησις τοῦ ὡραίου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ. Μερικοὶ λέγουν ὅτι οἱ μελαγχολικοὶ φυσιολάτραι ἀγαποῦν τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα. Ἀντιθέτως οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ θέρος εἶναι πρόσχαροι.

Ἄναμφιβόλως ἡ φυσιολατρία εἶναι προτέρημα, εἰς οὐδεμίαν δὲ περίπτωσιν ἐλάττωμα. Οἱ φυσιολάτραι οὐδέποτε καταστρέφουν ἐν δάσος ἀπὸ ἀπροσεξίαν, εἶναι πρόθυμοι νὰ συνδράμουν εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόνον. Τοῦτο πηγάζει ἀπὸ τὴν μεγάλην των εὐαισθησίαν.

Δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι εἰς ἄνθρωπος εἶναι φυσιολάτρης ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ ἢ τὰς πράξεις του. Πάντοτε κάτι θὰ εὕρῃ νὰ θαυμάσῃ· ἐν πορφυροῦν ἡλιοβασίλεμα, τὴν γαλήνην τῆς θαλάσσης, τὰς ἀστραπὰς καὶ τὰς καταιγίδας εἰς τινὰ κορυφὴν τοῦ χιονοσκεποῦς Ὀλύμπου κ.ἄ.

Οἱ φυσιολάτραι εἶναι ἄνθρωποι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγαπητοὶ καὶ ἐκτιμῶνται ἀπὸ ὅλους.

Εἴθε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ ἦσαν φυσιολάτραι. Ἐὰν συνέβαινε

τοῦτο, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἴσως κακία εἰς τὸν κόσμον. Ὅλοι θὰ ἦσαν πλη-
ρεις ἀγάπης καὶ θὰ ἔθετον ὑψηλοὺς σκοποὺς ὡς ἰδανικά. Θὰ ἔπαυον
νὰ εἶναι μικροπρεπεῖς ἢ δύσπιστοι καὶ κρυψίνους.

Ἑλένη Κάπτση

Τάξις Ε'

Ε' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΡΙΑΜΟΥ ΚΑΙ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ἥρωες τῆς Ἰλιάδας, μορφὲς ἐξαιρετικὲς καὶ ὑ-
πέροχες, στολίζουσιν μὲ λαμπρὸ παράδειγμα ἀνωτερότητας καὶ ἀνθρω-
πισμοῦ, ταπεινοφροσύνης καὶ μεγαλοψυχίας τὸ ἔπος τοῦ Ὅμηρου.

Ὁ πολεμὸς πατέρα, βασιλιάς ξακουστός, παρακαλεῖ γονατι-
στός ἐκεῖνον, πού τόσα παιδιά τοῦ σκότωσε. Ὁ ἀσπρομάλλης γέρον-
τας τὸ νεαρὸ πολεμιστή. Δὲν τὸν μισεῖ μέσα στὸν πόνο του γιὰ τὸ
χαμὸ τοῦ καλύτερου γιοῦ του. Ἀφοῦ πολέμησε καὶ νίκησε ἀντρίκιά
τὸν Ἑκτορά του... Δὲ διστάζει μάλιστα νὰ τὸν παυνέσῃ, νὰ τὸν καμα-
ρώσῃ χωρὶς ἴχνος πονηριᾶς ἢ προσποιήσεως. Ἀπλός, ἀληθινός,
δίνει σ' ὅλους μας ἓνα μοναδικὸ παράδειγμα ὑψηλοφροσύνης, πατρι-
κῆς ἀφοσιώσεως καὶ συγγνώμης, ἀλλὰ καὶ κρίσεως ἀντικειμενικῆς.
Δὲν ἄφησε τὸ μῖσος καὶ τὴν περηφάνεια νὰ παραμερίσουν τὴν ὑπο-
χρέωση τοῦ πατέρα στὸ νεκρὸ παιδί του. Πῶς μπορούσε ν' ἀφήσῃ τὸ
γιό του ἄταφο; Ποιὰ θυσία ὑλικὴ θὰ ὑπολόγιζε καὶ ποιὰ βασιλικὴ
περηφάνεια θὰ ἔκανε τὸν πατέρα ν' ἀφήσῃ ἄκλαυτο τὸ ἄμιοιρο παιδί
του;

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ὁ Ἀχιλλεὺς στιγμὴ δὲ σκέφτηκε νὰ πῇ
«ὄχι» στὸ αἶτημα τοῦ ἐχθροῦ του. Εἶχε κάθε δικαίωμα ν' ἀρνηθῇ. Μά

οἱ ἥρωες οἱ ἀληθινοὶ δὲν κατεβαίνουν ποτὲ σ' ἐπίπεδα, ποὺ νὰ λερώσουν τὴν ὁμορφὴ νίκη τους στὸ πεδὶον τῆς τιμῆς μὲ ἄκαιρες μνησικακίες καὶ κουτὲς περηφάνειες. Λυπήθηκε κατάκαρδα τὸ σκοτωμένο ἐχθρό, τὸν ταπεινωμένο πατέρα. Ἡ τύψη ἔσφιξε τὴν καρδιά του, σκόρπισε γιὰ λίγο τὴ χαρὰ τῆς νίκης του. Πρέπει νὰ σκεφθῇ ὅτι, ἂν ὁ Ἔκτωρ δὲν ἦταν νεκρός, θὰ εἶχε ὁ ἴδιος σκοτωθῇ. Μὰ δὲ σταματᾷ σ' αὐτὴ τὴ σκέψη. Τὸν τιμᾷ σὰν ἀδερφό τὸ νικημένο ἐχθρό του. Καὶ δίνει ὅ,τι μὲ πόνον ὁ πατέρας του ζητεῖ. Εἶναι μέγας σὰν ἀγωνιστής, σὰ νικητὴς καὶ σὰν ἄνθρωπος.

Ἐκανε ἐκεῖνο ποὺ μόνον ἓνας ἀληθινὸς ἥρωας θὰ ἔκανε.

Σοφία Θωμοπούλου

Τάξις Α'

Παρθεναγωγεῖον Ν.Ν.Μακρῆ

Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΟΣ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

Εἰς τὸ μέγα ἐπικὸν ἔργον τοῦ ὁ Ὅμηρος δὲν περιορίζεται εἰς μίαν ἀπλὴν ἀφήγησιν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ συγχρόνως προσπαθεῖ διὰ διαφόρων χαρακτηρισμῶν νὰ δώσῃ τὴν ἐξωτερικὴν καὶ ἀκόμῃ περισσότερον τὴν ἐσωτερικὴν εἰκόνα τῶν ἡρώων του, οἱ ὁποῖοι εἰς τὴν Ἰλιάδα εἶναι καὶ οἱ ἥρωες τοῦ Τρωικοῦ πολέμου.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑμνεῖται κυρίως εἰς τὴν Ἰλιάδα εἶναι ἡ ρώμη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ εὐκνησία, πολὺ ὀλιγώτερον δὲ ἡ σύνεσις. Ἡ δεσπόζουσα εἰς τὴν Ἰλιάδα μορφή εἶναι ὁ «φερόποδος ἰσόθεος Πηλεΐδης» (Α 121), «ὁ Ἀχιλλεύς ὁ ἀνδρεῖος» (Α 311), ὅχι ὁ «πολύγλωμος» (Α 440) Ὀδυσσεύς.

Οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες τῆς Ἰλιάδος παρουσιάζονται ἄλλοτε σκληροί, ἄγριοι, φύσεις ἀσυγκράτητοι, οἱ ὅποιοι εὐκόλως ὀργίζονται καὶ ἐκφράζονται ὑβριστικῶς, ὥς ὁ Ἀχιλλεὺς κατὰ τὴν μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος φιλονεικίαν του (Α 225, ὃ μέθυσε, σκυλόματε καὶ μὲ καρδίαν ἐλάφου), ἄλλοτε πλήρεις ψυχικῆς εὐγενείας καὶ λεπτότητος. Τοιοῦτος παρουσιάζεται κατὰ τὴν συνάντησίν του μὲ τὸν ζητοῦντα τὸ πτώμα τοῦ υἱοῦ του βασιλέα Πρίαμον ὁ θεῖος Ἀχιλλεὺς, ὁ ὅποιος, ἐξευγενισθεὶς πλέον, φέρεται μὲ μεγαλοψυχίαν πρὸς τὸν ἐχθρόν του σεβόμενος τὴν ἡλικίαν του καὶ τὸν πόνον του.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν χαρακτηρισμῶν του ὁ Ὅμηρος ἐπαινεῖ τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων:

Β 197 ὁ πάνσοφος Κρονίδης

Ε 73 ἡ Ἀθηνᾶ, κόρη σεμνῆ τοῦ αἰγιδοφόρου Δία

Β 673 στὸ κάλλος ὁ Νηρεὺς, ἂν ἔλειπε ὁ Πηλεΐδης,
θὰ ἐπρώτευε τῶν Δαναῶν ὅς' ἦλθαν εἰς τὴν Τροία

Γ 166 ἐκεῖνον τὸ θεόρατο νὰ μοῦ ὀνομάσης ἄντρα,
ποῦ ἀνάμεσα τῶν Ἀχαιῶν τόσο πολὺ φαντάζει

Λ 200 ὃ Ἐκτωρ, ποῦ συγκρίνεται στὴ γνώση μὲ τὸ Δία.

Ἀλλὰ οἱ χαρακτηρισμοὶ ἀναφέρονται καὶ εἰς μίαν ἰδιαιτέραν ιδιότητα τοῦ χαρακτηριζομένου προσώπου, ἡ ὁποία ὀφείλεται ἢ εἰς τὸ ἀξίωμα ἐκάστου ἢ εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέχει μεταξὺ τῶν ὁμοίων του, ἢ εἰς μίαν ἰδιαιτέραν δύναμιν, τὴν ὁποίαν διαθέτει, ἢ εἰς γνώσιν εἰς ἓνα ὀρισμένον τομέα καὶ ὥς πρὸς τὴν ὁποίαν ὑπερβάλλει τοὺς ἄλλους :

Α 581 ὁ Βροντητής, στὴ δύναμη περίσσι' ἀνώτερός μας

Δ 61 ἐστὶ ἴσκιος βασιλεὺς τῶν ἀθανάτων ὅλων

Α 21 τὸν μακροβόλον τοξευτὴν Ἀπόλλωνα

Α 572 ὁ Ἥφαιστος, ὁ ἐνδοξος τεχνίτης

Α 7 ὁ Ἀτρεΐδης, ἄρχων τῶν ἀνδρῶν

Θ 215 ὁ γοργὸς ἰσόπαλος τοῦ Ἄρη (Ἐκτωρ)

Ε 103 λαβῶθ' ἰδοὺ τῶν Ἀχαιῶν ὁ πρῶτος (Διομήδης).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς θεϊκῶν προσώπων, ὁ ποιητὴς ἐκφράζεται μὲ σεβασμὸν καὶ ἀποδίδει εἰς αὐτὰ ἰδιότητας, αἱ

όποῦται συνήθως εἶναι τιμητικάί, δεικνύουν δὲ ὅτι ἀναγνωρίζει καὶ θαυμάζει τὴν θεϊκὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν:

- B 350 ὁ ὑπέρτατος Κρονίδης
412 ἔνδοξε, μαυρονέφελε, ἐγκάτοικε τοῦ αἰθέρα
Δ 102 τὸν φωτογέννητον Ἀπόλλωνα τοξότην
B 820 ἡ ἀσύγκριτη Ἀφροδίτη
Σ 391 τὸν Ἥφαιστον, τὸν δοξαστὸν τεχνίτην
462 ὁ ἔνδοξος, χωλὸς θεός.

Σπανίως χρησιμοποιεῖ ὑποτιμητικοὺς διὰ τοὺς θεοὺς χαρακτηρισμοὺς, κυρίως εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν θεῶν διαλόγους, ὅπως ἡ Ἀθηνᾶ λέγει εἰς τὸν Δία ἀναφερομένη εἰς τὸν Ἄρην:

- E 831 τὸν μανιακόν, τὸν πάγκακον, τὸν ἄστατον.

Ἐπίσης ὁ Ἀπόλλων ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἴδιον τὸν Ἄρην:

- E 455 Ἄρην, ὦ Ἄρην φονικέ, ἄπανε, τειχοπλέκτη.

Ἀκόμη σπανιώτερον οἱ θνητοὶ ἐκφράζονται διὰ τοὺς θεοὺς μὲ τρόπον ὑβριστικόν, ἰδίως εἰς στιγμὰς μεγάλου ἐκνευρισμοῦ ἐν ὥρᾳ μάχης:

- B 365 Δία πατέρα, ποιὸς θεὸς ὀλέθριος εἶναι ὡς εἶσαι
(Ἀγαμέμνων)

- X 15 Φοῖβε, κακοβουλότερε τῶν Ἀθανάτων ὄλων (Ἀχιλλεύς).

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν θεῶν οἱ περισσότεροι χαρακτηρισμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὸν Δία, ὁ ὅποτος ὡς «πατέρας τῶν θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀνθρώπων (Λ 182) καὶ ὡς «ὁ τῶν θεῶν ὁ ἐξαίσιος, ὁ πρῶτος» (Τ 257) συγκεντρώνει τὰς περισσοτέρας καὶ ἀξιολογωτέρας ιδιότητας. Οὕτω χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὡς βροντητῆς (Α 353), υπερέφανος (Β 116), αἰγιδοφόρος (Β 157), αἰθεροκάτοικος (Δ 166), τρομερώτατος (Θ 462), πολύβουλος (Μ 291), ἀθάνατος (Ξ 434), ἀστραποβόλος (Π 297), χαιρεβρόντης (Π 232), βροντόφωνος (Π 242) κλπ.

Εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς τῶν θνητῶν ὁ ποιητὴς ἐξυμνεῖ τὴν ἀνδρείαν, τὴν γενναιότητα, τὴν δύναμιν, τὴν πολεμικὴν ἀξίαν, τὴν σύνεσιν, καθὼς καὶ τὰς ψυχικὰς ἀρετὰς τῶν ἡρώων. Σπανίως ὀνειδίζει αὐτοὺς, παρατηρεῖται δὲ αὐτό — ὅπως συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς θεοὺς — μόνον εἰς διαλόγους, ὅπως κατὰ τὴν μεταξὺ Ἀγαμέμνονος

καὶ Ἀχιλλέως φιλονεικίαν ὁ Ἀχιλλεύς ὁμιλεῖ ὕβριστικῶς πρὸς τὸν
«μέγα βασιλέα» (Α 277):

Α 149 πανουργότατε, μ' ἀναΐδειαν ἐνδεδυμένε
158 ἀναίσχυντε
160 σκυλοπρόσωπε
231 λαοφάγε βασιλέα.

Ἐπίσης ὁ Ἑκτώρ ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον:

Γ 39 Δύσπαρι, ἐξαΐσινε στήν εἰδὴ, γυναιμανῇ καὶ πλάνε
ἢ ὁ Διομήδης ἀπευθυνόμενος ἐπίσης πρὸς τὸν Πάριν:

Λ 384 ἀχρεῖτε ἄνδρα, στὸ τόξον ἔνδοξε, δειλὲ παρθενοσκόπε

Ὁ Ὅμηρος ἐπαινεῖ τοὺς Τρῶας ἐξ ἴσου πρὸς τοὺς Ἕλληνας κρί-
νων μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ ἀναγνωρίζων τὴν γενναϊότητα καὶ
τὴν πολεμικὴν των ἀξίαν. Οὕτως, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Ἑκτορος, χαρα-
κτηρίζει αὐτὸν ὡς μέγαν (Γ 324), ισόθεον (Ε 24), θεῖον (Ε 471), πολε-
μιστὴν ἀτρόμητον (Ε 601), γενναῖον (Μ 169), γοργὸν ισόπαλον τοῦ
Ἄρη (Θ 215), τολμηρὸν (Μ 60), στὰ κάλλη ἀσύγκριτον (Ρ 142) κλπ.

Θαυμάζει ἐπίσης ὁ ποιητὴς τὴν σύνεσιν τῶν ἀνδρῶν τῆς Τροίας
καὶ ἐξαίρει τὴν ἀνδρεία των:

Γ 148 οἱ δύο φρονιμώτατοι Ἀντήνωρ καὶ Οὐκαλέων
Β 817 λαὸς πλειότερος καὶ ἀνδρεῖος, γιὰ μάχη διψασμένος
Δ 87 τοῦ ἀνδρειωμένου μαχητοῦ Λαοδόκου Ἀντηνορίδη
Ε 169 τὸν ισόθεον Πάνδαρον.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἥρωας, ὁ ποιητὴς ἐξαίρει τὴν
γνώσιν τῆς πολεμικῆς τέχνης, τὴν ὁποῖαν διαθέτουν:

Β 110 ἥρωες, φίλοι Δαναοί, θεράποντες τοῦ Ἄρη,
τὴν πολεμικὴν ἀξίαν:

Β 530 τῶν Πανελλήνων καὶ Ἀχαιῶν εἰς τὸ κοντάρι πρῶτος
(Αἴας),

τὴν εὐκίνησιαν καὶ τὸ σωματικὸν κάλλος:

Α 53 ὁ γοργοπόδης Ἀχιλλεύς
Γ 79 οἱ καλλίκομοι Ἀχαιοί
Γ 284 ὁ ξανθὸς Μενέλαος,

τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐφυΐαν, ἰδίως εἰς τὸν Ὅδυσσέα, τὸν ὁποῖον χαρακτηρίζει ὡς συνετόν (Α 311), πολύγνωνον (Α 440), πολύτεχνον (Β 173), πολύβουλον (Γ 200), ἀδάμαστον (Λ 446), κλπ.

Τοὺς Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέα, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐκ τῶν δεσποζουσῶν εἰς τὴν Ἰλιάδα μορφῶν, ποικιλοτρόπως χαρακτηρίζει ὁ ποιητής. Εἶναι, ὅπως λέγει δι' αὐτοὺς, «οἱ κορυφῆς τῶν Δαναῶν στῇ γνώσῃ καὶ στὰ ὄπλῳ» (Α 258).

Ἰδοὺ μερικοὶ χαρακτηρισμοί, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἀτρεΐδην βασιλέα:

Α 101 ὁ ἥρως πολλῶν κυρίαρχος λαῶν

Β 82 ὁ πρῶτος, ὁ ὑπέρτατος τῶν Ἀχαιῶν

Γ 179 συνάμα βασιλιάς καλὸς κι ἀντρεῖος πολεμάρχος

182 Ἀτρεΐδῃ θεαγάπητε, καλόμεοιρε τῶνόντι

Π 26 ὁ δυνατὸς στῇ λόγχῃ Ἀτρεΐδης.

Διὰ τὸν Πηλεΐδην Ἀχιλλέα, ὁ ὁποῖος συνδυάζει ἀνδρείαν, σωματικὴν ρώμην, ἀγριότητα ἀλλὰ καὶ εὐγένειαν ψυχῆς, ὅπως εἰς τὴν τελευταίαν τῆς Ἰλιάδος ραψωδίαν ἀποδεικνύεται, ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του μὲ χαρακτηρισμοὺς ὡς:

Α 5 ὁ θεὸς Ἀχιλλεὺς

146 Πηλεΐδῃ, τῶν ἀνδρῶν ὦ τρομερὲ καὶ μόνε

244 τῶν Ἀχαιῶν τὸν πρῶτον πολεμάρχον

Β 769 ὁ ἀσύγκριτος Πηλεΐδης

Η 228 τὸν λεοντόκαρδον Πηλεΐδην ἀνδροφόνον

474 ὁ ἀνίκητος Πηλεΐδης 485 θεόμορφε Πηλεΐδῃ

Λ 112 ὁ ἀνεμοπόδης

Τ 75 ὁ μεγάλόψυχος Πηλεΐδης

Χ 278 τὸν ἄσπογον Πηλεΐδῃ

Ψ 69 γλυκύτατε Πηλεΐδῃ.

Γενικῶς εἰς τὸν χαρακτηρισμόν τῶν προσώπων τοῦ ἔργου του ὁ Ὅμηρος χρησιμοποιοεῖ πλούσιον λεξιλόγιον συγκρίνων τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς θεοὺς καὶ ἐκφράζων τὸν θαυμασμόν του διὰ τὰς ψυχικὰς καὶ σωματικὰς ἀρετάς των.

Ἄννα Κατρά

Τάξις Δ'

Α' Τοσίτσειον - Ἀρσάκειον Γυμν. Ἀθηνῶν

Η ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΜΩΝΥΜΟΝ ΤΡΑΓΩΔΙΑΝ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Εἰς τὴν ὁμώνυμον τραγωδίαν τοῦ Σοφοκλέους, ἡ ὁποία διακρίνεται διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐνότητα τῆς ὅλης ὑποθέσεως, διὰ τὴν ὁλον-ἐν αὐξανομένην δραματικὴν τῆς ἔντασιν καὶ διὰ τὴν τελείαν διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων, ἰδιαιτέρως προβάλλεται ἡ μορφή τῆς Ἀντιγόνης, ἡ ὁποία προφητεύει τὴν ἐπικράτησιν ὑψηλοτέρων θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, ἐπαναστατεῖ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ θείου νόμου καὶ λυτρᾷ τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν ἀπὸ τὸν φόβον οἰασδήποτε βίας. Ἡ ἀπαράμιλλος ὁμορφιά τῆς τραγωδίας εὐρίσκεται ἀκριβῶς εἰς τὴν διαγραφὴν τοῦ ἥθους τῆς ἡρώιδος. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὕψος τῶν ἰδεῶν τῆς, ἡ ἀλήθεια τῶν χαρακτήρων ὅλων τῶν προσώπων, τὰ ὅποια, ἀνέπαφα εἰς τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, εὐρίσκονται ὁλοζώντανα ἀνάμεσά μας ἀκόμη καὶ σήμερα μὲ τὰ ἴδια ἀκριβῶς προβλήματα καὶ ἀντιδράσεις, καθὼς καὶ τὰ προβλήματα τῆς τεχνικῆς τῆς, τὴν καθιστοῦν τὸν τελειότερον τύπον τραγωδίας.

Ὁ Σοφοκλῆς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων δραματικωτάτων ἡρώων, σκιαγραφεῖ ἐντονώτερον τὴν μορφήν τῆς Ἀντιγόνης, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν παρουσιάσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ μίαν θεαματικὴν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις σύγκρουσιν τοῦ θεοῦ δικαίου τῆς πολιτικῆς κοινωνίας μὲ τὸ ἄγραφον δίκαιον, τὸ ὁποῖον στηρίζεται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν καὶ τὸ ὁποῖον ἀκραδάντως καὶ μὲ τὴν πλέον δραματικὴν μορφήν του ὑποστηρίζεται ὑπὸ τῆς ἡρώιδος. Ἡ φωνὴ αὐτῆς τῆς ἡρώιδος,

ἥτις δὲν εἶναι παρά ἡ ἰδία ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως, μετουσιοῦται εἰς ἀκράτητον χεῖμαρρον ἀλληλοδιαδόχων ἐπαναστάσεων ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία δὲν σέβεται τὰ «ἄγραπτα κάσφαλῃ θεῶν νόμιμα». Ἡ «ἐνορκος δίκη θεῶν» ἔρχεται εἰς τελειωτικὴν σύγκρουσιν διὰ μέσου τῶν φράσεων, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν τὸ φιλάδελφον ἦθος τῆς Ἀντιγόνης με τοὺς «νόμους χθονός».

Ὅταν ἡ Ἰσμήνη ἀρνήται νὰ τὴν βοηθήσῃ νὰ θάψουν ὁμοῦ τὸν ἀδελφόν των Πολυνείκη παρὰ τὴν βασιλικὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος, ἡ Ἀντιγόνη, τραυματισμένη ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς ἀδελφῆς της, εὐρίσκει τὸ ἥρωικόν καθ' ὅλα σθένος, ὥστε μόνῃ της νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ εὐσεβὲς καθήκον. Εἶναι ἡ ἐθελόντρια τοῦ θανάτου, ἐφ' ὅσον γνωρίζει ὅτι θὰ θανατωθῇ, ἐὰν παραβῇ τὸν νόμον τοῦ Κρέοντος. Ὅμως ἀγέρωχος καὶ υπερέφανος, ἀδιάλλακτος ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τὸ τέλος, μένει πιστὴ εἰς τὴν ἀπόφασίν της, ἡ ὁποία δὲν εἶναι παρὰ ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸν θεϊκὸν νόμον, τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν τὴν πρωταρχικὴν θέσιν εἰς τὴν ψυχὴν της. Ὁ σκοπὸς της εἶναι ἱερός. Μὲ θάρρος καὶ ἀπαράμυλλον καρτερικότητα θὰ ἀντικρούσῃ τὸν Κρέοντα καὶ διὰ τὴν εὐγενῆ πρᾶξιν της, ἡ ὁποία μόνον ἀπὸ τοὺς θεοὺς ἐλπίζει ὅτι θὰ ἀναγνωρισθῇ, δὲν θὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἐλαχίστην συγκατάβασιν, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν θάνατον. Ἡ ἰδική της μοῖρα, ὅπως ἡ ἰδία τὴν ἐννοεῖ συμφώνως πρὸς τοὺς ἀπαρασλεύτους ἠθικοὺς νόμους, δὲν εἶναι ἔν παίγνιον νεαρᾶς ἡλικίας. Γνωρίζει τί εἶναι ὁ θάνατος. Προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ προκειμένου μετὰ τὴν ταφὴν τοῦ ἀδελφοῦ της νὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν αἰώνιον γαλήνην.

Ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τῆς καταχρήσεως ἐξουσίας τοῦ Κρέοντος, ἐναντίον τῆς ἀσεβείας του, ἡ ὁποία τὸν τυφλώνει μετὰ τὸ πάθος τοῦ ἐγωισμοῦ. Ἡ τόλμη της νὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τοὺς κινδύνους, ἡ διάθεσίς της νὰ ποθῇ καὶ νὰ ἐπιζητῇ τὸ ριψοκίνδυνον τῆς ὅλης υποθέσεως, μᾶς κάμνουν νὰ σκιρτήσωμεν ἐμπρὸς εἰς ἕνα μάρτυρα τοῦ ὀρθοῦ, τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ δικαίου καὶ τοῦ θείου νόμου. Ἐν σχέσει μετὰ τὸν βασιλέα εἶναι τόσον μικρὰ καὶ ἐν τούτοις πόσον ὥριμος καὶ πόσον θετικὴ εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς ἀποφάσεις της! Τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς της καὶ ἡ εὐγένεια τῶν ἰδεῶν της ἀναφαίνονται ἐντονώτατα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λογομαχίας της μετὰ τὸν Κρέοντα ἀπὸ τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν της διὰ τοὺς παραλογισμοὺς — τοὺς τόσον ἐμφανεῖς — τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος δὲν συμβιβάζεται οὔτε μετὰ τὴν μεγαλοφρο-

σύνην και τήν σταθερότητα τῆς Ἀντιγόνης οὔτε μέ τήν πίστιν και τήν ἱερότητα τοῦ σκοποῦ της. Τό ἀδελφικόν φίλτρον τῆς ἡρώιδος ἔχει τόσον πολὺ διαποτίσει τήν σκέψιν της, ὥστε ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα πρὸς μεταστροφήν της καὶ αἱ συμβουλαὶ τοῦ Κρέοντος ἀποβαίνουν μάταιαι.

Οἱ οὐράνιοι θεῖκοι νόμοι ἔχουν ὑψίστην σημασίαν διὰ τήν Ἀντιγόνην ἐπὶ τῆς γῆς. Δὲν διανοεῖται οὔτε μίαν στιγμήν νὰ παραβῇ αὐτοὺς, οὔτε καὶ ἂν πρόκειται νὰ πληρώσῃ μέ τήν ζωὴν της. Δὲν προσδίδει τήν ὀφειλομένην ὑπακοὴν εἰς τὸν βασιλέα, ἀλλὰ διεκδικεῖ τὸ ἠθικὸν καὶ τὸ δίκαιον. Δὲν θὰ γίνῃ συνένοχος τοῦ Κρέοντος, διὰ νὰ κερδίσῃ τήν πρόσκαιρον εὐνοίαν του ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τήν αἰώνιον κατάραν τῶν θεῶν, ὅταν ἀποθάνῃ. Θυσιάζεται κατὰ τρόπον ἀξιοπρεπῆ, εὐγενικὸν καὶ ὑπεράνθρωπον. Τοιοῦτοτρόπως δημιουργεῖ μόνῃ της τὸν προορισμόν της, διότι ἐπιθυμεῖ τήν εἰλικρίνειαν, τήν σταθεράν καὶ ἀμόλυντον πίστιν εἰς τὰ ἰδεώδη της.

Τὰ ὑψηλὰ φρονήματά της, ἡ ἄκαμptos θέλησίς της, ἡ συγκινητικὴ ἀφοσίωσίς της εἰς τοὺς θεῖους νόμους τήν καθιστοῦν ὑπέροχον παράδειγμα χαρακτήρος, εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ὀρθολογισμοῦ. Εἶναι ὁ ἰδανικὸς τύπος γυναικὸς, ἡ ὁποία εἰς τόσον νεαράν ἡλικίαν, χωρὶς νὰ χαρῇ τὸν γάμον καὶ τήν χαράν τῆς μητρότητος, τήν ἰδίαν τήν ζωὴν, ἀναγκάζεται νὰ ἀποθάνῃ, διότι ἡ ἰδία τὸ ἠθέλησεν, ἐκπληροῦσα οὕτω τὸ καθήκον της παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις, δίδουσα φωτεινὸν παράδειγμα αὐτοθυσίας εἰς τοὺς συγχρόνους της καὶ εἰς τὰς μεταγενεστέρas γενεάς. Ὅ,τι ἐπραξεν, ὅ,τι ὑπεστήριξεν ἦτο μία προχριστιανικὴ ρῆσις, μία μαρτυρικὴ θυσία ἀνθρώπου, ὅστις γνωρίζει τὰ καθήκοντά του, ἔχει ἐπίγνωσιν τῶν δικαιωμάτων του καὶ ἀναλαμβάνει τήν εὐθύνην τῶν πράξεών του. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ θυσία, ἡ πίστις καὶ ἡ σταθερότης εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀργότερα θὰ διδάξῃ ὁ χριστιανισμός. Ἡ Ἀντιγόνη ἐγγίζει τὸ τέλειον προχριστιανικὸς καὶ προετοιμάζει τήν ἀνθρωπότητα διὰ τήν ἐπικράτησιν τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ.

Δικαίως ἡ τραγωδία τοῦ Σοφοκλέους χαρακτηρίζεται ὡς ἀριστούργημα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος.

Ἀντιγόνη Σκοπελίτου

Τάξις ΣΤ'

Ἑλληνογαλλικὴ Σχολὴ «ΑΓ. ΙΩΣΗΦ», Ἀθηνῶν

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΙΔΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΥΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΑΥΤΟΥ

(Ξενοφώντας «Ἑλληνικά», Βιβλίον Α', κεφ. 6, παρ. 4-5)

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 406 π.Χ. οἱ Λακεδαιμόνιοι συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῶν ἐξέλεξαν ὡς ναύαρχον τὸν Καλλικρατίδαν, ἀφοῦ μετὰ ἀπὸ ἑνὸς ἔτους ναυαρχίαν τοῦ Λυσάνδρου ἔπρεπε νὰ ἀναλάβῃ ἄλλος τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου.

Ὁ Λύσανδρος ἦτο ἕνας ἐξαιρετος ναύαρχος μὲ πολλὰ προσόντα καὶ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ναῦτας. Διὰ τοῦτο ἡ ἀντικατάστασίς του προεκάλεσε μεγάλην δυσφορίαν εἰς ὅλους γενικῶς τοὺς ἐκεῖ συμπατριῶτας του, οἱ ὅποιοι μὲ κάθε τρόπον προσεπάθουν νὰ τὸν ἐπαναφέρουν καὶ ἀντέδρων εἰς τὸ ἔργον τοῦ Καλλικρατίδα. Αὐτός, προσπαθῶν νὰ εὕρῃ μίαν λύσιν, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ. Καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς:

— Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, δὲν μὲ ἐνδιαφέρει προσωπικῶς ἂν θὰ μείνω ἐδῶ ὡς ναύαρχός σας ἢ ἂν θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα. Ἐπίσης δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἂν ἀντὶ ἐμοῦ γίνη ἀρχηγὸς ὁ Λύσανδρος ἢ κάποιος ἄλλος, πού ἔχει μεγαλυτέραν πείραν ἀπὸ ἐμὲ εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην. Δὲν ἐμποδίζω κανένα, ἐφ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμένα. Διότι, καθὼς ξέρετε, δὲν ἐξήτησα ἐγὼ νὰ μὲ κάμουν ναύαρχον, ἀλλὰ ἐστάλην συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ δὲν ἤμπορῶ νὰ τοὺς παραβῶ. Ὅσον εἶμαι ἐδῶ, θὰ ἐκτελῶ τὸ χρέος μου ἀπέναντι τῆς πατρίδος καὶ ὀλοκλήρου τοῦ σπαρτιατικοῦ λαοῦ. Εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν δὲν πρόκειται νὰ παραβῶ τὸ καθήκον μου, ἀλλὰ θὰ ἐκτελῶ πιστὰ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων. Ἐσεῖς ὁμως, ἀφοῦ μὲ κατηγορεῖτε καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν πόλιν μας, πρέπει νὰ μοῦ πῆτε τί νομίζετε ὅτι

εἶναι τὸ καλύτερον. Σᾶς ζητῶ νὰ σκεφθῆτε καὶ κατόπιν νὰ μὲ συμβουλευέστε τί νὰ πράξω, νὰ μείνω δηλαδὴ ἐδῶ μαζί σας ὡς ναύαρχος σας ἢ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Σπάρτην καὶ νὰ ἀναφέρω εἰς τοὺς ἐφόρους τὰ γεγονότα, ποὺ συμβαίνουν ἐδῶ.

Εἰς τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Καλλικρατίδα καταφαίνεται ἡ ἠθικὴ ἀνωτερότης τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ. Δὲν ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς συμπατριώτας του μὲ τρόπον αὐταρχικὸν καὶ ἐγωιστικὸν ὥσάν ἀνώτερος πρὸς ὑποδεεστέρους, ἀλλὰ σάν ἴσος πρὸς ἴσους προσπαθεῖ νὰ τοὺς δώσῃ νὰ καταλάβουν ὅτι δὲν ὀφείλεται εἰς αὐτὸν ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ Λυσάνδρου καὶ ὅτι εἶναι ἐλευθεροὶ νὰ ἐκφέρουν τὴν γνώμην των ὑποδεικνύοντες τί νὰ πράξῃ.

Προσηλωμένος εἰς τὸ καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα τονίζει ὅτι οὐδέποτε θὰ παραβῇ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων καὶ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν θέσιν του, διότι τοῦτο δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς ἐφόρους. Ἡ ὑπακοὴ του εἰς τοὺς νόμους ἀποδεικνύει τὴν μεγάλην φιλοπατρίαν του.

Δὲν διστάζει νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι κάποιος ἄλλος ἢ καὶ ὁ Λύσανδρος, ὁ ὁποῖος τόσον τὸν ἐσυκοφαντοῦσε, πιθανὸν νὰ εἶναι καλύτερός του εἰς τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ δηλώνει ὅτι προθύμως παραχωρεῖ τὴν θέσιν του, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐκεῖνον. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τοῦ λόγου τοῦ Καλλικρατίδα ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ μετριοφροσύνη του. Δύσκολα ἓνας ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος θὰ ἠμποροῦσε νὰ παραδεχθῇ ὅτι κάποιος ἄλλος εἶναι ἀνώτερός του. Ὁ Καλλικρατίδας ὁμως τὸ ἔπραξε καὶ συμπεραίνομεν ὅτι δὲν εἶναι ἓνας τυχαῖος ἄνθρωπος, μὲ αἰσθήματα ποὺ ἔχουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι.

Πιθανὸν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του νὰ αἰσθάνεται πικρίαν ἐπειτα ἀπὸ τοιαύτην συμπεριφορὰν τοῦ Λυσάνδρου καὶ τῶν ὁπαδῶν του. Ἐν τούτοις δὲν ἐκφράζεται εἰς βάρος του, ὥστε νὰ καταφανῇ ἡ ἀγανάκτησίς του. Τὰ λησμονεῖ ὅλα ἐμπρὸς εἰς τὸ καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδῶ θαυμάζομεν τὴν ἀνεξικακίαν του, τὴν ψυχραιμίαν καὶ τὴν αὐτοκυριαρχίαν του.

Γενικῶς τὴν ὁμίλιαν του τὴν διακρίνει τόνος μετριοπαθείας.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Καλλικρατίδας ἐπέδειξε πνεῦμα συνδιαλλαγῆς. Δὲν ἄφησε νὰ τὸν παρασύρῃ ἡ ὀργή, ἀλλὰ προσεπάθησε νὰ κατευνάσῃ τὰ πνεύματα μὲ ἔξυπνον τρόπον καὶ νὰ γίνῃ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ναύτας του. Εἰς τὸ τέλος ἐπεκράτησεν αὐτὸς μὲ τὴν μετριοπά-

θειάν του καὶ ἀνεδείχθη ἕνας καλὸς καὶ συνετὸς ναύαρχος. Προκαλεῖ
μεγίστην ἐντύπωσιν τὸ ὅτι ἔδωσε ἐλευθερίαν λόγου εἰς τοὺς συμπατριώ-
τας του βλέποντάς τοὺς ὅχι ὡσάν ὑποτακτικούς του οὔτε ὡσάν ἐχθροὺς
του, ἀλλὰ ὡσάν φίλους καὶ συμβούλους του.

Κωνσταντῖνος Μ. Καλλιγέρης

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ «ΚΡΙΤΩΝΑ» ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Μνημεῖά τινα τοῦ γραπτοῦ λόγου, δημιουργήματα μεγάλων δια-
νοιῶν, καταναγάζουσι τὰς γενεάς τῶν ἐπιγενομένων ἀνθρώπων καὶ
ἀποβαίνουσιν οἱ ἄσβεστοι φάροι, δι' ὧν ἐλαύνεται ἡ ἀνθρωπότης
καὶ θεμελιώνει τὸν βίον αὐτῆς ἐπὶ ἠθικῶν βάσεων. Μεταξὺ τῶν ἀθα-
νάτων τούτων μνημείων ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ὁ «Κρίτων» ἢ, ὡς
ἄλλως ὀνομάζεται, «Περὶ τοῦ Πρακτέου» διάλογος τοῦ Πλάτωνος.
Εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς ἠθικῆς ὁ θεῖος Πλάτων σμιλεῦει τὸν
δαιμόνιον Σωκράτην καὶ τὸν παρουσιάζει μὲ ὅλον ἐκεῖνο τὸ ἀνυπέρ-
βλητον μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον τὸν χαρακτηρίζει.

Ὁ μέγας φιλόσοφος καὶ τῆς ἠθικῆς διαπρύσιος κήρυξ, εἰσαχθεὶς
εἰς δίκην μὲ τὴν κατηγορίαν ὅτι περιφρονεῖ τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος

του και ότι διαφθείρει τούς νέους, κατεδικάσθη εις θάνατον και εν τῷ δεσμοωτηρίῳ ἀνέμενε τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐτυμηγορίας. Ὁ πάμπλουτος μαθητής, φίλος και ὁμήλικος αὐτοῦ Κρίτων φιλοδωρήσας τὸν δεσμοφύλακα εἰσέρχεται νύκτωρ εἰς τὸ κελλίον τοῦ διδασκάλου του. Ἐπιστρατεύει πᾶν μέσον, ὅπως μεταπείσῃ τὸν διδάσκαλόν του, προβάλλει πλῆθος ἐπιχειρημάτων, διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἄρνησις τοῦ Σωκράτους νὰ δραπετεύσῃ ἰσοδυναμεῖ με αὐτοκτονίαν και ὅτι κατὰ συνέπειαν διαπράττει ἀδίκημα, ὅτι οἱ μαθηταὶ του θὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν μῆνιν τῶν συμπολιτῶν των και θὰ εἶναι οἱ «δακτυλοδεικτούμενοι» ὥς ἀδρανῆσαντες και προτιμήσαντες τὸ χρῆμα ἀντὶ τοῦ φίλου. Τέλος ὁ συμπαθητικὸς εἰς τούς ἀναγνώστας Κρίτων ὑποστηρίζει ὅτι ἡ καταδίκη εἶναι ἄδικος. Ὁ ἐνάρετος ὅμως και νομοταγὴς Σωκράτης θεωρεῖ τὴν πρότασιν ταύτην ἀνήθικον, διότι, ὅσον ἄδικος και ἂν εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου, δραπετεύων θὰ διέπραττεν ὁ ἴδιος ἀδίκημα και θὰ ἐφαίνετο ἀνακόλουθος πρὸς τὰ διδάγματά του ὅτι πρῶτιστον καθῆκον τοῦ πολίτου εἶναι ἡ ὑπακοὴ εἰς τούς νόμους τῆς πατρίδος.

Οὕτω ὁ Σωκράτης παραμένων ἀκλόνητος εἰς τὰς ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἠκολούθησεν εἰς ὁλόκληρον τὴν ζωὴν του και διεκήρυξεν ὥς μέγας ἠθικολόγος, δὲν κάμπτεται ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ μαθητοῦ του Κρίτωνος. Πιστὸς εἰς τὰς ἠθικὰς ἀξίας και θέτων ὑπεράνω ὅλων ταύτας, ἀντικρούει τὸν μαθητὴν του με ὅλην ἐκείνην τὴν θεῖαν γαλήνην τὴν χαρακτηρίζουσιν τὰς ὑπερόχους διανοίας, αἱ ὁποῖαι καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν ἐπορεύθησαν βάσει ἀρχῶν, πρὸς τὰς ὁποίας ἔτρεφον ἀπεριόριστον πίστιν. Ἡ διαλεκτικὴ μέθοδος τοῦ Κρίτωνος, τὴν ὁποίαν παρὰ τοῦ Σωκράτους ἐδιδάχθη, καθίσταται ἀνίσχυρον ὄπλον και θραύεται πρὸ τῆς ἐμμονῆς και τῆς ἀμετακλήτου ἀποφάσεως τοῦ διδασκάλου του. Οὗτος οὐδὲ πρὸς στιγμὴν κλονίζεται, παραμένει ἀτάραχος και ὅταν ἀκόμη ὁ Κρίτων, ἐξαντλῶν πᾶν ἐπιχείρημα, προβάλλῃ τὰς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν οἰκογένειάν του και τούς δεσμούς τῆς φιλίας κρούων οὕτω τὰς πλέον λεπτὰς και εὐαίσθητους χορδὰς τῆς ψυχῆς τοῦ Σωκράτους. Οὗτος δὲν ἀρνεῖται τὰ καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα του και τούς φίλους, ἀλλὰ διακηρύσσει ὅτι «μητρὸς τε και πατρὸς και τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμωτέρον ἐστὶν ἡ πατρίς και σεμνότερον και ἀγιώτερον και ἐν μείζονι μοίρᾳ και παρὰ θεοῖς και παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσιν».

Μοναδικὸν παράδειγμα ἐμμοῆς εἰς τὰς πεποιθήσεις του, δέχεται τὸ κώνειον μὲ ἀταραξίαν ψυχῆς καὶ θαυμαστήν ἡρεμίαν πνεύματος. Ἀξιοπρεπὴς καὶ ἀπτόητος πρὸ τοῦ θανάτου βαδίζει μὲ ὅλον ἐκεῖνο τὸ μεγαλεῖον τῶν ἐξαιρέτων μορφῶν. Προσηλωμένος εἰς τὸ καθήκον, σταθερὸς εἰς τὰς ἠθικάς ἀρχάς, πρότυπον ἀξιοπρεπείας καὶ συνεπειᾶς πρὸς ὅσα πρεσβεύει, τηρεῖ ἀπαρεγκλίτως τοὺς γραπτοὺς καὶ ἀγράφους θεσμοὺς καὶ ἀναδεικνύεται μοναδικὸν πρότυπον φιλοπατρίας καὶ πειθαρχικότητος ἄξιον πρὸς μίμησιν.

Πρὸ τῆς διαπραττομένης εἰς βάρος του ἀδικίας δὲν μνησικακεῖ οὐδὲ πρὸς στιγμὴν κατὰ τῶν δικαστῶν καὶ τῶν κατηγορῶν του. Μὲ ἀνυπέρβλητον ἀγαθότητα ἐξαίρεται εἰς κόσμους ἀγιότητος καὶ ὡς ἀληθὴς διδάσκαλος θέλει καὶ τὴν ὑστάτην ταύτην στιγμὴν διὰ τῆς θυσίας του νὰ διδάξῃ ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ καθήκον εἶναι τὰ ὕψιστα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου καὶ ὅτι οὐδέποτε ἐπιτρέπεται εἰς διδασκάλους τοῦ ἱδικοῦ του ὕψους μὲ τὰ ἔργα των νὰ φαίνωνται ταπεινοὶ καὶ ἀσυνεπεῖς πρὸς ὅσα προηγουμένως ἐδίδασκον.

Θεόδωρος Γεωργίου

Τάξις Ε΄

Ζ' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

ΑΝΑΠΤΥΞΕΙΣ ΓΝΩΜΙΚΩΝ

Κρούετε καὶ ἀνοιγῆσεται ὑμῖν

Ὁλόκληρος ἡ ζωὴ μας εἶναι ἓνας διαρκὲς ἀγών. Ἐνας ἀγών ὃχι μόνον διὰ νὰ ἐπιβιώσωμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐπικρατήσωμεν καὶ νὰ διακριθῶμεν μὲ ἀντίπαλον τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν μας. Ἀγωνιζόμεθα διὰ νὰ γίνωμεν κάτι. Ὁ τύπος τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰς περιορισμένας ἀπαιτήσεις καὶ τὴν ἀσημαντον δρᾶσιν δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ διαπρέψωμεν.

Διὰ νὰ ἐπικρατήσωμεν ὅμως, διὰ νὰ μὴ καταποντισθῶμεν εἰς τὴν ἄβυσσον, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν «κοινωνίαν», χρειάζεται πάλι. Ἀγωνιζόμεθα ὡς μονομάχοι εἰς ἓνα ἀπέραντον στίβον καὶ βλέπομεν γύρω μας εἰς τὰς κερκίδας τοὺς θεατὰς ἐτοίμους νὰ μᾶς ἀποθεώσουν ἢ νὰ ἀποδοκιμάσουν τὰς προσπάθειάς μας.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει ὀρισμένας δυνάμεις. Δὲν μένει παρὰ νὰ μάθῃ νὰ τὰς χρησιμοποιῇ διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς κοινωνίας.

«Κρούετε καὶ ἀνοιγῆσεται ὑμῖν», δηλαδὴ κτυπήστε καὶ θὰ ἀνοιχθῇ γιὰ σᾶς. Θὰ ἀνοιχθῇ τί; Ἡ πόρτα, ἡ ὁποία ὀπίσω της κρύπτει τὸν δρόμον, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἐλπίδων σας καὶ τῶν προσδοκιῶν σας. Κτυπήσατε μὲ ἐπιμονήν. Ἀγωνισθῆτε. Εἶναι ἀδύνατον ἡ θύρα νὰ ἀνοιξῇ μὲ τὸ πρῶτον. Μὴ παραιτεῖσθε ὅμως τῆς προσπάθειας, δοκιμάσατε ἐκ νέου περισσότερο ἐνημερωμένοι καὶ κατηρτισμένοι.

Ἡ κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους ἐκλεκτοὺς καὶ ἀπὸ ἀσήμαντα ἀνθρωπάκια. Ἐκλεκτοὶ εἶναι ὅσοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀξιοποιήσουν τὰ δῶρα ποὺ ἔλαβον ἀπὸ τὴν φύσιν, οἱ φτασμένοι. Αὐτοί, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τὸ ὁποῖον κατέχουν σήμερον, τίς οἶδε πόσας δυσκολίας συνήντησαν, πόσας νύκτας ἔμειναν ἄγρυπνοι, πόσας πικρίας ἐδοκίμασαν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως δὲν παρητήθησαν τῶν σχεδίων των. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀνήσυχοι, οἱ δημιουργικοί, οἱ ὁποῖοι ὁδηγοῦν τὴν κοινωνίαν καὶ βοηθοῦν τοὺς ἄλλους, τοὺς πολλούς. Αὐτοὶ οἱ ἄλλοι δὲν ἀναζητοῦν τίποτε ὀλοψύχως εἰς τὴν ζωὴν των. Τοὺς ἐνδιαφέρει κυρίως ἡ ἡσυχία των. Δὲν ἐπιμένουν. Ὅπισθοχωροῦν εἰς τὴν πρώτην ἀποτυχίαν. Αἱ μεγάλοι προσπάθειαι δὲν εἶναι δι' αὐτούς. Γνωρίζουν μόνον νὰ παραπονοῦνται διὰ τὴν θλιβεράν μοῖραν των, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας των, ἀνίκανοι νὰ τὴν διακυβερνήσουν.

«Κρούετε καὶ ἀνοιγέσετε ὑμῖν». Προσπάθησε καὶ θὰ ἐπιτύχῃς. Δημιούργησε τὰς προϋποθέσεις. Ἔχεις τὴν ἐπιτυχίαν μέσα σου, «δυνάμει». Λεῖπει ἡ προσπάθεια διὰ νὰ πραγματοποιῇ. Μὴ διστάξῃς. Ἀγωνίσου, διὰ νὰ γίνῃς καλύτερος, διὰ νὰ γίνῃ τὸ ἔθνος σου καλύτερον, διὰ νὰ γίνῃ ἡ ὀνθρωπότης εὐτυχεστέρα. Μὴ ἀφήνεσαι ἔρμαιον τῆς τύχης σου.

Κροῦε, διότι σὺ θὰ εἶσαι ὑπεύθυνος, ἐὰν δὲν σοῦ ἀνοιχθῇ ἡ θύρα, ἐὰν δὲν σοῦ ἀνοιχθῇ ὁ δρόμος τῆς ἐπιτυχίας.

Μαρία Δ. Λάζου

Τάξις Ε'

Γυμνάσιον Σκιάθου

Τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν ἢ καλλίστη

Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς νεανικῆς του ἡλικίας μέχρι καὶ τοῦ γήρατος εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος μὲ πολλοὺς ἐχθροὺς, ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς, καὶ διεξάγει ἀγῶνα ἀδιάκοπον καὶ πολλῶν πεισματοδῶδη.

Τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς, ὅπως εἶναι ἡ κακοβουλία καὶ ἡ ἐμπάθεια μοχθηρῶν ἀνθρώπων, αἱ ἀσθένειαι καὶ οἱ φυσικοὶ καταναγκασμοί, τοὺς ἀντιμετωπίζει εὐκολώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, διότι τοὺς γνωρίζει, τοὺς ἐντοπίζει καὶ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ λάβῃ ὅλα τὰ ἐνδεδειγμένα μέτρα πρὸς ἐξουδετέρωσιν αὐτῶν.

Ἀσυγκρίτως σκληρότερος εἶναι ὁ ἀγὼν πρὸς τὸν ἐσωτερικὸν ἐχθρόν, τὸν κακὸν ἑαυτὸν μας, τὰ πάθη καὶ τὰς ἀδυναμίας μας. Ὁ ἐσωτερικὸς ἐχθρὸς εἶναι περισσότερον δυσκολοπολέμητος, διότι εἶναι πολυκέφαλος καὶ πολυδύναμος. Παρουσιάζεται ὡς ἐγωισμός, ὡς φιλαυτία, ὡς οἷσις, ὡς μισαλλοδοξία, ὡς μνησικακία, ὡς ὑπέρμετρος φιλοδοξία. Τὰ πάθη αὐτὰ καὶ αἱ κακίαι φωλιάζουν μέσα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἔχουν τὴν ἔδραν των εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα του. Ἡ πάλη λοιπὸν πρὸς αὐτὰ εἶναι δυσχερὴς καὶ ἐπώδυνος. Ἀπαιτεῖ ἐπιμονήν, ἥρωικὴν προσπάθειαν καὶ οὐχὶ σπανίως θυσίαν. Ὅσον σκληρὸς καὶ ἐπίμονος εἶναι ὁ ἀγὼν κατὰ τῶν παθῶν, τόσον τὸ τίμημα ἀπὸ τὴν νικηφόρον ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ εἶναι σπουδαῖον καὶ μέγα.

Ἡ ἐξουδετέρωσις τῶν σκοτεινῶν παθῶν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν φοβερὸν δυνάστην του καὶ ἀκολούθως τὴν ἐξημέρωσιν καὶ τὸν ἐξευγενισμόν του. Ἐλεύθερος πλέον καὶ αὐτοκυριαρχημένος ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ συνείδησιν τοῦ κοινωνικοῦ του προορισμοῦ, σέβεται τὴν προσωπικότητα τῶν ἄλλων, ἀναγνωρίζει τὴν ἀξίαν ὅπου ὑπάρχει, εἶναι γαλήνιος, ὑψηλόφρων, ἐπικερὴς καὶ μακρόθυμος. Οἱ συνάνθρωποί του τὸν περιβάλλουν μὲ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην των καὶ τὸν διευκολύνουν εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ νὰ εὕρῃ τὴν προκοπὴν. Ἡ καταξίωσις τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀπληλαγμένου ἀπὸ τὰ δυναστεύοντα τὴν ψυχὴν του πάθη ἰσοδυναμεῖ τότε μὲ τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ κατατείνῃ ἡ ζωὴ.

Ἀντιθέτως ὁ δοῦλος τῶν παθῶν καὶ τῶν ἀδυναμιῶν του εὐρίσκεται εἰς δεινὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν κοινωνικὴν δεοντολογίαν. Καθίσταται ἀντιπαθὴς καὶ καταντᾷ στοιχεῖον ἀντικοινωνικόν, χάνει

τὴν ἀνθρωπιὰν καὶ τὴν ἀξιοπρέπειάν του καὶ συναντᾷ ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἄνοδόν του. Οἱ Νέρωνες, οἱ Λουδοβίκοι, οἱ Ἀνδρόνικοι καὶ οἱ λοιποὶ ποικιλάνυμοι τύραννοι τῆς Ἱστορίας, οἰκτρὰ θύματα τοῦ κακοῦ ἑαυτοῦ των, ἀφῆκαν πολὺ κακὴν μνήμην. Οἱ ἐνδοξοὶ σοφοί, οἱ ἄγιοι καὶ οἱ ἥρωες, οἱ καθοδηγηταὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἔλαμψαν ὡς φωτεινὰ μετέωρα καὶ ἐδίδαξαν εἰς τὸν κόσμον τὰς πραγματικὰς ἀξίας τῆς ζωῆς.

Ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ κακοῦ ἑαυτοῦ μας λοιπὸν πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν παθῶν πρέπει νὰ εἶναι ἀδιάκοπος καὶ ἀνυποχώρητος. Μόνον τοιούτοτρόπως θὰ ὀδηγηθῶμεν εἰς ἠθικὴν τελείωσιν.

Ὅδυσσεὺς Γαλιатσᾶτος
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀργοστολίου

Κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων.

Θουκ. «Ἐπιτάφιος Περικλέους», Β, 40

Ἡ ἀνδρεία, οὕσα ἡ πρώτη καὶ μεγίστη διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀρετὴ, ἐκίνει ἀνέκαθεν τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν ἔπαινον, παρέχουσα εἰς τὸν γενναῖον καὶ τολμηρὸν ἄνδρα τὴν ἱκανοποίησιν τῆς δόξης καὶ τοῦ αἰδίου κλέους.

Ἀλλ' ὥς ὀρθῶς ὑπογραμμίζει ὁ Θουκυδίδης διὰ τοῦ στόματος τοῦ μεγάλου Περικλέους ἐν τῷ «Ἐπιταφίῳ» του, μεγίστην ἀνδρείαν καὶ ψυχικὸν σθένος ἐπιδεικνύουν ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, καίτοι γνωρίζουν

καλῶς τὰ εὐχάριστα καὶ τὰ δυσάρεστα, τὰ ἐπικίνδυνα καὶ τὰ ἀσφαλῆ, τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἐπιβλαβῆ, ἐν τούτοις μετ' ἀποφασιστικότητος προβαίνουν εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν δεόντων μὴ ὀπισθοχωροῦντες ἐνώπιον τῶν παρουσιαζομένων κινδύνων.

Οὗτοι διαθέτουν ρώμην καὶ ψυχικὸν σθένος, ἐφ' ὅσον γνωρίζουν καλῶς καὶ σαφῶς τὰς συνεπειὰς τοῦ ἐγχειρήματός των καὶ ἐν τούτοις προχωροῦν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὑπηρετοῦντος ὑψηλοτέρους στόχους καὶ εὐγενέστερα ἰδανικά. Καὶ εἶναι πράγματι ἄξιοι ἐπαίνου καὶ θαυμασμοῦ, καθίστανται δὲ αἰώνια πρότυπα ἀνδροφροσύνης καὶ ἀρετῆς, καθ' ὅσον πολλάκις διακινδυνεύουν ἐθελουσίως τὸ μέγα τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθόν, τὴν ζωὴν, θυσιάζοντες ταύτην εἰς τὸν βωμὸν τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν. Ἡ τόλμη δέ, ἡ ἀποφασιστικότης, ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἀνδρεία των ἀποκοτῶν ἀσφαλῶς μεγαλυτέραν ἀξίαν, ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ὅτι «ἀμαθίη μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει».

Πράγματι, ποσάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του ὁ ἄνθρωπος, σχεδιάζων σπουδαίαν καὶ ἐξεχούσης σημασίας πρᾶξιν, ἀπέφυγε τελικῶς νὰ τὴν ἐπιχειρήσῃ, ἀναλογιζόμενος τὰ πιθανῶς δυσάρεστα δι' αὐτὸν ἐπακόλουθα! Ἀλλὰ καὶ ποῖος ὁ ἀρμόζων εἰς τὸν ἄνδρα ἔπαινος, ὅστις μετὰ πλήρους αὐτοσυνειδήσεως, τολμηρᾶς ἀποφασιστικότητος καὶ ἀνδροπρεποῦς γενναιότητος ἀνέλαβε τὰς εὐθύνας καὶ ἀπεδέχθη τὰς συνεπειὰς τῆς τελεσθείσης πράξεως!

Ποῖος δύναται νὰ ἀποδοθῇ ἔπαινος ἐπ' αὐτοῦ τῆς ρώμης καὶ τῆς ἀνδρείας τῶν ἡρωικῶς ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων, οἵτινες ἐγνώριζον τὸ ἐπερχόμενον τέλος καὶ ὅμως παρέμενον ἐκεῖ εὐθαρσεῖς καὶ ἀγέρωχοι ὑπερασπισταὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους;

«Κοινῇ γνώμῃ πάντες αὐτοπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν», ἐδήλωνεν ὑπερηφάνως ὁ τελευταῖος βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν πανίσχυρον πολιορκητὴν τῆς «Βασιλίδος τῶν πόλεων».

Ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἀνεπανάληπτος γενναιότης τοῦ φλογεροῦ «μπουρλοτιέρη τῶν ψυχῶν», τοῦ ἡρωικοῦ Παπαφλέσσα, θὰ παραμείνῃ ἀσφαλῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν ὡς ἀπαράμιλλον δεῖγμα αὐτοθυσίας εἰς τὸν βωμὸν τῆς τιμῆς, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος.

Ἡ ἀελλίς καὶ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια τῶν γενναίων Σουλιωτῶν ἢ τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων» νὰ κρατήσουν μακρὰν τοῦ ἱεροῦ χώρου των τὰς βεβήλους ὁρδὰς τῶν Ὀθωμανῶν ἀποτελεῖ

τὴν ἑξοχὸν ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἀξίας τοῦ ἐθελουσίως κινδυνεύειν.

Τέλος τὸ σύγχρονον ἀθάνατον «ΟΧΙ» τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸν πάνοπλον Ἰταλὸν ἐπιδρομέα ὑπέβη ἡ ἀφετηρία σκληρῶν καὶ πολυαιμάκτων ἀγώνων καὶ μεγάλων θυσιῶν, ἐκίνησε δὲ τὸν θαυμασμὸν τῆς ἀνθρωπότητος δι' αὐτὸν τὸν ὀλιγάριθμον λαόν, ὅστις συνειδητῶς ἀπεφάσισε νὰ ἀποθάνῃ προασπίζων τὴν ἐλευθερίαν του.

Ἄπαντα ἐν γένει ἡ μακραίων καὶ ἔνδοξος ἱστορία τῶν Ἑλλήνων κοσμεῖται μὲ ἀναλόγου σπουδαιότητος μαρτυρίας θάρρους, αὐταπαρνήσεως, ἐκουσίας καὶ συνειδητῆς αὐτοθυσίας πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ιδέας τῆς Ἑλευθερίας, τῆς Πίστεως, τῆς Πατρίδος.

Αἱ στρατιαὶ τῶν μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐβάδισαν ἐνσυνειδήτως πρὸς τὸν θάνατον ἐπιδεικνύοντες σθένος ψυχῆς ἀκατάβλητον.

Εἶναι ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι, οἱ ἀγωνιζόμενοι μέχρις ἐσχάτων ὑπὲρ ὑψηλοῦ τινος ιδεώδους, οἱ ἀψηφούντες τοὺς κινδύνους καὶ τὰς συνεπείας, διὰ τοὺς ὁποίους εὐστόχως ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Νεοέλληρος ποιητοῦ Κ. Καβάφη:

Τιμὴ σ' ἐκείνους ὅπου στὴ ζωὴ των

ῥοισαν καὶ φυλάγουν Θερμοπύλες.

Ποτὲ ἀπὸ χρέος μὴ κινούντες.

.

Καὶ περισσότερη τιμὴ τοὺς πρέπει

ὅταν προβλέπουν—καὶ πολλοὶ προβλέπουν—

πὼς ὁ Ἐφιάλτης θὰ φανῇ στὸ τέλος

κι οἱ Μῆδοι ἐπὶ τέλους θὰ διαβοῦνε.

Πηνελόπη Κορρέ

Τάξις ΣΤ'

Η' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

Κι εἰν' ἔτοιμα στήν ἄσπονδη
πλημμύρα τῶν ἀρμάτων
δρόμο ν' ἀνοίξουν τὰ σπαθιά
κι ἐλεύθεροι νὰ ζήσουν
ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδελφούς,
ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο...

Δ. Σολωμός

Εἰς τοὺς ἀνωτέρω στίχους ὁ ποιητὴς ἐξυμνεῖ τὴν ἄμυναν καὶ τὸ θάρρος τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ ἀγωνισταὶ αὐτοί, περιφρονοῦντες τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεχον, μὲ σθένος ἀνεπανάληπτον ἀντεστάθησαν εἰς τοὺς Τούρκους.

Ἐάν κάποιος ἀντισταθῇ εἰς μίαν τυφλὴν δύναμιν, ἡ ὁποία θέλει νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸ στοιχειῶδες δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς τιμῆς, ὁ ἄνθρωπος αὐτός, εἴτε νικήσῃ εἴτε ἡττηθῇ τελικῶς, καθίσταται ἐλεύθερος. Ἡ Ἀντιγόνη ἐθανατώθη, διότι παρήκουσε τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος, ἀπέθανεν ὁμως ἐλευθέρα. Οἱ πολιορκημένοι τοῦ Μεσολογγίου ναὶ μὲν κατὰ τὴν Ἑξοδὸν ἐφονεύθησαν οἱ περισσότεροι, εἰς τὸν ἀγῶνα ὁμως διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας ἦσαν αὐτοὶ οἱ νικηταί. Σημασίαν δὲν ἔχει τὸ ἂν θὰ ἡττηθῇς, σημασίαν ἔχει τὸ ὅτι προέβης εἰς τὸ βῆμα πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης εἶσαι ἐλεύθερος.

Εἴτε οἱ Μεσολογγῖται διεσώθησαν κατὰ τὴν Ἑξοδὸν εἴτε ἐφονεύθησαν, κατέκτησαν ἐκεῖνο ποῦ ἐπεδίωκον, δηλαδὴ τὴν ἐλευθερίαν. Καὶ τοῦτο ἔχει σημασίαν: ἂν ὁ ἄνθρωπος καταστῇ ἐλεύθερος, ἡ ζωὴ του ἐφθασεν εἰς τὴν ὁλοκλήρωσίν της.

Γεώργιος Γιατρᾶς

Τάξις ΣΤ'

Πρότυπον Λύκειον Ἀθηνῶν

(Σχολή. Μωραΐτη)

Ἐπίπλαστος ἔπαινος ἀληθοῦς ψόγου ἀτιμότερος

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀνάγκην εἰς τὴν ζωὴν του ἀπὸ μίαν ἠθικὴν ὑποστήριξιν ἐκ μέρους τῶν ἄλλων, μίαν ἐπιβεβαίωσιν τῆς ὀρθότητος τῶν πράξεων του καὶ μίαν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας του, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ διατηρήσῃ τὴν αὐτοπεποίθησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ μὴ λυγίσῃ. Ἐκκινούντες ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ὠρισμένοι ἄνθρωποι, εἴτε καλοπροαιρέτως εἴτε ἀπὸ ἐγωιστικὰ καὶ ὕποπτα κίνητρα, ἐπαινοῦν ἀδιακρίτως τοὺς συνανθρώπους των, εἴτε αὐτοὶ πράττουν ὀρθῶς εἴτε ἐνεργοῦν ἐσφαλμένως.

Καὶ ἐὰν μὲν πράττουν ὀρθῶς, καλῶς τοὺς ἐπαινοῦν. Ἐὰν ὅμως ἐνεργοῦν ἐσφαλμένως καὶ ἐπαινοῦνται δι' αὐτό, ὁ ἔπαινος δύναται νὰ ἔχῃ λίαν δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Οἱ ἀναξίως ἐπαινούμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον χάνουν τὴν ἱκανότητα νὰ διακρίνουν τὸ ὀρθὸν καὶ νὰ ἐκτιμῶν τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν πράξεων των. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἀποκοτῶν ὑπερβολικὴν αὐτοπεποίθησιν καὶ δὴ ἐστηριγμένην ἐπὶ λανθασμένων βάσεων, καθίστανται ἐγωισταὶ καὶ ὑπερόπται, ἀγνοοῦν τοὺς ἄλλους καὶ μόνον ἐκείνους ἀναγνωρίζουν, οἱ ὅποιοι τοὺς ἐπαινοῦν.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ δὲν δύναται βεβαίως παρὰ νὰ εἶναι δυσάρεστος καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, δύναται δὲ νὰ καταστῇ ἐξαιρετικῶς ἐνοχλητικὴ, ἀκόμη καὶ ὀλεθρία, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὅποιος περιεπλάκη εἰς τὰ δίκτυα τοῦ ἐπαινοῦντος, συμβαίνει νὰ κατέχῃ σημαντικὴν θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἢ ἄλλην ἱεραρχίαν. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐνεργῶν

ἀπερισκέπτως καὶ μὴ δεχόμενος ἀμφισβήτησιν ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ πράττειν, τὸν ὅποιον ἔχει πλέον ἴδιον, ἀδιαφορεῖ διὰ τὰς ὑποδείξεις καὶ τὰς συμβουλὰς καλοπροαιρέτων φίλων καὶ συνεργατῶν του, οἱ ὅποιοι, διακρίνοντας τὴν κατάστασιν του, προσπαθοῦν νὰ συντελέσουν, ὥστε νὰ τὴν συνειδητοποιήσῃ καὶ ὁ ἴδιος.

Ὁ ψευδὴς ἔπαινος λοιπὸν εἶναι ἀξιοκατάκριτος, διότι δύναται νὰ ἀποβῇ πρὸς ζημίαν τοῦ ἀναξίως ἐπαινουμένου. Δὲν εἶναι ὅμως μόνον αὐτὸ τὸ μόνον ὀλέθριον ἀποτέλεσμά του. Διότι διὰ τοῦ ψευδοῦς, τοῦ «ἐπιπλάστου» ἐπαίνου δὲν βλάπτεται μόνον ὁ ἐπαινούμενος ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπαινῶν, ὁ ὅποιος διὰ τῆς πράξεώς του ταύτης χάνει κάθε ἱχνος ἀξιοπρεπείας καὶ μεταβάλλεται εἰς δουλικὸν κόλακα ἢ δόλιον διαφθορέα καὶ ἐκμεταλλευτὴν. Καὶ ὄντως, ἠθικῶς νεκρὸς, ἀπολιθωμένος πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὅποιος, μολονότι γνωρίζει τὰς πιθανὰς συνεπείας τῆς πράξεώς του, ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπαινῇ ἀδιακρίτως, συνήθως διὰ νὰ ἐπιτύχῃ συγκεκριμένον ἰδιοτελεῖ σκοπὸν.

Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ περιλάβωμεν ὅλους τοὺς ἀνακριβῶς ἐπαινοῦντας εἰς τὴν ἀνωτέρω κατηγορίαν. Διότι ὑπάρχουν καὶ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι καλοπροαιρέτως, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, ἐπαινοῦν τοὺς ἄλλους, συνήθως ἀπὸ οἶκτον ἢ συμπάθειαν. Διαπιστώνουν δηλαδή ὅτι, ἂν ὁ ἄλλος δὲν ἔχῃ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν συνανθρώπων του, θὰ ἀπογοητευθῇ καὶ θὰ ὑποστῇ σοβαρὰν ψυχικὴν δοκιμασίαν.

Καὶ αὐτοὶ οἱ εὐαίσθητοι ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρασύρωνται ἀπὸ τὸν συναισθηματισμὸν των καὶ νὰ ἐπαινοῦν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον γνωρίζουν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθόν. Πρέπει νὰ σκεφθοῦν ὅτι εἶναι πολὺ προτιμότερα μία ἀπογοήτευσις εἰς τὴν ἀρχήν, ἢ ὅποια θὰ ἐπαναφέρῃ τὸν ἄλλον εἰς τὴν πραγματικότητα, παρὰ ἢ ψευδὴς ἐνθάρρυνσις, ἢ ὅποια ἐξωθεῖ ἔτι περισσότερον πρὸς τὴν λανθασμένην ὁδόν. Μία εὐλικρινὴς παρατήρησις των εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι θὰ ἔχῃ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα, τὴν «προσγείωσιν» τοῦ ἄλλου, τὴν ἔντασιν τῆς προσοχῆς του, ἴσως καὶ τὴν ὥρίμανσιν αὐτοῦ. Μόνος του ὁ ἄνθρωπος εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ὀρθὴν ὁδόν, ἀπαξ καὶ ἀπεμακρύνῃ ταύτης.

Εἰς τὸ σημείον αὐτὸ ὀφείλομεν νὰ παρατηρήσωμεν κάτι παράδοξον, τὸ ὅποιον συμβαίνει. Εἶναι δηλαδή δυνατόν ἕνας ἄνθρωπος κινου-

μενος ἀπὸ ἀξιέπαινα ἐλατήρια νὰ προξενήσῃ τελικῶς κακὸν εἰς τὸν συνάνθρωπόν του, ἐνῶ ἄλλος μὲ ὀλιγώτερον ἀγνάς προθέσεις νὰ τὸν ὠφελήσῃ. "Ὅντως, διαπιστώνομεν πόλλάκις ὅτι, ὅταν κάποιος δεχθῇ μίαν ἄδικον ἐπίθεσιν ἐκ μέρους ἄλλου, εἰς τὴν προσπάθειάν του νὰ ἀμυνθῇ, ἀντιδρᾷ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε μόνος του νὰ διορθῶνῃ τυχὸν ἐλάττωμά του καὶ ἄρα τελικῶς νὰ βελτιοῦται. Ἡ κατηγορία δηλαδὴ, ἡ ὁποία τοῦ προσάπτεται, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ τὸν ἀφυπνίσῃ καὶ νὰ τὸν κάμῃ νὰ συνειδητοποιήσῃ καλύτερον τὴν θέσιν του.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ ἐπαινῶμεν ἓνα συνάνθρωπόν μας, ὅταν διαπιστώσωμεν ὅτι, ἐνεργοῦντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν εἴμεθα εἰλικρινεῖς μὲ τὸν ἑαυτὸν μας. Ἡ ἀλήθεια εἶναι σχεδὸν πάντοτε προτιμότερα ἀπὸ τὸ ψεῦδος. Καὶ ἐὰν ὁ ψόγος εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἀποδίδῃ, ὡς παρατηρήθῃ, ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἀποτελέσῃ τοῦτο δικαιολογίαν, διὰ νὰ ἀρχίσωμεν νὰ ψέγωμεν ἀδιακρίτως...Αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει μας καὶ βάσει αὐτῆς νὰ ρυθμίζωμεν τὴν συμπεριφοράν μας εἰς ὅλον ἐν γένει τὸν βίον μας καὶ ἰδίως τὰς ἐκδηλώσεις μας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸν ἔπαινον ἢ μὴ τῶν ἔργων τῶν ἄλλων.

Χρῖστος Μουρίκης

Τάξις ΣΤ'

Πειραματικὸν Σχολεῖον

Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

**Δὲν κουράζεται κανεὶς ἀπὸ τὴν ζωὴν,
κουράζεται μόνον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του**

Βολταῖρος.

Εἰς τὸν πολλαπλοῦν καὶ πολυμέτωπον ἀγῶνα τῆς ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος τρεῖς βασικοὺς σκοποὺς τείνει νὰ ἐκπληρώσῃ: τὴν ἐνατένισιν τοῦ θεοῦ ἅφ' ἐνός, τὴν προσέγγισιν τοῦ πλησίον ἅφ' ἐτέρου καὶ τέλος τὴν βαθυτέραν διερεύνησιν τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας του διὰ τῆς αὐτοσυνειδησίας καὶ τῆς ἐνδοσκοπήσεως.

Ἡ τελευταία αὕτη πορεία πρὸς τὴν «ἐνδοχώραν» τοῦ ἑαυτοῦ του ἀποτελεῖ ἀξιολογικῶς τὴν πρώτην καὶ κυρίαν ἀποστολὴν, ἄνευ ἐπιτεύξεως τῆς ὁποίας οὐδεὶς τῶν ἐτέρων δύο ἐξ ἀντικειμένου σκοπῶν, ἀλλ' οὐτε καμμία τῶν ἐξ ἰδίας καὶ ὑποκειμενικῆς θεωρήσεως τεθεισῶν ἐπιδιώξεων εἶναι δυνατόν νὰ ἔλθῃ εἰς πέρας. Ἡ σαφὴς καὶ καθωρισμένη γνῶσις τῶν ἱκανοτήτων του, ἡ τελεία ἀντίληψις τῶν δυνατοτήτων του εἶναι ἡ ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἔνταξίν του ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἀνεκτικτικῆς καὶ δημιουργικῆς πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τῶν δραστηριοτήτων του ἐξελιξέως.

Βεβαίως γνωρίζει τὴν ἀτέλειαν τῆς φύσεώς του καὶ ἔχει ὑπ' ὄψει τοῦ τὴν κοινὴν ἀνθρωπίνην μοῖραν, ὑπὸ τὸν ἄνεμον τῆς ὁποίας θὰ πλεύσῃ, μὲ οἰονδήποτε ἡ τύχη αὐτῆ τοῦ ἐδώρησε πλοῖον. Τὸ «Σπάρταν ἔλαχες, Σπάρταν νέμου» εἶναι ἡ πρώτη ἀλήθεια, ἐνίστε πικρά, τὴν ὁποίαν καλεῖται νὰ ἀντικρύσῃ μὲ γυμνὸν καὶ ἄδακρυν ὀφθαλμόν. Πᾶσα ἄγνοια τῆς «Σπάρτας» του, πᾶν σκοτεινὸν σημεῖον τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν καθ' ὅλον του τὸν βίον θὰ καλλιεργῇ, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποβῇ μοιραία καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ταχέως εἰς τὴν ἀπογοήτευσιν, τὴν κόπωσιν καὶ τὴν ἀδράνειαν.

Ἡ δειλία ἐξ ἄλλου καὶ ὁ φόβος ἀντικειμενικῆς ἐξετάσεως καὶ εὑρέσεως τῶν ἀληθῶν αἰτίων πάσης κακοδαιμονίας εἶναι εἰς προσέτι λόγος αὐτοτυφλώσεως καὶ αὐτοκαταστροφῆς. Ὁ ἐγωισμὸς καὶ ἡ φιλαυτία ἐμποδίζουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ψυχραίμον καὶ λογικὴν ἐξέτασιν τῶν πεπραγμένων του καὶ τὸν ὠθοῦν εἰς τὸ νὰ ἀγνοῇ καὶ νὰ παραβλέπῃ τὸ ὅτι «ἀληθὴς γνῶσις εἶναι ἡ τῶν αἰτίων γνῶσις» (*vere scire est per causas scire, Βάκων*) καὶ ὅτι βασικὸν καὶ μόνον αἰτιον πάσης πράξεώς του εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς, ὁ ψυχικὸς του κόσμος, ὁ ὁποῖος

κατὰ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν τοῦ Γκαίτε «εἶναι πλατύτερος τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ καὶ πολυτιμότερος τοῦ Σύμπαντος».

Μὲ ἀνεξερευνήτον, κοιμωμένην καὶ πάσχουσιν τὴν ψυχὴν, πληττομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων μιᾶς κούφης ἐπάρσεως, ἀνανδρίας, ἀγνοίας καὶ μοιρολατρίας, τὸ ἄτομον ἀδυνατεῖ πλέον νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν πλησίον του, νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτοῦ. Ἐτι δὲ πλέον ἀδυνατεῖ νὰ ἀνυψώσῃ τὸ βλέμμα πρὸς τὸ θεῖον, νὰ τὸ ὁραματισθῇ καὶ νὰ ἀντλήσῃ ἐξ αὐτοῦ πίστιν καὶ ἐλπίδα. Ἐρημος καὶ ξένος πρὸς τοὺς συνανθρώπους του, ἀπομεμακρυσμένος ἀπὸ τῆς ἀνωτέρας δυνάμεως καὶ ἐγκαταλελειμμένος ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του, παραμένει μόνος καὶ ἀπελπισ ἐντὸς τοῦ κόσμου, ἄνευ οὐδενὸς στηρίγματος, ὡς φύλλον, τὸ ὁποῖον οἰαδῆποτε ἐλαφροτάτῃ πνοῇ θὰ παρασύρῃ εἰς τὴν δίνην καὶ τὴν ἐξαφάνισιν.

Ἡ ζωὴ, «τὸ πιὸ ἀκριβό μας δῶρο», ὡς τὴν ἐθεώρησεν ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς μας Σολωμός, εἶναι κοινὴ καὶ σχεδὸν ὁμοία πρὸς ὅλους, μήτηρ ἐλευθερίας καὶ στίβος ἐντίμων ἀγώνων, τὸ πρῖσμα μόνον, ὑπὸ τὸ ὁποῖον φαίνεται καὶ θεωρεῖται, εἶναι διάφορον ἀπὸ ἀτόμου εἰς ἄτομον. Καθ' ὅσον πρῖσμα καὶ φακὸς θεωρήσεως καὶ ἐνατενίσεώς της, κρίσεως καὶ ἀξιολογήσεώς της εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, ὁ πολυέδρος κρύσταλλος τῆς ψυχῆς του, καί, ἐὰν οὗτος καταστραφῇ, ὁ κόσμος ἅπας ἀπόλλυται. Ἡ προσωπικότης του αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δημιουργεῖ τὴν τύχην του. Αὐτὴ εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς του ὑψοῦται, αὐτὴ συντηρεῖ τὸν κόσμον καὶ ἀποτελεῖ τὸ πολύτιμον ἄλλας του.

«Ἐὰν δὲ τὸ ἄλλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται;».

Ἀντώνιος Θ. Φωστιέρης

Τάξις ΣΤ'

Λεόντειον Λύκειον, Ἄνω Πατήσια

Ἀθῆναι

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΓΛΥΚΟΦΙΛΟΥΣΑ

Διήγημα 'Αλ. Παπαδιαμάντη

Ἀκούγοντας κανείς τὸ ὄνομα τοῦ Παπαδιαμάντη, ἄθελά του φέρνει στὸ νοῦ του τὴ Σκιάθου.

Ἴσως νὰ μὴν ὑπάρχει ἄλλος συγγραφέας ποὺ νὰ 'χη δεθῇ τόσο στενὰ μ' ἓναν τόπο, ποὺ νὰ 'χη ἀγγίξει τὴ ζωὴ σ' ὅλες τῆς τῆς ἐκδηλώσεις διὰ μέσου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς φύσης τοῦ τόπου αὐτοῦ. Κι ἀπὸ τὴ «Γλυκοφιλοῦσα» ξεχύνεται ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ αἰγιοπελαγίτικου νησιοῦ. Ἡ πανέμορφη σκιαθίτικη φύση, πότε ἀγριεμένη καὶ σκοτεινὴ, πότε ἥρεμη καὶ διάφανη, ὁ σκληρὸς ἀγῶνας τῶν νησιωτῶν γιὰ τὸ μεροφαί, ἡ δίχως χαρὰ ζωὴ τους, ὅλ' αὐτὰ δίνονται σ' ἓναν ὑπέροχο πίνακα ἀπὸ τὸ ζωγράφο τῶν ταπεινῶν.

Δὲ θά 'ταν ὑπερβολὴ οὔτε προσβολὴ στὴν ἀγιότητά του, ἂν τὸν χαρακτηρίζαμε σὰ μάγο! Μάγος, ποὺ κατορθώνει νὰ μεταμορφῶνῃ τὰ ἀσήμαντα γεγονότα τοῦ καθημερινοῦ βίου σὲ συναρπαστικὲς ἀφηγήσεις. Μάγος, ποὺ ὅμως δὲ συνεργάζεται μὲ καταχθόνιες δαιμονικὲς δυνάμεις, μὰ ποὺ βαδίζει συντροφευμένος ἀπὸ τὶς δυὸ ἀχώριστες φίλες του: τὴν Ἀγάπην καὶ τὴν Ἀλήθειαν. Ὅ,τι ἀγάπησε, τὸ ἔγραψε. Καὶ ὅ,τι ἔγραψε εἶναι ἀλήθεια. Κανένα ψέμα. Καμμιὰ προσπάθεια

νά πλάση μῦθο. Τὸ ἔργο του τρέχει σάν τὸ καθαρὸ καὶ κρυστάλλινο νερό, ἔτσι ποὺ σὲ φέρνει σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν κόσμο του, χωρὶς νὰ σὲ βάζη σὲ πειρασμὸ νὰ τὸ κρίνης. Τὸ χαίρεσαι, τὸ ρουφᾷς, τὸ ἀπολαμβάνεις. Γοητεύεσαι.

«Ὁ οἰκίσκος νὰ εἶναι κτισμένος ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ, ἐπὶ τοῦ μόνου ὑψηλοῦ βράχου, τοῦ προσφιλοῦς εἰς τὰς ἀναμνήσεις μου». Γύρω ἀπὸ τοῦτο τὸ τοπίο περιστρέφεται τὸ διήγημα «Παναγία ἡ Γλυκοφιλοῦσα»: ὁ τεράστιος βράχος μὲ τὸ ἐκκλησάκι τῆς Παναγίας στὴν κορυφῇ. Μαζί του δένονται ἕνα σωρὸ εἰκόνες, ἐντυπώσεις παιδικές καὶ νεανικές, πρόσωπα καὶ συναισθήματα, ποὺ τὸ κάνουν λατρευτὸ σύμβολο. Γράφοντας τὸ διήγημα ὁ συγγραφεὺς ζεῖ ἔντονα τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὴν ἀναπολεῖ. Ταυτόχρονα ὑφαίνει τὶς ἀναμνήσεις του μὲ μιὰν ἐνδιαφέρουσα πλοκή.

Τὸ διήγημα ἀρχίζει ζωηρὰ καὶ πρωτότυπα. Μὲ τὴν περιγραφὴ τῆς καταιγίδας κερδίζει ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀναγνώστη. Τὸν κάνει νὰ θυμηθῇ τὶς ὑπέροχες περιγραφικὲς σκηνές τοῦ Ὁμήρου. Γιατὶ ὁ Παπαδιαμάντης, βαθὺς γνώστης τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, καθὼς ξέρούμε, ἦταν φυσικὸ νὰ ἐπηρεαστῇ ἀπὸ τὸ μεγάλο ποιητὴ τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ «φιλέρημος ταῦρος» τοῦ Θεοδόση, ποὺ στέκει ἀτάραχος στὴν καταιγίδα, μᾶς συνδέει μὲ τὶς δυὸ βραχωμένες γίδες τοῦ Τάκη Μπόζα στὸ βράχο τῆς Παναγίας. Ἡ περιγραφή τῆς μικρῆς ἐκκλησιόσουλας ἀκολουθεῖ μὲ φυσικότητα. Δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ἡ φυσικότητα καὶ ἡ ζωντάνια, ποὺ πλημμυρίζουν τὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη. Τὰ διηγήματά του, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶναι ἀληθινά, δονοῦνται ἀπὸ πίστη.

Ἡ πληθώρα τῶν λεπτομερειῶν στὴν περιγραφή δὲν κουράζει. Ἀπεναντίας μᾶς κάνει νὰ θαυμάζουμε τὴν ἀφηγηματικὴ χάρη καὶ τὴν περιγραφικὴ δύναμη. Τὸ βλέμμα τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι ὁ φωτογραφικὸς φακός, ποὺ ἀποτυπώνει πιστὰ τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ἀποδίδει μὲ φυσικότητα καὶ ἄνεση. Νά τί γράφει ὁ Κωστῆς Παλαμᾶς γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ προσὸν τοῦ Ἀγίου τῆς λογοτεχνίας μας: «Καὶ τόσο εἶναι ξετυλιγμένο τὸ παρατηρητικὸ τοῦ Παπαδιαμάντη βλέμμα καὶ τόσο καθαρὰ τυπώνεται ἡ σφραγίδα στὰ πλάσματά του ἑπάνω, ποὺ κανενὸς ἀπ' τὸ νοῦ δὲ θά μπορῇ, νομίζω, νὰ περάσῃ πὼς δὲν τὸν εἶδε στὰ σωστά αὐτὸ τὸν κόσμον ὁ ζωγράφος του, πὼς δὲν ἔζησε ἀγκαλιαστὰ μ' αὐτὸν κι ἀδερφωμένα, πὼς δὲ μᾶς τὸν ρίχνει στὸ χαρτί πιστὰ μὲ τὰ ἴδια του τὰ ὀνόματα καὶ μὲ τὸ καθετὶ δικό του».

Στήν περιγραφή τῶν ἀφιερωμάτων καί τῶν ἀμφίων ὁ βαθὺς αὐ-
τὸς κάτοχος τῆς χριστιανικῆς Λειτουργικῆς ἐξαντλεῖ ὅλη του τὴ
σοφία, γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν κόσμο καὶ τὸν πλοῦτο τῆς ἐκκλη-
σιᾶς. Ὁμως ἡ περιγραφή τῶν ἀφιερωμάτων ἔχει καὶ ἄλλο, βαθύτερο
σκοπὸ: δείχνει τὸν ἀπροσμέτρητο πόνο τοῦ λαοῦ, ἐξαίρει τὴν προ-
στατευτικὴ καὶ θαυματουργὴ χάρη τῆς Γλυκοφιλοῦσας, στὴν ὁποία
εἶναι, καὶ σὰν τίτλος καὶ σὰν περιεχόμενο, ἀφιερωμένο τὸ ἐξαίρετο
αὐτὸ δημιούργημα τῆς τέχνης τοῦ Παπαδιαμάντη. Περιγράφοντας
τ' ἀφιερώματα μᾶς δίνει ἀκόμη τὴν εἰκόνα τοῦ Χάρου, ποὺ θερίζει τὴ
ζωὴ (τὰ κόκκαλα, τὰ κρανία, τὰ ὁμοιώματα, τὰ στεφάνια τοῦ γάμου
κλπ.). Ἔτσι, ἄσχετα μὲ τὴν τεχνικὴ του, τὸ διήγημα εἶναι ἓνα ἀπὸ
τὰ πιὸ πρωτότυπα ἔργα τοῦ συγγραφέα, γιατί σ' αὐτό, καταλύοντας
τὰ πλαίσια τῆς ἀφηγήσεως, κίνησε μέσα στὸν πλατὺ της χώρο τὴν
ὁμάδα μὲ πρωταγωνίστρια τὴ μεγαλόχαρη Γλυκοφιλοῦσα καὶ γύρω
της τὸν κόσμο ποὺ πεινᾷ καὶ πιστεύει ἀντιμετωπίζοντας τὴν ἀδυσώ-
πητη μοῖρα του. Συγκινητικὴ εἶναι ἡ γνωριμία μας μὲ τὴν καντηλιανό-
φτισσα Ἀρετῶ. Εἶναι ἡ βασανισμένη καλὴ γυναίκα, ποὺ ἀγωνίζεται
νὰ θρέψῃ τὰ ἐγγόνια της χωρὶς κανένα παράπονο γιὰ τὴ μοῖρα της.
Ἀπλοϊκὴ, καρτερικὴ, δυστυχισμένη, μὲ τὴν πίστη ριζωμένη στὴν
ψυχὴ της, μία ἀπὸ τίς δραματικώτερες μορφές τῆς λογοτεχνίας μας.

Κάποτε ἡ καταιγίδα τελειώνει καὶ ὁ ἥλιος φωτίζει λαμπρὰ τὸ
ἐκκλησιάκι. Οἱ γίδες, ποὺ ἔχουν βραχῶθῃ, πρέπει νὰ γλιτώσουν. Τὸ
ἀφεντικό τους ἀποφασίζει νὰ τίς ἀνεβάσῃ διακινδυνεύοντας τὴ ζωὴ
του. Ὁ παπᾶς, ποὺ βρίσκεται ἐκεῖ, διστάζει μπροστὰ στὸ παράτολμο
ἐγχεῖρημα. Ὁ περηφανάκιας, τύπος κωμικός, συνάδελφος τοῦ Στά-
θη, τὸν ἀποτρέπει νὰ σκαρφαλώσῃ στὸν ἀπότομο βράχο. Ἡ Ἀρετῶ
συμφωνεῖ πάντα μὲ τὸν παπᾶ. Τότε παρουσιάζεται ὁ Ἀγκούσας, ἓνας
ἄνεργος φουκαράς, ποὺ ποτὲ δὲν τὸν κράτησαν πάνω ἀπὸ δυὸ μῆνες
σὲ μιὰ δουλειά, καὶ προσφέρεται, μὲ ἀμοιβὴ ἢ καὶ χωρὶς ἀμοιβή, νὰ
«ξεβραχῶσῃ» τίς γίδες. Ὁ Μπόζας δὲ δέχεται, μὰ κατεβαίνει ὁ ἴδιος
ἀπὸ τὸ βράχο κάνοντας «τάμα», γιὰ νὰ γλιτώσουν οἱ γίδες του. Καὶ
τὸ «ξεβράχωμα» ἀρχίζει.

Ἡ ἐπικίνδυνη ἐπιχείρηση δίνεται μὲ θαυμαστὴ ζωηρότητα ἀπὸ
τὸ συγγραφέα. Τέλος ὅλα ἔχουν καλὴ ἔκβαση. Καὶ τοῦτο γιὰ τὸ
Παπαδιαμάντη βλέπει παντοῦ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, στὸ κῦμα
τοῦ γιαλοῦ, στὴν εὐωδιά τ' ἀνθοῦ, στὸ γλυκολάλημα τοῦ πουλιοῦ

κι ακόμη στο βράχο εκείνο. Σαν ὁρθόδοξος Ἕλληνας ἔχει πίστη καὶ μετουσιώνει τὴν πίστη του σ' ἕναν τρόπο ζωῆς εὐλαβικό.

Ὁ Ἀγκούστας σκιαγραφεῖται θαυμάσια. Περιφρονημένος, ἀπόκληρος, χωρὶς κανένα στήριγμα, τόσο καλός.... Ὁ Μπόζας, ἐνστικτώδης κι ἀψίθυμος, διακινδυνεύει τὴ ζωὴ του χωρὶς κανένα ὄφελος. Ὅλοι οἱ τύποι γενικὰ βρίσκονται δεμένοι στὴ σκληρὴ βιοτικὴ πάλη. Βαδίζουν καρτερικὰ ὑποταγμένοι στὴ μοῖρα τους. Κι ἂν οἱ πράξεις τους δὲν ἔχουν σπουδαιότητα, ὅμως φανεράνουν πὼς οἱ ἄπλοι αὐτοὶ ἄνθρωποι κρύβουν μέσα τους ἀγνὰ αἰσθήματα καὶ θάρρος καὶ δύναμη.

Τὸ γλωσσικὸ ντύμα τοῦ ἔργου εἶναι ἰδιότυπο. Μία ἐκκλησιαστικὴ, μυροβόλος καθαρεύουσα δίπλα σὲ ἀπλὴ δημοτικὴ, σὲ τοπικοὺς ἰδιωματισμοὺς καὶ σὲ ἀρχαῖκὰ στοιχεῖα. Ἄν καὶ δὲν ἔχει ὁμοιομορφία, εἶναι ὅμως γλῶσσα προσωπικὴ, ποὺ ἀσκεῖ ἰδιαίτερη γοητεία στὸν ἀναγνώστη.

Ἡ «Γλυκοφιλοῦσα» εἶναι ἕνα ἄρτιο διήγημα, πρωτότυπο στὴν τεχνικὴ. Θὰ μπορούσε κάλλιστα νὰ παραβληθῇ μὲ πλεῖστα ἄλλα διηγήματα τοῦ εἴδους του, ποὺ ἀνήκουν στὴν παγκόσμια λογοτεχνία. Οἱ ποιητικὲς περιγραφές, ἡ φυσικώτατη ἀφήγηση, ὁ γοργὸς διάλογος, ἡ ποικιλία τῶν εἰκόνων, ἡ καλὴ ἠθογραφία τῶν προσώπων συνθέτουν ἕνα λογοτέχνημα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα τοῦ δημιουργοῦ του. Τὸ ὅλον ἔργο διαποτίζεται ἀπὸ ἕνα πλατὺ, καθαρὸ νόημα, μιὰν ἄρχουσαν ἰδέα: οἱ ταπεινοὶ ξωμάχοι τῆς ἐλληνικῆς ὑπαίθρου κερδίζουν τὴ λιγιστὴ εὐτυχία τους ὄχι ἀπλῶς μὲ ἰδρώτα καὶ μόχθο, ἀλλὰ καὶ μὲ κίνδυνο τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς τους.

Ἰωάννης Μαχαίρας

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

Η ΧΑΡΑ

Ποίημα 'Αλεξ. Ραγκαβῆ

Στὸ ποίημα αὐτὸ ὁ 'Αλέξανδρος Ραγκαβῆς μιλάει γιὰ τὴν ἀγωνία
του ὥσπου νὰ εὕρῃ τὴν ἀληθινὴ χαρὰ καὶ ἀναφέρει ποῦ ἀκριβῶς βρί-
σκεται αὐτή.

Ζητῶ τὴν χαρὰν πότ' ἐδῶ, πότ' ἐκεῖ.
Ποῦ εἶναι, εἰπέτε μου, ποῦ κατοικεῖ;
Δὲν εἶναι εἰς λόφους κι εἰς ὄρη ὕψηλά.
Εἰπέτε μου, ποῦ ἡ μορφὴ της γελᾷ;

Στὴν πρώτη στροφὴ ὁ ποιητὴς ἀναφέρει τὴν ἀγωνία του καὶ τὴν
προσπάθειά του νὰ βρῇ τὴ χαρὰ. Ζητεῖ ἀπεγνωσμένα ἀπὸ τὸν ἀνα-
γνώστη τὴ λύση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος, ποῦ τὸν βασανίζει. Ψάχνει
μάταια σὲ καταπράσινους λόφους, σὲ πανύψηλα βουνά. Πουθενὰ δὲν
τὴ βρίσκει. Τὴ φαντάζεται σὰ μιὰ γελαστὴ καὶ πρόσχαρη κοπέλα,
γιατὶ θέλει νὰ δείξῃ ὅτι τὸ γέλιο δὲ λείπει ἀπ' τοὺς χαρούμενους ἄν-
θρώπους, τὸ γέλιο εἶναι τὸ ἀπαραίτητο συμπλήρωμα τῆς χαρᾶς.

Εἰς βάθῃ κοιλάδων ἐπῆγσ ζητῶν.
Τὸν ρύακα εἶδον, ποῦ πίπτει κροτῶν
καὶ παίζει καὶ σύρει νερὰ καθαρὰ.
Μαζί των δὲν ἔπαιζε πλὴν ἡ χαρὰ.

Φεύγοντας ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὰ ψηλά βουνά καὶ τοὺς λόφους πη-
γαίνει νὰ βρῇ τὴ χαρὰ μέσα στὴ φύση, γιατί πιστεύει ὅτι μέσα στίς

πανέμορφες εικόνες της υπάρχουν πιθανότητες να κατοική ή χαρά. Ψάχνει στις βαθιές κοιλάδες, βλέπει τα ρυάκια να κυλούν τα πεντακάθαρα νερά τους. "Ολ" αυτά όμως δεν του κάνουν εντύπωση, αφού δέ βρίσκεται ή χαρά ούτ' εκεί.

Ἐξήτησα αὐτὴν εἰς σκιάς τῶν δασῶν.

Ἐγέλων τὰ φῶτα ἀστερῶν χρυσῶν.

Πτηνὸν ἐκελάδει εἰς μυρσίνην χλωράν,
πλὴν ἔψαλλε θρήνους καὶ ὄχι χαράν.

Ἀπελπισμένος τώρα ὁ ποιητὴς ψάχνει νὰ βρῇ τὴ χαρὰ στὰ δάση τὰ σκιερὰ, στὰ φῶτα τῶν χρυσῶν ἀστεριῶν. Μὰ πουθενά! Καὶ τὸ γλυκύτατο τραγούδι τῶν πουλιῶν τοῦ φαίνεται πῶς εἶναι θρήνος, ἢ χεῖ πένθιμα μέσα στὴν πονεμένη, τὴ βαρειά καὶ γεμάτη μελαγχολία καρδιά του. Τοῦ φαίνεται ὅτι καὶ σ' αὐτὸ τὸ τραγούδι ἀκόμη δὲν ὑπάρχει ἡ χαρὰ, ἡ πολυπόθητη χαρὰ.

Ἐξήτησα αὐτὴν εἰς εὐθύμους χορούς,

εἰς δειπνῶν θαλάμους λαμπροὺς καὶ ἡχηροὺς,

εἰς φῶτα, εἰς σκευὴ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ,

πλὴν αὕτη εἰς αὐτὰ δὲν εὗρέθη ἡ χαρὰ.

Ἀφοῦ ἡ χαρὰ δὲ βρέθηκε μέσα σ' ὅλα τὰ δημιουργήματα τῆς φύσεως, ἴσως ὑπάρχει στὴν εὐθυμία, στοὺς χορούς, στὶς διασκεδάσεις. Ἴσως βρίσκεται στὴν πολυτέλεια. Κι ὅμως οὔτε καὶ ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει. Δὲ διακρίνονται κἀν χνάρια χαρᾶς, γιὰ νὰ νομίσουμε ὅτι πέρασε ἀπὸ κεῖ. "Ὁχι ! Ἡ προσποιητὴ χαρὰ καὶ εὐθυμία εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ χαρὰ. Εἶναι σκύβαλα, φτηνὰ γυαλιά, πού δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ ἀστραφτερά διαμάντια. Κρύβεται ἔτσι πίσω ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ποιητῆ μιὰ μεγάλῃ ἀλήθεια. Θέλει νὰ τονίσῃ ὅτι οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν στὴν πολυτέλεια, τὴ σπατάλη καὶ τὴν ἐφήμερῃ εὐθυμία, πού ἔχουν ὅλες τὶς ἀνέσεις, δὲν εἶναι εὐτυχησμένοι, ὅπως ἴσως θὰ νόμιζε κανεὶς.

Τὴν ἔφθασα τέλος, τὴν εὔρον μακράν,

μακράν εἰς χωρίου κοιλάδα μικράν·

τριγῦρο τῆς εἶχε παιδιὰ ἀρκετὰ

καὶ ἐπήδα μ' ἐκεῖνα καὶ ἐγέλα μ' αὐτά.

Αὐτὴ ἡ στροφὴ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς προηγούμενες. Ὁ ποιητής, ἀποκαμωμένος κατὰ κάποιον τρόπο ἀπὸ τὴ διαρκῆ ἀναζητήση τῆς χαρᾶς, μᾶς ἀναγγέλλει μὲ ἀνακούφιση ὅτι ἐπιτέλους τὴ βρῆκε. Δὲν τὴ βρῆκε ὁμως μέσα σὲ παραμυθένια παλάτια, σὲ διασκεδάσεις, στοὺς εὐθυμοὺς ἀνθρώπους οὔτε κοντὰ στὴ φύση. Τὴ βρῆκε μέσα στὴν ἀγνὴ παιδικὴ ψυχῇ, στὸ ἀθῶο καὶ ξέγνοιαστο παιδικὸ παιχνίδι.

Ποῦ εἶστε καλοὶ, παιδικοὶ μου καιροί;
ἐφώναξα τότε μὲ στήθος βαρὺ.
Πλὴν μόλις τὴν εἶδα, πετῶ ἡ χαρὰ
κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη κι ἐσχάτη φορὰ.

Κι ὁ ποιητὴς ἀφάνταστα στενοχωρημένος ἀναπολεῖ τὰ παιδικὰ του χρόνια. Τὰ χρόνια ποὺ πέρασαν, χωρὶς σχεδὸν νὰ τὸ καταλάβῃ. Ὅλον ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἦταν ἓνα ξέγνοιαστο, χαρούμενο παιδί. Κι ὁμως ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ τὴν ἀξία τῶν χρόνων ἐκείνων, γιατί τότε ἡ χαρὰ ἦταν συνεχῶς δική του. Καὶ τώρα, περασμένος στὴν ἡλικία, δὲν μπορεῖ νὰ ξανααισθανθῇ χαρὰ, δὲν εἶναι γι' αὐτόν. Εἶναι κτῆμα τῶν ἀθῶων παιδιῶν, ποὺ μόνον αὐτὰ μποροῦν ἐλεύθερα νὰ τὴ νιώθουν.

Ἀνθὴ Κοτσίλιου

Τάξις Α'

Γυμνάσιον Θηλέων Βόλου

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ποίημα Κ. Μάνου

Ὁ ἥλιος στάθηκε πηγὴ ἐμπνεύσεως, φόβου καὶ λατρείας γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὡς σήμερα. Τὸ μεγαλεῖο του, ἡ ὁμορφιά του κι ἡ ζωογόνα ἐπίδρασή του στὴ φύση καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἔκαναν τὸν ἄνθρωπο νὰ τὸν θεοποιήσῃ. Πηγὴ ἐμπνεύσεως στάθηκε καὶ γιὰ τὸν ποιητὴ, ὁ ὅποῖος στὸ ποίημά του αὐτὸ ὑμνεῖ ὅλες τὶς ἀρετὲς τοῦ ἡλίου, τὴ δικαιοσύνη, τὴν καλωσύνη, τὴν ἀπλοχεριά του, τὸ λαμπρὸ μεσουράνημα καὶ τὴ δύση του καθὼς καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ προξενεῖ στὸν ἄνθρωπο τὸ φῶς, ἡ ζεστασιά, ἡ θαλπωρή του.

Ἥλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
ποὺ μέσ' ἀπ' τὸν ἀπέραντον αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιά,
ποὺ δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἡμέρα,
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς κακοὺς ἡ λαύρα σου θερμαίνει
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ
καὶ νικημένοι.

Ἐδῶ ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ τὸν ἥλιο βασιλιά, ποὺ χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ τὴ μέρα παντοῦ καὶ σ' ὅλους, χωρὶς νὰ κάνῃ διακρίσεις ἀνάμεσα σὲ καλοὺς καὶ σὲ κακοὺς ἀνθρώπους, σὲ νικητὲς καὶ νικημένους, ὅπως ὁ Θεός, γιατί οἱ διακρίσεις εἶναι γνώρισμα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ ποίημα θεοποιεῖται, δὲ θά μπορούσε νὰ ἔχῃ.

Ὁ ποιητὴς ὑμνεῖ τὸν ἥλιο μὲ παραστατικὰ κι ἐντυπωσιακὰ ἐπίθετα.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη.
Καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ,
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρίμα του νὰ πλύνῃ
καὶ τότε τὴν παρηγοριά νὰ βρῇ
καὶ τὴ γαλήνη.

Στή στροφή αυτή ο ήλιος παρουσιάζεται σαν πατέρας, που με αγάπη, άπλοχεριά, καλωσύνη και προπαντός δικαιοσύνη μοιράζει τ' αγαθά του στα παιδιά του όλα, ακόμα και σ' εκείνα που άδίκησαν στη ζωή τους, δίνοντάς τους έτσι με τη μεγαλοψυχία του ευκαιρία να μετανοιώσουν. 'Ο ποιητής χρησιμοποιεί χαρακτηρισμούς όπως «άπειρη καλωσύνη», «έκλεκτός και δοξαστός», που τονίζουν τα χαρίσματα του ήλιου.

Μά στὸν άδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχὸ
δίνεις τὸ φῶς τὸ τρισευλογημένο.
Κι ὅταν βαθιά μέσα στὴ φυλακὴ
κάποια ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα,
δίνεις κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ
καλὴν ἐλπίδα.

Νοηματικὴ συνέχεια τῆς προηγούμενης στροφῆς. 'Αναφέρεται ἡ ἀπέραντη καλωσύνη τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἐπίδραση ποὺ ἄσκει στὸν ψυχικὸ μας κόσμο. 'Ο ἡλιος στέλνει σ' ὅλους τοὺς δυστυχημένους, τοὺς ἄρρώστους, τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ξενιτεμένους τὸ φῶς. Κάτω ἀπ' αὐτὸ οἱ ἀπογοητευμένοι γίνονται περισσότερο αἰσιόδοξοι κι ἐκεῖνοι ποὺ στὸ σκοτάδι εἶχαν νικηθῇ, κάτω ἀπ' τὸ φῶς συνεχίζουν τὸν ἀγῶνα. Στέλνει ἀκόμα φῶς στὰ σκοτεινὰ κελλιά τῶν φυλακισμένων, ὅπου μιά του καὶ μόνο ἀχτίδα, ποὺ θὰ φωτίσει τὸ κελλί, μπορεῖ νὰ ρίξει φῶς στὸ σκοτάδι τῆς ψυχῆς τους καὶ νὰ φέρη ξανά τὴν ἐλπίδα γιὰ ἕνα καλύτερο μέλλον.

Ὅταν προβάλλης, Ἥλιε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον πέρα
καὶ φαίνεται πῶς βάζεις πυρκαγιὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρον σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἡ πλάση,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ,
λίμνες καὶ δάση,

Στὴ στροφὴ αὐτὴ περιγράφεται μὲ λυρικό καὶ συνάμα ἐντυπωσιακὸ τρόπο ἢ μεγαλόπρεπη ἐμφάνιση τοῦ ἡλίου στὸ στερέωμα : «Γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμον, βάζεις πυρκαγιά στὸν οὐρανόν». Οἱ ἄνθρωποι, ἡ φύση, τὰ πουλιά ὕμνοῦν καὶ δοξολογοῦν τὸ βασιλιά τῆς μέρας.

Κι ὅταν ψηλὰ τ' ἀμάξι σου ἀνεβῇ
στά μεσουράνια, στ' ἅπαντα παλάτια,
χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἄσεβῃ,
ὅπου τολμήσῃ νὰ σὲ ἰδῇ στά μάτια.
Τότε τρισφώτεινος καὶ δυνατός,
ὀλόλαμπρος ἀστράφτεις ὀργισμένος
καὶ μένει εὐθύς ὁ δόλιος ταπεινός
καὶ τυφλωμένος !

Μὲ ζωντάνια, δύναμη καὶ ἔντονα ἐπίθετα «τρисφώτεινος, ὀλόλαμπρος, ὀργισμένος» περιγράφεται τὸ λαμπρὸ μεσουράνημα τοῦ ἡλίου βασιλιά, ποῦ ὁ ταπεινὸς θνητὸς δὲ γίνεται ν' ἀντικρύσῃ κατάματα. Ἡ σύγκριση ἀνάμεσα στὸ φλογερὸ βασιλιά τῆς μέρας καὶ τὸ «δόλιο» θνητό, ποῦ θὰ τολμοῦσε νὰ τὸν ἀτενίσῃ, εἶναι συντριπτική. Στὴ στροφὴ αὐτὴ ὁ ἥλιος δὲν ἐμφανίζεται πιά σὰ σπλαχνικὸς καὶ πονετικὸς πατέρας, μὰ σὰν πανίσχυρος καὶ ὑπεροπτικὸς βασιλιάς.

Μὰ στὸ βασίλειμα κι ἐσὺ νὰ ῥθῇς
κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ.
Μέσα στὴ θάλασσα ν' ἀφανιστῇς,
ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θὰ πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψη ἀληθινή :
ποῦ ἔχει τέλος κάθε βασιλεία
καὶ πῶς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ
καὶ μεγαλεῖα !

Ὅπως πάντα ὕστερα ἀπὸ κάθε μεσουράνημα ἡ πτώση εἶναι βέβαιη, κι ὁ ἀφέντης τῆς μέρας θὰ ὑποκύψῃ στὸ νόμο τῆς ζωῆς : ἀκμὴ καὶ παρακμὴ. Ὁ ποιητὴς μὲ συμπόνια παρακολουθεῖ τὴν πτώση τοῦ ἄλλοτε πανίσχυρου, μαζί ὅμως καὶ μὲ ἱκανοποίηση, γιατί ἡ μοῖρα στὸ τέλος καὶ γιὰ τοὺς ταπεινοὺς καὶ γιὰ τοὺς ἀφεντάδες εἶναι ἡ ἴδια : ὁ θάνατος. Ἀπ' αὐτὸν μποροῦν νὰ ξεφύγουν μόνο τ' ἀφθαρτα στοι-

χεῖρα : ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀρετή, ἡ ἀγάπη. Μὰ ἀκριβῶς ἐπειδὴ κι ὁ ἥλιος
δὲν εἶναι μόνο μιὰ φυσικὴ δύναμη ἀλλὰ καὶ τὸ σύμβολο τῆς ἀλήθειας,
τῆς ὁμορφιᾶς καὶ τῆς ζωῆς, τελικὰ δὲν πεθαίνει.

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ καλοὶ
δὲ χάνονται στοὺς ἄλλους τόπους.
Αὔριο θὰ φέρης πάλι τὴ ζωὴ
στὴ γῆ, στὴ θάλασσα, στοὺς ἴδιους χώρους.
Κι ὅσο τὰ χεῖλη μου ἔχουν τὴ μιλιὰ,
θὰ τραγουδῇ ἡ καρδιά μου κάθε μέρα·
Χαῖρε, ἀφέντη, Ἥλιε βασιλιά,
χαῖρε πατέρα.

Θὰ ξανάρθῃ ὁλόλαμπρος καὶ φωτεινὸς νὰ σκορπίσῃ στὴ γῆ
καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἀπλόχερα τ' ἀγαθὰ του, τὸ φῶς, τὴ ζεστασιά,
τὴ ζωή.

Ἑλένη Κοκαλιάρη
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Θηλέων Βόλου

ΤΟ ΚΕΝΤΗΜΑ ΤΟΥ ΜΑΝΤΗΛΙΟΥ

Ποίημα Κ. Κρυστάλλη

Ἡ καρδιά τῆς γυναίκας εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ ἀσφαλέστερο λίκνο τῆς ἀγάπης. Μόνο μέσα στὴ γυναικεία καρδιά μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ μιὰ ἀγάπη ἀνιδιοτελῆς, ἑτοιμὴ γιὰ κάθε θυσία. Αὐτὴ τὴν ἀγάπη θέλει νὰ τραγουδήσῃ ὁ ποιητὴς Κώστας Κρυστάλλης στὸ ποίημά του «Τὸ κέντημα τοῦ μαντηλιοῦ».

Στὴν ἄκρη τοῦ γιालοῦ ξανθὴ κάθετα κόρη.

Ἔτσι τὴ θέλει ὁ ποιητὴς. Ξανθὴ, ἀγγελικὴ σκιά, ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ γαλανὸ φέγγος τῶν ματιῶν της ζεῖ ἓνας ὄνειρόπλεχτος κόσμος ἐλπίδας κι ἀγάπης.

Στὴν ἄκρη τοῦ γιालοῦ ἡ κόρη, ὀλομόναχη κι ἐκστατικὴ, ἀφήνει τὸ χέρι της μὲ λαχτάρα ν' ἀπλωθῇ στὸν ὀρίζοντα, νὰ δρέψῃ τὴν ὁμορφιά ὅλου τοῦ κόσμου γύρω της κι ὕστερα νὰ τὴ χαράξῃ μὲ τὸ βελόνι πάνω στὸ κέντημα, ποὺ τὴ μέρα τοῦ γάμου της θὰ χαρίσῃ στὸν ἀγαπημένο της. Ὅλομόναχη στὰ βράχια τῆς ἀκρογιαλίας, μὲ τὸ σιωπηλὸ ὄνειρο μὲς στὴν καρδιά της, προσπαθεῖ ν' ἀποκαλύψῃ μὲ τὰ μάτια τῆς ἀγάπης τὸ μυστήριό τῶν ὄντων ποὺ τὴν περιστοιχίζουν κι ὕστερα νὰ τὰ σημαδέψῃ πάνω στὸ λευκὸ μαντήλι.

Ὅλα ἐκεῖνα ποὺ πλανιοῦνται γύρω της καὶ παίρνουν μιὰν ἐκθαμβὴ ὁμορφιά κάτω ἀπὸ τὰ τρυφερά μάτια τῆς ἀγάπης συνθέτουν ἓναν κόσμο ἀκτινοβόλο, ἓναν κόσμο εὐαίσθητο, λεπτό, ποὺ ἀγγίζει τὰ ὅρια τοῦ ὄναι. Αὐτὸ τὸν κόσμο τὸ μυστηριώδη ἡ κόρη προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ἀποδώσῃ στὸ κέντημά της, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἔτσι νὰ δείξῃ στὸν ἀγαπημένο της ὅτι τὸ καθετὶ ποὺ τὴν περιτριγυρίζει δὲν ἔχει σημασία γι' αὐτὴν, παρὰ μόνον ὅταν μαζὶ μὲ τὴν ἀγάπη της φτάνῃ ὡς τίς αἰσθήσεις ἐκείνου. Μεγάλῃ ἀλήθεια ἡ καρδιά της, μεγάλῃ σὰν τὸν κόσμὸ ὁλόκληρο.

Ἡ ἀγάπη ἢ ἀγνή, ἢ καθάρια, ἢ αἰώνια φτεράνει τὸ χέρι τῆς κόρης. Καθισμένη στὴν ἄκρη τοῦ γιालοῦ κεντάει, ὅλο κεντάει...

Πρῶτα σημαδεύει ἀνάλαφρα τὴν πανέμορφη γαλανὴ θωριά τῆς θάλασσας, γιατί πάντα μέσα ἀπ' αὐτὴν ξεπετάγεται μ' ἓνα μικρὸ κοπάδι ἄσπρων περιστερῶν ἡ ἀγάπη. Ἀπὸ πάνω τὸ χέρι της πλάθει εὐκίνητα τὸ φωτεινὸ οὐρανοσκέπασμα. Πολυάριθμα ἀστέρια καρφωμένα στὴν ποιητικὴ του διαφάνεια, ποὺ μέσα της ἀναδεύει ἡ ἐλπίδα.

Κι ἡ ἐλπίδα εἶναι ἡ μεγάλη σύντροφος τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐλπίδα κι ἡ ἀπαντοχή.

Ἀνέρερ ἡ παρουσία τῶν βουνῶν μέσα στὴ σύνθεση. Ἀτάραχα αὐτά, σμιλεμένα μὲ τὸ καυτὸ αἶσθημα τοῦ ἀγέρα καὶ τοῦ ἡλίου, ὑψώνονται στὸ θαῦμα τ' οὐρανοῦ. Ἀποτελοῦν ἴσως τὴν κεντημένη προσωποποίηση τῆς δύναμης, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη σὲ κάθε πόνο. Κι ἡ ἀγάπη εἶναι γεμάτη πόνους, πίκρες, θυσίες. . .

Νερὰ κρυσταλλένια φαίνονται ἀληθινά, καθὼς κυλοῦν κάτω ἀπὸ τὰ χαρούμενα ἀναπετάγματα τῶν χειρῶν τῆς κόρης. Στὶς ὄχθες τους μιὰ ἀτέλειωτη φλόγινη ὁμορφιά ἀπὸ παραροῦνες φέρνει τὸ ἄρωμα τῆς ἄνοιξης. Πιὸ πέρα ἓνα καταπράσιμο λιβάδι, ποὺ σκεπάζει τίς ἄχρωμες, κοφτεῖς γραμμὲς τοῦ μαντηλιοῦ, ἀναδίνει μέσα ἀπὸ τὸ χρῶμα τῆς ἐλπίδας κάτι τὸ μυστικὰ ἄφθαρτο. Ἀπὸ πολλὰς μεριὲς ἀνατέλλουν ἡλιοι καὶ φωτίζουν τὴν τρυφερὴ καρδιά τῆς κόρης μὲ τὸ ξεστό τους φῶς.

Νάρκισσοι στεφανώνουν τὴν εὐτυχία, τρελλὰς πεταλοῦδες κουβαλοῦν στὰ χρυσὰ τους φτερά τὸ μεγαλεῖο τῆς ζωῆς καὶ συνθέτουν σὲ μικρογραφία ἓναν παράδεισο. Ἐναν παράδεισο γεμάτον φεγγαρχιδες, λουλούδια καὶ χελιδόνια, ποὺ φτερουγίζουν συνεχῶς. Κι ἀνάμεσα σὲ πυκνὲς φυλλωσιὲς ἀηδόνια, ποὺ μόνο μιὰ καρδιά μεστωμένη ἀπὸ ἀγνὴ ἀγάπη κι ἔτοιμη γιὰ κάθε θυσία θὰ μπορούσε ν' ἀκούσῃ τὸ ἀγγελικὸ τους τραγούδι.

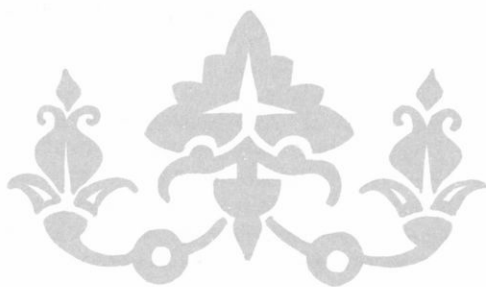
Στὴ μέση αὐτῆς τῆς μαγείας, σὰν ἀπὸ μυστικὴν αὔρα, ρυτιδώνει τὰ νερά της μιὰ λίμνη. Εἶναι μικρὴ κι εἶναι ἀπέραντη. Μέσα σ' ἐκείνη τὴ μικρὴ της ἀπεραντοσύνη ταξιδεύει ἓνα πολύχρωμο καῖκι. Ὅλο φεύγει κι ὅλο ἐκεῖ εἶναι. Καὶ μόνο ἡ ξανθὴ κόρη ξέρεי ποῦ πηγαίνει, γιατί αὐτὴ ἔχει τὸ μεγάλο κι ἀνήσυχο καημὸ στὰ στήθη της.

Ἐνας δλόκληρος κόσμος, ποὺ ἀναδίνει ἡχους καὶ μύρα καὶ χρώματα, στοιβάζεται πάνω στὸ μαντήλι μιᾶς κόρης, ποὺ τὴ βασανίζει ἡ ἀγάπη. . . Ἐνα μαντήλι, ποὺ ἡ μυστικὴ του ὕφανση γίνεται μὲ τὰ δάχτυλα τῆς ψυχῆς. . . Ἐνα ποίημα στὴν ἀγάπη τὴν ἀστείρευτη, ποὺ ἔχει τὴ δύναμη νὰ κάνῃ δικό της δλόκληρο τὸν κόσμο. . .

Φωτεινὴ Ν. Μαργαρίτη

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Θηλέων Καρδίτσης

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ποίημα Λάμπρου Πορφύρα

‘Εσπερινός. “Ενα θέμα αγαπητό στοὺς λυρικοὺς μὲ μελαγχολικὴ διάθεση, ποὺ φέρνει μαζί του τὸν ἀέρα τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς παράξενης ὁμορφιάς, ποὺ συγχέεται μὲ τὴ συγκίνηση τῆς ψυχῆς τὴν ὥρα αὐτή, ποὺ τελειώνει ἡ μέρα μὲ τὴ δημιουργικὴ ζωὴ της. Κι ὁ Πορφύρας τρυφερός, λεπτός, μιλά μὲ τὴ φωτεινὴ καὶ λίγο θλιμμένη ποίησή του γι’ αὐτὲς τὶς μυστηριακὲς στιγμὲς τοῦ ‘Εσπερινοῦ.

Μουσικὰ κυλοῦν οἱ στίχοι του, μὲ διακριτικότητά ποὺ ἐκπλήσσει. Οἱ λέξεις ποὺ χρησιμοποιεῖ, ἀπαλὲς κι ὁμορφες, μὲ μιὰ θλίψη ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ διακρίνης εὐκόλα ἂν εἶναι συναισθημα πηγαῖο ἢ προέρχεται ἀπὸ προβληματισμό.

Βουβὲς ψυχές, θλιμμένες.

‘Επηρεασμένος ἀσφαλῶς ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὴ μελαγχολικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ‘Εσπερινοῦ, βλέπει καὶ τὶς ἀνθρώπινες ψυχὲς βουβὲς καὶ θλιμμένες. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ τελειώνουν οἱ ἀνθρώπινες ἐργασίες καὶ οἱ ψυχὲς θυμοῦνται τὸ Θεό. Κουρασμένες τὸν καλοῦν κοντά τους καὶ δὲν κάνουν τὸν κόπο ν’ ἀναρωτηθοῦν ἀπὸ ποῦ θὰ ‘ρθῃ. Θὰ ‘ταν πεζότητα φυσικὰ γιὰ τὴ συναισθηματικὴ φύση τοῦ ποιητῆ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ λογικοὺς συλλογισμοὺς σὲ στιγμὲς ψυχικῆς ἐκστάσεως. Τὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ρθῇ, δὲ θὰ θελήσῃ νὰ διακόψῃ τὸ μυστήριό μὲ τὴ δική του ἄρνηση, ποὺ θὰ πλήγωνε τὸν ποιητὴ. Θὰ ‘ρθῃ «ἀπὸ πέρα». Φράση ἀπαλή, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ὁμορφα τὴν αἴσθηση

τοῦ ἀπόμακρου καὶ τοῦ ἀνέρου. Θά 'ρθη, ποιός ξέρει, ἀπὸ μακριὰ ἴσως. Καὶ δὲ σταματᾷ περισσότερο σ' αὐτὸ τὸ θέμα ὁ ποιητής, γιατί ὁ Χριστὸς ἔρχεται μέσα στὴν ἴδια ἀτμόσφαιρα. Στὸ προσφιλὲς τοῦ μελαγχολικοῦ Πορφύρα φθινόπωρο, στὸ θολὸν ἀγέρα. Καὶ προχωρεῖ μόνος «στὰ ἔρμα μονοπάτια», ἀλλὰ ὄχι κι ἐγκαταλελειμμένος, «τὰ ξερόφυλλα τοῦ στρώνουν χρυσὰ χαλιά». Λέξεις ἀπαλές, εὐθραυστες θά 'λεγε κανεῖς, πλημμυρισμένες ἀπὸ μουσικὴ ἔκφραση, συνθέτουν μὲ τὴν ἴδια χαρακτηριστικὴ γεύση τῆς θλίψης τὴν τρυφερὴ καὶ σοβαρὴ ὀπτασία τοῦ Χριστοῦ, ποῦ ἔρχεται χωρὶς θόρυβο, μὲ καλωσύνη, στὸ κάλεσμά των ψυχῶν. Κί'ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνες καὶ στὸ Θεό του ὁ ποιητής τοποθετεῖ μὲ ἀγάπη τὴν ἀγνότητα τῆς φύσης, ποῦ θά μπορούσε μὲ τὰ χαρούμενα πουλιά της νὰ Τὸν πλησιάσῃ. Ἀλλὰ συγχρόνως μὲ τὴ σύνδεση φύσης καὶ Θεοῦ ἡ στροφή εἶναι καὶ μιὰ ἁμορφη, ἀπλὴ εἰκόνα τῆς ἡμέρας, ποῦ τελειώνει μὲ τὴν ἐπιστροφή των πουλιῶν.

Ἡ παρακάτω στροφή προσθέτει κι αὐτὴ τὸν ἄπειρο λυρισμὸ της στὸ ποίημα, ποῦ ὥστόσο ἐξ αἰτίας τῆς λεπτότητός της, ἐνῶ φέρνει μέσα της τὸ θερμὸ συναίσθημα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συμπαραστάσεως, στέκεται ἀναπόφευκτα μακρύτερά μας, σκιαγραφώντας τὴν ἡρεμὴ εἰκόνα τῆς ἀπογευματινῆς προσευχῆς μέσα ἀπὸ λέξεις ποιητικὲς καὶ ἀέρινες, ποῦ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ ἀναγνώστης, χαμηλώνει τὸν τόνο τῆς φωνῆς του, γιὰ νὰ νιώσῃ περισσότερη συγκίνηση καὶ σεβασμὸ στὸ νόημα ποῦ ἐκφράζουν.

Στὴν τελευταία στροφή ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλι ὅτι οἱ ψυχὲς καλοῦν τὸ Θεό, γιὰ νὰ ξαναθυμίσῃ ὅτι θεατὲς αὐτῆς τῆς ἐσπερινῆς εἰκόνας καὶ δέκτες τοῦ μυστηρίου της καὶ τῆς γοητείας της εἶναι οἱ ἀνθρώπινες ψυχές, ποῦ πίσω ἀπὸ τὴν ἀπόλαυση τῆς ὁμορφιάς ζητοῦν τὸ Θεό τους. «Κι ἐκεῖνος ἔρχεται», ἔτσι, γιατί τοῦ τὸ ζήτησαν, γιατί εἶναι φυσικὸ νὰ 'ρθῃ καὶ γιατί δὲν πρέπει νὰ διασπᾷ τὴ ροὴ τοῦ ποιήματος καὶ ν' ἀφήσῃ ἀπορίες κι ἀνεξιχνίαστα σημεῖα, ὅπου θά εἰσχωροῦσε ἡ ὀρθὴ σκέψη καὶ ἡ λογικὴ καὶ θά κατέστρεφε τὴ μαγεία τοῦ γαλήνιου λυρισμοῦ, ποῦ στέκεται σταθερὰ στὸ ἴδιο ὕψος σ' ὅλους τοὺς ἁρμονικοὺς ἱαμβικοὺς στίχους καὶ τῶν πέντε στροφῶν τοῦ ποιήματος. Καὶ πάλι ἡ θλίψη ἔρχεται μὲ τὶς λέξεις «σιγὰ καὶ πονετικά», γιὰ νὰ γίνῃ σύνδεσμος ἀνάμεσα στὸν ποιητὴ καὶ τοὺς βαθιὰ συναισθηματικοὺς ἀνθρώπους, ποῦ θά μπορούσαν ν' ἀγγίζουσιν ὅλες τὶς χορδὲς τῆς εὐαίσθητης ψυχῆς του.

«Κι ἄργά τὰ σήμαντρα... σιγοσημαίνουν». Ἡ συσχέτιση τοῦ ὄνειρου τοῦ Ἑσπερινοῦ μὲ τὴν πραγματικότητα μέσα ἀπὸ τοὺς αἰσθητοὺς ἤχους τῆς καμπάνας εἶναι ὅλη ἡ ἔκφραση τῆς ὥρας τοῦ δειλινοῦ, ἔτσι καθὼς σημαίνουν σιγά καὶ πονετικά καὶ ἀσκοῦν ὑποβολὴ στὴν ἀνθρώπινη εὐαισθησία.

Ἕνας ποιητὴς γαλήνια θλιμμένος, ποὺ μπορεῖ ν' ἀγγίξῃ τὶς ψυχές, χωρὶς νὰ τὶς βαρύνῃ, γιατί ἔχει τὴ δύναμη νὰ μὴν παραλογίζεται μέσα στ' ὄνειρό του, ἀκόμη καὶ νὰ στέκεται περήφανα παράμερα, ἀπὸ λεπτότητα φυσικά, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαίτηση νὰ κερδίσῃ κάτι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ θὰ τὸν ἀκούσουν. Γιατὶ στὸ ποίημά του δὲν ἀπεικονίζει τόσο τὸν ἑαυτὸ του, ὅσο θέλει νὰ δώσῃ μορφὴ στὶς πνευματικὲς προεκτάσεις του, γιὰ νὰ νιώσῃ ἀκέραιος ὁ ἴδιος.

Τὸ ποίημα εἶναι ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Σκιές», γραμμένο σὲ ἱαμβικὸ μέτρο.

Μαρίνα Χατζηγκόντζιου

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Πρώτης

ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ ΜΟΥ

Ἀγγελου Σικελιανοῦ

ὦ μάνα μου ἑφταπάρθενη,
βαθεῖα ἀγκαλιὰ
ποὺ ὡς οὐρανὸς ἀνοίγει!
Ἀνοίγει... ἀνοίγει...
μὰ ἀπὸ ποῦ μπορεῖ ἡ καρδιά νὰ φύγῃ;
Πάντα θὰ ῥθῶ νὰ χαϊδεύω
στά γόνατά σου ἀπὸ τ' ἄχνῳ
τῆς εὐλογίας τὸ χέρι·
νὰ πῶ τὸ λόγο τὸν παλιό·
«Μάνα, φωτιά μὲ βύζαξες
κι εἶναι ἡ καρδιά μου ἀστέρι;»

Ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ λατρεία, ἡ τρυφερότητα καὶ ἡ ἀγάπη ἐμπνέουν στὸν ποιητὴ τὰ βαθιὰ καὶ σεμνὰ αὐτὰ λόγια, ὕμνο στὴ μητέρα του καὶ δικαίωση στὸ ἔργο της.

Εἶναι γι' αὐτὸν μιὰ ἀγκαλιά, οὐρανὸς ἀπέραντος, καὶ χάνεται καὶ σβήνει στὴν ὑπαρξή της καὶ τὴν καλεῖ ἐφραπάρθηνη, ἀγνή. Φέρνει στὸ νοῦ μας τὴν Παναγία καὶ ἀναρωτιέται πῶς εἶναι δυνατόν ποτὲ νὰ πάψη ἡ καρδιά του τὰ στρέφεται σ' αὐτήν, μᾶς καὶ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀπεραντοσύνη τ' οὐρανοῦ, ποὺ ὅλα τὰ σκεπάζει στὴν ἀπεραντοσύνη του.

Τὸ εὐλογημένο της χέρι, ἀχνὸ καὶ θεῖο στὰ μαλλιά του, καθὼς καθισμένος στὰ μητρικὰ γόνατα ζητάει νὰ νιώσῃ τὸ βάθος τῆς ἀγάπης της καὶ τὰ χεῖλη του νὰ λένε αὐτὸ ποὺ τοῦ γεμίζει τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὸ ἀναγνωρίζει . . . Φωτιά μὲ βύζαξες, μὲ φλόγα μ' ἀνάθρεψες θεία, δίκαιη, καθαρή. καὶ εἶναι ἡ καρδιά μου ἀγνή καὶ μεγάλη, ἐμπνευσμένη καὶ εὐτυχισμένη, ἀστέρι στὸν οὐρανὸ τὸ δικό σου ;

«Μάνα μου ἐφραπάρθηνη— βαθεῖα ἀγκαλιά ποὺ ὡς οὐρανὸς ἀνοίγει. . . »

Μ' αὐτὲς τὶς λέξεις δίνει ὁ ποιητὴς στὴ μητέρα του μιὰν ἄλλην ὑπόστασι, ἀνεξιχνίαστη καὶ μοναδική. Τὴ νιώθει σὰ χάος ὀλόφωτο, κάτι πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις του, κάτι ἀγαθό, ποὺ παντοδύναμο τοῦ ῥιξε σπέρματα μιᾶς ζωῆς, ποὺ τὴ δέχτηκε γιὰ πάντα καὶ ποὺ εἶναι μεγάλη. Φῶς θεϊότητος, λάμψης μυστηριακῆς γίνεται τὸ εἶδωλο, ἡ μητέρα του, καὶ πάνω της ἀντανακλᾷ τὸ δέος του.

«Τῆς εὐλογίας τὸ χέρι—φωτιά μὲ βύζαξες καὶ εἶναι ἡ καρδιά μου ἀστέρι ;».

Ἡ Μάνα γίνεται πιά ἡ καθαυτὸ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς, πηγὴ ἀστείρευτη, ποὺ πληρώνει τὴν ὑπαρξὴ μὲ τὴ φλόγα τοῦ εἶναι της, ἐνὸς εἶναι φωτεινοῦ, στοχαστικοῦ καὶ δημιουργικοῦ.

Τὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ποιήματος δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ μητέρα. Εἶναι ἡ ἀντίληψη καὶ ἡ στεριωμένη πίστη ὅτι ἡ μητέρα, πηγὴ ζωῆς ὀλικῆς καὶ πνευματικῆς βαθεῖα, ἀνεξερεύνητη καὶ ἀνεξήγητη, εἶναι αὐτὴ ποὺ στηρίζει τὴν ὑπαρξὴ τοῦ παιδιοῦ της καὶ ρυθμίζει καὶ ἐπηρεάζει τὴν τροχιά του κρυφά, ἀσυνεῖδητα, ἐνστικτώδιστα.

Γλυκερία Π. Σιούτη

Τάξις Ε΄ Σχολὴ Οὐρσουλινῶν Ψυχικοῦ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ

Β' Σχεδιάσμα

Διονυσίου Σολωμοῦ

Ἀνάλυση περιεχομένου

Τοῦτο τὸν Ἀπρίλη στὸν κάμπο ποὺ ζῶνει τὸ Μεσολόγγι βαρεῖα πέφτει ἡ σιωπὴ, βαρεῖα ἔτσι καθὼς κουβαλάει μέσα της κάτι ἀπὸ τὸ θάνατο, ποὺ ἀδημονεῖ νὰ πάρῃ δικιά του τὴν πόλη. Σταματημένη μοιάζει ἡ κίνηση τῆς φύσης, ἐκστατικὸς στάθηκε ὁ ἀγέρας, εὐλαβικὸς πάνω ἀπ' τὴν πολιτεία, ποὺ ἄρχισε, σιγὰ σιγὰ νὰ ὑγνώνεται πρὸς τὸ θρῦλο. Ἰερὸ τὸ σταμάτημα τῶν ὑπερασπιστῶν, πρὶν κινήσουνε γιὰ τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἀγῶνες, γιὰ τὴ θυσία τὴν ὑπέρτατη. Τούτῃ τὴν ὥρα μεγαλύτερη διαμαρτυρία γι' αὐτοὺς τοὺς ἥρωες, δυσκολία μεγαλύτερη στὴν πορεία ποὺ πορεύονται, δὲν ὑπάρχει ἀπ' τὸ σῶμα τους, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ 'ναι δεμένο μὲ τὴ γῆ, ποὺ κάνει δύσκολο τὸ ἀνέβασμά τους, ποὺ ζητάει νὰ τραφῇ καὶ σπαράξει ἀπ' τοὺς πόνους καὶ τὰ δεινὰ ποὺ τὸ ἐπληξαν. Ἀλλοιωμένο τὸ βλέμμα, κομμένα τὰ μάτια ἀπ' τὴν πείνα, κι ἐκεῖνη ἡ φωνή, ποὺ προστάζει τὴν ἀντίσταση μέσα τους, δὲ λέει νὰ τοὺς ἀφήσῃ. Πάνωθὲ τους γοργόφτερο κάποιο πουλὶ κατορθώνει νὰ 'βρῃ μικρὸ σπειρὶ νὰ φάῃ, κι ἡ μάνα ἡ Μεσολογγίτισσα, ἀνέμπορη νὰ κάνῃ κάτι γιὰ τὸ σπλάχνο της, ποὺ σφίγγει στὴν ἀγκαλιά της, τούτῃ τὴν καλοτυχία τὴ ζηλοφθονεῖ καὶ τὴν καταριέται. Μακαρισμένοι οἱ φτερωτοὶ ταξιδιωτὲς, ποὺ ἔτσι ἀπλὰ τοὺς φτάνει νὰ τρέφονται ἀπ' τὴν τύχη τους, ποὺ δὲ νιώθουνε μέσα τους

χιλιάδες συναισθήματα να παλεύουν. 'Εκείνοι όμως, που κλεισμένοι στο απόρρητο φρούριο σαράντα δλάκερες μέρες μέινανε άσιτοι, πιστοί εκεί που ταχθήκανε, μη βλέποντας από τη θυσία άλλο δρόμο, που να διασφαλίζει την αξιοπρέπεια και την ανθρωπιά τους, πρέπει μέσα από μύριους μόχθους όλο πίσω τους ν' αφήνουνε την προσταγή των νόμων των φυσικών. Ξέρουν για ποϋ τραβάνε, αλλά και πώς άλλη λύση από τούτη δέν υπάρχει, μιá και δέ γίνεται να μη μέινουνε πιστοί στο ανθρώπινο χρέος. Τραγικές οί συνθήκες, που πασκίζουν ν' αφαιρέσουν τη λευτεριά τους, πλακώνουν την καρδιά. Κι ύστερα ή πεποιθήση ότι κι οί άπιστοι τούτες τις συνθήκες τις γνωρίζουνε και συνωμοτούνε μαζί τους, άσήκωτα κάνει τά όπλα στα χέρια, δάκρυα κι έγκατάλειψη τούς γεμίζει τά μάτια. Δέν υπάρχει περίπτωση να λυγίσουν, να πισωδρομήσουν, και τó ξέρουνε τούτο καλά. 'Η «έπαγγελμένη πόλη», όπως την είπε ό Παλαμáς, που έτσι γνήσιους τούς γέννησε, δέν τούς δίνει τó δικαίωμα. Μά κι ή ανθρώπινη αδυναμία ξυπνάει και ζητάει τη συμμετοχή της στην πάλη των συναισθημάτων. Είναι εκείνο που έγγραψε νεώτερος ποιητής : πώς κι εκείνοι που στην κρισιμώτερη της ζωής τους ώρα τó μεγάλο «όχι» διαλέγουνε να πούνε και πού, αν ξαναδιαλέγανε, πάλι «όχι» θά 'λεγαν, μένουν να κατατρέχονται από τούτο τ' «όχι», τó μεγάλο, παντοινά.

Κι άπ' την άλλη ή φύση ξαναγεννάει μέσα στο Μεσολόγγι κάθε μόριο και μ' όλο τó θρίαμβο της νιότης της τó διαλαλεί. Γεμάτη όμορφιά κι ύποσχέσεις, ένθεη εισβάλλει ή 'Ανοιξη στην πολιορκημένη πολιτεία, συναγωνίζονται άνθοί και πέταλα σέ χρώματα κι ευωδιές. Χοροπηδοϋν στη λιμνοθάλασσα τά κύματα και γυροστεφώνονται μ' άφρους, σέ μιá μοναδική συνύπαρξη γλαυκοϋ, γαλανοϋ κι άσπρου δένεται ή θάλασσα μέ τόν οϋρανό. Λαμπυρίζουνε και παίζουνε μέ τις ήλιαχτίδες της λίμνης τά νερά, φιλάρεσκα καθρεφτίζονται μέσα τους οί πεταλοϋδες. Τά νερά και τά δέντρα, ή χλόη, οί πέτρες, τά ρυάκια και τó κελάρυσμα της κρήνης, όλη ή ξενοιασιά και ή χάρη τοϋ τόπου κατά τη γή βαστάει τούς Μεσολογγίτες. Δέν είναι άσκοπο τούτο τó θάμα, που κάθε άνοιξη ξανανιώνει τη φύση. Γιατί μέσα σ' αυτή την καινούρια γέννηση μπορούμε ν' αλλάζουμε και να αισιοδοξόυμε, να ελπίζουμε και να ξεκινόυμε μέ νέο κουράγιο για δημιουργία, να ξεχνόυμε τó χειμώνα, που δακρύζει πίσω μας, να βεβαιωνόμαστε για την όμορφιά της ζωής. Κι όλα αυτά οί Μεσολογ-

γίτες τὰ αἰσθάνονται, τ' ἀκοῦνε, τοὺς κατακλύζουνε μὲ φωνὲς ἀπο-
τρεπτικές, διώχνουν ἀπὸ μέσα τους κάθε τάση ποὺ καταφάσκει τὸ
θάνατο.

Βλέπει καὶ μέσα του τὴν ἄρνηση νὰ θεριεύη ἓνας πολέμαρχος
κι ἀδύναμη ἀπ' τὴν ἐξάντληση κι ἄτονη πολεμικὴ κραυγὴ σαλπίζει,
πίσω νὰ φέρῃ τὸν ἴδιο καὶ τοὺς ἄλλους στὸ χῶρο ποὺ τοῦ 'πρεπε.
Βάρβαρη ἡ χαρὰ τοῦ δυνατοῦ ἀντίπαλου περιπαίζει τὴν ἀδυναμία
τῶν πολιορκημένων καὶ φέρνει φοβερὴ πολεμικὴ λαλιά κατὰ τὸ Με-
σολόγγι. Χαίρεται ὁ Τοῦρκος, ὁ «'Αράπης», ὅπως τὸν λέει ὁ ποιητής,
τὴν ὑπεροχὴ ποὺ τοῦ δίνει ἡ δύναμή του, ἡ δύναμη ποὺ τὸν βεβαιώνει
πὼς τούτῃ ἡ ἀνοιξιὰτικὴ πόλη σύντομα θά 'ναι δικιά του. Στὸ μεταξὺ
οἱ πολιορκημένοι ἀμετάκλητα τραβᾶνε τὸ δρόμο, ποὺ ἐλεύθερα ἔταξαν
ν' ἀκολουθήσουν. Ζήσανε τὰ φυσικὰ συναισθήματα σ' ὅλη τους τὴ
σφοδρότητα, τὰ παντοειδῆ ὀρμήματα, φρονήματα καὶ πάθη. Τώρα ὅλα
τοῦτα τὰ παρατᾶνε κατὰ μέρος, φτάνουν σ' ἑξάρση καὶ καταλαγιαίζουν
τὸ πρόσταγμα τῆς ὀλάνθιστης μέσα τους ζωῆς, μὰ ὑψώνουν πάνω της
τρανεμένη τὴ θέλησή τους. Μιὰ θέληση, ποὺ πηγάζει στὸν ἄνθρωπο
ἀπ' τὴν ὑψηλὴ συναίσθηση τῆς ἠθικῆς του ἐλευθερίας, ἀπ' τὴν ἀνάγκη
νὰ βγῇ νικητὴς στὸν ἀγῶνα μὲ τὴ δύναμη τῶν συνθηκῶν. Εἶναι ἐκεῖνο
ποὺ 'γραψε ὁ Σίλλερ : «Ἡ ψυχὴ τόσο περισσότερο ἐκτείνεται μέσα
της, ὅσο περισσότερους περιορισμοὺς βρίσκει ἔξω της».

Ἑλένη Χριστοφιδάκη

Τάξις ΣΤ'

Α' Τοσίτσειον Ἀρσάκειον Ἀθηνῶν.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΣ «ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ» § 6—7

«Κάλλος μὲν γάρ ἢ χρόνος ἀνῆλωσεν ἢ νόσος ἐμάρανε, πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν ῥώμῃ δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἐβλάψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτήσις, οἷς ἂν ἀκιβδῆλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί, τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα δυνατὰ καθιστᾶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερά θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὸν μὲν ὄκνον ψόγον, τὸν δὲ πόνον ἔπαινον ἡγουμένη».

Δὲν ὑπάρχει ἀπόκτημα σεβαστότερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν. Γνωστοὶ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν οἱ τόσοι μῦθοι οἱ σχετικοὶ μὲ τοὺς κόπους πολλῶν διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς. Καὶ μεταξὺ τούτων τῶν πολλῶν διακρίνονται δύο, ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Θησεύς.

Ὁ Ἡρακλῆς προετίμησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν στενὸν καὶ ἀνηφορικὸν δρόμον τῆς Ἀρετῆς, προετίμησε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἀπλὴν καὶ σεμνὴν κόρην καὶ ὄχι τὴν φαντακερὰ στολισμένην Κακίαν. Ἐγνώριζε τὴν μεγίστην ἀξίαν της. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ὁ ἥρως τῶν ἀρχαίων μύθων ἤρχισε νὰ ζῇ μίαν ζωὴν γεμάτην κόπους καὶ φροντίδας,

ἀγωνίαν καὶ συνεχεῖς κινδύνους. Ὁ Θησεὺς βλέπων τὴν ἀδικίαν τῶν Κρητῶν ἐτόλμησε νὰ εἰσέλθῃ ἄφοβα εἰς τὸν Λαβύρινθον καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν τρομερὸν Μινώταυρον. Καὶ τοὺς δύο τοὺς ἐχαρκτήριζεν ἡ ἀρετὴ, δι' αὐτὸ σήμερον τοὺς δοξάζομεν καὶ τοὺς τιμῶμεν. Ἦσαν πρότυπα ρώμης καὶ κυρίως ἀρετῆς.

Ἡ προσπάθεια τοῦ κάθε ἀνθρώπου διὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι μεγίστη. Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σπουδαῖα καὶ βασικὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ μάλιστα πολλά. Κανὲν ὅμως δὲν ἔχει τὴν ἀξίαν ἐκείνης. Ὅλα εἶναι πρόσκαιρα καὶ χάνονται. Σκορπίζονται εἰς τὸν ἄνεμον μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὥσάν φύλλα φθινοπώρου καὶ ἐξαφανίζονται, καὶ ἐξατμίζονται ὅλοι οἱ κόποι τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ τὰ ἀποκτήσῃ.

Τὶ σπουδαῖον ρόλον παίξει ἡ ὠραιότης! Ἔρχεται ὅμως ὁ χρόνος ἢ μία ἀσθένεια καὶ τὴν σβήνει. Τί καὶ ἂν ἡμεῖς προσπαθήσαμεν νὰ τὴν ἀξιοποιήσωμεν; Τώρα φεύγει, χάνεται καὶ ποτὲ πλέον δὲν ἐπανέρχεται.

Τὰ χρήματα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ καθενός. Ἡ ἐλλειψὶς τῶν ἐπιφέρει πολλά δεινά. Ὁ πλοῦτος ὅμως συχνὰ βλάπτει. Διότι ὁ ἔχων πολλά χρήματα, εἴτε κατόπιν κόπων καὶ μόχθων τὰ ἀπέκτησε εἴτε ἐκ κληρονομίας, συνήθως ἀλλάσει χαρακτῆρα. Ἡ θὰ γίνῃ δηλαδὴ φιλάργυρος τρομερὰ ἢ ἡ δίψα τῆς ζωῆς θὰ τὸν κάμῃ σπάταλον. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ κακὰ τὰ φέρει ὁ πλοῦτος.

Ἡ σωματικὴ ρώμη εἶναι ὅπωςδὴποτε κάτι τὸ σπουδαῖον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι «νοῦς ὑγιὺς ἐν σώματι ὑγιεῖ». Δυστυχῶς ὅμως ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς εἶναι κάτι τὸ σπάνιον. Τὰς περισσότερας φορὰς ἡ ρώμη κοσμεῖ μόνον τὸ σῶμα καὶ γίνεται τὸ τεράστιον ἐμπόδιον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ψυχῆς. Διάσημοι ἀθληταὶ συμβαίνει συχνὰ νὰ μὴ ἔχουν κατὰ βάθος ἀξίαν, θαμβώνουν μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς μας μὲ τὴν ἀθλητικὴν ὄψιν των καὶ τὰς ἐπιδόσεις των εἰς τὸν ἀθλητικὸν στίβον. Δὲν ἐξετάζομεν τί εἶναι πραγματικῶς. Ἀκούομεν «ἀθλητὴς» καὶ ζητωκραυγάζομεν. Καὶ μανθάνομεν διὰ σπουδαίας ἐπιτεύξεις ἀρετῆς καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας καὶ μένομεν ἀδιάφοροι.

Κατόπιν τούτων ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀρετὴν. Αὕτη εἶναι ἀνωτέρα τοῦ πλούτου καὶ χρησιμωτέρα τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς. Εὐγενὴς δὲν σημαίνει ἐνάρετος. Τὸ ἀντίστροφον συμβαίνει. Πάντοτε ὁ ἐνάρετος ἔχει τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς, ἔστω καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ἀστοχήσῃ εἰς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς εὐγενείας. Τὸν ψυχικῶς εὐγενὴ τὸν

ἐνδιαφέρουν τὰ πάντα εἰς τὴν οὐσίαν των καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς προσέχει. Δὲν κάμνει αὐτὸ τὸ ὅποιον κάμνουν οἱ τυπικῶς εὐγενεῖς, νὰ κρατῇ δηλαδὴ τοὺς τύπους μόνον.

Ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐκείνη ἢ ὁποῖα ἐφοδιάζει τὸν ἄνθρωπον μὲ θάρρος, ἐπιμονήν, ὑπομονήν, τόλμην, καλωσύνην. Καὶ μὲ τὰ ἐφόδια αὐτά, τὰ ὁποῖα παρέχει, δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑπομένῃ τὰ πάντα εἰς τὴν ζωὴν, δεινοπαθήματα, θλίψεις, ἀσθενείας, θανάτους. Δὲν τὸν τρομάζει τίποτε.

Δυστυχῶς οἱ πιὸ πολλοὶ ἀποθαρρύνονται ἀπὸ τὰ κτυπήματα τῆς ζωῆς καὶ ὀπισθοχωροῦν. Τὰ πάντα τὰ θεωροῦν φοβερά καὶ ἀκατόρθωτα. Ὁ ἔχων ὅμως τὴν ἀρετὴν κρατεῖ εἰς χεῖρας του τόσον πανίσχυρον ὄπλον, ὥστε προχωρεῖ θαρραλέως καὶ ἐπιτυχῶς εἰς τὸν δρόμον του. Ἐπαινεῖ τὴν ἐργασίαν καὶ ἐπιβραβεύει τοὺς κόπους. Αἰσθάνεται ἐντροπὴν διὰ τὴν ὀκνηρίαν καὶ ἀμείβει τοὺς κοπιᾶζοντας διὰ τὴν καλῶς ἐννοουμένην ἄνεσιν ζωῆς.

Ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ πᾶν. Εἶναι ὅμως δύσκολον ἀπόκτημα, Ἀπαιτεῖ δύναμιν χαρακτῆρος καὶ ἐπιμονήν. Καὶ τότε τὰ πάντα ἀνήκουν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὴν ἀπέκτησε.

Μαρία Κόντου

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Θηλέων Λεβαδείας

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ «ΑΝΤΙΓΟΝΗ»

Ὁ Αἰσχύλος μὲ τὰς μεγαλοπνεύστους τραγωδίας του ἠθέλησε πρωτίστως νὰ διδάξῃ. Διὰ τοῦτο τὸ ἠθικὸν περιεχόμενον καὶ ὁ πλοῦτος καὶ τὸ βάθος τῶν ἰδεῶν ἀποτελοῦν τὸ κύριον στοιχεῖον τῶν τραγωδιῶν του, αἱ ὁποῖαι, μὲ τὴν λιτὴν δραματικὴν οἰκονομίαν τῶν καὶ τὰ συναισθήματα τὰ ὅποια προκαλοῦν, διδάσκουν εἰς τοὺς θεατὰς τὰ τραγικὰ ἀποτελέσματα τῆς παρακοῆς πρὸς τὸ θεῖον. Ὁ Σοφοκλῆς ὁμως ζητεῖ νὰ συγκινήσῃ ἢ, ὀρθότερον, νὰ διδάξῃ συγκινῶν.

Ἄν ὁ σκοπὸς τῆς τέχνης εἶναι ἡ αἰσθητικὴ συγκίνησις, ἡ ὁποία αὐτομάτως μετουσιώνεται εἰς ἠθικὴν διδασκαλίαν, ὁ Σοφοκλῆς εἶναι ὁ ἰδεώδης τύπος τοῦ καλλιτέχνου. Μὲ τὸν πλοῦτον τῶν σκηνῶν του, τὴν ψυχολογημένην διάρθρωσιν τῶν ἐπεισοδίων του, τὴν θαυμασίαν ἀνάλυσιν τῶν ψυχικῶν καταστάσεων τῶν ἡρώων του καὶ τὴν ἀφθαστον διαγραφὴν τῶν χαρακτήρων τῶν χαρίζει εἰς τὸν θεατὴν τὴν αἰσθητικὴν συγκίνησιν εἰς μέγιστον βαθμόν. Διότι μὲ αὐτὰ ἐπιτυγχάνει τὴν τελείαν διαγραφὴν τῶν παθῶν τοῦ ἀνθρώπου, πρᾶγμα ποῦ ἀποτελεῖ τὸν κύριον χαρακτήρα τῆς τραγωδίας του.

Ὁ τυράννος ποῦ σοφιστεῖται, διὰ νὰ καλύψῃ τὴν τυραννικὴν διάθεσίν του (Κρέων), ἡ ἀγνὴ παρθένος, ἡ ὁποία θυσιάζει τὸ πᾶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεώς της (Ἀντιγόνη), ἡ δειλὴ κόρη (Ἰσμήνη) καὶ ὁ ἄτολμος πολίτης (χορός), ποῦ, ἐνῶ συμφωνοῦν πρὸς τὰς ἀόψεις τῆς ἡρώϊδος, φιλοψυχοῦν εἰς βαθμόν ὥστε νὰ καταπνίγουν τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς των, ζωγραφοῦνται ἀπὸ τὸν ποιητὴν κατὰ τρόπον θαυμάσιον εἰς τὴν «Ἀντιγόνην». Οἱ Ἀρχαῖοι διὰ τοῦτο τὸν ἐχαρακτήρισαν «Ὁμηρον τῆς τραγωδίας».

Ὁ Πολυνείκης, φιλονεικήσας μὲ τὸν ἀδελφόν του Ἑτεοκλέα διὰ τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας, βαδίζει κατὰ τῆς πατρίδος του. Ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ φονευθοῦν καὶ οἱ δύο ἀδελφοί, τὴν δὲ ἐξουσίαν νὰ ἀναλάβῃ ὁ θεῖος τῶν Κρέων. Οὗτος ἀπογορεύει τὴν ταφὴν τοῦ Πολυνείκου, ἐπειδὴ ἔλαβε τὰ ὄπλα κατὰ τῆς πατρίδος του. Τὴν διαταγὴν τοῦ τυράννου οὐδεὶς τολμᾷ νὰ παραβῇ φοβούμενος τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἡ ἀδελφὴ τοῦ νεκροῦ, ἡ Ἀντιγόνη, ἐν τῇ ἀμέτρῳ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ της περιφρονεῖ πάντα κίνδυνον καὶ θάπτει τὸν ἀδελφόν. Συλληφθεῖσα παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ τυράννου, ὁ ὁποῖος δεσποτικὸς, ἄκαμπτος, τραχὺς, ἐννοεῖ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν διαταγὴν.

Ούτε τῆς ἡρώιδος τὰ λογικά ἐπιχειρήματα καὶ τὰ ὑψηλόφρονα αἰσθήματα τὸν συγκινοῦν οὔτε τοῦ υἱοῦ Αἴμονος αἱ παρακλήσεις τὸν μεταπείθουν οὔτε τοῦ μάντεως Τειρεσίου αἱ ὑποδείξεις συντελοῦν εἰς τὸ νὰ ἀπαλύνουν τὴν τραχύτητα τῆς ψυχῆς του. Μόνον πρὸς τῆς ἐκδηλώσεως τῆς θείας ὀργῆς ὑποχωρεῖ, ἀργὰ ὅμως, διότι τὸ κακὸν ἔχει πλέον συντελεσθῇ. Ἡ Ἀντιγόνη ταφεῖσα ζῶσα εἶναι νεκρά, ὁ υἱὸς τοῦ Κρέοντος ἔχει αὐτοκτονήσει ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς προσφιλοῦς μνηστῆς, ἡ δὲ σύζυγός του Εὐρυδίκη, μὴ δυναμένη νὰ ἐγκαρτερήσῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ της, αὐτοκτονεῖ ἐπίσης. Ἡ μετάνοια καὶ οἱ θρήνοι τοῦ Κρέοντος ἐπιφέρουν τὴν κάθαρσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ, ὁ ὅποιος βλέπει τέλος ἐξιλεούμενον τὸν ἄκαμπτον βασιλέα.

Τί εἶναι λοιπὸν ἡ Ἀντιγόνη; Εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν τριῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νεκρούς, τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς νεκρούς, ἠθικὴ ἀρχὴ βασισμένη εἰς τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς δοξασίας τῶν ἀρχαίων, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ λείπῃ ἀπὸ μίαν ἡρωίδα τόσον ιδεώδη ὅσον ἡ Ἀντιγόνη. Ἄν μάλιστα λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σεβασμὸς αὐτὸς ἐβασίζετο εἰς τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἀπετέλει τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τῆς ἡρώιδος,

οὔτοι συνέχθην, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν

(ὄχι γιὰ νὰ μισῶ· γιὰ ν' ἀγαπῶ γεννήθηκα)

θὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι ἦτο ἀνεπτυγμένος εἰς μέγιστον βαθμόν. Μία ἡρωὶς λοιπὸν μὲ ἠθικὰς ἀντιλήψεις τόσον ὑψηλὰς, ἡ ὁποία ὑπὲρ πάντα νόμον θέτει τὸν νόμον τοῦ θεοῦ, ὅπως διεκήρυξε μὲ τόσον θάρρος ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος, ἀποφασίζει νὰ θυσιάσῃ χάριν τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ της. Ἡ αὐτοκτονία της μᾶς θαμβώνει, δὲν μᾶς ξενίζει ὅμως.

Οὐ γάρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε...

Δὲν ἦταν κανένας Δίας, ποῦ μοῦ τὰ εἶχε προσταγμένα,
οὔτε ἡ Δίκη, ποῦ κατοικεῖ μαζὶ μὲ τοὺς θεοὺς,
ἔβαλε τέτοιους νόμους στοὺς ἀνθρώπους,
οὔτε γιὰ τόσο μεγαλοδύναμες ἐπαιρνα τίς προσταγές σου,
γιὰ νὰ μπορῆς τ' ἄγραφα κι ἀσάλευτα δίκαια τῶν θεῶν
νὰ τὰ πατᾶς ἐσὺ, ποῦ εἶσαι θνητός, γιατί δὲν εἶναι
ἀπὸ σήμερα κι ἐχτές, παρὰ πάντα ζοῦν αὐτὰ
καὶ κανεῖς δὲν ξέρει ἀπὸ πότε φανερώθηκαν.

Τὴν ἀπόφασίν της κανεῖς δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἀλλάξη. Οὐτε ὁ τύραννος μὲ τὴν σαρκαστικὴν σκληρότητά του οὔτε ἡ γλυκεία, ἥρεμος καὶ ἀφωσιωμένη ἀδελφή της Ἰσμήνη, ἡ ὁποία, παρ' ὅλην τὴν ἀντίθεσίν της πρὸς τὴν μεγαλόφρονα, τὴν φλογερόκαρδον ἀδελφὴν της Ἀντιγόνην, ἀποτελεῖ μὲ αὐτὴν ἓν ζεῦγος ἀνυπερβλήτου ἀρμονικότητος. Τόσον ὅταν παραβαίνει τὸν νόμον τοῦ τυράννου, ὅσον καὶ ὅταν ἀπολογηται ἐνώπιόν του, εἶναι ὁ ἰδεώδης τύπος τῆς γυναικός, ἡ ὁποία πολεμεῖ συνειδητῶς διὰ τὰς ὑψηλὰς ἀρχὰς τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸ θεῖον καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ ἰδεώδης αὐτὸς τύπος κινεῖ τὸν θαυμασμὸν τοῦ θεατοῦ, πρὸς στιγμὴν μάλιστα ἀνέρχεται εἰς τόσον ὕψος τελειότητος, ὥστε κινδυνεύει νὰ καταστῇ ἀπίθανος. Ὁ ποιητής, σύμφωνα μὲ τὴν βασικὴν κατεύθυνσιν τῆς τέχνης, θέλει κατ' ἀρχὰς νὰ συγκινήσῃ τὸν θεατὴν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἡ ἥρωϊς νὰ ἐπιδείξῃ αἰσθήματα ἀνθρώπινα. Καταλληλότερα στιγμὴ πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ στιγμὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀντικρύζει τὸν θάνατον. Δὲν ὑπάρχει φόβος ἡ γυναικὰ νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν ἥρωϊδα. Καὶ ἡ Ἀντιγόνη ἐνθυμεῖται τὴν γυναικὰ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ζῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ της, τὸ πλέον ἀνθρώπινον τοῦτο συναίσθημα, ξεχύνεται εἰς συγκινητικὸν θρῆνον ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ἥρωϊδος. Ἡ ἀταραξία πρὸ τοῦ θανάτου, ἴδιον τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ χριστιανισμοῦ, θὰ ἡμαύρωνε τὸν τραγικὸν χαρακτῆρα τῆς Ἀντιγόνης, ἡ ὁποία, ὡσὰν γνήσιος ἐκπρόσωπος τῆς γυναικείας ψυχῆς, θέλει τὴν στοργὴν, τὸν γάμον, τὴν εὐτυχίαν.

Ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος ταλαίφρων ἄγομαι
τάνδ' ἐτοίμαν ὁδόν.

(Ἄκλαυτη, ἄψαλτη, χωρὶς νυφιάτικα τραγούδια,
προβαίνω στὸ στερνὸ μου δρόμο).

Ἡ ἥρωϊς ἐξεκίνησεν ὡς ὑπεράνθρωπος καὶ ἀπέθανεν ὡς ἄνθρωπος. Ἄν εἰς τὰς τελευταίας της στιγμὰς ἐκφράξῃ κάποια ἀμφιβολίαν διὰ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς πράξεώς της, τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι δὲν εἶναι πεπεισμένη περὶ τῆς ἱερότητος αὐτῆς, ἀλλ' εἶναι ἓν τραγικὸν ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀδιαφορίαν ἐκείνων ποὺ τὴν περιβάλλουν. Ἄλλ' οἱ θεοὶ διατὶ τὴν ἀφήνουν νὰ ὑποφέρῃ; Ὁ ποιητὴς δὲν δίδει ἀπάντησιν εἰς τὴν ἰδίαν, τὴν ἀφήνει νὰ γίνη τὸ θῦμα τῆς ἰδεολογίας της, καὶ δίδει τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν θεατὴν εὐθὺς μετ' ὀλίγον διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἀγγέλου:

Αἷμων ὄλωλεν, αὐτόχειρ δ' αἱμάσσεται
(Ὁ Αἷμων χάθηκε, σκοτωμένος στὸ αἷμα τοῦ κυλιέται)

καὶ ἀκολούθως διὰ τοῦ ἐξαγγέλου :

Γυνὴ τέθηκε, τοῦδε παμμήτωρ νεκροῦ,
δύστηνος, ἄρτι νεοτόμοισι πλήγμασι

(Ἡ γυναῖκα τοῦ πέθανε, ἡ δόλια μάνα αὐτουνοῦ τοῦ νεκροῦ,
τώρα δὰ χτυπήθηκε κι εἰν' οἱ πληγές της ἀνοιχτές).

Ἡ Ἄντιγόνη ἀποθνήσκει ὄχι ὡς τραγικὸν θῦμα τῆς Εἰμαρμένης, ὅπως ὁ πατὴρ της, ἀλλ' ὡς συνειδητὸς ἀγωνιστὴς τῶν ἰδανικῶν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Ὁ ποιητὴς γνωρίζει καλῶς ὅτι τὸ τρίπτυχον τῶν ἀρετῶν τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς αὐτοθυσίας εὐρίσκει ἔδαφος προσφορώτερον πρὸς ἀνάπτυξιν τὴν γυναικείαν καρδίαν. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν ξεκινᾷ καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῶν καλλιτεχνικῶν ἀντιθέσεων· νέα κόρη, ἀδύνατος γυναῖκα πολεμεῖ πρὸς ὥριμον ἄνδρα, βασιλέα, διὰ νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἡρώϊδα βαστάζουσαν τὸ βάρος τῶν τριῶν ἀνωτέρω ἀρετῶν. Μᾶς κινεῖ τὸν θαυμασμόν, ὅταν ἀγωνίζεται υπερήφανα ὡς ἡρώϊς, μᾶς συγκλονίζει ψυχικά, ὅταν θρηνῇ ὡς γυναῖκα.

Μέσα εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖ τὴν γυναῖκα εἰς κατωτέραν μοῖραν, ὁ Σοφοκλῆς, πρωτοπόρος εἰς τὴν ἐξίσωσίν της, διδάσκει μὲ τὴν Ἄντιγόνην τί εἶναι δυνατόν νὰ δημιουργήσῃ ἡ γυναῖκα, ὅταν κινῆται ἀπὸ ὑψηλά ἰδανικά.

Καὶ ἡ Ἰσμήνη χειροκροτεῖ τὰ ὑψηλά—θεωρητικῶς ὁμως. Τίποτε δὲν θυσιάζει. Φοβεῖται τὸν τύραννον, ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν της. Ζῇ μόνον συναισθηματικά. Τὸ λογικὸν ἀντίκρουσμα τῶν ἠθικῶν ἀξιών τῆς εἶναι ξένον. Διὰ τοῦτο μόνον πρὸ τῆς καταδίκης τῆς ἀδελφῆς της ἐξεγείρεται ὁ συναισθηματικὸς τῆς κόσμος καὶ προσέρχεται καὶ αὐτὴ πρὸς θυσίαν. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς δὲν συνιστᾷ τὴν θυσίαν τοῦ εἶδους αὐτοῦ, θυσίαν ἢ ὁποία βασίζεται εἰς τὴν συγκίνησιν τῆς στιγμῆς καὶ ὄχι εἰς τὸν λογικὸν ὑπολογισμόν τῶν ἐλατηρίων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων, ἢ ὁποία εἶναι ἐνστικτώδης καὶ στερεῖται ἠθικοῦ βάθους. Ἡ Ἰσμήνη εἶναι ἡ σκιά τῆς ἀκτινοβόλου εἰκόνης τῆς Ἄντιγόνης καὶ παρενεβλήθη εἰς τὸ δράμα, διὰ νὰ δείξῃ ἐντονωτέραν τὴν ἀκτινοβολίαν τῆς ἀδελφῆς της.

Ὁ χορὸς καὶ ὁ ἄγγελος εἶναι οἱ συνήθεις ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ὁ ἡθικός καὶ συναισθηματικός κόσμος περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ ἐγὼ τῶν. Ταπεινοί, ἐγωκεντρικοί, τίποτε δὲν ἔμπορουν νὰ θέσουν ὑπεράνω τοῦ ἑαυτοῦ τῶν :

Ἄλλὰ πάντα ταῦθ' ἤσσω λαβεῖν
ἐμοὶ πέφυκε τῆς ἐμῆς σωτηρίας
(Αὐτὰ ὅμως ὅλα ἐγώ, ἔτσι εἶναι τὸ φυσικὸ μου, δὲν τὰ
βάζω ἴσια μὲ τὸ δικό μου γλιτωμό).

Ὁ Αἴμων εἶναι ὁ δειλὸς νεανίας, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ σώσῃ τὴν μνηστὴν πείθων τὸν πατέρα του διὰ λογικῶν ἐπιχειρημάτων. Ὁ ἔρως του οὔτε κἀν διαφαίνεται ἐπὶ σκηνῆς. Ἡ τραγωδία εἶναι ἱεροτελεστία θρησκευτικῆ, ἡ ὁποία δὲν ἐπιτρέπει τοιοῦτου εἶδους ἐκδηλώσεις. Καὶ ὅμως ὁ ἔρως ὑπῆρχεν. Ὁ χορὸς διὰ τοῦ τρίτου στασίμου ὑμνήσας τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἔρωτος συμπληροῖ τὴν ψυχολογικὴν εἰκόνα τοῦ δράματος καὶ ἀφήνει τὸν θεατὴν νὰ ἐννοήσῃ τὰ πιθανὰ ἐπακόλουθα τῆς ἀπελπισίας τοῦ ἥρωος. Μόνον ὁ πατὴρ εἶναι τόσον τυφλὸς ἀπὸ τὸ πάθος, ὥστε νὰ μὴ ἀντιληφθῇ τοῦ υἱοῦ τὴν ἀπελπισίαν.

Τί εἶναι λοιπὸν ὁ Κρέων; Εἶναι ὁ τύραννος, ὁ ὁποῖος ὑπεράνω ὅλων θέτει τὴν ἐξωτερικὴν δύναμιν, τὸ κράτος, τὸν νόμον. Εἰς αὐτὸν τὸ πάθος πρὸς τὴν ἐξουσίαν εἶναι τοιοῦτον, ὥστε τὸν ἐμποδίζει νὰ ἴδῃ ὅτι ὑπὲρ τὸν ἀνθρώπινον νόμον ὑπάρχουν ἄλλοι νόμοι αἰώνιοι. (Ἀπὸ τοῦ μυθικοῦ Ἀθηναίου Βουζύγη ἀκόμη ἦτο ὑποχρεωτικὴ ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν γενικευθεῖσα εἴτα καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα). Σοφιστεύεται, διὰ νὰ συγκαλύψῃ τὴν πρὸς τὸ ἄρχειν ἀδυναμίαν του. Κλείει τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τοῦ ἡθικοῦ ὕψους τῆς ἡρώϊδος καὶ τῶν ἐν ὀνόματι τῆς ἡθικῆς ἐκκλήσεων τοῦ υἱοῦ καὶ περιφρονεῖ τὰς ὑποδείξεις τοῦ μάντεως. Μόνον πρὸ τῶν φοβερῶν ἀποκαλύψεων τοῦ τελευταίου, τῶν φοβερωτέρων σημείων τῶν θεῶν ἀρχίζει νὰ συνέρχεται καὶ νὰ σπεύδῃ ἀλλόφρων, διὰ νὰ προλάβῃ ὅ,τι ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ πάθους ἐπεχείρησεν. Εἶναι ἀργὰ πλέον. Ἡ Ἀντιγόνη ἔχει ἀποθάνει, ὁ Αἴμων ἠτοκτόνησε πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ ἐνόχου πατρὸς—αὐτὸ εἶναι ἡ σκληροτέρα τιμωρία διὰ τὸν πατέρα—καὶ ἡ σύζυγός του Εὐρυδίκη, ἀφοῦ τὸν κατηράσθη, ἠτοκτόνησεν ἐπίσης μὴ δυναμένη νὰ ὑποφέρῃ τὴν στέρησιν τοῦ υἱοῦ.

Ἐρμῆος ὁ Κρέων, ἐστερημένος τῶν φιλάτων, ἀντιλαμβάνεται

ὅτι ὑπάρχουν ὠρισμένα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια οὐδεὶς νόμος εἶναι εἰς θέσιν νὰ προστατεύσῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν συμπόνια. Διότι ὑποφέρει, ὄχι τόσον ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλῃ ἓνα νόμον ἀντικείμενον πρὸς τὴν θέλησιν τῶν θεῶν, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ ἐφάνη ἄγριος, ἄκαμptos, τραχύς, χωρὶς πραγματικὴν ἀνθρωπίνην φρόνησιν. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἠθικὸν πόρισμα, τὸ ὅποῖον συνάγει ὁ ποιητὴς ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ Κρέοντος καὶ μὲ τὸ ὅποῖον κλείεται ἡ ὅλη τραγωδία.

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
πρῶτον ὑπάρχει. χρὴ δὲ τὰ γ' ἐς θεοὺς
μηδὲν ἄσεπτεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι
μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
ἀποτείσαντες
γῆρα τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν.

(Τὸ πρῶτο πρᾶγμα γιὰ νὰ εὐτυχῇσῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ φρονιμάδα καὶ δὲν πρέπει νὰ καταφρονᾷ κανεὶς σὲ τίποτε ὅσα εἶναι τῶν θεῶν. Τὰ μεγάλα λόγια μὲ μεγάλα βάσανα τὰ ξεπληρώνουν οἱ καυχησιάρηδες κι ἔτσι βάζουνε γνώση στὰ γεράματα).

Νικόλαος Σαραφόπουλος

Τάξις Ε'

Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Σεργῶν

ΕΡΩΤΟΚΡΙΤΟΣ

Βιτζέντζου Κορνάρου

Τοῦτο τὸ ποίημα, γιομάτο ἀπλότητα, ὁμορφιά, ἱπποτισμό, ἀξίες εὐγενικές, λὲς πὼς μὲ τὸ κύλισμα τῶν αἰώνων ἔφτασε ἴσαμε τὰ σήμερα ἀνέγγιχτο κι ἀπείραχτο, σέρνοντας μαζί του τὴ γοητεία τῆς μακρινῆς του ἐποχῆς. Τῆς ἐποχῆς ποὺ ἡ ἔντονη ζωὴ ἦταν ἀγνωστὴ καὶ ποὺ ἡ ρομαντικότητα καθήλωνε στὸ παραθύρι τῆς τὴν κοπελιά ν' ἀποθαυμάζῃ τὴ μενεξεδένια ὁμορφιά τ' οὐρανοῦ, σὰ γέρνει ὁ ἥλιος, καὶ ποὺ ὁ νιὸς ὥρες ὀλάκερες καρτερώντας κάτω ἀπὸ τὸ παραθύρι τῆς καλῆς του τῆς σιγανοψιθύριζε τραγούδια τῆς ἀγάπης. Τῆς ἐποχῆς ποὺ πόλεμος σήμαινε ἀνάδειξη τῆς λεβεντιάς καὶ τῆς ἀνδρείας καὶ μάγευε τίς καρδιὲς τῶν γενναίων ἢ μυστηριακὴ ἀγωνία του. Τῆς ἐποχῆς, τέλος, ποὺ ὁ κρητικὸς λαός, ζώντας κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τῶν Βενετῶν, μάθαινε τὴν τέχνη τὴν ἱπποτικὴ.

Ἐνα τέτοιο ἀτόφιο πνεῦμα τῆς ὁ Κρητικὸς Βιτζέντζος Κορνάρος, συνδυάζοντας τὴ δύναμη τῆς ἐλληνικῆς φαντασίας καὶ τὴ λεπτότητα τοῦ ἰταλικοῦ νοῦ, δίνει στὰ 1646 τὸν «Ἐρωτόκριτο» στὴ χαρακτηριστικὴ ἀνατολικὴ κρητικὴ διάλεκτο. Κι ἀφήνεται λεύτερος στὴν ἐμπνευση καὶ στιχουργεῖ σύμφωνα μὲ τὴν πρωτόγνωρη συνήθεια τῆς ἐποχῆς του. Μέσα στὸ ἐπικολυρικὸ ποίημά του διακρίνει κανεὶς ὁλοκληρωμένες τίς τότε ἀντιλήψεις. Στὸν κάθε στίχο του διαφαίνεται ὁ ἀπλὸς μὰ καὶ ἐξαίρετος στὴ δύναμη τῆς ψυχῆς ἄνθρωπος, ποὺ ταλαντεύεται στὰ πλαίσια τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ τοῦ ἀρέσει τὸ παιχνίδισμα τῆς φαντασίας, ποὺ λατρεῖ τὴν ὁμορφιά στὸ καθετὶ καὶ ποὺ

μπροστά στη φύση ύποκλίνεται με θαυμασμό, όπως στη μεγαλύτερη και ωραιότερη δέσποινα. Για κείνον τόν άνθρωπο δεν υπάρχουν προβλήματα περίπλοκα, τὰ πάντα είναι δοσμένα απλά κι ώρατα ή μάλλον αυτός τὰ δέχεται έτσι, δίχως ν' άπασχολή τη σκέψη του. Έκείνος έχει νά θαυμάση, ν' αγαπήση, νά λατρέψη τη φύση, τόν κόσμο τών ιδανικών και της πραγματικής αγάπης.

Μιάς τέτοιας εποχής γέννημα είναι κι ο Ρώκριτος, ο ήρωας του έργου του Β. Κορνάρου. Είναι τὸ παλληκάρι, ο νιός, πού ή φλόγα της αγάπης του για τήν Άρετούσα και τήν πατρίδα τόν οδηγεί στο βωμό της θυσίας. Τόν όπλίζει με δύναμη και θάρρος, μ' όρμη και γρηγοράδα, και τόν βάζει μόνο υπερασπιστή της χώρας του στην άβάσταχτη όρμητικότητα ενός άξιου άντιπάλου. Ό Ρώκριτος δέν είναι μόνο ο ήρωας ενός πολέμου ή μάλλον μιάς κονταρομαχίας, αλλά δρᾷ σ' όλη τήν έκταση του ποιήματος με άφανταστη όρθότητα, σβελτάδα, και συνετή προνοητικότητα. Τά γεγονότα της ζωής τόν φέρνουν αντίπαλο σέ μιᾷ μονομαχία, πού τὸ τέλος της κρίνει τήν τύχη δύο λαών, πράγμα πού οί βασιλιάδες τους με γνώση κι άπόγνωση συνάμα τὸ συμφωνοῦν. Καί πολεμᾷ μ' άνώτερα κι εὐγενικά ιδανικά κι εκείνο είναι πού του δίνει άκατάβλητη δύναμη και θάρρος οδηγώντας τον στη νίκη. Γιατί μπορεί κι οί δύο, κι ο Άριστος άπ' τοὺς Βλάχους κι ο Ρώκριτος άπ' τοὺς Άθηναίους, νά είναι δυνατοί, άνίκητοι, μά ή άνδρεία χωρίς τέχνη και ψυχικό σθένος δέν έχει μεγάλη αξία. Όρκίζονται όμως κι οί δύο νά τηρήσουν τη συμφωνία πού κάμανε, τόν ιερό όρκο πού δώσανε σ' ό,τι πιό αγαπητό και πιό όμορφο μπορεί νά ιδῇ κανείς στη φύση.

Έτσι μᾶς παρουσιάζονται οί ήρωες, λουσμένοι κάτω από τήν αϊγλή της ιερότητας του όρκου, δεμένοι άρρηκτα με τίς ιδιοτροπίες της τύχης. Παλληκάρια κι οί δύο τους γεροδεμένα, άτρόμητα, λιοντάρια όπως τοὺς ονομάζει ο Κορνάρος, μπασμένοι από τὰ μικρά τους στη σκληρή τέχνη του πολέμου, στέκονται ό ένας άπέναντι στὸν άλλον έφιπποι, μεγαλοπρεπεῖς κι άποφασισμένοι για τή νίκη ή τὸ θάνατο.

Στη μιᾷ μερά 'στεκεν ό γεῖς, στήν άλλη άλλος του κάμπου,
χιλιμιντρίζουν τὰ φαριά και τ' άρματά ντως λάμπου.

Χτυποῦν τὰ πόδια ντως στη γῆς, τη σκόνη άνασηκάνου,
τὸ τρέξιμον άναζητοῦν, άφρίζουν και δριμώνου.

Γύρω τους μαζωμένοι οί δυο λαοί προσπαθοῦν μ' εὐχές, παρακά-
λια καὶ φωνές νά κάμουν τὰ δυο ζάρια—τὸν Ἄριστο καὶ τὸ Ρώκριτο—
νά κυλήσουν κατὰ πῶς ὁ καθένας τους θέλει. Οἱ φωνές τους ἐνώνον-
ται σὲ δυο κραυγές, «Ἄριστος», Ρώκριτος», καθὼς τοὺς θωροῦν ν' ἀρ-
χίζουν τὶς ἀνελέητες χειραψίες τοῦ πολέμου.

Ἡ σκόνη πάει στά νέφαλα ψηλά, κι ἡ γῆς ἐσείστη,
κι ἐφώνιαζ' ὁλος ὁ λαός, κι ἤκλαψε κι ἐθρηνίστη·
καὶ τῶν Ρηγάδων ἡ καρδιά ὥσά γυαλί ἐρράγη,
δὲν ξεύροντας εἰς τὴ μαλιά τὸ πῶμα πῶς νά πάγη.

Δυο λαοὶ κρέμονται ἀπὸ δυο κορμιά, δυο βασιλεία ἀπ' τὸ γύρι-
σμα τῆς μοίρας. Ὁ πυρετὸς τῆς ἀγωνίας καίει τὰ μέτωπα κι ἡ θλίψη
γιά τὸ ἐνδεχόμενο μαστίζει τὸ πλῆθος. Οἱ ὑποθέσεις γιὰ τ' ἀποτελέ-
σμα ἀφθονοῦν, μιὰ κι ἀπὸ τοὺς δυο μονομάχους πότε ὑπερέχει ὁ ἕνας,
πότε λυγὰ, γιὰ νά παραχωρήσῃ τὴν ὑπεροχὴ στὸν ἄλλο.

Ὡσὰν τὴν πέτρα τς ἀστραπῆς, ποὺ ὀμπρὸς στά νέφη ἀξάφτει
κι ἀπόκεις ἐρχεται στὴ γῆς, πύργους, χαράκια βλάφτει,
καὶ μὲ βροντὴ τὰ νέφαλα καὶ μὲ φωτιά κίνηση,
κάμῃ τὰ δέντρα κάρβουνα, τὰ μάρμαρα τρυπήσῃ,
ἐτσι κι ἐκεῖνα τὰ σπαθιά βράζουν, κεντοῦν περίσσα,
βροντοῦν κι ἀστράφτουν καὶ τρυποῦν κι ἀστροπελέκιν ἦσα.

Στὴν ὁρμὴ τους φαντάζουν θεριά, ποὺ πολὺ ὥραϊα ὁ ποιητὴς
βρίσκει τὴν εὐκαιρία νά παρομοιάσῃ μὲ δυο ἀνέμους, πού, καθὼς
μάχονται πάνω ἀπὸ τὴν ὑγρὴ ἀπεραντοσύνη τῆς θάλασσας, μαστι-
γώνονται ἀλύπητα, ὥς νά 'ρθῇ ἡ στιγμή νά καταλαγιάσῃ ὁ ἕνας στά
ὕγρα βύθη. Μὰ πάνω ἀπ' ὅλα, σ' αὐτὴ τὴν ἐναλλαγὴ τῶν εἰ-
κόνων ἀνάμεσα στὴν κονταρομαχίαν καὶ τὸ πλῆθος, ποὺ τοὺς δι-
νει τόσον ἤχο, κίνηση καὶ δύναμη μὲ πετυχημένες ἀντίθετες λέξεις
καὶ χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα, διακρίνει κανεὶς τὴν ἀγωνίαν τοῦ λαοῦ
νά κορυφώνεται, ὅταν ὁ Ρώκριτος πληγῶνῃ τὸν Ἄριστο κι ὅταν αὐτὸς
μὲ τὴ σειρά του, ἀνταποδίδοντας τὴν προσβολὴ ποὺ τοῦ 'γινε, σκο-
τώνει τὸ ἄλογο τοῦ Ρώκριτου. Τότε ἀκριβῶς, πραγματικὸς ἱππότης
ὁ Ἄριστος, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ μοναδικό του ἄτι καὶ τὸ κονταροχτύ-

πημα εξελίσσεται σὲ μονομαχία σκληρὴ κι ἀμφίβολη. Λένε πὼς ἡ ἀγάπη ἀγριεὺει ἢ μαλακώνει τὸ δυνατό. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ οἱ δυὸ ἀντίπαλοι ἀγαποῦν. Ἀγαποῦν τὴν πατρίδα τους, τὸ βασιλιά τους, τὰ ἰδανικά τους τόσο δυνατό κι αἰσθητά, ποὺ ἀγριεύουν, γιὰ ν' ἀναγνωρίσει ὁ ἕνας τὶς ἀρετὲς τοῦ ἄλλου. Κι ὅταν ἕνα ὀλάκερο πρωινὸ πάλης ξεφουσᾷ νὰ σβῆσει, χωρὶς τὸ ἀποτέλεσμα ν' ἀρχίσει νὰ φαίνεται, ἀνυπόμονος ὁ Ἀριστος λέει πὼς τὸ θεωρεῖ ντροπὴ του νὰ μὴν ἔχῃ ἀκόμα ἀπαντήσει τὴ νίκη. Μὰ ὁ Ρώκριτος τὸν ἀντικόφτει λέγοντας πὼς, πρὶν ἔρθῃ ἡ νύχτα, θὲν' ἀπλωθῇ κάποιος ἀπὸ τοὺς δυὸ τους, θὲνα χαρίσει τὴ χαρὰ στὸν ἕνα λαὸ κι ὁ ἄλλος στὴ θλίψη νὰ βυθίσει τὸ βασιλιά του. Ἡ μέρα ἀργεῖ νὰ τελειώσει. Καὶ οἱ τιτᾶνες συνεχίζουν τὸν τραγικὸν ἀγῶνα τους.

Ἀπὸ τότε ὥς σήμερα διάβηκαν πολλὰ πολλὰ χρόνια. Τὸ ποίημα αὐτὸ διαβάστηκε κι ἀγαπήθηκε ἀπ' ὅλους τοὺς Ἑλλήνες παρασύροντας κάθε ἀναγνώστη στὴν ὁμορφὴ περιπέτειά του. Ἄν καὶ διακρίνουμε τὴν ξένῃ ἐπίδραση στὴν ὁμοιοκαταληξία καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ ἔρωτα, ποὺ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῶν δυτικῶν ρομάντσων, εἶναι ἕνα γνήσιο ἑλληνικὸ δημιούργημα, ποὺ μὲ τὴ δουλεμένη καὶ ὄριμη γλῶσσα του βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια καὶ γίνεταί πρότυπο καὶ πηγὴ ἐμπνεύσεως γιὰ τὸ Σολωμὸ καὶ τὸ Βαλαωρίτη. Ἄν καὶ εἶναι ἀρκετὰ ἐκτενές, ὅμως μὲ τὴν ποικιλία ποὺ παρουσιάζει καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ ξέρεῖ ὁ δημιουργὸς του νὰ κρατῇ κάθε στιγμή τὴν ἐπικὴ καὶ λυρικὴ δόνησή του, μὲ τὴν ἄσσογη στιχουργία του καὶ τὴ θαυμαστὴ ὁμοιοκαταληξία διεγείρει τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ μᾶς εὐχαριστεῖ ὅλο καὶ περισσότερο. Μὲ τὴν τόση ζωντάνια, παραστατικότητα, σαφήνεια, τὴ βαθειὰ καὶ πετυχημένη ἀπεικόνιση τῶν ψυχικῶν κυμάνσεων, μὲ τὸν πλοῦτο παρομοιώσεων καὶ μεταφορῶν, ἡ πένα στὸ χέρι τοῦ Κορνάρου γίνεται ζωντανὸ στοιχεῖο, ποὺ μᾶς ἀποσπᾷ γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν καθημερινὴ πεζότητα καὶ μᾶς κάνει νὰ ζήσουμε ἔντονες στιγμὲς φόβου, ἀγωνίας, θαυμασμοῦ, ἱκανοποιήσεως στοὺς κόσμους ποὺ ἀνάγλυφα παρουσιάζει μπροστὰ μας, στὴ μακρινὴ ἐποχὴ τῆς εὐγένειας, τοῦ ἱποτισμοῦ καὶ τῶν ἀγνῶν αἰσθημάτων.

Μπορεῖ ἀλήθεια μεγάλη νὰ μὴν ὑπάρχη, μπορεῖ ἡ ὑπερβολὴ νὰ κυριαρχῇ. Ὁ ἀσύγκριτος Κορνάρος ὅμως κατόρθωσε ν' ἀγγίξει τὶς πιὸ λεπτὲς χορδὲς τῆς ψυχῆς μας, γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε ὅσο πρέπει τὴν πραγματικὴ, τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, αὐτὴν ποὺ ξέρεῖ ν' ἀνεβάζῃ

ψηλά ὅσους τὴν αἰσθάνονται ἀγνή καὶ ἄυλη, πολὺ ψηλά, ποὺ μόνον οἱ ἱππότες σὰν τὸ Ρώκριτο μποροῦν νὰ φτάσουν.

Ζαχαρένια Τσάπουρνα
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Θηλέων Πιερίας
ἐν Κατερίνῃ

Ο ΕΜΠΟΡΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Γουίλλιαμ Σαΐκσπηρ

Ἐνῶ ὁλόκληρη ἡ Δύση ξαναβρίσκει τὸ σφρῖγος της μετὰ τὴ χαλάρωση τοῦ σκοτεινοῦ μεσαίωνα, στὴν πολιτεία τοῦ Γιορκσάιρ τῆς Ἀγγλίας μεσουρανεῖ τὸ ἄστρο τοῦ Οὐίλλιαμ Σαΐκσπηρ, μιᾶς μορφῆς ποὺ πάλλεται ἀπὸ λυρικά πετάγματα, ποὺ σκύβει διψασμένα στὴν ἀνθρώπινη ὕπαρξη γυρεύοντας νὰ τὴν ξεσκεπάσῃ καὶ νὰ τὴν προσφέρῃ σ' ὅλες τὶς ἀκρότητές της. Νιώθουμε τὴν προσπάθεια αὐτὴ καθὼς ξετυλίγονται μπρὸς μας οἱ σκηνές, οἱ συγκρούσεις κι ἀκούγονται οἱ στοχασμοὶ τοῦ Ἐμπόρου τῆς Βενετίας. Τὸ ἔργο μπορεῖ ἄνετα νὰ χαρακτηριστεῖ ἀριστοῦργημα καὶ γιὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴ πλοκὴ του καὶ γιὰ τὶς ἀπλές καὶ συνάμα βαθεῖς του ἐννοιες καὶ γιὰ τὸ ἄκρατο πάθος του.

Τὸν ἄξονα, γύρω ἀπὸ τὸν ὁποῖο στρέφεται ὅλη ἡ κωμωδία, τὸν ἀποτελοῦν ὁ Γενάρος καὶ ὁ Σάυλωκ, δυὸ ἐντελῶς ἀντίθετοι χαρακτήρες, ποὺ κατορθώνουν ὥστόσο νὰ κρατήσουν τὴν ἰσορροπία τῶν γεγονότων. Ἀλλ' ἄς δοῦμε ποιὰ εἶναι αὐτὰ τὰ γεγονότα, ποὺ συνδέουν τὰ δυὸ αὐτὰ πρόσωπα.

‘Ο Γενάρος, πλούσιος έμπορος από τή Βενετιά, έχει τοποθετήσει όλα του τὰ χρήματα σ’ έμπορεύματα, πού αὐτὴ τὴ στιγμή ταξιδεύουν με τὰ καράβια του γιὰ διάφορα λιμάνια. Τότε ἀκριβῶς παρουσιάζεται ὁ συγγενής του Βασάνης καὶ τοῦ ζητεῖ ἓνα δάνειο ἀπὸ 3000 δουκάτα, γιὰ νὰ ἐμφανιστῇ καθὼς πρέπει στὴν πλουσιώτατὴ Πόρσια καὶ νὰ τὴ ζητήσῃ σὲ γάμο. ‘Ο Γενάρος, μιὰ πού δὲ διαθέτει μετρητὰ καὶ θέλει ὁλόψυχα νὰ βοηθήσῃ τὸ Βασάνη, ἀναγκάζεται νὰ προσφύγῃ στὸ γεροτοκογλύφο Σάυλωκ. Αὐτὸς μισεῖ τὸ Γενάρο, ἐπειδὴ ἐκεῖνος τὸν περιφρονεῖ καὶ γιὰ τὴν ἐβραϊκὴ καταγωγὴ του καὶ γιὰ τὸν τρόπο πού θησαυρίζει ἀπὸ τὸν ἰδρώτα τῶν ἄλλων, καὶ βρίσκει τώρα εὐκαιρία νὰ ἐκδικηθῇ.

Προσποιεῖται λοιπὸν μεγάλη προθυμία καὶ προσφέρεται νὰ δώσῃ τὰ χρήματα χωρὶς τόκο, μόνον πού χάριν ἀστεϊσμοῦ—ὅπως λέει—ζητεῖ τὴν ὑπογραφή συμφωνίας, με βάση τῆς ὁποίας, ἂν τὸ δάνειο δὲν ἔχῃ ἐπιστράφῃ σὲ τρεῖς μῆνες, ὁ Σάυλωκ θὰ μπορῇ ν’ ἀφαιρέσῃ μία λίτρα κρέας ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Γενάρου. ‘Η συμφωνία ἐκλείσῃ, τὸ δάνειο μετρήθηκε καὶ ὁ Βασάνης κατορθώνει νὰ πάρῃ τὴν ὁμορφὴ Πόρσια διαλέγοντας, κατὰ τὴ θέληση τοῦ νεκροῦ πατέρα της, ἀνάμεσα σὲ τρία κουτιά, ἓνα χρυσό, ἓνα ἀσημένιο κι ἓνα μολυβένιο, τὸ τελευταῖο καὶ τυχερὸ μετὰ τὴ φωτογραφία τῆς ἀγαπημένης του. ‘Εκείνη τοῦ χαρίζει ἓνα πολύτιμο δαχτυλίδι ἀπαγορεύοντας νὰ τὸ δωρίσῃ ὅπουδῆποτε, ἐνῶ στὸ μεταξὺ ἡ μονάκριβη θυγατέρα τοῦ Σάυλωκ Γιέτσικα ἔχει φύγει κρυφὰ μετὰ τὸ Λορέντσο, φίλο τοῦ Γενάρου. ‘Η προθυμία γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ χρέους φτάνει μαζί με τὴν ἀγγελία τῆς οἰκονομικῆς καταστροφῆς τοῦ Γενάρου, ὁ ὁποῖος, ἔχοντας γνώση τῆς σκληρότητάς τοῦ Σάυλωκ, ἐτοιμάζεται νὰ δώσῃ μιὰ λίτρα ἀπὸ τὴ σάρκα του, ζητώντας μόνο γιὰ τελευταία φορὰ νὰ δῇ τὸ Βασάνη.

‘Η Πόρσια, μαθαίνοντας τὴν κατάστασή του καὶ νιώθοντας τὴν ἀγάπῃ της γιὰ τὸ Βασάνη νὰ προεκτείνεται σὰν εὐγνωμοσύνη σὺν Γενάρο, προσφέρει πρόθυμα τὸ τριπλάσιο τοῦ δανείου. ‘Ο Σάυλωκ ὁμως, λαχταρώντας ἐκδίκηση, ἔχει κιόλας ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Δόγη τὴν πιστὴ τήρησιν καὶ ἐφαρμογὴ τοῦ βενετσιάνικου νόμου, ἀρνούμενος τὸ διπλάσιο τοῦ δανείου, πού τοῦ προσφέρει ὁ Βασάνης, ἐπειδὴ λογίζει τὸ Γενάρο συνένοχο στὴν ἀπαγωγὴ τῆς Γιέτσικας.

‘Ο Δόγης προτείνει νὰ ζητηθῇ ἡ γνώμη τοῦ διάσημου δικηγόρου Μπελάριο, πού στέλνει ἓνα νεαρὸ βοηθό του. Αὐτὸς ἀρχικὰ το-

νίξει τὸ ἀπόλυτο δίκιο τοῦ τοκογλύφου, πετυχαίνοντας ἔτσι νὰ κερδίση τὴν ἐμπιστοσύνη του. Τὸν παρακαλεῖ μάλιστα νὰ δεχτῇ τὰ χρήματα. Στὴν πεισματική ὁμως ἄρνηση τοῦ Ἑβραίου τοῦ δίνει τὸ δικαίωμα νὰ πάρῃ ὅ,τι τοῦ ἀνήκει: μιὰ λίτρα κρέας, ὁμως οὔτε σταγόνα αἷμα χριστιανικό. Ἐξάλλος τώρα ὁ Σάυλωκ ζητεῖ νὰ σώσῃ ὅ,τι μπορεῖ. Ἀλλὰ εἶναι πιά ἀργά νὰ πάρῃ πίσω τὸ δάνειο, ἀφοῦ τὸ εἶχε ἀρνηθῇ. Καὶ σὰ νὰ μὴ φτάνῃ αὐτό, ἄλλη βαρειά κατηγορία τὸν καταδίδωκει: ἡ ἐπιβουλὴ τῆς ζωῆς χριστιανοῦ. Γιὰ τιμωρία πρέπει νὰ παρᾶχωρήσῃ τὴ μισή του περιουσία στὸ θῦμα, τὴν ὑπόλοιπὴ στὸ κράτος καὶ νὰ ζητήσῃ χάρη γιὰ τὴ ζωὴ του ἀπὸ τὸ Δόγη. Ὁ Δόγης, μεγαλόψυχος, τοῦ χαρίζει τὴ ζωὴ καὶ ὁ δῦστυχος Σάυλωκ σέρνεται συντριμμένος ἔξω ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Ὁ Γενάρως κι ὁ Βασάνης προσφέρουν ἡγεμονικὴ ἀμοιβή στὸ νεαρὸ δικηγόρο, ἀλλὰ ἐκεῖνος ζητεῖ καὶ παίρνει τελικὰ τὸ δαχτυλίδι — δῶρο τοῦ Βασάνη. Ὅταν ὁ Βασάνης γυρίσῃ σπίτι, ἡ Πόρσια τοῦ κάνει αὐστηρὲς παρατηρήσεις, ἀλλὰ ἔπειτα τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι αὐτὴ μεταμφιεσμένη ἦταν ὁ νεαρὸς δικηγόρος, ἀφοῦ ἔπεισε τὸ Μπελάριο νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ στὴ δίκη. Σύγχρονα φτάνει ἡ φήμῃ ὅτι τὰ πλοῖα τοῦ Γενάρου ἔχουν σωθῇ. Ἐτοὶ τὸ ἔργο κλείνει μὲ τὸ θρίαμβο τῆς καλωσύνης ἐνάντια στὴν κακία, ἐνῶ ἀπὸ κάποια σχισμάδα τῆς πολυπρόσωπης σαικσπηρικής διάνοιας ἀργοκυλᾷ ἐλπιδοφόρα ἡ χαρμόσυνη ἀχτίδα τῆς αὐγῆς ἐνὸς νέου κόσμου δικαιοσύνης καὶ ἀγάπης.

Ὁλόκληρο τὸ ἔργο χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ καταπληκτικὴ σύλληψη τῆς πραγματικότητος καὶ καλλιτεχνικὴ ἀπόδοσή της. Ὅπως σ' ὅλα τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ ποιητῆ, ἔτσι καὶ στὸν «Ἐμπορὸ τῆς Βενετίας» οἱ χαρακτῆρες ποὺ κινοῦνται εἶναι ἄνθρωποι ὑπερβολικοί, οἱ διαστάσεις τους ξεπερνοῦν τὰ κοινὰ μέτρα τοῦ πραγματικοῦ, μολαταῦτα εἶναι ἀληθινοί, πειστικοί, ζοῦν μιὰ δική τους, παλμώδη ζωὴ, καὶ τοὺς ζεῖς, σοῦ μεταγγίζουν τοὺς ἐσωτερικοὺς κραδασμοὺς τους, σὲ ὑποβάλλουν καὶ σὲ συγκλονίζουν μὲ τὸ πυρετώδες πάθος ποὺ τοὺς κατακαίει. Ἀνεμοὶ σείουν τίς ψυχές τους καὶ ὁ σεισμὸς τους μεταδίνεται καὶ στὶς δικές μας ψυχές.

Ὅπως ἀναφέραμε, οἱ βασικοὶ χαρακτῆρες τοῦ ἔργου εἶναι ὁ Γενάρως—φορέας τῆς καλωσύνης—καὶ ὁ Σάυλωκ—βαστάζος τοῦ μίσους καὶ τοῦ πικρόχολου φθόνου. Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι καὶ οἱ δύο τους εἶναι τύποι-σύμβολα, ἀκραῖες δηλαδὴ καὶ κορυφαῖες ἐκ-

φράσεις μιᾶς ὁμοειδοῦς κατηγορίας χαρακτήρων, πού γίνονται μέτρα συγκρίσεως, ἔτσι καθὼς εἶναι ὑπερβολικοὶ καὶ δὲ συναντιοῦνται ἴσως στὴν καθημερινότητα. "Ἀλλωστε γι' αὐτὸ θεωρεῖται μεγάλος ὁ Σαϊκσπηρ, γιατί τέτοιοι τύποι-σύμβολα βρίσκονται πάντα στὰ χέρια ἑνὸς ἔμπειρου καὶ μεγάλου συγγραφέα καὶ ποτὲ μιᾶς μετριοτήτας. Δὲν εἶναι ἄψυχες μαριονέτες, ἀλλὰ ἔχουν στὴν ἀνέλιξη τοῦ ἔργου δική τους, αὐθύπαρκτη, αὐτοδύναμη ζωὴ.

Ὁ Γενάρος, ἡ ὥριμη ἀρετὴ, ἔχοντας γευτῇ ἀρκετὰ ὅ,τι εἶχε νὰ τοῦ προσφέρῃ τὸ σφρίγος, ἡ ὀρμὴ, ἡ τρικυμία τῆς νιότης, ἔχει τώρα τραβηχτῇ σ' ἕναν κόσμο καινούριο, πού εἶναι ὁ κόσμος τῆς καλωσύνης, τῆς αὐταπαρνήσεως. Εἶναι τὸ ἐπακόλουθο μιᾶς συνειδητοποιήσεως ὅτι ὅλα, πλοῦτη καὶ θρόνοι σαλεύουν, καθὼς ἀντίμαχοι ἄνεμοι τὰ χτυποῦν. "Ἀρα αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχία. Ἡ ψυχὴ τοῦ Γενάρου βρῆκε τὴ σωστὴ εὐτυχία: τὴν προέκταση τοῦ ἐγὼ στὸ σὺ, στὸν ἄνθρωπο καὶ στὸ Θεό, στὴν καλωσύνη. Μὴ μᾶς ξαφνιάζῃ ἡ θέσις τοῦ Γενάρου ἀπέναντι στὸ Σάβλωκ. Δὲν εἶναι ἀντίφαση στὴν καλωσύνη του, εἶναι ἀπλὴ προσαρμογὴ στὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του, μιᾶς ἐποχῆς πού ἀρνεῖται νὰ δεχτῇ στοὺς κόλπους της τὴν ἐβραϊκὴν γενιά.

"Ὅσο γιὰ τὸ Σάβλωκ, εἶναι τὸ γέννημα τοῦ χρήματος, τὸ θρέμμα του. Μονάχα ἐκεῖ βρίσκει σιγουριά, μόνο ἀπὸ κεῖ ἀντλεῖ δύναμη, μόνο αὐτὸ δροσίζει τὴν ψυχὴ του, πού φλέγεται ἀπὸ τὴ δίψα γιὰ μιὰ ζωὴ ἀσφαλισμένη. Ἡ συναίσθησις τῆς ὑπεροχῆς του μπρὸς στὸ μισητὸ ἀντίπαλο ἔχει πνίξει μέσα του τὸ ποντίκι κι ἔχει ξυπνήσει τὴν τίγρη καὶ τὸν πάνθηρα. Τὸ τραυματισμένο ἐγὼ κραυγάζει ἀσώπαστα, μέχρι πού νὰ ἐκδικηθῇ. Καὶ δὲν ὑπάρχει φωνὴ πιὸ σπαραχτικὰ ἀνήμερη ἀπὸ τὴ φωνὴ τοῦ ταπεινωμένου ἐγὼ. Καὶ τὸ δεῦτερο τραῦμα, ἡ ἀπαγωγὴ τῆς Γιέτσικας, δημιουργεῖ νέα φλόγωση τοῦ πρώτου. Τὸ αἶσθημα ὅμως τοῦτο ἀποτελεῖ σύνδρομο κι ὄχι κινεῖν αἶτιο, πού εἶναι τὸ μῖσος στὸ Γενάρο, γιατί αὐτὸς περιφρονώντας τον τὸν ἀναγκάζει νὰ ζαρῶνῃ, νὰ συνθλίβεται πνίγοντας τὴν ἀγανάκτησίν του.

Γύρω ἀπὸ τοὺς δυὸ αὐτοὺς ἀπόλυτους χαρακτήρες στρέφονται ἄλλα, δευτερεύοντα πρόσωπα, ἀπαραίτητα ὅμως γιὰ τὴν οἰκονομία τοῦ ἔργου. Εἶναι ἡ Πόρσια, τύπος ἐνάρετης κι ἐρωτευμένης γυναίκας, πού οἱ ἐκδηλώσεις της πουθενὰ δὲν ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τὴ γραμμὴ τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς τῶν τίμιων ἀνθρώπων. "Ὅσο γιὰ τὸ Βασάνη, εἶναι ἡ ἔκφρασις στοχαστικῶν παρατηρήσεων τοῦ δημιουρ-

γοῦ. Μὲ τὸ στόμα του ἡ ἐκτίμηση, ἡ ἀξιολόγηση βρίσκουν τὴ σωστὴ τοποθέτησή τους. Οἱ Γιέτισικες, οἱ Γρατιανοί, οἱ Σαχλότοι τέλος εἶναι τὰ στοιχεῖα πὺ ζητοῦν τὴ χαλάρωση τῆς ἐντάσεως τῶν Γενάρων καὶ τῶν Σάυλωκ.

Μὲ λίγα λόγια ὁ ποιητὴς μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐναλλαγὲς πετυχαίνει τὴ διαρκὴ ἐγρήγορηση τοῦ πνεύματος, ἐνῶ ταυτόχρονα δίνει τὴ συγκλονιστικὴ αἴσθηση ἀλλὰ καὶ τὴν κάθαρση τοῦ δράματος τῆς ζωῆς καὶ φωτίζει τοὺς δρόμους τῆς μοίρας τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Ἰωάννα Τριπολίτου

Τάξις ΣΤ΄

Β΄ Γυμνάσιον Θηλέων Λαρίσης

Α' ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΦΑΟΥΣΤ Ή Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΓΝΩΣΙΝ

Εἰς μίαν σκοτεινὴν κάμαραν εἰς γέρων, ὁ Φάουστ, κάθεται ἐμπρὸς εἰς τὸ γραφεῖον του. Εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν προσεπάθησε νὰ εὕρῃ τὴν μίαν, τὴν ἀπόλυτον γνῶσιν, τὴν γνῶσιν τοῦ θεοῦ. Γέρων πλέον ἀναλογίζεται τὸν βίον του καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ὅλαι αἱ προσπάθειαι τοῦ ὑπῆρξαν μάταιαι. Ἐσπούδασε φιλοσοφίαν, νομικὴν, ἱατρικὴν, χωρὶς ὅμως οὐδεμίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐπιστῆμας νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ, ἀκριβῶς διότι ἦσαν ἐπιστῆμαι ἀνθρώπιναι, ἐφ' ὅσον ἡδυνήθη νὰ τὰς μελετήσῃ, καὶ ἐπομένως μερικαὶ καὶ πεπερασμέναι. Τὴν μοναδικὴν γνῶσιν θὰ εὕρισκεν ὁ Φάουστ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ αἰσθητοῦ, εἰς τὴν μεταφυσικὴν, κυρίως διὰ τῆς πίστεως καὶ ὄχι διὰ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Ἐμελέτησεν οὗτος φιλοσοφικὰ συστήματα καὶ ὄχι τὴν πραγματικὴν φιλοσοφίαν, τὸ ἀνθρώπινον δίκαιον καὶ ὄχι τὸ θεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ σπουδάσῃ, ἐζήτησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἡ ὁποία θεραπεύει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, νὰ ἐννοήσῃ τὸ θεῖον. Τίθεται ὅμως τὸ ἐρώτημα: διατί ἡ θεολογία, ἡ ὁποία πραγματεύεται περὶ τοῦ θεοῦ, δὲν ἱκανοποίησε τὸν Φάουστ; Ἀκριβῶς διότι εἰς τὸν Φάουστ ἔλειπεν ἡ πίστις, τὴν ὁποίαν ἡ θεολογία ἀπαιτεῖ, διὰ νὰ εὕρῃ κανεὶς εἰς αὐτὴν τὴν λύτρωσιν. Φέρει ὁ Φάουστ τοὺς τίτλους τοῦ «μáγιστρον», τοῦ «δόκτορα», οἱ ὅποιοι τὸν ἀναγκάζουν νὰ διδάσκῃ, ἐνῶ δὲν γνωρίζει τίποτε διὰ νὰ διδάξῃ, ὅπως ὁ ἴδιος παραδέχεται χλευάζοντας τὸν ἑαυτὸν του. Διαφέρει οὗτος κατὰ πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους «σοφοὺς», οἱ ὅποιοι πιστεύουν ὅτι μποροῦν νὰ διδάξουν κάτι καλόν, ν' ἀλλάξουν ἴσως τὸν κόσμον.

Αὐτὴ ἡ συναισθησις τῆς ἀγνοίας του εἶναι τὸ δρᾶμα τοῦ Φάουστ καὶ ὑπῆρξεν ἀκριβῶς ἡ αἰτία τοῦ διχασμοῦ τῆς ψυχῆς τοῦ Γκαίτε μέχρι τῆς γεροντικῆς του ἡλικίας. Τὸ τίμημα τῆς αὐτογνωσίας ταύτης εἶναι ὅτι ὁ Φάουστ ἔχει χάσει κάθε χαράν, διότι ἀπαρνούμενος τὰς συμβατικὰς ἱκανοποιήσεις τῆς κοινωνίας, τὴν δόξαν, τὴν ὑπόληψιν, τὸν πλοῦτον, ἐζήτησε τὴν ἀπόλυτον εὐδαιμονίαν, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ ἔδιδεν ἡ ἀπόλυτος γνῶσις. Ἐφ' ὅσον ὅμως δὲν εὕρισκε τὴν ἀληθῆ γνῶσιν, εἶναι δυστυχὴς καὶ παραδέχεται ὅτι «μῆτε σκυλὶ ἔτσι θὰ ἔλεγε νὰ ζῇ». Εἰς μίαν τελευταίαν προσπάθειαν νὰ εὕρῃ τὴν λύτρωσιν,

καταφεύγει εις την μαγείαν. Ἡ μαγεία, τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν ὁποίαν τοποθετεῖται ὁ Φάουστ ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον, ἐδιδάσκετο εἰς τὰ πανεπιστήμια, ὁ ἴδιος δὲ ἡσχολήθη μὲ αὐτὴν εἰς τὴν Κρακοβίαν. Ἐλπίζει ὁ Φάουστ ὅτι τὰ μαγικά πνεύματα θὰ τοῦ ἀποκαλύψουν τὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι συνέχουν τὸν κόσμον, θὰ τοῦ ἐξηγήσουν τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως, θὰ τοῦ παρουσιάσουν τὰ ὄντα εἰς τὴν ἀρχέγονον μορφήν των.

Στρέφεται κατ' ἀρχάς πρὸς τὴν φύσιν, ἡ ὁποία διὰ τὸν Γκαίτε εἶναι τὸ μέρος ὅπου ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ εὕρῃ ὁμορφίαν, νὰ πλησιάσῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ θεραπεύσῃ τὴν ψυχὴν του. Ὁ Φάουστ πιστεύει ὅτι εἰς τὴν φύσιν θὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὰ γήινα καὶ τὴν ἔνωσιν μὲ τὸ θεῖον, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτήν. Εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν φύσιν εὐρίσκεται τὸ σπουδαστήριον τοῦ Φάουστ, ἓνας τόπος δυσάρεστος, γεμᾶτος βιβλία καὶ ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα. Τὰ βιβλία τοῦ καταπιέζουν τὴν ψυχὴν, δεσμεύουν τὸν νοῦν του καὶ τὸν ἐμποδίζουν νὰ εὕρῃ τὴν μίαν γνῶσιν, ἐφ' ὅσον ἐπηρεάζουν τὴν σκέψιν του μὲ τὰς σχολαστικὰς καὶ πεπερασμένας γνώσεις, τὰς ὁποίας προσφέρουν. Ὅταν ὁμως ἀποφασίξῃ νὰ βγῇ ἔξω, παίρνει ὡς σύντροφον ἓνα βιβλίον μαγείας. Τίθεται τῶρα τὸ ἐρώτημα: δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀποδεσμευθῇ πλήρως ἀπὸ τὰ βιβλία ἢ μήπως βοηθούμενος ἀπὸ αὐτὰ δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς δημιουργοῦ δυνάμεως διὰ τῆς γνώσεως καὶ τοῦ συναισθήματος; Ὁ Φάουστ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν μέσσην ὁδὸν ἠκολούθησε.

Ἀνοίγοντας τὸ βιβλίον βλέπει πρῶτον τὸ σημεῖον τοῦ Πνεύματος τοῦ Κόσμου, τὸ ὁποῖον συμβολίζει τὴν δύναμιν, τὴν δημιουργήσασαν τὸ σύμπαν. Ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸν πανθεῖσμόν καὶ τὸν ἐνισμὸν ὁ Γκαίτε θεωρεῖ τὴν φύσιν ὡς μίαν ὁλότητα, ὅπου τὰ πάντα ἀλληλοεξαρτῶνται καὶ ἐπιδρουν ἀμοιβαίως. Αἱ ἴδιαι δυνάμεις διέπουν τὸν ἄνθρωπον, τὴν φύσιν, τὸν οὐρανὸν καὶ πληροῦν μὲ ἁρμονίαν τὸ σύμπαν. Ὁ Φάουστ ὁμως παρὰ τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην μεταπίπτει καὶ πάλιν εἰς ἀπόγνωσιν, διότι ἀντιλαμβάνεται μὲν ὅτι ὑπάρχει μία ἀνωτέρα δύναμις, δὲν συλλαμβάνει ὁμως τὴν οὐσίαν τῆς, βλέπει τὰς μυστικὰς δυνάμεις νὰ ἐνεργοῦν εἰς τὸν κόσμον, δὲν δύναται ὁμως ὁ ἴδιος νὰ μετὰσχῃ εἰς τὴν δημιουργὸν δράσιν των. Διὰ τοῦτο, ὅπως καὶ οἱ φιλόσοφοι μετὰ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον ἐστράφησαν διὰ τοῦ Σωκράτους εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὁ Φάουστ καλεῖ τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς, τὸ ὁποῖον

συμβολίζει την Ιστορίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ Πνεῦμα τοῦτο τοῦ εἶναι πλέον οἰκεῖον καὶ τοῦ δίδει δύναμιν. Τότε μαγικὰ σημεῖα ἐμφανίζονται καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς παρουσιάζεται μετ' ὅλην τὴν ἰσχύν του καὶ τρομάζει τὸν Φάουστ. Φοβεῖται ὁ Φάουστ διὰ τὴν πτώσιν τοῦ ἰδίου του ἑαυτοῦ, διότι ἀπὸ τὸ πνεῦμα τὸ ὅποιον περιεφρόνησεν εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ζητεῖ τὴν λύτρωσιν. Τὸ Πνεῦμα χλευάζει τὸν Φάουστ, ὁ ὅποιος, ἀφοῦ συγκεντρώσῃ ὅλην τὴν δύναμίν του, φωνάζει ὅτι εἶναι ὅμοιος μετ' αὐτοῦ. Τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς μετ' ἀπάροδον τῶν αἰώνων δημιουργεῖ τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν· ἡ πορεία δὲ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς ἔθεσεν εἰς τὴν Γῆν, ὅπως λέγει τὸ ἴδιον τὸ πνεῦμα. Ἐφ' ὅσον ὅμως τοῦτο εἶναι αἰώνιον, ὁ Φάουστ ὡς ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὅμοιος μετ' αὐτό, διότι δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ ἢ ἔννοια «ἀνθρωπότης» μετ' τὴν ἔννοιαν «ἄνθρωπος». Ὄταν τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς φεύγῃ, ὁ Φάουστ διερωτᾷται μετ' ποῖον ὁμοιάζει αὐτός, ὁ ὅποιος ἐπλάσθη καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ

Ἦθέλησεν ὁ Φάουστ νὰ ὑπερβῇ τὰ ἀνθρώπινα ὅρια καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη ὁμοίωσιν μετ' τὸ θεῖον, ἀντελήφθη ὅμως ὅτι αἱ δυνατότητές του ἦσαν περιορισμέναι ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν φύσιν του τὴν συνισταμένην ἐκ πνεύματος καὶ ὕλης. Καὶ αὕτη ἀκριβῶς ἡ διαμάχην μεταξὺ τῶν στοιχείων τούτων, τὴν ὁποίαν ὁ Γκαίτε θίγει εἰς τὸν πρῶτον μονόλογον τοῦ Φάουστ, ἀποτελεῖ πρόβλημα αἰώνιον.

Κατερίνα Κότσαλη

Τάξις ΣΤ'

Β' Ἀρσάκειον Γυμνάσιον Ψυχικοῦ

"ΑΝΟΙΞΗ,, ΤΟΥ ΒΟΤΤΙΤΣΕΛΛΙ

"Ανοιξη! "Ηρθε και σκόρπισε παντού όμορφιές. Γεμάτος χρώματα, άρώματα και μελωδικούς ήχους ό κάμπος. Πανηγύρι γιορταστικό, πανηγύρι χαράς, ξεφάντωμα ζωής. Πόσους δέν έχει έμπνεύσει ή πανέμορφη! Τήν παίρνουν ποιητές και τή μετασχηματίζουν σέ στίχο, τήν παίρνουν ζωγράφοι και τή μετουσιώνουν σέ ζωή.

Μποττιτσέλλι "Αλέξανδρος. Τό όνομα αυτό ανήκει σ'έναν από τούς μεγαλύτερους ζωγράφους τής "Ιταλικής "Αναγεννήσεως. Τό πλούσιο ταλέντο του έκδηλώθηκε νωρίς και κάλυψε όλες τις μορφές ζωής, ό,τι συγκινοῦσε βαθύτατα τήν ψυχή του. "Η "Ανοιξη, ή πανέμορφη τούτη θεά, δέν ήταν δυνατό νά μὴν τόν συγκλονίση. Τόν συντάραξε βαθιά και άπόρροια αὐτῆς τῆς ταραχῆς παραμένει ως σήμερα ή άθάνατη «PRIMAVERA» του.

"Ο πίνακας εἶναι άλληγορικός, αλλά εἶναι όλος χαρά, όλος εὐθυμία, εἶναι γεμάτος "Ανοιξη. Πρὸς τὰ δεξιὰ ό Ζέφυρος προσπαθεῖ νά πιάση τή Χλωρίδα, πού σκορπᾷ άφθονα λουλούδια και μαγεύει

μέ τη χάρη και την ομορφιά της. Ἡ Ἀφροδίτη στο κέντρο, σύμβολο τῆς ἀνθρωπότητας, κατ' ἄλλους σύμβολο τῆς μητρικῆς ἀγάπης. Κατόπιν οἱ τρεῖς Χάριτες, πού χορεύουν ἀρμονικά, καί τελευταῖος ὁ Ἑρμῆς. Σάν ἐπιστέγασμα καί κορωνίδα τοῦ θαυμάσιου πίνακα ὁ Ἑρως μέ προτεταμένο τὸ βέλος του, ἔτοιμος νὰ λαβώσῃ καρδιὲς ἀφημένες στοῦ διαβά του.

Ὁ πίνακας αὐτὸς εἶναι ὅλος Ἀνοιξη, ὅλος φῶς, ὅλος ζωντάνια καί χάρη. Ὁ ζωγράφος ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν Ἀνοιξὴ ἀπεικόνισε τὰ σύμβολά της, πού τὰ ἔλαβε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία, τὴν ἐξαιρετικὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως σὲ κάθε εἶδος τέχνης. Ὅλα συνθέτουν ἕναν ἀνεπανάληπτο πίνακα τῆς Ἀνοιξῆς. Τὰ δέντρα φωνάζουν Ἀνοιξὴ, τὸ ὁμορφο πρόσωπο τῆς Ἀφροδίτης φωνάζει Ἀνοιξὴ καί τὰ βέλη τοῦ θεοῦ Ἑρῶτα κι αὐτὰ φωνάζουν Ἀνοιξὴ. Ὅλα εἶπαν Ἀνοιξὴ, ὅλα γέμισαν Ἀνοιξὴ. Καί ἡ δική μου ἡ ψυχὴ, πού τὴ νιώθω ἀνάλαφρη, ἀναγαλλιάζει, χαίρεται, παρασύρεται καί φωνάζει «Ἀνοιξὴ»!

Ἀνδρέας Ἀν. Μπογιόπουλος

Τάξις Α΄

Γυμνάσιον Ἀρρένων Χαλανδρίου

ἝΠΡΟΣΜΟΝΗ,,

Τοῦ Νικηφόρου Λύτρα

Ἔχω ἐμπρὸς μου ἕνα πίνακα τοῦ Νικηφόρου Λύτρα. Εἶναι ἡ «Προσμονή», ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα καί πλέον ἀντιπροσωπευτικὰ ἔργα τῆς ἡρεμῆς ἰδιοσυγκρασίας καί τῆς μεγάλῃς εὐαισθησίας τοῦ ζωγράφου, τοῦ ὁποῖου ἡ τέχνη ἀποτελεῖ, μέ τὴν τέχνην τοῦ Γύζη, τὸ στερεώτερον θεμέλιον τῆς νεοελληνικῆς ζωγραφικῆς. Εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Λύτρα, ὁ ὁποῖος διέπρεψεν εἰς τὴν ἠθογραφίαν, ἀντικατοπρίζεται ἡ ἀγάπη του διὰ τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν καί τὸ ἑλληνικὸ σπίτι.

Εἰς τὸν πίνακα αὐτὸν ὁ Λύτρας παρουσιάζει μίαν νεαρὰν κόρην ἐν ἀναμονῇ. Εἶναι ὀρθή ἐμπροσθεν μικροῦ παραθύρου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον βλέπομεν ἓνα κομμάτι γαλανοῦ οὐρανοῦ. Ἐν καὶ δὲν φαίνεται ἡ ἔκφρασις τῆς κοπέλλας, ἡ ἀναμονὴ εἶναι τέλεια δοσμένη εἰς τὴν στάσιν τοῦ σώματός της. Ἀλήθεια, πόση τέχνη ὑπάρχει εἰς τὸ ἀνασκήνωμα τῶν ποδιῶν, τὸ τέντωμα τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ λαιμοῦ, τὸ σήκωμα τῆς κεφαλῆς καὶ τὸ στήριγμα τοῦ σώματος εἰς τὰς χεῖρας! Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικότης καταπλήσσουν. Ἡ τόση ἀνυπομονησιὰ φανερώουν ὅτι δὲν πρόκειται διὰ προσμονὴν πατρὸς ἢ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν προσμονὴν τοῦ ἀγαπημένου.

Φαντάζομαι πρὶν ἀπὸ ὀλίγα λεπτὰ τὴν κοπέλλα νὰ κάθεται ἡσυχὰ μὲ ὄνειροπόλον βλέμμα εἰς τὸν πάγκον της καὶ νὰ κεντᾷ. Ξαφνικὰ ἡ ἡσυχία εἰκόνα ἀνατρέπεται. Καλπασμὸς ἀλόγου ἀκούγεται εἰς τὸν δρόμον καὶ ἡ κοπέλλα σηκώνεται ἀμέσως καὶ σπεύδει εἰς τὸ παράθυρον ρίχνοντας πίσω της βιαστικά καὶ ἀνέμελα τὸ κέντημά της, τίς κλωστὲς καὶ τίς βελόνες. Τὸ λυγρὸ κορμί, τὸ ἀπλὸ κτένισμα, τὸ παιδικὸν πρόσωπον φανερώουν τὴν νεαρὰν ἡλικίαν της. Δίπλα εἰς τὸ παράθυρον ὁ κρίνος μὲ τὰ δύο κατάλευκα ἄνθη του καθὼς καὶ ἡ λευκὴ, ἀπέριττη φορεσιὰ της δείχνουν τὴν ἀγνότητα καὶ ἀθωότητα τῆς ψυχῆς της.

Τὰ χρώματα ποὺ χρησιμοποιεῖ ὁ καλλιτέχνης, ἁρμονικὰ συνδυασμένα, εἶναι φωτεινὰ καὶ χαρούμενα. Δείχνουν ἀτμόσφαιραν θερμὴν καὶ ἡμέραν ἡλιόλουστον.

Ὡς σύνολον ὁ πίναξ αὐτὸς εἶναι μία εἰκὼν τρυφερά καὶ συγκινητική. Μὲ ἄπειρον εὐαισθησίαν ὁ ζωγράφος ἔχει χαράξει καὶ τὴν παραμικρὰν λεπτομέρειαν, ἔχει βάλει καὶ τὴν παραμικρὰν γραμμὴν. Κοιτάζοντάς τον κανεὶς σκέπτεται ὅλας τὰς συγκινήσεις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, τὸ τρελλὸ κτύπημα τῆς καρδιᾶς καὶ τὴν εὐτυχισμένην προσμονὴν. Ἡ ψυχὴ του γεμίζει τρυφερότητα, τὸ βλέμμα γλυκαίνει καὶ τὸ μυαλὸ φεύγει λίγο ἀπὸ τὸ καθημερινὸν ἄγχος εἰς τὴν θέαν τῆς ἀθώας καὶ γλυκείας αὐτῆς σκηνῆς τῆς προσμονῆς.

Ἀγγελικὴ Χατζῆ

Τάξις Γ'

Β' Γυμνάσιον Θηλέων Λαρίσης

“ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ,,

τοῦ Νικηφόρου Λύτρα

«Καλὴν ἡμέραν, ἄρχοντες, ἂν εἶναι ὁρισμός σας,
Χριστοῦ τὴν θείαν γέννησιν νὰ εἰπῶ στ' ἄρχοντικό σας».

Βλέποντας τὸ θαυμάσιο πίνακα τοῦ Νικηφόρου Λύτρα «Τὰ Κάλαντα» νομίζει κανεὶς ὅτι ἀκούει τὶς χαρούμενες φωνοῦλες τῶν παιδιῶν, ποὺ τὴν ἅγια αὐτὴ μέρα τῆς Χριστιανωσύνης βγαίνουν στοὺς δρόμους, γιὰ νὰ ψάλουν τὰ πατροπαράδοτα «Καλήμερα».

—Νὰ τὰ ποῦμε;

Ἡ συνηθισμένη αὐτὴ ἐρώτηση φαίνεται ὅτι πῆρε καταφατικὴ ἀπάντησιν, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ ὅτι τὰ πέντε παιδιὰ ἔχουν ἤδη ἀρχίσει νὰ παίζουν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ χαρούμενη ἐκφραση, ποὺ παιχνιδίζει στὰ μάτια τοὺς. Τὰ παιδιὰ ἐλπίζουν σὲ μερικά χρήματα ἢ κουραμπιέδες ἢ μελομακάρονα. Εἶναι ὅμως ἀμφίβολο ἂν θὰ πάρουν ὅσα ἐλπίζουν.

Ἡ ἀπεικόνισις τῶν πέντε παιδιῶν εἶναι ἀριστοτεχνικὴ. Ὅλα φοροῦν ἐθνικὰς ἐνδυμασίαις, πρᾶγμα ποὺ προδίδει ὅτι βρισκόμαστε σὲ χωριό. Ἀπὸ τὰ σκουφάκια ποὺ φοροῦν καταλαβαίνουμε ὅτι ἡ νύχτα δὲν εἶναι καὶ τόσο γλυκιά. Ἐνα παιδί παίζει φλογέρα, ἕνα ἄλλο τύμπανο καὶ τὰ ὑπόλοιπα τρία τραγουδοῦν.

Τὸ σπῖτι φαίνεται καλιό, μὲ ψηλὸ μαντρότοιχο καὶ μιὰ γλάστρα στ' ἕνα περβάζι. Ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ τοίχου, δίπλα στὰ κλαδιὰ ἐνδὸς δέντρου, μὲ φόντο τὸ ἀσημένιο φεγγάρι προβάλλει ἕνα κεφάλι παιδικό. Τί νὰ σημαίῃ ἄραγε;

Ἴσως εἶναι τὸ «δυνατὸ παιδί» τῆς γειτονιάς καὶ περιμένει μὲ ἀνυπομονησίαν νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ τὰ χρήματα ἢ τὰ γλυκὰ καὶ νὰ τοὺς τ' ἀρπάξῃ. Ἔτσι μᾶς ἔρχονται ἔντονα στὸ νοῦ ὁ Παλούκας ἀπὸ «Τῆς Κοκκῶνας τὸ σπῖτι» τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἴσως ὅμως καὶ νὰ ἀδικήσαμε τὸ καημένο τὸ παιδί. Τὸ πρόσωπό του, ἀνέκφραστο, δὲ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ καταλάβουμε ἂν κοιτάζει τὰ παιδιὰ μὲ ζήλεια ἢ μὲ παράπονο. Ἄν κοιτάξῃ μὲ παράπονο, εἶναι φανερὴ ἡ αἰτία: δὲ βρῆκε παρὰ ἕνα ἢ δὲν ἔχει μουσικὸ ὄργανο, γιὰ νὰ πῇ κι αὐτὸς τὰ Κάλαντα.

Ὅμως ἂς ἀφήσουμε τοὺς χαμένους κι ἂς ξαναγυρίσουμε στοὺς

κερδισμένους αὐτοῦ τοῦ πίνακα: τὰ παιδιὰ. Πόσα ὄνειρα ἐκφράζονται στὰ ὄμορφα, μελαχροινὰ πρόσωπά τους!

—“Αν μαζέψω μπόλικά λεπτὰ, θὰ πάω μὲ τὸν πατέρα μου στὴν πόλη καὶ θ’ ἀγοράσω ἐκεῖνο τ’ ὥραϊο τραινάκι, ποῦ εἶδα στὴ βιτρίνα τίς προάλλες.

—“Αν μαζέψω ἄρκετὰ χρήματα, θὰ τὰ δώσω στὴ χήρα μητέρα μου, ν’ ἀγοράσῃ κρέας νὰ φᾶμε τὴν Πρωτοχρονιά.

“Αν...ἂν... Πόσα «ἂν»! Θὰ πραγματοποιηθοῦν ἄραγε; Τουλάχιστον ἀπὸ τὴν κυρά, ποῦ ἔχει βγεῖ στὴν ἐξώπορτα, δὲν μποροῦμε νὰ καταλάβουμε. Τὸ πρόσωπό της ἐκφράζει δυσφορία, χαρά, συμπόνια; “Αγνωστο.

“Ὀλη ἡ σύνθεση ἀποτελεῖ ἓνα ἐξοχο σύνολο. Ὁ Λύτρας ἔχει σταθῇ καὶ στίς πιὸ ἀσήμαντες γιὰ μᾶς, ἀλλὰ τόσο σημαντικὲς γιὰ ἓνα ζωγράφου, λεπτομέρειες. Δὲν ἔχει παραλείψει οὔτε τὴ σκούπα στὴν ἐξώθυρα, τὸ καζάνι στὴν αὐλή, τὸ παιδί στὰ χέρια τῆς χωριάτισσας.

Αὐτὸς εἶναι ὁ πίνακας τοῦ Νικηφόρου Λύτρα «Τὰ Κάλαντα». “Ενας ἀπὸ τοὺς ὠραιότερους πίνακες, ποῦ ἔχουν φιλοτεχνήσει οἱ “Ελληνες ζωγράφοι. Ἀληθινὸ κόσμημα.

Δημήτριος Καλογεράκης

Τάξις Δ'

Γ' Γυμνασιὸν Ἀρρένων Πειραιῶς

“ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΚΟΛΕΙΟ”

Τοῦ Γύζη

“Ὁ ἀριστουργηματικὸς αὐτὸς πίναξ τοῦ Νικολάου Γύζη μᾶς μεταφέρει εἰς τὸ παρελθόν, εἰς τοὺς μαύρους χρόνους τῆς τουρκοκρατίας, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ καλόγηρος ἐκπαιδεύει τοὺς “Ελληνόπαιδας εἰς τὸ «Κρυφὸ σκολεῖο» καὶ συγκρατεῖ ἄγρυπνον τὴν ἐθνικὴν ψυχὴν καὶ τὴν πίστιν.

Ὅπως φαίνεται καὶ εἰς τὴν εἰκόνα, ὁ καλόγηρος μὲ τὴν ἰσχυρὴν ὄψιν κάθεται εἰς τὸ μέσον τῶν παιδιῶν καὶ μὲ τὴν βραχνὴν φωνὴν του νοθετεῖ καὶ διδάσκει. Εἰς τὰς χεῖρας του κρατεῖ τὸ ἱερὸν βιβλίον καὶ ἐξηγεῖ εἰς τοὺς μαθητάς του τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας. Τοῦτο καταδεικνύεται ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ δακτύλου του. Οἱ λόγοι του προκαλοῦν ζωηρὸν ἐνδιαφέρον. Τοῦτο τὸ συμπεραίνομεν ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα μὲ μεγάλῃν ἀφοσίωσιν παρακολουθοῦν τὸν διδάσκαλόν των. Τὸ ἕνα μάλιστα ἐξ αὐτῶν, τὸ καθήμενον πλησίον του, ἔχει σταματήσει τὰς σημειώσεις του παρασυρθέν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ καλογήρου. Τὰς σημειώσεις τὰς γράφει μὲ ἕνα φτερό.

Ὡς καθίσματα χρησιμεύουν διφθέραι καὶ ξύλινα ἀντικείμενα.

Εἰς τὴν εἰκόνα διακρίνεται καὶ ἕνα ἄλλο πρόσωπον, τὸ ὁποῖον πιθανὸν ἔφθασε πρὸ ὀλίγου, διότι κάτω εἰς τὸ πάτωμα εὑρίσκεται τὸ μικρὸν φορτίον του. Ἦλθε, εἴτε διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ κάποιαν εἰδήσιν εἴτε διότι καταδιώκεται ἀπὸ τοὺς κατακτητάς. Καὶ αὐτὸς ὅμως ἔχει ἀφοσιωθῇ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ καλογήρου καὶ παρακολουθεῖ μὲ προσοχήν, ὅπως μαρτυροῦν οἱ ἀνοικτοὶ ὀφθαλμοὶ του.

Ἡ αἰθουσα, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ εἰκὼν, εἶναι πολὺ πτωχική. Εἰσέρχεται κανεὶς εἰς αὐτήν, ἀφοῦ κατέλθῃ τέσσαρας βαθμίδας, ποὺ εὑρίσκονται δεξιὰ. Οἱ τοῖχοι εἶναι χαλασμένοι καὶ δὲν ἔχουν ὁμοίομορφον χρῶμα. Πιθανὸν νὰ εἶναι κελλὶ ἐνὸς μοναστηριοῦ ἢ διαμέρισμα μιᾶς κατ'ἀκόμβης. Ἡ ἐπίπλωσις πολὺ ἀπλῇ: ἕνα χαμηλὸ τραπέζι, ἕνα κιβώτιο, ἕνα πιθάρι, μερικὲς διφθέρες καὶ ὀλίγα σκορπισμένα βιβλία ἀποτελοῦν ὅλον τὸν διάκοσμον, ὁ ὁποῖος ἐν τούτοις ζωντανεῖ μὲ ἀκρίβειαν ἕνα γεγονὸς τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Παρουσιάζει τὸ «Κρυφὸ σκολεῖο», ὅπου ἐπὶ τετρακόσια χρόνια ἐκαλλιεργεῖτο ἡ ἐθνικὴ ἰδέα καὶ ἐθερμαίνετο ἡ πίστις εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Νικόλαος Γύζης μὲ ἐκφραστικὴν δύναμιν μοναδικὴν ἐφιλοτέχνησε τὸν περίφημον αὐτὸν πίνακα.

Κωνσταντινιά Βοζίκη

Τάξις Ε'

Γυμνάσιον Ἀλυστράτης

“Ο ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΟ ΟΡΟΣ ΤΩΝ ΕΛΑΙΩΝ”

του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου

Είναι αδύνατο μέσα στη θλίψη της Μεγάλης Έβδομάδας να μην έρθη στο νοῦ μας μιὰ εἰκόνα: τὸ ἀθάνατο ἀριστούργημα ἑνὸς μεγάλου Ἑλλήνα ζωγράφου, ποῦ, καμωμένο στὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἐκεῖ στὸ Τολέδο, παραμένει πάντοτε τὸ ὑπέροχο δεῖγμα τοῦ Θείου Πάθους καὶ τῆς μεγάλης θυσίας.

Γεννημένος ὁ Θεοτοκόπουλος στὴν Κρήτη κάνει σπουδὲς στὴν Ἰταλία καί, μολονότι μεταφυτεύεται στὴν Ἰσπανία, παραμένει τελικὰ βυζαντινός. Εἶναι «Ὁ Ἑλληνας», EL GRECO.

«Ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν» εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῆς δημιουργίας του. Εἶναι ἀπὸ τὰ περισσότερο φημισμένα ἔργα τοῦ ὅπως καὶ «Ἡ ταφή τοῦ κόμητος Ὁργκάθ», «Ὁ αἶρων τὸν σταυρὸν Αὐτοῦ» καὶ «Ὁ διαμελισμὸς τῶν ἱματίων», δημιουργήματα τῆς ὠριμότητάς του.

Ὁ Θεοτοκόπουλος ὑπῆρξε πράγματι μεγάλος ζωγράφος. Τὸ διαπιστώνει κανεὶς εὐκόλα παρατηρώντας τὸν πίνακα αὐτὸ μὲ τὴ θαυμάσια ἔκφραση, ποῦ εἶναι συγκεντρωμένη στὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἱσχνὰ μέλη. Στὸ μέσον περίπου τοῦ πίνακα εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς γονατιστός. Ἀριστερά, ἀνάμεσα στὰ σύννεφα, παρουσιάζεται ὁ ἄγγελος. Παραπέρα κοιμῶνται οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι καὶ στὸ βάθος δεξιὰ, σὲ μιὰ στροφή τοῦ δρόμου, ἐμφανίζεται ἡ συνοδεία τῶν στρατιωτῶν μὲ τίς λόγχες, ποῦ ἀστράφτουν στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Ὁ καλλιτέχνης δὲ δίνει σημασία στὶς καμπύλες καὶ στὴν πλαστικότητα τοῦ σώματος ἀλλὰ στὴν παρουσία τοῦ ἐξαυλωμένου ἀνθρώπου. Στὸ κουρασμένο πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ διακρίνει κανεὶς ὅλο τὸν πόνο καὶ τὸ τραγικὸ λύγισμα στὴν κρίσιμη στιγμή τοῦ θανάτου, τῇ μεγάλῃ πίκρᾳ νὰ καθρεφτίζεται στὸ θεῖο βλέμμα, στὸ κουρασμένο λιπόσαρκο σῶμα. Ἀκόμη καὶ ἡ κίνηση τῶν χεριῶν, αὐτῶν τῶν περιέργων χεριῶν τοῦ Γκρέκο μὲ τὰ λεπτά, μακριὰ δάχτυλα, μαρτυρεῖ τὸν πόνο ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόφαση. Ἔτσι, καθὼς ὁ Ἰησοῦς χαμηλώνει τὰ χέρια μὲ ἀνοιχτὲς τίς παλάμες, μοιάζει νὰ συγκατανεῦθαι στὰ λόγια τοῦ ἀγγέλου: «Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου». Μέσα ὅμως ἀπὸ ὅλη τὴν τραγικότητα τῆς βασανισμένης μορφῆς του διακρίνει κανεὶς καὶ τὸ μεγαλεῖο ἑνὸς Θεοῦ. Τὸ ἱσχνὸ πρόσωπό Του φανερώνει

τὸν ἀνθρώπινο πόνο καὶ τὸ θεϊκὸ μεγαλεῖο, τὴν πίκρα τὴν ἀβάσταχτη μὰ καὶ τὴν ἐγκαρτέρηση, τὸ λύγισμα μιᾶς στιγμῆς: «Παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο», καὶ κατόπιν τὴν ἀποφασισμένην θυσία: «Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἔάν μὴ αὐτὸ πῶ, γεννηθῇ τὸ θέλημά Σου». Πάνω σ' αὐτὸ τὸ χλωμὸ πρόσωπο μὲ τὰ λεπτὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὸ οὐράνιο βλέμμα ὁ Γκρέκο μπόρεσε ν' ἀποτυπώσῃ ὅλη τὴν ἔκταση καὶ τὸ νόημα τοῦ Θείου Δράματος.

Ὁ ἄγγελος γονατισμένος πάνω στὰ ἄγρια σύννεφα, ἐκεῖ δίπλα στοὺς σκοτεινοὺς βράχους, δὲ μοιάζει μὲ τοὺς ἀγγέλους τῶν ἄλλων ζωγράφων τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἦρθε πάνω στὴν κρίσιμη στιγμή ἐδῶ στὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, γιὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ ἴσως στὸ Χριστὸ ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ θυσιάσῃ. Καὶ ὁ ζωγράφος ἔδωσε στὸ χλωμὸ πρόσωπό του τὴ σοβαρότητα, τὴν πίκρα, τὸν πόνο, καὶ στὸ παράσημά του, καθὼς ξεπροβάλλει ἰσχνὸ μέσ' ἀπὸ τὰ βαριὰ σύννεφα, τὴν ταπεινότητα καὶ τὴν αὐστηρότητα.

Παραπέρα κοιμοῦνται οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι, ὁ Πέτρος καὶ οἱ γιοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. Τοὺς πῆρε μαζί του ὁ μεγάλος Διδάσκαλος αὐτὸ τὸ κρίσιμο βράδυ, ποὺ ἦρθε νὰ προσευχηθῇ. Κι ἐκεῖνοι κοιμήθηκαν. Μὰ ὁ ὕπνος τοὺς εἶναι ἀνήσυχος, γεμάτος ὁδὺνη γιὰ τὸ δρᾶμα, ποὺ σὲ λίγο θὰ συντελεστῇ. Καὶ πέρα μακριά, σὲ μιὰ στροφή τοῦ μονοπατιοῦ, ξεπροβάλλουν οἱ στρατιῶτες μὲ τὸν Ἰουδᾶ, ποὺ ἔρχονται νὰ συλλάβουν τὸν «Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου».

Ὁ Χριστός, ὁ ἄγγελος. οἱ Ἀπόστολοι, οἱ ἄγριοι βράχοι, τὰ μαύρα σύννεφα, τὸ φεγγάρι, ποὺ φέγγει ἀδύναμο στὴ νύχτα, οἱ μισόξερες ἀγριελιές, τὰ λίγα ἀνεμοδαρμένα χορτάρια μπρὸς στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ, τὰ πάντα στὸν ἀπόκοσμο τόπο τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν διαπνέονται ἀπὸ ἓναν ἀνεμοῖερὸτητα καὶ εὐλάβειας. Φανερόνουν τὴν πίκρα καὶ τὸ μεγαλεῖο, τὸ λύγισμα καὶ τὴν θυσία, τὸν πόνο καὶ τὴν ἐγκαρτέρηση, τὴν ὁδὺνη καὶ τὸ σπαραγμὸ. Μοιάζουν νὰ ἐπαναλαμβάνουν σάν ἡχῶ τὰ λόγια τοῦ Θεανθρώπου: «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου ἕως θανάτου» καὶ «γεννηθῇ τὸ θέλημά σου».

Ὁ ἐκφραστικώτατος Γκρέκο ἀπόθεσε στὸν πίνακα αὐτὸν ὅλη τὴ δύναμη τῆς δημιουργίας του, ὅλο τὸ μυστικισμὸ ποὺ τὸν διέκρινε, μόνον αὐτὸν μεταξὺ ὅλων τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Δύσεως. Ἕνα μυστικισμὸ, ποὺ ἔκλεινε μέσα του κάτι ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς Ἀνατολῆς, κάτι

ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν αὐστηρότητα τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, κάτι ἀπὸ τὸ ἔργο τῶν Σιναΐτων μοναχῶν. Ἐκεῖνο ποῦ ἐντυπωσιάζει στὸν πίνακα εἶναι ὅτι μακραίνει τὶς μορφές καὶ τὶς παρουσιάζει ἰσχνές μὲ μακριά, λεπτά δάχτυλα. Εἶναι κι αὐτὸ χαρακτηριστικὸ τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Γκρέκο. Πολλοὶ μίλησαν γιὰ κάποιο ἐλάττωμα στὴν ὄρασή του, ἀστιγματισμὸ συγκεκριμένα. Λάθος. Ὁ Γκρέκο ζωγραφίζει θεῖα πρόσωπα. Δημιουργεῖ πνεύματα. Ξεφεύγει ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν ὕλικὸ καὶ φαντάζεται τὰ πρόσωπα καὶ τὰ σώματα σὰ φλόγες, ποῦ μακραίνουν καὶ προχωροῦν στὸν κόσμον τὸν πνευματικόν, τὸ θεῖον, τὸν αἶολο, τὸ γεμάτο μυστικισμό. Γι' αὐτὸν τὰ σώματα καὶ οἱ καμπύλες δὲν ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία. Τὰ ἀποστρέφεται καὶ παρουσιάζει τὴν ἐξαῦλωση. Ἡ τάση αὐτὴ τοῦ Θεοτοκόπουλου εἶναι ἀναμφισβήτητη ἢ τεχνοτροπία τοῦ Βυζαντίου. Ἐκεῖνος κατόρθωσε νὰ συνδυάσῃ τὴν τέχνη τῆς Δύσεως μὲ τὴν ἱερότητα τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Καὶ δὲν ἐγινε ἀπλὸς ἀγιογράφος. Οἱ ἀπεικονίσεις του δὲν εἶναι ἀπλὲς προσωπογραφίες, εἶναι καταστάσεις ψυχῶν. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ ἔργα του θεωροῦνται ἀριστουργήματα.

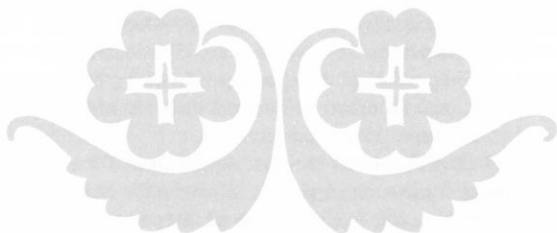
Ἄρκεϊ νὰ συγκρίνῃ κανεὶς τὸν πίνακα αὐτὸν μ' ἓναν ἑξοχο πίνακα ἐνὸς ὁποιουδήποτε μεγάλου ζωγράφου τῆς Ἀναγεννήσεως. Στὸν πίνακα μὲ τὴν ἀποκλειστικὴ τεχνοτροπία τῆς Δύσεως θὰ αἰσθανθῇ ἴσως ἀπλῶς καὶ μόνον θαυμασμό. Ἐμπρὸς ὅμως στὸν πίνακα τοῦ Θεοτοκόπουλου μὲ τὶς θαυμάσια συνδυασμένες δυὸ τάσεις, τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ δυτικὴ, θὰ αἰσθανθῇ τὸ θαυμασμὸ ἀλλὰ καὶ τὴ συγκίνηση, τὴν ἔξαρση καὶ τὴν ἔκσταση καὶ θὰ σταθῇ σιωπηλὸς ἔμπρὸς στὸ μεγαλουργημα τοῦ μεγάλου Κρητικοῦ ζωγράφου, ἐκεῖνου ποῦ στοὺς πίνακές του ἀπόθεσε τὴ δύναμη καὶ τὸ μεγαλεῖο, τὴν ἱερότητα καὶ τὴν αὐστηρότητα, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐλάβεια, τὸ σπαραγμὸ καὶ τὴ θυσία.

Μαρία Ἑμμ. Σαβουϊδάκη

Τάξις ΣΤ'

Β' Γυμνάσιον Θηλέων Ἑρακλείου

ΜΕΛΕΤΕΣ

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΜΑΣ

‘Ο πρωτόγονος άνθρωπος αιώνες πολλούς έμεινε στο σκοτάδι τής άγνοιας και τής κτηνωδίας και ή μόνη του φροντίδα ήταν νά έξασφαλίξη τήν τροφή του παλεύοντας με τά άγρια θηρία. Καί όμως είχε ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό, που τον ξεχώριζε από τ’ άλλα ζώα: τήν παρατηρητικότητα. “Αρχισε λοιπόν νά παρατηρή με περιέργεια γύρω του και ν’ ανακαλύπτει πολλά χρήσιμα πράγματα. “Υστερα φτιάχνει τή γλώσσα του, σπέρνει σπόρους και βρίσκει ρίζες, που τρώγονται ευχάριστα. ‘Αρχίζει ν’ αποχτά δύναμη στο ζωικό βασίλειο.

Τό θάνατο ακόμη δέν τόν φοβάται, δέν έχει δεισιδαιμονίες, δέν αισθάνεται τί είναι δίκαιο και τί άδικο. ‘Αλλά σιγά σιγά αρχίζει νά ξυπνά ή λογική. Τί είναι, αναρωτιέται, τά βουνά, που ύψώνονται μπροστά μας; Γιατί ό ήλιος ζεσταίνει; Γιατί κελαηδοϋν τά πουλιά; Νιώθει πώς γύρω του ύπάρχει κάτι τό άνώτερο, που ποτέ αυτός δέ θά μπορούσε νά φτάσει. Καί τότε αρχίζει νά φοβάται. Τόν φοβίζουν οι άστραπές, τόν τρομοκρατοϋν οι καταιγίδες. ‘Ο θάνατος τόν κεραυνώνει και όλα αυτά μαζί τόν αναγκάζουν νά σηκώσει τά μάτια προς τόν ουρανό ζητώντας βοήθεια. ‘Από κείνη τή στιγμή δημιουργείται ή ιδέα τής θρησκείας. ‘Ο άνθρωπος νιώθει τότε καθαρά ότι κάποια δύναμη άνώτερη τά διευθύνει όλα, που αυτός δέν μπορεί νά τήν άντικρύση. “Ετσι φτιάχνει τή θρησκεία του.

Οί πρωτόγονοι άνθρωποι θεοποιούσαν ἄλλοτε τὰ μεγάλα βουνά, ἄλλοτε τοὺς πλατεῖς ποταμούς καὶ τοὺς τεράστιους βράχους. Ἔτσι τὰ χρόνια περνοῦσαν. Οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι λάτρευαν τὸ Δωδεκάθεο. Οἱ Ρωμαῖοι ἐπίσης. Οἱ Αἰγύπτιοι πίστευαν στὸ θεὸ Νεῖλο. Καὶ τέλος οἱ Ἑβραῖοι, πὺλ τυχεροί, γνῶρισαν τὸν ἀληθινὸ Θεό. Οἱ προφῆτες, ἄνθρωποι ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ Θεό, εἶχαν κατορθώσει νὰ φυτέψουν στὶς καρδιές τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ τὴν πίστη ὅτι κάποια μέρα θὰ ἔρθῃ κάποιος, πὺλ θὰ σώσῃ τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ: ὁ Μεσσίας. Μὲ τὴν ἐλπίδα αὕτῃ οἱ Ἰσραηλῖτες περίμεναν.

Τέλος μὰ βραδιά κάποιο παιδάκι γεννήθηκε. Τὸ παιδάκι ἔγινε ἄντρας. Κήρυξε, θεράπευσε, ἀγάπησε, ἔδωσε πάλι ἐλπίδες, κατηγορήσε, κατηγορήθηκε καὶ θεμελίωσε μὲ τὴν διδασκαλία του τὴν μόνῃ ἀληθινῇ θρησκείᾳ. Καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι, πὺλ ἄκουσαν τὸ λόγο του, πὺλ τὸν εἶδαν νὰ θεραπεύῃ, πὺλ δέχτηκαν τὴν ἐλπιδοφόρα ἀγάπῃ του, τὸν σταύρωσαν. Σταύρωσαν τὸ Χριστό.

Τὴ νέα θρησκεία τὴν ἀγκάλιασαν οἱ ἄνθρωποι καὶ μετὰ τὸ μαρτυρικὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ μας. Ἡ καινούρια θρησκεία δίδασκε τὴν ἀγάπῃ, τὴν δικαιοσύνη, τὴν ἰσότητα, τὴν ἐλπίδα.

Οἱ Ἀπόστολοι σκορπίστηκαν σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη. Ἀντιδράσεις, δυσκολίες, συκοφαντίες, ὅλ' αὐτὰ ἐναντιώθηκαν στὸ ἔργο τους, ἀλλὰ καὶ συντρίφτηκαν μπροστὰ στὴν ἀγάπῃ, τὴν ἐλπίδα, τὴ ζωὴ, τὴ χαρὰ, τὴν αἰωνιότητα. Παρὰ τὴν ἀντίδραση τοῦ Ρωμαίου αὐτοκράτορα καὶ τοῦ στρατοῦ του, οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι μὲ τὴν διδασκαλία τους καλοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους κοντὰ στὸν ἀληθινὸ Θεό.

Ἔτσι οἱ πιστοὶ τοῦ Χριστοῦ ὅλο καὶ πλῆθαιναν, ἐνῶ οἱ Ἑβραῖοι προσπαθοῦσαν νὰ τοὺς συκοφαντήσουν στοὺς Ρωμαίους, γιὰ νὰ τοὺς διαλύσουν. Ἀναβῆ τότε σιγὰ σιγὰ τὸ μῖσος τῶν Ρωμαίων γιὰ τοὺς χριστιανοὺς καὶ τρομερὰ ἦταν τὰ βασανιστήρια, πὺλ ὑπέφεραν αὐτοὶ ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους. Τοὺς ἔριχναν στὰ θηρία, τοὺς ἀναβαν καὶ τοὺς ἔστηναν, γιὰ νὰ φωτίζουν τοὺς δρόμους τῆς Ρώμης. Τὸ αἷμα ὅμως τῶν χριστιανῶν στερέωσε τὴ θρησκεία μας. Τὸ φῶς πὺλ σκόρπιζαν τὰ σώματά τους πὺλ καίγονταν φωτίσε ὅλη τὴν οἰκουμένη.

Ὅταν τέλος ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ἔγινε αὐτοκράτορας τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἡ πρώτη του φροντίδα ἦταν ἡ ὑποστήριξη τοῦ Χριστιανισμοῦ. Γιὰτὶ κατάλαβε πὺς δὲν ἦταν ἀρκετὴ ἡ δύναμη τοῦ στρατοῦ του, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐδαιμονία τοῦ κράτους, ἀλλὰ πὺς ἔπρεπε νὰ

βασίζεται στις ήθικες δυνάμεις, που βρίσκονται στην αλήθεια της χριστιανικής θρησκείας. 'Ο ρόλος του Χριστιανισμού μέσα στις δεισιδαιμονίες των Ρωμαίων και στις ατέλειες του μωσαϊκού νόμου ήταν τεράστιες. 'Ο Χριστός δίδαξε την αγάπη και την έλπιδα και αντίταξε τη συγγνώμη στο «όφθαλμόν αντί όφθαλμού» των 'Ισραηλιτών και στις θεοποιήσεις των ειδώλων, που ταπεινωναν το πνεύμα και θόλωναν την κρίση και τη σκέψη του ανθρώπου.

'Η θρησκεία του Χριστού ανύψωσε το πνεύμα, έξευγένισε την ψυχή, καλλιέργησε τη σκέψη και θεμελίωσε την ιδέα ότι πάνω από μās υπάρχει κάτι τó ανώτερο, κάτι τó θείο, που ó άνθρωπος πρέπει νά πλησιάση από τó δρόμο τής αγάπης, για νά ξεφύγη από την κατηγορία των ζώων. Κι έτσι ή αλήθεια για τόν Ένα και μόνο αληθινό Θεό κατέκτησε τόν κόσμο και εξακολουθεί νά τόν επηρεάζη, γιατί είναι ή μόνη θρησκεία στις πάμπολλες άλλες του κόσμου, που βεβαιώνει και πείθει πώς εκείνος που ακολουθεί τόν ιδρυτή της δέ θά περπατή στο σκοτάδι, αλλά θά έχη πάντοτε μπροστά του τó φώς τής ζωής.

Βασίλειος Τσέκος

Τάξις Α΄

Γυμνάσιον Κηφισίας

ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ (ἀπόσπασμα)

Α' βραβείο «Παπαδιαμαντείου» διαγωνισμού

«Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἐν ὅσῳ ζῶ καὶ ἀναπνέω καὶ σωφρονῶ, δὲν θὰ παύσω νὰ ὑμνῶ μετὰ λατρείας τὸν Χριστόν μου, νὰ περιγράφω μετ' ἔρωτος τὴν φύσιν καὶ νὰ ζωγραφῶ μετὰ στοργῆς τὰ γνήσια ἑλληνικὰ ἔθνη».

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης

Ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης στὶς παραπάνω γραμμὲς μᾶς δίνει ὁ ἴδιος τὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου του. Καὶ σὰν πρῶτο στοιχεῖο του θέτει τὸ θρησκευτικό. Πῶς ὅμως γεννήθηκε καὶ ἀναπτύχθηκε μέσα του ἡ θρησκευτικότητα, ὅπως ἀπεικονίζεται στὰ λογοτεχνήματά του; Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἦταν ἐκ γενετῆς φύση θρησκευτική, γιατί ἄλλιῶς θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ συγκινηθῇ καὶ ν' ἀγαπήσῃ τόσο τὴ θρησκεία, τί ἐπιδράσεις δέχτηκε, ὥστε ν' ἀφοσιωθῇ τόσο πολὺ στὸ Χριστιανισμό; Τὴν ἀπάντηση θὰ τὴ βροῦμε στὸν ἴδιο τὸν τόπο του, στὸ περιβάλλον του καὶ στὴν οἰκογένειά του.

Στὸ νησί του, τὴ Σκιάθου, εἶχαν ἀκμάσει παλιότερα πολλὰ μοναστήρια καὶ ὁ τόπος ἦταν γεμάτος ἐκκλησιές. Οἱ κάτοικοι ἦταν γιὰ πολὺν καιρὸ δεμένοι μὲ τὴ θρησκεία. Ἡ φτώχεια, ἡ καταδυνάστευση ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς καὶ τοὺς φεουδάρχες, ὁ φόβος τῶν κουρσάρων καὶ τὸ ἐπάγγελμά τους—θαλασσινοὶ οἱ περισσότεροι—τοὺς εἶχαν ὠθήσει στὴ θρησκεία, ὅπου ἔβρισκαν παρηγοριὰ καὶ βοήθεια. Ἡ πίστη τους ἦταν γεμάτη ἀπὸ παγανιστικὰ στοιχεῖα, ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παπαδιαμάντης κληρονόμησε καὶ ποὺ τόσο συχνὰ βρίσκουμε στὸ ἔργο του.

Ὁ πατέρας του ἦταν ἱερέας, μὰ καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι συγγενεῖς του ἦταν ἱερεῖς ἢ μοναχοί. Ἡ οἰκογένειά του χαρακτηριζόταν ἀπὸ βαθειὰ εὐσέβεια. Ἔτσι ἀπὸ μικρὸς παρακολούθησε τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ τόπου του καὶ τῆς οἰκογενείας του, γνώρισε τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, βρέθηκε ἀμπόλλες φορὲς σὲ τελετὲς καὶ σ' ἐκκλησίες καὶ τίς ἀγάπησε πολὺ, ὅπως καὶ τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς ἁγίους.

Ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ παράδοση τοῦ νησιοῦ του λοιπόν, ἀπὸ τὴν

οικογένειά του, από τὸν ἱερωμένο Διονύσιο Ἐπιφανειάδῃ καὶ Ἰωῶς ἀπὸ τὴν ὀλιγόμηνη παραμονή του στὸ Ἅγιον Ὅρος πήρε τὴ βαθεῖα θρησκευτικότητα, τὴν ἀγάπη στὸ Θεό, τὶς λειτουργίες καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά κείμενα, τὰ Ὁρθόδοξα καὶ τὰ παγανιστικά στοιχεῖα τῆς πίστεως του — μιᾶς πίστεως ποὺ λίγο διαφέρει ἀπὸ τὴν πίστη τῶν λαϊκῶν συμπατριωτῶν του — κι ἀνέπτυξε χαρακτήρα μὲ χριστιανικὲς ἀρχὲς καὶ ἀρετές. Καὶ ὅλ' αὐτὰ ἀπεικονίζονται καὶ παίρνουν μεγάλη θέση στὸ ἔργο του.

Καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἡ ἰδιότυπη γλῶσσα του ἔχει πολλὰ ἐκκλησιαστικά καὶ καθαρολογικὰ στοιχεῖα. Ἡ ἐμμονή του στὴν καθαρεύουσα θὰ πρέπει νὰ ὑπαγορευόταν καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του στὴ γλῶσσα τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, τὴ γλῶσσα τῶν βιβλίων, ποὺ τόσες φορὲς διάβασε καὶ ἀπὸ ὅπου ἀντλήσε τὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς του καὶ τοῦ ἔργου του. Ὁ Ἄρ. Καμπάνης γράφει χαρακτηριστικά: «Ἦταν βυζαντινὸς καὶ εἶχε τὴν καθαρεύουσα στὸ αἷμα του. Εἶχε στὸ αἷμα του τὴ Βίβλο καὶ τὴ γλῶσσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑμνογραφίας».

Τὴ θρησκευτικότητα τοῦ Παπαδιαμάντη θὰ τὴ συναντήσουμε σὰ γενεσιουργὸ αἰτία πολλῶν ἔργων του. Ὁ Πέτρος Χάρης γράφει: «Στὸν Πδ. δὲν ὑπάρχει παρὰ μιὰ ἀφετηρία: ὁ θρησκευτικὸς καὶ λυρικός του κόσμος».

Ἀπὸ μικρὸς ἔγραφε ὕμνους καὶ ζωγράφιζε θρησκευτικὲς παραστάσεις. Ἀργότερα σταμάτησε βέβαια τὴν ἐπίδοσή του στὴ ζωγραφικὴ, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ὑμνογραφία. Ἐγραψε μάλιστα καὶ μιὰ ἀκολουθία. Τοὺς ὕμνους τοῦ Πδ. δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ τοὺς ξεχωρίσει ἀπὸ τὰ παλιὰ ἔργα τοῦ εἴδους. Ἡ τεχνικὴ, ἡ γλῶσσα, τὸ περιεχόμενο καὶ ἡ ἔκφραση ἔχουν δύναμη καὶ διακρίνονται ἀπὸ τὸ ταλέντο τοῦ δημιουργοῦ τους. Σὰν ὑμνωδὸς καὶ μελωδὸς οὔτε στὴν πρωτοτυπία οὔτε στὴν ἔμπνευση εἶναι εὐκαταφρόνητος. Τὸ ἔργο του αὐτὸ φανερώνει ὅσο κανένα ἄλλο πόσο εἶχε ἀγαπήσει τὴν ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία, πόσο αὐτὴ τὸν συγκινοῦσε καὶ τί μεγάλη παρηγορία ἔβρισκε στὴν ἐκκλησία. Σὲ μιὰ περίοδο τῆς ζωῆς του μάλιστα εἶχε ἀφοσιωθῇ σχεδὸν ἀποκλειστικά στὴν ἐκκλησιαστικὴ δημιουργία.

Πολλὰ ποιήματά του, ἰδίως τὰ «Θεομητορικά», ἔχουν σὰν κύρια πηγὴ ἐμπνεύσεως τὴ βαθεῖα θρησκευτικότητά του, τὴν ἀγάπη στοὺς ἁγίους τῆς θρησκείας μας, στὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ στίς ψαλμωδίες. Κυρίως ἐκεῖνα ποὺ γράφονται ἀπὸ ψυχικὴ ἀποκλειστικὰ

ανάγκη και εκφράζουν περισσότερο τὸν ἑαυτό του, φανερώνουν τὴ μεγάλη παρηγοριὰ καὶ τὴν ἀνακούφιση ποὺ ἔβρισκε, τὴ λύτρωση, ποὺ γι' αὐτὴν συχνὰ παρακαλοῦσε καὶ περίμενε ἀπὸ τὸ Θεό καὶ τὴν Παναγιά.

Ἄλλὰ καὶ ἀρκετὰ διηγήματα ἔχουν σὰν ἀφετηρία καὶ κύριο χαρακτηριστικὸ τὸ θρησκευτικὸ του συναίσθημα. Τὰ «Πτερόεντα δῶρα» ἄλλο δὲν ἐκφράζουν παρὰ τὴ λύπη του καὶ τὴν ἀπογοήτευση τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς του γιὰ τὴν κατάσταση τοῦ κόσμου, ποὺ ἡ ἁμαρτία τὸν ἔχει κυριεύσει. Τὰ εἰσαγωγικά τοῦ διηγήματος «Λαμπριάτικος ψάλτης» προκλήθηκαν ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησή του γιὰ τοὺς «μοντέρνους», ποὺ ἀπαρνιοῦνται τὸ Χριστό. Προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Ἑλλάδα εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μετὰ Χριστιανισμό καὶ πῶς τὸν χρειάζεται ἀκόμα. Ἄλλὰ καὶ στὸ «Χωρὶς στεφάνι» γράφει σχεδὸν ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴν κατάντια τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν καὶ γενικώτερα τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας καὶ ζητεῖ συχώρεση ἀπὸ τὸ Θεό. Ὁ «Φτωχὸς ἅγιος» ἐκφράζει τὸ θαυμασμό του στὴν ἀγιότητα, τὴν ἀθωότητα, τὴν αὐτοθυσία καὶ ὁλόκληρο τὸ διήγημα εἶναι ἓνας ὕμνος σ' αὐτά.

Τὸ θρησκευτικὸ στοιχεῖο θὰ τὸ βροῦμε σὰν ὑπόστρωμα πολλῶν ἀκόμη ἔργων του. Τὰ περισσότερα διηγήματά του ἔχουν θέματα παρμένα ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ ἢ τὴ ζωὴ τῶν λαϊκῶν τύπων τοῦ νησιοῦ του καὶ φανερώνουν μιὰ χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ μιὰ συμπόνια γι' αὐτοὺς. Σ' ὅλο του τὸ ἔργο εἶναι φανερό πόσο συγκινεῖται ἀπὸ τὶς μεγάλες γιορτὲς τῆς Χριστιανωσύνης, πόσο ἔντονα τὶς ζεῖ καὶ ποιά μεγάλη θέση ἔχουν στὴν καρδιά του τὰ λαϊκὰ ἔθιμα. Νομίζει κανεὶς συχνὰ πῶς ἀναδίνεται μιὰ τρυφερότητα, ποὺ κυριεύει τὸν ἀναγνώστη, μιὰ ἀγάπη γιὰ τὶς γιορτὲς καὶ τὸ λαό, ποὺ τὸν ἐπηρεάζει καὶ νιώθει νὰ περιβάλλεται ὁλόκληρος ἀπὸ μιὰ χριστιανικὴ ἀτμόσφαιρα, ἰδιαίτερα στὰ ἑορταστικὰ διηγήματα. Ἡ πίστη καὶ ἡ κατάνυξη τοῦ συγγραφέα, ὁ προσωπικὸς πόνος του γιὰ τὰ βάσανα τῶν ἀνθρώπων εἶναι διάχυτα. Ἰδίως τὰ ἑορταστικὰ διηγήματα ἔχουν ἓνα ἔντονο θρησκευτικὸ στοιχεῖο, ποὺ ὑποβάλλει τὸν καθένα.

Ἡ θρησκευτικότητά του παρουσιάζεται δεμένη συχνὰ μετὰ τὴν ἐθνικὴ του συνείδηση εἴτε φανερά, ὅπως στὸ ποίημα «Ἡ κοιμώμενη βασιλοπούλα», εἴτε κρυμμένη στὸ ὅτι συμμερίζεται τὰ βάσανα, τοὺς καημοὺς καὶ τὰ προβλήματα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων, τοὺς συμπονεῖ καὶ τοὺς βλέπει μετὰ τρυφερότητα καὶ ἀγάπη, στὸ ὅτι ζωγραφίζει τὴν

ψυχὴ καὶ τὰ ἦθη τους. Ὁ Σπ. Μελάς γράφει χαρακτηριστικά: «Εἶναι ὁ πρῶτος συγγραφέας τοῦ Ἑλληνοχριστιανισμοῦ».

Ἡ φιλοσοφικὴ του θεώρηση τῆς ζωῆς εἶναι ἀντιγραφὴ ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο. Σὲ πολλὰ σημεῖα τοῖμα νὰ καταδικάσῃ κάθε προσπάθεια ἀλλαγῆς, ἀφοῦ πιστεύει πὼς ὅλα ρυθμίζονται ἀπὸ τὴ Θεία Οἰκονομία. «Πρέπει νὰ μένη τις ἐν τῇ τάξει, ἐν ἣ εὐρέθη ἀπ' ἀρχῆς, ὅσον ταπεινὴ καὶ πενιχρὰ καὶ ἂν φαίνεται αὕτη» (Γυφτοπούλα). Ὡστόσο ὁ ἴδιος δὲ διστάζει νὰ στηλιτεύσῃ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ἀνώτερους κληρικούς, νὰ κατηγορήσῃ τὰ ἀνθρώπινα ἐλαττώματα καὶ νὰ περιγράψῃ μὲ βδελυγμία καὶ ἀποτροπιασμό τοὺς ἐν συνειδήσει ἁμαρτωλοὺς. Ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ διακρίνῃ κανεὶς τόνο ἔντονα ὕβριστικό, μὲ ἀποχρώσεις μίσους ἢ κακίας, παρὰ μόνον ἀγανάκτηση καὶ συχνὰ μὲ σατιρικὴ διάθεση. Χαρακτηριστικὸ κι αὐτὸ τῆς ἄκακῃς κι ἀγνῆς χριστιανικῆς ψυχῆς του.

Στὸ «Χατζόπουλο» στηλιτεύει τοὺς κολλυβάδες: «Οἱ δὲ σουλτάνοι Σελῆμ καὶ Μαχμούτ κατὰ μίμησιν τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εἶχον ἐκδώσει «χρυσόβουλα», ἥτοι φερμάνια, δι' ὧν ἀπένεμον μεγάλα προνόμια ἀσυδοσίας κλπ. εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Εὐαγγελίστριαν, στοὺς Ἀγαλλιανούς». Ἡ δυνατὴ θρησκευτικὴ του συνείδηση τοῦ ἐπιβάλλει νὰ κατηγορήσῃ καὶ νὰ σατιρίσῃ ἀκόμα καὶ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς θρησκείας, ἐκεῖ ὅπου βλέπει ἔκτροπα.

Τὰ φιλοσοφικά, θρησκευτικὰ καὶ ἠθικὰ προβλήματα, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν καθένα, τὰ ἔχει λύσει ἀπὸ καιρὸ ἔχει βρεῖ τὴ λύση τους στὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα. Πιστεύει ὅτι ἡ ἀναμόχλευση τῶν προαίωνων προβλημάτων καὶ ἡ ἀναζήτηση νέων λύσεων εἶναι ἄσκοπη καὶ περιττή. «Ὅλα τὰ παλαιά, τὰ ἀπὸ δέκα πέντε αἰώνων λελυμένα δογματικῶς καὶ ἠθικῶς ζητήματα εὐρίσκονται ἀνθρωποὶ νοσοῦντες ἐξ ἐλαφρότητος καὶ ρεκλαμομανίας, διὰ νὰ τὰ ἀνακαινίσουν καὶ νὰ τ' ἀνακατεύουν». Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν καὶ ἡ φιλοσοφία του εἶναι κατὰ τὸν Παπαδιαμάντη αὐτὰ ποὺ ἔλυσαν τὰ ζωτικὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων, ἂν προσέξουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν αἰώνων ποὺ δίνει καὶ τὴ μεγάλη φιλοσοφικὴ δρᾶση τῶν ἐπιφανῶν χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Στὸ διήγημά του «Στὸ Χριστὸ στὸ Κάστρο» γράφει: «Προτιμότερα ἢ ἄγνοια τῆς δοκησισοφίας». Καὶ σὰ δοκησίσοφους πρέπει νὰ θεωρῇ τοὺς νεώτερους φιλοσοφοῦντες. Ὡστόσο δὲν παραγνῶριζει

τὴν ἀξία τῶν φιλοσόφων τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας, καὶ μάλιστα τοὺς χρησιμοποιεῖ, γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ κ.τ.τ. Γενικὰ μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι δὲν καταδικάζει τὴ γνώση καὶ τὴν ἐπιστήμην παρασυρμένους ἀπὸ κατάλοιπα μεσαιωνικῶν θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων.

* * * * *

Ὁ Πδ. κατηγορήθηκε πολὺ σὰν τυπολάτρη. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι στάθηκε γερὰ προσκολλημένος στὸ τυπικὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ στὴν παράδοσιν. Στὸν Ἅγιον Ἐλισαῖο, ὅπου ἦταν ψάλτης, διορίστηκε καὶ τυπικάρης, ὑπεύθυνος δηλαδὴ γιὰ τὴν τήρησιν τοῦ τυπικοῦ, καὶ διακρίθηκε γιὰ τὴν αὐστηρότητά του. Στὸ διήγημα «Τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ» δίνει τὰ τροπάρια μὲ τὴ σειρά πού πρέπει νὰ ἔχουν στὶς νεκρώσιμες ἀκολουθίες. Τὸ πρόσωπο ὅμως τοῦ ἔργου ἦταν ἀληθινὸ καὶ δὲν εἶχε πεθάνει. Καὶ ὅταν οἱ συγγενεῖς του παραπονέθηκαν γιὰ τὸ τόλμημά του, ἀπάντησε πὼς τὸ ἔπραξε, γιὰ νὰ δώσῃ ἓνα «μαθηματάκι» στοὺς ἱερεῖς, πού δὲν τηροῦν τὸ τυπικὸ στὰ ξόδια καὶ οὐτε πού τὸ γνωρίζουν.

Διαβάζοντας ὅμως τὸ ἔργο του καὶ βλέποντας πόσο ἀγάπησε τὶς μορφὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ, πόσο δέθηκε μαζί τους καὶ τὸν ἐσωτερικὸ δεσμό πού εἶχε μὲ τὸ Θεό, πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὑπερβολικὸ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ τυπολάτρη, ἀφοῦ τόσο ἀγάπησε καὶ τὴν οὐσία, πού εἶναι στενὰ δεμένη, προπαντὸς στοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς βαθιὰ θρησκευόμενους, μὲ τὴ μορφή πού ἐκδηλώνεται.

Κατηγορήθηκε ἀκόμα ὅτι ἀγάπησε τὴν ἐκκλησίαν περισσότερο ἀπὸ τὸ Θεό. Τὰ πεζὰ καὶ τὰ ποιήματά του εἶναι πράγματι γεμάτα ἀπὸ ἐκδηλώσεις ἀγάπης γιὰ τὰ ἐκκλησάκια, φανερώουν τὴ δυνατὴ συγκίνησιν πού τὸν κυρίευσεν στὶς λειτουργίες καὶ στὶς παννυχίδες, τὴ λατρεία του στὶς «Παναγίες» τῶν θεομητορικῶν του καὶ στοὺς διάφορους ἀγίους. Ὁ ἴδιος χαρακτηρίζει τὴ διάθεσίν του γιὰ θρησκευτικὰς συγκινήσεις «δίψα τοῦ Δαυὶδ». Στὸ διήγημα «Ἡ πεποικιλμένη» παρουσιάζεται νὰ ὑπομένῃ τόσους κόπους, κακουχίες καὶ ἀγωνίες, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ψάλῃ σ' ἓνα ξωκλήσι. Γι' αὐτὸν ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι σημεῖο «εὐσεβοῦς ἐποχῆς» (Φτωχὸς ἄγιος). Στὸ «Ἀμαρτίας φάντασματα» γράφει: «Ἡ ψυχὴ μου ἦτο πάντοτε πρὸς τὰ μέρη ἐκεῖνα», καὶ ἔννοεῖ τὴ Σκιάθου μὲ τὶς φυσικὰς ὁμορφίαις τῆς καὶ τὶς κατανυκτικὰς λειτουργίες τῆς, πού τόσο ἀπολάμβανε. Ἀλλὰ

ή αγάπη του για όλα αυτά υπαγορευόταν από την αγάπη του για τὸ Θεὸ κυρίως καὶ για τοὺς ἁγίους, ἀπὸ τὸ λυρισμὸ καὶ τὴν εὐαισθησία του καὶ τὶς χαρούμενες ἐντυπώσεις του — τὶς τόσο σπάνιες στὴ ζωὴ του—ἀπὸ τὰ ξέγνοιαστα παιδικὰ του χρόνια. Γιατὶ λοιπὸν εἶναι μομφὴ τὸ ὅτι ἀγάπησε τόσο πολὺ τὴν ἔκφραση τοῦ Ὁρθόδοξου θρησκευτικοῦ συναισθήματος;

Ἀξιοσημεῖωτο εἶναι ὅτι τὸ ἐντονο θρησκευτικὸ στοιχεῖο μέσα του δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἐκτιμῇ καὶ νὰ συγκινηθῇ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα καὶ τὰ μνημεῖα της, πρᾶγμα ποὺ δὲ συνέβη μὲ τοὺς κατὰ καιροὺς «ἐμπαθεῖς χριστιανούς». Προσπαθεῖ μάλιστα νὰ δείξῃ ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι μίλησαν γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ ἔκαναν χριστιανικὴ ζωὴ (ὀρισμένοι φυσικά).

Συχνὰ κάνει παραλληλισμοὺς τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἀγνῶν ἐπαρχιώτικων ἡθῶν, παρακινημένος ἀπὸ τὴ θρησκευτικότητά του. Καὶ ἔχοντας αὐστηρὰ χριστιανικὰ κριτήρια καταδικάζει τὰ πρῶτα καὶ συχνὰ τὰ σκόπτει καὶ τὰ ἐλεεινολογεῖ, ἐνῶ σὲ πολλὰ ἔργα του ὁ ἀποτροπισμὸς του γι' αὐτὰ εἶναι καταφανής.

Ἡ ὑπαρξὴ ἐπίσης πολλῶν ἀποσπασμάτων θρησκευτικῶν κειμένων στὰ ἔργα του μᾶς πείθει ἀκόμη περισσότερο γιὰ τὴν ἐπίδραση τῆς θρησκείας καὶ γιὰ τὴ μεγάλη θέση ποὺ ἔχει αὐτὴ στὴν ψυχὴ του καὶ κατόπιν στὸ ἔργο του.

Γενικά, σὰν τελικὴ ἐντύπωση καὶ διαπίστωση ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Πδ. μᾶς μένει ὅτι ἡ βαθειὰ θρησκευτικότητά του, ὅπως τὴν πῆρε ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους τοῦ νησιοῦ του καὶ ὅπως τὴ διατήρησε ἀτόφια μέσα του σ' ὅλη του τὴ ζωὴ, ἡ χριστιανικὴ φιλοσοφία του καὶ ὁ σχεδὸν ἁγίου χαρακτῆρας του βάζουν τὴ ζωηρὴ σφραγίδα τους σ' ὅλο του τὸ ἔργο καὶ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ κυριότερα χαρακτηριστικὰ του στὴ μορφὴ καὶ στὴν οὐσία του. Ἐτσι μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ὑπογραφή ποὺ ταιριάζει περισσότερο στὰ ἔργα του εἶναι αὐτὴ ποὺ κι ὁ ἴδιος κάποτε χρησιμοποίησε: «Βυζαντινός».

Μιχαὴλ Κ. Κωτούζας

Τάξις Ε'

Β' Γυμνάσιον Ἀρρένων Βόλου

ΤΟ ΧΟΡΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Ἡ ὀργανικὴ θέσις, τὴν ὁποίαν κατέχει ἐν γένει τὸ χορικὸν εἰς τὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν, καθιστᾷ δυσχερῆ τὴν ἐξέτασίν του ὡς αὐτοτελοῦς δημιουργίας. Διότι ἐκτὸς τῆς νοηματικῆς συναφείας, τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ χορικά ἔχουν πρὸς τὸ θέμα τῆς τραγωδίας καὶ μάλιστα πρὸς τὸ συγκεκριμένον, τὸ περιωρισμένον θέμα τοῦ προηγουμένου κατὰ κανόνα ἐπεισοδίου, καὶ ἡ ὅλη αἰσθητικὴ των δομὴ εἶναι μελετημένη, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῇ ἓνα ὀρισμένον σκοπὸν εἰς τὴν πορείαν τῆς τραγωδίας. Ἄλλοτε δηλαδὴ ἀνακουφίζει τὸν θεατὴν ἀπὸ τὴν ἔντασιν, τὴν ὁποίαν ἡ διαδοχὴ γεγονότων καὶ ψυχικῶν καταστάσεων δημιουργεῖ, ἄλλοτε πάλιν στρέφει τὴν προσοχὴν του πρὸς ἓν συγκεκριμένον σημεῖον τῶν ἤδη λεχθέντων. Δὲν εἶναι δὲ ἄσκοπον νὰ παρατηρηθῇ ἐδῶ ὅτι τὸ χορικόν (ὄχι δὲ μόνον τὸ ἀρχαιοελληνικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ νεώτερον— π.χ. τοῦ Brecht) ἀπευθύνεται, ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλη ἡ τραγωδία, εἰς τὸν θεατὴν καὶ ὄχι εἰς τὸν ἀναγνώστην ἢ τὸν ἀπλοῦν ἀκροατὴν. Ἐνέχει δηλαδὴ τὸ χορικόν καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦ σκηνικῶς ἐξυπηρετικοῦ, μὲ ἀποτελεσματὸν νὰ περιορίζεται ἀκόμη περισσότερο ἢ αὐτοτέλειά του.

Ἐπάρχει ὁμῶς μία ἄποψις τοῦ ἀρχαίου τοῦλάχιστον χορικοῦ, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει μίαν ἰδιαιτέραν θεώρησίν του, χωρὶς νὰ ἐπέρχεται μείωσις τῆς οὐσιαστικῆς σημασίας του. Πράγματι, εἰς τὸ χορικόν

ἐγκαταλείπει ὁ συγγραφεὺς τὴν ἀμεσότητα—βασικὸν γνῶρισμα τοῦ διαλόγου—καὶ αἶρεται εἰς μίαν ἀπρόσωπον, γενικευμένην καὶ κατὰ συνέπειαν ἡρεμωτέραν θεώρησιν τῶν πραγμάτων, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται εἴτε ὡς φιλοσοφικὸς διαλογισμὸς—καὶ ὠρισμένα ἀρχαιοελληνικὰ χορικά, παρ' ὅλον τὸν λυρικὸν χαρακτηρὰ των, εἶναι φιλοσοφικώτατα—εἴτε ὡς μυθολογικὴ ἐνατένισις—ἐν εἶδος ἰδιοτύπου φιλοσοφικῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων ἀρεστότατον εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα. Χάνει δηλαδὴ πλεον τὸ χορικὸν τὸ συγκεκριμένον «ἱστορικὸν» νόημά του, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ νόημα εὐρύτερον ἀλλὰ καὶ βαθύτερον συγχρόνως.

Ἄλλως τε πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ τονισθῇ ὅτι εἰς τὸ χορικὸν ὁ λόγος δὲν εὐρίσκεται πλεον εἰς τὰ χεῖλη βασιλέων, ἀρχόντων, ἡρώων, θεῶν ἢ καὶ ἀνθρώπων κοινῶν, ἀλλὰ πάντοτε μεμονωμένων, οἱ ὅποιοι εἴτε διαλέγονται εἴτε διακηρύσσουν τὰς ἀπόψεις των. Ἀντιθέτως ἐδῶ ὁμιλεῖ ἀμέσως τὸ πλῆθος, ὁ λαός, ἀκριβέστερον μία ὁμάς χαρακτηριστικὴ τοῦ λαοῦ, ἀνάλογος πρὸς τὸ θέμα τῆς τραγωδίας, μὲ ἀποτελεσματὴν ἢ δρᾶσις καὶ ἡ σκέψις νὰ στρέφονται ἀπὸ τὸ ἀτομικὸν πεδίον εἰς τὸ κοινωνικόν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔμφασις εὐρίσκεται εἰς τὸ σύνολον, αἱ γνῶμαι, αἱ ὁποῖαι διατυποῦνται εἰς τὰ χορικά, ἀλλὰ καὶ αἱ βαθύτεραι ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι λανθάνουν, ἔχουν τεραστίαν σημασίαν διὰ τὸν μελετητὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐξ ἴσου σημαντικὸν εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ὠρισμένα τοῦλάχιστον χορικά διατηροῦν ἔντονον τὸν μυστηριακὸν τόνον, κατάλοιπον τοῦ κατ' ἀρχὴν θρησκευτικοῦ χαρακτηρὸς τοῦ διθυράμβου, τοῦ προδρόμου τῆς τραγωδίας. Διότι αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ χορικά ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶναι δυνατόν νὰ λάβωμεν στοιχεῖα σοβαρὰ διὰ τὴν μυστηριακὴν λατρείαν, τὴν παράλληλον πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Δωδεκαθέου θρησκευτικὴν ἐκδήλωσιν, ἡ ὁποία νὰ μὴ ἔχῃ ἴσως τὴν γραφικότητα τῆς λατρείας τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, ὅπωςδὴποτε ὅμως εἶναι πλεον μεστὴ εἰς οὐσιαστικὸν περιεχόμενον. Εἶναι δὲ ἀπολύτως ἀπαραίτητος ἡ γνῶσις τῶν βαθυτέρων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων—καὶ ἐκδηλώσεων—ἐνὸς λαοῦ, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ὀρθὴ κατανόησις τῆς ψυχοσυνθέσεώς του, ἡ ὁποία πάλιν καθορίζει τὴν ὅλην ἱστορικὴν πορείαν του.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ καθαρῶς λογοτεχνικῆς πλευρᾶς παρουσιάζουν σημαντικὸν ἐνδιαφέρον τὰ χορικά. Ἐδῶ πλεον βασικὸν γνῶρισμα

αὐτῶν εἶναι ἡ ζηλευτὴ ἀρτιότης, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὸν συνδυασμὸν θεματικῆς πληρότητος (πάντοτε τὸ θέμα τοῦ χορικοῦ ἐξαντλεῖται εἰς τὰ περιορισμένα πλαίσια τῶν τεσσάρων κατὰ κανόνα στροφῶν) καὶ μορφῆς ἀναλόγου πρὸς τὸ ἐκάστοτε περιεχόμενον ἀλλὰ μὲ ὀρισμένα ἀμετακίνητα χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένως τὸ ὕφος τῶν χορικῶν εἶναι πυκνότατον, ἐπιγραμματικόν, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ποιητικώτατον. Ὁ ποιητὴς εἰς τὸ χορικὸν δὲν ἐξηγεῖ, ἀλλ' ὑποβάλλει, δὲν ἐπιδιώκει τὴν σαφήνειαν ἀλλὰ τὴν μεστότητα. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἀσχολῇται μὲ θέματα φιλοσοφικοῦ περιεχομένου, πάλιν κινεῖται εἰς τὸν χῶρον τοῦ συμβολισμοῦ καὶ τῆς ἀλληγορίας. Καὶ ὅταν ἀκόμη διδάσκη, οἱ λόγοι του ἔχουν τὴν ἔντασιν χρησμῶν δελφικῶν.

Ἐάν ἀντιμετωπίσῃ κανεῖς τὸ ἀρχαῖον χορικὸν ὡς ὁλότητα ἐντεταγμένην εἰς τὸ ὀργανικὸν σύνολον τῆς τραγωδίας, θὰ σαγηνευθῇ ἀπὸ τὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα ὡς ἔργον λόγου τῆς κλασσικῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος περικλείει. Ἐάν ὁμως, ὡς μελετητὴς πλέον, προχωρήσῃ εἰς τὴν ἀνάλυσίν του, θὰ κατορθώσῃ νὰ γνωρίσῃ πολλὰς ἐνδιαφερούσας πτυχὰς τῆς σκέψεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ συγχρόνως νὰ ἐξετάσῃ διαφόρους ἀπόψεις τῆς ζωῆς των. Διότι καὶ κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς καὶ καθαρῶς φιλοσοφικὰς νύξεις θὰ εὑρῇ εἰς τοὺς στίχους του. Κυρίως ὁμως θὰ εὑρῇ μίαν ἀνεπιτήδευτον ἀξιολόγησιν τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου, τῶν προσπαθειῶν, τῶν σκέψεων, τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν ἐπιτευγμάτων του, ὅπως τὸν ἀντιμετωπίζει ὁ ἀρχαῖος στοχαστής. Εἶναι δὲ τὸ ἀσφαλέστερον τῶν κριτηρίων, διὰ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἀξιολογήσῃ κανεῖς ἓνα ἄνθρωπον, ἢ καὶ ἓνα πολιτισμὸν, ἢ μελέτῃ τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδίου κρίσεως τοῦ ἑαυτοῦ του.

Ἡ σημαντικωτέρα ὁμως προσφορά τοῦ ἀρχαίου χορικοῦ, ἡ ὁποία καὶ τοῦ παρέχει μίαν ἰδιαίτεράν θέσιν μεταξὺ τῶν κειμένων τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, εἶναι τὸ πλῆθος τῶν προεκτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὅθι τόσον τὸν θεατὴν ὅσον καὶ τὸν ἀναγνώστην. Νομίζω δὲ ὅτι αὕτῃ ἀκριβῶς εἶναι καὶ ἡ μεγίστη ἀρετὴ τοῦ κλασσικοῦ ἔργου: ὅτι δηλαδὴ δὲν περιορίζει τὴν σκέψιν εἰς ἓν ἀντικείμενον, ἢ ἔστω εἰς ἓνα τομέα, ἀλλ' ἀντιθέτως δημιουργεῖ τὰς προϋποθέσεις, ὥστε νὰ δυνηθῇ ἡ σκέψις νὰ ἐλιχθῇ πλέον ἐλευθέρως νὰ ἀνακαλύψῃ νέους, ἀγνώστους κόσμους ἢ καὶ νέας—ἢ λησμονημένας—πτυχὰς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου κόσμου, εἰς τὸν ὁποῖον καθημερινῶς κινεῖται καὶ τὸν ὁποῖον μὲ νέας προοπτικὰς ἀτενίζει πλέον. Αὕτῃ δὲ ἀκριβῶς ἡ ἐλευθερία, τὴν ὁποίαν

παρέχει τὸ κλασσικὸν ἔργον, χωρὶς ὅμως οὐδέποτε νὰ χάνη τὴν βα-
θυτέραν οὐσίαν του καὶ τὴν αὐτοτελείαν του, ἀποτελεῖ καὶ τὴν κατα-
ξίωσίν του καὶ τοῦ χαρίζει τὴν αἰωνιότητα.

Ἀντώνιος Δ. Παπαγιαννίδης

Τάξις ΣΤ'

Πειραματικὸν Σχολεῖον

Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΣΤΗ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ

Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ζήσει, χρειάζεται νὰ ἔχῃ ὀρισμένα πιστεῦω.
Ἕνας λαός, γιὰ νὰ μὴ σβήσει, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἰδανικά, ἀπὸ ἰνδάλματα.
Προτιμότερο μικρὸς λαὸς μὲ μεγάλα ἰδανικά παρὰ μεγάλος χωρὶς αὐτά.

Αἰῶνες τώρα γεννήθηκε τὸ ἰνδάλμα στὴν καρδιά τοῦ Ἑλλήνα.
Πάντοτε ὁ Ἕλληνας εἶχε μέσα του φυλαχτὸ κι ἐλπίδα τὸν ἥρωα. Κά-
ποτε τὸν λέγανε Ἡρακλῆ, οἱ βυζαντινοὶ τὸν εἶπανε Διγενῆ Ἀκρίτα
κι ἔτσι ἔμεινε πιά.

Ὁ Διγενής, ἂν πραγματικά ὑπῆρξε κάποτε, ἔσβησε. Δὲν εἶναι
πρόσωπο, δὲν ἔχει θέληση δική του, εἶναι ζωντανὸς πηλὸς, ποὺ τὸν
πλάθει συνέχεια ὁ λαὸς μας, ποὺ τοῦ δίνει σχῆμα καὶ μορφή ὁ κάθε
Ἕλληνας. Γιατὶ δὲν εἶναι λεύτερος ὁ Διγενής, μόνο σκλάβος εἶναι
στὴν καρδιά τοῦ Ἑλλήνα, ποὺ τὸν τραβᾷ ἀπὸ τὸ κεφάλι, ἀπὸ τὰ πόδια,
τὸν μεγαλώνει καὶ τὸν κάνει γίγαντα, ὄχι γιὰ τὸ Διγενῆ μὰ γιὰ τὸν
ἑαυτό του, τὸν Ἑλλήνα, νὰ βλέπῃ τὴ δύναμή του, νὰ παίρνῃ δύναμη
κι αὐτός, νὰ γιγαντώνεται, νὰ γίνεταί ἓνα μὲ τὸ Διγενῆ.

Τὸν σπρώχνει ψηλά, στὰ πιὸ πάνω σκαλοπάτια τῆς παλικαριάς,
τῆς ἀντρείοσύνης, τῆς φιλοπατρίας. Κι ὅλο τὸν ἀψηλώνει, γιὰ
νά 'χη κι ὁ ἴδιος πιότερα περιθώρια, πιότερον ἀγῶνα νά τὸν φτάση.

Μὰ τὸν θέλει κι ἀνθρώπινο, ἀφοῦ εἶναι δικός του. Τὸν θέλει νά
πατᾷ στὴ γῆ, νά ξεκουράζεται πάνω στὶς ράχες, νά πίνη νερὸ ἀπ' τὶς
ρεματιές.

Νὰ φτάνη τὰ πιὸ χαμηλὰ καὶ τὰ πιὸ ὑψηλά.

Νὰ 'ναι ψηλὸς ὥς τὴ γῆ κι ὥς τὸν οὐρανό.

Ὅπου ὑπάρχει ἓνας Ἑλληνας ὑπάρχει κι ἓνας Διγενῆς, θεόρατος
στὸ μυαλὸ ἢ στὴν καρδιά, σκληροτράχηλος, λίγο ἀγροῖκος μὰ
κι ἱπποτικός.

Δὲν ξέρει ὁ Διγενῆς τὸ φόβο, τὴν ἀνεντιμότητα, τὴ φιλοκέρδεια.
Αὐτὰ ἐξαφανίζονται μπρὸς στὴν ἀπεραντοσύνη του. Ὅ,τι κάνει εἶναι
γιὰ τὸ καλὸ, γιὰ τὴν πατρίδα. Γιὰ τὸν Ἑλληνα, ποῦ εἶναι ὁ δημιουργ-
γός του. Κι ὅλο πλάθεται, κι ὅλο μεγαλώνει μὲ τὸ κύλισμα τοῦ χρόνου.
Καὶ κάθε Ἑλληνας ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ κάτω εἶναι μικρός, ἀσήμαντος,
μ' ἀπὸ τὸ κεφάλι κι ἀπάνω θεόρατος. Ὁλόκληρος Διγενῆς ὑψώνεται
ἀπὸ μέσα του.

Ἑλένη Τήρα

Τάξις Δ'

Ἑλληνογαλλικὸν Γυμνάσιον
Θηλέων Βόλου «ΑΓ. ΙΩΣΗΦ»

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα, ὅταν ὁ νέος ἑλληνισμὸς ἀποκτᾷ συνείδησιν τῆς ἐθνικῆς τοῦ ἐνότητος καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα παρουσιάζεται μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς γνωρίσματα, ἀκμάζει ἡ δημοτικὴ ἀκριτικὴ ποίησις. Συνεχιά τῆς εἶναι ἡ δημοτικὴ ποίησις τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας. Οἱ ἄγνωστοι ποιηταὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ἦσαν ἀγράμματοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, οἱ ὅποιοι συνέθεταν τὰ ἔργα τῶν προφορικῶν καὶ συνήθως ἀχώριστα ἀπὸ τὴν μουσικὴν τῶν, κάποτε μάλιστα εἰς στενὴν συνάφειαν καὶ μὲ τὸν χορὸν.

«Δὲν πρέπει νὰ χωρίζωμεν ὅ,τι εἶναι ἀχώριστον, ποίησιν καὶ τραγούδι», γράφει ὁ ποιητὴς Γεώργιος Τερτσέτης.

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια ἐπὶ ἀρκετοὺς αἰῶνας διεσώθησαν προφορικῶς, ἕως ὅτου ὠρισμένοι συλλογεῖς τὰ κατέγραψαν καὶ τὰ κατέταξαν εἰς ὁμάδας. Τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων ἔγιναν πανελλήνια καὶ εἶναι πολὺ δύσκολον σήμερα νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς τῶν καθὼς ἐπίσης καὶ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον συνετέθησαν.

Διὰ τῆς προφορικῆς τῶν διαδόσεως ὅμως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον προεκλήθησαν πολλαὶ μεταβολαὶ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ὅπως γλωσσικὴ προσαρμογὴ, προσθαφαιρέσεις στίχων κλπ., καὶ οὕτω προήλθον αἱ παραλλαγαί, αἱ διαφορετικαὶ δηλαδὴ μορφαὶ τοῦ ἰδίου τραγουδιοῦ.

Ὅλα τὰ προϊόντα τοῦ λαϊκοῦ προφορικοῦ λόγου ἐκ παραλλήλου πρὸς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ λαϊκοῦ βίου τὰ ἐξετάζει εἰς ἰδιαιτέρος κλάδος τῆς ἐπιστήμης, ἡ λαογραφία, τὴν ὁποίαν εἰσήγαγε καὶ ἐκαλλιέργησε πρῶτος ἐν Ἑλλάδι ὁ Νικόλαος Πολίτης. Ὁ ἴδιος ἐξέδωκε καὶ τὰς καλυτέρας καὶ ἐπιστημονικωτέρας συλλογὰς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τῶν παροιμιῶν καὶ τῶν παραδόσεων.

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τὰ χαρακτηρίζει: α) Ἡ ἀνωνυμία, ἡ ἀνυπαρξία δηλαδὴ προσώπου συγκεκριμένου, εἰς τὸ ὅποιον νὰ ἀποδίδεται τὸ δημοτικὸ τραγούδι. β) Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐδημιουργήθησαν, εἶναι ἀδύνατος. Δὲν γνωρίζομεν δηλαδὴ πότε ἀκριβῶς καὶ ποῦ κατὰ πρῶτον παρουσιάσθησαν τὰ δημοτικὰ τραγούδια, ἐξαιρέσει τῶν ἱστορικῶν, ἀκριτικῶν, κλέφτικων καὶ ὠρισμένων

άλλων, τὰ ὅποια δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν, ἐπειδὴ γνωρίζομεν τῆς ἱστορίας τὰ γεγονότα, εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρονται. γ) Ἡ γνησιότης των, ἥτις ἔχει μεγάλην σημασίαν, ἐνίοτε ἀμφισβητεῖται. Διότι πλὴν τῶν γνησίων δημοτικῶν τραγουδιῶν ὑπάρχουν καὶ τὰ πλαστά, τὰ ὅποια εἶναι ἔργα λογίων κατὰ τὸν τύπον τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. δ) Ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς δημιουργίας καὶ ἀναπτύξεως ὑπάρχει μεγίστη ἐξάρτησις τῆς δημοτικῆς ποιήσεως ἀπὸ τὴν κοινωνίαν. Κυρίως ἡ δημοτικὴ ποίησις εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς περιοχὰς καθυστερημένας πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς, εἰς κοινωνίας ἀπομονωμένας, εἰς τὰς ὁποίας τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τοῦ λαοῦ εὐρίσκεται πολὺ χαμηλά. Διὰ τοῦτο λοιπὸν εἰς περιοχὰς εἰς τὰς ὁποίας ἡ παιδεία καὶ ὁ πολιτισμὸς λαμβάνουν ταχεῖαν διάδοσιν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, ἡ δημοτικὴ ποίησις καὶ ἐν γένει ἡ λαϊκὴ τέχνη παύει πλέον νὰ ἀναπτύσσεται, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ σημαίνει ὅτι ἀχρηστεύεται τελείως. Ἀντιθέτως παραμένει καὶ ἀποτελεῖ τὴν γνησίαν ἔκφρασιν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς συγκινούσα πάντοτε τοὺς πάντας. ε) Ἴδιον γνώρισμα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶναι ἡ ζωντάνια καὶ ἡ φυσικότης των, καθὼς ἐπίσης ἡ συντομία καὶ τὸ δυναμικὸν πνεῦμα των. Ἡ ἔντονος προσήλωσις εἰς τὸ φυσικὸν καὶ τὸ πραγματικόν, αἱ εἰκόνες καὶ ἐν γένει τὰ σχήματα λόγου ἐκπεφρασμένα μὲ τόσῃ φυσικότητι καὶ ἀποφυγὴν ἀφηρημένων ἰδεῶν συνθέτουν μὲ ζωντανὸν τρόπον τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ὁ αὐθορμητισμὸς καὶ ἡ ἀπερίτεχνος ἔκφρασις συντελοῦν εἰς τὴν φυσικότητά των. Ἡ συντομία των ἐκδηλώνεται μὲ τὸ κλείσιμο πλήρους νοήματος εἰς ἕκαστον στίχον, ἄνευ περιττῶν λέξεων, μὲ τὴν κυριολεξίαν καὶ τὴν γοργότητα.

Καὶ τέλος ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἡ αἰσιοδοξία, καθὼς ἐπίσης ἡ ἔντονος φυσιολατρία δεικνύουν τὴν διάθεσιν καὶ τὸ πνεῦμα τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀποτελοῦν συνέχειαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ὡς ἀρχὴν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως λαμβάνομεν τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα. Τὰ πρῶτα καὶ παλαιότερα δημοτικὰ τραγούδια εἶναι αἱ λεγόμεναι παραλογαί. Πλὴν ὅμως ὑπῆρχον καὶ τραγούδια ἐρωτικά, σκωπτικά, λατρευτικά, γνωμικά καὶ ἄλλα, ἐκ τῶν ὁποίων ὅμως πολὺ ὀλίγα διεσώθησαν. Τὰ ἀκριτικὰ τραγούδια εἶναι τὰ πρῶτα νεοελληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἀποτελοῦν τὴν ἀρχὴν τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας.

Ὁ Νικόλαος Πολίτης κατέταξε τὰ δημοτικὰ τραγούδια εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας. Ἐκάστη τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς μικροτέρας ομάδας με βάσιν τὸ περιεχόμενον τῶν τραγουδιῶν.

Α. Τὰ καθαρῶς λυρικά ἢ τραγούδια: Εἶναι τὰ περισσότερα καὶ συντομώτερα, ἀναλόγως δὲ τοῦ περιεχομένου των διαιροῦνται εἰς ἱστορικά, κλέφτικα, θρησκευτικά, τῆς ἀγάπης, τῆς ξενιτιάς, τοῦ χάρου καὶ τοῦ κάτω κόσμου, ἐργατικά, σκωπτικά, γνωμικά, ἑορταστικά, ναναρίσματα.

Β. Τὰ ἐπικολυρικά ἢ διηγηματικά: Αὐτὰ εἶναι ἐκτενέστερα καὶ τεχνικώτερα ἀλλὰ καὶ ὀλιγώτερα. Διαιροῦνται δὲ καὶ αὐτὰ εἰς ἱστορικά, ἀκριτικά, κλέφτικα καὶ παραλογές ἢ πλαστά, ποὺ εἶναι καὶ τὰ ἐπικώτερα.

Εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια συναντῶμεν συχνὰ καὶ ξένας λέξεις. Τὰ περισσότερα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἀνομοιοκαταλήκτους ἱαμβικοὺς δεκαπεντασυλλάβους στίχους.

Πρῶτος ἐξέδωκεν ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια ὁ Γάλλος φιλέλλην Κλώντ Φωριέλ εἰς δύο τόμους, με μεγάλην εἰσαγωγὴν εἰς τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, γαλλικὴν μετάφρασιν, προλογικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ σημειώματα, τὸ 1824-1825. Ἄλλοι σημαντικοὶ ξένοι ἐκδότες δημοτικῶν τραγουδιῶν εἶναι ὁ Ν. Τομμαζέο καὶ οἱ Γερμανοὶ Πάσσοβ καὶ Βάγκνερ. Ἡ καλύτερα ὅμως ἔκδοσις εἶναι τοῦ Νικολάου Πολίτη «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», 1914.

Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἀγ. Θέρου «Τὰ τραγούδια τῶν Ἑλλήνων», εἰς δύο τόμους, 1952.

Στυλ. Σγουρὸς

Τάξις ΣΤ'

Ἰδιωτικὸν Γυμνάσιον Παρ. Σχολινάκη

Ἀθῆναι

Ο ΕΛΛΗΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΟΙΡΟΛΟΪ

Κόσμε γλυκέ, κόσμε πικρέ, κόσμε φαρμακωμένε,
θά σ' αποχαιρετήσουνε κι ὁμορφοι κι ἀντρειωμένοι.
Κόσμε, καί ποιός θά σέ χαρή καί ποιός θά σέ κερδίση;
Θά σέ κερδίσουν τὰ βουνά, θά σέ χαροῦν οἱ κάμποι....
Ὁ κόσμος εἶν' ἓνα δεντρί κι ἐμεῖς τ' ὁπωρικό του
κι ὁ Χάρος εἶναι τρυγητής, μαζώνει τὸν καρπό του.

Καλότυχά 'ναι τὰ βουνά, καλότυχοι κι οἱ κάμποι.
Δὲν καρτεροῦν τὸ θάνατο, δὲ λὲν πῶς θά πεθάνουν,
μὸν' καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τὸ Μάη μὲ τὰ λουλουῖδια....

—Πότε, γιέ μου, κι ἐσύ θά 'ρθῇς, πότε νὰ σέ προσμένω;
—Ὅντας ἀσπρίση ὁ κόρακας κι ὄντας μαυρίση ὁ γλάρος,
τότε, μάνα μ', νὰ καρτερῇς, τότε, μάνα μ', θά ἔρω...

Γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴν εὐαισθησία ἐνὸς λαοῦ, πρέπει νὰ τὸν γνωρίσῃ στὴ χαρά του καὶ στὴ λύπη του. Γιατί ἐκεῖ, ἐλεύθερη ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφήνει ἀσυγκράτητον ὄλο τὸν πόνο καὶ τὸ συναισθηματικό της πλοῦτο ξεσπώντας σὲ τραγούδι γιορταστικό ἢ σὲ μοιρολόι.

Ὁ θάνατος εἶναι ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια αὐτὸ πού πιὸ πολὺ δόνησε τὸν Ἕλληνα, γιατί ποτέ του δὲν τὸν νίκησε. Ἀκόμα κι ὅταν πάλαιε μαζί του, Διγενῆς ἀτρόμητος, στὰ μαρμαρένια ἁλώνια ἢ ὅταν προσπάθησε, δίνοντάς του ὑπόσταση χώρου καὶ χρόνου εἴτε πρόσωπο θεοῦ, νὰ τὸν ἐξευμενίσῃ, δὲν μπόρεσε νὰ τὸν συμβιβάσῃ στ' ἀνθρώπινα μέτρα του. Τοῦτο σημαίνει: ποτέ του δὲν τὸν παραδέχτηκε. Τὸν εἶδε σὰ χωρισμό. Σὰ στέρηση....

Στὴ συνειδητοποίηση τοῦ χάους αὐτοῦ ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ, ὅπως πάντα, στάθηκε ὀρθία. Καὶ τί ἄλλο νὰ κάνῃ; Τραγούδησε.. Ἔδωσε στὸ θάνατο πρόσωπο. Τὸν ἔκαμε σκυθρωπὸ καβαλάρη, πού σέρνει πίσω του ἄρματιές τοὺς λεβέντες. Τοῦ ἔδωσε τὸ βασίλειο τοῦ Κάτω κόσμου. Ἔτσι τουλάχιστον στὸ θρῆνο τῆς ἡ μοιρολογήτρα τῶρα ξέρει πού πῆγε καὶ χάθηκε ἡ ψυχὴ καὶ παίρνοντάς τιν τὸ κατόπι στηθοδέρνετα λυσίκομη καὶ κλαίει τὸν ἀδικο χαμό τῆς.

Ἀπὸ τοὺς κομποὺς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας ξεκινάει ἡ συνήθεια τοῦ θρῆνου νὰ τὸν ἀναλαμβάνουν ὀρισμένα, κατὰλληλα γι' αὐτὸ τὸ σκοποῦν πρόσωπα : οἱ θρηνωδοῦσες γυναῖκες, ποὺ ἔφτασαν ὡς τὶς μέρες μας, μαυρομανηλοῦσες, μὲ τὴ στάχτη στὰ μαλλιά καὶ τὸ κλάμα στὸ στόμα. Στὸ ἑλληνικὸ δημοτικὸ τραγούδι τὰ μοιρολόγια, περισσότερο ἴσως ἀπὸ, τ' ἄλλα εἶδη, κλείνουνε μέσα τους τὸ σπέρμα τῆς ἀρχαίας συνέχειας, ἀλλὰ κι ὅλες τὶς ὑπερφυσικὲς ἀγωνίες ἐνὸς λαοῦ, ποὺ πέρασε μέσα ἀπὸ χαμοὺς, πολέμους, τουρκοκρατία κι Ἐπανάστατη καὶ τὸ κόσμησε σταδιακὰ μ' ἓνα σωρὸ ποικίλματα κι ἀποχρώσεις, ὥσπου νὰ φτάσῃ στὴ δυναμικὴ κάθε φορὰ κορύφωση.

Ὅσο κι ἂν ἐπέδρασε ἡ χριστιανικὴ θρησκεία στοὺς Ἕλληνες, δὲ φαίνεται νὰ τοὺς ἄλλαξε καὶ πολὺ στὸν τρόπο ποὺ ἀντιμετωπίζουνε τὸ θάνατο. Ἰσως τὸν εἶδαν κάποτε σὰν τὸν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ, τὸν πολεμιστὴ μὲ τὸ δρεπάνι, μὰ ἀπόφυγαν νὰ τοῦ δώσουνε θρησκευτικὴ ὑπόσταση. Προτίμησαν νὰ τοῦ δώσουν τὸ πρόσωπο τοῦ Χάρου κι ἓνα βασιλεῖο καταδικὸ του, σπάνια ἀναφέροντας σ' αὐτὸ οὐράνιες βασιλεῖες, κόλαση καὶ παράδεισο. Γιατὶ δὲν εἶδαν τὸ θάνατο σὰν τιμωρία ἢ ἠθικὴ συνέπεια παρὰ σὰ μιὰ φυσικὴ ἀναγκαιότητα, κάτι τὸ ἀναπόφευκτο.

Στὰ μοιρολόγια σπάνια βλέπουμε τὴν ἀνθρώπινη ἀγωνία νὰ ἐκφράζεται σὲ μορφὴ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Βέβαια ἡ μοιρολογία-τρα, τὴν ὥρα ποὺ κλαίει, ἔχει ἤδη πάρει μιὰ θέση:

Ἔτσι 'ναι τοῦτος ὁ ντουνιάς, ὁ ψεύτικος ὁ κόσμος,
σὰν τ' ὄνειρο ὁποῦεῖδα χτές κοντὰ νὰ ξημερώσῃ.

Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ εἴμαστε, ἄλλοι τὸν εἶχαν πρῶτα,
σ' ἐμᾶς τὸν παραδῶκανε κι ἄλλοι τὸν καρτεροῦνε.

Ὅμως ἡ σκοπιὰ ἀπ' ὅπου βλέπει τὸ θάνατο εἶναι ἀπαλλαγμένη σχεδὸν ἀπὸ κάθε ἀνατολίτικη μεταφυσικότητα καὶ τὸν ὅποιον προβληματισμό. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικὸ. Ὁ ἄμεσος πόνος εἶναι τόσο ζεστός κι ἀνθρώπινος, ποῦ, ὅταν ἐκφράζεται στὸ θρῆνο, δὲ ζητάει ἐξηγήσεις παρὰ μόνο τὴν παρηγοριά. Κι ἔτσι γεννιέται τὸ χαροτράγουδο, ὅλο παράπονο ἀνθρώπινο, τὸ ἑναρθρο κλάμα.

Ἄν κανεὶς προσέξῃ τὸ δημοτικὸ τραγούδι κι ἀπὸ ἀποψη μουσικῆς, θὰ ἰδῇ πόσο καὶ μὲ τὸν ἥχο συνταίριασε τὸν καημὸ του ὁ Ἕλληνας. Ὅργανα συνήθως πνευστὰ μὲ στριγγιές σὰν πουλιοῦ κραξιές ἢ

λίγα κρουστά καμμιὰ φορά καὶ κάπου κάπου—θαρρεῖς ὑπενθύμιση φωνῆς—τὸ τάνυσμα κάποιας κόρδας συνοδεύουνε τὸ κλάμα του. Κι εἶναι τέτοια ἡ ὀργανικὴ τους σύνδεση, ποὺ μοιάζει σὰν ἓνα συγκεχυμένο μουρμουρητὸ στὴν ἀρχή, ποὺ ὕστερα θὰ ὀγκωθῇ καὶ θ' ἀγριέψῃ, καθὼς θυμώνει κι ὑψώνεται μετὰ τὴ διαμαρτυρία της ἡ γκαίδα, μύρεται τὸ κλαρίνο κι ἡ φλογέρα ὑπογραμμίζει τὸ κλάμα τὸ ἀργό, τὸ παράτονο.

Στὸ τέλος του ὁ κάθε τέτοιος ρυθμὸς γίνεται σχεδὸν χορὸς. Γρήγορα, κοφτὰ μέτρα—σὰν τὰ κορεσμένα πιὰ ἀναφιλητά—λεβέντικος ὁ θρήνος, δυνατός, περήφανος. Εἶναι σὰ νὰ βλέπῃς ξάφνου τὴ μοιρολογήτρα ν' ἀνταριάζῃ καὶ νὰ ὑψώνῃ ἄγριο πίσω ἀπ' τὴ μαντήλα τ' ὀλοδάκρυτο πρόσωπο. Καὶ στὴν πλάτη τινάζονται—ποταμός—οἱ λυτὲς κοτσίδες. Γιατὶ εἶναι αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο ἔθιμο: νὰ λύνῃ τὰ μαλλιά, φορὲς φορὲς νὰ τὰ σταχτώνῃ κιόλας ἢ νὰ τὰ ξεριζώνῃ, καθὼς δέρνεται σὰν ἄλλη Κασσάνδρα ἡ «καμπουριάνισσα» τῶν χρόνων μας.

Καὶ δίπλα σ' ὅλον τοῦτο τὸν ἠχητικὸ συναγερμὸ ἡ γλυκιά, παθητικὴ φωνὴ πασκίζει νὰ μαυλίσῃ τὸ Χάρο ἢ, λές, ν' ἀλλαξογνωμίσῃ τὸ νεκρὸ καὶ νὰ τὸν φέρῃ πίσω. Γίνεται αὐτό; Δὲ γίνεται! Γιὰ τοῦτο κι ὁ καημὸς ἀνεβαίνει ὅλες τὶς βαθμίδες τῆς ἐντάσεως, γίνεται κραυγὴ ἀγωνίας, πόνου...Κι ὕστερα, καθὼς κοπάζει τὸ τραγούδι, ξεφτίνει σιγὰ σιγὰ, ὅπως ἡ φωτιά στὴ χόβολη, σ' ἓνα ἡσυχο, χορτασμένο κλάμα, μιὰ σχεδὸν παραδοχὴ τῆς ἀναγκαιότητος:

Αὐτὰ τὰ λὲν τὰ κλάματα, τὰ λὲν τὰ μοιρολόγια,
μ' ἀπὸ τῆ γῆς δὲν ἔρχονται, φορτώματα δὲ φέρνουν.
Ζουρλὴ 'σαι κι ἂν δὲ ζουρλαθῇς, τρελλὴ κι ἂν δὲ λαβώσῃς
μετὸν ἀφέντη πού 'χασες, μετὸν ἀφέντη πού 'χες.
Νὰ ἦτανε κι ἀχαμνὸς καιρὸς, νὰ ἦτανε καὶ χειμῶνας,
μόν' ἦταν μαύρη ἀνοιξή, ἦταν καὶ καλοκαίρι,
κι ἔρχονται οἱ κοῦκοι στὰ βουνὰ κι οἱ πέρδικες στὰ πλάγια.

'Αναμερᾶτε, σεῖς γριές, κι ἐσεῖς προσδιαβασμένες,
γιὰ νὰ 'ρχονται ὅλο οἱ νιὲς καὶ ὅλο οἱ νυφάδες!
Νὰ 'ρθουν οἱ τραγουδίστριες, νὰ ρθοῦν νὰ τραγουδήσουν,
νὰ ξεκινήσουν τὸ γαμπρό, νὰ πᾶ νὰ πάρουν νύφη,
νύφη πικρὴ, νύφη κακὴ, τὴ μαύρη γῆς νυφούλα.

Εἶναι ἄδικος ὁ θάνατος; Ναί, λέει τὸ τραγούδι. Γιατὶ χωρίζει τοὺς νιοὺς ποὺ ἀγαπιοῦνται, παίρνει τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀπὸ τὶς μάνες τους.

Κι ἐδῶ στέκει ρεαλιστὴς ὁ ἀπλὸς ἄνθρωπος, κι ἄς πονάη. Μέσα ἀπὸ τὸ κλάμα του βλέπει τὴ ζωὴ νὰ συνεχίζεται ἀσταμάτητη, σκληρὴ στὴ λησμονιά της. Πολλὲς φορὲς ἀγανάκτηση ξεσπάει:

Κι ἐγὼ εἶδα μάνα στὸ χορό, τὴν ἀδερφή στὸ γάμο,
τὴ χήρα καὶ τὴν ὀρφανὴ στῆς ἐκκλησιᾷς τὴν πόρτα.
Θέ μου, νὰ πέση ἡ ἐκκλησιά, νὰ πέση τ' ἅγιο βῆμα,
νὰ πλάκωνε τὴν ὀρφανή, νὰ πλάκωνε τὴ χήρα!

Ἐνῶ δὲ γίνεται κι ἄλλιῶς. Ἡ ζωὴ, ποὺ τραβάει μπροστά, εἶναι μιὰ πραγματικότητα, ποὺ ὅσο καὶ νὰ κλάψης, δὲν τὴν ἀρνιέσαι:

Μιὰ μάνα μοιρολόγαγε γιὰ τὸ μονάκριβό της.
—Παιδάκι μου, τὸν πόνο σου καὶ ποῦ νὰ τόνε βάλω;
Νὰ τόνε ρίξω στὸ γιαλό, τὸν παίρνουν τὰ ψαράκια.
Νὰ τόνε πάω σὲ τρίστρατο, τὸν παίρνουν τὰ πουλάκια.
Ἄς τόνε ρίξω στὴν καρδιά, ποῦ ἔναι γιομάτη πόνο,
νὰ κάθομαι νὰ μὲ πονῇ, νὰ γέρνω σὰ μὲ σφάζη,
νὰ πέφτω στὸ κρεβάτι μου, νὰ λαχταρῶ τὸν ὕπνο.
Κι ὁ Χάρος ἔπολεμήθηκε, κι ὁ Χάρος ἔπολεγεται:
Ὅλο τὸν κόσμον γύρισα, τὴ γῆς, τὴν οἰκουμένη.
Εἶδα μανάδες στὸ γκρεμό, τὶς ἀδερφές στὰ βράχια,
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν στὶς ἄκριες στὰ ποτάμια.
Μὰ πάλι ξαναγύρισα: συνάντημα τοῦ χρόνου!
Εἶδα μανάδες στὸ χορό, τὶς ἀδερφές στὸ γάμο,
γυναῖκες τῶν καλῶν ἀντρῶν σ' ὁμορφα πανηγύρια.
Ματάκια ποὺ δὲ βλέπονται, γρήγορα λησμονιοῦνται!

Τούτῃ τὴν πικραλήθεια γνωρίζοντας ἡ ἴδια ἡ μοιρολογήτρα λέει θρηνώντας:

Κλαίγε καὶ κάμε ὑπομονή, γιατί δὲν εἶσαι μοναχή,
εἶναι καρδιὲς ποὺ βράζουνε κι ἔξω καπνὸ δὲ βγάζουνε,
μ' ἂν τόνε βγάλουν τὸν καπνὸ, θὰ σκοτεινιάσῃ ὁ οὐρανός!...

Καὶ μέσα στὸν ὁμαδικὸ θρῆνο μοιάζει νὰ κατορθῶνῃ κάποτε ἡ ψυχὴ νὰ φέρῃ τὸ διάλογο. Ἐδῶ ἡ προαιώνια ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου

νά μάθη γιά τὸ καθετί, ὡς καὶ γιά τὸ θάνατο, ἱκανοποιεῖται ἀπὸ τὴ γριά Χαρόντισσα ἢ καὶ τὸν ἴδιο τὸν πεθαμένο ἀκόμα:

Χάρισσα τὸ ἔλεγε, τὸ ἔλεγε μοιρολόι.

—Χαρῆτε, νιές, τοὺς ἄντρες σας, γυναῖκες, τὰ παιδιά σας τσαὶ σεῖς κορίτσα ἀνύπαντρα, χαρῆτε τὰ προικιά σας. Γιατὶ ἔχω γιὸ πρᾶματευτὴ τσαὶ γιὸ πρωτοκουρσάρο. Δὲν πρᾶματεύει πρᾶματιές, δὲν πρᾶματεύει ρούχα, παίρνει μανάδων τὰ παιδιά τσαὶ γυναικῶν τοὺς ἄντρες, ρημάζει τὰ στρωσίδια τους τσαὶ τὰ προσκέφαλά τους!

Ἐγὼ τῆς γῆς παράγγειλα νὰ μὴ σὲ κουρνιαχτήση, κι ἐκείνη μοῦ παράγγειλε, θά σὲ ξεκοκκαλίση!

Γιὰ πές μας, γιά μολόγα μας ἀπὸ τὸν κάτω κόσμο, ποιόν εἶδες, ποιόν ἀντάμωσες ἀπόψε ὅλη νύχτα; Ἐγὼ εἶδα σκάλες τοὺς μικροὺς καὶ σκάλες τοὺς μεγάλους καὶ σκάλες τὰ μικρὰ παιδιά μὲ τὰ χαρτιά στὰ χέρια. Τοὺς εἶδα κι ἀνατρίχιασα καὶ πάγωσε ἡ καρδιά μου. Τοὺς ἤῤα ὅλους χάρβαλα καὶ ὅλους χαλασμένους.

Τρομάρα τὴν πιάνει τὴ ζωντανὴ ψυχὴ μέσα σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη ἄγνοια γιά τὸ θάνατο, καθὼς προσπαθεῖ μάταια νὰ τὴν καλύψῃ μὲ τὴ φαντασία της. Φαντάστηκε τὸν κάτω κόσμο περιβόλι, ὅπου εἶναι ὁ Χάρος κηπουρός. Κι ἔχουνε γίνεῖ οἱ ἄντρες κυπαρίσσια κι οἱ γυναῖκες λεμονιές. Καὶ τὰ παιδιά τριαντάφυλλα.

Ἄλλοτε ὁ Χάρος ἔρχεται καὶ ξεπεζεύει στὸν Ἀχέροντα φορτωμένος μὲ ψυχές. Φέρνει καὶ τὴ μικρὴ, τὴ Λυγερή—ἴδια τὴν πανάρχαιη Περσεφόνη— γιὰ νὰ τὸν περιποιῇται στὸν κάτω κόσμῳ :

Ἦλιε μου καὶ τρισήλιε μου καὶ κοσμογυριστὴ μου, πῆς ἔχασα μιὰ λυγερή, μιὰ ἀκριβοθυγατέρα. Νὰ μὴν τὴν εἶδες πουθενά, νὰ μὴν τὴν ἀπαντήσες ; Ἐπές, προπές τὴν εἶδκα στοῦ Χάρου τὸ σαράϊ. Ὁ Χάρος ἔτρωγε ψωμί κι ἡ κόρη τὸν κερνοῦσε καὶ τρέχαν τὰ ματάκια της σὰ μαρμαρένια βρύση κι ἔτρεμε κι ἡ καρδούλα της σὰ μῆλο μαραμένο. . . Κι ἀπὸ τὸ συχνοκέρασμα τῆς πέφτει τὸ ποτήρι.

Μάιτε σὲ πέτρα βάρεσε μάιτε σὲ καλντερίμι,
μέσα στοῦ Χάρου τὴν ποδιά ἔπεσε κι ἔτσακίστη.
—Τί ἔχεις, κόρη, καὶ χλίβεσαι καὶ χύνεις μαῦρα δάκρυα
καὶ τρέχουν τὰ ματάκια σου σὰ μαρμαρένια βρύση;
Μὴ σὲ πονεῖ ὄχ τὴ μάνα σου, νὰ στείλω νὰν τὴ φέρω;
—Δὲ μὲ πονεῖ ὄχ τὴ μάνα μου, μὴ στέλνης νὰν τὴ φέρης.
—Μὴ σὲ πονεῖ ὄχ τ' ἀδέρφια σου, νὰ στείλω νὰν τὰ φέρω;
—Δὲ μὲ πονεῖ ὄχ τ' ἀδέρφια μου, μὴ στέλνης νὰν τὰ φέρης,
μόν' μὲ πονεῖ ὄχ τὸ σπίτι μου κι ὄχ τὸν ἀπάνω κόσμο.
—Ἄν σὲ πονῇ ὄχ τὸ σπίτι σου, πλιά δὲν τὸ ματαβλέπεις!

Ἡ ἀντίδραση στοῦ θάνατο λοιπὸν εἶναι διπλή. Κι ἀπὸ τὸ ζωντανό, ποὺ δὲ δέχεται τὸ μοιραῖο, ἀλλὰ κι ἀπὸ κεῖνον ποὺ βλέπει τὸ θάνατο νὰ ἔρχεται. Τί κι ἂν τὸ ξέρουν πὼς εἶναι ἀναπόφευχτος ὁ χωρισμός; Ἡ μάνα τὴν πετροβολάει τὴ θάλασσα, σὰ νὰ τῆς ἔφταιξε τάχα κι αὐτὴ. Μὰ τί ἄλλο νὰ κάνη τότε ποῦ. . .

...γεμίζει ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κύμα παλικάρια,
καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάγει. . .
...Βάνει τὶς πέτρες στὴν ποδιά, τὰ τρόχαλα στὸν κόρφο,
πετροβολάει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλαίει τὸ κύμα.
—Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματούσα,
ποῦ 'πνιξες τὸ παιδάκι μου κι ἄλλο παιδί δὲν ἔχω.

Καὶ πὼς θὰ τὸ παραδεχτῇ πάνω στὴ νιότη του ὁ λεβέντης ὅτι θὰ τὸν εὕρῃ ὁ θάνατος; Σπάζει ἡ καρδιά του. Ἀρπάζεται ἀπὸ τὸν πόνο ὅλου τοῦ κόσμου! Καὶ ξεσηκώνεται τ' ἀνθρωπολόι νὰ ἐκδικηθῇ, ἐκεῖ ποῦ κάθε ἀντίδραση εἶναι μάταιη, ὑψώνει τὴ φωνὴ πεισματικά ἀπαιτώντας πίσω τὴ ζωὴ, ποὺ βλέπει νὰ τοῦ παίρνουνε μέσα ἀπὸ τὰ χέρια του ἔτσι ἀπότομα!

Χάροντα, ἂν ἀποφάσιςες κι ἂν θέλῃς νὰ πεθάνω,
χωρὶς ἀστένεια κι ἄρρωστιά ψυχὴ δὲν παραδίνω!
Πρῶτα θενὰ παλέψουμε στὰ μαρμαρένια ἀλώνια,
κι ἂν μὲ νικήσης, Χάροντα, μοῦ παίρνεις τὴν ψυχὴ μου,
κι ἂν σὲ νικήσω πάλι ἐγώ, νὰ μὲ χιλιοχρονίσῃς!
Πῆγανε καὶ παλέψανε ἀπ' τὸ πουνρὸ ὥς τὸ γιόμα
κι αὐτοῦ κοντὰ στοῦ δειλινὸ τὸν καταβάνει ὁ Χάρος!

Λένε πώς μὲς στὸ μοιρολόι συνυπάρχουν κι ὅλα τὰ ἄλλα εἶδη τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ ἁρμονικὰ συνταιριασμένα. Κι ἀλήθεια! Μήπως τὰ τραγούδια τῆς ξενιτιάς θρήνος δὲν εἶναι; Ὑπὸ καὶ τὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης; Πέθανε τάχα τούτη ἡ πολυαγαπημένη ἡ κοιμᾶται κι ἔτσι τὴν τραγουδᾷνε;

Ἐύπνα, διαμάντι τῆς αὐγῆς κι ἀφρὲ τοῦ μαλαμάτου,
κι ἔχω δυὸ λόγια νὰ σοῦ πῶ τοῦ παραπονεμάτου. . .
Ἐύπνα κι Αὐγερινὸς περνᾷ κι ἡ Πούλια χαιρετᾷ σε,
ξύπνα κι ἀγρύπνα, κόρη μου, καὶ μὴ βαριοκοιμᾶσαι. . .

Μὰ δὲν εἶναι μόνον οἱ ζωντανοί, ποὺ ἐπαναστατοῦν στὴν ἰδέα τοῦ θανάτου. Ξάφνου ἡ ἐλπίδα ριζώνει καὶ στῶν πεθαμένων τὴν καρδιά καὶ θαρροῦν πὼς θὰ ξεφύγουν τὸ γραφτό τους. Νά ἡ αἰώνια ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ κυνηγᾷ τὴν ἀπίστευτη παρηγοριά, μὲ πόση εὐαισθησία φανερώνεται στὴν τόλμη τῆς φαντασίας τῆς!

Νὰ σᾶς εἰπῶ, θλιμμένες μου, ἓνα καλὸ χαμπέρι!
Τὸ Χάρο τότε πιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν σκοτώσουν!
Τὸ μάθαν νιὲς καὶ λούζονται, καὶ νιοὶ καὶ μπαρμπεριοῦνται,
τὸ μάθαν τὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ παίζουν καὶ γελοῦνε.
Τὸ μάθαν κι οἱ λεβεντονιοὶ, κρεμάσαν τὰ σπαθιά τους,
στραβώνουν τὰ κασκάτια τους καὶ σιάζουν τὰ μαλλιά τους.
Κι ἀπάνω πού ῥθαν ν' ἀνεβοῦν, νὰ βγοῦν στὸν πᾶνω κόσμο,
ὁ Χάρος τοὺς ἐξέφυγε καὶ πάει καὶ τοὺς προφταίνει.

Μιά ἐλάχιστη δόση σάτιρας στὸν Ἑλληνα ὑπάρχει πάντα. Ἔστω καὶ μὲ τὸ θάνατο παράταιρα δεμένη. Εἶναι ἴσως ἀποτέλεσμα τοῦ παράτολμου ρεαλισμοῦ του, ποὺ ὅμως δὲν ἀποκλείει καθόλου τὴν ἀποκοτιά ἢ τὴν αἰσθαντικότητα. Ἦ καὶ κάτι πιὸ ἀπλό: ἐκείνη ἡ τάση φυγῆς στὴν ἀνάγκη νὰ μετουσιώσῃ τὸν ἄγριό του καημὸ σὲ περιγέλιο. . .

Ἄμ ποῖος κι ἄλλος χριστιανὸς
ἐπνίγηκε μὲ τὸ χυλό;
Πρώτη γιὰ πρώτη κουταλιά
τὰ μάτια του ἀνακύλησε
κι ἡ μύτη του βελόνιασε!
Τὰ χέρια του τὰ σταύρωσε

κι ἀκούστε! Τ' Ἀιγιωργίτικα!!
Ἐβγάτε οἱ καμπουριάνισσες
νά κλαῖτε καί νά θλίβεστε,
νά γρονθοκοπανίζεστε!

Τελειώνοντας δὲ θά 'θελα νά παραλείψω ἀπὸ τὸν κύκλο αὐτὸ κά-
τι, πού, χωρὶς νά εἶναι μοιρολόι, κλείνει ὁμως μέσα του τὴν ἰδέα τοῦ
θανάτου, ἡρωοποιημένη τώρα, ἀνυψωμένη σὲ πράξη τιμῆς κι αὐτο-
θυσίας. Ἐδῶ δὲν ὑπάρχει μόνο παράπονο θνητοῦ. Εἶναι κι ἡ φύση πού
κλαίει, ἡ ζωὴ ἡ ἴδια! Ἀκόμα ὁ θάνατος τοῦ πολεμιστῆ καὶ τοῦ λεβέντη
μπορεῖ νά συνταιριάζη τὴν ἔννοια τοῦ Χάροντα μὲ τὴν πατρίδα—καὶ
νά τὴ δικαιώση. Γι' αὐτό, στὴ Μάνη τουλάχιστο, ἓνα τέτοιο μοιρολόι
τὸ τραγουδοῦσαν οἱ ἄντρες, ἂν κάποιος ἀπὸ Τοῦρκο ἢ ἀπὸ βεντέτας
τσακωμὸ βρισκόταν πεθαμένος. Κι εἶναι λακωνικὸς ὁ τρόπος πού ἀ-
ποδίδεται, ὅπως ἀπέριττο καὶ λιτὸ στὴν ἔντασή του εἶναι καὶ τὸ γεγονός:

Φᾶτε καὶ πιέτε, ὀρὲ παιδιά, καὶ μὴν παραπονίεστε!
Κι ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτα, μόν' εἶμαι λαβωμένος.
Κακὸ πού 'ναι τὸ λάβωμα, κακὸ πού 'ναι τὸ βόλι.
Γιὰ πιάστε με νά σηκωθῶ, καὶ βάλτε με νά κάτσω.
Βάλτε με κεῖ, στὸ κρύο νερό, στὴ ρίζα τοῦ πλατάνου,
καὶ φέρτε καὶ γλυκὸ κρασί ἀπὸ τοὺς Παπαδάτες,
νά πλύνω τὶς λαβωματιές, ν' ἀλλάξω τοὺς γιαράδες.
Κι ἂν ἀποθάνω, βρὲ παιδιά, πέντε πῆγαν γιὰ μένα.
Μὰ ἐδῶ νά μὴ μ' ἀφήσετε, στὸν ἔρημο τὸν τόπο,
μόν' πάρτε με καὶ σύρτε με στὸ πρῶτο σταυροδρόμι,
ὅθε διαβαίνουν φίλοι μου, περνοῦνε παλικάρια,
τὰ παλικάρια νά πονοῦν κι οἱ φίλοι μου νά κλαῖνε.

Κλαῖνε τὰ δέντρα, κλαῖνε, κλαῖνε τὰ βουνά,
κλαῖνε καὶ τὰ λημέρια πού λημέριαζα,
κλαῖνε τὰ μονοπάτια πού περπάταγα,
κλαῖνε καὶ οἱ βρυσσοῦλες πού 'πινα νερό,
κλαῖνε καὶ τὰ μετόχια πού 'τρωγα ψωμί,
κλαῖνε τὰ μοναστήρια πού 'πινα κρασί.
Φαρμάκι τὸ μολύβι κι ἡ λαβωματιά.
Στὴν ἔρημιὰ μονάχος, δίχως συντροφιά,
θεριὰ θενὰ μέ φᾶνε καὶ τ' ἄγρια τὰ πουλιά.

Ὁ πόνος δὲν εἶναι ἀδυναμία. Τὸ κλάμα δὲ φανερώνει δαίλιασμα.
Ἄρκεϊ νὰ μπορέσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπ' τὴ θλίψῃ του νὰ βγῇ δυνατώτερος.
Ὅταν φτάνῃ λοιπὸν ἡ στιγμὴ ποὺ θὰ χορέψῃ τὸ χορὸ τὸν πεντοζάλη
ἢ τὸν πυρρίχιο ἀντικρουστά πάνω ἀπ' τὰ μνήματα τραγουδώντας τὸ
περήφανο τοῦτο τραγούδι, ὁ Ἕλληνας ἔχει νικήσει πιά τὸ θάνατο,
καὶ τὸν ἑαυτὸ του!

Τούτῃ ἡ γῆς ποὺ τὴν πατοῦμε,
ὅλοι μέσα θενὰ μποῦμε.
Τούτῃ ἡ γῆς ποὺ θὰ μᾶς φάῃ,
βάρα τὴν μὲ τὸ ποδάρι!
Τούτῃ ἡ γῆς μὲ τὰ χορτάρια
τρώει νιοὺς καὶ παλικάρια.
Τούτῃ ἡ γῆς θὰ φάῃ κι ἐμένα,
ποὺ ἔχει με ἡ μανούλα μου ἕνα.
Τούτῃ ἡ γῆς θὰ φάῃ κι ἐμένα
μὲ τὰ φρύδια τὰ γραμμένα.
Τούτῃ ἡ γῆς ποὺ θὰ μᾶς φάῃ,
βάρα τὴν μὲ τὸ ποδάρι!

Ἐφη Δρίβα
Τάξις ΣΤ'

Ἀμερικανικὸν Κολλέγιον Θηλέων
Ἀγίας Παρασκευῆς

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΟΓΟΥ

Μιά επίμονη διάθεση να ασχοληθώ με τὸ Θέατρο καὶ με τὰ προβλήματα ποὺ αὐτὸ καὶ ἀντιμετωπίζει καὶ προσπαθεῖ νὰ λύσει, προβλήματα δικά του καὶ τῆς ζωῆς, μ' ἔκανε καὶ παρακολούθησα ἀπὸ ὅσο μπορούσα πὶὸ κοντὰ τὴν πορεία του στὰ τελευταῖα χρόνια. Τὸ ἐνδιαφέρον μου δὲν ξαπλώθηκε στοὺς τομεῖς τῆς σκηνοθεσίας καὶ τῆς ἠθοποιίας, μὰ ἀγκάλιασε μὲ ἰδιαίτερο πάθος τὴν πλευρὰ τῆς συγγραφικῆς δημιουργίας τῶν θεατρικῶν ἔργων.

Οἱ πρῶτες προσπάθειές μου νὰ γνωρίσω τὸ Θέατρο, εἴτε παρακολουθώντας παραστάσεις εἴτε μελετώντας θεατρικὰ ἔργα, μὲ ἔφεραν, ὅπως ἦταν φυσικό, σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ κλασσικὰ θεατρικὰ ἔργα. Δὲν κρύβω ὅτι συγκινήθηκα καὶ ἐνίωσα ἱκανοποίηση ἀπὸ ἕνα πλήθος ἔργων, ποὺ σήμερα θεωροῦνται ξεπερασμένα. Καὶ τὸ Θέατρο, ὅπως τὸ ξέραμε καὶ τὸ γνωρίζαμε μέχρι πρὸ 20ετίας, φαίνεται ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθῇ στὶς σύγχρονες συγκινησιακὲς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ζωὴ ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι περισσότερο πολὺπλοκη, πολυσύνθετη καὶ δυσνόητη ἀπὸ ὅσο τὸ κλασσικῆς μορφῆς θεατρικὸ ἔργο τὴν ὑπέθετε. Τὰ σχήματα τῶν αἰσθηματικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν συγκρούσεων, ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ θεατρικοὶ συγγραφεῖς τοῦ παρελθόντος, εἶναι πολὺ ἀπλὰ καὶ πολὺ τυποποιημένα, γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινά.

Περισσότερο διωσμένοι γιὰ ἀλήθεια νέοι συγγραφεῖς, χωρὶς τυφλὴ προσήλωση πρὸς τὸ καθιερωμένο καὶ τὸ ἀναγνωρισμένο, ἔστρεψαν τὶς προσπάθειές τους πρὸς μία κατεύθυνση ποὺ στὴν ἀρχὴ φάνηκε ἐξωφρενικὴ καὶ εἶναι πάρα πολλοὶ ποὺ τὸ πιστεύουν ἀκόμα: πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ παραμερισμοῦ τῆς λογικῆς. Μὲ πνευματικὴ ἀνδρεία τόλμησαν νὰ ἀρνηθοῦν τὴ χειραγώγησή τους ἀπὸ τὴ λογικὴ στὴ διερεύνηση τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.

Εἶδαν ὅτι μὲς στὸν ἄνθρωπο ὑπάρχουν πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς καταστάσεις ποὺ δὲ χωροῦν στὰ ἀμετακίνητα καλούπια τῆς λογικῆς. Ὅτι ὑπάρχουν προβλήματα ποὺ μπορεῖ νὰ τὰ ὀδηγήσει σὲ κάποια λύση τους μόνον ἡ καρδιά καὶ τὸ σκοτεινὸ ἐνστικτο. Ποὺ διεπίστωσαν ὅτι αἰσθήματα τόσο ξεκάθαρα, ὅσο τὰ θέλει ἡ κοντόφθαλμη λογικὴ μας, δὲν ὑπάρχουν. Ἡ ἀγάπη ἔχει μέσα της καὶ τὸ μῖσος. Τὸ μῖσος ἔχει μέσα του καὶ τὴν ἀγάπη. Ὁ φόβος τὴν ἀνδρεία, ἡ ἀνδρεία

τὸ φόβο. Ἡ ἀπληστία τῇ γενναιοδωρίᾳ, ἡ γενναιοδωρία τὴν τσιγκουνιά. Γι' αὐτὸ κάθε προσπάθεια δημιουργίας ἀληθινῆς συγκινησιακῆς ἀτμόσφαιρας μὲ τὴ χρησιμοποίησιν αὐτῶν τῶν ἀφηρημένων σχημάτων τῆς λογικῆς μας, ὅπως εἶναι τὰ ξεκάθαρα συναισθήματα, δὲν ὀδηγεῖ πουθενά.

Γιὰ νὰ ξεπεράσουν αὐτὴ τὴν ἀδυναμία τῆς θεατρικῆς τέχνης, γιὰ νὰ μπορέσουν περισσότερο νὰ προσεγγίσουν τὴν πραγματικότητα καὶ νὰ δρέψουν τὴ συγκίνησιν ἀπ' τὶς πηγές της, στράφηκαν πρὸς τὴ λεγόμενη κατεύθυνση τοῦ Παράλογου.

Θὰ ἦταν λάθος ἂν πιστεύαμε ὅτι τὸ Παράλογο εἶναι ἕνα καινούριο στοιχεῖο, ποὺ μπαίνει στὴ θεατρικὴ τέχνη. Ὑπῆρχε ἀνεκάθεν σ' ὅλα τὰ θεατρικὰ ἔργα, ποὺ συγκίνησαν καὶ ἀγαπήθηκαν ἀπὸ τὸ πλατὺ κοινό, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι δὲ χρησιμοποιοῦνταν ἐνσυνείδητα ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς.

Δὲν ἦταν εὕρημα τῆς λογικῆς τοὺς ἀλλὰ ἐκλαμψὴ τῆς μεγαλοφυΐας ἢ τῆς ἰδιοφυΐας τους. Δὲν πρέπει νὰ κρύβουμε ὅτι ὁ νέος αὐτὸς δρόμος προσπελάσεως πρὸς τὴν ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ πραγματικότητα ὀδήγησε καὶ ὀδηγεῖ σὲ ὑπερβολὰς μερικoὺς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν.

Σ' ἄλλους ἡ ὑπερβολὴ ἔχει σὰν κίνητρο τὸν ἐνθουσιασμό, ποὺ φέρνει ἢ ἀλήθεια. Σ' ἄλλους τὸ κίνητρο εἶναι ταπεινό. Ἐπιδιώκουν νὰ κατακτήσουν τὴν ἀναγνώριση καὶ τὴ φήμη ἀκολουθώντας, χωρὶς νὰ πιστεύουν, τὰ καλλιτεχνικὰ καὶ πνευματικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἐργάστηκαν, γιὰ νὰ δώσουν στὸ Θέατρο ἀνανεωμένο περιεχόμενο καὶ μεγαλύτερη διεισδυτικότητα στὸ νόημα τῆς ζωῆς, γνώρισα τὸν Μπρέχτ, τὸν Μπέκετ, τὸν Ἀραμπάλ, τὸν Ἰονέσκο, τὸν Σάρτρ.

Βέβαια, ξέρω ὅτι μὲ τοὺς παραπάνω δὲν ἐξαντλῶ τὸν κατάλογο τῶν συγγραφέων ποὺ ἀκολουθοῦν τὴ νέα κατεύθυνση στὸ Θέατρο, ὅμως πιστεύω ὅτι, τουλάχιστον γιὰ τώρα, ἀπὸ τὸ διάβασμα τῶν ἔργων τους πῆρα ὅτι καλύτερο καὶ ἀντιπροσωπευτικώτερο περιλαμβάνει ἡ κίνησιν αὐτή.

Μέσα στὴ δίνη τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀναζητήσεων, ποὺ περιλαμβάνονται στὰ ἔργα τοῦ Μπέκετ, βρῆκα πολλὰ, ποὺ ἔμοιαζαν σὰν ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα ποὺ ὑπῆρχαν μέσα μου, δίχως νὰ τὰ ἔχω συνειδητοποιήσει, σὲ ἀμφιβολίες ποὺ ἔκαναν ἀβέβαια

καὶ ἀσταθὴ τὰ βήματά μου στὴ ζωὴ. Ἡ σκέψη του ἔγινε γέφυρα, γιὰ νὰ περάσω σ' ἕναν κόσμο πού οὔτε γνώριζα οὔτε ὑποπευόμουν πὼς ὑπάρχει. Ἐναν κόσμο τραγικά ἀκίνητο, ὅπου ὁ χρόνος, ὁ ἄνθρωπος αἰσθήματα καὶ ἡ ζωὴ ἀποτελοῦν μιὰν ἀδιάρρηκτη ἐνότητα καὶ τὴν ὁποία μάταια ἡ ἀνθρώπινη σκέψη προσπαθεῖ νὰ σπάσῃ σὲ κομμάτια, γιὰ νὰ τὴν κατανοήσῃ. Εἶναι ἀπελπιστικά τραγικὸ τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ τίποτε νὰ κατανοήσῃ ἀπὸ τὸν κόσμο πού τὸν περιβάλλει, ἂν δὲν τὸ ἀλλοιώσῃ, γιὰ νὰ τὸ κἀνὴ κατανοητὸ καὶ ψεύτικο.

Εἶναι φοβερό, ὅταν καταλαβαίνῃ κανεὶς ὅτι ἡ ἀγάπη, στὴν ὁποία τόσες ἐλπίδες στηρίζει ὁ ἄνθρωπος, δὲν μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ σὲ τίποτε. Δὲν μπορεῖ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὴ μοναξιά του. Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ δώσῃ ἕναν ἀληθινὸ σύντροφο. Δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γευτῇ τὴν ἀληθινὴν χαρά. Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ γίνῃ ἕνα στήριγμα, ἀλλὰ παραμένει ἕνα ἀνικανοποίητο αἶτημα τῆς ἀπελπισίας του.

Ὁ Ἰονέσκο μιλώντας γιὰ τὸν Μπέκετ λέει τὰ λόγια αὐτα, πού νομίζω ὅτι μοῦ τὰ ἔκλεψε, ἐνῶ ξέρω ὅτι δὲν εἶναι δικά μου.

«Ὁ Μπέκετ εἶναι κατ' οὐσίαν τραγικός, τραγικός, διότι ἀκριβῶς στὰ ἔργα του εἶναι πανανθρώπινα ἄνθρωπος, πού παρουσιάζεται σὰ θεωρημένη μορφή, καὶ ὅχι ὁ ἄνθρωπος μιᾶς τάδε κοινωνίας ἢ μιᾶς τάδε τάξεως οὔτε ὁ ἄνθρωπος πού προσδιορίζεται ἀπὸ μία ἰδεολογία».

Ἡ γνωριμία μου μὲ τὸν Μπρέχτ εἶχε τὴ μορφή μιᾶς ἀνεπιθύμητης, γιὰ τὸν τότε ἐαυτό μου, πνευματικῆς καὶ αἰσθηματικῆς περιπέτειας. Μὲ τρώμαζε, μὲ ἀγανακτοῦσε καὶ ἴσως καὶ νὰ μὲ ἀηδίαζε ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖο μὲ ἀνάγκαζε νὰ δῶ τὴ ζωὴ καὶ τοὺς συνανθρώπους μου.

Ἦταν ἕνας τρόπος ἀβάσταχτα ἀνυπόφορος, πού μὲ ἔβγαζε ἀπὸ τὴν ἡρεμὴ σιγουριά τῆς ζωῆς τῆς ρουτίνας, μὲ ὑποχρέωνε νὰ κοιτάξω ἀπὸ παράθυρα πού ἀγνοοῦσα τὴν ὑπαρξή τους, ἕναν κόσμο ἀγνωστο, πού δὲν ἀργοῦσε νὰ μοῦ δώσῃ, καὶ μάλιστα πολὺ ἔντονα, τὴν αἴσθησιν τοῦ γνωστοῦ.

Ὁ Μπρέχτ κάνει ἐκείνους πού προσπαθοῦν νὰ ἀκολουθήσουν τὸ ρεῦμα τῶν σκέψεων του καὶ τῶν αἰσθημάτων του νὰ χάνουν τὴν αἴσθησιν τοῦ συγκεκριμένου, τοῦ τελειωμένου, τοῦ ὁριστικοῦ, τοῦ ἀμετακίνητου. Ὅλα μοιάζουν συγκεχυμένα, ἀκαθόριστα, νεφελώδη, πού ὥστόσο ἔχουν ἕναν ἀμετακίνητο πυρῆνα ἀλήθειας καὶ ἀντικειμενικότητας.

Όταν βλέπη κανένας με τὰ μάτια τοῦ Μπρέχτ τὴ ζωὴ, δὲν τοῦ φαίνεται βέβαια καθόλου ὡραία. Εἶναι ὅμως γεμάτη ἀπὸ ἐνδιαφέροντα. Δὲν ἔχει σημασία ἂν τὰ ἐνδιαφέροντα αὐτὰ εἶναι ἀσκήμιες, λύπες, ἀγωνίες, ἂν εἶναι χαρὲς στραπατσarisμένες καὶ πόνοι παρηγορημένοι. Σημασία ἔχει πὼς εἶναι μιὰ ἀληθινὴ εἰκόνα τοῦ κόσμου, ὅπως τὴ δείχνει ὁ καθρέφτης τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Βέβαια, δὲν μπορεῖ νὰ ἀποφασίσῃ κανεὶς ἂν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ζῇ σ' ἓναν τέτοιον κόσμον, σηκώνοντας στοὺς ὤμους του τὸ ἀβάσταχτο φορτίο τῆς μοναξιάς του. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τὸ ἴδιο ἀσήμαντος μὲ τὴ ζωὴ κάνει δύσκολη καὶ ἴσως ἀνώφελη τὴν ἐκλογὴ ἀνάμεσά τους. Στὰ ἔργα του αὐτὴ ἡ τάση πρὸς τὸ ἀβέβαιο καὶ τὸ ἀσύμμετρο εἶναι ἐκδηλῇ.

Σὲ ποιούς δρόμους ὁδηγεῖ τὴ σκέψη καὶ τὰ αἰσθήματα ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ διαβάζει κάτι σὰν αὐτό: «Ἡ ἄδεια μου στὸ Δεύτερο Σύνταγμα εἶναι τὸ καθαρό μου πρόσωπο, κι ἂν ἐσεῖς δὲν μπορεῖτε νὰ τὸ διαβάσετε, δὲν μπορῶ νὰ σᾶς βοηθήσω. Μία σφραγίδα στὸ κούτελο δὲν ἀφήνω ἐγὼ νὰ μοῦ βάλουν»!

Οἱ ἥρωες στὰ ἔργα τοῦ Μπρέχτ εἶναι ἀπάνθρωπα ἀνθρώπινοι. Δὲν ἀφήνει οὔτε τὴ φαντασία οὔτε τὸ αἶσθημα νὰ τοὺς στολίσῃ. Τοὺς παρουσιάζει θεόγυμνους, τόσο γυμνοὺς, ποὺ νὰ ντρέπεσαι νὰ τοὺς ἀντικρύσῃς. Ποὺ νὰ μὴ νοιώθῃς καμμία ἐπιθυμία νὰ δημιουργήσῃς σχέσεις μαζί τους. Χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μπορῇς νὰ τοὺς ἀποφύγῃς, γιατί ἔχουν τὴν ἀλήθεια μὲ τὸ μέρος τους.

Τὸ θεατρικὸ ἔργο τοῦ Ἰονέσκο τὸ χαρακτηρίζει ὁ ἐκπληκτικὸς παραλογισμὸς τοῦ διαλόγου του. Ὁ Ἰονέσκο χρησιμοποιεῖ τὸ διάλογο ὅχι ὅπως τὸν χρησιμοποιοῦσαν οἱ κλασσικοί, γιὰ νὰ ἐκφράσουν μ' αὐτὸν διανοήματα, συναισθήματα καὶ γεγονότα, ἀλλὰ ὅπως χρησιμοποιεῖται στὴν καθημερινὴ ζωὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους: γιὰ νὰ κρύψῃ τὰ συναισθήματά τους, νὰ καλύψῃ τίς προθέσεις τους, νὰ ἀποσιωπήσῃ τίς σκέψεις τους. Καὶ ὅσο πιὸ ἀσήμαντα εἶναι τὰ λόγια ποὺ ἀνταλλάσσουν οἱ ἥρωές του, οἱ τόσο ἀντιρωικοί, τόσο κρύβουν μέσα τους τὴν ἀγωνιώδη προσπάθεια νὰ πλησιάσῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ βροῦν μιὰ παρήγορη συντροφιὰ. Ὁ λόγος, ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὸν

Σημείωσις 1. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Μπρέχτ «ΜΑΝΑ ΚΟΥΡΑΓΙΟ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ»

εἰρμό, ξαλαφρωμένος ἀπὸ νοήματα, γίνεται στὰ χέρια του ἓνα ταπεινὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς, ποὺ ἔχει ὅλη τὴν ὁμορφιά καὶ τὴν ἀσημαντότητα τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ τζιτζικα.

«Λέγαμε λόγια, τίποτα δὲ λέγανε τὰ λόγια, ποὺ ἦταν ἄδεια μὰ βαριά καὶ πέφτανε στὴ σιγαλιά καὶ πιὸ βουβή τὴν κάναν».

Στὴ χώρα μας, ἀπ' ὅσο τουλάχιστον ξέρω, δὲν παρουσιάστηκαν μέχρι τώρα ἀξιόλογα δείγματα αὐτῆς τῆς τάσης, ὅμως εἶναι βέβαιο ὅτι τὸ θεατρόφιλο κοινὸ εἶναι ὥριμο νὰ ὑποδεχτῇ μὲ εὐμένεια ἔργα τοῦ Παράλογου. Τὸ κλασσικὸ θέατρο ἔδωσε ὅ,τι μπορούσε νὰ δώσῃ.

Ἡ παρουσίαση ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων χαρακτηριστικῶν δὲν ἐμφανίζει τὸ ἐνδιαφέρον, ποὺ παρουσίαζε ἄλλοτε. Οἱ ἥρωες, ποὺ διαφέρουν ἀπὸ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο, δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ συγκινήσουν πλεόν. Τὰ προβλήματά τους καὶ οἱ ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς τους συγκρούσεις ἀφήνουν ἀδιάφορο τὸ σύγχρονο θεατῇ. Ὁ γνήσιος ἄνθρωπος μ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά του, τὶς μικρότητες καὶ τὰ πάθη του, εἶναι ποὺ ἐνδιαφέρει ὅσους θέλουν νὰ δοῦν σὲ βάθος τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Νὰ τὴ δοῦν στὸν κανόνα τῆς καὶ ὄχι στὶς ἐξαιρέσεις τῆς, στὸ σύνολο καὶ ὄχι στὴ μονάδα.

Ἐγινε αἰσθητὴ ἀνάγκη σ' ὅσους προσπαθοῦν νὰ ξαναζωντανέψουν τὸ Θέατρο καὶ νὰ τὸ λυτρώσουν ἀπὸ τὴν ἀκαμψία τοῦ πνευματικοῦ καὶ αἰσθηματικοῦ φορμαλισμοῦ ὅτι πρέπει νὰ κοιτοῦμε τὴ ζωὴ ἐκ τῶν ἑνδον καὶ ὄχι ἐξωτερικά. Νὰ ἀναζητοῦμε στὸν ἄνθρωπο ὅ,τι ἀνθρώπινο ἔχει καὶ ὄχι ὅ,τι ἥρωικὸ καὶ ξεχωριστό. Τὸ ἐγχείρημα αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο καὶ ἀσφαλῶς ἀπαιτεῖ περισσότερες ἱκανότητες ἀπ' ὅσες διέθεταν οἱ μέσης σειρᾶς δημιουργοὶ κλασσικῶν θεατρικῶν ἔργων. Ὡστόσο, ὅπως συμβαίνει ἄλλωστε καὶ μὲ τὴ μοντέρνα ζωγραφικὴ, δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ εὐκόλου, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γράφονται τερατοεργήματα καὶ «ἀρλουμπολογήματα». Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος, ποὺ ἀπειλεῖ τὰ διάφορα πνευματικὰ καὶ καλλιτεχνικά κινήματα μὲ χρεωκοπία, δὲν προέρχεται ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν ἀντιπάλων τους, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν ὑπερενθουσιωδῶν ὁπαδῶν τους.

Καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Θεάτρου τοῦ Παράλογου ὁ κίνδυνος αὐτὸς ἄρχισε ἤδη νὰ διαφαίνεται. Ἄς ἐλπίσουμε πῶς ἡ σχετικὴ προσπάθεια στὴ χώρα μας δὲ θὰ δικαιώσῃ παρόμοιους φόβους.

Τζίνα Ἀλημπουτάκη

Τάξις ΣΤ' Λύκειον Βόλου

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ (ἀπόσπασμα)

Δέν εἶναι δυνατόν νά ἐξαντληθῇ τὸ σχεδόν ἀνεξερεύνητον θέμα τοῦ Δικαίου τῆς τουρκοκρατίας εἰς τὴν Κεντρικὴν Ρούμελην (Παρνασσόν, Γκιώναν, Βαρδούσια, Οἶτην) μὲ τὸ μικρὸν κατ' ἀνάγκην τοῦτο μελέτημα. Ἀπλῶς θὰ περιορισθῶμεν εἰς μικρὸν περίγραμμα καὶ εἰς τὴν παράθεσιν τριῶν ἀντιπροσωπευτικῶν ἐγγράφων τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, τὰ ὁποῖα εὐγενῶς μοῦ παρεχώρησεν ὁ πάππος μου Χαράλαμπος Ζεῖνης ἀπὸ τὸ πλούσιον ἀρχεῖον του.

Παραθέτομεν τρία ἀντιπροσωπευτικὰ ἐγγράφα, διὰ νά δώσωμεν δεῖγμα τοῦ τυπικοῦ τοῦ Δικαίου τῆς τουρκοκρατίας, ἥτοι ἔν δανειστικόν, ἔν ὑποθήκης καὶ ἔν πωλητήριον.

1. 1819 Ἀδημητρίου 15

Φανερονομε μῆς η χοργιανη καστεληοτες πος δοσαμε τοαπελη το νηκολα και του δοσαμε του γιανη ντερνιτσιωτη το δοσαμε αμανατη για γροσια 20 λεγου ηκοση να τοχη ου γηανη ταπελη οσο να λαβη τασπρα και τοτε να δοση ταμπελη και κανεις να μην τον ταραξη και γηα το βεβηον το δοσαμε το παρον μας κιταπι προσθεν τους βρεθεντες μαρτυρας.

ληας ζεινης μαρτυρας
αντρηας μαρτυρας
κοτζηκης γραφο μαρτηρο.

1819 Ἀγίου Δημητρίου (Ὁκτωβρίου) 15

Φανερώνομε ἡμεῖς οἱ χωριανοὶ Καστελλιῶτες πὼς δώσαμε τὸ ἀμπέλι τοῦ Νικόλα καὶ τὸ δώσαμε τοῦ Γιάννη Ντερνιτσιώτη, τὸ δώσαμε ἀμανάτι γιὰ γρόσια 20: λέγω εἴκοσι, νὰ τὸ ἔχη ὁ Γιάννης τὸ ἀμπέλι ὅσο νὰ λάβῃ τ' ἄσπρα, καὶ τότε νὰ δώσῃ τ' ἀμπέλι καὶ κανεῖς νὰ μὴν τὸν ταραξῇ καὶ γιὰ τὸ βέβαιον τοῦ δώσαμε τὸ παρόν μας κιτάπι πρόσθεν τῶν εὐρεθέντων μαρτύρων.

Ἡλίας Ζεῖνης μάρτυρας
Ἀντριᾶς μάρτυρας
Κοτζίκης γράφω μαρτυρῶ.

Εἰς τὴν τρίτην σελίδα τοῦ ἐγγράφου περιλαμβάνεται ἡ ἐξόφλησις τοῦ δανείου ὡς ἐξῆς:

Ελαβα ἐγὼ ὁ γιοργῆς κολιας ἀπο τὴν Παναγιωτίνα τὰ γροσσία τῆς ὁμολογίας τὰ ελαβα γρ: 20 1832 Σεπτέμβριος.

Ὁ τύπος τοῦ ἐγγράφου εἶναι πανηγυρικός καὶ βεβαιωτικός μὲ μάρτυρας. Ἐπικαλεῖται βέβαια εἰς τὴν ἀρχὴν ὅλους τοὺς χωριανοὺς Καστελλιώτας ὅτι ὅλοι μαζί ἔδωσαν τὸ ἀμπέλι τοῦ Νικόλα τοῦ ὀφειλέτου εἰς τὸν Γιάννη Ντερνιτζιώτη, τὸν δανειστήν. Αὐτὸ γίνεται διὰ νὰ ἔχη ἡ μαρτυρία καθολικότητα, δηλαδὴ ὡς θὰ ἐλέγομεν «μπαίνει μάρτυρας ἓνα χωριὸ ὁλόκληρο». Ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου, εἴτε λόγῳ βίας καὶ παραδρομῆς εἴτε διότι ὁ ὀφειλέτης ἦτο πολὺ γνωστός, τὸν λέγει σκέτα «Νικόλα», ἐνῶ τοῦναντίον ἀναφέρει τὸν δανειστήν μὲ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον.

Μὲ τὸ ἐγγραφον παραδίδεται τὸ ἀμπέλι τοῦ Νικόλα εἰς τὸν Ντερνιτζιώτη «ἀμανάτι», δηλ. ἐνέχυρον, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δανείου, διὰ νὰ τὸ καρποῦται καὶ νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ, μόλις τὸ χρέος ἐξοφληθῇ, ἢ, ὅπως λέγει τὸ ἐγγραφον, «ὅταν πάρῃ τ' ἄσπρα του». Τὸ ἐγγραφον βεβαιώνει ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ δανείου κανεὶς δὲν θὰ μπορῇ νὰ τaráζῃ τὸν δανειστήν, νὰ τὸν ἐνοχλῇ. Ἐν τέλει ὑπογράφουν οἱ μάρτυρες, πού εἶναι συνήθως τρεῖς μαζί μὲ τὸν συντάκτην.

II. 1820 ἀπριλίου προτί

τὴν σημερον φανερονο ἐγὼ ὁ κυργιάζις ζευνης πος πῖγα πα-
παρακαλεστικός εἰς τὸν κώστα μελέγον καὶ με δανῆσε γιὰ χρίγη μου
γρ: 186 λεγο εκατον ογδοηντα ἐξε καὶ νὰ τρεχουν μετο διαφορο απο-
να παρα το μῆνα το καθε γροση οσος κερως καὶ ἀν περαση ἐγὼ νὰ το
δοσο χορης λογο καὶ ἀντιλογο κατεμπροσθεν τους ἐβρεθεντας μαρ-
τυρους

Παπαγιorgakis παρον

Δημητριος Κολιοπουλος παρον

1820 Ἀπριλίου πρώτη

Τὴν σήμερον φανερώνω ἐγὼ ὁ Κυριαζῆς Ζεῖνης πὼς πῖγα
παρακαλεστικῶς εἰς τὸν Κώστα Μελέγον καὶ μὲ δάνεισε γιὰ χρεία
μου γρόσια 186 λέγω ἑκατὸν ογδοῆντα ἔξι καὶ νὰ τρέχουν μὲ τὸ διά-
φορο ἀπόναν παρὰ τὸ μῆνα τὸ κάθε γρόσι ὅσος καιρὸς καὶ ἂν περάσῃ,

ἐγὼ νὰ τὰ δώσω χωρὶς λόγο καὶ ἀντίλογο κατέμπροσθεν τοὺς εὐρε-
θέντας μάρτυρας.

Παπαγιωργάκης παρὼν

Δημήτριος Κολιοπούλος παρὼν

Τὸ δανειστικὸν αὐτὸ εἶναι συντεταγμένον εἰς τὸν τύπον τοῦ ὁμο-
λόγου, δηλ. δὲν ἔχει γίνεи εἰς τὸν τύπον τῆς συμβάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν
μετέχουν τόσον ὁ δανειστής ὅσον καὶ ὁ δανειζόμενος, ἀλλὰ ἐδῶ «ὁ-
μολογεῖ» τὴν συμφωνίαν μόνον ὁ δανειζόμενος παρουσίᾳ τῶν μαρτύ-
ρων. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔγγραφο ἀρχίζει μὲ τὸν πανηγυρικὸν τύπον τῆς
ὁμολογίας «φανερῶν καὶ ὁμολογῶ». Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ἐγγρά-
φου εἶναι ἡ ἰδίᾳ καὶ ὁμοίотυπος ὅπως εἰς τὰ περισσότερα δανειστικά
τοῦ ἀρχείου.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ ἡμερομηνία μὲ τὸ ἔτος, τὸν μῆνα καὶ τέλος τὴν
ἡμέραν. Ἀκολουθεῖ ὁ πανηγυρικὸς τύπος «τὴν σήμερον φανερῶν». Ὁ
ὁμολογῶν ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, Κυριαζῆς Ζεῖνης,
καὶ πρὶν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ μεσολαβεῖ ὁ τρόπος τοῦ δανει-
σμοῦ «πῆγα παρακαλεστικά». Τοῦτο δὲν ἔχει γραφῇ τυχαίως, ἀλλὰ
ἐπειδὴ ἀκριβῶς οἱ συμβαλλόμενοι θέλουν νὰ δεῖξουν ὅτι ὁ ὁμολογῶν
εἶναι πράγματι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος προεκάλεσε τὴν συναψιν τοῦ δανείου
κάτω ἀπὸ μεγάλῃν ἀνάγκῃν. Μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ δανειστοῦ, Κώστας
Μέλεγος, παρατίθεται ἡ πρᾶξις τοῦ δανείου, τὸ ποσὸν εἰς γρόσια καὶ
ἡ μνεῖα τοῦ τόκου: «νὰ τρέχουν μὲ τὸ διάφορο ἀπόνα παρὰ τὸ μῆνα
τὸ κάθε γρόσι, ὅσος καιρὸς κι ἂν περάσῃ». Ἐνας παρὰς ἦταν τὸ ἔν-
τεσσαρακοστὸν τοῦ γροσίου, συνεπῶς διὰ τὸ δάνειον τῶν ἑκατὸν ὀγ-
δοήκοντα ἑξ γροσίων ἔρχεται ὁ τόκος χίλιοι παράδες εἰς τὰ ἑκατὸ
γρόσια τὸν χρόνον, δηλ. 30%, ὅπερ σημαίνει τοκογλυφίαν ἄνευ προη-
γουμένου. Παρὰ ταῦτα ἡ χρεια, ὅπως λέγει ὁ δανειζόμενος, τὸν ἀνάγ-
κασε νὰ δανεισθῇ, μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ ἐπιστρέψῃ τὰ χρήματα χωρὶς
καμμίαν ἀντίρρησην, «χωρὶς λόγον καὶ ἀντίλογον».

Τὸ ὁμόλογον ὑπογράφεται παρουσίᾳ τῶν μαρτύρων, τοῦ Παπα-
γεωργάκη καὶ τοῦ Δημητρίου Κολιοπούλου (Κόλλια), ὁ ὅποιος, ὅπως
φαίνεται, ἦτο καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς δημογεροντίας. Ὁ τύπος αὐτὸς
τοῦ ὁμολόγου ἐνσωματώνει τὸ δικαίωμα τοῦ δανειστοῦ καὶ παραδί-
δεται εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁμολογοῦντα ὀφειλέτην κατὰ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν,
κατὰ τὴν ὁποίαν παραδίδομεν σήμερον τὰς συναλλαγματικὰς καὶ τὰ

γραμμάτια. Καί ἐδῶ ὑπῆρχον περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας δανεισται παρέδιδον τὰ ὁμολογὰ των εἰς ἄλλους (ἐκχώρησις) καὶ οἱ ὀφειλέται ἐπλήρωνον εἰς τὸν κάτοχον τοῦ ὁμολόγου ὅποιος καὶ ἂν ἦτο, ὅπως σήμερον πληρώνομεν εἰς τὸν κομιστὴν τῆς συναλλαγματικῆς ἢ τοῦ γραμματίου ἐξ ὁπισθογραφήσεως.

III. Ἔτος 1753 Μαγιοῦ 18

Θιμισι κατά την σημερινον φανερώνω και ωμολογῶ ἐγὼ ο στάθις ογλου τρομᾶρας απο χωρίων σκληθρο οτι πὸς ἐπούλησα το χωράφι του ξαδελφου μου του Παναγιωτι του ζεηνη με το ηδιον του το θελημα του Παναγιωτι γροσα 202 ἡγουν ἡκοσιδιῶ καὶ τὸ ἐπούλισα ξεπούλιμα καὶ κανῆς βρεθη . . . να μὴν μπορη κανῆς καὶ διὰ τὸ βέβειων τις ἀληθείας ἔδωσα τὴν ομολογίαν μαι τα ηδια μου χαίρια ταυτινοῦ παναγιῶτοι χορῆς ἄλλον και χομορίτις μαρτιροτα ανοθεν.

διμητρης Χαμιλως απο κακοβιτσα μάρτυρας
Παπατζιροπουλος μαβρολιθαρος
Οοδωρακοπουλος μαρτυρο

Ἔτος 1753 Μαγιοῦ 18

Θύμιση κατὰ τὴν σήμερον φανερώνω καὶ ὁμολογῶ ἐγὼ ὁ Στάθης Ὁγλοῦ Τρομάρας ἀπὸ χωρίον Σκληθρο ὅτι πὸς ἐπούλησα τὸ χωράφι τοῦ ἐξαδέλφου μου τοῦ Παναγιώτη τοῦ Ζεῖνη μὲ τὸ ἴδιο του τὸ θέλημα τοῦ Παναγιώτη γρόσια 202 ἡγουν εἴκοσι δύο καὶ τὸ ἐπούλησα ξεπούλημα καὶ κανεῖς βρεθῇ...νὰ μὴν μπορῇ κανεῖς. Καὶ διὰ τὸ βέβαιον τῆς ἀληθείας ἔδωσα τὴν ὁμολογίαν μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια ταυτηνοῦ Παναγιώτη χωρὶς ἄλλον καὶ Χωμορίτης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Δημήτρης Χαμηλὸς ἀπὸ Κουκοβίτσα μάρτυρας
Παπατζιρόπουλος Μαυρολίθαρος μάρτυρας
Οοδωρακόπουλος μαρτυρῶ.

Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἑνὸς πωλητηρίου συμβολαίου, τὸ ὁποῖον γίνεται μέσφ πληρεξουσίου, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον. Πωλητῆς καὶ πληρεξούσιος εἶναι ὁ Στάθης Τρομάρας ἀπὸ τὸ Σκληθρο, ὁ ὁποῖος κατ' ἐξουσιοδότησιν καὶ ὡς πληρεξούσιος τοῦ ἐξαδέλφου του Παναγιώτη Ζεῖνη πωλεῖ τὸν ἀγρόν του. Δυστυχῶς τὸ ἔγγραφον εἶναι κατεστραμμένον ἐν μέρει καὶ δὲν φαίνεται εἰς ποῖον τὸ πωλεῖ, ἀλλὰ τὸ τίμημα ἀναφέρεται διὰ 22 γρόσια. Ὁλόκληρον τὸ κείμενον καὶ ἐδῶ

είναι γραμμένον από τὸν Παπαμιχάλην ἀπὸ Ζαγγανᾶ, ὅπως λέγει, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει καὶ διὰ γραμματικὸς τῆς δημογεροντίας. Χρονολογία μνημονεύεται ἡ 18 Μαΐου 1753. Δὲν φαίνεται νὰ εἶχε ὁ συντάκτης ἄλλο πρότυπον ἔμπροσθέν του, διότι τὸ ἔγγραφον παρουσιάζει ἐλλείψεις εἰς τὰ βασικά του στοιχεῖα.

Ἐκεῖνο πού εἶναι ἄξιον μεγάλης προσοχῆς εἶναι ὁ πανηγυρικὸς τρόπος, διὰ τοῦ ὁποίου βεβαιοῦται ἡ πληρεξουσιότης. Ὁ πληρεξούσιος βεβαιοῖ ὅτι τὴν ὁμολογίαν τὴν ἔδωσε μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια τοῦ Παναγιώτη, διὰ νὰ περιβάλῃ τὴν ὁμολογίαν αὐτὴν μὲ τὸ ἀνάλογον κύρος. Ἡ προσυπογραφή γίνεται ἐπισήμως παρουσίᾳ πολλῶν μαρτύρων καὶ μάλιστα κύρους, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ ἀπὸ ἄλλα χωρία. Ἐτσι προσυπογράφουν διὰ τὸ ἔγκυρον τῆς ὁμολογίας τῆς πωλήσεως καὶ τῆς πληρεξουσιότητος ὁ Παπατζιρόπουλος, ὁ Χαμηλὸς καὶ ἄλλοι. Τέλος ἄξια ὑπογραμμίσεως εἶναι καὶ ἡ πανηγυρικὴ διαβεβαίωσις νὰ μὴ δύναται κανεὶς νὰ προσβάλῃ τὴν πώλησιν μὲ κανένα τρόπον.

Σεραφεῖμ Παπαδόπουλος

Τάξις ΣΤ'

Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Νικαίας

ΓΑΜΗΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Οί κάτοικοι τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας, κλεισμένοι ἀνάμεσα σὲ μεγάλους ὄρεινους ὄγκους, ἐντελῶς ἀπομονωμένοι ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τὰ ὀρηκτικὰ ποτάμια τῆς, μακριὰ ἀπὸ συγκοινωνίες καὶ ἀστικά κέντρα, εἶχαν ἀναπτύξει σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς ἕνα δικό τους λαϊκὸ πολιτισμό. Τὰ ἔθιμά τους, οἱ ἀσχολίες καὶ οἱ ἐνδυμασίες τους ἦταν κατὰ κάποιον τρόπο ὅμοιες μὲ τὼν ἄλλων γειτονικῶν περιοχῶν, τῆς Ρούμελης καὶ τῆς Ἡπείρου, διέφεραν ὅμως σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπὸ κεῖνες καὶ κυρίως ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό. Ὅλ' αὐτά, γιορτές, θυσίες, φαγοπότια καὶ πανηγύρια, τραγούδια καὶ χοροὶ, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, ξορκίσματα καὶ χαϊμαλιά, ποικίλλανε τὴ ζωὴ τῶν παλαιότερων μας καὶ δίνανε ἕνα ἰδιαίτερο γνώρισμα στοὺς κατοίκους τῆς Θεσσαλίας καὶ κυρίως στὰ χωριά τῶν ὄρεινῶν περιοχῶν.

Στὰ χρόνια ἐκεῖνα καὶ ἰδίως μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ὁ γάμος τῶν παιδιῶν ἦταν ἀποκλειστικὸ ζήτημα τῶν γονέων. Οἱ νέοι καὶ πολὺ περισσότερο τὰ κορίτσια εἶχαν ἐμπιστοσύνη στοὺς γονεῖς τους καὶ ἀδιαμαρτύρητα δέχονταν τὸ σύντροφο τῆς ζωῆς τους, ποὺ τὸν ἐνόμιζαν ἄξιον οἱ γονεῖς. Στὰ δεκατέσσερα μέχρι τὰ εἴκοσι τὰ ὠραῖα κορίτσια κι ἀπὸ τὰ δεκαοχτὼ ὥς τὰ εἴκοσι δυὸ τὰ καλὰ ἀγόρια, ἂν «ἐβγαῖνε τὸ τυχερό τους», ἔπρεπε νὰ παντρευτοῦν. Συνηθίζανε νὰ λένε: «Ἡ μικρὸς μικρὸς παντρεύου ἢ τρανὸς καλογερέψου», διαφοροθετικά ἢ κακογλωσσιὰ τοῦ χωριοῦ δὲν ἄφηνε τοὺς νέους σὲ χλωρὸ

κλαρί. Έτσι, και κυρίως τὰ κορίτσια, κατέληγαν πολλές φορές νά παντρευτοῦν μακριά ἀπὸ τὸ χωριό τους μὲ ἄντρα ὄχι τῆς σειρᾶς τους.

Στ' ἀγόρια πρόσεχαν τῇ λεβεντιά, τῇ διαγωγῇ, τὴν ἐργατικότητα καὶ πὶο πολὺ τὴν περιουσία. Γιὰ τ' ἀγόρι ποὺ δὲν εἶχε περιουσία ἔλεγαν: «Ψηλέ μου καὶ λιγνέ μου, καὶ τί θὰ φᾶμε ἀπόψε:». Στὰ κορίτσια πρόσεχαν τὴν καταγωγή, τὴν ὁμορφιά, τὴ σειρά καὶ τὴ νοικοκυρυσύνη. «Πάρε νύφη ἀπὸ σειρά καὶ σκύλα ἀπὸ κοπάδι», ἔλεγαν. Γίνονταν ὅμως καὶ γάμοι ἀταίριαστοι, ὅταν τοὺς ἀνάγκαζαν οἱ οἰκονομικὲς καὶ οἱ κοινωνικὲς συνθηκὲς, ὥστε κορίτσια ὁμορφα ἀλλὰ φτωχὰ ὑποχρεώνονταν τὰ παντρευτοῦν ἄντρες κουτοὺς καὶ τιποτένιους. Στὸ παρακάτω τραγοῦδι φαίνεται τὸ παράπονο τοῦ κοριτσιοῦ ἀπὸ ἕναν τέτοιο γάμο:

Τ' ἀκοῦτε ἐσεῖς οἱ ὁμορφες κι ἐσεῖς οἱ μαυρομάτες,
μὴ σᾶς γελάσουν μὲ φλουριά, μὴ σᾶς γελάσουν μ' ἄσπρα.
Έτσι γελάστηκα κι ἐγὼ καὶ πῆρα μαραζιάρη.

Δὲν ἀποκλείονταν—πολὺ σπάνια ὅμως—νά κλέψουν κορίτσια μὲ τὸ ζόρι ἢ θεληματικά. Τὸ κλέψιμο γινόταν χωρὶς τὴ συγκατάθεση τῶν γονέων καὶ ὁ χρόνος ἦταν ἐκεῖνος ποὺ τακτοποιοῦσε τὸ ζήτημα.

Πλούσιες οἰκογένειες, ποὺ εἶχαν κορίτσια καὶ κανένα ἀγόρι, ἔπαιρναν σῶγαμπρους. Δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ παντρευότανε τὴν πλούσια κοπέλα μετὰ τὸ γάμο ζοῦσε στὸ σπίτι τῶν πεθερικῶν του.

Στὸ γάμο οἱ πρόγονοί μας ἔδιναν μεγάλη σημασία. Έκεῖ συναντᾶ κανεῖς τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα ἐνὸς ὁλόκληρου Έλληνισμοῦ. Μετὰ ἀπὸ τοὺς νεόνυμφους μεγάλη σημασία ἔδιναν στὸ γάμο οἱ ἐλεύθερες κοπέλες. Μὲ ἀγωνία περίμεναν τὸ ρίξιμο τῶν δυὸ μῆλων ἀπὸ τὴ νύφη στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της, πρὶν φύγη γιὰ τὴν ἐκκλησία. Καὶ τοῦτο γιατί πίστευαν ὅτι ὅποια κατόρθωνε νά πιάσῃ ἕνα μῆλο, θὰ ἐρχόταν γρήγορα καὶ ἡ σειρά της νά παντρευτῇ. Ὅταν χτένιζαν τὴ νύφη, τὴν ἔβαζαν καὶ καθότανε πάνω σὲ μιὰ καρέκλα ἢ, ἂν δὲν εἶχαν καρέκλα, σ' ἕνα ψηλὸ κάθισμα μὲ τὰ πόδια της μέσα σὲ μιὰ ἀναποδογυρισμένη γλάστρα. Ὅταν ξεκινοῦσαν, τὴν ἔβαζαν καβάλα σ' ἕνα λευκὸ ἄλογο. Κι ἀρχίζαν τὸ τραγοῦδι:

Μία Παρασκευὴ κι ἕνα Σαββάτο βράδυ
ἡ μάνα μου μὲ ἔδιωχνε κρυφὰ ἀπ' τὰ γονικά μου.
Φεύγω κλαίγοντας, φεύγω παραπονιώντας....

Καὶ μετὰ:

Νεραντζούλα φουντωμένη,
μὲ νεράντζια φορτωμένη,
ποῦ 'ναι τ' ἄνθη, νεραντζούλα,
κι οἱ καρποὶ σου, νεραντζούλα;

Τὴν ἴδια ὥρα ἐτοιμαζόταν κι ὁ γαμπρός. Τὸν ἔβαζαν κι αὐτὸν καὶ καθόταν σ' ἓνα ψηλὸ κάθισμα μὲ τὰ πόδια του μέσα σ' ἓνα ταψὶ καὶ τὸν κούρευε καὶ τὸν ξύριζε ἓνας ἄντρας, ποὺ εἶχε καὶ τοὺς δυὸ γονεῖς του. Ἄν τύχαινε νὰ ἔχη ὁ γαμπρὸς ἀδερφὸ γεννημένον τὸν ἴδιο μῆνα, ἀλλὰ φυσικὰ σὲ διαφορετικὸ χρόνο, δὲν τοῦ ἐπιτρέπανε νὰ ἰδῇ τὸν ἀδερφὸ του τὸ γαμπρὸ νὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία. Μετὰ ἀπὸ τὸ κούρεμα καὶ τὸ ξύρισμα τὸν ἀνέβαζαν πάνω σ' ἓνα λευκὸ ἄλογο καὶ τὸν πῆγαιναν στὴν ἐκκλησία τραγουδώντας:

Τώρα τὰ πουλιά, τώρα τὰ χελιδόνια,
τώρα οἱ πέρδικες συχνὰ λαλοῦν καὶ λένε:
Ξύπνα, πέρδικα, ξύπνα, γλυκό μου ταίρι.

Μετὰ τὴν ἐκκλησία, ὅταν τὸ ζευγάρι τῶν νεονύμφων ἔφτανε στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ ποῦ θὰ κατοικοῦσε, ἡ πεθερὰ τοὺς κερνοῦσε ἀπὸ ἓνα ποτήρι κρασί καὶ ἡ νύφη μ' ἓνα τσεκούρι ἔκοβε τρεῖς λαμπάδες, γιὰ νὰ στεριώσει ἡ εὐτυχία τους.

Τὸ βράδυ, σὰν ἄναβε τὸ γλέντι — καὶ «ἄναβε» κυριολεχτικά— ἔβαζαν τὴν πεθερὰ τῆς νύφης νὰ χορέψῃ κρεμώντας ἀπάνω της μιὰ σκούπα, μιὰ κουτάλα, μερικὰ μαχαιροπήρουνα καὶ μιὰ πυροστιά.

Τὴ Δευτέρα τὸ πρωὶ ἡ νύφη πῆγαινε στὸ κεφαλόβρυσο (τὴν κεντρικὴ βρύση τοῦ χωριοῦ) κι ἔφτιαχνε πάνω στὴ βρύση ἓνα σταυρὸ μὲ βούτυρο ρίχνοντας μέσα στὴν κούπα της κι ἓνα νόμισμα. Ἐπειτα γέμιζε μιὰ καινούρια στάμνα καὶ πῆγαινε στὰ πεθερικά της καὶ τοὺς ἔδινε νὰ πιοῦν.

Τὰ δυὸ ἐπόμενα Σαββατοκύριακα κάνανε τὰ «γυρίσματα», γλέντια καὶ στὰ δυὸ συμπεθερικά σπίτια.

Ἰωάννης Γριβέλλας

Τάξις ΣΤ'

Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Καρδίτσας

Η ΤΡΟΙΑ

Ίστορία και πολιτισμός

"Όλοι ασφαλώς έχετε ακούσει κάτι για την Τροία. "Όλοι λίγο πολύ τή γνωρίζετε.

Γύρω στο 3000 π.Χ. Θρακοπελασγοί χτίζουν στη θέση του σημερινού λόφου Hissarlik τὸ συνοικισμό τῆς Τροίας. Πρόκειται για ἕναν ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένο λαό, πὺ χτίζει τὴν πόλη του μὲ πολεοδομικὸ σχέδιο καὶ τὴν ὀχυρώνει μὲ τείχη σὲ σχῆμα ψαροκόκκαλου. Τὸ γεγονός ὅτι δανείστηκαν ἀπὸ τοὺς Σουμερίους τὸ πολεοδομικὸ σχέδιο σημαίνει ὅτι γνώριζαν πολὺ καλὰ τὸ σύγχρονό τους κόσμος. Ἀναγκάζονται νὰ χτίσουν τείχη. Καὶ ἐδῶ χρησιμοποιοῦν ἄλλο σχέδιο μὲ στρατηγικὴ σκοπιμότητα: τὰ τείχη γέρνουν πρὸς τὰ μέσα, πρᾶγμα πὺ δυσκολεύει τὸν ἐχθρὸ στὸ σκαρφάλωμα, ἐνῶ συγχρόνως τὸν καθιστᾷ εὐκόλο στόχο. Οἱ πλουσιώτεροι χτίζουν πέτρινα σπίτια καὶ οἱ φτωχότεροι πλῖθινα, τὰ ἐφοδιάζουν μὲ κυκλικές ἐστίες καὶ μὲ εἰδικούς βόθρους, πὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ τὰ σημερινὰ ψυγεῖα. Τὸ ξυνόγαλο παίρνει τὴ θέση τοῦ πάγου.

Στὴν ἀρχὴ ἀρχηγὸς εἶναι ὁ γεροντότερος. Διευθύνει τὶς συνήθειες τῆς λατρείας καὶ προσπαθεῖ νὰ μαντέψει τὴ θέληση καὶ τὶς διαθέσεις τοῦ ὑπερφυσικοῦ ὄντος. Γίνεται κριτὴς καὶ διαιτητὴς στὶς διαφορὰς τῶν ἄλλων, ἀφοῦ ἡ ἡλικία του καὶ ἡ πείρα του ἐμπνέουν σεβασμὸ. Σὲ καιρὸ πολέμου ἔχει τὸν ἰδιότυπο σὲ πρωτόγονη μορφὴ ρόλο τοῦ «συμβουλευτικοῦ στρατηγοῦ», ἀφοῦ ἐκεῖνο πὺ ἔχει τὴ μεγαλύτερη σημασία εἶναι ἡ δύναμη, ὁ ἀριθμὸς τῶν πολεμιστῶν καὶ τὰ ἐπιθετικὰ ἢ ἀμυντικὰ, ἀνάλογα μὲ τὴν περίσταση, μέσα πὺ ὑπάρχουν. Μὲ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ ὁ ἀρχηγὸς πλαισιώνεται καὶ ἀπὸ ἄλλους, πὺ κρίθηκαν ἄξιοι νὰ διοικήσουν. "Όλοι τώρα ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ἐπιβολὴ στοὺς ἄλλους προσφέρει πολλὰ, πολλὰ, πρᾶγμα πὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὸ νόμο «τοῦ πῶ ἰσχυροῦ». "Όποιος δὲν ὑποκύψει, θὰ πρέπει νὰ φύγει. Τότε ὅμως θὰ γίνῃ εὐκόλη λεία στὴν πρώτη νομαδικὴ φυλὴ, πὺ θὰ συναντήση. Σὲ λίγο ὁ συνοικισμὸς γίνεται πόλη, μὲ κατοίκους πὺ ἔχουν πολιτικὴ συνείδηση.

Οἱ κάτοικοι τῆς Τροίας ξέρουν νὰ καλλιεργοῦν τὴ γῆ καὶ νὰ ζοῦν

ἀπ' αὐτή. Χρησιμοποιοῦν τὰ βόδια καὶ κορμούς, πού ἔχουν στήν ἄκρη αἰχμηρῆς πέτρες, καὶ ὀργώνουν τή γῆ. Γνωρίζουν τήν ἀξία τοῦ σκύλου καὶ τὸν τρέφουν στὰ σπίτια τους. Γιά φορέματα χρησιμοποιοῦν δέρματα ζώων καὶ ἀργότερα ἀνακαλύπτουν τὸ ὕφασμα. Γνωρίζουν τὸν τροχὸ καὶ τὸν χρησιμοποιοῦν γιά τίς καθημερινῆς ἀνάγκες, μὰ δὲν ξέρουν νὰ τὸν χρησιμοποιήσουν στήν ἀγγειοπλαστική. Αὐτὸ θὰ τὸ μάθουν ἀργότερα, ὅταν, ἔχοντας τὰ προβλήματα τῆς ἐπιβιώσεως λυμένα, ἐνδιαφέρονται γιά τὸ γύρω τους κόσμον καὶ ἐρχονται σὲ ἐπαφὴ μὲ γειτονικοὺς λαούς.

Γύρω στὰ 2400 π.Χ., πάνω στὸ ξεκίνημα γιά μεγαλύτερη ἀνθήση, ἀπὸ ἄγνωστη αἰτία ἡ Τροία καταστρέφεται. Ἡ καταστροφὴ τῆς Τροίας I, ὅπως λένε οἱ ἀρχαιολόγοι, ἔγινε αἰτία οἰκοδομήσεως τῆς Τροίας II, τῆς μεγάλης αὐτῆς πόλης. Ἀξιοθαύμαστο εἶναι τὸ ὅτι λίγο ἀργότερα ἐμφανίζεται μιὰ πάρα πολὺ καλὰ ὁργανωμένη πόλη μὲ τεῖχη σχεδὸν ἀπρόσβλητα. Σὲ μερικὰ σημεῖα χρησιμοποιεῖται τὸ παλιὸ τεῖχος. Τὸ ὑπόλοιπο τεῖχος ἦταν κατασκευασμένο μὲ πλίνθους ἐπιχρισμένους μὲ πηλὸ, στὸν ὁποῖο εἶχαν ἀνακατέψει ἄχυρα καὶ χόρτα, γιά νὰ τὸν κάνουν στερεώτερο. Ὅπως τὸ παλιὸ ἔτσι καὶ τὸ καινούριο τεῖχος ἔγερνε πρὸς τὰ μέσα, γιά νὰ διευκολύνῃ τὴν ἄμυνα.

Ὅπως στήν προηγούμενη πόλη, ἔτσι καὶ τώρα οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μὲ τὴν κτηνοτροφία, τὴ γεωργία καὶ πιὸ πολὺ μὲ τὴν ὕφαντουργία. Ὁ τροχὸς ἔκαμε τοὺς Τρῶες ν' ἀποχτήσουν βιομηχανία. Ὅλα τὰ σπίτια ἐφοδιάστηκαν μὲ στερεὰ ἀγγεῖα. Ὅμως οἱ ἀγγειοπλάστες ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα τῶν περισσευμάτων. Ἐτσι φορτώνουν τὰ ἀγγεῖα πού περισσεύαν σὲ ἀμάξια καὶ σπεύδουν νὰ τὰ πωλήσουν σὲ ξένες χῶρες. Τὰ ἀγγεῖα γίνονται ἀνάρπαστα. Δημιουργεῖται ἐμπόριο. Γιά νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ πρόβλημα τῶν ζητήσεων οἱ ἀγγειοπλάστες ρίχνονται στήν ὑπερπαραγωγή. Ἐπισκέπτονται πολλῆς χῶρες καὶ δὲν ἀργοῦν νὰ καταλάβουν τὴν ἐμπορικὴ σημασία τῆς θέσης πού διάλεξαν, γιά νὰ χτίσουν τὴν πόλη τους. Χρειάζονται στρατό. Τὸν ἀποχτοῦν. Προσφέρουν στήν πόλη τους νέα ἔσοδα ἀπὸ τὴ φορολογία τῶν στενῶν. Συγχρόνως ἐπεκτείνουν τὸ ἐμπόριό τους μὲ ἄλλα προϊόντα, ὅπως χάλκινα σκεύη, ὅπλα, ἐργαλεῖα, χρυσὰ βραχιόλια, δαχτυλίδια, καρφίτσες, σκουλαρίκια, διαδήματα καὶ σφραγίδες.

Ἐρχεται ὅμως τὸ 2100 π.Χ., ὁπότε ἡ Τροία καταστρέφεται καὶ πάλι ὀλοκληρωτικὰ ἀπὸ μεγάλη πυρκαγιά. Ὑπάρχει ἡ ἐκδοχὴ τῆς

ἐπαναστάσεως, τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιδρομῆς καὶ τοῦ τρομεροῦ σεισμοῦ. Ἐνισχύεται ἡ τρίτη ἄποψη ἀπὸ τὸ ὅτι τὴν ἴδια ἐποχὴ καταστράφηκε ἡ πόλις Πολιόχνη τῆς Λήμνου, ποὺ ἀπέχει ὀγδόντα χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Τροία σὲ ἴση γραμμὴ. Εἶναι σίγουρο ὅτι ἡ καταστροφὴ ἐγινε ξαφνικά. Μετὰ τριακόσια χρόνια χίτζεται ἡ Τροία V, ἡ μυκηναϊκὴ, μὲ τὴν ὁποία ἐξακόσια χρόνια ἀργότερα συγκρούονται οἱ Ἀχαιοί.

Ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια ἀποχτᾶ τεράστια δύναμη καὶ διαθέτει φρουρὰ 2-3000 στρατιῶτες. Ἡ κατοικία τοῦ βασιλιᾶ δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ καλύτερο οἰκοδόμημα, εἶναι σωστὸ ἀνάκτορο σὲ στύλ μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου. Ἡ Τροία ἀνθεὶ καὶ πάλι οἰκονομικῶς. Ἐπιβάλλει διόδια στὸν Ἑλλήσποντο καὶ φορολογία στὰ караβάνια τῆς ξηρᾶς. Μεταβάλλεται σὲ τόπο ἀνταλλαγῆς ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπῃ καὶ τὴν Ἀσία. Ἀπὸ τὸ Δούναβι ἐρχονται ἄγγεῖα, ἄλογα καὶ σπαθιά. Ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο χαλκός, λάδι, κρασί καὶ ἄγγεῖα. Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀσίας ὁ ἀχάτης. Ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μ. Ἀσίας ξυλεία, ἀσήμι καὶ χρυσάφι.

Πολλὰ τὰ κοινὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τρώων, ἰδιαίτερα στὴ θρησκεία. Περιφημότερος θεὸς τῶν Τρώων ἦταν ὁ Ἄρης ὁ Ποντικὸς ἢ Δίας Στράτιος ἢ Χάλυψ ἢ Δίας Ὅσογῶας ἢ Δίας Λαβανδρεὺς. Οἱ Τρῶες χρησιμοποιοῦσαν τὴ μουσικὴ γιὰ τὶς λατρευτικὰς ἀνάγκες. Οἱ Τρῶες ἔχουν τὸ Δία σὰν ἀρχηγὸ τῶν θεῶν καὶ οἱ Ἕλληνες σὰν πατέρα. Κοινὸς θεὸς ὁ Ἄρης καὶ κοινὰ σύμβολα ὁ πέλεκυς, τὸ ξίφος καὶ τὸ ρόπαλο. Δύσκολα κρύβεται ἡ Ρέα ἢ Γῆ πίσω ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς Πλακιανῆς. Ὁ Σαβᾶζιος δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸ Βάκχο καὶ ἡ καταστροφικὴ μανία του φαίνεται στὶς Μαινάδες.

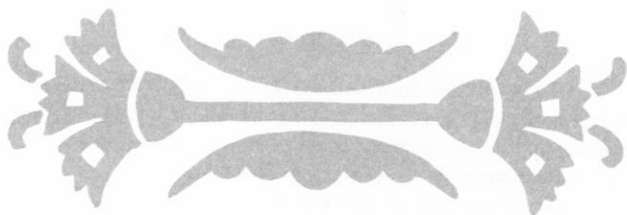
Τὸ 1194 π.Χ. ἡ Τροία ἡ ὁμηρικὴ συγκρούεται μὲ τοὺς Ἀχαιοὺς. Οἱ ἀντίπαλοι εἶναι ἴσοι σὲ δύναμη, ὅμοιοι στὶς συνήθειες καὶ τοὺς τρόπους ζωῆς, μὲ ὅμοιες κατοικίες καὶ τοὺς ἰδίους θεοὺς. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται στὸ ὅτι ὁ ἕνας κατέχει τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ ὁ ἄλλος τὰ διεκδικεῖ. Ὁ πόλεμος θὰ λήξῃ μὲ τὴ νίκη ἐκείνου ποὺ ἔχει τὴν περισσότερην ἀντοχή. Θὰ ὑπάρξῃ ἕνας νικητὴς—οἱ Ἀχαιοί—ἕνας ἡττημένος—οἱ Τρῶες— καὶ δυὸ κατεστραμμένοι—οἱ ἀντίπαλοι.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος θὰ ἐπισκεφτῇ τὸ ἐλληνικὸ Ἴλιο, ποὺ ἀργότερα καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους, γιὰ νὰ χαθῇ κι αὐτὸ μετὰ πέντε αἰῶνες.

Καὶ κατὰ παράδοξο: τὰ στενὰ μένουν ἐλευθερά καὶ κανεὶς δὲν κατορθώνει νὰ τὰ ἐκμεταλλεῖται. Μὲ τὴν κάθοδο τῶν Δωριέων οἱ

Ἀχαιοὶ ἐπιστρέφουν σὺν πρόσφυγες στὴ Μ. Ἀσία. Καὶ ἡ Τροία
βλέπει νικημένους τοὺς λίγο πρωύτερα νικητὲς της.

Μιλτ. Β. Σουγιουλτζόγλου
Τάξις Β'
Β' Γυμνάσιον Ἀρρένων Βόλου

Ο ΕΝ ΑΛΤΕΙ ΤΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΝΑΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Λεωνιδίου, εἰς τὴν βορείαν παρυφὴν τῆς Ἀλ-
τεως, ἔγινεν ἡ πλέον συγκινητικὴ ἀνακάλυψις τῶν ἀνασκαφῶν. Ὅχι
μόνον διεπιστώθη ἀσφαλῶς πλέον ὅτι τὸ ἐργαστήριον τοῦ Φειδίου
διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ χρυσελεφαντίνου ἀγάλματος τοῦ Διὸς ἦτο
τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα τὸ μετατραπέν εἰς τὴν σωζομένην παλαιο-
χριστιανικὴν βασιλικήν, ἀλλ' ἀνευρέθησαν καὶ τὰ λείψανα τῆς
ἐργασίας τοῦ ἀγάλματος, ἀκόμη καὶ προσωπικὰ ἀντικείμενα τοῦ Φει-
δίου. Ταῦτα εὗρισκοντο εἰς τὸ στρῶμα τὸ κάτωθι τοῦ νοτίου τμήματος
τοῦ ἐργαστηρίου, μεταγενεστέρου οἰκοδομήματος, ἔνθα ὁ χῶρος ἦτο
ἐλεύθερος, πρόχειροι δὲ ἐγκαταστάσεις ἦσαν ἀναγκαῖαι καὶ ἐν ὑπαίθρῳ
διὰ τὴν ἐργασίαν. Ἀνευρέθησαν ἐπίσης ἀσφαλῆ δείγματα τοῦ δια-
πιστωθέντος ὡς ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου οἰκοδομήματος, ὅπως π.χ.
εἰς λέβης χαλκοῦς εἰς μόνιμον θέσιν, ὅστις περιεῖχεν ὕδωρ διὰ τὴν
ψύξιν τῶν πυρακτωμένων μετάλλων τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ἐργασίαν.

Εἰς τὸν χρόνον τοῦ ἀρχαίου κτηρίου ἤδη κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα ὠκοδομήθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία καὶ ἐκτίσθη συνουκισμὸς χριστιανῶν, οἵτινες πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀπὸ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν ἡγειραν διὰ τῶν ἀρχαίων λειψάνων τεῖχος πάχους τριῶν μέτρων, μέρος τοῦ ὁποίου κατεστράφη κατὰ τὰς ἀνασκαφάς. Ἡ ἐκκλησία εἶχεν ἀνεγερθῆ ἐπὶ προϋπάρχοντος ἀρχαίου οἰκοδομήματος, τοῦ προαναφερθέντος «ἐργαστηρίου τοῦ Φειδίου», ἐνθα ὁ μέγας καλλιτέχνης εἰργάζετο τὸ θεῖκόν ἄγαλμα. Λείψανα τοῦ ἐργαστηρίου φθάνουν εἰς ὕψος τριῶν περίπου μέτρων, ὅπου ἀρχίζουν τὰ τοῦβλα τοῦ ναοῦ.

Ἡ ἐκκλησία εἶναι βασιλικὴ τρίκλιτος. Σφῶνται τὸ μαρμάρινον τέμπλον τοῦ ναοῦ ὡς καὶ ἡ ὡραία πύλη. Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ὑπάρχει λείψανον τῆς ἁγίας τραπέζης ἡμικυκλικόν. Τὰ κλίτη προεκτείνονται μέχρι τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, τὸ δὲ ἐναπομένον εἰς τὸν κεντρικὸν ναὸν μέρος μεταξὺ τῶν κλιτῶν καὶ τοῦ τέμπλου ἀποτελεῖ τὸ ἱερόν. Ἡ βάσις τῶν κλιτῶν ἔχει ὕψος περίπου ἑνὸς μέτρου, ἐπὶ ταύτης δὲ ἐστηρίζοντο οἱ κίονες. Εἰς τὸ βορειοανατολικόν μέρος τοῦ μεσαίου κλίτους εὐρίσκονται λείψανα τοῦ ἄμβωνος. Ἐμπροσθεν τοῦ κυρίως ναοῦ εὐρίσκεται ὁ πρόναος, ἀρκούντως εὐρύχωρος. Ἡ εἴσοδος τοῦ ναοῦ ἦτο εἰς τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ προναοῦ. Ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ κυρίως ναοῦ γίνεται διὰ τριῶν θυρῶν, τῆς μεσαίας οὐσῆς μεγαλυτέρας τῶν δύο ἄλλων. Εἰς τὴν βορείαν καὶ νοτίαν πλευρὰν τοῦ κυρίως ναοῦ σφῶνται ἀνά δύο θολωτὰ παράθυρα καὶ ἕτερον εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ προναοῦ.

Ὑπάρχουν δύο ἐπιγραφαὶ ἐντὸς τοῦ ναοῦ, αἵτινες ἀνεγνώσθησαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

ΚΥΡΙΑΚΟCΕΝ
ΛΑΒΕCΤΑΤΟC
ΑΝΑΓΝΩCΤΗC Κ'
ΕΜΦΥΤΕΥΤΗC
ΤΗCΚΤΙCΕΟC
ΥΠΕΡCΟΤΗΡΙΑC
ΕΛΥΤΟΥΕΥΞΑΜΕ
ΝΟCΕΚΑΛΛΙΕΡΓΗ
CΕΝΤΗΝCΤΡΩCΙΝ

Κυριακὸς ὁ εὐλαβέστατος ἀναγνώστης καὶ ἐμφυτευτὴς τῆς
κτίσεως ὑπὲρ σωτηρίας ἑαυτοῦ εὐξάμενος ἐκαλλιέργησε τὴν στρῶσιν.

ΚΕ ΙΥ ΧΕ ΒΟΗΘΕΙΩΔ
ΟΥΛΩCOYΑΝΔΡΕΑΤΩ
ΑΝΑΓΝΩCΤΗ
ΚΜΑΡΜΑΡΙΩ

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, βοήθει τῷ δούλῳ του Ἀνδρέα τῷ ἀναγνώ-
στη καὶ μαρμαρίῳ.

Σφύζονται ἐπίσης ἄλλαι δύο ἐπιγραφαὶ ἐπὶ κιόνων, αἱ ὁποῖαι
ὅμως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναγνωσθοῦν λόγῳ διαβρώσεως τοῦ μαρμά-
ρου καὶ πλήρους σχεδὸν καταστροφῆς τῶν γραμμάτων.

Λεωνίδας Βαρουξῆς
Τάξις Δ'
«Ἡλειακὸν Ἐκπαιδευτήριον»
Μπερτσάκου - Τσίκα ἐν Πύργῳ

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΠΟΡΟΥ

Εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Καλαυρίας, ἐπὶ μιᾷς γραφικῆς χαράδρας μεταξύ δύο πευκοφύτων λοφίσκων, εὑρίσκεται ἡ ἱστορικὴ τῆς νήσου Πόρου μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἡ μονὴ αὕτη ἔχουσα τὸν συνήθη ρυθμὸν τῶν ἑλληνικῶν ὀρθοδόξων μοναστηρίων, ἂν καὶ ἀπλῇ καὶ ἀπέριτος, παρουσιάζει κάτι τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ἰδιόμορφον.

Ἡ ὁμορφιὰ τῆς πευκοφύτου περιοχῆς καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἀπόλυτος ἡσυχία προσδίδουν εἰς τὴν μονὴν μίαν ἐπιβλητικότητα. Διὰ τοῦτο «τὸ μοναστήρι» θεωρεῖται ἐν τῶν ὠραιότερων ἀξιοθεάτων τῆς νήσου, καθ' ὅτι ἐπὶ τριακόσια ἔτη περίπου δεσπόζει τῆς περιοχῆς. Πλήθος δὲ εὐλαβῶν προσκυνητῶν συρρέει εἰς αὐτὸ καὶ δὴ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ θέρους. Τὸ φυσικὸν περιβάλλον βοηθεῖ πολὺ τὸν ἐπισκέπτην νὰ αἰσθανθῇ βαθεῖαν κατάνυξιν καὶ ἡ ψυχὴ του νὰ εὐρεθῇ πλησιέστερον εἰς τὸν Θεόν.

Ἐκ τοῦ σιγιλίου (ἐκκλησιαστικοῦ ἐγγράφου) τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', ἐκδοθέντος τὸ ἔτος 1798, πληροφοροῦμεθα ὅτι τὴν μονὴν ἱδρυσεν ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Ἰάκωβος ὁ Β', προέβη δὲ εἰς τὴν ἱδρυσιν ταύτης, ὡς ἀναφέρεται ἐν αὐτῷ, διότι ἐθεραπεύθη ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς πλησίον τῆς μονῆς εὕρισκομένης πηγῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνέδιδεν ὕδωρ ἱαματικὸν τῶν νεφρικῶν παθήσεων, ἐξ ὧν ἔπασχε καὶ ἐθεραπεύθη ὁ ἱδρυτῆς τῆς μονῆς.

Οὗτος ἐχρημάτισε μητροπολίτης κατὰ τὰ ἔτη 1713—1734, καθ' ἃ ιδρύθη καὶ ἡ μονή. Ἐπὶ Καποδιστρίου ἡ μονή ἐχρησίμευσεν ἐπ' ὀλίγον ὥς ἱερατικὴ σχολή, ὑπῆρξε δὲ ἡ πρώτη ιδρυθεῖσα τοιαύτη εἰς τὸ ἐλεύθερον ἔθνος.

Ἐπὶ τῆς λιθοστρώτου αὐλῆς καὶ τοῦ νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας εὐρίσκονται οἱ τάφοι ἐξεχουσῶν μορφῶν τῆς νήσου, αἵτινες πολλὰ προσέφερον εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἀγῶνας, προσέτι δὲ παρέσχον πολλὰς καὶ ποικίλας εὐεργεσίας εἰς τὴν νῆσον.

Ἡ μονή, ὥς ἀναφέρει ὁ Ἑμμ. Κανέλλης εἰς τὸ ἔργον του «Περιγραφή τῆς νήσου Πόρου, 1887», ἐπὶ ἡγουμένου Νικηφόρου ἀνεκαινίσθη, ἐπὶ ἡγουμένου δὲ Νικηφόρου Σακελλίωνος ἐκτίσθησαν τὰ κελλία, ἅτινα εἶναι λίαν καθαρὰ, πολλὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἐπεσκεύασθησαν προσφάτως ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ἡγουμένου Χαρίτωνος Χαμακιώτου, τοῦ ὁποίου ἡ πολυετής ἐν τῇ μονῇ διακονία εἶναι μεστὴ ἔργων θεοφιλῶν.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον προκαλεῖ τὴν ἰδιαιτέραν προσοχὴν τοῦ προσκυνητοῦ εἶναι τὸ ἐν αὐτῷ εὐρισκόμενον τέμπλον, ὅπερ ἔχει ὕψος ὀκτῶ μέτρων, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τριῶν ἀναβαθμῶν, εἶναι ἄριστα ἐξεργασμένον ὑπὸ ἀγνώστου ξυλOTECHNITOU καὶ ἀποτελεῖ ἀξιολογώτατον ἀντικείμενον τέχνης διὰ τὴν μονήν. Τοῦτο ἐχρυσώθη κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἐπανάστασιν χρόνους ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου Γρηγορίου Κριεζῆ.

Τῆς αὐτῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἰδίου τεχνίτου ἔργον εἶναι καὶ τὸ πλαίσιον τὸ περιέχον τὴν ἱερὰν εἰκόνα τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ζωγραφισθεῖσαν ἐν ἔτει 1650 ἐν Βενετίᾳ. Τέλος ἀξία λόγου εἶναι καὶ ἐτέρα εἰκὼν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου Ραφ. Τσέκολι 1853, ὥς καὶ ξυλόγλυπτον προσκνητάριον, δωρεὰ τοῦ ἡγουμένου Σακελλίωνος.

Ἡ μονή τελεῖ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου μητροπολίτου μας κ. Ἱεροθέου. Οὗτος τὴν γνωστὴν μέριμνάν του διὰ τὰς μονὰς ἀπέδειξε διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν διορίζων ὥς ἡγούμενον ἐν αὐτῇ τὸν Αἰδ. Ἱερομόναχον κ. Πανάρετον Ἀσημακόπουλον, ὅστις μὲ τὴν εὐγλωττον καὶ συγκινητικὴν ὁμιλίαν του συγκλονίζει τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν καὶ θερμαίνει τὸ θρησκευτικόν των συναίσθημα, συγχρόνως δὲ δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν δημιουργικῆς δράσεως διὰ τῆς ἐπιτελέσεως ἔργων χριστιανικῶν ἐν τε τῇ νήσῳ καὶ τῇ μονῇ.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω δεδομένα πείθουν ὅτι ἡ μονή ἐπὶ τῶν ἡμερῶν

τῶν θεοσεβῶν αὐτῶν ἀνδρῶν θὰ καταστῇ πραγματικὸν κόσμημα διὰ
τὴν πόλιν τοῦ Πόρου.

Ἡλίας Δροσινὸς
Τάξις Ε'
Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

ΕΛΛΑΣ, ΠΡΟΜΑΧΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

(ἀπόσπασμα)

Ὅσοι τὸ χάλκεον χέρι
βαρὺ τοῦ φόβου αἰσθάνονται
ζυγὸν δουλείας ἅς ἔχωσι·
θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην
ἢ Ἐλευθερία.

Ἀνδρέας Κάλβος

.....
Ἄν κάμωμεν ἀναδρομὴν τινα εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας μας,
θὰ διαπιστώσωμεν ἀμέσως ὅτι αὕτη εἶναι ἱστορία διὰ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἀπὸ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων ὕψιστον δεῖγμα, σημαντικώτατον
ἔμβλημα καὶ σκοπὸς ἀγιώτατος τοῦ βίου τῶν ἀτόμων καὶ τῆς ζωῆς
τοῦ ἔθνους ὑπῆρξεν ἡ φιλοπατρία, ἣτις ἐθεωρεῖτο καὶ τὸ ὑπέρτατον
καθῆκον καὶ ἡ ἱερωτάτη ὑπόμνησις.

«Εἰς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης»
εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ τρωικοῦ ἥρωος Ἑκτορος εἰς τὰς συστάσεις
τοῦ Πολυδάμαντος νὰ ὑποχωρήσῃ ἐκ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς μάχης,

οιότι συμφώνως πρὸς οἰωνὸν ἐπρόκειτο νὰ τοῦ συμβοῦν ὅλα, ὅσα δεινὰ συνέβησαν. Ὅθεν ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ὁμηρικοῦ ἔπους ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνώτερος καὶ ἠθικώτερος σκοπὸς ἀπὸ τὴν ἄμυναν τῆς πατρίδος, τοὔτέστιν ἀπὸ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν.

Ἡ διὰ τὴν πατρίδα ἀνδρεία καὶ ὑπεροχή, ὡς ἐπιτακτικὴ τῶν ἡρωικῶν χρόνων ὑποχρέωσις τῶν Παναχαιῶν καὶ τιμὴ ὑψίστη εἰς πράξεις ἀρετῆς καὶ ἄρνηςις εἰς πράξεις αἰσχύνης ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἔργα εὐγενῶν καὶ ἡρωικῶν προγόνων, εἶναι οἱ στίχοι :

«Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν».

Οὐδὲν ἀληθῶς θέμα ὑπῆρξε τόσον ἐλληνικόν, ὅσον ἡ ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερία, διότι καὶ οὐδὲν συναίσθημα ὑπῆρξε βαθύτερον ἐρριζωμένον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνου καὶ οὐδεμία ἀρετὴ ὑψηλότερα τῆς ἐμπράκτου πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης.

Ὁ Τυρταῖος ὡδήγει τοὺς ὑπὲρ πατρίδος πολεμιστὰς διὰ τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ πολεμιστήριον τῆς μάχης σάλπισμα παιᾶνος, ὕμνου τόλμης καὶ ἀρετῆς, ὕμνου ἐλευθερίας :

«Καλὸν γάρ τεθνάμεναι ἐνὶ προμάχοισι πεσόντας».

Καὶ σήμερον, μετὰ ἀπὸ χρονικὸν διάστημα εἴκοσι πέντε αἰώνων, ἴσταται μὲ θαυμασμόν, μὲ τὸ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρετὴν θάμβος, ἡ σκέψις ὅλων τῶν πεπολιτισμένων τοῦ κόσμου διὰ τὴν θυσίαν τῶν ὑψηλῶν ἐλευθέρων, πιστῶν εἰς τὰ δόγματα τῆς ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐλευθερίας, τριακοσίων Λακῶνων παρὰ τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν. Δονοῦν ἀκόμη, ὅπως ἐδόνησαν καὶ τότε, τὰς ψυχὰς καὶ τὰς συνειδήσεις ὅλων τῶν ἀνθρώπων οἱ λόγοι :

«Μολὼν λαβέ»

διὰ τῶν ὁποίων ὁ ὑψηλὸς τῆς ἐλευθερίας πρόμαχος ἀπήντησεν εἰς τὸν ὕβριστὴν Ἀσιάτην βασιλέα, τὸν ἐπιβουλεύσαντα τοῦ ἔθνους τὴν ἐλευθερίαν διὰ τῶν κατακτητικῶν σχεδίων του, τὰ ὅποια ἀπέβλεπον εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν διὰ ταύτης κυριαρχίαν τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Καὶ δὲν εἶναι τολμηρὸν ὅτι τοῦ νῦν κόσμου σύμπαντος ἡ ὄψις θὰ ἦτο διαφορετικὴ, ἐὰν ἡ ὑψηλὴ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας δὲν εἶχε πλουτίσει διὰ τοῦ περιεχομένου τῆς τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῶν προγόνων μας εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ τὰς Θερμοπύλας, τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Πλαταιάς, ὥστε τὴν ὕλικὴν τοῦ κατακτητοῦ ὑπεροχὴν νὰ ἐκμηδενίσουν.

Ἐξ αὐτῶν καταφαίνεται πόσον ἡ ὑπὲρ πατρίδος αὐτοθυσία ἐγένετο ἀγογγύστως καὶ ὑπερηφάνως. Ἐπὶ δὲ τῶν σεμνῶν τάφων τῶν πεσόντων προμάχων τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἡ εὐγνωμοσύνη καὶ ὁ θαυμασμός τῶν ἐπιζώντων ἐχάραξεν ἐπὶ τοῦ πεντελικοῦ μαρμάρου ἀθανάτους στίχους τοῦ ἐπιγραμματοποιοῦ μας Σιμωνίδου τοῦ Κερίου :

«Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν».

Ἀψευδῆς ἐπομένως μάρτυς τοῦ πόσον ἡ Ἑλλάς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἀνυψώθη ἡ ἰδία ὡς ρομφαία καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν κατὰ τῶν βαρβάρων σχεδίων τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, ἡ ἱστορία ἀποδεικνύει ὅτι οἱ πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἀνέκαθεν ἀμυντικοὶ καὶ εὐγενεῖς, ἥθους καὶ δικαιοσύνης. Καὶ ἡ ἐκστρατεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πρὸς ἀνατολὰς ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς διαδόσεως τοῦ πνεύματος τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἐκπολιτισμοῦ τῶν βαρβάρων λαῶν.

Τὸν δίκαιον χαρακτῆρα καὶ τὴν ἱερότητα τῶν ἀγώνων τῶν Ἑλλήνων εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς ἔδωκεν ὁ ἥρωας ποιητὴς Αἰσχύλος εἰς τοὺς Πέρσας :

«..... ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε,
ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρώων ἔδη,
θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών».

Ἰαχὴ καὶ πολεμικὸς παιὰν τῶν Σαλαμινομάχων, ἐξ οὗ καταφαίνεται πόσον ἱερὸν καθῆκον ὑπῆρξεν ἡ ἐλευθερία τῆς πατρίδος, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπήγαγον καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν παιδῶν, τῶν συζύγων, τῶν οἴκων, τῶν ναῶν, τῶν τάφων τῶν προγόνων. Πᾶσαν δηλαδὴ ἠθικὴν, θρησκευτικὴν ὑπόστασιν εἶχον ταυτίσει πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐξ αὐτῆς εἶχον ἐξαρτήσῃ καὶ δι' αὐτὴν εἶχον ἐπιδεῖξει ὅ,τι ἄριστον καὶ μέγιστον.

«Τοῦμόν σῶμα, τῆς πάτρας καὶ τῆς ἀπάσης
Ἑλλάδος γαίης ὑπὲρ θῦσαι δίδωμι,
ἐκούσα...»

ἀναφωνεῖ ὁ ἐπὶ σκηνῆς τραγικὸς φιλόσοφος Εὐριπίδης εἰς τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι», ὁ δὲ ἕτερος τῶν μεγάλων τραγικῶν, ὁ τὸ κάλλος καὶ τὸ ἥθος, ὡς ὁ Φειδίας τὴν ἁρμονίαν καὶ τὸ μέτρον ἐπὶ ἐλεφαντοστοῦ

καὶ μαρμάρου σμιλεύσας, εἰς τὴν «Ἀντιγόνην» του, θέλων νὰ διακηρύξη ἐπὶ σκηνῆς τὰ φιλοπάτριδα αἰσθήματα τοῦ Περικλέους, διὰ τοῦ στόματος τοῦ Κρέοντος κηρύσσει :

«Καὶ μείζον' ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας
φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω».

Οὐδόλως ὑπολογίζει ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ἀνώτερον τῆς πατρίδος του τὸν φίλον, ὅ,τι δηλαδὴ προσφιλὲς ἰδιωτικῶς.

Ὁ μέγας Ὀλύμπιος καὶ μέγας πολιτικός, στρατηγὸς καὶ ρήτωρ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν «Ἐπιτάφιον», ὕμνων τὴν ὑπὲρ πατρίδος θυσίαν. λέγει εἰς τοὺς Ἀθηναίους περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιμηθέντων νεκρῶν :

«Οὓς νῦν ὑμεῖς ζηλώσαντες καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον κρίναντες, μὴ περιορᾶσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους».

Ἐνταῦθα ἡ ἐλευθερία ταυτίζεται πρὸς τὴν εὐψυχίαν, τὴν ἀρετὴν, τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην, ἀφοῦ ἡ εὐψυχία εἶναι, ὥς οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι ἀποδεικνύουν, τὸ κυριώτερον μέσον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας.

Ἄρα καὶ τὰ πνευματικὰ ἔργα καὶ τὸ πολιτικὸν ἦθος καὶ αἱ κοινωνικαὶ ἀρεταὶ καὶ ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ ἡ φιλοσοφία καὶ πᾶσα ἐξοχος ἀνθρωπίνη ιδιότης, φιλοτιμία, υπερηφάνεια, θεληματικότης, ἀλτρουισμός, ἀλληλεγγύη, δύναμις χαρακτῆρος, πᾶν ὑψηλὸν συναίσθημα, ἀγάπη, φιλία, στοργή, ἅπαντα ἐξωραϊζόντο ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ, ὅπου καὶ κατέληγον καὶ προσελάμβανον τὴν ἀληθῆ των ἀξίαν, ἡ ὁποία ἔμεινεν ἀθάνατος μὲν τροφὴ τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως διὰ τῶν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ κριτικῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου, αἰώνιον δὲ τῆς τέχνης ἀγλᾶϊσμα διὰ τῶν ἐρειπίων τοῦ θείου βράχου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Παρθενῶνος, διὰ τὸν ὅποιον ὁ ποιητὴς μας Κωστῆς Παλαμᾶς εἰς τὴν «Φλογέραν τοῦ Βασιλιᾶ» ψάλλει :

«Ἐσένα δὲ σὲ χτίσανε τυραγνισμένων ὄχλοι,
καματερὰ ἀνθρωπόμορφα σπρωγμένα ἀπ' τῇ βουκέντρᾳ
φαρμακερὰ κι ἀλύπητα δυνάστη αἱματοπότῃ.
Ἐσένα μὲ τὸ λογισμό, ἐσὲ μὲ τὸ τραγοῦδι

σὲ ὑψῶσαν τῶν ἐλευθέρων οἱ λογισμοὶ ἐκεῖ ὅπου
κι ὁ νόμος σὰν πρωτόγινε, τῆς πολιτείας προστάτης,
μὲ τὸ ρυθμὸ πρωτόγινε κι ἦταν κι αὐτὸς τραγούδι».

Βλέπομεν λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς τέχνης καὶ ἐκ τῆς ἐπιδράσεως, τὴν
ὁποίαν καὶ σήμερον ἀπηχεῖ, ὅτι διὰ τῆς ἐθνικῆς ἀρετῆς καὶ τῆς φι-
λοπατρίας ἐν γένει ἐπετεύχθη ἡ τελείωσις τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου
καὶ τοῦ πολίτου καὶ καθωρίσθη ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία. Ἡ
τοιαύτη δὲ περὶ τῆς φιλοπατρίας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἀντίληψις παρέ-
μεινεν ἀδιάσειστος καθ' ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἐθνικῆς μας ἱστο-
ρίας μέχρι σήμερον.

Κων)νος Δεληγιάννης
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Παπάγου

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Καθελωμένη είκοσι χρόνια στην πολυθρόνα μπρός στο παράθυρο του παλιού σπιτιού, χαιρετούσε όποιον περνούσε λέγοντας κι έναν καλό λόγο.

Γειτόνισσες ήμαστε με την κυρα - Σπύραινα. Κάθε πρωί με περίμενε την ώρα που έφευγα για το σχολείο, μου χαμογέλουσε και μου έδινε την ευχή της. Το ίδιο και σά γύριζα το μεσημέρι.

Γυναίκα άρχοντική, από μεγάλη έφτανησιώτικη γενιά, γεμάτη ευγένεια και καλωσύνη, σ' έκανε να την αγαπήσεις, μόλις τη γνώριζες. Τη φώναζα «γιαγιά» κι αυτό την είχαριστούσε. Πόσο χαρούμενη ήταν, όταν μ' έβλεπε! Σά να ήμουνα πραγματικό εγγόνι της.

Καθόμουνα συχνά κοντά της και μου διηγούνταν ατέλειωτες ιστορίες από τη ζωή της, τους καημούς, τις χαρές, τις πίκρες της. Ήταν πονεμένη ή γιαγιά. Είχε χάσει τον άντρα της, τον καπετάν Σπύρο, και τον ένα της γιό. Ό άλλος, ό 'Ανδρέας, όλο ταξίδευε και λαχταρούσε τότε να τον δῇ.

— Πᾶνε, παιδί μου, πάνω από δέκα χρόνια, πού έχω να δῶ τον 'Ανδρέα μου, μου 'πε μιὰ μέρα. Τί να κάνω; 'Υπομονή. Ό Θεός να τον ἔχη καλά. 'Η ευχή μου μαζί του. Για διάβασε τὸ γράμμα πού μου ἔστειλε. Σήμερα ἤρθε.

Πήρα τὸ γράμμα καὶ διάβασα :

—Μάνα, μὴ στενοχωριέσαι, γρήγορα θὰ ῥθω. Ἐχω νὰ σοῦ φέρω καὶ πολλὰ δῶρα...

—Ἄ, τὸ παιδί μου, τί νὰ σοῦ κάνη! Ἐτσι εἶναι οἱ καπεταναῖοι. Θυμᾶμαι τὸ μακαρίτη, πολλές φορές ἔλεγε πῶς θὰ ῥθῃ, μὰ τύχαινε νὰ φύγουνε γι' ἄλλο λιμάνι καὶ δὲν ἐρχόταν. Ἀλλὰ εἶναι δέκα χρόνια πού ἔχω νὰ τὸν δῶ καὶ τὸν λαχτάρησε ἡ ψυχὴ μου. Ἐχω στὴν ξενιτιά καὶ μιὰ κόρη καὶ στενοχωριέμαι, γιατί δὲν παίρνω ταχτικά γράμμα της.

Ὅταν λάβαινε γράμμα ἀπὸ τὴν κόρη καὶ τὰ ἐγγόνια της, ἡσύχαζε ἡ ψυχὴ της κι ἡ χαρὰ καθρεφτιζόταν στὸ πρόσωπό της.

—Εἶχα γράμμα ἀπὸ τὴν κόρη μου. Κοίταξε, ἡ μικρὴ ἔγραψε τ' ὄνομά της στὰ ἑλληνικά!

Τὰ καλοκαίρια ὅλο χαρὲς καὶ γέλια. Ἐρχόταν ἡ κόρη της ἀπὸ τὴν Ἰταλία, ἐρχονταν καὶ τὰ ἐγγόνια καὶ ξεχνοῦσε γιὰ λίγο τὸν καημὸ τοῦ Ἀνδρέα. Ἀλλὰ μόλις σταματοῦσε τὸ τραγούδι καὶ τὸ γέλιο τῶν παιδιῶν, ξανάπεφτε στὴ σκέψη καὶ τὴ μελαγχολία.

—Δὲν πῆρα, παιδί μου, γράμμα ἀπὸ τὸ γιό μου.

Ἐτσι κυλοῦσαν οἱ μέρες, οἱ βδομάδες, οἱ μῆνες, τὰ χρόνια, ὥσπου ἓνα πρωὶ ἡ κυρα - Σπύραινα δὲ φάνηκε στὸ παράθυρο. Ρώτησα τὴν κόρη της καὶ μοῦ εἶπε ὅτι καιγόταν ἀπὸ τὸν πυρετό. Πήγαινα κάθε μέρα καὶ τὴ συντρόφευα στὸ κρεβάτι. Ἄν τύχαινε ν' ἀργήσω, ἄρχιζε τὰ παράπονα :

—Μὲ ξέχασες κι ἐσύ σάν τὸ γιό μου, δὲ μ' ἀγαπᾷς!

Τὴ φιλοῦσα καὶ τῆς ἔλεγα πῶς δὲν τὴν ξέχασε κανένας κι οὔτε ἔπαψε νὰ τὴν ἀγαπᾷ. Κι ἐκείνη εὐχαριστημένη χαμογελοῦσε.

Καημένη γιαγιά!... Τώρα τελευταῖα ἔμαθα ἀπὸ τὴν κόρη σου τὴν τρομερὴ ἀλήθεια, τὸ θλιβερὸ μυστικό. Ὁ Ἀνδρέας σου δὲ ζεῖ ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια. Τὰ γράμματα καὶ τὰ χρήματα σοῦ τὰ γράφουν καὶ σοῦ τὰ στέλνουν οἱ κόρες σου. Δὲν τόλμησαν τότε νὰ σοῦ τὸ ποῦν, γιατί ἦσαν πολὺ ἄρρωστη. Ἐπειτα σκέφτηκαν πῶς, ἂν μάθαινες τὸ χαμό του, δὲ θ' ἄντεχες. Καὶ πῆραν τὴν ἀπόφαση νὰ σὲ ξεγελοῦν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Τί μαρτύριο ὅμως γιὰ τὰ κορίτσια σου! Τί κουράγιο καὶ τί δύναμη γιὰ νὰ παίξουν αὐτὴ τὴν κωμωδία, λέγοντάς σου ὅτι ὁ Ἀνδρέας ταξιδεύει σὲ μακρινὲς θάλασσες, ὅτι σὲ σκέπτεται κι ὅτι κάποια μέρα θὰ ξανάρθῃ!...

Ἀπὸ τῆ μέρα ποὺ τὸ ἔμαθα ζοῦσα κι ἐγὼ τὸν πόνο τους, ἔνιωθα τὸ σπαραγμὸ τους. Κάθε παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα συγύριζαν τὸ σπίτι κι ἔφτιαχναν γλυκά, γιὰ νὰ δεχτοῦν ἐπισκέψεις. Ἦταν πολὺ εὐτυχισμένη ἡ γιαγιά ἐκείνη τῇ μέρα. Τῆς εὐχόμουν κι ἐγὼ νὰ ζήσει ὁ γιὸς της καὶ γρήγορα νὰ τὸν ξαναδῇ.

Τὸν περασμένο χρόνο ἡ γιαγιά δέχτηκε ἐπισκέψεις στὸ κρεβάτι. Δὲν εἶχε κουράγιο νὰ σηκωθῇ. Ἦρθαν οἱ φίλοι, οἱ συγγενεῖς. Τῆς ἔλειπε τὸ κουράγιο, κι ἄς ἦταν ἡ γιορτὴ τοῦ Ἀνδρέα! Τῆς εἶπα τὶς εὐχές μου καὶ τὸ στόμα μου γέμισε φαρμάκι.

Πέρασαν τὰ Χριστούγεννα, ἀλλὰ στὸ παράθυρο δὲ φάνηκε ἡ ἀρχοντικὴ γριούλα. Ἦταν πολὺ ἄρρωστη. Ὅταν πῆγα, δυσκολεύτηκε νὰ μὲ γνωρίσει.

— Ἦρθες! μοῦ εἶπε, ἀφοῦ πρῶτα μὲ κοίταξε πολλὴ ὥρα σιωπηλὰ δίνοντάς μου τὸ ἄσαρκο χέρι της. Ἔσκυψα καὶ τὸ φίλησα. Τῆς εἶπα :

— Γιαγιά, κάνε κουράγιο! Ὅπου νὰ ἔρχεται ὁ Ἀνδρέας.

Τότε τὰ μισόκλειστα, θολὰ της μάτια ἄστραψαν. Μιά παράξενη ὁμορφιὰ χύθηκε στὸ πρόσωπό της. Γύρισε δεξιὰ ἀριστερὰ τὸ κεφάλι, στύλωσε τὰ μάτια ψηλὰ κι ἀπόμεινε ἀσάλευτη λίγες στιγμές, σὰν κάποιο ὄραμα νὰ τὴν εἶχε συνεπάρει. Ἐπειτα μέσα σ' ἀναφιλητὰ χαρᾶς μπόρεσε νὰ μουρμουρίσει :

— Ἔρ-χε-ται! . . .

Δέσποινα Παλαιολόγου
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Μυρίνης Λήμου

ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΛΦΑ

Χριστουγεννιάτικο διήγημα

— Λοιπόν, παιδιά, όπως είπαμε. Αύριο πρωί στις έφτά έξω απ' τοῦ κύρ 'Ανέστη τὸ μπακάλικο. 'Εσύ, 'Αντώνη, θά βαστάς τὸ ταμειό— τίμια πράγματα, ἔ;— καὶ κάτω ἀπὸ δραχμὴ δὲ θά δέχεσαι. 'Εσύ, 'Ανδρέα, μὲ τὸ τρίγωνο. Πρόσεχε, ὄχι παραφωνίες!

— 'Εν τάξει, 'Αλέξη, συμφώνησαν ὁ 'Ανδρέας κι ὁ 'Αντώνης μὲ μιὰ φωνή. Αὐριο στὶς έφτά.

— Πρέπει τὸ σχέδιό μας νὰ πετύχη. Μὲ τὰ λεφτά πού θά μαζέψουμε, θ' ἀγοράσουμε μιὰ ωραία δερμάτινη μπάλα.

— Κι ἂν περισσέψουν, καὶ μιὰ τρόμπα! συμπλήρωσε ὁ 'Αντώνης.

— Ἄν περισσέψουν! τόνισε ὁ 'Ανδρέας.

— Βέβαια καὶ μιὰ τρόμπα!... συνέχισε ὁ 'Αλέξης. Σὲ περίπτωση πού ἡ μπάλα θά ξεφουσκώνη, ἐμεῖς θά τὴ φουσκώνουμε. Ἡ «ἐπιχείρηση μπάλα» πρέπει νὰ πετύχη. Βαρέθηκα νὰ κλωτσάω τὴν πάνινη.

— Θά πετύχη ὅπωςδῆποτε! διέκοψε πάλι ὁ 'Αντώνης.

— Λοιπὸν αὐριο πρωί στὶς έφτά έξω απ' τοῦ κύρ 'Ανέστη. Καληνύχτα, παιδιά.

— Καληνύχτα...

— Καληνύχτα...

Ὁ 'Αντώνης ὁ 'Αλέξης κι ὁ 'Ανδρέας ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου συζητοῦσαν. Τὸ παγκάκι, πού πρὶν ἀπὸ λίγο ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς φωνὲς τῶν παιδιῶν, ἔρημο τώρα, δεχόταν τὴν ψιλὴ βροχή, πού ἄρχισε νὰ πέφτη...

Παραμονὴ Χριστουγέννων. Στὴ φτωχογειτονιά, ὅπου ἔμεναν ὁ 'Αντώνης, ὁ 'Αλέξης κι ὁ 'Ανδρέας — τὰ «Τρία Ἄλφα», ὅπως τοὺς ἔλεγαν— στὴ φτωχογειτονιά λοιπὸν αὐτῇ, ὅπως καὶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες, πλούσιες καὶ φτωχές, ἄρχισαν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὰ Χριστούγεννα καὶ τὴν Πρωτοχρονιά. Δέντρα, γλυκά, εὐχές κι ἐλπίδες γιὰ ἓναν καινούριο, εὐτυχισμένο χρόνο.

Τὰ «Τρία Ἄλφα» εἶχαν σκοπὸ ἀπὸ πολὺν καιρὸ ν' ἀγοράσουν μιὰ καινούρια μπάλα. Οἱ φτωχοὶ πατεράδες τοὺς δὲν μποροῦσαν νὰ τοὺς κάνουν τὴ χάρη μὲ τὸ μισθὸ πού ἔπαιρναν. Γι' αὐτὸ τὰ «Τρία

“Αλφα» σκέφτηκαν πώς τὰ Κάλαντα ἦταν ἡ μόνη λύση. Κι ἔκαναν τὸ πᾶν, γιὰ νὰ γίνη τὸ ὄνειρό τους πραγματικότητα.

Χριστοῦγεννα πρωί. Στοὺς ἔρημους ἀκόμη δρόμους τρία παιδιά, φτωχικά ἀλλὰ καθαρὰ ντυμένα, περπατοῦσαν φωνάζοντας :

— “Αν πάη καλὰ ἡ δουλειά, αὐριο θὰ ἔχουμε τὴ μπάλα.

— Καὶ τὴν τρόμπα, μὴν τὴν ξεχνᾶς!

— Θὰ τὴ βλέπουν καὶ θὰ τὴ ζηλεύουν!

Τὰ παιδιά βγαίνοντας ἀπὸ τὰ «χωρικά ὕδατα» τῆς γειτονιάς ἐτοιμάζονται γιὰ τὸ τραγούδι. Σὲ λίγο ὁ κουμπάρας τοῦ “Αντώνη θὰ δεχτῇ τὰ πρῶτα κέρματα.

Χριστοῦγεννα ἀπόγεμα. Τὰ «Τρία “Αλφα» συνεχίζουν τὸν περίπατο στοὺς γιορτινοὺς δρόμους. Μὲ τὴ συμφωνία ὅτι δὲ θὰ δέχονται λιγώτερο ἀπὸ δραχμή, ὁ κουμπάρας ἔχει γεμίσει. Ὁ “Αντώνης, γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ κέρματα μέσα, λέει :

— “Αχ! Τὸ χέρι μου πιάστηκε!...

— Νὰ πῆς τῆς μάνας σου νὰ σοῦ τὸ τρίψῃ, λέει ὁ “Αλέξης.

— Φτάνουν γιὰ τὴν τρόμπα; ρωτᾷ ὁ “Ανδρέας.

— Οὐοοοο, καὶ περισσεύουν... .

— Κοίτα πῶς καμαρώνει ὁ “Αντώνης! λέει ὁ “Αλέξης. Σὰν ἐκείνον τὸ μάγο, τὸ Βαλτάσαρ. Τὸν ἄλλον πῶς τὸν ἔλεγαν;

— Μελχιόρ! πετάγεται ὁ “Αντώνης.

— Ναί, Μελχιόρ, συμφωνεῖ κι ὁ “Ανδρέας.

Τώρα τὰ παιδιά γυρνοῦν πίσω. Γιὰ νὰ κόψουν δρόμο, περνοῦν ἀπὸ μιὰ φτωχογειτονιά, πρὶν φτωχιά κι ἀπ’ τὴ δική τους. Καθὼς ἐτοιμάζονται νὰ στρίψουν μιὰ γωνιά, βλέπουν ἕνα γεροζητιάνο νὰ γυρνᾷ πίσω στοῦ σπιτί του. Μπροστὰ ὁ γέρος, πίσω τὰ παιδιά. Ξαφνικά ὁ γέρος μπαίνει μέσα σ’ ἕνα καλυβόσπιτο. Γιὰ μιὰ στιγμή ἀντήχησαν φωνές, μετὰ ὅμως ἀκούστηκαν κλάματα. Ἡ παιδικὴ περιέργεια νίκησε τὸ φόβο καὶ τὰ «Τρία “Αλφα» ἔχωσαν τὰ κεφάλια τους στὴν πόρτα. Εἶδαν μιὰ νέα γυναίκα στοῦ κρεβάτι — μᾶλλον ἄρρωστη φαινόταν, γιὰτὶ ἦταν χλωμὴ— δυὸ καχεκτικὰ παιδάκια κι ἕνα γέρο, τὸ γερο-ζητιάνο.

Τὰ «Τρία “Αλφα» κοιτάχτηκαν. Χωρὶς νὰ μιλήσουν, πῆγαν πρὶν πέρα, ἄπλωσαν ἕνα μαντήλι καί... ἔσπασαν τὸν κουμπάρ. Ἕνας μικρὸς λόφος ἀπὸ κέρματα λογῆς λογῆς σχηματίστηκε, ποῦ ἀντιπροσώπευαν μιὰ ὥραία δερμάτινη μπάλα καὶ μιὰ τρόμπα.

Ὁ Ἀντώνης κράτησε σφιχτά τὸ μαντήλι, τὸ ἔδωσε στὸν Ἀνδρέα κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του στὸν Ἀλέξη, ποὺ ἦταν κι ὁ ἀρχηγός. Ἐκεῖνος χτύπησε δυνατὰ τὴν πόρτα τοῦ γέρου, ἄφησε κάτω τὸ μαντήλι κι ἔφυγε τρέχοντας. Ὁ γέρος ἄνοιξε, εἶδε ἐκπληκτος τὰ χρήματα, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ συγκίνηση δὲν μπόρεσε νὰ ἰδῇ τὰ τρία παιδιά.

Τὰ παιδιά γύριζαν πίσω.

— Νιώθω σὰν τὸν Βαλτάσαρ, εἶπε ὁ Ἀντώνης.

— Ἐγὼ σὰν τὸν Μελχιόρ... εἶπε ὁ Ἀνδρέας.

— Κι ἐγὼ σὰν τὸν... πῶς τὸν λένε... Ἄ ναι, Γκασπάρ. Σὰν τὸν Γκασπάρ, εἶπε ὁ Ἀλέξης.

Ἀντώνιος Κυριαζάνος
Τάξις Β'
Β' Γυμνάσιον Ἀρρένων Πειραιῶς

Ο ΑΛΗΤΑΚΟΣ

Χριστουγεννιάτικη ἱστορία

Ἔξω τὸ χιόνι ἐπεφτε ψιλὸ ψιλό... Μέσα ζεστασιά. Χαρούμενες ἡμέρες. Χριστούγεννα.

Καθισμένος στὰ σκαλοπάτια ἑνὸς σπιτιοῦ ὁ μικρὸς ἀλητάκος φύσαγε καὶ ξεφύσαγε ζεστὸν ἀέρα στὰ παγωμένα του δάχτυλα. Τί κρίμα νὰ 'ναι μόνος! Κι ἐκεῖ, κυριολεκτικὰ χωμένος στὴν πόρτα, πάνω στὰ κρύα σκαλοπάτια, βρῆκε ζεστασιά. Τὸ μικρὸ του γατάκι, ὁ Λαφίτ, γυρνοῦσε κάπου γύρω, μὰ σὰν εἶδε τὸ χιόνι, ἔτρεξε γρήγορα καὶ κούρνιασε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀφεντικοῦ του.

— Εἴμαστε μόνοι, Λαφίτ, ψιθύρισε.

Σὲ λίγο οἱ καμπάνες θὰ χτυποῦσαν χαρμόσυνα. Κι ἐκεῖ, μέσα στὴ δική του ζεστασιά, στὸ μικρὸ δικό του σπιτάκι—κάθε μέρα καὶ καινούριο—ἐκλείσε τὰ μάτια του, τὰ μαῦρα βαθουλωτά, νυσταγμένα μάτια του.

Τὸ χιόνι λιώνει κι ὁ βοριάς παύει νὰ φυσᾷ. Εἶναι καλοντυμένος. Τὰ μαλλιά του καλοχτενισμένα. Ὁ μικρὸς Λαφίτ δὲν ἔχει ἀπάνω του οὔτε ἴχνος λάσπης. Δὲν εἶναι πιά τὸ μουντζούρικο γατί, ὅπως συνήθιζε νὰ τὸ λέη.

Ὁ ἥλιος λάμπει χαρωπός. Ὁ κόσμος, ἀπ' ὅπου περνοῦσε, τὸν χαιρετοῦσε καὶ χαμογελοῦσε. Μπροστά του εἶχε ὅ,τι ἤθελε, ὅ,τι ἐκλεκτὸ ποθοῦσε. Ζαχαρωτά, γλυκά, παιγνίδια. Ἴσως...καὶ κάποιον φασουλή! ...Εἶχε μάλιστα τὰ γενέθλιά του. Δῶρα, πολλὰ δῶρα!... Ἦταν τόσο χαρούμενος, ποὺ πετοῦσε στὰ σύννεφα. Ἡ γκουβερνάντα του τὸν περιποιοῦνταν καὶ τοῦ ἔλεγε ὥραϊες ἱστορίες.

Ξαφνικὰ ἐνιωσε κάποιο χέρι νὰ τὸν τραβᾷ δυνατὰ ἀπὸ τὴν πλάτη. Πόνεσε....

—Ἐξω!... Ἐξω, παλιόπαιδο!....

Ἦταν ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ. Πολλὲς φορὲς εἶχε συναντήσει τέτοιους. Τὸ γατάκι τινάχτηκε φοβισμένο ἀπ' τὴν ἀγκαλιά του κι ἔπεσε στὰ παγωμένα νερά μιᾶς μικρῆς λιμνούλας, ποὺ 'χε σχηματίσει ἡ βροχή.

Τὰ πάντα διαλύθηκαν....Γκουβερνάντες, παιγνίδια, ὥραϊα ρούχα, λαμπρὸς ἥλιος...Διαλύθηκαν σάν τὰ σμαραγδένια συννεφάκια τ' οὐρανοῦ, ὅταν τὰ κυνηγοῦν τὰ βαριά, τὰ γεμάτα βροχὴ σύννεφα. Ἦταν ὄνειρο...

Ὁ Λαφίτ νιαούρισε καὶ πῆδησε στὴν ἀγκαλιά του.

—Πᾶμε, Λαφίτ! Τ' ἀστέρια μοῦ λένε πὼς σὲ λίγο ἡ καμπάνα θὰ χτυπήσῃ.

Μὲ τὸ γατάκι στὰ χέρια ὁ μικρὸς ἀλητάκος χάθηκε στὰ στενοσόκακα τῆς πολιτείας. Μιά ἀκόμη ἄγια νύχτα τῆς ζωῆς του θὰ τὴν περνοῦσε μονάχος, ἔρμος κι ἀπροστάτετος...Μὲ μοναδικὴ συντροφιά τὸ μικρὸ Λαφίτ... τὸ μουντζούρικο γατί...

Ἐξω χιονίξε. Μέσα ζεστασιά...

Ἄγγελος Τσολιάτος

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

ΤΡΑΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Μέσα στο μικρό καφενεῖο καπνοί, θολή ἀτμόσφαιρα καὶ βαρεῖα μυρουδιά τσιγάρων κυριαρχοῦσε. Συντροφιεῖς συντροφιεῖς κάθονταν οἱ θαμῶνες καὶ συζητοῦσαν γιὰ τὸν πόλεμο, ποὺ μαινόταν στὴν Εὐρώπη. Τὸ ὄνομα καὶ τὸ φάντασμα τοῦ Χίτλερ πλανιόταν ἀνάμεσά τους, φοβερό σὰν τὸ σκιάχτρο στ' ἀμπέλια, ποὺ τρομάζει τὰ πουλιά. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του.

Λίγο παράμερα ὁ κύρ Νικόλας καθόταν σκυθρωπὸς καὶ βουβός. Στ' αὐτιά του βούιζαν τὰ λόγια τοῦ μικροῦ του ἀγοριοῦ, τοῦ Θανασάκη:

—Μπαμπά, τί εἶναι ὁ πόλεμος;

Τί να τοῦ πῇ, τριῶν χρονῶν παιδί, πῶς νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ ὅτι δὲν ἔσβησαν ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἄγρια ἐνστικτα, πῶς σκοτῶνται μεταξὺ τους, γιὰ νὰ γίνουν οἱ κυρίαρχοι, οἱ ἄρχοντες οἱ μοναδικοί, πῶς, ἂν κι ἔχουν τὸ ὄνομα «ἄνθρωποι», ἐν τούτοις εἶναι χειρότεροι κι ἂν' τὰ πιὸ σιχαμερὰ ζῶα τῆς φύσης! Πῶς νὰ καταλάβῃ ἐκεῖνο, ποὺ ἀγαποῦσε τοὺς ἀνθρώπους, πῶς αὐτοὶ καταπατοῦσαν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν καλωσύνη, γιὰ ν' ἀποχτήσουν τὸν τίτλο τοῦ ἥρωα, ἔστω καὶ τοῦ βρώμικου ἥρωα; Καὶ φοβόταν ὁ κύρ Νικόλας, φοβόταν πολὺ ἐκεῖνο τὸ πικρὸ συναίσθημα ποὺ τὸν κυρίευε καὶ τοῦ χτυποῦσε σὰ μαχαίρι τὴν καρδιά. Τό 'νιωθε, τό 'ξере πῶς ὁ πόλεμος δὲν ἦταν μακριὰ καὶ πῶς κάποτε θά 'φτανε καὶ σὲ τούτῃ τῇ γωνιά τῆς γῆς, ποὺ τὴ λένε Ἑλλάδα. Κι οἱ φόβοι του ἀλήθεψαν, ὅταν σὲ λίγες μέρες κηρύχτηκε ἡ ἐπιστράτευση κι ἔφυγε γιὰ τὸ μέτωπο.

“Ὁμως — τί παράξενο! — τώρα πιά δὲν ἐνιωθε φόβο, μόνο μιὰ ἄγρια λύσσα νὰ πολέμησῃ, γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ ὅ,τι ἀνῆκε στὴν πατρίδα μας πρῶτα καὶ ὅ,τι ἀνῆκε στὸν ἴδιον ἔπειτα. Ὁ ἄπλὸς ἄνθρωπος μὲ τοὺς φόβους του εἶχε μεταμορφωθῇ σὲ πραγματικὸν ἥρωα. Κι ἡ πολεμικὴ του μανία ἐνῴθηκε μὲ τὴ μανία τῶν ἄλλων παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας κι ἔγινε ριπὴ πολυβόλου, κατάρρα, χειροβομβίδα, νίκη, δόξα! Ὡσπου μιὰ μέρα χτύπησαν ὑπουλα οἱ Γερμανοὶ καὶ μπῆκαν στὴν Ἑλλάδα καὶ γύρισε σπίτι του ὁ κύρ Νικόλας, στὴ γυναῖκα του καὶ στὰ δυὸ παιδιά του μὲ κατεβασμένο κεφάλι μὰ καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα θεριεμένη μέσα του.

Καὶ οἱ Γερμανοί; Αὐτοὶ σκόρπισαν στοὺς δρόμους μαζί μὲ τοὺς σιδερόφρακτους στρατιῶτες τοὺς τὸ θάνατο καὶ τὴν καταστροφή. Στέρεψαν οἱ βρύσες, ξεράθηκαν τὰ χωράφια, γκρεμίστηκαν τὰ σπίτια, γέμισαν τὰ νεκροταφεῖα, μαυροφόρεσαν οἱ γυναῖκες. Τὸ φάσμα τῆς πείνας πλανιόταν παντοῦ. Τώρα ὁ κύρ Νικόλας μπορούσε ν' ἀπαντήσῃ στὸ γιό του, νὰ τοῦ δείξῃ τί εἶναι ὁ πόλεμος, μπορούσε μὰ δὲν τολμοῦσε, γιατί ἤξερε πὼς ὁ μικρὸς εἶχε νιώσει βαθιὰ τὴν ἀπάντησιν στὴν τραγικὴ του ἀπορία.

Κι ἔναν 'Οχτώβρη, πέντε χρόνια μετὰ τὸ δοξασμένο, τὸν τραγικὸ 'Οχτώβρη τοῦ 1940, ὅταν τὸ μικρότερο κοριτσάκι του τὸν ρωτοῦσε: «Μπαμπά, τί θὰ πῇ εἰρήνη;» ἐκεῖνος ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ δείχνοντας τὴν αὐλὴν, ἔξω ἀπὸ τὴν ὁποία ἔφευγαν οἱ Γερμανοὶ ταπεινωμένοι, τῆς εἶπε:

—Πήγαινε, μικρὴ μου, νὰ παίξῃς ἐλεύθερα.

—Μά, μπαμπά, οἱ Γερμανοί; Φοβοῦμαι τόσο! ἀπάντησε τὸ μικρό, τὸ διψασμένο γιὰ ζωὴ ἀγγελούδι.

—Πήγαινε μικρὴ μου, καὶ κανεῖς δὲ θὰ σὲ πειράξῃ, μὴ φοβᾶσαι τίποτε πιά. Παίξε καὶ τρέξε ἐλεύθερα. Γέλα, χόρεψε, τραγούδα δίχως φόβο. Αὐτὸ εἶναι εἰρήνη.

Ἀλεξάνδρα Τσίντζα

Τάξις Δ

Γυμνάσιον Θελέων Ν. Φιλαδέλφειας

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Ἄκουμπισμένη στο περβάζι κοιτοῦσε μὲ ἀπλανὲς βλέμμα τὴ φύση. Ὁ οὐρανός, ὅμοιος μὲ χλωμό, πύρινο τριαντάφυλλο, ἔλαμπε γεμάτος ὑποσχέσεις. Πέρα ἀπὸ τὸν κήπο τῆς ἡ θάλασσα γλυκιὰ, γαλάζια, ἀπέραντη, μὲ τοὺς γοργόφτερους ἀλῆτες, τοὺς γλάρους τῆς, τῆς μάγευε τὰ μάτια. Στὸ βάθος βουνά, νησιά κι ἀφρισμένα κύματα, λευκὲς δαντέλες στὴ γαλάζια τῆς ἐπιφάνεια.

Ἡ παράξενη ἡσυχία τὴν τρώμαζε. Πόσο μελαγχολικὸ ἦταν τὸ φθινόπωρο! Ἀθελά του τῆς θύμιζε κάποιον ἄλλο, τὸ φθινόπωρο τῆς ζωῆς.

Ἐκλείσε τὸ παράθυρο καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ μεγάλο καθρέφτη. Τὸ εἶδωλό τῆς τῆς φάνηκε ἄγνωστο, μὰ ἀληθινό.

Βαθειὲς ρυτίδες, ἀχνάρια ποὺ ἄφησε ὁ χρόνος στὸ διάβα του, αὐλάκωναν ἓνα λεπτὸ πρόσωπο. Δυὸ μεγάλα μάτια, ποὺ φάνταζαν βαθιὰ πηγάδια γεμάτα φωνές, ἀποτελοῦσαν ἀντίθεση μὲ τὴν ἡρεμὴ, βουβὴ ὀπτασία τῆς. Ἡ πλατίνη εἶχε μὲ ἀπλοχεριά δωρίσει τὸ χρῶμα τῆς στὰ μαλλιά τῆς. Πόσο ἔμοιαζε ἡ ζωὴ τῆς μὲ τὸ φθινόπωρο! Ἀλλὰ καὶ πόσο διαφορετικὴ ἦταν! Ἐνῶ τὸ φθινόπωρο στὴ φύση προμηνᾷ μιὰ καινούρια ἀνοιξη, τὸ φθινόπωρο τῆς ζωῆς εἶναι ὁ προάγγελος μιᾶς βαρυχειμωνιάς, ἐνὸς τέλους.

Ξαφνικὰ τὸ εἶδωλό τῆς χάθηκε μέσ' ἀπὸ τὸ μισητὸ γυαλί. Εἶδε τὸν ἑαυτὸ τῆς μικρὸ κοριτσάκι, νὰ τρέχει ἀνέμελη στὴ φυκόστρωτη ἄμμουδιὰ καὶ τὰ γυμνά πόδια τῆς νὰ δέχονται τὴν ἀποσύνθεση τῶν νεκρῶν φιλημάτων τῆς γῆς.

Μιὰ ἡδονικὴ ἀνατριχίλα διαπέρασε τὸ κορμί τῆς.

Οἱ ἀναμνήσεις, ὅμοιες μὲ χάρτινο ντεκόρ, ἄλλαζαν στίς προσταγὲς ἐνὸς σκηνοθέτη, τοῦ χρόνου, καὶ τὴν ἴδια στιγμή βρέθηκε σ' ἓναν κάμπο ματωμένο ἀπὸ τίς παπαροῦνες. Χαρούμενη ζοῦσε τὸ «παρόν», ὅπως ἐκεῖνη τὸ ἤθελε. Δὲν τὴ μελαγχολοῦσε—ὅπως τώρα—ὅταν ὁ ἄνεμος τρελλόπαιζε μὲ τὰ δέντρα σφυρίζοντας κάποιον ἔλεγεϊο. Δὲν τὴν ἔνοιαζε, ἂν οἱ παπαροῦνες, δαρμένες ἀπὸ τὴν ὀρμὴ του, ἄφηναν τὰ κατακόκκινα πέταλά τους στὴν ἀόρατη ἀγκαλιά του. Ἦταν νέα, ἡ ζωὴ τῆς ἀνῆκε. Ἡ ἐφηβικὴ ἡλικία τὴν ὀδηγοῦσε σὲ κόσμους πρωτό-

γνωρους, πέρα από κάθε γήινο, σε μιὰ χώρα γεμάτη συναισθήματα και λυρισμό.

Ἡ εὐτυχία της ἐπισφραγίστηκε με τὸ γάμο. Ξαναζοῦσε ἔντονα τὴ στιγμή, ποὺ λευκοφοροῦσα, στολισμένη με λεμονανθούς, στάθηκε πλάι στὸν πρῶτο καπετάνιο τοῦ νηιοῦ. Κάτι σὰ χέρι πλάκωσε τὴν καρδιά της καὶ δὲν τὴν ἄφηνε νὰ χτυπήσει. Πόσο πονοῦσε στὴ θύμιση αὐτή!

Ξάφνου ἀνασκίρτησε. Ὅλο της τὸ εἶναι τὸ γέμισε μιὰ μορφὴ γνωστή, μακρινή, πολυαγαπημένη. Ὁ γιός της! Στὰ κατάβαθα τῆς ψυχῆς της κάτι σὰ νὰ κλονίστηκε, ξαστέρωσε καὶ συνέλαβε τὸν ἀθέατο ἀγαπημένο, τόσο ἄνυα καὶ τόσο παθητικά, σὰ μιὰν ἀπόμακρη μουσική. Τὸν ἔβλεπε μικρὸ παιδάκι νὰ παίξει στὸν κῆπο τους, νὰ φτιάχνει σπιτάκια, παλάτια τῆς παιδικῆς του φαντασίας, νὰ τρέχει χαρούμενος στὴν προκυμαία νὰ καλωσορίσει τὸν πατέρα του, ὕστερα νὰ μεγαλώνει, νὰ γίνετα ἄντρας καὶ νὰ θεριεύει μέσα του ἡ λαχτάρα νὰ κατακτήσει τὴν ἀπέραντη ἀγαπημένη του. Ἦταν ἓνα παιδί ποὺ διψοῦσε νὰ πῇ στὸ κύπελλό του τὴ θάλασσα, σὰ νὰ ἔτανε κρασί. Ὁ πόθος του αὐτὸς τὴν τρώμαζε. Δὲν ἤθελε νὰ τὸν χάσει! Ἔκανε νὰ χαϊδέψει τὰ ξανθά του μαλλιά, μὰ τὰ τρεμάμενα χέρια της ἔπιασαν τὸ ψυχρὸ γυαλί τοῦ καθρέφτη, ποὺ τὴν ξανάφερε στὴν πραγματικότητα. Πόσο τὸ μισοῦσε!

Μιὰ τελευταία ἀκτίνα ἔπεσε στὸν καθρέφτη καὶ φώτισε ἓνα πρόσωπο κουρασμένο, χλωμό. Ἔκανε νὰ λάμψουν δυὸ δάκρυα, ποὺ γοργὰ κύλησαν στὸ πυκνὸ χαλί.

Μὲ ἀργὰ βήματα προχώρησε, ἀνοιξε τὴν πόρτα καὶ βγήκε ἔξω. Ὁ ἥλιος εἶχε γλιστρήσει στὴν ἄκρη τοῦ ὀρίζοντα, σὲ λίγο τὸ σκοτάδι θὰ τύλιγε τὴ γῆ.

Κατέβηκε στὸν κῆπο. Μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν ἄρχισε νὰ κόβει λίγα ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα της κυκλάμινα. Τὰ ἔφερε στὸ πρόσωπό της, τὰ φίλησε καὶ τὰ δρόσισε με τὰ δάκρυά της. Μὲ μυστικοπαθὴ διάθεση τράβηξε γιὰ τὴν παραλία. Στάθηκε στὴν προκυμαία καὶ σκόρπισε τὰ κυκλάμινα στὴ θάλασσα. Ἦταν γιὰ τοὺς ἀγαπημένους της.....

Πόσος καιρὸς πέρασε ἀπὸ τὴ μαύρη ἐκείνη μέρα, ποὺ ἡ «Ἀλίνα» —τὸ καράβι τους— βυθίστηκε με ὅλο τὸ πλήρωμά της; Δὲ θυμόταν. Ἡ ζωὴ γι' αὐτὴν εἶχε σταματήσει... Ὁ χαμὸς τοῦ ἄντρα της καὶ τοῦ γιοῦ της τὴν ἔκαναν μιὰ ζωντανὴ νεκρή.

Κοίταξε τὰ λουλούδια. Ὅμοια μὲ μικρὲς γαλῆρες ταξίδευαν γι' ἄλλον κόσμον ἔχοντας πάνω τους σὰν πολύτιμο φορτίο τὸ δάκρυ μιᾶς γυναίκας, μιᾶς μάνας.

Σκυφτὴ πῆρε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶχε στολιστῇ μὲ ἄστρα σὰν κερασολούλουδα. Τὸ φεγγάρι εἶχε στάξει ὅλο στὴ θάλασσα καὶ τῆς ἔδινε μιὰ νότα μυστηρίου.

Ἡ ὕρῃ ἄμμο πάγωνε τὰ ξυπόλητα πόδια τῆς, ὁ ἀέρας τῆς ἔφερνε μιὰν ἀνατριχίλα. Ἡ νύχτα κυλοῦσε μυστηριακὴ, βουβή....

Δὲν εἶχε τὴ δύναμη οὔτε τὸ δικαίωμα ν' ἀρνηθῇ τὴν ὑπαρξὴ τῆς.

Ἑλένη Κωστούρου

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Χιλιομοδίου Κορινθίας

ΠΛΑΤΑΙΑ 429 π.Χ.

«Τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους οἱ Πελοποννήσιοι καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐς μὲν τὴν Ἀττικὴν οὐκ ἐσέβαλον, ἐστράτευσαν δὲ ἐπὶ Πλάταιαν ἡγεῖτο δὲ Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου, Λακεδαιμονίων βασιλεὺς· καὶ καθίσας τὸν στρατὸν ἐμελλε δηρῶσιν τὴν γῆν.....»

(Θουκ. Β' § 71)

«Μαύρη μέρα!» σκεφτόμουν. «Τέτοιος παλιόκαιρος Μάη μῆνα!».

Δυὸ χρόνια τώρα κλεισμένοι στὸ κάστρο τῆς Πλάταιας περιμέναμε νὰ ξεσπάσουν αὐτοὶ οἱ ἡλίθιοι Θηβαῖοι καὶ οἱ φίλοι τους γιὰ τοὺς ἑκατὸν ὀγδόντα, ποὺ σκοτώσαμε πρόπερσι. Ἡμαστέ ὅλοι κι ὅλοι πεντακόσιοι περίπου νομάτοι, χῶρια οἱ ἑκατὸ γυναῖκες. Οἱ διαταγὲς ποὺ εἴχαμε πάρει ἦταν ρητές: πάντοτε σ' ἐπιφυλακὴ γι' αὐτὸ ποὺ θά' ῥθη, ποιὸς ξέρει πότε κι ἀπὸ ποῦ....

Χειμώνα καλοκαίρι σκαρφαλωμένοι στα τείχη περιμένανε μήπως κάμουν σινιάλο οι βίγλες πώς έρχεται ο έχθρος. Κάπου κάπου έφτανε και κάποιος απ' την 'Αθήνα με εφόδια και μαθαίναμε τί γινόνταν εκεί κάτω. Είχαν κλείσει, λέει, την 'Αθήνα απ' τη στεριά οι Σπαρτιάτες και, επειδή δεν μπορούσαν να κάμουν τίποτε στην πόλη, είχαν ρημάξει τη γη της. 'Ο τελευταίος, που μās ήρθε πριν από ένα μήνα, έλεγε πώς είχε πέσει αρρώστια μες στα τείχη και τους θέρισε, οι Σπαρτιάτες όμως έφυγαν.

Ήταν τότε τέλος του Μάρτη και τώρα εμπαινε Μάης, το πιό γλυκό κομμάτι της άνοιξης. Μπροστά μας ο κάμπος είχε πλημμυρίσει χρώματα, αλλά έμεις δεν μπορούσαμε να τὰ χαρούμε. "Αν σ' έβρισκε ο έχθρος να μαζεύεις λουλούδια, τότε άλλοίμονό σου! 'Ο οὐρανός ήταν πάντα στίς καλές του, σήμερα όμως σκοτείνιασε, φύσαγε άγρια, μιὰ μαυρίλα είχε άπλωθῆ παντού. Τὰ χορτάρια, που έφταναν μέχρι τὸ γόνατο και χάιδευαν τὴ βάση των τειχών, σάλευαν ανήσυχα, λες ὅλος ο κάμπος πνιγμένος στο χορτάρι πήγαινε πέρα δῶθε κυματιστά σὰ μιὰ σκούρα πράσινη θάλασσα. Κάπου κάπου πεταγόταν και κανένα άγριοπούλι μέσ' απ' τὸ χορτάρι κρίζοντας κι έσπαγε τὴν άγρια μοξαζιά.

«Μαύρη μέρα!» ξανασυλλογίστηκε. Βολεύτηκε σ' ένα πεζούλι και με πήρε ὁ ύπνος.

Δὲν ξέρω πόση ὥρα είχε περάσει, όταν ξύπνησα απότομα. Είχα ακούσει φωνές. Μιὰ ασυνήθιστη ζωηράδα υπήρχε γύρω, οί περισσότεροι βιγλαῶδοι έτρεχαν πρὸς τὰ μέσα. Μπόρεσα να διαπιστώσω πὸς είχαν δει τοὺς έχθρους να 'ρχονται απ' τὴ μεριά τῆς Θήβας. «Επιτέλους, καιρὸς ἦταν!» σκέφτηκα. «Τόσους μήνες κόντευαν να τσακιστοῦν τὰ νεύρα μας από τὴν άνία, που φέρνει ἡ άπραξία».

Βάληκα ν' άγναντεύω τὴ στράτα πρὸς τὴ μεριά τῆς Θήβας... Για να πῶ τὴν αλήθεια, δὲ φοβόμασταν και πολὺ αὐτὰ τὰ ὄρνια, τοὺς Θηβαίους, αλλά μπορεῖ να 'ρχονταν τίποτε άλλοι, Πελοποννήσιοι ἄς ποῦμε. Μὰ αὐτοί είχαν βάλει στο μάτι τὴν 'Αθήνα, γιατί να 'ρθουν ἐδῶ;

Σὲ λίγο φάνηκε μιὰ κηλίδα βαθιά στον ὀρίζοντα, που ὀλοένα και μεγάλωνε. "Όσο πλησίαζε, τόσο πιό καθαρά φαινόταν. Στην άρχὴ τοὺς περάσαμε για κανένα κοπάδι Θηβαίους, όταν όμως πλησίασαν, κατα-

λάβουμε....Ήταν Πελοποννήσιοι. Βλαστήμησα μέσα μου. Αὐτοὶ οἱ στρυφνοὶ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἀστειεύονται, λὲν «τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴ σκάφη σκάφη». Ἐπρεπε νὰ σφιχτοῦμε, γιατί ἀλλιῶς ποίος ξέρει τί μᾶς περίμενε. Βέβαια εἴχαμε πολλὰ ἐφόδια καὶ ἡ Ἀθήνα δὲ θὰ μᾶς ἀφηνε ἔτσι, μὰ τὰ τελευταῖα μαντάτα γιὰ τὴν ἀρρώστια δὲν ἦταν καὶ τόσο εὐχάριστα, κι ἔπειτα θὰ μπορούσαν νὰ σπᾶσουν τὸν κλοιό; Ἐμεῖς πάντως ἤμασταν ἀποφασισμένοι νὰ τοὺς τρίζουμε τὰ δόντια, ὅ,τι κι ἂν γινόταν.

Ὡσπου νὰ σκεφτοῦμε τί θὰ κάναμε, οἱ Σπαρτιᾶτες εἶχαν σταθῇ κι ἐτοιμάζονταν, ἴσως γιὰ ν' ἀφανίσουν ὅ,τι ὑπῆρχε γύρω ἀπὸ τὰ τείχη. Οἱ δικοὶ μας ὅμως εἶχαν στείλει πρεσβευτὲς στὸ βασιλιά τους, τὸν ξακουστὸ Ἀρχίδαμο, γιὰ νὰ δοῦμε μήπως γλιτώσουμε τὸ πανηγύρι. Κι ἐμεῖς σκαρφαλωμένοι στὰ τείχη περιμέναμε... Ἄραγε τί νὰ περίμενε ἐμᾶς;

«Μαύρη μέρα!» ξανᾶπα...

Ἔνας Πλαταιεὺς τοῦ 429 π.Χ.

Καὶ γιὰ τὴν ἀντιγραφή

Παῦλος Χαιρόπουλος

Τάξις Δ'

Ἐθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον Ἀναβρύτων

ΗΡΩΑΣ

Ἀπὸ μικρὸς ἦταν ὄνειροπόλος. Τὸν ἐβλεπες νὰ ἀφαιρῆται ἀρκετὴ ὥρα ἔχοντας τὸ βλέμμα καρφωμένο σ' ἓνα ἀκαθόριστο σημεῖο. Πολλοὶ ἔλεγαν ὅτι ἀπὸ κάτι ἐπασχε. Κάποτε τὸν ρωτήσανε :
—Ποῦ ταξιδεύει ὁ νοῦς σου τὴν ὥρα αὐτή, Μηνᾶ;
Ξαφνιάστηκε.

—“Ε, είπε, πού ταξιδεύει ο νοῦς μου; “Ω, δὲν ταξιδεύει πολὺ μακριά. Ἐδῶ γύρω. Σὲ ἀπόσταση μιᾶς ἐπιθυμητῆς πραγματικότητας.

Διάβαζε στὰ λαϊκὰ φυλλάδια τὰ ὑπεράνθρωπα κατορθώματα τῶν φανταστικῶν ἥρώων καὶ θαύμαζε αὐτοὺς τοὺς φανταστικούς ἥρωες. Πήγαινε στὸν κινηματογράφο καὶ παρακολουθοῦσε ὅλες τὶς πολεμικὲς ταινίες.

“Ὅταν ἦταν μόνος, ὅταν δὲν τὸν ἐβλεπε κανένας, ἐβγαζε κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι του ἕνα ξύλινο σπαθί, τὸ κρέμαγε στὴ μέση του καὶ ὕστερα θαύμαζε τὸν ἑαυτό του στὸ μεγάλο καθρέφτη τῆς ντουλάπας παίρνοντας στάσεις ὅμοιες μ’ ἐκεῖνες τῶν ἥρώων τῶν λαϊκῶν εἰκονογραφημένων φυλλαδίων.

Πολλὲς φορὲς διηγοῦνταν σὲ μικρὰ παιδιὰ—ἤξερε ὅτι οἱ μεγάλοι δὲ θὰ τὸν πίστευαν— ἱστορίες, γεννήματα τῆς φαντασίας του, στίς ὁποῖες αὐτὸς ἦταν ὁ ἥρωας, κι ἐνίωθε μιὰ παράξενη ἡδονή, σὰν ἐβλεπε τὰ γουρλωμένα, τὰ γεμάτα θαυμασμό μάτια τῶν μικρῶν νὰ τὸν κοιτάζουν ἄπληστα....

Ἐκείνη τὴ μοιραία μέρα ἦταν δεκάξι χρονῶν. Πάνω σ’ ἕνα μοτοποδήλατο ἔτρεχε στὸ στενὸ δρόμο, ἔτρεχε καὶ τὸ μυαλό του στὰ κατορθώματα τῶν ἥρώων. Πόσο ἤθελε νὰ ἦταν κι αὐτὸς ἕνας ἥρωας! Ν’ ἀγωνιζόταν γιὰ τὴν ἐλευθερία μιᾶς σκλαβωμένης πατρίδας, νὰ ἐλευθέρωνε, κινδυνεύοντας τὴ ζωὴ του, αἰχμαλώτους καὶ ὁμορφες κοπέλες!

Ἐτρεχε. Τοῦ ἄρесе νὰ τὸν κοιτάξῃ ὁ κόσμος.

Ἐτρεχε, ὅταν σὲ μιὰ στιγμή εἶδε στὸ δρόμο κάτι νὰ σαλεύῃ. Ἦταν ἕνα μικρὸ σπουργίτι, πού εἶχε πέσει ἀπὸ τὴ φωλιά του. Οἱ ρόδες τοῦ ποδηλάτου θὰ τὸ ἔλιωναν. “Ὁχι!” Ἐκανε ἕναν ἀπεγνωσμένον ἐλιγμό. Εἶδε τὸ στύλο τοῦ ἡλεκτρικοῦ νὰ ἔρχεται καταπάνω του.

Ἀκούστηκε ἕνας δυνατὸς κρότος. Βρέθηκε στὸ ἔδαφος νὰ κοιτάῃ τὸν οὐρανό. Τὸ σκοτάδι κατέβαινε στὰ μάτια του. Σκέφτηκε ὅτι ἤθελε νὰ ἦταν ἥρωας.

Ἐστερα ἔπαψε νὰ σκέπτεται. Κάποιος ἀπ’ αὐτοὺς πού ἔτρεξαν κλώτσησε ἀπὸ δίπλα του ἕνα σπουργίτι...

Ἰωάννης Ρηγόπουλος
Τάξις ΣΤ'
Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Ἄργους

ΠΙΝΕΥΜΑ

‘Απομεσήμερο. Είχαν καταβρέξει τὸ δρόμο καὶ στὸν ἀέρα πλανιόταν ἡ μυρουδιά τῆς χωματίλας μαζί με τὸ ἄρωμα τῶν λουλουδιῶν, ποὺ γέμιζαν τὶς βεράντες τῶν σπιτιῶν.

‘Απὸ τὸ στενὸ, ποὺ ἔρχεται νὰ ἐνώση τοῦτο τὸ δρόμο, ποὺ ἔχουμε μπροστὰ στὰ μάτια μας, μ’ ἐκείνον ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὰ σπίνια, ξεπρόβαλε ἓνα μικρὸ παιδί. Πίσω του ἔσερνε ἓνα σκυλάκι. Τὸ παιδί, ποὺ δὲν ἦταν πάνω ἀπὸ ἑπτὰ χρονῶν, εἶχε δυὸ γαλάζια μάτια. Στὸ στρογγυλὸ του κεφάλι μιὰ λοξὴ φούντα μαλλιῶν καὶ στὸ μέτωπό του μιὰ χλωρὴ γραντζουνιά. Φοροῦσε ἀθλητικὴ φανέλλα καὶ κοντὸ παντελόνι. Τὰ γόνατά του ἦταν γεμάτα σημάδια.

Τὸ σκυλί εἶχε τὴ γλῶσσα ἔξω ἀπὸ τὸ στόμα καὶ τὸ κορμί του ἦταν σκεπασμένο με μακριὲς τρίχες.

Μιὰ χοντρὴ γυναίκα ρώτησε τὸ παιδί ποῦ τὸ βρῆκε.

Αὐτὸ ἀπάντησε:

—Εἶναι δικό μου. Ἔλα, Τζάκ.

Προχώρησαν κατὰ μῆκος τοῦ δρόμου.

Μπροστὰ στὸ περίπτερο τῆς γειτονιάς ἓνας ἄντρας ρώτησε τὸ παιδί ἀπὸ ποῦ τὸ ἔκλεψε.

—Δὲν τὸ ἔκλεψα, ἀπάντησε αὐτό. Τὸ βρῆκα στὸν ἀποκεῖ δρόμο, μπροστὰ στὴν πόρτα ἐκείνου ποὺ πέθανε χτές.

Πιο κάτω, στο καφενείο, τὸ ραδιόφωνο μετέδιδε κάποιον ἀγῶνα ποδοσφαίρου. Δυὸ μαλώνανε γιὰ τὶς ὁμάδες.

—Ἐχετε τὸ διαιτητὴ μὲ τὸ μέρος σας!

Τὸ παιδί ἔδωσε ἓνα δίφραγκο καὶ ζήτησε μιὰ πορτοκαλάδα. Ἔνας κλώτσησε τὸ σκυλί.

—Οὐ, παλιόσκυλο!

Μὲ τὴν κλωτσιὰ ξύπνησαν καὶ οἱ ἄλλοι θαμῶνες. Ἄρχισαν κι αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους νὰ κλωτσοῦν τὸ σκυλί.

Τὸ παιδί ἄφησε τὴν πορτοκαλάδα κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ. Κανένας ὅμως δὲν τοῦ ἔδωσε σημασία.

Τὸ σκυλί γαύγιζε παραπονιάρικα. Οἱ ἄντρες γελάγανε. Πέρασε κάμποση ὥρα ἔτσι.

Καὶ ξαφνικὰ μιὰ κλωτσιὰ ἔβγαλε τὸ σκυλί στὸ δρόμο....

Οἱ τροχοὶ τοῦ αὐτοκινήτου ἄλλαξαν τραγούδι πᾶνω στὸ σῶμα τοῦ δύστυχου ζώου.

Μερικὲς γυναῖκες φώναξαν: —Πῶ, πῶ!

Ἕστερα εἶπαν.

—Ἀἱ στὰ κομμάτια, παλιόσκυλο, μᾶς τρόμαξες.

Τὸ παιδί συνέχισε νὰ κλαίῃ.

Τὸ ραδιόφωνο μετέδιδε:

«Οἱ φίλαθλοι διαμαρτύρονται γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ διαιτητῆ. Αὐτὸς ὅμως εἶναι ἀνένδοτος».

Ἰωάννης Ρηγόπουλος

Τάξις ΣΤ'

Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Ἄργους

ΠΙΚΡΗ ΠΡΟΣΜΟΝΗ

Πέρασαν κάμποσα χρόνια από τότε που ήρθε και νοίκιασε το μικρό υπόγειο πλάι στο σταθμό. Πάνε τρία χρόνια, μπορεί και τέσσερα.

Ψηλός, αδύνατος, με τις πλάτες του κυρτές. Με λίγα ψαρά μαλλιά στο κεφάλι, σά φωτοστέφανος πάνω από τ' αυτιά του. Και τοῦ 'λειπε και τό 'να χέρι, τὸ ζερβό.

Ἦρθε κι ἐγκαταστάθηκε στοῦ υπόγειο, ἐκεῖ δίπλα στοῦ σταθμοῦ, σὲ μιὰ παλιὰ ξυλαποθήκη. Καὶ γι' ἄρκετὸν καιρὸ ἦταν τὸ θέμα συζήτησεως τῶν γυναικῶν τῆς γειτονιάς αὐτὸς ὁ γεροπαράξενος.

Ἦταν στ' ἀλήθεια πολὺ παράξενος. Κάθε πρωὶ, μόλις ξημέρωνε, ἔβγαине στὴν ἐξώπορτα καὶ καθόταν μὲ βλέμμα ἀπλανές, σκεπτικό, σ' ἓνα μικρὸ πέτρινο πεζουλάκι. Σὰν ἔφτανε τὸ τραῖνο, ἔτρεχε μὲ ἀπίστευτη σβελτάδα καὶ παρατηροῦσε μὲ ἐπιμονὴ ἐκείνους ποὺ κατέβαιναν. Ὑστερα τὸ τραῖνο σφύριζε, ἔφευγε, κι αὐτὸς γύριζε στενοχωρημένος στοῦ πόστο του, στὴν πόρτα, μουρμουρίζοντας λέξεις χωρὶς νόημα.

—Ὅχι ἀκόμα....ἴσως τ' ἄλλο,.... Θὰ περιμένω...

Καθόταν στοῦ πέτρινο πεζουλάκι καὶ περίμενε τ' ἄλλο τραῖνο, ὕστερα τ' ἄλλο, τ' ἄλλο...

Οἱ πολυάσχολες κυράδες τῆς γειτονιάς, ποὺ θέλουν νὰ τὰ μαθαίνουν ὅλα, παρακολουθοῦσαν τὴν κάθε του κίνηση, ἔκαναν ὑποθέσεις, προσπάθησαν νὰ ψαρέψουν κάτι, ποιὸς εἶναι, ἀπὸ ποῦ, τί θέλει... Σὰ δὲν κατάφεραν τίποτα, ὅμως ἔβγαλαν τὸ συμπέρασμά τους:

—Μισοπάλαβος εἶναι...

Καὶ τὸν ἄφησαν ἤσυχο. Ἄν ἦταν τρελλός, θὰ τὸν πεύραζαν στὰ φανερά. Εἶναι πολὺ διασκεδαστικοὶ οἱ τρελλοὶ γιὰ κείνους ποὺ δὲν ἔχουν πῶς νὰ περάσουν τὴν ὥρα τους. Ὁ μισότρελλος ὅμως γίνεται

πολλές φορές επικίνδυνος. Τὸ ἤξεραν αὐτὸ οἱ κυράδες καὶ τὸν ἄφηναν ἤσυχο.

Μόνον ἡ σπιτονοικοκυρά του συνέχιζε νὰ δείχνῃ κάποιο ἐνδιαφέρον γι' αὐτόν. Τοῦ πῆγαινε λίγο φαγητὸ τὸ μεσημέρι, ἔπλενε τὰ παλιά του ρούχα, τὸν βοηθοῦσε ὅσομποροῦσε. Κι αὐτὸς σ' ἐκείνην ἄνοιξε τὴν καρδιά του κάποιο δειλινό, καθὼς καθόταν στὸ πεζούλι τῆς ἐξώθυρας γυαλίζοντας δυὸ μέταλλα ἀνδρείας. Τὰ ἔτριβε μ' ἓνα σκούρο παλιὸ βελούδο, τὰ ἔφερνε κοντὰ στὰ μάτια του, τὰ παρατηροῦσε ἐξεταστικά καὶ ὕστερα τὰ χάιδευε σκύβοντας τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ κρύψῃ τὰ ὑγραμένα μάτια του. Καὶ τῆς ἄνοιξε τὴν καρδιά του ξεχύνοντας ἀπὸ κεῖ μέσα μύριους πόνους καὶ παράπονα. Πῶς ἄντεξε μιὰ καρδιά σὲ τόσους πόνους!

Ζοῦσε σ' ἓνα μικρὸ χωριουδάκι κάποτε. Εἶχε γυναῖκα καὶ παιδί, ἓνα ἀγόρι μονάκριβο. Ἦταν εὐτυχισμένος τότε. Εἶχε τὸ σπιτικό του, τὴ δουλειά του... Δὲν ἄργησε ὅμως νὰ ῥθῇ ἡ δυστυχία. Κι ἦρθε φορώντας μπότα γερμανική. Ἦρθαν οἱ Γερμανοί, σκότωσαν τὴ γυναῖκα του, τοῦ πῆραν καὶ τὸ ἓνα του χέρι, τὸ ζερβό, κι ἔφυγαν. Ἐκεῖνος βάλθηκε νὰ ξαναφτιάξῃ τὸ ρημαγμένο σπιτικό του. Εἶχε τὸ ἓνα του χέρι, εἶχε καὶ τὸ γιό του. Ὅμως ἓνα χειμωνιάτικο πρωινὸ ἦρθαν οἱ ἄλλοι καὶ τοῦ ἄρπαξαν τὸ γιό του μαζί μὲ τὰ ἄλλα ἀρσενικά παιδιὰ τοῦ χωριοῦ. Κι ἔμεινε μόνος μέσα στὰ ἐρείπια ποῦ τοῦ ἀπέμειναν.

—Θὰ γυρίσῃ ὅμως, κυρά Περσεφόνη, θὰ γυρίσῃ, θὰ τὸ δῆς. Γύρισαν πολλοὶ ἀπὸ κεῖθε. Τὸν περίμεναν στὸ χωριό, ἦρθαν ἐδῶ ὅμως τώρα. Τόσα τραῖνα ἔρχονται. Τὸ ξέρω, κάποιο θὰ φέρῃ καὶ τὸ γιό μου.

Τὸ σφύριγμα ἑνὸς τραίνου τὸν ἔκανε νὰ σταματήσῃ. Ἐλαμπαν τὰ μάτια του κι ἔτρεξε στὴν ἀποβάθρα. Ὑστερα ἀπὸ λίγο γύρισε καὶ κάθισε συλλογισμένος στὸ πεζουλάκι. Οὔτε κι αὐτὸ τὸ τραῖνο τοῦ ἔφερε τὴ χαρά.

Τὰ τραῖνα ἔρχονταν, σταματοῦσαν, ὕστερα σφύριζαν καὶ ξανάφευγαν. Ἐρχονταν ἄλλα. Κι αὐτὸς στὸ πόστο του, καμπουριασμένος, σκελεθρωμένος, πρόσμενε μέσα στὸ ἡλιόκαμα ἢ στὸ τσουχτερὸ κρῦο. Ὅλοι τὸν εἶχαν πιά συνηθίσει, δὲν τοῦ ἔδιναν σημασία.

Ἐνα πρωινὸ ὅμως δὲ φάνηκε στὴν ἐξώθυρα. Ἦρθε τὸ πρῶτο τραῖνο κι αὐτὸς δὲν ἦταν ἐκεῖ νὰ τὸ περιμένῃ. Ἐφτασε τὸ μεσημέρι καὶ τὸ πέτρινο πεζούλι ἔμενε ἀδειανό. Ἡ σπιτονοικοκυρά του ἀνησύχησε, χτύπησε τὴν πόρτα καὶ ἄκουσε βῆχα ἀσταμάτητο ἀπὸ μέσα. Μπῆκε

στο υπόγειο και τὸν εἶδε ξαπλωμένο στὰ κουρέλια του, κατάχλωμο, νὰ βήχη καὶ νὰ φτύνη αἷμα. Τὸν πῆγε γρήγορα στὸ νοσοκομεῖο... Ὁ γιατρὸς κούνησε τὸ κεφάλι του. Προχωρημένη φυματίωση, λίγες μέρες τ' ἀπόμειναν ἀκόμα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲ ρώτησε οὔτε τί εἶχε, στενοχωριόταν μόνο, γιατί δὲν μπορούσε νὰ πάη στὸ σταθμό. Ποιὸς θὰ καλωσόριζε τὸ γιό του, ὅταν θὰ ῥχόταν...

Πέρασαν λίγες μέρες κι ἓνα πρωὶ τοῦ ἔφεραν ἓνα γράμμα. Ἐκεῖνος τὸ πῆρε μὲ λαχτάρα, τ' ἄνοιξε καὶ προσπάθησε νὰ τὸ διαβάσῃ. Ἐβλεπε μαῦρα σημαδάκια σὲ λευκὸ χαρτί, δὲν ἤξερε γράμματα. Τὸ ἔδωσε στὴ γυναῖκα κοιτώντας την παρακλητικά. Ἐκεῖνη ἔρριξε μιὰ ματιά κι ὕστερα κοίταξε τὸ γέρο. Τὸ λαμπερό του πρόσωπο, τὰ γελαστά ἀπὸ τὴ χαρὰ μάτια του. Τό ἔφερε αὐτός, τὸ ἴωθε, ἦταν ἀπὸ τὸ γιό του. Ἦταν ἀπὸ τὸ γιό του καὶ γράφει πὼς ἔρχεται.

—Διάβασε λοιπόν. Εἶναι ἀπ' τὸ παιδί μου, ἔτσι, τί γράφει;

Ἐκεῖνη ξεροκατάπιε.

—Εἶναι καλὰ. Γράφει ὅτι θὰ ῥθῇ γρήγορα, Τώρα ἀμέσως δὲν μπορεῖ...

Κι ὕστερα ἔσκισε τὸ γράμμα. Τὸ γράμμα ἔγραφε ὅτι ὁ νέος πέθανε σ' ἓνα ἄσυλο τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ ἐκεῖ ἔξω.

Ἐκεῖνος δὲν ἤξερε πὼς νὰ δείξῃ τὴ χαρὰ του. Ἐλαμψε τὸ χλωμασμένο του πρόσωπο.

—Ἐρχεται, κυρὰ Περσεφόνη, ἔρχεται. Δὲ σοῦ τὸ ἄλεγα ἐγώ, θὰ εἶναι σωστός ἄντρας τώρα. Μοῦ τὸν πῆραν δώδεκα χρονῶ. Μέτραγε τὰ χρόνια, λογάριαζε μὲ τὰ δάχτυλα.... Σωστός ἄντρας, σοῦ λέω. Θὰ τὸν δῆς τώρα πού θὰ ῥθῃ...

Ὑστερα ἀπὸ δυὸ μέρες, ἓνα δειλινό, φώναξαν τὴ γυναῖκα στὸ νοσοκομεῖο. Ὁ γέρος ἦταν στὰ τελευταῖα του. Μόλις τὴν εἶδε, προσπάθησε νὰ χαμογελάσῃ.

—Ἐρχεται, ψιθύρισε βήχοντας. Ἦρθε, νά τος, κοίταξέ τον, ἄντρας σωστός. Τὰ μάτια του ἔλαμψαν γιὰ τελευταία φορά, καθὼς κοίταζε τὴν ἀδειανὴ πόρτα. Καλωσόρισες, γιόκα μου, τὸ ἔξερα πὼς θὰ ῥθῃς.

Κι ἔμειναν τὰ μάτια του στυλωμένα στὴν πόρτα.

Τσιλίφης Παντελῆς

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Αἰγίου

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΣΤΗ ΣΗΜΑΙΑ ΜΑΣ

“Όλα τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ μαζεύτηκαν μιὰ μέρα
σ’ ἀκρογιαλιά ὀλογάλαξη καὶ στήσανε χορό·
κι ᾗ θάλασσα τ’ ἀγκάλιασε, πονετική μητέρα,
κι ἐκεῖ στὸ σφιχταγκάλιασμα σ’ ἀντίκρισα κι ἐγώ....

Κι ἦσαν πανώρια σὰ θεά, ὁμορφη σὰ νεράιδα,
κι ἔμοιαζες μ’ ὀλοκάθαρο, γαλάζιο οὐρανό,
ποῦ ξαφνικά ἓνα σύννεφο, ὀλάσπρο σὰ μαγνάδι,
στή μέση σου πετάχτηκε καὶ χάραξε σταυρό.

Κι ἔτσι γεννήθηκες, τρανή, ἀρχόντισσα σημαία
ἐλληνική, κι ἀνέβηκες στὰ ὕψη τ’ οὐρανοῦ.
Ἦ μάνα γῆ σοῦ χάρισε χιλιάδες ὁμορφάδες
καὶ ὁ πατέρας οὐρανὸς τῇ χάρῃ τοῦ Σταυροῦ.

Κληρονομιά πολύτιμη! Τὰ μάτια σὰ σὲ βλέπουν,
ἀπὸ χαρὰ δακρύζουνε καὶ οἱ καρδιὲς σκιρτοῦν.
Χιλιάδες χέρια ὑψώνονται γλυκὰ νὰ σ’ ἀγκαλιάσουν
καὶ μέσα στὴ λαχτάρα τους τὰ χεῖλῃ σὲ ὕμνουν.

Γιὰ σὲ τὸ αἷμα χύσανε χιλιάδες παλικάρια.
Γιὰ σὲ βουνὰ στολίστηκαν μ' ἥρωικά κουφάρια.
Γιὰ σένα ἡ δάφνη φύτρωσε σὲ καθεμιὰ ραχοῦλα,
γιὰ σὲ χτυπᾷ περήφανα κάθε παιδιοῦ ἢ καρδοῦλα.

Ἐσὺ πετᾷς στὶς θάλασσες, τοὺς οὐρανοὺς ὀργώνεις,
ἐσὺ τὴν κάθ' ἑλληνικὴ γωνιά τὴ στεφανώνεις.
Δίνεις τὸ φῶς εἰς τοὺς λαοὺς σὰν ἄσβηστη λαμπάδα
καὶ κρᾶζεις ὅπου κι ἂν βρεθῇς: «Ἐγὼ εἶμ' ἡ Ἑλλάδα!

Ἡ χώρα ποῦ μὲ γέννησε δὲ χάνεται, δὲ σβήνει.
Ἀνίκητη κι ἐλεύθερη φῶτα στοὺς ἄλλους δίνει».
Ὅλοι σὲ βλέπουν σά θεά, ὅταν θά κυματίζης
περήφανη κι ἀδούλωτη, δόξες νὰ τοὺς θυμίζης.

Ὅταν στὰ ξένα περπατοῦν, ξένοι χωρὶς πατρίδα,
τ' ἀντίκρουσμά σου τοὺς ξυπνᾷ παρηγοριᾶς ἐλπίδα·
γιατὶ, ὅπου κι ἂν βρίσκωνται στὰ ξένα τὰ παιδιά σου,
δὲ νιώθουν μόνα, σά γλυκὰ τὰ χάιδεψε ἡ ματιά σου!

Εὐαγγελία Γ. Γουλιέλμου
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Σητείας Κρήτης

ΤΟ ΟΜΟΡΦΟ ΧΩΡΙΟ

Χωριό μου ἐσὺ πεντάμορφο,
λάμπεις ὅπως τ' ἄστέρια.
Τὰ κάτασπρα σπιτάκια σου
μοιάζουν σὰν περιστέρια.

Στὶς ρεματιές σου κελαηδοῦν
τὴν ἄνοιξη τ' ἀηδόνια
καὶ χτίζουν στὰ μπαλκόνια σου
φωλιές τὰ χελιδόνια.

Μπροστά στην εκκλησία σου
τὰ ὁμορφα παιδιά σου
στήνουν λεβέντικο χορό
καὶ λάμπει ἡ ὁμορφιά σου.

Ὅσο μακριὰ κι ἂν βρίσκωμαι,
θὰ σὲ θυμᾶμαι αἰώνια,
γιατὶ κοντὰ σου ἔζησα
τὰ παιδικά μου χρόνια.

Χριστίνα Μπινιάρη
Τάξις Α΄
Δ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΤΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΤΗΣ ΑΔΕΡΦΟΥΛΑΣ

Στὴν πένθιμή μας κάμαρη μονάχη
ἡ ἀδερפוῦλα μὲ παράπονο θρηνεῖ,
καὶ μέσα στὸ σκοτάδι καρτερεῖ
ἀκόμα τὴ μανούλα ποὺ ἐχάθη.

Καὶ τρέμει γιὰ τὸ δράκο μὴ σιμώση,
σὰ μάθη πὼς μονάχη ἔχει μείνει,
σὰ μάθη πὼς ἡ μάνα ἔχει φύγει,
πὼς δὲν μπορεῖ νὰ τρέξῃ νὰ τὴ σώσῃ.

Τῆς εἶπα πῶς τὴν ἀνοιξη θὰ ῥθῇ
μαζί με τὰ πουλιά, τὰ χελιδόνια,
μὰ κεῖνα κελαηδοῦνε πιά στὰ κλώνια
κι ἡ ἀδερφοῦλα πάντα καρτερεῖ.

Μὰ ἐκεῖ πού πῆγε ἡ μάνα, νὰ τὸ μάθης,
εἶναι νησὶ χωρὶς ἐπιστροφή,
γύρω τὸ δέρνει ἡ θάλασσα σκληρὴ
κι ἔχει βαρκάρη μόνο γιὰ νὰ φτάσης.

Ναί, ἡ ταφόπετρα, ἀλλοίμονο, δὲ δίνει
ὅ,τι ἀλύπητα σκεπάσει μιὰ φορά.
Εἶναι τῆς μοίρας, παίρνει τὴ χαρὰ
καὶ σὰ θὰ κλείσει μιὰ φορά, γιὰ πάντα κλείνει.

Μαρία Γ. Νικητάκη

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Νεαπόλεως Κρήτης

ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΣ

Ἀνθίσαν οἱ ἀμυγδαλιές κι ὁ ἥλιος λαμπυρίζει.
Τριαντάφυλλα δὲν ἀνοιξαν, μὰ ἔχουν κόμπους κάνει
καὶ περιμένουν τὴ στιγμή κόκκινα νὰ φορέσουν.
Λουλούδια, χρώματα πολλὰ στὸ πράσινο χορτάρι.
Ὁ ἥλιος δίνει τὴ χαρὰ κι ἀγάλλεται ἡ φύση.

Ὅλοι τὰ βλέπουν ὁμορφα, μὰ ἐγὼ τὰ βλέπω μαῦρα,
γιατ' ἔχω πόνο στὴν καρδιά, γιατ' ἔχω ἓνα μεράκι.
Ἔχει ἡ ψυχὴ μου παγωνιά, ἔχει βαρὺ χειμῶνα,
ἐμένα κλαίει ἡ καρδοῦλα μου καὶ μερεμὸ δὲν ἔχει.
Σκλάβα κρατοῦν τὴν κόρη μου μισὴ χιλιάδα χρόνια
καὶ κάθε μέρα καρτερῶ νὰ ἰδῶ τὸν ἐρχομὸ τῆς.
Ἄραγες πῶς νὰ τὰ περνᾷ, τάχα τὴ βασανίζουν,
πού ἔμπλεξε σ' Ἀγαρηνὸ κι ἀγροῖκο Ἀσιάτη;

Μὰ ἔχει ὁ καιρὸς γυρίσματα κι ὅλα στὸν κόσμο ἀλλάζουν,
τὸ φερετζὲ τὸν πέταξε, ξέσκισε τὸ γιασμάκι
καὶ ὁ κρυμμένος της σταυρὸς τὸ στήθος της στολίζει.
Καὶ μιὰ κι ἦταν καλότυχη, τὴ δῶσαν σ' ἄλλα χέρια.
Στοῦ ἡλίου τὸ βασίλεμα πῆγαν καὶ τὴν πουλῆσαν
σὲ δῖγνωμον ἀγοραστή, διπρόσωπον ἀφέντη,
γιατὶ βαρεῖ τὴ ζυγαριὰ ἀπ' ὅπου τὸν συμφέρει.
Τὰ χρόνια δὲν τὴ δεΐλιασαν οὔτε τὴ γονατίσαν,
τὴν πίστη της ἐκράτησε, φούντωσεν ἡ ἐλπίδα,
μὲ τὸ κεφάλι ὑψηλὰ τὰ πάντα ἀψηφάει.
Ἡ Παναγιά τὴ βοηθᾷ καὶ ὁ Θεὸς τὴ στέκει.
Μὰ οἱ καιροὶ ἀλλάζουνε κι ὅλα κατασταλάζουν
κι ἀρχίσανε τὰ πράγματα ἀνάποδα νὰ γέρνουν
γιὰ τὸ δικό μας τὸ καλὸ, μὰ ἐκεῖνοι δὲν τὸ βλέπουν.
Τὸ καριοφίλι μὲ κοιτᾷ καὶ τὸ σπαθὶ μὲ κρᾶζει.
Πουρνὸ τὸ ἡλιοχάραμα γονατιστὴ μὲ βρίσκει,
μπροστὰ στὴ Μεγαλόχαρη παρακαλῶ καὶ λέω:
Τὰ χρόνια μέρες νὰ γενοῦν, τοῦ χωρισμοῦ ὁ πόνος
αὐτὸς μοῦ καίει τὴν καρδιά, καίει τὰ σωθικά μου.
Μὰ ὥς πότε ἡ ὑπομονὴ τὰ χέρια μου θὰ δένη
μὲ ψεύτικα ταξίματα, ποὺ βγαίνουν ὅλα στεῖρα;
Πρέπει πιά νὰ τὸ νιώσουνε ὅλοι οἱ ψευτοπροστάτες,
ἡ Κύπρος εἶν' ἐλληνικὴ, ἡ Ἑνωσις θὰ γίνη,
ἡ Κύπρος εἶναι κόρη μου, Κύπρος θὰ πῇ Ἑλλάδα.

Καλλιρρόη Ε. Τσοκάρου

Τάξις Β'

Γυμνάσιον Ἀγιάσου Λέσβου

ΝΥΧΤΑ

Ἡ νύχτα—μαῦρο λούλουδο—τὰ πέταλά της ἄνοιξε,
τῇ γῇ γλυκονανούρισε τῶν φύλλων ἡ θροή,
τὸ κοιμισμένο δάσος φεγγαραχτίδα ἄγγιξε
κι ὁλόγυρα ἀπλώθηκε βαθύτατη σιγή.

Κορδέλα ἀσημοστόλιστη πὶὸ πέρα ξετυλίγεται
ποτάμι μὲ κρυστάλλινο, ὁλόδροσο νερό.
Τ' ὁλόχρυσο φεγγάρι δειλὰ δειλὰ ξανοίγεται
στὸ πέλαγο τὸ οὐράνιο, ποὺ ἀπλώνεται λαμπρό.

Κρυφὴ τῶν ἄστρων ὁμορφὴ βασίλισσα καὶ μάνα,
νεράιδα αἰθέρια τῆς δροσιᾶς, τοῦ ὕπνου, τῆς σιγῆς,
κοιμίζεις μὲ τὰ χάρδια σου τὰ μυστικὰ καὶ πλάνα
τὸν κόσμο μὲς στὴ θαλπωρὴ ἀγκάλης τρυφερῆς.

Βεατρίκη Κάντζολα

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Θηλέων Βύρωνος

ΜΙΑ ΚΟΥΚΛΙΤΣΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΗ

Κάποια παλιά, μισοσπασμένη κούκλα,
ριχμένη ἦταν σὲ ντουλάπι σκονισμένο.
Κι εἶχε ἀσπρίσει ἀπ' τὴ σκόνη ἡ ξανθὴ μπούκλα
καὶ τὸ κορμάκι της κειτόταν ζαρωμένο.

Ποιές ἀναμνήσεις, ποιές γλυκές, παλιές ἐλπίδες
φέρνεις στὸ νοῦ, κουκλίτσα ξεχασμένη,
ποῦ μοῦ ζεσταίνουν τὴν καρδιά σὰν ἡλιαχτίδες,
μὰ καὶ μὲ θλίβουν, ποῦ σὲ βλέπω πιά σπασμένη;

Ποῦ 'ν' τὸ χρυσάφι τῶν ὠραίων σου μαλλιών;
Γιατί τὰ ροῦχα σου εἶναι τώρα ξεσκισμένα;
...Δάκρυα κυλοῦν ἀπὸ τὶς ἄκρες τῶν ματιῶν...
Μά...καὶ τὰ μάτια τὰ δικά σου εἶναι θλιμμένα!

Σ' ἀνασηκώνω τρυφερά στὴν ἀγκαλιά μου,
κι εἶν' ἡ ματιά σου λυπημένη καὶ θολή.
Σὲ σφίγγω πάνω μου καὶ παίρνεις τὰ φιλιὰ μου,
σὰ νὰ μοῦ λές: «Χρόνια περίμενα ἐτοῦτη τὴ στιγμή!...»

Βεατρίκη Κάντζολα
Τάξις Γ'
Γυμνάσιον Θηλέων Βύρωνος

Η ΦΤΩΧΕΙΑ

Τὴν περσινὴ τὴ χειμωνιά
τὴ ζήσαμε φτωχοί,
ἡ μάνα μὲ τὸ πλῦσιμο
καὶ λίγο τὸ ψωμί.

Τ' ἀδέρφια ὅλα στὴ δουλειά,
μέρα νὰ μὴν ἀφήσουμε,
γιὰ νὰ μαζέψουμε λεφτά
τὴν κόρη νὰ προικίσουμε.

Φέτος φορᾷμὲ τὰ παλιά,
κουράγιο ἔχει ἡ ψυχὴ.
Γεννιέται τ' ὄνειρο δειλὰ
καὶ φέρνει τὴν ἀπαντοχή.

Ἀθηνᾶ Τρίχα
Τάξις Γ'
Η' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΜΟΡΓΟΥ

Ἐπὶ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ χτίσθη τὸ μοναστήρι,
οἶκος Θεοῦ πραγματικά, τῆς πίστεως ψαλτήρι.

Σὰν περιστέρι στὰ ψηλὰ κι ἀπόκρημνα βουνά μας
κοιτάζει πέρα μακριὰ τὰ Δώδεκα νησιά μας.

Προστάτισσα ἡ Παναγιά, ἡ μάνα τοῦ Χριστοῦ μας,
ἅς βοηθῇ παντοτινὰ τὰ τέκνα τοῦ νησιοῦ μας.

Ἀλέξανδρος Ν. Λεμονῆς

Γ' Τάξις

Γυμνάσιον Ἀμοργοῦ

Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Καράβι γοργοτάξιδο στὴ θάλασσα ἄρμενίζει
καὶ τοὺς ἀφροὺς στὰ κύματα μὲ περηφάνεια σκίζει·
κι ὅπως βαδίζει ἀνέμελο νὰ φτάσῃ στὸ λιμάνι,
Γοργόνα ἔμπρός του φάνηκε, σὲ δίλημμα τὸ βάνει.

— Ναύτη μου, καλοναῦτη μου, ρωτᾷ μὲ καλωσύνη,
ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ζεῖ μὲς στὴ Ρωμιοσύνη;
Καὶ μὲ λαχτάρα στὴν καρδιὰ ἀπόκριση γυρεύει.

— Κυρά μου, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ζεῖ καὶ βασιλεύει!

Εἰρήνη Χασιώτου

Τάξις Γ'

Κουτσίνειον Γυμνάσιον Θηλέων Λαρίσης

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΦΟΙΒΟ

Στὴ Δῆλο γιὰ προσκύνημα ἐπῆγα,
τὸ Φοῖβο τὸ θεὸ νὰ ἀντικρύσω
καὶ στὰ ὠχρὰ ἀχνάρια νὰ θρηνήσω
τοῦ ὠραίου, τοῦ ὁλοφώτεινου θεοῦ.

Πλανιόταν στὸν ἀέρα τὸ τραγούδι
τῆς λύρας τῆς θεϊκῆς του πονεμένο.
Τῆς δάφνης ἓνα κλωνάρι ματωμένο,
ἀχνάρι ἀπὸ τοῦ Φοίβου τὸ φιλί.

Γονάτισα στὸν Ὑάκινθο κεῖ δίπλα,
θυσία στοῦ ὠραίου Φοίβου τῇ φιλία.
Μιά ξεχασμένη ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ἱστορία,
ποὺ μόνο στὰ βιβλία ξαναζεῖ.

Μεθυστικὸ τὸ ἄρωμά του γύρω
καὶ ματωμένο τοῦ Ἀπόλλωνα τὸ δάκρυ.
Ἕνα πετρενιο ἄγαλμα σὲ μι' ἄκρη
τοῦ ξεχασμένου ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πιά θεοῦ.

Καὶ ἐκλαψα στ' ἀλήθεια γιὰ ἐκεῖνον,
ποὺ μένει μακρινὸς καὶ ξεχασμένος,
ἓνας θεὸς ἀπὸ τὸ βάθρο του πεσμένος,
καὶ γιὰ μιὰ λύρα λυπημένη καὶ βουβή.

Αἰκατερίνη Λαμπροπούλου
Τάξις Δ'

ΣΤ' Μεικτὸν Γυμνάσιον Πειραιῶς

ΩΔΗ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ

Ριζώνει ο γερο-Όλυμπος στη γῆ τὴν παινεμένη
καὶ ἡ κορφή του ὀλόλευκη χυμάει στὸν οὐρανό.
Σὰν τὸ δεντρί, ποῦ ἀπὸ μικρὸ ψηλώνει κι ἀνεβαίνει,
χάνεται μὲς στὰ σύννεφα τὸ θεϊκὸ βουνό.

Ρυτίδες τὰ ρουμάνια του, στὸ γκρίζο τὸ κορμί του
τοῦ χρόνου ἡ σμίλη χάραξε τὶς πράσινες πλαγιές.
Κάποτε ἐκεῖ καβάλαγε ὁ Φοῖβος τὸ φαρί του
καὶ στίς κορφές του ζούσανε πανέμορφες θεές.

Στεφάνι ἀχνὸ ἀπὸ σύννεφα ἔκρυβε τὰ παλάτια,
ὅπου οἱ ἀθάνατοι ἔχτισαν ψηλὰ στοὺς οὐρανοὺς,
ὅπου ἄγγιζαν οἱ βράχοι του. Καὶ πήδαγε σὰν τ' ἄτια
καὶ σειότανε συθέμελα τοῦ Δία τοὺς κερανοὺς.

Καὶ σὰν οἱ Δώδεκα ἔφυγαν θεοὶ ἀπ' τὰ δώματά τους,
γιατὶ δὲν τοὺς ἐγνώριζαν θεοὺς πιά οἱ θνητοί,
ἀφῆσαν τὰ παλάτια τους νὰ χτίζουν τὴ φωλιά τους
μέσα σ' αὐτὰ περήφανοι, σταχτόμαυροι ἀετοί.

Βασίλειος Γουρούνας
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Ἀμφιλοχίας

ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ

Μέσα στην ψύχρα, μές στην παγωνιά,
στοῦ κήπου μου τὴν ἄκρη ἔχει ἀνθίσει
ἓνα λουλούδι στὴν ἀπόμερη γωνιά,
ποῦ μ' ὅλη τὴ βαρειά τὴ χειμωνιά
μιὰν ὁμορφὴ εὐωδιά ἔχει κρατήσει.

Τὸ χιόνι ἀργοστρώνεται παντοῦ,
μὰ μέσ' ἀπ' τὸ κατάλευκο σεντόνι
ἓνα μικρὸ λουλούδι πάει νὰ σβήσῃ,
ἓνα λουλούδι... μὰ προτοῦ νὰ ξεψυχήσῃ
προβάλλει, ἀναπνέει καὶ ξαναγιώνει.

Κι ἔμαθα ἀπὸ τὸ λουλούδι ἐκεῖνο
πὼς μέσα στῆς ζωῆς τὴν παγωνιά
ὁ κρίνος τῆς ψυχῆς ποῦ ἔχει ἀνθίσει
μπορεῖ νὰ κρατηθῇ καὶ νὰ ἐπιζήσῃ,
ὡσότου διαλυθῇ ἡ καταχνιά.

Μαρία Καραγιαννοπούλου

Τάξις Ε'

Η' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΗΓΗΣΩ

Τὰ ὠραῖα σου τὰ νιάτα ἀγνόησαν τὸν Ἄδη
κι ἀνέγγιχτα στηθῆκαν στὸν Κεραμεικὸ.
Τοῦ χρόνου δὲ σὲ τύλιξε ἐσένα τὸ μαγνάδι,
στῶν ἀθανάτων σ' ἄφησε τὸ μαγικὸ χορό.

Στυλιανὴ Παπαδάκη

Τάξις Ε'

ΙΓ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΝΟΣΤΑΛΓΙΕΣ

Πύργους, καλύβες, όνειρα φτιάχνουν τὰ δάχτυλά μου
στην ἄμμο ἅπάνω τὴν ὑγρή·
σὲ κάθε σχῆμα ποὺ 'δυνα πηδοῦσε ἀπ' τὴν καρδιά μου
ἄδολα μιὰ εὐχή.

Ἡ θάλασσα π' ἀγνάντευα ἐνιωθα νὰ μοῦ γλείφει
τὰ χέρια, τὰ μαλλιά,
κι ὁ στοχασμός, ἡ σκέψη μου, ξυπνήσαν ἀπ' τὴ λήθη
ὀνειράτα παλιά.

Ὅνειρα ποὺ θυμίζανε τούτη τὴ θεία ἀλμύρα,
ποὺ στὴν ψυχὴ μιᾶ,
ἀπλόχερα μοῦ χάρισαν ἀγάπης μιὰ πλημμύρα,
κι ἄς σβῆσαν σιωπηλά.

Μαρία Λυμπούση
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Καλλιμασίας Χίου

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Διασκευὴ σὲ ποίημα τοῦ διηγήματος τοῦ Ἀργ. Ἑφταλιώτη
«Ἡ λαχτάρα τοῦ γερο - Ἀνέστη»

Δὲν ἦρθε, βάλαμο γλυκό, γιὰ νὰ σκεπάσει ἡ λήθη
τὸν πόθο, ποὺ κρυφότερωγε τοῦ γέροντα τὰ στήθη.
Σαράκι γίνηκε ὁ καημὸς καὶ ἡ λαχτάρα πόνος
κι ὁ πόθος του γιγάντωνε, καθὼς περνοῦσε ὁ χρόνος.

Καὶ στὴν ψυχὴ του ρίζωνε ἀκοίμητη ἐλπίδα
πὼς θεὰ βρῆ τὸ θάνατο στὴ μακρινὴ πατρίδα,
ἐκεῖ ποὺ ὅλες σμίξανε οἱ ὁμορφιὲς τοῦ κόσμου
κι ἔχει τ' ἀγέρι εὐωδιὰ βασιλικοῦ καὶ δυόσμου.

Οί μοῦσες τὴν ἐπλάσανε τὴ χῶρα τῶν ὀνείρων,
ἐκεῖ ἢ φύση μάγεμα κι ἐκεῖ τ' ἀγέρι μύρο.
Ἐκεῖ τὸ φῶς ἀπλώνεται σὰ βγαίνει ὁ ἀποσπερίτης,
ἐκεῖ οἱ κάμποι πράσινοι κι ἡ θάλασσα μαγνήτης.

Ταχιά παίρνει ὁ γέροντας τοῦ γυρισμοῦ τὸ δρόμο
καὶ ἡ χαρὰ ἰσκιώνει του τὸν κυρτωμένον ὄμο.
Καὶ νὰ ποῦ ἀντίκρυσε ξανὰ μὲ δακρυσμένα μάτια
βουνὸ καὶ πεῦκο καὶ πηγὴ, τῆς νιότης μονοπάτια.

Κι ἐκεῖ ψηλὰ τὸ πάλλευκο, περήφανο ἐκκλησάκι,
τὸ ἱερό του σύμβολο σὰν ἦτανε παιδάκι.
Καὶ νὰ ἡ φύση ἢ πράσινη, ὅπου τὸ νιὸ βλαστάρι
νέα τῆς ἔδινε ζωὴ καὶ μιὰ καινούρια χάρη.

Τὴν ἔβλεπε τὴν ἀνοιξὴ νὰ βγαίνει ἀναστημένη
ἀπ' τὴ βαρειά τὴ χειμωνιά ζεστή, ξανανιωμένη,
καὶ θάμαζε τὴν ἄσπιλη τὴ νιότη πού 'χε ἡ πλάση
ἀπ' τὸ ψηλότερο βουνὸ μέχρι τ' ἀκροθαλάσσι.

Ἔπεσε ὁ γέρος, ἔσκυψε καὶ φίλησε τὸ χῶμα
καὶ τρυφερὰ τὸ χάϊδεψε, τὸ ζήτησε γιὰ στῶμα.
Ἦταν μεγάλη ἡ χαρὰ, τὰ μάτια του δακρύσαν.
Δὲν ἀντεξεν ὁ γέροντας, τὰ βλέφαρά του κλείσαν.

Ἀναστασία Καραγεωργίου
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Θηλέων Αἰγάλεω

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΣΤΟ ΔΕΣΜΩΤΗΡΙΟ

Γιατί, ὦ Κρίτων, βιάστηκες νά 'ρθῆς νά μὲ ξυπνήσης;
Εἶναι πρωὶ κι ὁ ὕπνος μου ἦταν πολὺ βαθύς.
Τάχα ποιά εἶν' ἡ μοῖρα μου νά θῆς νά μοῦ θυμίσῃς
καὶ νά μὲ σώσῃς στοργικά ἀκόμη προσπαθεῖς;

Μοῦ λὲς ὅτι δὲ θά 'πρεπε νά ἔχω κλείσει μάτι
καὶ μοῦ προτείνεις βιαστικά σά λύση τῇ φυγῇ.
'Αλλὰ ποτὲ δὲν ἔμαθες ὅτι γιὰ τὸ Σωκράτη
τίμιο εἶναι τὸ «εὖ ζῆν» κι ὄχι ἀπλῶς νά ζῇ;

Ξέρω πὼς εἶναι πρόθυμοι οἱ φίλοι νά μὲ σώσουν.
Μὰ τί ἀξίζει νά σωθῶ στοὺς τέλους μιᾶς ζωῆς,
ποὺ πέρασα διδάσκοντας ὑπακοὴ στοὺς νόμους
κι ἔδωσα τὸ παράδειγμα τιμῆς καὶ ἀρετῆς;

Στοὺς νέους καθοδηγητὴς προσπάθησα νά γίνω,
τοὺς ἔκανα καλύτερους ὅσο τὸ δυνατό,
κι ἂν κάποτε μ' ἀδίκησαν, δίκιος ἐγὼ θά μείνω,
τ' εἶναι γλυκὸς ὁ θάνατος σὰν εἶναι γιὰ καλὸ.

'Απ' ὅλα πιὸ πολύτιμο καὶ σεβαστὸ ἡ πατρίδα,
ἔχει τοὺς νόμους νά φρουροῦν τὴν ἡρεμὴ ζωή,
κι ἀπ' ὅλα τὸ σοφώτερο στὸν ἄνθρωπο «ἐν οἴδᾳ»,
ὅτι ὀφείλει πρὸς αὐτὴν τυφλὴ ὑποταγή.

Παρασκευὴ Τσεβᾶ

Τάξις Ε'

Α' Τοσίτσειον Ἀρσάκειον Γυμν. Θηλέων Ἀθηνῶν

ΡΟΔΟΜΑΒΙ ΞΗΜΕΡΩΜΑ

Ροδομαβί ξημέρωμα φτάνει μὲς στήν καρδιά μου.

Τὰ ὄνειρα πού ζήταγα τὰ βρίσκω ἐδῶ χάμου,
κοντά στίς ὄχθες τοῦ γιαλοῦ
καὶ μὲς στ' ἀπόσκια δάση,
σὲ δυὸ κηλίδες τ' οὐρανοῦ,
πού προχωροῦν μὲ βιάση.

Πῶς ἀνατέλλουν μυστικά καὶ ξεγλιστροῦν στὰ πλάτη
τὰ ὄνειρά μου τὰ φτωχά! Πηγαίνουν πάνω στ' ἄτι
πότε σὲ χῶρες μακρινές
ἢ πνίγονται στὰ βάθη
κάποιας ἀπόμακρης χαρᾶς,
πού ἡ ψυχὴ μου πλάθει.

Μὰ τώρα πού τ' ἀπόβραδο πέφτει μὲς στήν καρδιά μου,
τὰ ὄνειρα πού ζήταγα δὲν εἶναι πιά ἐδῶ χάμου.

Νὰ ἔφυγαν; Ποῦ πήγανε;
Ποιές στράτες ἀκλουθᾶνε;
Τάχατες ποιοὶ εἶν' τὸ τέρμα τους,
πού τώρα θὰ μὲ πᾶνε;

Κωνσταντίνα Μάρκου

Τάξις Ε'

Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Βόλου

ΑΥΡΙΟ

Αὔριο θὰ ἔχουνε τὰ ρόδα μαραθῆ,
αὔριο θὰ ἔχουνε τὰ δέντρα ξεφυλλίσει.
Δὲ θ' ἀπλωθῇ ἡ χαρὰ τῆς μέρας ἡ ξανθὴ
τῇ διψασμένη μας καρδιά νὰ πλημμυρίσει.

Τὰ παραθύρια, ἀπὸ τὴ νύχτα σφαιλιστά,
σὲ μιὰν ἀλλιώτικην ἡμέρα θ' ἀνοιχτοῦνε.
Μπρὸς στίς χαρὲς θὰ μένουν πάντοτε κλειστά,
κι ἀντὶ γιὰ λούλουδα ἀράχνες γύρω θὰ πλεχτοῦνε.

Καινούρια μέρα. Θά τη φέρουν τὰ σκυλιά,
πού θά γρυλίζουν πονεμένα. Ξεσηκώσου.
Ξένη γιά σέ κάθε φιλόξενη ἀγκαλιά,
φτωχή καρδιά. Μόνη μιὰ ἰδέα κι ὁ σκοπός σου.

Τί κι ἂν τὰ φύλλα θά στενάζουμε ξερά
στά βήματά μας; Τί κι ἂν θά 'σβησαν τ' ἀστέρια;
Τώρα πατοῦμε στοῦ ξερόχωμα γερά.
Τώρα μέ πείσμα ἔχουν σφιχτή τ' ἀβρά μας χέρια.

Κωνσταντίνα Μάρκου
Τάξις Ε'
Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Βόλου

ΞΥΠΝΗΜΑ ΣΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Χελιδόνια πετάξαν στ' ἀπόσπερα βάθη
κι οἱ ὄρες διαβήκαν, πουλιά μαυροφόρα,
πού ζητοῦν κάποιον ἥλιο στά ξένα.
Τίς φωλιές π' ἀπομεῖναν ποιά φωνή θά τίς κλάψη
καὶ ποιοῦ χέρι θά νεύση τὸ χρόνο;

Λίγα φύλλα βογγῆξαν στοῦ χῶμα,
μαραμένες τιμές κι ὑποσχέσεις τῆς μοίρας,
θλιβερῆς, σὰν τὴν πῆρε ὁ χαμός τὸ κατόπι.
Δὲν μπορεῖς, μοναξιά, στ' ἄδεια κλώνια ζωῆς νὰ χαρίσης,
οἱ παλμοὶ τους σβηστήκαν, χαθῆκαν.

Κι ἂν ἡ δίψα τῆς γῆς πού ὑποφέρει
εἶναι λίγη μπρὸς στῆς ἄβροχης τύχης τὰ πάθη,
τότε πάψε, ἱκεσία, λυτρωμός δὲν ὑπάρχει.
Πῶς ζητᾷς τὴ δροσιά, τὴν ἀνάσα,
μὲς στὴν ἄπνοη κι ἀφεγγὴ νύχτα;

Μὰ ἡ βροχὴ δὲ θ' ἀργήσῃ νιοὺς σκοποὺς νὰ συνθέσῃ.
Τούτῃ ἡ φύση φιλιὰ θά γεμίση
στοῦ ὕγρου τοῦ χοροῦ πανηγύρι.

Εἶν' τὰ δάκρυα πολλὰ γιὰ τὰ μάτια θυσίας,
θενὰ λάμψη ἢ μετάνοια, ἀστέρι λαμπρό.

Κι ὅταν πάψη ἡ βροχὴ νὰ μιλάη στ' ἀγέρι
κι ὅταν ἔρθῃ ξαστέρωμα νέο,
ἴσως κάποιο δεντρὶ στολιστῇ μὲς στὰ φύλλα
καὶ νερὸ ἴσως στάξῃ μιὰ βρύση.

Ἡ συγγνώμη θὰ φέρῃ ἀνάστασης μοῖρα,
στὴ σιωπὴ μυστικά φωναχτὰ κι ὑποσχέσεις,
μοναξιᾶς συντροφιά καὶ βοήθεια θ' ἀπλώσῃ.
Κι οἱ ἐλπίδες μικρές, σὰν τὰ ὄνειρα ἀγάπης,
θὰ δεθοῦν γιὰ μιὰν ἀνοιξὴ νέα, μεγάλη.

Π. Γαλιατσάτου

Τάξις Ε'

ΙΒ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΠΟΥΣ

Στὸν κάμπο ἀλεποῦ
κουνέλι κυνηγοῦσε,
μὰ κεῖνο τὸ τρελλὸ
στὸ δρόμο τὴν περνοῦσε.

Σὰν εἶδεν ἡ κυρὰ
πὼς πάει νὰ ξεψυχήσει,
γιατὶ τὰ γερατειὰ
τὴν εἶχαν ξαστενήσει,

στάθηκε κι εἶπεν: «Ἄχ!
ἄς ζήσῃ τὸ καημένο,
γιατὶ 'ναι καὶ λιγνὸ
καὶ μικροκαμωμένο».

Θεόδωρος Παπαδόπουλος

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Παρανεστίου Δράμας

ΓΛΥΠΤΟ

Ἄγαλμα σκαμμένο ἀπὸ τὴ θλίψη,
σὲ στάση κόρης ποῦ ἔχει σκύψει
τὸ κεφάλι καὶ βουβὰ θρηνεῖ,
μὲ θολὸ τὸ βλέμμα ποῦ σπαράζει,

—Ἔτσι μοιάζει
κι ἡ τυραγνισμένη μας ψυχὴ...

Ἀντώνης Θ. Φωστιέρης
Τάξις ΣΤ'
Λεόντειον Λύκειον Ἄνω Πατήσιων

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΩΡΩΝ

Εἶναι κάποιες νύχτες, μάταια θλιβερές,
καὶ κάποιες μέρες,
π' ἀρμενίζουν μὲς στὸ χρόνο σὰ νωθρὲς
γαλέρες.

Πάντα κάποιοι ἀνέμοι νότιοι δυτικοὶ
τίς κυβερνᾶνε
καὶ χωρὶς σκοπὸ στὸ πέλαο τὸ πλατὺ
κυλᾶν καὶ πᾶνε...

Εἶναι πάλι κάτι ὥρες ἀδειανές,
βουβές καὶ κρύες,
ποῦ στὰ κύματα χορεύουν σὰν τρελλές
—τρελλές σχεδιές.

Κι εἶναι κάποιοι κουρασμένοι ναυαγοὶ
ποῦ ὥς νὰ πεθάνουν
ὀνειρεύονται νὰ φτάσουν σὲ μιὰ γῆ,
ἀλλὰ δὲ φτάνουν...

Ἀντώνης Θ. Φωστιέρης
Τάξις ΣΤ'
Λεόντειον Λύκειον Ἄνω Πατησίων

ΜΙΑ ΑΛΛΙΩΤΙΚΗ ΑΝΟΙΞΗ

Ομορφη μέρα λιόλουστη, χρυσή, διάφανη μέρα.
Χτύποι καμπάνας γιορτινής ξεσκίζουν τόν άέρα.
Γαρύφαλλα στίς γλάστρες μας κόκκινα ξεπηδίσαν
κι οί κοπελιές χαρούμενο, τρελλό τραγούδι άρχίσαν.

Τό δειλινό σάν έφτασε χίλιες φωτιές άνάψαν
κι εκεί τά χίλια πάθια τους και τούς καημούς τους κάψαν
και χόρεψαν ώς τήν αύγή, πού σβήσανε τ' άστέρια,
ώς τήν αύγή χορέψανε πιασμένες άπ' τά χέρια.

Όταν πιά τέλειωσε ό χορός και πάψαν τά τραγούδια,
ξεκίνησαν όλες μαζί νά κόψουνε λουλούδια,
κίτρινα, κόκκινα, μαβιά, κατάλευκα άνθάκια
και μυρωμένα λεμονιάς όλάνθιστα κλαδάκια.

Ή καθεμιά τους έπλεξε πολύχρωμο στεφάνι
και φόρεσε τό πιό καλό και γιορτινό φουστάνι,
κι ύστερα πάλι όλες μαζί πήγαν στήν εκκλησία
και τά στεφάνια άπίθωσαν μπροστά στήν Παναγία.

Κι εκείνη χαμογέλασε γλυκά, καλωσυνάτα,
μά τά μεγάλα μάτια της δάκρυα ήταν γεμάτα.
Σκέφτηκε πώς τήν άνοιξη άργησε νά τή φέρη
και βγήκε ό ήλιος δψιμος σέ τοῦτα δώ τά μέρη.

Άγλαΐα Γ. Δημητριάδου
Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Ταύρου Άττικής

ΟΥΚ ΟΙΔΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ

Νύχτα ἦτανε τὸ φεγγάρι στὴ χάση,
μύρωνε ὁ Νισάν τὴν Ἰουδαία, ροδίζανε τὰ κορφοβούνια
κι ἐμεῖς ἀνάψαμε φωτιὲς νὰ ζεσταθοῦμε.
Ἔτσι νομίζαμε θὰ ζεσταθοῦμε. Ἦμαστε καμπόσοι ἄνθρωποι ἐκεῖ
στὴν αὐλὴ τοῦ Ἄννα προσμένοντας τοὺς Κριτάδες
κρίση τ' Ἀνθρώπου νὰ κάνουν. Παράξενο, τὰ πρόσωπά μας
τόσο γνωστά στὸ φῶς τῆς μέρας, ἴδια τὰ προσωπεῖα,
δὲν ξεχωρίζω τίς μορφές, δὲν ξεχωρίζω.
Καθόμασταν πυρώνοντας τίς ἀποφάσεις μας,
τὰ σχέδια τοῦ φόνου στρώνοντας μὲ ἱερὴ σπουδὴ.
«Ἐτοῦτος ὁ ἄνθρωπος φωτιὰ ἦρθε στὴ γῆς νὰ βάλη,
τὸ Νόμο νὰ χαλάσῃ, πρέπον νὰ σταυρωθῇ».
«Νὰ σταυρωθῇ—εἴπαμε ὅλοι—
τὸ πρέπον νὰ σταυρώνονται οἱ χαλαστιάδες
ποὺ τὸν ἥλιο θέλουνε νὰ στήσουνε στὴ γῆς».
Ἦταν ὁ Κηφᾶς κι ὁ Γιοχανάν καὶ ὑπηρέτες τοῦ Ναοῦ πολλοί,
σεβάσμιοι ἱεράρχες οἱ Κριτές, οἱ πρῶτοι σίγουρα τοῦ Ἰσραὴλ.
Ἦμαστ' ἐκεῖ σὰν ἡ παιδίσκη πέταξε τὸ λόγο:
«Κι ἐσὺ μαζί του ἦσουν».

Γιὰ ποιὸν νὰ τὸ 'πε αὐτὸ μὴ μὲ ρωτᾶτε,
 μπορεῖ γιὰ μένα μπορεῖ γιὰ σένα,
 ξεθώρισε ἡ θύμησις κι ἄς ἦταν χτές,
 μὴ μὲ ρωτᾶτε.
 «Δὲν ξέρω τὸν Ἄνθρωπο, τ' ὀρκίζομαι δὲν τότε ξέρω».
 Δὲν ξέρουμε τὸν Ἄνθρωπο κι ἄς φάγαμε στὸ γιορτινὸ
 τραπέζι ἀπ' τὸ κορμὶ Του, ἄς πίνουμε ἀπ' τὸ αἷμα Του.
 Δὲν ξέρουμε τὸν Ἄνθρωπο.
 Τὸ βδέλυγμα τῆς ἄρνησις κυκλοφορεῖ στὶς φλέβες μας,
 γυρίζουμε στὸ φῶς τῇ ράχῃ καὶ φεύγουμε ξεδιάντροπα
 ὅταν τῆς πληρωμῆς σημάνῃ ἡ ὥρα.
 Τὰ λύτρα τῆς προδοσιᾶς εἶναι πικρά,
 ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀβανιὰ πῶς θὰ γλιτώσῃς;
 Μὴν καρτερᾷς τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ γιὰ νὰ συνέλθῃς,
 ὦ, εἶναι ἀργὰ γιὰ δάκρυα, δὲν ὠφελεῖ,
 μὴν καρτερᾷς τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ.

Γεώργιος Καράτσαλος
 Τάξις Β'
 Γυμνάσιον Ἀρρέων Ἀγρινίου

ΠΡΟΣ ΔΑΜΑΣΚΟΝ

Τὰ γοργοπόδαρα ἀλόγατα καβαλήσαμε τραβώντας γιὰ τὴ Δαμασκό.
 Βαδίζαμε χαρούμενοι μὲ τὴ λάμψη τοῦ ἡλίου στὰ μάτια
 μὰ δὲ βλέπαμε, δὲν ξέραμε πῶς ἡ Δαμασκός
 ἦταν μπροστά μας κάτω ἀπὸ τὴ δίνη τῶν νερῶν.
 Τ' ἀλόγατα χλιμίντριζαν χτυπώντας τίς ὀπλές τους
 στὶς κουρελιασμένες ὑποψίες μας
 ἡ ἔρημος ἀδέρφωνε μὲ τὴν ψυχὴ μας.
 Ἦταν ἀκύμαντὴ ἡ ἔρημο στὴ θάλασσα τῆς ἀδιαφορίας
 ἦταν ἀφιλόξενη ἡ θάλασσα χωρὶς λιμάνι μήτε βλάστησις
 ἦταν ἀτέλειωτοι οἱ δρόμοι μας μέσα στὴ νύχτα.
 Πότε θὰ φτάσουμε πότε θὰ φτάσουμε στὴ Δαμασκό;
 Δὲν μπορεῖς δὲν μπορεῖς νὰ τ' ἀποφύγῃς τὸ ταξίδι.

Θά πάρης τὸ ραβδί σου νὰ ξεμπερδεύης
 μὲ τοὺς ραγισμένους δισταγμούς σου
 τὸν Κένταυρο θά καβαλήσης κεντρίζοντας τὴν ἀγωνία
 τὰ χεῖλή σου θά γλείφῃς ἀπὸ δῖψα γυρεύοντας
 τὴ φλόγα σου νὰ σβήσης.
 Οἱ πύρινες ἀνάσες τοῦ Σιμοῦν μᾶς ζώνουν
 οἱ ἀμφιβολίες πότε θά κοπάσουν;
 Πότε τὰ λέπια μας θά πέσουν ἀπ' τὰ μάτια;
 Λακτίζω στὰ καρφιά ματώνω τὴν ψυχὴ μου
 πότε θ' ἀκούσω τὴ φωνή Σου;
 Δύσβατος εἶν' ὁ δρόμος πρὸς τὴ Δαμασκὸ
 δὲν τὸ περίμενα.
 Δὲν τὸ περίμενα νὰ ὁδοιποροῦμε μὲ πληγιασμένα πόδια
 μήτε μὲς στὰ σκοτάδια νὰ τρικλίζουμε
 σηκώνοντας τίς ὀψιμες μεταμέλειές μας.
 Ποιὸς δὲν τὴν ἄκουσε ποιὸς δὲ ζητάει τὴ Δαμασκὸ
 τοῦτο τὸ αἰώνιο φῶς τὴν ἀστραπὴ τῆς θέωσής μας;
 Νά 'μαι τάχατες ὁ Σαῦλος ὁ διώχτης χωρὶς νὰ ξέρω
 ἢ ὁ Δυσσέας ὁ ἀνέστιος χωρὶς Ἰθάκη;
 Πυξίδες ἀμφίβολες δὲ θέλω γιὰ τὸ δρόμο
 μήτ' ὁδηγοὺς τυφλοὺς γιὰ τὸ ταξίδι.
 Δὲν μπορῶ πιά δὲν τὸ μποροῦμε ὥς πότε θ' ἀναβάλλουμε;
 'Ἡ Δαμασκὸς μᾶς περιμένει.
 Δὲν μπορεῖς νὰ τ' ἀποφύγῃς τὸ ταξίδι.

Γεώργιος Κ. Καράτσαλος
 Τάξις Β'
 Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀγρινίου

ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΟ ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ

Εἶναι μικρὸ τὸ καράβι ἢ θάλασσα ἄγρια
ν' ἀράξουμε θὰ βροῦμε λιμάνι;
Τοῦτο τ' ἀτέλειωτο πέλαγος ἢ αἰωρούμενη ἄβυσσος;
ποῦ ξερνάει ἢ κόλαση ποῦ θὰ μᾶς βγάλουν τάχατες;
Δὲν ὑπάρχει λιμάνι δὲν ὑπάρχει λιμάνι.
Χρόνια δλάκερα ἀρμένιζα στὴν ἄβυσσο σέρνοντας
τ' ὀκνό μου πνέμα στὰ φλογερά σπλάχνα τοῦ κυμάτου
κάτω ἀπ' τὴ λάβα τοῦ Φουτζιγιάμα καὶ τὰ νησιά
τῶν Σειρήνων γυρεύοντας τὴν ἀνάπαψή μου
κι ἀνάπαψη δὲν ὑπάρχει.
Στοὺς λάκκους ἀρμένιζα στῆς κόλασης τὰ χνώτα καὶ
Σ' ἔβλεπα μὰ δὲ σὲ γνώριζα.
Ἦσουν φριχτὸς χωρὶς εἶδος μήτε κάλλος στὰ δεσμά Σου
τὸ γέλιο τοῦ κόσμου κι ἡ ντροπὴ ἓνα σκουλήκι
στοῦ μίσους τὴν εἰρκτὴ
μᾶς προσμονῆς τὸ τίποτα
πῶς νὰ Σὲ γνωρίσω;
Σ' εἶδα στὸ Ἄουσβιτς καὶ στὸ Νταχάου
μὲ τ' ἄστρο τοῦ Δαυὶδ στὸ στήθος σφαχτάρι
μ' ἄλλα σφαχτάρια γιὰ τοὺς φούρνους
μὰ δὲ Σὲ γνώρισα.
Τὰ λέπια μοῦ τύφλωναν τὰ μάτια ἢ Δαμασκὸς
ἦταν ἀκόμα μακριὰ μου κάτω ἀπ' τὴ δίνη τῶν νερῶν.

Σ' εἶδα στὸ Χάρλεμ στοὺς ὀργισμένους μαύρους
 παρία στοὺς παρίες στὸ γκέττο τῆς ντροπῆς ὅπου
 αὔριο δὲν ὑπάρχε μὴτ' ἔλεος μονάχα καταφρόνια.
 Σ' εἶδα στὸ Ρίο Τζανέιρο καὶ στὸ Ἀμβοῦργο
 ἀνάμεσα σ' ἀλλήτες καὶ στὰ τεφρὰ ναυάγια
 στ' ἀπέραντα ἔλη στοῦ πόνου τὰ μουράγια
 στὴ Σιβηρία στὸ Βιετνάμ στὴ Μπιάφρα
 σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση
 δεσμώτη στοὺς δεσμῶτες
 στοὺς πεινασμένους πεινασμένο
 στοὺς καταφρονημένους καταφρονημένο
 τοῦ πάθους μάρτυρα καὶ τῆς ἀνάστασής τους.
 Καὶ πάλι δὲ Σὲ γνώρισα.
 Μιὰ φρίκη μυστικὴ μοῦ σφάλιζε τὰ μάτια.
 Χρόνια ὀλάκερα ἀρμένιζα στὸ ἔρεβος κόντρα
 στὸν ἥλιο καὶ δίψαγα καὶ τὸ νερὸ δὲν ἔσβηνε
 τὴ δίψα μου μῆτε λιγότευε τίς φλόγες τῆς
 ψυχῆς μου.
 Μὲς στοὺς φτωχοὺς φτωχὸ
 στοὺς ταπεινωμένους ταπεινὸ
 ἀνάμεσα ἀπ' τὰ ναυάγια ναυαγὸ
 Σ' ἔβλεπα πάντα
 μὲ μιὰν ἀνείπωτη θλίψη στὰ μάτια
 κι ἡ διψασμένη γῆς βύζαινε ἀνοιχτίρμονα
 τὸ αἷμα τῶν πληγῶν Σου.
 Κύριε πέψε τὸ φῶς Σου.
 Πάνω, ἀπ' τὰ τέλματα τῆς ἄβυσσος
 στοὺς ἐρημωμένους δρόμους
 στοὺς πράσινους βάλτους ὅπου σαπίζουν
 ζωντανοὶ οἱ νεκροὶ μας πέψε τὸ φῶς Σου.
 Ἀπόκαμα νὰ ταξιδεύω.
 Εἶναι μικρὸ τὸ καράβι ἢ θάλασσα ἄγρια.

Γεώργιος Κ. Καράτσαλος
 Τάξις Β'
 Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀγρινίου

ΤΡΙΓΥΡΝΟΥΣΑΜΕ ΜΕΣ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ

Τριγυρνούσαμε μές στὸ σκοτάδι
ἄδεια καράβια μακριὰ ἀπὸ τ' ἀκρογιάλι.
Μουντὲς οἱ σκέψεις μας, τὰ ὄνειρά μας.
Τριγυρνούσαμε χωρὶς φῶς....
Μὲ τὸ σκῆπτρο τῆς ἐλπίδας καὶ τοῦ θάρρους.
Μὲ τὴ συντροφιά τῆς σκέψης μας.
Τ' ἄστρα δὲ ζέσταιναν τὶς καρδιές μας.
Κι ἐμεῖς παγώναμε στ' ἄπειρο χάος.
Ζητούσαμε φῶς νὰ ζεσταθοῦμε.
Νὰ λάμπουν τὰ πρόσωπά μας
ποῦ 'χανε μουντζούρα καὶ σκόνη.
Καὶ νὰ κάνουμε σημαία μας μιὰ φλόγα
γιὰ νὰ θερμάνῃ τὸν πόνο μας.
Τριγυρνούσαμε μές στὸ σκοτάδι.
Χωρὶς κατάρτια αὐτὸ τὸ βράδυ.
Ἄδεια καράβια μακριὰ ἀπὸ τ' ἀκρογιάλι.

Ἀγγελικὴ Νταντῆ
Τάξις Δ'
Γυμνάσιον Θηλέων Ναυπλίου

ΠΑΛΗ...

Ἐξω οἱ σκιὲς περπατοῦν.
Ποῦ εἶσαι, σιωπηλὴ νεράιδα;
Ἐφυγε...
Πληγώνω κάθε τόσο τὸν ἀντίπαλό μου
κι ἀκούω πάντα, Θέ μου,
τὴ δική μου κραυγή.

Μαρία Καλαντζῆ
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Ἀμφικλείας

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

Ἦρθε ὁ νέος χειμώνας
κι ἄφησε στὸ κατώφλι μας
ἓνα καλοπλέξουδο κιτρινωπὸ στεφάνι.

Κάτω ἀπ' τὸ γυμνὸ, γεμάτο λάσπη πέλμα του
τρέμησε ἓνα φτωχὸ σπουργίτι
—τρυφερὴ ὑποταγή.

Μέσα στὰ ὕγρὰ, συννεφιασμένα μάτια του
ἐλαμψαν στιγμές—ματιὲς δειλές,
πεταλούδισαν κι ἔσβησαν.

Στὴ χούφτα του κλείστηκαν
τὸ χιόνι καὶ τὸ μικρὸ χιονολούλουδο,
—παράξενη συνύπαρξη.

Ἀγαπῶ τοὺς πικροὺς του Βοριάδες
τὸ βίαιό του Νοτιά,
ἔτσι πού σέρνεται πάνω στὸ κῶμα.
Ἀγαπῶ τὸ χειμῶνα...

Καλλιόπη Πατέλλη
Τάξις Ε'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Καλύμνου

ΧΤΕΣ

Χτὲς μιλούσαμε ἀδιάκοπα
ἀνοίγαμε τὴν καρδιά μας
ξοδεύαμε σπάταλα τὴν ἀγάπη μας στὸν Ἄνθρωπο
ἀποζητούσαμε τὴ δική του.
Γιομίζαμε τὸν Κύκλο χαλκὰ χαλκά...
Τὸ πέλαγο δεχόταν τὰ ὄνειρά μας,
ἡ φωνή του στάλαζε μέσα μας,
ἀπόθεμα γιὰ τὸ Σήμερα.

Σήμερα ξέφτισε ἡ χαρὰ νὰ δίνουμε.
Δώσαμε καὶ δὲν πῆραμε.
Κουβεντιάζουμε μὲ τὸν ἑαυτό μας.
Μιλοῦμε στὸ πέλαγο...
Καμμιά ἀπόκριση δὲ φτάνει σὲ μᾶς.
Ὁ Κύκλος δέθηκε ἀπὸ παντοῦ,
δίχως τέλος.....

Καλλιόπη Πατέλλη

Τάξις Ε'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Καλύμνου

ΦΙΝΑΛΕ

Μιά γλυκιά, ἡρεμὴ θλίψη.
Αὐτὸ εἶναι ὅλο—τίποτ' ἄλλο.
Ἄπλωσα τὰ χέρια μου,
ροζέ ἀπὸ τὴν ἀνοστή ἐλπίδα,
καὶ τὰ μάζεψε ξυλιασμένα,
ντυμένα τὸ λιλὰ χρῶμα τοῦ θανάτου—τί ἀπόλαυση!
Πέθαναν μ' ὀρθάνοιχτα τὰ μάτια
μπρὸς στὸ θράσος τῆς φτώχειας νὰ φοράη ἄσπρα...

Γέλασα μὴν προλαβαίνοντας νὰ κλάψω...
Κι ἔμεινα δίχως αὔριο...
μὲ τὴ φτώχεια ντυμένη τώρα
στὴν πορφύρα—τί τιμὴ!.....

Μαριάννα Κάκουρα
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Θηλέων Βεροίας

Σ' ἘΝΑ ΚΟΧΥΛΙ

Σ' ἓνα κοχύλι
ποῦ σοῦ 'στείλαν οἱ ὠκεανοί,
σ' ἓνα κοχύλι τῆς ἀκρογιαλιᾶς σου
κράτα τὰ μάτια.
Ἴσως διακρίνης
τρικυμίες ἢ συντρίμματα,
ἴσως συλλάβης
τις σιωπὲς τῆς θάλασσας,
τὸ σιγανομουρμούρισμα τῶν ἐλπίδων.
'Απὸ ψηλὰ δακρύζει ὁ Γαλαξίας...
Κοίταξε μὲς στὸ κοχύλι σου.
Μπορεῖ νὰ ξεχωρίσης
τὴ μορφὴ μου...

Γιάννης Παπουτσάνης
Τάξις Ε'
Β' Γυμνάσιον Ἀρρένων Βόλου

Πέντε Ποιήματα τοῦ Γιώργου Πεντίδη

ΤΟ ΔΩΜΑΤΙΟ

Μιά τετράγωνη ντουλάπα σκοτεινή.

Ἕνα τραπέζι.

Μιά σπασμένη καρέκλα στὴ γωνιά.

Ἕνα παράθυρο στὸν ἀνατολικὸ τοῖχο κλειστὸ καὶ καρφωμένο ἀπὸ μέσα

Ἕνα κρεβάτι σιδερένιο, γυμνό.

(Ἐκεῖ ξεψύχησε).

Κάτι κιτρινισμένα φύλλα ἑφημερίδων γεμάτα σκόνη

στὸ πάτωμα.

Κλείσαμε πάλι ἡσυχὰ τὴν πόρτα.

ΜΟΝΟΙ ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ

Ποιὸς εἶπε πὼς εἵμαστε μόνοι;

Σὰν πλησιάζει ἡ Ἀνοιξη μ' ἀρώματα καὶ χρώματα· ἡ Ἀνοιξη
ποὺ στὴν ποδιά της μόνο μ' ἄνθη μυγδαλιᾶς χιονίζει.

Σὰν κατεβαίνουν ἀπ' τὸ σκοτεινὸ βουνὸ κατὰ τὴ θάλασσα

τὰ παλικάρια μὲ τὸ πουκάμισο ἀνοιχτὸ στὸ στῆθος

καὶ φέρνει ὁ ἄνεμος χιλιάδες χάλκινες φωνές

πολεμιστῶν ἀπὸ τὸν ἐλαιῶνα·

σὰν αἰρὴν σπίθα τ' ὄνειρο ἀπ' τὴ ματιὰ τῶν κοριτσιδῶν

κι ἀνάβει—φλεγόμενη βάτος.

Σὰν ἔρχονται γυμνὰ παιδιὰ ἕνα σύννεφο

μέσ' ἀπ' τὰ δέντρα καὶ τοὺς ἴσκιους...

Όχι, μόνοι δὲν εἴμαστε.

Εἴμαστε μόνο ἓνα μάτι πελώριο κι ἀνοιχτό,
γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ἀγάπη καὶ τὸ φῶς ὡς μέσα.

ΤΟ ΛΙΜΑΝΑΚΙ

Ἐτοῦτο τὸ λιμάνι ἦτανε μικρό,
δυὸ δρασκελιῆς θάλασσα κι ἀπέναντι πάλι στεριά,
κι ἴσως γι' αὐτὸ δὲν ἀποφασίζαμε ποτὲ νὰ φύγουμε
καὶ νὰ ξανοιχτοῦμε στὸ πέλαγος.

Ἴσως καὶ νὰ μέναμε,
γιατὶ εἶχε ἓνα φεγγάρι παράξενο,
μεγάλο καὶ κόκκινο,
ποὺ τίς πανάστερες νύχτες βγαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸ λόφο
ἔκανε ἓνα γύρο στὸν οὐρανὸ
κι ὕστερα πῆγαινε καὶ καρφώνονταν ἴσια στὰ μαλλιά ἐκείνης
κι ὁ κόσμος ἄλλαζε.

Καθόμασταν λοιπὸν νὰ κοιτᾷμε τὰ κύματα,
τὰ καράβια ποὺ ἔφευγαν,
καὶ κανεὶς δὲν ἦρθε ποτὲ νὰ καθίσῃ δίπλα μας
νὰ πῇ ἓνα λόγο.

Ἐτοῦτο τὸ λιμάνι ἦτανε μικρό,
μὰ ὁ πόνος του μεγάλος ἦταν.

ΒΑΛΟΥΣΑ

Ναύτη, ποὺ κράτησες ἓνα γαρμπή, στὰ μαῦρα σου μαλλιά
σύννεφο, ναυτάκι,
ἓνα πουκάμισο ἀπὸ φύκια φόρεσες
—τί· ρίγος ἔχει ἡ θύμηση—
κι ἓνα περιδέριο ἀπὸ κοράλλια
σὰ μίσεψες γιὰ τοὺς αἰώνιους βυθοὺς.

Παρακαλῶ, ψάξε γιὰ κάτι ποὺ ἐνταφίασα
—πᾶνε χρόνια πολλὰ—στοὺς βαθιοὺς πυθμένες.

Ἔχει τὸ χαμόγελο τῆς Μέδουσας ἡ μορφή τοῦ ἀγάλματος.

Ὅταν τὸ βρῆς, μὴ θαμπωθῆς,

πολλὰ λουλούδια ἔχει ὁ βυθός, φτιάξε στεφάνια.

Ἔχω κι ἐγὼ γιὰ τὴν καλὴ σου στοὺ νησι

κάτι νὰ πᾶω: μαῦρο κεφαλομάντηλο

πλεγμένο μὲ τῆς μάταιης προσμονῆς τὸ ὑφάδι.

Γοργόνα Αἰγιοπελαγίτισσα,

ἓνα ἐκκλησάκι ἀπὸ κοχύλια κι ἀπὸ ράχες δελφινιδῶν

θὰ στεριώσω

στὸν πιὸ ψηλὸ τὸ βράχο τῆς Ἰθάκης

στὴ χάρη σου.

ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ Ο ΚΑΙΡΟΣ

Πλησιάζει ὁ καιρὸς ποῦ θὰ τινάξουμε τὸ χιόνι ἀπὸ τὰ βλέφαρα

γιὰ ν' ἀτενίσουμε μὲ μάτι ἀρσενικὸ

τὴ θάλασσα καὶ τὰ τοπία τῆς.

Πλησιάζει ὁ καιρὸς ποῦ θὰ γυμνώσουμε τὸ στῆθος καὶ τὰ μπράτσα

γιὰ νὰ ἐπιστρέψουμε στὰ μονοπάτια τοῦ ἡλίου.

Κοντὰ εἶν' ἡ μέρα ποῦ θ' ἀρμενίσουμε στὶς ἀνθισμένες γειτονιές

μὲ τὰ χαμόγελα καὶ τὰ μαντήλια.

Δὲ θὰ ἴμαστε χτισμένοι μέσα στὰ βουνά.

Δὲ θὰ ἴμαστε κλεισμένοι μὲς στὶς θάλασσες ἐμεῖς.

Θὰ ἴναι ἓνας κάμπος γύρω μας ἀπέραντος

ν' ἀπλώσουμε τ' ὄνειρο σὲ τριάντα δυὸ μεριές.

Γιατὶ ἴναι ὁ ἥλιος τῆς καρδιᾶς σου πρωτοτάξιδος,

εἶναι μιὰ θάλασσα θάλλουσα γλάρους

τοῦτος ὁ τόπος, λίκνο τοῦ φωτός.

Γιῶργος Πεντίδης

Τάξις Ε'

Β' Γυμνάσιον Ἀρρ. Βόλου

Ἐβρεξε κι ἐμεῖς κλάψαμε
γιατὶ ὅλα ἔλιωσαν
—γυμνωθήκαμε.
Ὁ ἥλιος μας κρύφτηκε
καὶ νιώσαμε τόσο
τὸ σβήσιμο τῶν χρωμάτων
στὸ πέρασμα
αὐτῆς τῆς πρώτης παγωνιάς...

Μᾶς ἔμαθαν
νὰ λέμε τρελλοὺς
αὐτοὺς ποὺ τῶν γραμμῶν
τῶν ἄσπρων τὰ ὅρια
πάτησαν....
ἄνοιξαν τὰ σπίτια μας

καὶ τὰ γέμισαν μ' ἄλλους
ποὺ κατὰματα κοιτοῦν
καὶ κρίνουν
καὶ λουλούδια
στοὺς τάφους μας
φέρνουν ἀδιάφορα...

Ἀναστασία Τσαμπαρλῆ
Τάξις ΣΤ'

Ἐκπαιδευτήρια Τρικόλα Περιστερίου

Ἄνοξείδωτες μνήμες
ἀγαπημένα ἀνδρεῖκελα
σκάλωσαν βαθιὰ
τῇ μνήμῃ νὰ παιδεύουν
ἐκούσια
τίς ἐλεύθερες ὥρες
τοῦ προγράμματος.
Οἱ δύο τους
πολεμοῦνε σιωπηλὰ
κι ἐμεῖς νηφάλια
περιμένουμε
διαβάζοντας
Ἀρχαία Ἱστορία...

Βασιλικὴ Μαρτίνου
Τάξις ΣΤ'
Ἐκπαιδευτήρια Τρικόλα Περιστέρι

Θές νά 'σαι γνήσιος
δὲν μπορείς
ἔτσι τὸ θέλουν οἱ ἄλλοι.
Ψεύτικος νά 'σαι
δὲν μπορείς
ἔτσι ἐσὺ δὲ θέλεις.
Καὶ ἀπομένεις μοναχὸς
πάντα νὰ συλλογίσαι.

Εὐαγγελία Ραυτοπούλου
Τάξις ΣΤ'
Ἐκπαιδευτήρια Τρικόλα Περιστέρι

ΕΙΜΑΙ ΦΛΟΓΑ

Είμαι φλόγα.
Δέν ξέρω από ποῦ ἔρχομαι.
Ταξιδεύω στὰ πετρελαιωμένα θεμέλια τῆς γῆς
καὶ στὶς ζωὲς τῶν ἀστεριῶν.
Ἀγγίζω τὶς ψυχὲς
ποὺ ἀνάπτουν σάν κεράκια.
Σκοντάφτω στὰ βιβλία.
Τὰ καίω...
Μένουν οἱ γνώσεις.
Κρατῶ στὴν κόκκινη ἀγκαλιά μου
καπνοὺς συγνεφιασμένους.
Μερικοὶ σπιθοβολοῦν ἀκόμα.
Κάνω στάχτη κάθε ἐνάντια σκέψη
ποὺ ἔλαμψε γιὰ μιὰ στιγμή
μπρὸς στ' ἀκαθόριστο.
Θέλω νὰ σβήσω....
Δέν μπορῶ.
Πάντα θά καίω.

Νικόλαος Κουτέλης
Τάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Καισαριανῆς

ΑΠΕΙΡΟ

Θά γυρίσω στὸ ἄπειρο
χωρὶς νὰ φοβηθῶ
τὶς μακρινὲς ἀποστάσεις.
Κι ὅταν μὲ πιάση ἀπελπισία
θὰ πῶ :
— Ἄπειρο, τὸ τέλος σου
μὲ τί συνορεύει;

ΑΔΥΝΑΜΙΑ

Χωράει πολλὰ τὸ μυαλό μου.
Μὰ ὅταν ἀκοῦη γιὰ θάνατο
σφαλίζει ὅλα του τὰ παραθύρια.
Δὲν καταλαβαίνω πῶς
θὰ πάσουν τὰ δάχτυλά μου
νὰ κινοῦνται τόσο εὐστοχα...

Η ΜΗΧΑΝΗ

Δὲν ξέρω ἂν πρέπει
νὰ περιμένω τὴν καταστροφή
τῆς μηχανῆς
κι ἂν θά 'χα τὴ δύναμη
νὰ γελάσω μὲ τὴν ὑποδούλωση
τοῦ ἀνθρώπου.
Φοβᾶμαι μὴ μὲ σκοτώσουν
παλιοσιδερικὰ
προσμένοντας τὸ θάνατο
τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξῆς
ἀπὸ τὰ ἴδια τῆς δημιουργήματα.

Αἰκατερίνη Τσεμπερλίδου
Τάξις ΣΤ'

Ι ΣΤ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΟΙ ΡΑΓΑΔΕΣ

Ἡ ἴδια πάλι ζεστασιά... .

ἴδια τὰ πρόσωπα... .

ἴδιο τὸ σπίτι... .

Μόνο αὐτὲς οἱ ραγάδες στοὺς τοίχους!

Μικρές, ὑπουλες... κάθε τόσο ξεπροβάλλουν

μὲ τὸ μειδιάμα τοῦ σαρκασμοῦ τους... .

Πασπατεύοντας τὶς ἐνίωσα ἐχθρικές

νὰ μὲ πιέζουν. Κατόπι τὶς συνήθισα μὲ τὸν καιρό.

Κι ὕστερα πληθαῖναν, πληθαῖναν... .

γιομίσανε τοὺς τοίχους... .

Ἡ ἴδια ζεστασιά... .

ἴδια τὰ πρόσωπα... .

κι ἴδιο—μοιραῖα!—τὸ σπίτι.

Μόνο αὐτὲς οἱ ραγάδες στοὺς τοίχους!

Ἡ τυραννία τῆς «ἀλλαγῆς» μὲ κυριεύει.

Κι οἱ ραγάδες δὲ φεύγουν!

Βοήθεια! Δὲν εἶναι ἴδια ὅλα... .

Ἀντιγόνη Μώρου

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Καλλονῆς Λέσβου

Η ΜΙΚΡΗ ΜΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

Φτιάξαμε μιὰ μικρή ροζ πολιτεία
στήν άκρη ενός καθάριου ποταμού
μέσα σέ εϋφορες κοιλάδες
κι όλοπράσινα λιβάδια.
Τίποτα δέν ξεχάσαμε νά τής προσθέσουμε·
είχ' έκκλησιά, σκολειό, έργοστάσια.

Μόνον οί άνθρωποι τής έλειπαν·
ήτανε λίγοι και πάντοτε περαστικοί...

Ήλίας Γ. Κόκκινος

Τάξις ΣΤ'

Α' Γυμνάσιον Άρρένων Λαρίσης

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΔΕΝΤΡΟ

Πολύχρωμα στολίδια και χρυσόσκονη
στόλισαν φέτος τó χριστουγεννιάτικό μας δέντρο
και νάνοι κι άσημένα πέταλα
πού 'βαλε με περίσσια άγάπη ή μάνα μας επάνω.

Πόσο φτωχό όμως μοϋ φάνηκε!
Κι εκείνο τ' άστρο στήν κορφή
παράταιρα πώς έγερνε!...

Πάλιωσε τó χριστουγεννιάτικό μας δέντρο,
κι εκεί στή ρίζα του φωλιά στεριώσαν
άντι για φάντη χελιδόνια διαβατάρικα.

Ήλίας Γ. Κόκκινος

Τάξις ΣΤ'

Α' Γυμνάσιον Άρρένων Λαρίσης

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ

Καλοκαίρι 70— φθινόπωρο 71

VERCINGETORIX
ab altera fluminis parte
(D. B. G. VII, 34)

Ποτάμι φιδωτό, γεμάτο θύμησης,
κύλησε ανάμεσα στὸν κήπο μου
ὁ χειμώνας.

Δυὸ καλοκαίρια φλογισμένα πλάι του,
δυὸ καλοκαίρια, σὰ θηρία ἀναπαμένα,
ταράζουν τὰ νερά, βρυχιοῦνται, νείρονται,
πίνουνε, λούζονται καὶ ξεδιψᾶνε...

Μὲς στὴν καρδιά μου ἓνα ποτάμι φιδωτό
περνάει ἀστείρευτο, γεμάτο πόνο ἀσίγαστο,
γεμάτο λάμψεις ἀπὸ μάρμαρα καὶ λόγχες,
σὰν ποὺ ἀστράφτουν οἱ ματιὲς πάνω στ' ἀγάλματα,
σὰν ποὺ γυσιλίζει ὠχρὸ τοῦ Βρούτου τὸ μαχαίρι
μὲς στοὺς βαθιοὺς κι ἀργυροκάμωτους καθρέφτες.

Φωνή δὲν ἔχει τὸ νερό,
βουή καμμιά.

Μονάχα κάθε δειλινό, τὴν ὥρα
ὅπου φεγγάρια μ' ἥλιους σμίγουν κι ἀνταμώνουν,
δίπλα στὶς ὄχθες βλέπεις νὰ ῥχωνται, ντυμένοι
τ' ἀρχαῖα φορέματα
καὶ τὸ ρωμαϊκὸ χιτῶνα,
ὁ θεῖος Πλάτων κ. ὁ σκληρὸς Βερκινγκετόριξ...

Ἀνάμεσά τους τὸ ποτάμι, φιδωτό,
κυλάει τὴ θλίψη του,
μετράει τὴ σιωπὴ του.

Ὅμως αὐτοί, ἀμίλητοι, ὥσπου νὰ πέση ἡ νύχτα.
μαρμαρωμένοι στέκονται
καὶ βλέπονται στὰ μάτια....

Ἀντώνης Θ. Φωστιέρης
Τάξις ΣΤ'
Λεόντειον Λύκειον
Ἄνω Πατησίων

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΑΛΠΙΣΜΑ

τοῦ Καλλίνου

στ. 5 - 11

Μὰ πότε ἐσεῖς θὰ πάψετε νὰ ἀδρανῆτε τόσο
καὶ πότε θ' ἀποχτήσετε κι ἐσεῖς ψυχὴ γενναία;
Οὔτε ντροπὴ αἰσθάνεστε ἀπ' τοὺς πολλοὺς γειτόνους;
Ἀλήθεια, θὰ νομίζετε πὼς ἔχετε εἰρήνη,
μὰ ὁ πόλεμος πλησίασε, ὅλη τὴ γῆ κατέχει,
ἔστω καὶ γιὰ στερνὴ φορὰ ὡς ἀκοντίση κάποιος.
Πάντα εἶναι τιμητικὸ ὁ ἄντρας νὰ πεθαίνει
σὰν πολεμᾷ τοὺς ἐχθροὺς γιὰ τέκνα, γιὰ πατρίδα,

ἀκόμη καὶ νὰ χάνεται γιὰ νόμιμη γυναῖκα.
Ἐπὶ τῆς μοίρας διαταγὴ ὁ θάνατος θὰ ἔρθῃ.
Ἐμπρὸς, λοιπόν, πηγαίνετε μὲ ὑψωμένο δόρυ
καὶ τὴν καρδιά σας σφίξτε τὴν κάτω ἀπὸ τὴν ἀσπίδα,
κι ἀπὸ τὴν πρώτη τῇ στιγμῇ τρέξτε μπροστὰ στὴ μάχη.

Εὐδοκία Κώτση
Τάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Θεσπρωτικοῦ

ΣΤΕΝΑΓΜΟΙ ΓΗΡΑΤΟΣ

τοῦ Ἀνακρέοντος

Τὰ νιάτα τὰ χαρούμενα, τὰ νιάτα τὰ καλὰ,
σηκώσανε τὴν ἄγκυρα, καὶ φύγαν μακριά.
Ἀφήσανε ὅμως σ' ἐμᾶς, τοὺς δύστυχους γερόντους,
χιόνια πολλὰ γιὰ συντροφιά πάνω στὴν κεφαλὴ μας.
Καὶ τώρα εἶναι σίγουρο πὼς θὰ χαθῇ ἡ ψυχὴ μας
καὶ λίγο χρόνο ἔχουμε ἀπ' τὴ γλυκιὰ ζωὴ μας.
ὦ, σὲ φοβοῦμαι, Τάρταρε, γι' αὐτὸ ἀναστενάζω
εἶναι φριχτὰ καὶ φοβερά τοῦ Ἄδη σου τὰ βάθη.
γιατ' ὅποιον παίρνεις ἀγκαλιὰ δὲν τὸν ξανααφήνεις
νὰ ζῆσιν πάλι τῆς ζωῆς τὴν ὁμορφὴν τὴ νιότην.

Εὐδοκία Κώτση
Τάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Θεσπρωτικοῦ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΗΡΕΜΙΑ

τοῦ Ἀλκμᾶνος

Πίσω ἀπ' τὰ ὄρη τὰ ψηλὰ κοιμήθηκεν ὁ ἥλιος
καὶ φοβισμένη ἀπλώθηκεν ἡ ἀπαλὴ νυχτιά.
Κοιμήθηκαν οἱ πέρδικες κοντὰ στ' ἄσπρα λιθάρια
καὶ πρόβαλε δειλὰ δειλὰ τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,

κι ἀπὸ τὸ φῶς τὸ μαγικό, πού σκόρπισε τριγύρω,
 ξυπνήσαν καὶ πετάξανε τὰ ὄμορφα τ' ἀηδόνια
 καὶ σπάσανε τὴ σιωπὴ μὲ τὴ γλυκιὰ φωνή τους.
 Ἀπάνω στὶς ψηλὲς κορφές, στ' ἀπότομα τὰ βράχια,
 οἱ ἀετοὶ κοιμήθηκαν καὶ γύρω ἡσυχία.
 Μέσα στὰ χόρτα τὰ ψηλά, τὰ κοιμισμένα τ' ἄνθια·
 κοιμοῦνται καὶ τὰ ἔρπετά πάνω στὸ μαῦρο χῶμα.
 Μὲς στοὺς σκαμμένους τοὺς κορμούς τῶν γερασμένων δέντρων,
 πού χτίσανε οἱ μέλισσες τὰ κέρινα παλάτια,
 κοιμοῦνται, ξεκουράζονται μὲ ὄμορφα λουλούδια.
 Παντοῦ γαλήνη ἀπλώθηκε κι αἰτία τὸ σκοτάδι,
 καὶ στὰ βαθιά τὰ πέλαγα, πού ἔχουν νερά γαλάζια,
 τὰ κήτη ἐκοιμήθηκαν στὰ νεκροκρέβατά τους,
 καὶ ὁ μεγάλος πληθυσμὸς ἀπ' τὰ μικρὰ ψαράκια
 κοιμοῦνται κι ὄνειρεύονται στὸ ἀφρισμένο κῦμα.

Εὐδοκία Κώτση
 Τάξις ΣΤ'
 Γυμνάσιον Θεσπρωτικοῦ

Η ΑΡΕΤΗ

Σιμωνίδη τοῦ Κείου

Ἡ ἀρετὴ πιστεύουμε πῶς ζεῖ πάνω στὰ βράχια,
 πού ἔναι ψηλά καὶ δύσκολο νὰ τ' ἀνεβῇ ὁ καθένας.
 Ὁ τόπος πού θὰ βρίσκεται πάντα ἡ ἀρετὴ
 θὰ ἔναι ἀγνός, πολὺ ἀγνός, καὶ πρέπει νὰ τῆς μοιάζῃ.
 Ὅμως δὲν εἶναι ὁρατὴ ἀπὸ τὰ μάτια ὄλων,
 κι ἂν ὁ ἰδρώτας ἄφθονος δὲν τρέξῃ στὸ κορμί μας
 κι ἀνδρεία ἂν δὲ δείξουμε μονάχοι μας μεγάλη,
 ποτὲ δὲν πρόκειται ἐμεῖς τὴν ἀρετὴ νὰ ἰδοῦμε.

Εὐδοκία Κώτση
 Τάξις ΣΤ'
 Γυμνάσιον Θεσπρωτικοῦ

ΝΕΟΤΗΣ

τοῦ Μίμνερμου

Μὲ τ' ἄνθη τῆς Ἀνοιξέως ὁμοιάζει ἡ νεότης,
ώραῖος, ἀλλὰ σύντομος πολὺ εἶν' ὁ ἀνθὸς τῆς.
Οἱ νέοι ὅμως γεύονται τὴν ὁμορφὴν ἐποχή,
ἀμέριμνοι, χαρούμενοι καὶ μὲ ἀγνὴ ψυχὴ,
χωρὶς ποτὲ νὰ νιώσουνε τί ἡ μοῖρα ἔχει γράψει
καὶ πὼς ἡ νιότη κι ἡ ὁμορφιὰ μέλλει ποτὲ νὰ πάσῃ.
Τὰ χρόνια ὅμως τὰ ὁμορφα δὲν εἶν' παντοτινά,
πέφτουν τὰ φύλλα τῶν δεντρῶν, ἀσπρίζουν τὰ μαλλιά,
ὥσάν τὰ γρήγορα πουλιὰ πετοῦν μακριά, περνᾶνε,
τὰ ἄνθη τῆς νεότητος μαραίνονται καὶ πᾶνε.
Τότε ἡ ὁμορφὴ ἡ ζωὴ ἀλλάζει τὴ μορφὴ τῆς,
τὸ χαμογέλιο τὸ γλυκό, ποὺ εἶχε μέχρι χτές,
σβητέται καὶ σέρνει πίσω τῆς χιλιάδες συμφορές.
Κάλλιο 'ναι τότε ὁ ἄνθρωπος ἀμέσως νὰ χαθῇ,
γιὰ νὰ μὴ δῇ τὴ δυστυχίαν στὸ τέλος, σὰ φθαρῇ,
τὸ σπίτι του νὰ δυστυχῇ, τὰ τέκνα νὰ πεινᾶνε,
ν' ἀπλώνουνε τὰ χέρια τους, βοήθεια νὰ ζητᾶνε,
ἢ νὰ πεθαίνῃ ὁ ἄμοιρος, χωρὶς νὰ 'χῃ ἀποχτήσῃ
παιδιά, ποὺ κάθε ἄνθρωπος θὰ ἔχῃ ἐπιθυμήσει,
νὰ βλέπῃ ἀρρώστια ἀγιάτρευτὴ νὰ τρώῃ τὴν ψυχὴ του.

Παρασκευὴ Σιώρου

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Θεσπρωτικοῦ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΤΑΥΡΟΙΣ

τοῦ Εὐριπίδη

Α' Στάσιμο

Στροφή α'

Ὡ σκοτεινά, μὰ σκοτεινά ρεύματα τῆς θαλάσσης,
ποῦ ἀπ' τὸ Ἄργος τὴν Ἰὼ πετώντας ἡ μανία
πάνω ἀπὸ τὰ κύματα τὴν πέρασε, ἀφοῦ πῆρε
γιά τὴν Εὐρώπη ἀντάλλαγμα τῇ χώρᾳ τῆς Ἀσίας.
Ποιοὶ τάχα ἐγκατέλειψαν τὸν πράσινον Εὐρώτα
μὲ τὰ νερά του τ' ἄφθονα καὶ τὰ πυκνὰ καλάμια,
ἢ τὰ νερά ἀφήσανε τὰ ἱερὰ τῆς Δίρκης
κι ἤρθανε τόσο μακριά, στὴ βάρβαρη αὐτὴ χώρα,
ποῦ γιὰ τὴν κόρη τοῦ Διὸς τὸ αἷμα ἀνθρώπων βρέχει
καὶ τοὺς βωμοὺς καὶ τοὺς ναοὺς, ποῦ στύλους ἔχουν γύρω;

Ἀντιστροφή α'

Μήπως τῇ θάλασσᾳ ἄραγε μὲ τὰ κουπιά νὰ πλεῦσαν
τὰ ἐλάτινα, ὅπου χτυποῦν στὰ δυὸ πλευρὰ τὸ πλοῖο,
καὶ μὲ ἀνέμους δυνατοὺς, ποῦ κάνουνε τὰ σκάφη
νὰ προχωροῦν μὲ τὰ λινὰ πανιά τους φουσκωμένα,
θαλασσοπόρους φέρνοντας, ποῦ ψάχνουνε γιὰ πλοῦτη;
Καὶ πράγματι εἶν' ἀγαπητὴ ἡ ἐλπίδα στοὺς ἀνθρώπους,
ποῦ οἱ φτωχοὶ κι οἱ δύστυχοι θνητοὶ δὲν τῇ χορταίνουν,
καὶ προσπαθοῦνε ν' ἀποχτοῦν τὸν πλοῦτο μ' ἕναν πόθο,
ἀφοῦ περνοῦν τὰ κύματα καὶ σὲ βαρβάρους φτάνουν.
Μ' ἄλλοι τὸν πλοῦτο προτιμοῦν πολὺ καὶ ἄλλοι λίγο.

Στροφή β'

Οί νέοι πῶς νά πέρασαν τῖς Συμπληγάδες πέτρες
καί τῖς ἀκτὲς τῶν Φινειδῶν, πού 'ναι τρικυμισμένες,
πλέοντας στὴν ἀκτὴ κοντά, ἀπάνω ἀπὸ τὸ κύμα,
τῆς Ἀμφιτρίτης, πού ἐκεῖ πιασμένες ἀπ' τὸ χέρι,
σὲ κύκλους κάνουνε χορὸ οἱ κόρες τοῦ Νηρέα;
Ἦ μὲ ἀνέμους δυνατοὺς, πού τὰ πανιά φουσκώνουν
καὶ τὰ πηδάλια κάνουνε νὰ τρίζουμε στὴν πρύμνη,
αὐτοὶ πού κατευθύνουνε τὸ πλοῖο μὲ ἀγέρα
νότιον ἢ μὲ τὴν πνοὴ τοῦ δυνατοῦ Ζεφύρου,
ἐπέρασαν ἀπ' τὸ νησί, πού ἀπ' τὰ πουλιὰ εἶν' ἄσπρο,
ἐκεῖ ὅπου εὐρίσκεται τὸ στάδιο τ' Ἀχιλλέα;

Ἀντιστροφή β'

Οἱ εὐχὲς δὲν ἐκπληρώνονταν τῆς δέσποινας μακάρι
κι ἐδῶ νὰ ἐμφανίζονταν στὴν τύχη ἡ Ἑλένη,
ὅταν θὰ ἐγκατέλειπε τὴν πόλη τῆς Τρωάδας,
γιὰ νὰ πεθάνη, ἀφοῦ δεχτῇ τριγύρω στὸ κεφάλι
τὸ στέφανο τοῦ φονικοῦ νεροῦ, πού 'ναι ἁγιασμένο,
γιὰ νὰ τὴν ἀντεκδικηθῶ γι' αὐτὸ πού μοῦ 'χει κάνει.
Εἶδηση πού νὰ ἦτανε καλὴ θὰ τὴ δεχόμουν,
ἐὰν κανεὶς ἐρχότανε μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα
καὶ μὲ ἀπελευθέρωνε ἀπὸ τὰ βάσανά μου.
Μακάρι καὶ στὸ ὄνειρο ἀκόμη νὰ βρισκόμουν
στὸ πατρικὸ τὸ σπίτι μου καὶ στὴ δική μου πόλη,
πρᾶγμα πού εἶν' εὐχάριστο καὶ προσιτὸ σὲ ὅλους.

Θεόδωρος Πετράκης
Τάξις Ε'
Γυμνάσιον Ἀρεοπόλεως

ΒΙΡΓΙΛΙΟΥ ΑΙΝΕΙΑΔΑ

Βιβλίο Ι, στ. 1-11 και 81-123

Καὶ τώρα ἐγώ, θεά, θά τραγουδήσω
τὸν πρῶτον ἄντρα πού 'φυγε ἀπ' τὰ τειχιά τῆς Τροίας
διωγμένος ἀπὸ τοὺς θεοὺς, στὴν Ἰταλία ἦρθε,
στὰ ἀκρογιάλια τὰ ὄμορφα, ἀφοῦ περιπλανήθη
σὲ ξέρα καὶ σὲ θάλασσα, τὶ οἱ θεοὶ τὸν δίδωκαν,
πολλὰ ἀφοῦ ἐτράβηξε σὲ πόλεμο καὶ μάχη.
Καὶ πιὸ πολὺ ἀπ' τοὺς θεοὺς ἡ ἄσπλαχνη ἡ Ἥρα
ἐμίσησε πάρα πολὺ τὸν ἄντρα τὸ γενναῖο,
αὐτὸν πού πάντα εὐσεβῆς ὑπῆρξε πρὸς τὸ θεῖον.
Δύσκολο εἶναι νὰ σκεφτῶ πῶς στίς ψυχὲς τῶν θεῶν
τόση κακία κατοικεῖ πρὸς εὐσεβεῖς ἀνθρώπους.

.....
Κι ἀφοῦ ὁ Αἴολος χτυπᾷ μὲ τὸ σκληρὸ του δόρυ
τὸ ὄρος τὸ πανύψηλο βαθιά μὲς στὰ πλευρά του,
πετάχτηκαν οἱ ἄνεμοι, τῇ γῇ στριφογυρίζουν
καὶ πέφτουνε στὴ θάλασσα, τὰ πάντα ἀναστατώνουν
καὶ κύματα θεόρατα εὐθὺς αὐτοὶ σηκώνουν.
"Ὅλοι οἱ ἄνεμοι μαζί, ὁ Εὖρος καὶ ὁ Νότος
κι ὁ Λίβας τόσο φοβερός, πού τρέμουνε οἱ ναῦτες.
Μαυρίζει ὁ θόλος τ' οὐρανοῦ καὶ χάνεται ἡ μέρα,
οἱ ἄντρες κρᾶζουν δυνατά, τὶ ὁ φόβος τοὺς παγώνει.
Κόβονται, τρίζουν τὰ σκοινιά, κι οἱ ἀστραπὲς πού λάμπουν,
φωτιὰ καὶ θάλασσα μαζί τοὺς ναῦτες φοβερίζουν
καὶ μαῦρα Τάρταρα σ' αὐτοὺς εὐθὺς ἐμπρὸς ἀνοίγουν.
'Ο Αἰνείας ἀναστέναξε καὶ σήκωσε τὰ χέρια
ψηλὰ στ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ καὶ τοὺς θεοὺς φωνάζει:
«Νά 'τανε νὰ χανόμουνα κι ἐγὼ στὰ δοξασμένα
τῆς χώρας μου τὰ χώματα, ὅπου πολλοὶ ἄντρεῖοι
νεκροὶ κεῖ πέρα κείτονται, παρέα μὲ τὸν Ἔκτορα
καὶ μὲ τὸ Σαρπηδόνα καὶ τόσοις ἄλλους φίλους μου,
πού φονικὸ ἐσκότωσε τὸ χέρι τῶν Ἀργείων».
Κι αὐτὰ ἐνῶ ἐφώναζε, ἦρθε ὁ Βοριάς ὁ κρύος

καὶ μαῦρα κύματα κινᾷ, ψηλὰ μέχρι τ' ἀστέρια.
Τρίζουν καὶ σπάζουν τὰ κουπιά καὶ τὸ νερὸ τὸ κρύο
τοὺς ναυτες τοὺς κακόμοιρους εὐθὺς τοὺς καταπίνει.
Τρία καράβια τὰ πετᾷ πᾶ' στοὺς κρυμμένους βράχους,
τὶς πέτρες ὅπου βρίσκονται στὴ μέση τοῦ πελάγου,
κι ἄλλα τὰ ρίχνει στὴ στεριά καὶ τὰ σκεπάζει μ' ἄμμο.
Τὸ πλοῖο ποὺ κουβάλαγε τὸ σύντροφο Ὀρόντη
τὸ μαῦρο πέλαγο μ' ὀρμὴ εὐθὺς τὸ καταπίνει,
ἀφοῦ τὸ στριφογύρισε καὶ τίναξε τὸν ἄντρα,
ὅπου τὸ ἐκυβέρνηγε. Ἐδῶθε κεῖθε κολυμποῦν
ὅσοι ἑκατορθῶσαν ἀπὸ τὴν τέτοια συμφορὰ
μόνοι νὰ ἐπιζήσουν, ἀπ' τὴ μεγάλη τρικυμὰ,
ποὺ διάλυσε τὰ πλοῖα καὶ τὰ νερά τὰ ἔκανε
εὐθὺς νὰ τὰ βυθίσουν μαζὶ μὲ ἄντρες δυνατοὺς
μὲ πλούτη καὶ μὲ ὅπλα.

Μαρία Οἰκονομοπούλου
Τάξις ΣΤ'
Ε' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ 21 ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΑ ΔΕΙΝΟΠΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀλωση συμφορὰς καὶ δεινοπαθήματα ἐνέσκηψαν στὸ ὑπόδουλο Γένος. Οἱ Τοῦρκοι ἄφησαν ὅλη τὴν πρωτόγονη ἀγριότητά τους νὰ ξεσπάσῃ πάνω στὸν ἀνυπεράσπιστο ἐλληνικὸ λαό.

Τὴν ἀρχὴ τὴν ἔκανε ὁ ἴδιος ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητῆς, ποὺ ἐξόντωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν βυζαντινῶν ἀρχόντων κι ἄφησε τοὺς Ἕλληνες χωρὶς ἡγεσία, γιὰ ν' ἀποφύγῃ μελλοντικὲς περιπλοκές. Ἀλλὰ δὲν ἦταν μονάχα ἡ τάξη τῶν ἀρχόντων ποὺ ἔπεσε θύμα τῆς θηριωδίας τῶν κατακτητῶν. Ὀλόκληρος ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἔζησε τέσσερες ἀτέλειωτους αἰῶνες κάτω ἀπὸ κοφτερὸ σπαθί, σὲ μιὰ φοβερὴ κόλαση.

Τὰ βαρύτερα δεινά, ποὺ ἐπληξαν τὴν κατακτημένη Ἑλλάδα, ἦταν τὰ ἑξῆς:

Ἡ ἀρπαγὴ τῶν περιουσιῶν: Οἱ Τοῦρκοι ἄρπαξαν τὴν εὐφορώτερη γῆ, ποὺ ἀνῆκε πρὶν σὲ Ἕλληνες γαιοκτῆμονες, καθὼς καὶ τὰ δημόσια κτήματα καὶ τὰ μοίρασαν μεταξύ τους ἢ τὰ παραχώρησαν στὰ τζαμιά τους σὰ βακούφια. Στοὺς ραγιάδες ἄφησαν μόνον

δρηνά και ἄγονα ἐδάφη, ἀλλὰ και σ' αὐτὰ δὲν τοὺς ἄφηναν ἥσυχους. Μὲ τίς συχνὲς δημεύσεις και τοὺς βαρύτατους φόρους τοὺς εἶχαν καταδικασμένους σὲ μόνιμη ἀθλιότητα και πείνα. Ἐπὶ πλέον τοὺς ὑποχρέωναν νὰ δίνουν τὸ ἓνα δέκατο τῆς παραγωγῆς τους.

Τὸ χαράτσι: Ὁ κεφαλικὸς φόρος ἢ χαράτσι, ὅπως λεγόταν, ἦταν βαρύτατος και ταπεινωτικὸς φόρος, ποὺ πλήρωναν οἱ χριστιανοί, γιὰ νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς.

Στοὺς τακτικοὺς φόρους πρέπει νὰ προστεθοῦν και πολλὲς ἄλλες ἐπιβαρύνσεις, ὅπως τὰ δοσίματα στὴν ἐκκλησία, ἡ ἀναγκαστικὴ δωροδοκία τῶν Τούρκων ἀξιωματῶν και οἱ ἀπάνθρωπες ἀγαραεῖες. Ὅλα αὐτὰ ὀδήγησαν τὸν ὑπόδουλο ἐλληνισμό στὸ ἔσχατο σημεῖο τῆς οἰκονομικῆς ἐξαθλιώσεως. Ὁ πληθυσμὸς ἄρχισε νὰ ἐλαττώνεται ἐπικίνδυνα. Ὅσοι μποροῦσαν ἔφευγαν στὰ ξένα, γιὰ νὰ γλιτώσουν τὴ φοβερὴ τυραννία.

Τὸ παιδομάζωμα: Ἡ οἰκονομικὴ καταπίεση δὲν ἦταν τὸ σκληρότερο μέτρο, ποὺ ἐφάρμοζαν οἱ Τῦρκοι σὲ βάρος τῶν Ἑλλήνων. Τοὺς ἐπέβαλλαν ἀκόμη και ἄλλον, βαρύτερο φόρο: τὸ ἀπάνθρωπο παιδομάζωμα. Τῦρκοι ἀξιωματικοὶ πῆγαιναν ξαφνικά σὲ πόλεις και χωριά και στρατολογοῦσαν ἐλληνόπουλα. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὠραιότερα και ὑγιέστερα τὰ ὀδηγοῦσαν σὲ ἰδιαίτερους στρατῶνες, ὅπου μάθαιναν τὴν τουρκικὴ γλῶσσα και γυμνάζονταν σὰ στρατιῶτες. Ἦταν μικρὰ στὴν ἡλικία, 6 ἕως 14 ἐτῶν παιδιά, ποὺ λησμονοῦσαν εὐκολα γονεῖς και γλῶσσα, θρησκεία και πατρίδα. Ἦταν οἱ ὀνομαζόμενοι «γενίτσαροι». Αὐτοὶ θεωροῦσαν οἰκογένεια τὸ τάγμα, πατέρα τὸ Σουλτάνο και σκοπὸ τῆς ζωῆς τους τὸν πόλεμο κατὰ τῶν ἀπίστων. Χιλιάδες ἐλληνόπουλα ἔγιναν μουσουλμάνοι, ἄσπονδοι ἐχθροὶ τῆς θρησκείας και τοῦ Γένους μας.

Τὸ κλεισιμὸ τῶν σχολείων: Οἱ Τῦρκοι καταδίκασαν τὸν ἐλληνικὸ λαὸ σὲ ὀλοκληρωτικὴν ἀμάθεια. Βάρβαροι και ἀμόρφωτοι οἱ ἴδιοι, περιφρονοῦσαν βαθύτατα τὰ γράμματα και ὑποπτεύονταν τοὺς μορφωμένους. Γι' αὐτὸ δὲν ἐπέτρεπαν τὴ λειτουργία σχολείων οὔτε ἄφηναν ἐλεύθερη τὴν κυκλοφορία βιβλίων.

Ὁ περιορισμὸς τῆς θρησκείας: Οὔτε τὴ θρησκεία τῶν ὑποδούλων σεβάστηκαν οἱ Τῦρκοι. Τοὺς καλύτερους ναοὺς τοὺς

μετέτρεψαν σὲ τζαμιά. Στοὺς χριστιανοὺς ἄφησαν τοὺς πιὸ ἀσήμαντους κι ἀπόμερους καὶ βούβαναν τὶς καμπάνες. Ἀκόμη καὶ ἐξισλαμισμὸ τῶν χριστιανῶν ἐπιχειροῦσαν πότε μὲ τὴ βία πότε μὲ τὴν ἐξαγορά. Ὁ Σουλτάνος Σελὴμ ὁ Α΄ μάλιστα εἶχε ἀποφασίσει νὰ μεταβάλῃ ὅλες τὶς ἐκκλησίες σὲ τζαμιά, νὰ ἐξισλαμίσει ὅλους τοὺς χριστιανοὺς καὶ νὰ σκοτώσῃ ἐκείνους ποὺ δὲ θὰ ἤθελαν νὰ ὑπακούουν.

Ἡ προσβολὴ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως: Ἐπὶ πλέον οἱ Τοῦρκοι ὑπέβαλλαν τοὺς Ἕλληνες σ' ἓνα σωρὸ ἠθικὸς ἐξευτελισμοὺς. Δὲν τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ ντύνωνται μὲ πολυτέλεια. Ὅταν συναντοῦσαν Τοῦρκο στὸ δρόμο, ἔπρεπε νὰ χαιρετήσουν ταπεινὰ λέγοντας «Πολλὰ τὰ ἔτη σου, ἀφέντη μου». Ἄν ἦταν ἔφιπποι, ἔπρεπε ἀμέσως νὰ ξεπεζέψουν καὶ νὰ τὸν προσκυνήσουν. Ἀρπάζαν τὶς γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια τῶν Ἑλλήνων καὶ τὶς ἐκλείναν στὰ χαρέμια τους.

Μὲ λίγα λόγια οἱ Ἕλληνες στὰ χρόνια τῆς δουλείας δὲν εἶχαν κανένα ἀπὸ τὰ βασικὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ, ἡ περιουσία, τὰ πάντα ἦταν στὴ διάθεση τοῦ τελευταίου Τοῦρκου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἐπιδίωκαν οἱ Τοῦρκοι νὰ ἀφανίσουν τὸ ἐλληνικὸ γένος, νὰ τὸ κάνουν νὰ ὑποταχτῇ ὀριστικὰ στὴ σκληρὴ του μοῖρα, ὥστε νὰ μὴν ἐπιχειρήσῃ ποτὲ νὰ ἀποτινάξῃ τὸ βαρὺ ζυγὸ τῆς σκλαβιάς. Καὶ πράγματι, τοὺς πρώτους αἰῶνες ἐπέτυχαν νὰ βυθίσουν τὸν ἐλληνικὸ λαὸ στὴν κόλαση τῆς πενίας καὶ στὸ σκοτάδι τῆς ἀμάθειας. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν κατάφεραν νὰ πραγματοποιήσουν τὴ βασικὴ τους ἐπιδίωξη, δηλαδὴ νὰ τὸν λυγίσουν ψυχικά. Ἀπεναντίας ἔκαναν τοὺς βασανισμένους ραγιάδες νὰ τοὺς μισήσουν θανάσιμα καὶ δυνάμωσαν τὴν ἀποφασιστικότητά τους νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν κατακτητὴ.

Μέσα στὰ κατάβatha τῆς ψυχῆς τοῦ καταφρονεμένου ραγιά ἔμεινε ὀλοζώντανη ἡ μνήμη τοῦ προγονικοῦ μεγαλείου κι ἄσβεστη ἡ ἐλπίδα. Ἡ σκληρὴ δοκιμασία τῆς σκλαβιάς σὰ διεγερτικὸ ξύπνησε τὴν ἐθνικὴ συνείδηση τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς συσπείρωσε γύρω ἀπὸ τὸ κοινὸ ὄραμα τῆς λευτεριᾶς. Μὲ ἀξιοθαύμαστη καρτερία ὑπέμειναν τὰ δεινὰ καὶ μὲ ἀλύγιστὴ ἐπιμονὴ παρασκεύαζαν τὶς δυνάμεις τους γιὰ τὸν κρίσιμον ἀγῶνα. Ἐκμεταλλεῦθηκαν μὲ τέχνη τὰ προνόμια, ποὺ τοὺς παραχώρησε ἀργότερα ὁ κατακτητὴς, ὀργανώθηκαν πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ, κυριάρχησαν στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, μιὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι ἦταν ἀνίκανοι γιὰ κάθε

οικονομική δραστηριότητα, υποχρέωσαν τους άξεστους δυνάστες τους νά τους χρησιμοποιήσουν στην υπηρεσία τους. Προπάντων δέν παράτησαν ποτέ τόν ένοπλον άγώνα. Με την πρώτη ευκαιρία άρπαζαν τά όπλα, έφευγαν κλέφτες στά βουνά κι από κεί χτυπούσαν αδιάκοπα τούς τυράννους.

Βασιλική Μακρή
Τάξις Γ'
Γυμνάσιον Άνω Καλεντίνης

ΚΛΕΦΤΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΑΤΟΛΟΙ

1821-1971. Έκατόν πενήντα χρόνια μās χωρίζουν από τó 1821, πού φούντωσε ή Έπανάσταση σέ κάθε γωνιά της χώρας τών «ραγιάδων» ύστερα από τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς.

Ή άπερίγραπτη τραγωδία της τουρκοκρατίας είχε ένα σοβαρό αντίστάθμισμα για τούς Έλληνες. Την εποχή αυτή τó έθνος ένώθηκε κι από τó πλήθος τών κρατιδίων, δεσποτάτων και ήγεμονιών, πού είχαν δημιουργηθή τά τελευταία βυζαντινά χρόνια, προβάλλει τώρα συμπαγής και ένιαίος όλόκληρος ó Έλληνισμός. Ή δεσποτική πίεση και ή κοινή μοίρα ένωσε τó λαό μας. Οί Έλληνες ξαναβρίσκουν τόν έαυτό τους, ή έθνική συνείδηση ξυπνάει κάτω από τó σκληρό μαστίγιο τού κατακτητή και έρχεται σά φυσικό επακόλουθο ή έθνική αντίδραση.

Ή ίδια ή τουρκική διοίκηση ανάγκασε τούς Έλληνες νά αντιδράσουν. Τó παιδομάζωμα, οί συνεχείς καταπιέσεις, οί άδικίες στην εφαρμογή τών νόμων είναι λίγες μόνον από τίς δοκιμασίες, στίς ό-

ποτες υποβάλλονταν οί Έλληνες. Έτσι οί πιό περήφανοι κι οί πιό τολμηροί πήραν ένα όπλο καί τράβηξαν γιά τά βουνά κι από κεί έστηναν πόλεμο, πού διαρκούσε όσο καί ή ζωή τους. Αυτή ή εμφάνιση τών ενόπλων Έλλήνων πάνω στά βουνά μετά την Άλωση είναι ή πρώτη διαμαρτυρία· διαμαρτυρία αποφασιστική, πού προέρχεται από έναν όλόκληρο, πολιτισμένο λαό καί στρέφεται έναντίον τής αυθαιρεσίας τού κάτακτητη. Τους άνδρες αυτούς οί Τούρκοι τούς όνόμασαν «κλέφτες», γιά νά τούς δυσφημήσουν. 'Ο Κολοκοτρώνης τó λέει μέ μιá από τίς ωραιότερες φράσεις του: Τó «κλέφτες» βγήκε από τήν έξουσία». 'Ο άγώνας τους υπήρξε τόσο αποφασιστικός, ώστε μιá ύβριστική λέξη κατέληξε νά σημαίνει τόν ήρωα.

Σιγά σιγά σχηματίστηκαν καί οργανώθηκαν σώματα όλόκληρα. Δημιουργήθηκαν τάξεις κλεφτών, πρώτοι, δεύτεροι καί τρίτοι άρχηγοί, όλόκληρη ύπηρεσία. Ήταν ή μόνιμη επανάσταση πάνω στά βουνά. Ήταν ό άνυπότακτος στρατός τού δουλωμένου έθνους μέσα στο ίδιο τó τουρκικό κράτος.

Οί κλέφτες μέ τόν καιρό πληθαίνουν. 'Ο Όλυμπος, τó Πήλιο, ή Πίνδος, τά Άγραφα καί οί κορφές τών βουνών τής Ρούμελης γίνονται οί φωλιές καί τά όρμητήριά τους. Καί δέν άρκοϋνται μόνο στη δική τους έλευθερία, είναι οί υπερασπιστές τών χωριών καί τών πόλεων. Τά τυραννικά μέτρα τών πασάδων, οί άδικίες καί οί πράξεις βίας έναντίον τών φτωχών ραγιάδων τούς έξοργίζουν. Τότε κινούνται τιμωροί κατá τής όθωμανικής αυτοκρατορίας καί έμπνέουν άπερίγραπτο τρόπο στους Τούρκους Όλόκληρες έπαρχίες βρίσκονται στην έξουσία τών κλεφτών καί μεγάλα σώματα τουρκικού στρατού δέν κατορθώνουν νά τούς καταβάλουν.

Τó πρᾶγμα γίνεται σοβαρό. Καί γιά νά σώσουν τήν κατάσταση οί Τούρκοι, λαμβάνουν τó έξής μέτρο: επί Σουλεϊμάν τού Μεγαλοπρεπός συνθηκολογούν μέ τούς κυριώτερους καπεταναίους τών κλεφτών. 'Επί ένετοκρατίας ή ένετική κυβέρνηση είχε στην ύπηρεσία της πολλούς Έλληνες, πού αποτελούσαν ιδιαίτερα σώματα. Τους Έλληνες αυτούς τούς όνόμαζαν «άρματορες». 'Η Πύλη χρησιμοποιεί τώρα ένα μέρος τών κλεφτών, γιά νά προστατέψη τίς έπαρχίες από τίς επιδρομές τών άλλων κλεφτών, κι αυτούς τούς όνόμασε «αρματολούς» κατá μίμηση τού ένετικού όρου. Έτσι από τόν 'Αξιό ως τόν 'Ισθμό δημιουργούνται «αρματολίκια», δηλαδή περιοχές όπου εκτείνεται

ή δικαιοδοσία των άρματολών. Έχουν άρχηγό τον «καπετάνιο» και οί άντρες λέγονται «παλικάρια».

Η δημιουργία των άρματολών είναι ή πρώτη μεγάλη επιτυχία της πολεμικής δυνάμεως του Έθνους. Πολεμιστές που προέρχονται από τὰ σώματα των κλεφτών γίνονται φύλακες του τουρκικού κράτους και τὸ Έθνος μ' αυτό τον τρόπο αποκτᾷ υπερασπιστές, ἐπειδὴ οί άρματολοί βρίσκονται σὲ συνεχή ἐπαφή με τοὺς δημογέροντες και τὸν ἑλληνικό πληθυσμό. Είναι βοηθοί και προστάτες των ὁμοεθνῶν τους και κατορθώνουν νὰ περιορίσουν τὶς τουρκικὲς αὐθαιρεσίες. Δημιουργούνται γενεὲς άρματολῶν, οἰκογένειες στρατιωτικές, ἕνας κόσμος ὁλόκληρος ἀπὸ πολεμιστές.

Οί Τοῦρκοι δὲν ἔχουν ἐμπιστοσύνη στοὺς άρματολούς. Τοὺς ἀνέχονται, γιατί δὲν μποροῦν νὰ κάνουν διαφορετικά, τοὺς παύουν και πολλές φορές τοὺς καταδιώκουν. Οί κλέφτες είναι ή ζωντανή, ή ἐλεύθερη ψυχή της Ἑλλάδας και τέτοιοι παραμένουν κι ὅταν γίνουν άρματολοί.

Ὁ ἀγώνας των κλεφτῶν ἔχει τὸ χαρακτήρα της ἀνταπόδοσης. Κύριο γνώρισμά τους είναι τὸ ἔντονο μῖσος κατὰ των κατακτητῶν και ή συμπάθειά τους πρὸς τοὺς κατατρεγμένους. Ὁ κλέφτης γίνεται ἱνδαλμα. Διεργμενέει τὴ θέληση τοῦ λαοῦ νὰ μὴν ὑποταχτῇ στὴ βία των ἀλλοδόξων. Τὸ Βέρμιο, τὰ Πιέρια, τὰ Χάσια, ή Πίνδος είναι σὰ νὰ καλοῦν τοὺς νέους με τοὺς γκρεμούς τους, που φέρνουν ἴλιγγο, με τὶς σκοτεινὲς χαράδρες τους, με τὰ καταπράσινα δάση, με τ' ἀγρίμια τους. Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ἔνδοξο βουνὸ της ἀρχαιότητας, γίνεται τώρα τὸ «ἱερὸ βουνὸ των κλεφτῶν». Είναι ὁ παράδεισος, ὅπου ἀναλαμβάνουν ὕστερα ἀπὸ σκληρὴ πάλη, ὅπου γιastreύονται ἀπὸ μόνες τους οί πληγὲς και οί ἀνθρωποι ἀντρειώνονται.

Στενὸς δεσμός ὑπάρχει ἀνάμεσα στοὺς κλέφτες και στὸ φυσικὸ περίγυρό τους. Ένα βαθύ φυσιολατρικὸ αἶσθημα είναι ριζωμένο στὶς ψυχὲς τους. Πάνω στὰ βουνὰ ζοῦν μιὰ ταραγμένη κι ἐπικίνδυνη ζωή. Μέσα σ' αὐτοὺς ρομαντικούς κρυψῶνες τους, τὰ λημέρια, χαίρονται τὴν ἐλευθερία. «Οί κλέφτες, γράφει ὁ Κολοκοτρώνης, εἴμαστε ἐλεύθεροι, ἀλλὰ τί ζωὴ, τί ἀνθρωποι! Βασανισμένοι, ἀσήκωτοι, ἄγριοι εἰς τὲς σπηλιές, εἰς τὰ βουνά, εἰς τὰ χιόνια, σὰν τὰ θηρία, με τὰ ὅποια συζούσαμε». Ἡ ζωὴ τους κοντὰ στὴ φύση, πάνω στὰ βουνά με τὸ μυρωμένο ἀγέρα, με τὴ συντροφιά των ἀγριμῶν, εἶχε γι' αὐτοὺς ἕνα ἰδιαίτερο

θέλγητρο, τὸ θέλγητρο τοῦ ἀγνοῦ περιβάλλοντος. Ἡ ψυχὴ τους δένεται στενὰ μὲ τὴ φύση. Τὴν ἡμέρα τους τὴν περνοῦσαν ἀμέριμνοι, συνήθως στὰ λημέρια. Ἐκεῖ ἔτρωγαν ἀρνιά ψητά στὴ σούβλα καὶ διασκέδαζαν πίνοντας κρασί καὶ τραγουδώντας κλέφτικα τραγούδια. Ἐπαιρναν ὅμως πάντοτε προφυλακτικὰ μέτρα τοποθετώντας σὲ ἐπίκαιρα σημεῖα σκοποὺς καὶ «καραούλια». Τὴ νύχτα ἔκαναν τὶς μετακινήσεις καὶ τὶς καταδρομὲς τους ἢ κοιμοῦνταν στὸ ὑπαιθρο πάνω σὲ κλαδιὰ δέντρων σκεπασμένοι μὲ τὴ δασύμαλλη κάπα τους.

Οἱ κλέφτες διακρίνονταν ὄχι μόνο γιὰ τὸ θάρρος τους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ μεγάλη ἀντοχὴ τους στὴν ἀπνία, τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα. Στὶς σκληρὲς αὐτὲς δοκιμασίες τοὺς προετοίμαζε ἡ ἴδια ἡ ζωὴ. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀσκήσεις τους στὸ δίσκο, στὸ πῆδημα, στὸ τρέξιμο, αὐξάναν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς φυσικὲς δυνάμεις τους. Ἰδίως ἀσκοῦνταν στὴ σκοποβολή, στὸ νὰ περνοῦν ἀπὸ μακριὰ μὲ τὴ σφαῖρα ἓνα δαχτυλίδι ἢ νὰ σημαδεύουν τὴ νύχτα μὲ εὐστοχία πάνω στὴ λάμψη ἑνὸς ἐχθρικοῦ πυροβολισμοῦ, «νὰ δίνουν φωτιά στὴ φωτιά», ὅπως ἔλεγαν. Πιὸ ἐκπληκτικὴ ἀκόμη εἶναι ἡ ἀντοχὴ τους στὰ βασανιστήρια. Ὅταν συνέβαινε νὰ πέσουν στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν, τὸ θεωροῦσαν ζήτημα τιμῆς νὰ δαμάσουν τοὺς φριχτοὺς πόνους καὶ νὰ ὑπομείνουν τὴ δοκιμασία ἀτάραχοι. Δὲν ἔχουμε παράδειγμα κλέφτη ποὺ νὰ λιποψύχησε καὶ ν' ἀπαρνήθηκε τὴν πίστη του, γιὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τοὺς βασανισμοὺς καὶ τὸ θάνατο. Ἡ προοπτικὴ μιᾶς τέτοιας τύχης τοὺς ἔκανε νὰ εὐχωνται ὁ ἕνας στὸν ἄλλο «καλὸ μολύβι», δηλαδὴ ἀκαριαῖο θάνατο τὴν ὥρα τῆς μάχης.

Ἡ τακτικὴ τους ἦταν ἡ ἐξῆς: ἀπέφευγαν τοὺς ἐχθροὺς στὶς πεδιάδες καὶ τοὺς αἰφνιδίαζαν στὰ ὄρεινά, ὅπου ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ ἔχανε τὴν ἀποτελεσματικότητά της. Ἐδῶ ἡ ἔντονη ἀτομικὴ πρωτοβουλία καὶ ἡ ἀνεπτυγμένη ἱκανότητα προσαρμογῆς τῶν Ἑλλήνων δροῦν κατὰ τρόπο θαυματουργό. Οἱ ψυχικὲς τους ἰδιότητες τοὺς κάνουν σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ πολέμου ἀσύγκριτα ἐπιδέξιους. Ἡ τακτικὴ τους ἦταν ἡ τακτικὴ τῶν ἀτάκτων, τῶν παρτιζάνων ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα. Εἶναι μιὰ τακτικὴ, ποὺ οἱ ἴδιοι τὴν ὀργάνωσαν, μὲ κύριο στοιχεῖο τὴν ἐνέδρα, καὶ οἱ ἴδιοι τὴν ὀνόμασαν «κλεφτοπόλεμο». Πολεμοῦσαν σκορπισμένοι, ὄρθιοι ἢ γονατιστοί, πίσω ἀπὸ μετερίζια. Πολλὰς φορὲς ἔκαναν «γιουρούσια», δηλαδὴ ἀπελπισμένους ἐφόδους. Ἡ ἐνέδρα θεωρεῖται ἔργο ἐξαιρετικῆς ἀντοχῆς καὶ χρειάζεται γερὸ κορ-

μί, άτσαλένια νεύρα και άυτοκυριαρχία.

Έφαρμόζοντας οι κλέφτες την τακτική τους αυτή, δηλαδή οι λίγοι να πολεμούν τους πολλούς, κατόρθωσαν να παρενοχλούν και να καταπονοούν τις έχθρικές δυνάμεις. 'Ο κλεφτοπόλεμος είναι πού έσωσε την ύπόθεση του 21. Χάρις σ' αυτόν επέτυχε ό μεγάλος άγώνας, σ' αυτόν βασίζονται οι φάσεις του άνελέητου εκείνου πολέμου. Τους πυρήνες των μαχητικών δυνάμεων του έθνους μας τους άποτέλεσαν οι άρματολοι και οι κλέφτες. Αύτοι ύπήρξαν οι φυσικοί άρχηγοί του άγώνα, αύτοι ήταν «ή μαγιά της λευτεριάς», όπως παραστατικά λέει ό άγωνιστής του 21 Γιάννης Μακρυγιάννης, αύτοι έγιναν οι πρόμαχοι της έλευθερίας. Δέν άφησαν καμμιά εύκαιρία άνεκεμετάλλευτη, ήταν πάντα πρόθυμοι να προσφέρουν τις ύπηρεσίες τους.

Με τη στάση τους αυτή έμπνέουν γενναία αισθήματα και δείχνουν σ' όλους τó δρόμο της τιμής και του καθήκοντος. 'Αποτελούν ζωντανό παράδειγμα και προκαλούν τη μίμηση. Γι' αυτό δέν είναι παράξενο άν οι άνυπόταχτοι εκείνοι άντρες έλαμψαν μέσα στη φαντασία του τυραννισμένου έλληνικού λαού κι έγιναν τά ιδύλματά του. 'Ο λαός βλέπει σ' αυτούς τά παλικάρια, πού ένσρκώνουν τó αισθήματα της περηφάνειας, της δικαιοσύνης, της συμπάθειας προς τους άδύνατους, της άντιστάσεως στόν κατακτητή. Κι ό θαυμασμός του λαού έγινε τραγούδι ήρωικό, τραγούδι πού άγαπήθηκε και διαδόθηκε πλατιά σ' όλα τά στρώματα. Τά ξακουστά κλέφτικα τραγούδια με τόν άρρενωπό τους τόνο ίκανοποιούσαν την τραυματισμένη ψυχή του σκλάβου, σκόρπιζαν τόν ένθουσιασμό, μ' ένα λόγο μόρφωναν έλεύθερους άνθρώπους.

Μ' αυτά τά μέσα ή γή των προγόνων μας έγινε πάλι δική μας. Πάψαμε να είμαστε φτωχοί και χαιρόμαστε τά πλούτη της χώρας μας. Τά σχολεία άνοιξαν κι οι έκκλησιές δέν είναι πιά βουβές. Τέτοια πετυχαίνει ό έλληνικός λαός, πού γιγαντώνεται κάθε φορά πού πρέπει να πολεμήσει «για του Χριστού την πίστη την άγία, για της πατρίδος την έλευθερία». Τόσα πετυχαίνει ό έλληνικός λαός μόνο με την ψυχή του, την έλληνική ψυχή, πού, όταν χρειαστή, κάνει θαύματα.

Βαρσάμω Γεωργίου Καρακή
Τάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Σαππών Καβάλας

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἡ ἐποχὴ τῆς τουρκοκρατίας ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως θλιβεράν περίοδον τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας διὰ τέσσαρας κυρίως λόγους: πρῶτον διότι οἱ Ἕλληνες, λαὸς κατ'ἐξοχὴν λάτρης τῆς ἐλευθερίας, ὑπετάγησαν εἰς τὴν κατακτητικὴν ὁρμὴν τῶν Τούρκων, δεύτερον διότι ἀπὸ πνευματικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀπόψεως ἦσαν οὗτοι ἀνώτεροι τῶν κατακτητῶν, τρίτον διότι ἡ δουλεία αὐτῇ διήρκεσεν, ὥς γνωστόν, περὶ τοὺς τέσσαρας αἰῶνας καὶ τέλος διότι ἐκινδύνευσε σοβαρῶς νὰ κλονισθῇ τὸ ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐξισλαμισμοῦ.

Πρὸς διατήρησιν τοῦ φρονήματος τούτου εἰργάσθη μεθ' ὑπερμέτρου ζήλου καὶ αὐταπαρνήσεως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς τουρκικῆς κατοχῆς ἡ ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ Μωάμεθ ὁ Πορθητὴς θέλων νὰ ἐμποδίσῃ παρέμβασιν τῆς Δύσεως πρὸς ὄφελος τῶν Ἑλλήνων ἀνεβίβασεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν φανατικὸν ἀνθενωτικὸν Γεώργιον Σχολάριον, παραχωρήσας εἰς αὐτὸν πλῆθος προνομίων, θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν. Τῶν προνομίων τούτων ποιούμενη χρῆσιν ἡ Ἐκκλησία προσεπάθησε νὰ παράσχη πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν πρὸς τοὺς ὑποδούλους.

Ὁ Πατριάρχης εἶχε δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ἐπὶ ὑποθέσεων κληρονομίας καὶ οἰκογενειακῶν τοιούτων, εἶχε τὴν

φροντίδα της παιδείας και εξεπροσώπει πάντας τοὺς χριστιανούς.

Οὕτω, χάρις εἰς τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ κυρίως χάρις εἰς τὴν ἀδάμαστον θέλησιν καὶ τὰς ἀόκνους προσπάθειας τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου ἡδυνήθη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ διατηρήσῃ τὸν ἐθνισμὸν τοῦ Ἑλλήνου καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα αὐτοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ προαγάγῃ αὐτὸν πολιτιστικῶς καὶ πνευματικῶς.

Σχολαὶ ἰδρύθησαν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος ὡς καὶ τυπογραφεῖα καὶ βιβλιοθῆκαι, εἰς τὰς ὁποίας μετ' ἐπιμελείας ἐφυλάσσετο ὁ πνευματικὸς πλοῦτος τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ἰδιαιτέρα μνεῖα θὰ πρέπει νὰ γίνῃ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ διὰ πολλοὺς μοναχοὺς, ἀντιγραφεῖς ἀρχαίων συγγραμμάτων, οἵτινες μεθ' ὑπομονῆς παρέδιδον αὐτὰ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ.

Κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν ἔζησαν καὶ ἤκμασαν σπουδαῖοι Ἑλληνες ἱερωμένοι καὶ διαφωτισταί, ὡς ὁ Κεφαλλὴν Ἡλίας Μηνιάτης, ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, ὁ περίφημος Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς καὶ πλῆθος ἄλλων, οἵτινες διὰ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τῶν ἐλάμπρυναν τὴν σκοτεινὴν ταύτην περίοδον.

Τέλος δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ θετικὴ προσφορά τοῦ λεγομένου «Κρυφοῦ σκολειοῦ», εἰς τὸ ὅποῖον συνετελεῖτο δι' ἀφανῶν κληρικῶν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ μόρφωσις τῶν ἑλληνοπαίδων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐμφύσησις εἰς αὐτοὺς τῆς Μεγάλης Ἰδέας τῆς ἐξεγέρσεως.

Δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι πάντα ταῦτα ἔπραττον οἱ Ἑλληνες κληρικοὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ὀχλήσεως ἢ ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῶν κατακτητῶν. Ἀντιθέτως τὰ προνόμια τοῦ Πατριάρχου διετηρήθησαν ἀκέραια μόνον μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πορθητοῦ, τὸ δὲ παιδομάζωμα, ὁ διὰ τῆς βίας ἐξισλαμισμὸς καὶ ἡ κατὰ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τουρκικὴ πολιτικὴ διήρκεσαν καθ' ὅλην τὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας. Ἐναντίον τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐπάλασεν μετ' ἀποφασιστικότητος ὁ Ὁρθόδοξος ἑλληνικὸς κλῆρος καὶ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐνίκησε. Τὴν νίκην ὅμως ταύτην ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ πολλοὶ κληρικοὶ θανατωθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς οἱ μοναχοὶ Μακάριος καὶ Ἰάκωβος εἰς Θεσ/νίκην καὶ Διδυμότειχον ἀντιστοιχῶς, ὁ μητροπολίτης Κορίνθου Ζαχαρίας, ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε' καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Πλὴν τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτιστικῆς, ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνέπτυξε καὶ πλουσίαν φιланθρωπικὴν δρᾶσιν,

μεταφραζομένην εἰς νοσοκομεῖα, πτωχοκομεῖα καὶ πλῆθος ἄλλων εὐαγῶν ἰδρυμάτων.

Σπουδαία ἦτο λοιπὸν ἡ προσφορὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸ Ἔθνος κατὰ τὴν τουρκοκρατίαν. Ἀποτέλεσμα ταύτης ὑπῆρξεν ἡ διατήρησις τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ φρονήματος τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία καὶ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸ λεγόμενον Θαῦμα τοῦ 21.

Ἀθανάσιος Γιάκας τοῦ Φιλώτα
Τάξις Ε΄
Γερμανικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν

ΣΧΟΛΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ

Κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα ἀναφαίνονται σεβαστοὶ διδάσκαλοι τοῦ Γένους καὶ ἰδρύονται εἰς πολλὰς πόλεις σχολαί, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἑξῆς:

Εἰς τὴν Ἥπειρον ἀκμάζουν τὰ σχολεῖα τῆς Ἄρτας, τῶν Ζαγοριῶν καὶ ὁκτὼ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου αἱ δωρεαὶ τῶν εὐεργετῶν ἐβεβλῶσαν τὰ μέσα μορφώσεως τῶν μαθητῶν. Τόση μάλιστα ἦτο ἡ ἀκτινοβολία τῶν σχολῶν αὐτῶν, ὥστε ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους Κων/νος Κούμας γράφει: «Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας μας».

Εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπῆρξεν ἡ σχολὴ τῆς Κοζάνης, εἰς τὸ Ἄγιον Ὅρος ἡ Ἀθωνιάς. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν αἱ σχολαὶ τῶν Ἀμπελακίων καὶ τῶν Μηλεῶν διέθετον εἰδικοὺς καθηγητάς καὶ ὄργανα διὰ

τὴν ἐποπτικὴν διδασκαλίαν Φυσικῆς καὶ Χημείας. Εἰς τὴν Πελοπόννησον οἱ Βενετοὶ εἶχον ἰδρύσει γυμνάσιον εἰς Τρίπολιν, ἀλλὰ καὶ αἱ Πάτραι, τὰ Καλάβρυτα, ἡ Δημητσάνα καὶ ἡ Ἀνδροῦσα Μεσσηνίας ἐφιλοτιμήθησαν νὰ ἔχουν τὰ σχολεῖα των, καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὅπως αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Πάτμος. Ἐπίσης ὑπῆρχεν ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολὴ εἰς Κων/πολιν, τὴν ὁποίαν ἰδρυσεν ὁ Πατριάρχης.

Εἰς ὅλας αὐτάς τὰς σχολὰς ἐδιδάσκοντο οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἡ Ἱστορία, ἡ Θεολογία καὶ τὰ Φυσικά. Ἐδίδαξαν δὲ εἰς αὐτάς διδάσκαλοι ὀνομαστοί. Μεταξὺ τούτων περιφημότεροι ὑπῆρξαν (ἐκ τῶν παλαιῶν) ὁ Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις, ποὺ ἰδρυσε καὶ τὸ πρῶτον τυπογραφεῖον τῆς Κων/πόλεως, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις εἰς τὴν Ἀθωνιάδα, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ Κων/νος Οἰκονόμος, ὁ Βάμβας, ὁ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης καὶ ὁ Ἀθανάσιος Ψαλλίδας εἰς Ἰωάννινα, ὁ Γεώργιος Γεννάδιος κ.ἄ. Οὗτοι μὲ τὴν θερμουργὸν πνοὴν τῆς διδασκαλίας των ἀφύπνιζον τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν μαθητῶν των καὶ ἐθέρμαινον τὴν ἐλπίδα διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους.

Μαρία Μιχαλάτου
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Βονίτσης

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΦΡΟΝΗΜΑΤΟΣ

Κατόπιν τῆς τραγικῆς διὰ τὸ Ἔθνος αἱμορραγίας τοῦ παιδομαζώματος καὶ τῆς ἀνησυχητικῆς ἀπογυμνώσεως τῆς χώρας ἀπὸ τοῦς λογίους τῆς, οἱ ὅποιοι εἶχον καταφύγει εἰς τὴν Δύσιν, ἀρχίζει, κυρίως ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος, μία ἀναγεννητικὴ περίοδος, καθ' ἣν τίθενται βραδέως ἀλλὰ σταθερῶς τὰ θεμέλια μιᾶς νέας ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πολὺ πρὸ τῆς μεγάλης ἐνόπλου Ἐπαναστάσεως ἤρχισεν εὐοιάνως μία ἄλλη ἐπανάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀντέδρασαν, ἐπειδὴ ἡγνόουν τὴν σημασίαν τῆς. Δημιουργοὶ καὶ στυλοβάται αὐτῆς τῆς νέας ἀναλαμπῆς ὑπῆρξαν πολλοί: οἱ Ἑλληνες ἀξιωματοῦχοι τῆς Πύλης, οἱ Ἑλληνες ἔμποροι τοῦ ἐξωτερικοῦ, περισσότερον ὅμως οἱ ταπεινοὶ διδάσκαλοι. Οὗτοι μὲ πενιχρά μέσα, ἀλλὰ μὲ ἀσίγαστον φλόγα εἰς τὴν καρδίαν, ἐπαναφέρουν τὸν Ἑλληνισμόν εἰς τὰς πνευματικὰς ρίζας του καὶ ἀναζωογονοῦν τὴν αἰωνίαν, τὴν ἀθάνατον ἑλληνικὴν σοφίαν.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ διδάσκαλοι, οἵασδήποτε γνώσεις καὶ ἂν εἶχον, ἀντιμετώπισαν τὸ ἔργον τῶν μὲ συναίσθησιν ἀποστολικήν, τὸ ἐθεώρουν ὡς μέσον, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀφύπνισιν τῶν συνειδησεων, εἰς τὸν φωτισμόν τῶν ψυχῶν τῶν ὑποδούλων. Ἐνίστε ἀπὸ τὰ ταπεινὰ αὐτὰ σχολεῖα ξεπροβάλλουν φωτειναὶ προσωπικότητες. Αἱ μορφαὶ αὗται εἴτε μὲ τὰ σοφὰ συγγράμματα τῶν—ποῦ ἐτυποῦντο εἰς τὰ ἑλληνικὰ τυπογραφεῖα τῶν παροικιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ—εἴτε μὲ

τὴν προφορικὴν διδασκαλίαν τῶν, κατέστησαν πνευματικοὶ ὁδηγοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ προπαρασκεύασαν αὐτὸν διὰ τὸν μεγάλον ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα ἢ τὸν ποδηγέτησαν εἰς τὰ πρῶτα τοῦ βήματα μετὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν.

Οἱ σπουδαιότεροι τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους, οἱ ὅποιοι τὰ μέγιστα συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ φρονήματος, εἶναι ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις, Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Ἀδαμάντιος Κοραΐς, Κων/νος Οἰκονόμος, Νεκτάριος Τέρπος, Νεόφυτος Βάμβας, Ἡλίας Μηνιάτης, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης κ.ἄ.

Αὐτοὶ οἱ σπουδαῖοι ἄνδρες κηρύσσουν, κατηχοῦν, συμβουλευοὺν τοὺς χριστιανοὺς, οἱ ὅποιοι κινδυνεύουν νὰ ἐξιλαμισθοῦν. Τοὺς τονοῦν ἠθικῶς, τοὺς ἀναπερῶνουν τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας, τοὺς ἐνισχύουν τὴν ἐμμονὴν εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. «Καὶ διὰ τοῦτο σᾶς παραγγέλλω καὶ ἐγώ, νὰ μὴ χωρισθῇ τινὰς ἀπὸ τὴν ἀγία πίστι καὶ καθολικὴ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ... Κοπέλι καὶ δουλευτὴς ἅς γένῃ καὶ Τοῦρκος νὰ μὴ γένῃ...», λέγει ὁ Νεκτάριος Τέρπος.

Οἱ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους καλοῦν τοὺς ὁμοεθνεῖς τῶν νὰ ἐξυπνήσουν ἀπὸ τὸν βαθὺν ὕπνον τῆς ἀγραμματωσύνης, νὰ ἐνθυμηθοῦν τὴν δόξαν τῶν προγόνων τῶν, νὰ γίνουν συνεχισταὶ τῆς ἐνδόξου ἑλληνικῆς παραδόσεως, νὰ μιμηθοῦν τὰ πολιτισμένα κράτη τῆς Εὐρώπης. Πιστεύουν ὡς ἐθνοφωτισταὶ ὅτι ἡ ἐλευθερία εἶναι «γέννημα καὶ θρέμμα» τῆς παιδείας. Αὐτοὶ ὠμίλησαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, πού ἦτο «διδάσκαλος καὶ κορωνὶς τῶν ἐθνῶν, ὅταν ἔλαμπεν ἐπ' αὐτῆς ὁ ἥλιος τῆς ἐλευθερίας, καὶ πῶς κατέστη τῶν λαῶν χλεῦη καὶ ἐξουθένημα, ἀφ' ὅτου ὑπέκυψεν εἰς δουλείας ζυγόν».

Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους ἐγνώριζον τὴν μεγίστην ἀξίαν τῶν σχολείων καὶ τῆς παιδείσεως διὰ τὸν ὑπόδουλον ἑλληνικὸν λαόν, διὰ τοῦτο ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλός λέγει: «Χωρὶς σχολεῖα περιπατοῦμεν εἰς τὸ σκότος». Ἐπίστευεν ὅτι, μόνον ὅταν τὸ ἔθνος διαπαιδαγωγηθῇ καταλλήλως, θά δυνήθῃ νὰ ἐκδιώξῃ τὸν κατακτητὴν. Ἐδίδασκον μὲ ἀπίστευτον ζῆλον τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας.

«Ἐν οἰφδῇποτε τόπῳ καὶ οἰφδῇποτε περιπτώσει εὐρεθῶ, θέλω καταστῇ χρήσιμος εἰς τὸ ἐμὸν ἔθνος, θέλω ἀπαλλάξῃ αὐτὸ ἐκ τῆς ἀμαθείας καὶ θέλω χορηγήσῃ εἰς αὐτὸ τὰς κλεῖς τῆς ἐπιστήμης», λέγει ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης. Ἐδίδασκον τοὺς νέους τῆς Ἑλλάδος νὰ ἔχουν ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ φρονήματα, διότι αὐτοὶ εἶχον «πληρωμένας τὰς

ἀκοάς των» ἀπὸ τὰ παραδείγματα τῆς προγονικῆς ἀρετῆς καὶ ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νὰ τὰ μιμηθῶν.

«Περιστρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὦ νέοι, καὶ ἴδετε εἰς ὅλα τὰ μέρη ἂν κανὲν ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἔθνη ἔχει προπάτορας τοιοῦτους, ὁποίους ἡμεῖς, παραδείγματα ἀρετῆς καὶ σοφίας ἠνωμένα τόσα, ὅσα ἀναγιγνώσκομεν εἰς τὰ συγγράμματα τῶν προγόνων μας. Συλλογισθῆτε ἂν εἶναι τίμιον καὶ καλὸν νὰ καυχώμεθα εἰς ταύτας τὰς ἀνδραγαθίας, χωρὶς νὰ δεῖξωμεν καὶ ἡμεῖς ἰδίας ἀνδραγαθίας», λέγει ὁ Κοραῆς παροτρύνων τοὺς Ἑλλήνας νὰ ἐπιδείξουν ἀνδρείαν.

Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Γένους ἐβοήθησαν τοὺς Ἑλλήνας ὄχι μόνον μὲ τὴν διδασκαλίαν των ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ συγγράμματά των, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὡς μεγάλη προσφορά πρὸς τὸ Ἔθνος. Μὲ τὴν πνευματικὴν ἀκτινοβολίαν των ἐπέδρασαν εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν των Ἑλλήνων καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀφύπνισιν τοῦ Γένους, δεδομένου ὅτι ἐθέρμαναν τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς ἀποκαρδιωμένους σκλάβους, μετέδωσαν τὸ φῶς τῆς γνώσεως, διετήρησαν ἄσβεστον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, ἐνίσχυσαν τὸν πόθον τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐνέπνευσαν ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἠγωνίσθησαν «γὰρ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν τὴν ἁγία, γὰρ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία».

Τοιοτοτρόπως οἱ μεγάλοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ταπεινοὶ καὶ οἱ ἄσημοι, συνετέλεσαν τὰ μέγιστα εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ φρονήματος τοῦ ὑποδούλου ἔθνους, τὸ ὁποῖον πιθανώτατα θὰ εἶχεν ἐξισλαμισθῇ καὶ θὰ εἶχεν ἀποβάλει τὴν ἑλληνικὴν του συνείδησιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δουλείας τῶν τετρακοσίων ἐτῶν, ἐὰν δὲν ἐφρόντιζον δι' αὐτὸ οἱ εὐσυνείδητοι οὗτοι ἄνδρες.

Αἰκατερίνη Παν. Γιαννακούλη

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Θηλέων Ἀρτης

ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ

Νά τί βρέθηκε σ' ένα Μηναιο τῆς ἐκκλησίας τοῦ 'Αι-Νικόλα Κοπάνων. Τό ἀντιγράφων μέ τὴν ὀρθογραφία του:

«'Ο ὅσιος Κοσμάς ὁ 'Ισαπόστολος. Εἰς τοὺς 1774 ἦρθε ἕνας σκίτης ὀνομαζόμενος κοσμάς ἦρθε εἰς τὰ 'Ιωάννινα κι ἐδίδαξε και σε δλα τῷ χορία και οἰταν καλὸς καὶ ἡ διδαχὴ του ομορφὴ καὶ τὸν ἀκούουθαγαν ὁ κόσμος καὶ ἐχάλασε τες καιριακὲς τὸ παζάρι καὶ ἐφθόνισαν οἱ Ευρέοι καὶ ἐξοδιασαν εἰς τον Κουρ-πασᾶ τον ἐσκοτωσε εἰς τὸ Περάτι».

Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ἐθναπόστολου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ, γραμμένη ἀπὸ τὸ χέρι κάποιου ἀνώνυμου εὐλαβικοῦ ἀναγνώστη.

Εἶναι ζήτημα ἂν στὴν ἱστορίᾳ τῆς τουρκοκρατούμενης 'Ελλάδας γεννιέται κάθε ἑκατὸ χρόνια καὶ μιὰ τέτοια μεγάλη μορφή. "Ενα σπάνιο πρόσωπο, πὺν νὰ συνδυάζη τὴν ὀξυδέρκεια καὶ τὴ γνώση, τὴν ἀγάπη καὶ τὸ θάρρος· ἕνα σύμβολο, μιὰ μορφή φιλοσοφημένη. 'Ο Κοσμάς ὁ ἱσαπόστολος, ὁ ἐθνομάρτυρας, ὁ διδάσκαλος, ὁ κήρυκας, ὁ προφήτης, 'Ο καλόγερος μέ τὸ ραβδί στὸ χέρι, τὸ ράσο καὶ τὸ σακκούλι. Τίποτ' ἄλλο. Οὔτε ψωμί νὰ φάη οὔτε ροῦχο νὰ φορέση. Μὲ μοναδικὸ ἐφόδιο τὴ φλόγα τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ γιὰ τὸ ἔθνος του. 'Αγάπης ἀληθινῆς, σάν κι αὐτὴ πὺν δίδαξε ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «'Η 'Αγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ...».

Πολλὰ μέρη διεκδικῆσαν τὴν τιμὴ πὺς ὁ Κοσμάς ἦταν γέννημά τους. 'Η πιὸ σωστὴ ἀποψη εἶναι πὺς γεννήθηκε τὸ 1714 στὸν Τ α-

ξιάρχη τῆς Αἰτωλίας. Ἐκεῖ ἄλλωστε λένε πὼς σώζεται τὸ σπῖτι πού γεννήθηκε καὶ πιὸ πέρα τὸ μοναστήρι, πὺ ὁ ἴδιος ἀνακαί- νισε. Τόπος ἀπρόσιτος, ἄγριος, ἀπομονωμένος. Μέχρι τὰ εἴκοσι χρό- νια τοῦ ἔμενε στὸ χωριό του καὶ δούλευε. Ὅταν πιά ὠρίμασε, ἀποφά- σισε νὰ μορφωθῇ καὶ νὰ συντελέσῃ δυναμικὰ στὸ μετριασμό τῆς ἀμά- θειας καὶ στὴν τόνωση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος; πὺ εἶχε καταπέσει. Ἡ κλίση τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τῇ θρησκείᾳ ἦταν ἀκα- τάνικητη.

Σπούδασε — ἂν μπορούμε νὰ χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴ λέξη— στὴν Ἀγία Παρασκευὴ τῶν Βραβιανῶν. Ἐκεῖ ἔμαθε πὼς νὰ φωτίζῃ τὸν κοινὸ λαὸ καὶ νὰ ξυπνᾷ τίς συνειδήσεις. Ἀφοῦ παρέμεινε ἐκεῖ ἀρκετὸν καιρό —ὁ θρῦλος ἀναφέρει ὀχτὼ χρόνια— ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα τοῦ, γιὰ νὰ διδάξῃ. Ἀπὸ τότε ἀπέκτησε τὴν εὐχέρεια νὰ μιλᾷ ἐλεύθερα καὶ νὰ συναρπάξῃ τὰ πλήθη.

Τὸ 1748 ἔμαθε πὼς στὸν Ἀθῶ ἄρχισε νὰ λειτουργῇ μιὰ ἀνωτέρα σχολή. Ἀμέσως πῆγε πρὸς τὰ ἐκεῖ καὶ βρέθηκε μέσα σὲ περιβάλλον, πὺ ταίριαζε στὴ φλογερὴ ψυχὴ τοῦ. Ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς, ὁ Εὐ- γένιος Βούλγαρης, τὸν μύησε στὰ σχέδια τῆς Μεγάλης Ἰδέας. Ἀφοσιώθηκε στὴ σπουδὴ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν Γραφῶν. Στὴ μο- νὴ Φιλοθέου ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὸ Νικόλαο Τζαρτζούλη καὶ τίς νεω- τεριστικὲς ἰδέες τοῦ καὶ ἔπαγε νὰ πιστεῦν πιά στοὺς δασκάλους καὶ στὰ φιλοσοφικὰ συστήματα· τὰ θεωροῦσε ἄχρηστα καὶ ἀκατανόητα γιὰ τὸ λαὸ. Προπάντων δὲν ἀνεχόταν τὴν ἀργία τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ἦταν ὁπαδὸς τῆς φλογερῆς δράσεως, τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν καὶ τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων.

Εἶχε γίνει 45 ἐτῶν, ὅταν διέκρινε σὰ «θέλημα Θεοῦ» ὅτι ἦταν καιρὸς νὰ ξεκινήσῃ ἕναν ἀγῶνα. Ἄφησε τὴ μονὴ καὶ πῆγε στὴν Κω- σταντινουπόλιν, στὸ Φανάρι. Ἐκεῖ ἀντάμωσε τὸν Πατριάρχη Σερα- φεῖμ, ὁπαδὸ τῆς Μεγάλης Ἰδέας, πὺ πίστευε ἀκράδαντα ὅτι τὸ ἔθνος κάποτε θὰ ἐλευθερωνόταν μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ρώσων. Μόλις αὐτὸς εἶδε τὸν Κοσμά, γοητεύτηκε ἀπὸ τὴ φωτεινὴ φυσιογνωμία τοῦ, τὴ γλῶσσα τοῦ, τὸ θεόπνευστο ἐνθουσιασμό τοῦ. Ὁ Κοσμᾶς ζήτησε ἄ- δεια νὰ κηρύξῃ, Ὁ Σεραφεῖμ πρόθυμα τοῦ τὴν ἔδωσε.

Ἔτσι λοιπὸν φόρεσε τὸ ράσο τοῦ Τάγματος τῶν Βασιλειανῶν καὶ ξεκίνησε κρατώντας μονάχα ἕνα ραβδί. Πάνω στὴν ἀκμὴ τῆς ἡ- λικίας τοῦ, 46 χρονῶν, μὲ μάτια πὺ ἔλαμπαν ἀπὸ οὐράνιο φῶς, μὲ

κορμοστασιά λυγερή κι αδάμαστη, έχοντας οδηγό τη βαθειά γνώση του Ευαγγελίου.

Στην αρχή ή δράση του περιορίστηκε στα χωριά της Κωνσταντινουπόλεως και της Θράκης. Ή διδασκαλία του βρίσκει παντού ανταπόκριση και καρποφορεί. Ὁ Κοσμάς δίνεται ολόψυχα στο σκοπό του. Ἡ φυσιογνωμία του κυριαρχεί παντού. Ἀπὸ τῆς Θράκης ἔρχεται στὴ Μαγνησία τῆς Θεσσαλίας. Περιηγείται τὸ Πήλιο, φτάνει ὡς τὸν Ὀλυμπο, πηγαίνει στὴ Λάρισα, στὴν Ἐλασσόνα, στὰ Γρεβενά, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸ Μέτσοβο.

Συμβουλεύει τὴν ἀγάπη, τὴν ὁμόνοια, τὴν ἀφιλοκέρδεια, στηλιτεύει τὸν πλοῦτο. Μοιράζει ἐλὲν, χτίζει ἐκκλησιές. Εἶναι ταπεινός, μετριόφρων, ἀκούραστος. «Εἶμαι λοιπὸν κι ἐγώ, ἀδερφοί μου, — ἔλεγε στοὺς ἀπλοῖκους χωρικούς — ἄνθρωπος ἀμαρτωλός, χειρότερος ἀπ' ὅλους. Τὸν Χριστὸ παρακαλῶ νὰ μὲ δυναμώσῃ νὰ νικήσω τοὺς τρεῖς ἐχθρούς: τὸν κόσμο, τὴ σάρκα καὶ τὸν πειρασμό».

Κανεὶς ὡς τότε δὲν εἶχε συγκινήσει περισσότερο, δὲν εἶχε μεταδώσει στοὺς ραγιάδες ζωηρότερα καὶ ἀπλούστερα τὴ θεία διδασκαλία τοῦ Ευαγγελίου. Ὁ Κοσμάς δὲν ἦταν σὰν τοὺς ἄλλους ἱεροκήρυκες. Ἦταν ὁ φλογερὸς δάσκαλος, ὁ ἀδερφός, ποὺ θυσίαζε τὰ πάντα γιὰ τὸ καλὸ τῶν ὁμοεθνῶν του. Ὁ κόσμος θεωροῦσε τὰ λόγια του θεόπνευστα. Χρησιμοποιοῦσε τὴν ἀπλὴ καὶ κατανοητὴ διδασκαλία, ἡ ὁποία θὰ ἐξημέρωνε μὲ τὸ χρόνο τὸν ἀμαθὴ λαό. Βάση τῆς διδασκαλίας του ἦταν τὸ Ευαγγέλιο. Ἐκεῖ ὑπῆρχαν ὅλες οἱ ἀναγεννητικὲς ἰδέες. Ἀνέλυε τὰ προβλήματα ποὺ ἀπασχολοῦσαν τὸν ἄνθρωπο: τὴν κοσμογονία, τὸ θάνατο, τὴν ἀμαρτία, τὴν πίστη. Τὰ καθημερινὰ ἀγωνιώδη προβλήματα: τὸν πόνο, τὴ δυστυχία, τὴν πείνα. Τὸ ἀποκορύφωμα ὅμως τῆς δραστηριότητάς του ἦταν ἡ ἴδρυση σχολείων. Ὁ πρακτικὸς νοῦς του διέκρινε καθαρά τὴν τότε κατάσταση. Ἐπρεπε τὰ παιδιά νὰ μαθαίνουν λίγα μὰ στέρεα πράγματα κι αὐτὰ ποτισμένα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. «Διότι πάντα εἰς τὰ σχολεῖα γυμνάζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡξεύρουν καὶ μαθαίνουν τί εἶναι Θεός, τί εἶναι ἅγιοι, τί ἄγγελοι, τί δαίμονες, τί εἶναι ἀρετὴ, τί κακία».

Ἡ ἐκπαίδευση τοῦ ἔθνους ἦταν τὸ πιὸ ἀγαπητὸ τοῦ θέμα στὰ κηρύγματά του. «Μὲ τὰ σχολεῖα θὰ πραγματοποιηθοῦν οἱ ἐθνικὲς βλέψεις». Τὰ σχολεῖα, ποὺ ἱδρυσε ὁ Κοσμάς, ἦταν πάνω ἀπὸ 240! Καὶ ὄχι μόνον ἱδρυσε σχολεῖα, ἀλλὰ κατόρθωνε καὶ νὰ τὰ ὀργανώῃ μὲ τὸ

σύστημα τῶν ἐράνων καὶ εἰσφορῶν ἀπὸ τοὺς πλουσίους. Μ' αὐτὰ τὰ χρήματα καὶ οἱ δάσκαλοι πληρώνονταν καὶ τὰ σχολεῖα συντηροῦνταν.

Ἡ τρίτη περιοδεΐα τοῦ ἐγινε στὴν Ἡπειρο, ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό. Περιηγήθηκε ἀπομονωμένα μέρη, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν τότε σὲ τέτοια κατάντια, ὥστε δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς πληροφορήσει οὔτε πότε ἦταν Πάσχα. Δίδασκε καὶ κήρυττε ἐπίμονα δυναμώνοντας τὴν ἐθνικὴ καὶ θρησκευτικὴ συνείδηση τῶν ὁμοεθνῶν του. Μοναστήρι, Γρεβενά, Σούλι, Τεπελένι, Ζαγόρια, Συράκο εἶναι οἱ σταθμοὶ τοῦ ὁδοιπόρου ἐθναπόστολου.

Στὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, στὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς πολυτέλειας, τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἀρχόντων περιέλαβε καὶ τοὺς Ἑβραίους. Μιλᾷ με περιφρόνηση καὶ πάθος γι' αὐτούς. Τοὺς ὀνομάζει ἐχθροὺς τῆς Πίστεως καὶ τοῦ Γένους καὶ ἐξορκίζει τοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴν ἐμπορεύονται μαζί τους καὶ νὰ μεταθέσουν τὸ παζάρι ἀπὸ τὴν Κυριακὴ στὸ Σάββατο. Γιὰ τοῦτο οἱ Ἑβραῖοι συνωμότησαν ἐναντίον του κι ἀποφάσισαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν διαθέτοντας με-γάλα ποσὰ στυγερὰ πασάδες τῶν ἐπαρχιῶν.

Συνελήφθη ἀπὸ τὸν πασᾶ τοῦ Βερατίου κι ὁδηγήθηκε στὴν ἀγχόνη. Μπροστὰ στὸ θάνατο φάνηκε ποιὸς πραγματικὰ ἦταν. Ἕνας ἥρωας, ποὺ ἡ ψυχὴ του στάθηκε ἕνα μὲ τὴ δράση του. Γαλήνιος ἀκολούθησε τοὺς δημίους του. Κι ὅταν ἔφτασε ἡ στιγμή, γονάτισε, εὐλόγησε μὲ ἀνοιχτὰ τὰ χέρια ὅλον τὸν κόσμον καὶ τέντωσε τὸ λαιμὸ του λέγοντας: «Διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν». Ὁ βρόχος πέρασε στὸ λαιμὸ τοῦ ἱσαπόστολου, ἀλλὰ προτοῦ δέσουν τὸ σκοινὶ στὸ δέντρο, ὁ δάσκαλος ἐκλείσει τὰ μάτια του καὶ κοιμήθηκε... Ἦταν ἡμέρα Σάββατο, 24 Αὐγούστου τοῦ 1779.

Ὁ μεγαλύτερος καρπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀσκητικοῦ μοναχοῦ ἦταν ἡ τόνωση τῆς πίστεως στὴν ἀναγέννηση τῆς ὑπόδουλης πατρίδας. Ἡ δράση του μοιάζει σὰν μερικῶν ἀποστόλων τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Αὐτὸς ἔδωσε τὴν πρώτη ὠθηση, τὸ πρῶτο τίναγμα. Ἡ διδασχὴ του ἀπευθυνόταν στὶς λαϊκὲς μάζες, ποὺ ἡ ἀμάθεια τοὺς εἶχε ἐπικίνδυνα ἐξασθενήσει τὴν ἐθνικὴ καὶ τὴ θρησκευτικὴ συνείδηση. Ἡ ἐπίδρασή του ἦταν καταπληκτικὴ. Περιόδευε τὴν ὑπαιθρο καὶ οἱ περιοδεῖες του ἦταν ἀνεμοστρόβιλος, ποὺ σάρωνε τὴν ἀμάθεια καὶ τὴν κακία. Ἐπλάθε ἀνθρώπους γιὰ τὴν ἀναγέννηση καὶ τὴν ἐπανάσταση. Κανεὶς ἄλλος προγενέστερος ἢ κατοπινὸς ἐθναπόστολος δὲν

ἐπικοινωνήσῃ τόσο μὲ τὴ λαϊκὴ ψυχὴ, ὅσο ἐκεῖνος. Κάθε τόπος ποὺ πέρασε καὶ κήρυξε, κάθε λιθάρι ποὺ πάνω του πάτησε, κάθε σχολεῖο ποὺ ἔχτισε, κάθε σταυρὸς ποὺ ἔστησε — κι ἔστησε χιλιάδες στὰ Βαλκάνια — ἀναθυμοῦνται τὸ μεγάλο Δάσκαλο κι ἀναρριγοῦν στὴ μνήμη του. Τόσο ρίζωσε στὶς καρδιές τοῦ λαοῦ ἡ πίστη στὰ λόγια τοῦ πάτερ Κοσμᾶ, ὥστε σὲ πολλὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Στερεᾶς κηρύχτηκε ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21 μὲ τὸ περίφημο δίστιχο:

«Βόθηθι μας, Ἅγιε Γιώργη κι ἐσύ Ἅγιε Κοσμᾶ,
νὰ πάρουμε τὴν Πόλη καὶ τὴν Ἁγιά Σοφιά».

Βιβλιογραφία:

1. Φάνη Μιχαλόπουλου: «Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός».
2. Κώστα Σαρδέλης: «Ὁ Ἅγιος τῶν Σκλάβων».

Χρ. Τσιπᾶς

Τάξις ΣΤ'

Ἑθνικὸν Ἐκπαιδευτήριον Ἀναβρύτων

ΚΟΡΑΗΣ — ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

οἱ παιδαγωγοὶ τῆς Ἑλευθερίας

Εἰς τὰς ἐξόχους μορφὰς τῆς ἱστορίας μᾶς ἀνήκουν ἀναμφιβόλως ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς καὶ ὁ Ρήγας Βελεστινλῆς ἢ Φεραῖος, ὡς τὸν θέλει ἡ λογία παράδοσις. Ἀμφότεροι ἀποτελοῦν τοὺς κυριωτέρους ἐκπροσώπους τοῦ ἐλληνικοῦ διαφωτισμοῦ καὶ τοὺς σπουδαιότερους στύλους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη τὸ τόσον βαρὺ ἀέτωμα τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Ἀκένωτοι πηγαί, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ Γένος ἤντλει θάρρος, τόλμην, ἀποφασιστικότητα εἰς τὴν ἀνάληψιν καὶ διεξαγωγὴν τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ του ἀγῶνος καὶ ἐλάμβανε συμβουλὰς διὰ τὸν τρόπον τῆς διακυβερνήσεως καὶ τῆς ὀργα-

νώσεώς του κατὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς ὑποστάσεώς του ὡς κράτους. Ἐξησαν τὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν προητοιμάσθη ἡ ἐθνικὴ μας ἀνάστασις. Ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἱερὰν ἰδέαν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ εἰς αὐτὴν ἠνάλωσαν καὶ τὴν τελευταίαν ἰκμάδα τῆς ζωῆς των.

Ἦσαν σύγχρονοι, ἔζησαν δηλαδὴ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ὅμως οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχει, τὸ ὁποῖον νὰ παρέχῃ πληροφορίας διὰ κάποιαν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐπαφὴν των. Οἱ δύο ἐθναπόστολοι οὐδέποτε ἦνωσαν τὰς δυνάμεις των οὔτε ἐσυντόνισαν τὰς προσπάθειάς των διὰ τὴν κοινὴν ὑπόθεσιν. Μάλιστα ὁ Κοραῆς, ὁ ὁποῖος ἔζησε πολλὰ ἔτη ἀκόμῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ρήγα καὶ εἶδε δημιουργούμενον τὸ ἑλληνικὸν κράτος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὅλως ἰδιαίτερος ἐμνημονεύετο τὸ ὄνομα τοῦ Ρήγα, εἰς οὐδὲν βιβλίον ἢ λόγον του ἀναφέρει τι περὶ αὐτοῦ. Τοῦτο ὀφείλεται πιθανῶς εἰς ἀντιθέσεις ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, εἰς τὰς ὁποίας ἦτο λίαν εὐαίσθητος ὁ Κοραῆς, ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας πορείας διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως, θέμα τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ κατωτέρω. Πάντως ἀμφότεροι ἔδρασαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐγκατέλειψαν τὴν πατρίδα των συναποκομίζοντες τὴν εἰκόνα τῆς μισητῆς δουλείας καὶ ἤλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰς ἐπαναστατικὰς ἰδέας τῆς ἐποχῆς των. Ὑπῆρξαν πνευματικὰ τέκνα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, οἱ λόγοι των ἐμπνέονται ἀπὸ τὰ πύρινα κηρύγματα τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ θέλουν νὰ ἀποτελέσῃ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις συνέχειαν, κλάδον τῆς Γαλλικῆς.

Ὁ Ρήγας, ἀποδιωγμένος ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ τὴν ἀντιτυραννικὴν του δρᾶσιν, καταφεύγει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ὀσποδάρου τῶν παραδουναβίων περιοχῶν καὶ ἐπιδίδεται εἰς τὴν μελέτην, μετάφρασιν καὶ σχολιασμὸν ἀρχαίων κλασσικῶν. Ἐκεῖ τὸν εὕρισκει ἡ θύελλα τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ φλογερὰ ψυχὴ του, ὁ πλατὺς νοῦς του συλλαμβάνουν μεγαλεπίβολα σχέδια. Αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Βοναπάρτου ἐνισχύουν τὰς ἀποφάσεις του. Ἐγκαταλείπει τὴν Βλαχίαν καὶ μεταβάλλεται εἰς συνωμότην καὶ ἐπαναστάτην μέσα εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἀντιδράσεως, τὴν Βιέννην τῶν Ἀψβούργων. Εἰς τὰ στρατεύματα τῆς Γαλλίας βλέπει τοὺς ἐλευθερωτὰς τῆς Ἑλλάδος, τοὺς σωτῆρας τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἡ σκέψις τοῦ Ρήγα ὅμως δὲν δένεται μόνον μὲ τὸν ἑλληνικὸν χῶρον. Ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ Βαλκάνια. Ὁ δικέφαλος ἀετός, προσηρ-

μοσμένος εις τὰς νέας ιδέας, φτερουγίζει εις τὴν ψυχὴν του. Τυπώνει τὴν «Μεγάλην Χάρταν», ἡ ὁποία καὶ σήμερον ἀκόμη ἐκπλήσσει διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα τῆς συντάξεως καὶ ἀποτελεῖ τεραστίαν ὀλκῆς ἐπιστημονικὸν ἔργον. Ὁ Ρήγας κινεῖ τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἐπιτηδειότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπιδιώκει νὰ φρονηματίσῃ καὶ νὰ παρσύρῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ ἔθνικα ιδεώδη τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Ὁραματίζεται ἐν ιδεώδεις δι' ὅλον τὸν κόσμον κράτος καὶ συντάσσει τὸ σύνταγμα τῆς διακυβερνήσεώς του.

«Νέα πολιτικὴ διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ νέου συντάγματος. Τοῦτο εἶναι πιστὴ μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ συντάγματος τοῦ 1793, εἰς τὸ ὁποῖον παραθέτει προσωπικὰς του ιδέας καὶ ἑρμηνευτικὰ παραδείγματα προωρισμένα διὰ τὴν πολιτικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ἀπαιδευτῶν πολιτῶν καὶ τὴν κατανόησιν τῶν διατάξεων αὐτοῦ. Ἀποπειρᾶται νὰ προσαρμόσῃ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς διὰ κοινῶν πολιτικῶν θεσμῶν καὶ νόμων στηριζομένων εἰς τὰς πλέον ἀκράτους δημοκρατικὰς ἀρχάς. Τὸ πολίτευμα τοῦ Ρήγα, παρὰ τὰ μεσολαβήσαντα γεγονότα, παρὰ τὰς λίαν σημαντικὰς προόδους, τὰς ὁποίας ἐσημείωσεν ἡ ἀνθρωπότης εἰς ιδέας καὶ πολιτικὰ συστήματα, δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς τὸ πλέον φιλελεύθερον καὶ ἐμπνευσμένον ἀπὸ ἀνθρωπιστικὰς ιδέας, διατρεῖ δὲ ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ τὴν ἐπικαιρότητά του.

Γράφει τὸν «Θούριον», μίαν φλόγεράν πολεμικὴν ἰαχὴν, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται πρὸς τὰς πολεμικὰς μάζας, πρὸς τοὺς ἀτιθάσους πολεμistas τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν καὶ τοὺς ἥρωας τῶν θαλασσῶν, εἰς πλήθη τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ συγκινηθοῦν καὶ νὰ ἐξεγερθοῦν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θούριος δὲν εἶναι ποίημα γραφείου οὔτε ἔχει λογοτεχνικὴν χάριν καὶ ἔκφρασιν, παρὰ μὲν ὅμως εἰς τὸ εἶδος του ἀνεπανάληπτον.

Μία μεγάλη ψυχὴ ὁ Ρήγας, ἓνας λαμπρὸς νοῦς, ἡ παρουσία τοῦ ὁποίου διεδραμάτισεν ἀποφασιστικὸν ρόλον εἰς τὸ βαλκανικὸν κίνημα. Καὶ θὰ διεδραμάτιζε καὶ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἂν ὁ ἥρωας τοῦ Πηλίου, κατατρεγμένος ἀπὸ τὴν κακοτυχίαν καὶ τὴν προδοσίαν, δὲν εὗρισκε τὸν θάνατον μέσα εἰς τὰ φρικτὰ ὑπόγεια τῶν φυλακῶν τοῦ Βελιγραδίου.

Ἀντίθετος χαρακτήρ ὁ Κοραΐς. Ἐστερηνμένος πάθους, ἦτο ὁ ἐπαναστάσης λόγιος τοῦ γραφείου. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις τὸν

εύρίσκει εις τὸ Παρίσι. Εἶναι αὐτόπτης μάρτυς τῶν γεγονότων αὐτῆς, αἱ δὲ ἐντυπώσεις του, τὰς ὁποίας ἐξέθεσεν εις τὰς ἐπιστολάς του μὲ θαυμαστὴν περιγραφικὴν δύναμιν, ἀποτελοῦν φιλολογικὸν καὶ ἱστορικὸν μνημεῖον.

Αἱ φλογερὰ ἰδέαι, τὰ κηρύγματα τῶν ἐπαναστατῶν, ἡ νικηφόρος προέλασις αὐτῶν, τοῦ ἐνέβαλον τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν δουλείαν. Εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον αἱ σκέψεις του συναντῶνται μὲ ἐκεῖνας τοῦ Ρήγα. Ὁ Κοραῖς ὑποστηρίζει τὴν ταχεῖαν διεξαγωγὴν ἐπαναστατικοῦ ἀγῶνος μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Γαλλίας. Ὅταν ὅμως ἡ Ἐπανάστασις ἐκφυλίζεται καὶ οἱ Βουρβῶνοι ἀποκαθίστανται εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, δημιουργεῖται εἰς τὸν Κοραῖν ἡ ἐντύπωσις τῆς πνευματικῆς ὠριμάνσεως τοῦ ἔθνους, σκοπὸς ἀπὸ τὸν ὁποῖον οὐδέποτε παρεξέκλινεν. Ὁ καταπληκτικὸς ὄγκος τῆς ἐργασίας τὴν ὁποίαν ἐπετέλεσεν, εἶτε κριτικαὶ καὶ ἐκδόσεις κλασσικῶν συγγραφέων εἶναι εἶτε σοφὰ προλεγόμενα εἶτε κρίσεις ἐπὶ γλωσσικῶν, φιλολογικῶν καὶ πολιτικῶν θεμάτων, εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ καταστήσῃ τὸ Γένος ἱκανὸν διὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐλευθερίας καὶ ὠριμον δι' ἐλευθέραν πολιτικὴν ζωὴν.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῖ ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ξεχωριστὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων. Ἄν ἔγραφεν εἰς μίαν τῶν ξένων γλωσσῶν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναπτύξῃ πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν δραστηριότητα τοιαύτην, ὥστε νὰ καταταγῇ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ὅμως περιώρισεν ὁλόκληρον τὴν πνευματικὴν του παραγωγὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν τάξας ὡς μοναδικὸν σκοπὸν τὸν φωτισμὸν τοῦ Γένους.

Ἡ Ἐπανάστασις τὸν εὗρεν ἀντίθετον πρὸς τὴν διεξαγωγὴν της. Ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ἐποχὴ δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ τοιοῦτον τόλμημα. Ὅμως ἐρρίφθη ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ δὲν ἔπαυε νὰ καθοδηγῇ ἡγέτας καὶ λαόν. Ἡ ἐλευθερία τῶν Ἑλλήνων συνετέλεσεν εἰς τὴν τελείωσιν τῆς πνευματικῆς δραστηριότητος τοῦ Κοραῖ. Ἡ-ξιώθη νὰ ἰδῇ ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ τὸ ὄνομά του τιμώμενον εἰς αὐτήν.

Αὐτὸ ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις τὸ ἔργον τῶν Μεγάλων τοῦ ἔθνικοῦ μας Διαφωτισμοῦ. Χαρακτηριστικὸν τῶν ἡ συνεχῆς δρᾶσις, ἐπαναστατικὴ καὶ συνωμοτικὴ τοῦ πρώτου μέσα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ ζόφου καὶ τῆς ἀγωνίας, πνευματικὴ καὶ λογία τοῦ δευτέρου μέσα εἰς

τὴν ἡρεμον ἀτμόσφαιραν τοῦ γραφείου καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν αἰθουσῶν. Ὑπηρετήσαν ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τὴν ἐθνικὴν ὑπόθεσιν, ἐκαλλιέργησαν τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς ἀγωνιστῶν καὶ ὡς πολιτῶν καὶ διὰ τῆς συζεύξεως τῶν ιδεῶν τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως προσέδωκαν εἰς τὸ ἐθνικὸν κίνημα παγκόσμιον κῦρος καὶ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν προσοχὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν. Τὸ ἐλεύθερον ἑλληνικὸν κράτος τοὺς ἐτίμησε κατατάσσον αὐτοὺς εἰς τὸ Πάνθεον τῶν ἡρώων καὶ μνημονεῦον αὐτοὺς εἰς τὰς καταλλήλους περιστάσεις.

Εἰς ἄνδρας ὅμως τοιοῦτου μεγέθους πραγματικὴ τιμὴ ἀπονέμεται, ὅταν τὸ Ἔθνος ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς των, ὅταν μένῃ πιστὸν εἰς τὰς ὑποθήκας των. Ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν μνήμην τῶν μορφῶν τούτων τῆς ἐθνικῆς μας Διαφωτίσεως, τοῦ Ρήγα Βελεστινλῆ καὶ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἑλληνικὴν νεότητα συνοχὴν, ὁμόνοιαν, προσήλωσιν εἰς τὰς ἑλληνοχριστιανικὰς ιδέας. Καὶ πρὸ πάντων πίστιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Εὐάγγελος Κ. Τσεκούρας

Τάξις ΣΤ'

ΙΘ' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΟΜΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ὁ τέταρτος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας

Τὸ θαῦμα τοῦ 1821, ποὺ δύσκολα συλλαμβάνει ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὀφείλει μεγάλο μέρος τῆς πραγματοποιήσεώς του στὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἐνεργὸ δράση τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας.

Τρεῖς ἦταν, ὅπως ξέρουμε, οἱ ἱδρυτές της : ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς ἀπὸ τὴν Ἄρτα, ὁ Ἐμμανουὴλ Ξάνθος ἀπὸ τὴν Πάτμο καὶ ὁ Ἀθανάσιος Τσακάλωφ ἀπὸ τὰ Γιάννενα. Παράτολμοι καὶ ἐνθουσιώδεις πατριῶτες, ποὺ συνέλαβαν καὶ πραγματοποιοῖσαν τὴν ἰδέα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτῆς ὁργανώσεως τὸ 1814 στὴν Ὀδησσό. Αὐτοὶ ἀποτέλεσαν τὴ Μυστικὴ Ἀρχὴ της καὶ ἐργάστηκαν γιὰ τὸ μεγάλο της σκοπό.

Ἐρχεται ὁμως νὰ προστεθῇ κι ἓνα τέταρτο μέλος. Ἕνας ἀκόμη φλογερὸς πατριώτης ἀπὸ τὴ Βόρειο Θράκη καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴ Φιλιππούπολη : ὁ Ἀντώνης Κομιζόπουλος, ὁ τέταρτος τῆς Μυστικῆς Ἀρχῆς. Ἄγνωστος παρέμεινε γιὰ ἀρκετὰ χρόνια ὁ Ἀντώνης Κομιζόπουλος. Νεώτερες ὁμως ἱστορικὲς ἐρευνες τὸν ἀνέστυραν ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ τὸν προέβαλαν στὸ προσκήνιο, ἀποκαθιστώντας ἔτσι καὶ τὴν παραποιημένη ὥς τότε ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Σύμφωνα μὲ τὰ νέα στοιχεῖα ὁ Κομιζόπουλος ἦ Κοϊμτζόγλου ἦταν ἐπιφανὲς οἰκονομικὸς παράγων στὴν Τσαρική Ρωσία. Μεγαλέμπορος ὑφασμάτων μὲ ἓνα τεράστιο ἐμπορικὸ κατὰστημα στὴ Μόσχα καὶ πολλὰ ὑποκαταστήματα σὲ διάφορες πόλεις τῆς Κεντρικῆς καὶ Νοτίου Ρωσίας. Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς γεννήσεώς του εἶναι

άγνωστη. Γνωστό είναι ότι ὀρφάνεψε ἀπὸ μικρὸς καί, μὴν μπορώντας ν' ἀντέξῃ τὴν τούρκικη σκλαβιά, ἀναγκάστηκε νὰ ξενιτευτῇ, ἀφοῦ προηγουμένως ἔμαθε τὴν τέχνη τοῦ «ἀμπατζῆ» κι ἀναγορεύτηκε μάλιστα τὸ 1783 «μέγας μαῖστωρ τῶν ἀμπατζῆδων» τῆς Φιλιππούπολης. Κατέφυγε στὴ Μόσχα, ὅπου ἄσκησε τὴν τέχνη του καὶ ἀργότερα ἐπιδόθηκε στὸ ἐμπόριο, γιὰ νὰ ἐξελιχτῇ μὲ τὸν καιρὸ σὲ οἰκονομικὸ παράγοντα πρώτου μεγέθους. Ὁ Κομιζόπουλος παράλληλα μὲ τὴν ἐμπορικὴ καὶ οἰκονομικὴ του ἐπιφάνεια εἶχε ἀποκτήσει μεγάλο κύρος καὶ ἐπιβολὴ στοὺς ξενιτεμένους Ἕλληνες τῆς Ρωσίας γιὰ τὸ ἥθος του, τὴ μεγαλοψυχία του καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν πατρίδα.

Ἡ μεγάλη οἰκονομικὴ του δύναμη καὶ ἡ φιλοπατρία του δὲν ξέφυγαν τὴν προσοχὴ τῶν τριῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικῆς καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Νικολάου Σκουφᾶ. Εἶναι ἀποδεδειγμένο ὅτι ὁ Σκουφᾶς, ὁ Ξάνθος καὶ ὁ Τσακάλωφ συνάντησαν στὴν ἀρχὴ μεγάλες δυσκολίες στὸ νὰ βροῦν καὶ νὰ μὴσουν στὴ Φιλικὴ Ἑταιρεία πρόσωπα μὲ πανεθνικὴ στὸ γένος τῶν Ἑλλήνων προβολή. Τοὺς ἔλειπαν ἰὰ μεγάλα δνόματα τῶν ἀρχόντων καὶ τὰ πλούσια βαλάντια τῶν μεγαλεμπόρων Ἑλλήνων τῆς ξενιτιάς. Πολλὲς προσπάθειες πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση κατέληγαν πάντοτε σὲ ἀποτυχία.

Ἐνα βράδυ ὁ Σκουφᾶς ἀποφασίζει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Κομιζόπουλο. Τὸν εἶχε γνωρίσει μερικὰ χρόνια νωρίτερα κι ἐκτιμοῦσε πολὺ τὴ σταθερότητα τοῦ χαρακτήρα του, τὶς ἰδέες του καὶ τὸ φλογερὸ πατριωτισμὸ του. Σ' αὐτὸν λοιπὸν ἀποτείνεται τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1815 καὶ τοῦ ἀνοίγει τὴν καρδιά του. Τοῦ μιλεῖ μὲ θερμὴ καὶ συγκίνηση. Τοῦ τὰ φανερῶνει ὅλα καὶ τὸν προσκαλεῖ νὰ συνδράμῃ κι αὐτὸς τὸ μεγάλο ξεκίνημα.

— Ἦρθε ἡ ὥρα ἡ μεγάλη γιὰ τὴν πατρίδα, κύρ Ἀντώνη, τοῦ λέει. Ἡ ψυχὴ τοῦ Γένους βρυχᾶται σὰ λιοντάρι, ἔτοιμη νὰ ριχτῇ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά. Θέλεις νὰ ῥθῃς μαζί μας ;

Ὁ Κομιζόπουλος σηκώνεται δακρυσμένος κι ἀγκυλιάζει τὸ Σκουφᾶ.

— Νικόλα, λογάριάσέ με μαζί σας, τοῦ ἀπαντᾷ.

— Κύρ Ἀντώνη, τοῦ λέει τότε ὁ Σκουφᾶς, τονίζοντας ἓνα ἓνα τὰ λόγια του, σοῦ ζητᾶμε νὰ μπῇς τέταρτος ἐσὺ στὴν Ἀνώτατη Ἀρχὴ τῆς Φιλικῆς δίπλα σὲ μένα, τὸν Ξάνθο καὶ τὸν Τσακάλωφ.

Τὸν ἐπινιγε ἡ συγκίνηση τὸν Κομιζόπουλο.

— Τὸ ἀξίζω ἐγώ, ὁ ταπεινὸς πρᾶματευτῆς, νὰ γίνω κεφαλὴ τοῦ Γένους ; ψέλλισε.

— Τὸ ἀξίζεις καὶ μὲ τὸ παραπάνω, κύρ Ἀντώνη !

Ὁ Κομιζόπουλος ἔμεινε ἄφωνος μερικὲς στιγμές. Κι ἔπειτα εἶπε τὸ μεγάλο λόγο :

— Εἶμαι μαζί σας σὲ ζωὴ καὶ σὲ θάνατο.

Τὸ ἴδιο βράδυ ὁ Κομιζόπουλος ἔδωσε τὸν ὄρκο τῶν Φιλικῶν πάνω στὸ ἱερὸ τοῦ Χριστοῦ Εὐαγγέλιο μπροστὰ στοὺς ἄλλους τρεῖς, τὸν Ξάνθο, τὸ Σκουφᾶ καὶ τὸν Τσακάλωφ. Ἀπὸ κείνη τῇ στιγμῇ μπαίνει σὰν τέταρτος στὴν Ἀνώτατῃ Ἀρχῇ τῆς Ἑταιρείας καὶ παίρνει τὰ συνθηματικὰ στοιχεῖα Α.Ε., μὲ Α.Β. τὸν Ἀθανάσιο Τσακάλωφ, Α.Γ. τὸ Νικόλαο Σκουφᾶ καὶ Α.Δ. τὸν Ἐμμανουήλ Ξάνθο.

Τὸ 1821 μὲ τὴν ἑναρξὴ τῆς Ἐπαναστάσεως κατεβαίνει καὶ ἀγωνίζεται στὴ Μολδαβία.

Ἑλένη Καρκατσέλη

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Θηλέων Κομοτινῆς

ΠΟΙΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΥΝΕΤΕΛΕΣΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΞΕΓΕΡΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ 1821

Τὸ ἀξιοθαύμαστον εἰς τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 δὲν εἶναι μόνον αὐτὴ ἡ ἔκρηξις τῆς καὶ ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τῆς. Τὸ ἐκπληκτικώτερον ἴσως εἶναι πῶς κατάρθρωσεν ὁ ἑλληνικὸς λαός, εὐρισκόμενος ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ὑπὸ τὸ πέλμα τῶν Τούρκων, ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ διατηρήσῃ τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς του ἐνότητος, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ὀργανωθῇ, ὥστε σύσσωμος νὰ κινηθῇ κατὰ τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ.

Ὀλίγον πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἑλληνισμὸς κατέρρεεν. Ἡ διάλυσις τῆς Αὐτοκρατορίας εἰς ἐπὶ μέρους κρατίδια, ἡ ραгдаία ἐξάπλωσις τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων καὶ ἡ ἐπικρατήσασα σύγχυσις, ἡ ἔχουσα ὡς ἀποτέλεσμα τὴν φυγὴν πολλῶν λογίων, εἶχον ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐδέχετο δεινὰ πλήγματα, διότι καὶ τὴν κεφαλὴν του ἀπώλεσε διὰ τῆς διώξεως καὶ ἐξολοθρεύσεως τῶν εὐγενῶν τοῦ Βυζαντίου ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ μέγας ἀριθμὸς λογίων καὶ μορφωμένων κατέφυγεν εἰς τὴν Δύσιν. Ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ὡς βυζαντινὴ ἐξέλιπεν. Ἀμέσως ὁμως μετὰ τὴν πτῶσιν τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐσταμάτησε. Τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ ὁ ἐπερχόμενος κίνδυνος ἀφύπνισαν τὰ πνεύματα. Ἡ κατάληψις τῆς θρυλικῆς πρωτευούσης ἀπετέλεσε τὴν ἀφορμὴν τῆς δημιουργίας τῆς Μεγάλης Ἰδέας, διὰ τῆς ὁποίας ἐγαλουρήθησαν ὅλαι αἱ γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων μέχρι τοῦ 1821. «Πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροὺς πάλι

δικά μας θά 'ναι». Μὲ τὸ ὄνειρον αὐτὸ εἰσήρχετο ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὴν σκοτεινὴν περίοδον τῆς τουρκοκρατίας.

Παρὰ τὰς σκληρὰς καταπιέσεις, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπέζησε. Τὰ προνόμια τὰ χορηγηθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀνεκούφισαν σημαντικῶς τοὺς Ἕλληνας, καθ' ὅσον τοὺς ἐδόθη ὑπεύθυνος θρησκευτικὸς ἡγέτης, ὁ ὁποῖος τελικῶς ἀπέβη ἐθνικὸς ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Παρὰ τὰς σχετικὰς ἀπαγορεύσεις ἢ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις ἐχορηγεῖτο ὑπὸ τῶν ἔστω καὶ ὀλιγομαθῶν ἱερέων. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς Μεγάλης Ἰδέας καὶ ἡ ἐμφάνισις τοῦ κλεφταρματολικοῦ κινήματος εἰς ὅλας τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν τόνωσιν τοῦ μαχητικοῦ πνεύματος τῶν ὑποδούλων. Τὸ ἀνυπότακτον τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς ἐξεδηλοῦτο κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων χρόνων. Πολλαπλὰ κινήματα ἐξερράγησάν τῇ ὑποκινήσει ξένων Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ὅμως τελικῶς ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἕλληνας ἀβοηθήτους. Οὗτοι ἀντελήφθησαν καλῶς ὅτι μόνον ἐπὶ τῶν ἰδίων δυνάμεων στηριζόμενοι θά ἠδύναντο νὰ ἐλευθερωθοῦν.

Ἡ ἐμφάνισις πολλῶν μορφωμένων Ἑλλήνων, τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους, τόσον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκ παραλλήλου τὰ διδάγματα καὶ αἱ ἐξοχοὶ διακηρύξεις τῆς Ἀμερικανικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἐξηπλοῦντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου εὗρισκον τεραστίαν ἀπήχησιν. Ἡ διαρκὴς προσπάθεια τῶν διαφωτιστῶν ἔδωκε τοὺς καρπούς της. Ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε πνευματικῶς ὠριμάσει καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀποδυθῇ εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τομέα αὐτόν, πολλὰ ὠφελήθη ἀπὸ τὴν ἐπαφὴν του μετὰ τῶν χωρῶν τῆς Δύσεως, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐξαιρετικῶς προηγμένοι πολιτιστικῶς. Τοῦτο κατέστη δυνατόν διὰ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου, πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ὁ πλουτισμὸς πολλῶν Ἑλλήνων.

Ἡ προοδευτικὴ ἀποχώρησις τῶν Ἱταλῶν ἀπὸ τὴν ζωτικὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ρωσία ἐπέβαλε τὸν ἐλεύθερον διάπλουν τοῦ Βοσπόρου ὑπὸ παντὸς πλοίου φέροντος τὴν ρωσικὴν σημαίαν, εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν κατάληψιν τῆς θέσεως τῶν Ἱταλῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Ἕλληνες ἐμπορεύονται καὶ ἐπιδεικνύοντες τὸ ἐμπορικὸν τῶν δαιμόνιον θη-

σανρίζουν. Ἡ οικονομικὴ κατάστασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ βελτιοῦται καὶ τοῦτο ἐξασφαλίζει τοὺς ἀναγκαίους πόρους διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ ἐμπορικὸς στόλος λαμβάνει μεγάλην ἀνάπτυξιν. Τὰ πλοῖα αὐξάνονται καὶ εἰς μέγεθος καὶ εἰς ἀριθμόν, ἐνῶ ὁ κίνδυνος τῶν πειρατῶν καὶ αἱ συχναὶ μετ' αὐτῶν συγκρούσεις ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀναγκάζουν τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐξοπλίσουν τὰ πλοῖα των, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθιστοῦν αὐτοὺς ἐμπειροπολέμους, ριψοκινδύνους καὶ ἱκανοὺς περὶ τὰ πολεμικά. Ἐκ παραλλήλου ἡ περαιτέρω ἐξάπλωσις τοῦ κλέφτικου κινήματος, ἡ ἐμφάνισις ἡμιανεξαρτήτων περιοχῶν ἢ καὶ τελείως ἀνυποτάκτων—ὅπως ἡ Μάνη, τὸ Σούλι καὶ τὰ Σφακιά—δημιουργοῦν τὸ κατάλληλον ἐκεῖνο στρατιωτικὸν ὄργανον, τὸ ὁποῖον θὰ καταφέρει συντριπτικὰ πλῆγματα κατὰ τῶν τουρκικῶν στρατιῶν.

Ὑπάρχουν λοιπὸν κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως πάντα τὰ ἀπαραίτητα : χρήματα, ὅπλα, πλοῖα, ἄνδρες ἱκανοὶ καὶ θαρραλεοί, καὶ ὑπεράνω ὅλων πίστις εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τὰ ἰδεώδη του, ἀπόφασις καὶ θέλησις διὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἐλευθερίας. Τὸν συντονισμόν ὅλων αὐτῶν τῶν ἐν δυνάμει εὐρισκομένων στοιχείων ἀνέλαβον διάφοροι ὁργανώσεις, τελικῶς δὲ ἐπετεύχθη ὑπὸ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, ἡ ὁποία συνήνωσε τὰς δυνάμεις αὐτάς καὶ ἔδωσε ψυχὴν καὶ ὑπεύθυνον ἡγεσίαν εἰς τὴν Ἐπανάστασιν. Πρέπει ἐπίσης νὰ τονισθῇ ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἱκανοὶ στρατιωτικοὶ ἡγέται, οἱ ὁποῖοι ἐνέπνεον καὶ καθωδήγουν τοὺς Ἕλληνας, ὅπως ὁ Κολοκοτρώνης, ἡ ἀσύγκριτος αὐτῇ μορφῇ τοῦ ἀγῶνος, ὁ Καραϊσκάκης κ.ἄ. Χαρακτηριστικῶς πρέπει νὰ ἀναφερθῇ ὅτι ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 21 ἐξεργράγη, ἐνῶ ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ἐπεκράτει ὅλως ἀντίξοον πνεῦμα, ὑπαγορευόμενον ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐν ὑστάσει ἀναλύσει ἐξαίρει ἔτι περισσότερο τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων.

Μὲ θαυμασμόν καὶ εὐγνωμοσύνην ἅς ἀτενίσωμεν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μὲ ἔμβλημα τὸ «Ἐλευθερία ἢ θάνατος» δὲν ἐδίστασαν νὰ ἀντιπαραταχθοῦν πρὸ μιᾶς κραταιᾶς—σχετικῶς—αὐτοκρατορίας διαθέτοντες ὡς ἀκαταμάχητα ὅπλα τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα, διὰ νὰ χαρίσουν εἰς ἡμᾶς τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἐλευθερίαν.

Μιχαὴλ Ἡλία Σαρρῆς
Τάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Κηφισίας

ΟΙ ΜΠΟΥΡΛΟΤΙΕΡΗΔΕΣ ΤΟΥ 21

Τὸ Εἰκοσιένα στάθηκε ἓνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα μπουρλότα τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, γιατί ἀνατίναξε στὸν ἀέρα ἓνα τεράστιο οἰκοδόμημα : τὸ σουλτανικὸ κράτος, ποὺ χάλκευε τὰ δεσμά τῆς σκλαβιάς γιὰ τοὺς βαλκανικοὺς λαοὺς. Στὴν κατασκευὴ τοῦ μπουρλότου αὐτοῦ πήραν μέρος ὅλες οἱ ἐθνικὲς μας δυνάμεις. Ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ οἱ τότε ἀγωνιστὲς τοῦ κύματος : οἱ καταδρομεῖς διασπαστὲς τῶν ἀγγλικῶν ἀποκλεισμῶν κατὰ τοὺς ναπολεοντεῖους πολέμους καὶ ναυμάχοι κατὰ τὸ Εἰκοσιένα. Αὐτοὶ ὑπῆρξαν μπουρλοτιέρηδες καὶ μὲ τὴ στενὴ καὶ μὲ τὴν πλατειά σημασία τῆς λέξης. Καὶ πυρπολητὲς τῶν караβιῶν τοῦ σουλτανικοῦ στόλου καὶ βασικοὶ δημιουργοὶ τοῦ μεγάλου μπουρλότου, ποὺ ἀνατίναξε τὴν ὀθωμανικὴ αὐτοκρατορία. Οἱ μπουρλοτιέρηδες προέρχονταν ἀπὸ τοὺς θαλασσομάχους μας τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, ἀπὸ τοὺς καταδρομεῖς ποὺ ἐμφανίστηκαν τότε στὶς θάλασσές μας. Ἦταν γέννημα τῶν συνηθῶν, ποὺ ἐπικρατοῦσαν τότε στὴ χώρα μας ἐξαιτίας τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς, μὰ καὶ τῆς πειρατείας, ποὺ τὰ χρόνια ἐκεῖνα λυμαινόταν τὶς θάλασσες καὶ πιὸ πολὺ τὸ Αἶγαῖο.

Τὸ καλὺτερο πρότυπο μπουρλοτιέρη μᾶς τὸ ἔδωσε ὁ Ψαριανὸς Κ. Κανάρης. Στὶς πυρπολήσεις πλοίων τοῦ τουρκικοῦ ναυτικοῦ εἶχε προηγηθῇ ὁ ἐπίσης Ψαριανὸς Παπανικολῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι (Πιπῖνος, Βῶκος, Γουδῆς, Μπούτης, Βρατσᾶνος καὶ ἄλλοι), ποὺ ἀποτέλεσαν τοὺς θρυλικούς μπουρλοτιέρηδες τοῦ Εἰκοσιένα.

Τὰ μπουρλότα ἐπινοήθηκαν, γιά νά καλύψουν τήν ἀδυναμία τοῦ στόλου μας, πού τά κανόνια του ὑστεροῦσαν σέ βεληνεκές ἀπό τά ἐχθρικά. Ἀποτελοῦσαν караβόσχημες τορπίλλες, πού ἐξαποστέλλονταν στά ἐχθρικά πλοῖα ἐπανδρωμένες μέ τοὺς μπουρλοτιέρηδες.

Ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν τῶν μπουρλοτιέρηδων ἦταν πολὺ ἐπικίνδυνη, γιατί ἐπρεπε νά μπαίνουν ἀνάμεσα στά ἐχθρικά πλοῖα, τίς περισσότερες φορὲς μάλιστα σέ ὥρα μάχης, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι τὰ τελευταῖα εἶχαν τὸ νοῦ τους. Ἔτσι μιὰ εὐστοχὴ βολὴ ἐναντίον τῶν μπουρλότων μποροῦσε νά τὰ πυρπολῇ εὐκόλα, γιατί ὅλη τους ἡ ἐξάρτηση, ἀκόμα καὶ τὰ πανιά, ἦταν ἐμποτισμένα μέ ἄφθονη πίσσα καὶ νάφθα, γιά νά πετυχαίνουν πιὸ εὐκόλα τὸ σκοπὸ τους : νά πλησιάσουν τὸ πλοῖο τῶν στόχων τους ἀπὸ τὴν προσήνεμη πλευρά — γιά νά τοὺς βοηθήσῃ ὁ ἀέρας στὴ γρήγορη μετάδοση τῆς φωτιᾶς — νά ἀγκιστρῶνουν σέ κάποια κανονιοθυρίδα τὸ πυρπολικὸ μέ τοὺς γάντζους, νά τοῦ βάζουν φωτιά (αὐτὸ ἦταν δουλειὰ τοῦ κυβερνήτη, πού γιά τὸ λόγο αὐτὸ ἐγκατέλειπε τελευταῖος τὸ μπουρλότο) καὶ μετὰ νά πηδοῦν μέ τάξη μέσα στὴ βάρκα, πού ἔσερναν μαζί τους γιά τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Κι αὐτὸ πρόβαλλε γιά τοὺς μπουρλοτιέρηδες σάν ἐπιτακτικὸ καθῆκον, γιατί ἐπρεπε νά ἐπιστρέφουν σῶοι ἀπὸ κάθε ἐγγχείρημά τους καὶ νά ἐπανδρῶνουν ἄλλα μπουρλότα.

Ἄπειροι λοιπὸν ἦταν οἱ κίνδυνοι, πού ἀπειλοῦσαν τοὺς μπουρλοτιέρηδες. καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀποστολὴ τους ἀπαιτοῦσε ἀπόλυτη ψυχραιμία, ἀτσαλένια θέληση, ἐντονη προσοχή, ἀκλόνητη αὐτοπεποίθηση καὶ ἐπιδεξιότατους χειρισμούς, γιά νά προσαρμόζωνται ἀστραπιαῖα στὴν κάθε περίσταση. Ὅλ' αὐτὰ τὰ προσόντα τὰ διέθεταν σέ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ οἱ μπουρλοτιέρηδες τοῦ Εἰκοσιένα. Σὰ θαλασσαθλητὲς ἤξεραν ἀπὸ τὸ θαλασσινὸ τους ἀγῶνα ὅτι ὁ φόβος ὀδηγεῖ στὴν ἀποτυχία. Ἔτσι εἶχαν διώξῃ ἀπὸ τίς καρδιές τους τὸ φόβο κι ἔκαναν κτῆμα τους παντοτινὸ τὴν τόλμη. Τὴ θέλησή τους τὴν εἶχαν ἀτσαλῶσει σφυρηλατώντας τὴν πάνω στὰ κύματα. Ἡ πάλη τους μέ τὰ κύματα καὶ τοὺς πειρατὲς καὶ ἡ ἐξοικειώσή τους μέ τὴ νύχτα καὶ τίς τρικυμίες κατὰ τίς διασπάσεις τῶν ἀγγλικῶν ἀποκλεισμῶν εἶχαν ἀναπτύξῃ σέ μεγάλῳ βαθμὸ τὴ δεξιότητά τους, τὴν προσοχή καὶ τὴν πείρα στὴν ἀντιμέτωπιση τῶν μυρίων δυσκολιῶν, πού πρόβαλλαν στὸ δρόμο τους, μέ ἀποτέλεσμα ν' ἀποχτήσουν τεράστια ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ τους.

Ἐξάλλου ἡ τουρκικὴ σκλαβιά μὲ τὴ βαρβαρότητά της εἶχε κάνει τοὺς μπουρλοτιέρηδες—ὅπως κι ὅλους τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ Εἰκοσιέ-
να— νὰ φωνάζουν ἀπὸ τὰ τρῖσβαθα τῆς ψυχῆς τοὺς τὸ σύνθημα τοῦ
ἀγώνα «Λευτεριά ἢ θάνατος». Ἐτσι ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο νὰ
παρουσιάζωνται περισσότεροι ναυτικοὶ ἀπ’ ὅσοι χρειάζονταν, κάθε
φορὰ πού οἱ στόλαρχοι ζητοῦσαν ὑποψήφιους μπουρλοτιέρηδες,
γιά νὰ ἐπανδρώσουν μπουρλότα.

Τὸν ἥρωισμό τῶν μπουρλοτιέρηδων τοῦ Εἰκοσιένα τὸν δείχνει
ἡ προθυμία τους νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰ ἐπικίνδυνα ἐγχειρήματά
τους, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι κάθε φορὰ ἐπαιρναν τὴν ἀπόφαση
νὰ πεθάνουν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ ἥρωικώτερο στοιχεῖο στὴ δράση τους.
Γιατὶ πολλοὶ παίρνουν τὴν ἀπόφαση νὰ θυσιαστοῦν γιὰ ἓνα ἰδανικὸ,
λίγοι ὅμως εἶναι ἐκεῖνοι πού τὸ κάνουν ἐπανειλημμένα.

Ὅταν γιὰ κάποιον λόγο, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὴ θέλησή τους, δὲν
κατάφερναν ν’ ἀνατινάζουν τὸ καράβι τοῦ στόχου τους, εἴτε γιατί ὁ
ἐχθρὸς τοὺς ἐπαιρνε εἶδηση εἴτε γιατί ὁ ἄνεμος τοὺς χαλοῦσε τὰ
σχέδια, κατὰ κανόνα κατόρθωναν καὶ γλίτωναν κι ἐπαναλάβαιναν
μὲ μεγαλύτερο πείσμα τὰ τολμήματά τους.

Αὐτοὶ ἦταν οἱ μπουρλοτιέρηδες τοῦ Εἰκοσιένα. Γενναῖοι κι ἀ-
τρόμητοι ὅσο δὲ γίνεται περισσότερο. Οἱ ἐπιτυχίες τους στίς ἀνα-
τινάξεις πλοίων τοῦ σουλτανικοῦ στόλου πανικόβηλαν ἀπὸ τὴν ἀρχή
τῆς Ἐπανάστασης τὸν ἐχθρὸ καὶ βοήθησαν τὸ στόλο μας νὰ κυρι-
αρχήσῃ γρήγορα στὸ Αἰγαῖο μὲ τὶς ἐξῆς συνέπειες :

α) Νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Τούρκους νὰ ἐνισχύσουν ἀπὸ τὴ θάλασσα
τὶς δυνάμεις τους στὴν Πελοπόννησο καὶ τὴ Ρούμελη.

β) Νὰ τονώσῃ περισσότερο τὸ ἠθικὸ τῶν μαχητῶν τῆς λευτε-
ριάς μας μὲ ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἐχθροῦ.

γ) Νὰ διαθέσῃ ναυτικὲς δυνάμεις γιὰ τὴν ἐκπόρθηση στεριανῶν
φρουριῶν τῶν Τούρκων. Καὶ νὰ ὀλοκληρωθῇ ἔτσι γρηγορώτερα τὸ
νέο θαῦμα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, πού λέγεται Εἰκοσιένα καὶ πού γιορτά-
ζουμε φέτος τὰ 150χρονά του.

Ἰωάννης Σαραφίδης

Τάξις Β’

Γυμνάσιον Κουφαλίων Θεσσαλονίκης

ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ (1788 — 1825)

Γρηγόριος Δικαῖος Φλέσσας

Ἀπὸ τὰς ἡρωικωτέρας μορφὰς τῆς μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπαστάσεως εἶναι ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δικαῖος Φλέσσας, ὁ συνήθως ἐπονομαζόμενος Παπαφλέσσας.

Οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Πολιανὴ τῆς Μεσσηνίας τὸ 1788, ἐφοίτησε δὲ εἰς τὴν τότε περίφημον Σχολὴν Δημητσάνης καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν πλησίον τῆς Καλαμάτας εὐρισκομένην μονὴν τῆς Βαλανιδιάς. Ἐλθὼν ἀργότερον εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῆς περιφερείας, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν μονὴν μεταβάς εἰς ἐτέραν τοιαύτην, τὴν τῆς Ρεκίτσας, κειμένην μεταξὺ τοῦ χωρίου Λεοντάριον τοῦ νομοῦ Ἀρκαδίας καὶ τοῦ Μυστρά. Ἀλλὰ φίλερις ἐκ χαρακτῆρος ὢν καὶ αὐταρχικός, δὲν ἐβράδυνε καὶ ἐκεῖ νὰ περιέλθῃ εἰς ἔριδας καὶ νὰ γίνῃ ἀφορμὴ πολλῶν ἐπεισοδίων. Ἐν τέλει, ἐλθὼν εἰς διαπληκτισμὸν πρὸς τινὰ ἰσχυρὸν Τοῦρκον τῆς περιοχῆς ἔνεκα κτηματικῶν διαφορῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ κρυφίως τὴν μονὴν Ρεκίτσας, ἵνα ἀποφύγῃ τοὺς σταλέντας διὰ νὰ τὸν συλλάβουν ὀπλοφόρους Τοῦρκους. Γενόμενος ὁμως ἀντιληπτὸς καὶ πυροβολούμενος συνεχῶς, ἐπέτυχε νὰ διαφύγῃ, ἀφοῦ προηγουμένως, ὥς λέγεται, ἐφώναξε πρὸς αὐτοὺς : « Ἄντε, ρέ, καὶ ποῦ θὰ μοῦ πᾶτε! Θὰ ξαναγυρίσω πάλι ἢ δεσπότης ἢ πασᾶς καὶ τότε θὰ λογαριαστοῦμε ».

Κατ' ἀρχάς ὁ Παπαφλέσσας μετέβη εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα παρέμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον γενόμενος εὐμενῶς δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' ὁ Παπαφλέσσας προεχειρίσθη εἰς ἀρχιμανδρίτην. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1818 ὁ ἐκ τῶν στελεχῶν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας Παναγιώτης Ἀναγνωστόπουλος ἐμύησε τὸν ἀρχιμανδρίτην Γρηγόριον Δικαῖον εἰς τὰ τῆς Ἑταιρείας, ὁ δὲ Παπαφλέσσας εὐθὺς ἀμέσως κατήχησε τὸν ἐκ Καλαμάτας ἔμπορον Κυριάκον Ἰ. Καμαρινόν, προοριζόμενον νὰ ἀποσταλῇ ἐκ μέρους τῆς Ἑταιρείας πρὸς τὸν μπέν τῆς Μάνης.

Ἀξιοθαύμαστος εἶναι ἡ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ὁ Παπαφλέσσας ὡς κατηχητὴς - ἀδελφὸς τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας εἰς τὰς παραδουναβίους ἡγεμονίας, παραβλέπων τὸ ἐπικίνδυνον καὶ ἐξαιρετικῶς δυσχερὲς τῆς ἀποστολῆς ταύτης. Ἀπὸ τῆς 25ης Αὐγούστου 1818 ἐπέτυχε νὰ μύησῃ πλείστους σημαίνοντας Ἑλλήνας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸν Σπαρτιάτην ἱατροχειροῦργον Π. Γιατράκον καὶ τὸν Κρητικὸν πλοιοκτῆτην Χρῆστον Περούλην. Ὁμοίως τὴν 18ην Δεκεμβρίου 1818 ἐμύησε τὸν ἐκ Πάτμου Δημήτριον Θέμελιν, ὁ ὁποῖος ἐχρησιμοποιήθη βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ὡς ἐκπρόσωπός του εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον συνεδέθη στενῶς μετὰ τῶν γνωστῶν ὀπλαρχηγῶν Γεωργάκη Ὀλύμπιου καὶ Ἰωάννου Φαρμάκη, προσεπάθησε δὲ νὰ προσεταιρισθῇ καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν Σέρβων Μίλος Ὀβρένοβιτς.

Προκαλέσας ὑποψίας εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Σούτσου, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα ὅμως, προδοθεὶς εἰς τοὺς Τούρκους, διέτρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐσώθη κατόπιν προσωπικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε'.

Τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου τοῦ 1820 συνηντήθη εἰς τὸ Ἰσμαήλιον τῆς Βεσσαραβίας μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, οἱ ὁποῖοι προσεπάθουν ἐκεῖ νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς δύο κεφαλαιώδη ἐρωτήματα : α) Νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ Ἐπανάστασις ἢ ὄχι ; β) Νὰ κατέλθῃ ὁ ἀρχηγὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἢ ὄχι ; Καὶ ἐνῶ εἰς τὸ πρῶτον ὑπῆρχεν ὁμόφωνος κάταφατικὴ ἀπάντησις, ὡς πρὸς τὸ δεῦτερον αἱ γνώμαι διέσταντο. Ὁ Ἕλλην ἀξιωματικὸς τοῦ ρώσικοῦ ναυτικοῦ Παπαδόπουλος ὡς καὶ ὁ Χριστόφορος Περραιβὸς

ήσαν έναντίον τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἀγῶνος εἰς τὴν Πελοπόννησον, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ζωηρότατα καὶ μαχητικώτατα ὑπεστήριξεν ὁ Παπαφλέσσας ἐπιδείξας μάλιστα καὶ ἔγγραφον ἀναφορὰν μὲ τὰς ὑπογραφὰς πολλῶν Πελοποννησίων στρατιωτικῶν καὶ προκρίτων, διὰ τῆς ὁποίας ἐβεβαιούτο ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα καὶ μόνον ἡ διαταγὴ τοῦ Ὑψηλάντου ἀπέμενε διὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Ἀγῶνος. Ὁ Περραιβὸς ὅμως ἡμφεσβήτησε τὴν γνησιότητα τῶν ὑπογραφῶν. Καὶ ἐνῶ ὁ Παπαφλέσσας διεμαρτύρετο ἐντονώτατα, ὁ Παπαδόπουλος ὠργισμένος τοῦ ἐφώναξε : «Παπᾶ, νὰ διαβάζῃς τὸ ψαλτήρι σου κι αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν εἶναι δική σου δουλειά. Σὲ ρώτησα πόσα χρόνια λείπεις ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο καὶ μοῦ ἀπάντησες τριάμισι. Ἀλλὰ ἐγὼ ἔφυγα ἀπὸ κεῖ πρὸ ἑπτὰ μηνῶν καὶ τίποτε δὲν ἦταν ἀπ' ὅσα λὲς καὶ ὅσα γράφεις στὴν ἀναφορά σου».

Κατόπιν τοῦτου ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ μὲν Ἐπανάστασις ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ Ἰάσιον, ὁ δὲ Παπαφλέσσας σταλῇ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ὑψηλάντου εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἐχων διορισθῇ ἐν τῷ μεταξὺ εἰς Κωνσταντινούπολιν πατριαρχικὸς ἑξαρχος διὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ μὴ δυνάμενος νὰ παραμείνῃ πλέον οὔτε εἰς τὴν Πόλιν οὔτε εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας, κατῆλθε μέσῳ Κυδωνιῶν εἰς Ὑδραν καὶ ἐκεῖθεν διεπεραιώθη εἰς Πελοπόννησον, ἐνθα ἀπὸ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1820 ἤρχισε μετὰ καταπληκτικῆς ἐπιδεξιότητος καὶ διὰ φλογερῶν ὁμιλιῶν νὰ πείθῃ τοὺς πάντας ὅτι ἐπικεῖται ἡ ἑναρξις τοῦ Ἀγῶνος τῆς ἀπεθερώσεως τοῦ Ἑθνους ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τὸ φίλερι τοῦ χαρακτῆρος του, γνωστὸν εἰς τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τὸ παρελθόν, προεκάλεσαν φόβους μήπως ἀποκαλυφθοῦν προῶρος τὰ παρασκευαζόμενα, διαταραχθῇ δὲ ἡ τάξις ἄνευ θετικῶν ἀποτελεσμάτων καὶ οἱ Τούρκοι προβοῦν εἰς σκληρὰ ἀντίποινα ἐναντίον τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐσκέφθησαν νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν παραδώσουν εἰς τοὺς Τούρκους ἢ καὶ νὰ τὸν φονεύσουν ἀκόμη ὡς ἐπικίνδυνον. Ὁ ἐπιδέξιος Παπαφλέσσας ὅμως ἐπετύγχανε πάντοτε νὰ ἐξέρχεται ἀλώβητος ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐνέδρας συνεργαζόμενος κυρίως μετὰ τῶν χωρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ, ὅπου εἶχε μεγίστην ἐπιρροήν.

Τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1821 ὁ Παπαφλέσσας συνεκάλεσεν εἰς Βοστίτσαν (Αἴγιον) σινέδριον διαφόρων προκρίτων καὶ κληρικῶν,

οἱ ὅποιοι, διὰ τὴν ἀποκρύψουν τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τῆς συνελεύσεως, διέδωσαν ὅτι συνήρχοντο κατ' ἐντολὴν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας πρὸς ἐπιτόπιον ἐπιθεώρησιν διαφιλονεικουμένου σταυροπηγιακοῦ ἀγροῦ. Ἐκεῖ προσῆλθον μετὰ τῶν ἄλλων οἱ ἀρχιερεῖς Ἀχαΐας, Αἰγιαλείας καὶ Τριφυλίας, ὁ πρεσβύτερος Πανούτσος Νοταρᾶς, ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὁ ἐνθουσιώδης Παπαφλέσσας ἀνέπτυξε τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀγῶνος μὲ ὑπερβολάς, ἐζήτησε τὸν ἄμεσον καταρτισμὸν στρατοῦ, προεξώφησε τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἀγῶνος πολιτικὴν τῆς Ρωσίας καὶ ἐβεβαίωσε περὶ τῆς ταχυτάτης ἥττης τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ ὅμως αὐτὰ ἐκρίθησαν ὑπὸ τῶν συνελθόντων ὡς στεροῦμενα σοβαρότητος, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Παπαφλέσσας εἶχεν ἤδη δημιουργήσει τὴν ἐντύπωσιν ἀνδρὸς ἀνικάνου νὰ ἐμπνεύσῃ σέβας ἐξ αἰτίας τῆς διαγωγῆς του παρὰ τὸ μεγαλότολμον καὶ πνευματῶδες τοῦ χαρακτῆρος του, ἐπηκολούθησαν λογομαχίαι καὶ μάλιστα μετὰ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ.

Τὸ συνέδριον τῆς Βοστίτης συνέστησεν ἐν τέλει εἰς τὸν Παπαφλέσσαν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ νὰ ἀναμεῖνῃ νέας ὁδηγίας. Ὁ φλογερὸς ὅμως οὗτος πατριώτης, διακατεχόμενος σφοδρῶς ἀπὸ τὴν ὑπερτάτην πατριωτικὴν διάθεσιν τῆς ἀμέσου ἐνάρξεως τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνος, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἅγιον Ἡλίαν τῶν Καλαμῶν, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι διάφοροι ὅπλαρχηγοὶ καὶ καπεταναῖοι τῆς Μάνης, καὶ ἐνεργήσας καταλλήλως διὰ τῆς γνωστῆς πλέον εὐγλωττίας του καὶ τοῦ ἐνθουσιώδους χαρακτῆρος του ἐπέτυχε τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως τὴν 23ην Μαρτίου τοῦ 1821. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Μοῦρτζινος, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Παπαφλέσσας καὶ ἄλλοι εἰσῆλθον εἰς τὴν Καλαμάταν, τὴν ὁποίαν καὶ κατέλαβον ἀμαχητί.

Παραλλήλως ὁ Παπαφλέσσας εἶχε συντελέσει εἰς τὴν προετοιμασίαν τῶν πραγμάτων, ὥστε τὴν αὐτὴν περίπου ἡμέραν νὰ ἐξεγερθοῦν τὰ Καλάβρυτα καὶ μετὰ διήμερον ἢ πόλις τῶν Πατρῶν, ἔνθα ὁ μητροπολίτης Π. Π. Γερμανὸς εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ ἐνώπιον μεγάλου ξυλίνου σταυροῦ ὥρκιζε τοὺς ἀγωνιστάς μὲ τὴν θρυλικὴν φράσιν «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ἢ ΘΑΝΑΤΟΣ».

Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Παπαφλέσσας ἀπέβαλε τὸ ράσον τοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ περιεβλήθη στολὴν ὀπλαρχηγοῦ,

ἤρχισε δὲ περιοδεύων ὁλόκληρον τὴν Πελοπόννησον, μὲ σκοπὸν νὰ στρατολογήσῃ τοὺς νέους καὶ νὰ ἐνθουσιάσῃ μὲ τὰ θερμὰ ἐπαναστατικά του κηρύγματα τὸν ὑπόλοιπον πληθυσμόν.

Ὁ Παπαφλέσσας ἐπεχείρησεν εἰς τὴν Κορινθίαν νὰ παρεμποδίσῃ τὴν εἰσοδὸν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὑπεδέχθη εἰς τὰ Βέρβαινα τὸν ἄδελφόν καὶ ἐκπρόσωπον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου Δημήτριον καὶ τέλος παρέστη εἰς τὴν πρώτην ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικὴν Συνέλευσιν ὡς πληρεξούσιος καὶ γερουσιαστής. Συνετέλεσεν ἀποφασιστικῶς μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ στρατοῦ τοῦ Δράμαλη, παρὰ τὰ Δερβενάκια καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐν Περαιχώρα μάχας ἐναντίον τῶν ὑπολειμμάτων τῆς τουρκικῆς στρατιᾶς.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1823 κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως εἰς τὸ Ἄστρος, ὁπότε συνεκροτήθη ἡ Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία μὲ πρόεδρον τὸν Πετρόμπεην, ὁ Παπαφλέσσας διωρίσθη Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τῆς Ἀστυνομίας, θέσιν τὴν ὁποίαν διετήρησεν οὗτος καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1823 σχηματισθείσης κυβερνήσεως Κουντουριώτη. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνεφύησαν πολλαὶ ἐμφύλιοι ἔριδες. Ὁ Παπαφλέσσας ἐτάχθη κατ' ἀρχὰς μὲ τὸν Κολοκοτρώνην, κατόπιν ὁμως μετέβαλε γνώμην καὶ προσεχώρησεν εἰς τὴν κυβερνητικὴν μερίδα ὡς ἀντίθετος τοῦ Κολοκοτρώνη, μὲ τὴν εἰλικρινῇ πεποίθησιν πάντοτε ὅτι ἐξυπνέρεται τὴν πατρίδα, ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐθυσίαζε τὰ πάντα. Διὸ καὶ δὲν ἐδίστασεν ἀργότερον νὰ εἰσηγηθῇ ἐπανεὶλημμένως τὴν παροχὴν γενικῆς ἀμνηστίας καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἤδη κρατουμένου Κολοκοτρώνη καὶ τῶν συνεργατῶν του.

Τὴν 11ην Φεβρουαρίου 1825 ὁ Ἱμπραὴμ πασᾶς εἰσέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Μεθώνης ἀποβιβάσας τεραστίαν δύναμιν πεζῶν καὶ ἱππέων. Ὁ Παπαφλέσσας διαισθανόμενος τὸν ἄμεσον κίνδυνον ἐζήτησεν ἐπιμόνως καὶ δι' ἄλληπαλλήλων ἀναφορῶν του πρὸς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν λοιπῶν φυλακισμένων ἀγωνιστῶν, καθ' ὅσον ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἀπήτηι τοῦτο. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν εἰσηκούετο, ἐδήλωσεν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Ἐκτελεστικοῦ ὅτι μεταβαίνει νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνος τὸν Ἱμπραήμ, ἀποφασισμένος ἢ νὰ ἐπιστρέψῃ νικητὴς ἢ νὰ πέσῃ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης. Ἐξεκίνησε λοιπὸν διὰ τὴν πατρίδα του τὴν Μεσ-

σηνίαν κατά τὰ τέλη Ἀπριλίου 1825. Ἀφοῦ ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Τρίπολιν, τὸ χωρίον Βουνό, τὸ Λεοντάρι, τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα του Πολιανήν, τὴν Ἀνδροῦσαν καὶ τὸ χωρίον Δράινα, ὅπου ἐστρατολόγει συνεχῶς τοὺς νέους, καὶ ἀπέστειλεν ἀναφοράς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν εἰσηγούμενος τὴν παροχὴν γενικῆς ἀμνηστίας καὶ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἀρχιστρατηγίας εἰς τὸν Θεόδωρον Κολοκοτρώνην, ἔφθασεν εἰς τὸ Μανιάκι τὴν 18ην Μαΐου 1825.

Ἐχὼν ἤδη συγκεντρώσει δύναμιν 2.000 περίπου ἀνδρῶν ὁ δυναμικὸς κληρικὸς ἤγειρε τρία προχώματα διανείμας ἀναλόγως καὶ τὸν στρατόν του, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἕν ἀνέλαβεν ὁ ἀνηψιὸς του Δημήτριος Φλέσσας μετὰ τινῶν ὀπλαρχηγῶν, τὸ ἕτερον οἱ Μανιάται ὑπὸ τὸν Πέτρον Βοϊδῆν καὶ τὸ τρίτον καὶ πλέον ἐπικίνδυνον ὁ ἴδιος. Κατοπεύων οὕτω τὸν ἐχθρὸν λόγῳ τῆς δεσποζούσης θέσεως τοῦ Μανιακίου ὁ Παπαφλέσσας ἀντελήφθη τοὺς 6.000 Αἰγυπτίους νὰ βαδίζουσιν κατ' αὐτοῦ. Τὴν 20ὴν Μαΐου 1825 συνήφθη ἡ πολυθρύλητος μάχη τοῦ Μανιακίου. Οἱ Αἰγύπτιοι ἵππεῖς καὶ πεζοὶ ἐπέπεσαν κατὰ τοῦ Παπαφλέσσα καὶ τῶν ὀλίγων πιστῶν ὁπαδῶν του ἀπὸ βορρᾶ καὶ δυσμῶν. Οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ὡς λέοντες φονεύσαντες ὑπερ-εξακοσίους ἐχθρούς, ἠφανίσθησαν ὅμως ἅπαντες.

Ὁ Παπαφλέσσας ὑπῆρξεν ἀναντιρρήτως ὁ θερμότερος πατριώτης, ὁ φλογερώτερος κληρικὸς καὶ ὁ μαχητικώτερος τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Θὰ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν ἑλληνικὴν συνείδησιν ὁ κορυφαῖος τῶν ἐθνομαρτύρων μας τῶν θυσιασθέντων διὰ τὴν Ἑλευθερίαν.

Μιχαὴλ Βαρδαλᾶς

Τάξις ΣΤ'

Ζ' Γυμνάσιον Ἀρρ. Ἀθηνῶν

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ

Τὸ βουνὸ χρυσὴ σκάλα, κλέφτες καὶ κουρσάροι
τὴν κατεβαίνανε καὶ σ' ὅλους μέσα ποιός ;
"Ενας ξεχώριζε, τοῦ Γένους τὸ καμάρι,
τῆς Καλογριάς ὁ Γιός!

Κ. Παλαμᾶς

1. Εἰς τὴν μάχην τοῦ Σοβολάκου (15-1-1823)

Εἰς τὸ Σοβόλακον, ὡς γνωστόν, συνέβη ἡ σπουδαιότερα σύγκρουσις μεταξὺ τῶν Τούρκων καὶ τοῦ Καραϊσκάκη, ὅταν οὗτος ἦτο καπετάνιος εἰς τὰ Ἄγραφα.

Οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των εἰς τὸ Μεσολόγγιον (25 Δεκεμβρίου 1822) ἐσχεδίαζον τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν Ἄρταν. Ἐσταμάτησαν ὅμως εἰς τὸ Βραχώριον (Ἀγρίνιον), διότι ὁ Ἄσπροπόταμος (Ἀχελῷος) ἦτο πλημμυρισμένος. Ὁ Καραϊσκάκης ἀντελήφθη τότε ὅτι ἀναγκαστικῶς θὰ ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὴν περιοχὴν του. Ὡσὰν ἀετὸς λοιπὸν διέσχισε τὰ χιονισμένα ὄρη μετὰ ὀκτακοσίων παλληκαριῶν καί, μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα καὶ ἀψηφῶν τοὺς μύριους κινδύνους, ἐπρόλαβε νὰ καταλάβῃ τὰ στενὰ τοῦ Σοβολάκου.

Μετ' ὀλίγον κατέφθασαν καὶ οἱ Τούρκοι, πού ἀντελήφθησαν ὅτι τὰ στενὰ ἦσαν κατελημμένα καὶ ἐτοιμάστηκαν νὰ ἀνοίξουν μάχην. Ὅμως συνέβη τὸ ἐξῆς περιστατικόν :

Ὁ καπετάνιος των, πού ἦτο καὶ ὁ κεχαγιάς (ὕπαρχηγός) τοῦ Πασᾶ καὶ ἐπροχώρει ἔμπροσθεν τῶν ἀνδρῶν του, ἐφώναξε δυνατὰ :

— Κανεῖς μὴ ρίζη πρῶτος, ἂν δὲ ρίξω ἐγώ. Μὴ βιάζεστε καὶ καρτερᾶτε τὸ σημάδι.

Ἐπῆδησε ἀπὸ τὸ ἄλογο, ἄρπαξε ἓνα τουφέκι, ἐπροχώρησε καὶ

εστάθη ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων φωνάζων :

— Σταθῆτε στὰ ταμπούρια σας, γκιαούρηδες, μὴν κουνιθῆτε ! Πρὶν ἀνάψη ὁ πόλεμος καὶ πέσουν κουφάρια, θέλω νὰ πῶ κάτι. Ποῦ εἶσαι, Καραϊσκάκη, γιὰ τῆς καλογριᾶς; Ἄκουσα τὴ φωνή σου καὶ σὲ γνώρισα. Ἐβγα, ἂν ἔχης καρδιά, μονάχος σου μ' ἐμένα στὸν πόλεμο, μὲ τὸ ντουφέκι, στάσου ἀγνάντια μου νὰ ρίξω, κι ἂν δὲ σὲ πάρῃ τὸ δικό μου βόλι, θὰ σταθῶ κι ἐγὼ νὰ ρίξης καὶ σ' ὀρκίζομαι νὰ μὴ σαλέψω, ἔτσι μὰ τὸ Κοράνι μου.

Ἐξῆλθε ἀπὸ τὸ ὄχυρόν του ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐστάθη ἀκίνητος ἀπέναντι τοῦ Ἀρβανίτου. Ἐρριξε ὁ κεχαγιάς καὶ ἠκούσθη πολλάκις ἡ ἡχώ τοῦ πυροβολισμοῦ γύρω εἰς τὰ ὄρη. Ἀδίκως ὁμως. Ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐπειράχθη, ὥσάν νὰ ἐφόρει τίμιον ξύλο.

— Γιὰ τῆς Τουρκάλας, εἶπε ὁ Καραϊσκάκης, σ' ἄφησα νὰ ρίξης πρῶτος, μὰ ἦσουν ἄτυχος, μ' ὅλη τὴν καυχησιά σου. Τώρα μὴ σαλέψης καὶ θὰ ἰδοῦμε ἂν εἶσαι τυχερὸς κι ἂν θὰ σὲ βοηθήσῃ τὸ Κοράνι σου. . .

Καὶ ὁ μὲν Καραϊσκάκης ἐπυροβόλησε, ὁ δὲ Ἀρβανίτης ἔπεσε βαρὺς εἰς τὸ ἔδαφος. Ἡ σφαῖρα τοῦ Καραϊσκάκη τὸν ἤρπεν εἰς τὸ μέτωπον.

Κατόπιν τούτου ἤρχισε ἡ μάχη καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἐκέρδισε μίαν σημαντικωτάτην νίκην. Οἱ Τοῦρκοι, ἂν καὶ ἦσαν περισσότεροι τῶν τριῶν χιλιάδων, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη ὁ ἀρχηγός των, ὁ Χατζῆ-Μπέντο (ἔτσι ἐλέγετο ὁ κεχαγιάς), μετὰ ἀπὸ πεισματώδη μάχην ὠπισθοχώρησαν καὶ ἐννίγησαν σχεδὸν ὅλοι εἰς τὸν Ἀχελῶν. Αὐτὴ ἦτο μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας τοῦ Καραϊσκάκη.

2. Συνάντησις μὲ τὸν Κιουταχῆν (9-8-1926).

Εἰς τὰς 9 Αὐγούστου τοῦ 1826 ὁ Καραϊσκάκης συνηντήθη τυχαίως μὲ τὸν Κιουταχῆν εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ Γάλλου ναυάρχου Ντερινύ, ἡ ὁποία ἦτο ἀραγμένη εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ὁ Κιουταχῆς μαζί μὲ τὸν Ὁμέρ, τὸν πασᾶ τῆς Χαλκίδος, εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὸν ναύαρχον. Δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κατεβοῦν τὴν σκάλα καὶ καταφθάναι ὁ Καραϊσκάκης μὲ τὸν Χρηστίδη μέσα σὲ βάρκα ἐλληνικὴ ἀπὸ τὸ ψαριανὸν βρίκιον τοῦ Γιαννίτση, πού ἦτο ἀραγμένον εἰς τὴν Ἑλευσίνα καὶ τὸ εἶχεν ὁ

Καραϊσκάκης ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Λέγουν δὲ ὅτι σκοπίμως εἶχε κανονίσει τὴν συνάντησιν ὁ Γάλλος ναύαρχος, διὰ νὰ συζητήσουν οἱ δύο ἀρχιστράτηγοι. Καὶ τοῦτο διότι τὸ ἐξήτησε ὁ ἴδιος ὁ Κιουταχῆς.

Ἐταράχθη ὁ Καραϊσκάκης, ὅταν εἶδε τὸν Κιουταχῆν ἐμπρὸς του. Ἐβαλε τὸ χέρι του εἰς τὸ ξίφος καὶ εἶπε εἰς τὸν Χρηστίδην :

—Ὡρὲ Χρηστίδη, μὴ μᾶς κάνουν καμμιά μπαμπεσιά;

Τὸν καθησύχασε ὁ Χρηστίδης. Ἀλλὰ καὶ ὁ Κιουταχῆς ἐταράχθη, μόλις εἶδε τὸν Καραϊσκάκην. Ἐχαιρέτησε ὁ Καραϊσκάκης τὸν Κιουταχῆν κατὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν, μὲ τὴν παλάμην εἰς τὸ στήθος, καὶ ἐκάθισε. Ἐχαιρέτησε καὶ ὁ Κιουταχῆς μὲ τὸ κεφάλι ἀγέρωχος καὶ ἐμίλησε πρῶτος εἰς τὴν τουρκικὴν.

—Γί κάνεις, Καραϊσκάκη; Ἐλπίζα νὰ ῥθῆς στὰ Μπιτόλια νὰ με προσκυνήσης καὶ νὰ σοῦ δώσω ὅλα τὰ βιλαέτια, ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὡς τὴν Ἄρτα.

—Ἐγὼ νὰ σὲ προσκυνήσω; τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Καραϊσκάκης. Ἄν εἶσαι Ρούμελη-Βαλεσῆς ἐσύ, εἶμαι καὶ ἐγὼ Ρούμελη-Βαλεσῆς. Κι ἂν ἤξερε ἡ Διοίκησή μου ὅτι κραίνομε (μιλάμε) τώρα μαζί, θὰ μὲ κρέμαγε καὶ ἐμένα καὶ δέκα πέντε χιλιάδες στράτευμα, πού ἔχω στὴ Λεψίνα (Ἐλευσίνα).

—Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ σὲ κρεμάση;

—Μήπως δὲ σὲ κρεμάει ἐσένα ὁ Σουλτάνος, ὅταν θέλῃ; Ναὶ ἢ ὄχι;

—Ναί, γιατί τὸν ἔχω βασιλιά.

—Λοιπὸν μὲ κρεμάει καὶ ἐμένα, γιατί τὴν ἔχω βασίλισσα.

Ἐχαμογέλασε ὁ Κιουταχῆς καὶ ἐσηκώθη πρῶτος καὶ ἔφυγε ἀπὸ τὴν ναυαρχίδα. Τὴν ἐπομένην ὁ Κιουταχῆς ἔστειλε εἰς τὸν Καραϊσκάκην καφέ, ζάχαριν καὶ καπνόν, ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἔστειλε εἰς τὸν Κιουταχῆν ἄφθονον οἶνον.

Ἀπὸ τὴν συζήτησιν αὐτὴν οἱ Τούρκοι ἐξήγαγον διάφορα συμπεράσματα:

Ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ νικήσουν καὶ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των μὲ οἵασδήποτε θυσίας, παρὰ νὰ προσκυνήσουν τοὺς προαιωνίους ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Ὅτι οἱ Ἕλληνες πειθαρχοῦν καὶ ὑπακούουν ὅλοι τους εἰς τὴν Βασίλισσα-Ἑλλάδα. Ὅτι ἔχουν πολὺν στρατὸν εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὁ ὁποῖος εἶναι καλῶς συγκροτημένος διὰ τὴν συντριβὴν τοῦ ἐχθροῦ.

3. Ἐπιστολὴ πρὸς Θεόδ. Κολοκοτρώνην (12-8-1826)

1 Αὐγούστου 1826

«Γενναιότατε ἀδελφέ. Ἡμεῖς ἠνώθημεν καὶ ἡ ἔνωσίς μας θενὰ εἶναι παντοτινὴ. Πρέπει ὁμως νὰ δεῖξωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς ξένους ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐνώσεώς μας εἶναι τὸ κοινὸν τῆς Πατρίδος ὄφελος. Βοήθησέ με ἡ γενναιότης σου εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ρούμελης, διὰ νὰ χαλάσωμεν τὸν Κιουταχῆν, καὶ ἀκολουθῶς σὲ βοηθῶ καὶ ἐγὼ με τὴν ζωὴν μου καὶ χάνεται ὁ Ἰμβραῖμης. Αὐτὴ ἡ ἀμοιβαία βοήθεια εἶναι ὁ μόνος δεσμὸς τῆς φιλίας μας, δεσμὸς ὅπου θὰ ξιπάσῃ ὅλους τοὺς ἰδιοτελεῖς καὶ ὅπου θὰ σώσῃ τὴν Πατρίδα.

Γράφω εἰς τὴν Διοίκησι καὶ ζητῶ τροφάς καὶ πολεμοφόδια, ὀλίγα ὁμως πράγματα ἐλπίζω ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ὅλα τὰ ἐλπίζω εἰς τὴν γενναιότητά σου. Προσπάθησε νὰ μοῦ σταλῶσι λοιπὸν τὸ συντομώτερον τροφαὶ καὶ πολεμοφόδια, πρόφθασέ με με τὴν καβαλλαρίαν. Καθὼς γνωρίζω σὲ γράφω καὶ πολλὰ ὀγλήγορα μὲ ἔχεις σύντροφό σου, ὅπου θέλεις, ἀφοῦ ἐλευθερωθοῦν αἱ Ἀθῆναι».

Ὁ ἀδελφός σου
ΓΕΩΡΓ. ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

4. Ἡ ἄρνησις τοῦ Καραϊσκάκη (6-12-1826)

Τὸν χειμῶνα τοῦ 1826 ὁ Καραϊσκάκης μετὰ τριῶν χιλιάδων ἀνδρῶν διενυκτέρευσε εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ Αἰγάλεω πλησίον τοῦ Κερατσινίου. Ἡ νύξ ἦτο ἀγρία καὶ παγερά. Ἡ χιών ἦτο στρωμένη καὶ ὁ στρατὸς ὑπέφερε πολὺ. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἦτο ἀραγμένο τὸ πλοῖον τοῦ Ψαριανοῦ Γιαννίση. Ὁ πλοίαρχος βλέπων τὸν καιρὸν ἔστειλε μίαν βάρκαν νὰ παραλάβῃ τὸν ἀρχηγόν, διὰ νὰ περάσῃ τὴν νύκτα εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ μὴν κακοπαθήσῃ.

Ἡ ἀποστολὴ ἤρρε τὸν χαλύβδινον ἀρχηγόν νὰ κοιμᾶται μετὰ τὴν κάπα του, ἔχων ὡς προσκέφαλον ἓνα λίθον καὶ εἰς τὴν πλάτην του νὰ ἀκουμποῦν τὰ κλαδιὰ ἐνὸς χιονισμένου θάμνου.

Ὁ Καραϊσκάκης ἐξύπνησεν ἀπὸ τὴν φωνὴν ἐνὸς ναύτου, ἐπήδησεν ὀρθὸς καὶ κατὰ τὴν κλέφτικη συνήθεια ἤγγισε μὲ τὸ δεξιὴν τὴν πιστόλα του.

—Τί εἶναι, ὦρέ; ρώτησε.

—Ἀρχηγέ, ἡ νύχτα εἶναι κρύα, χιονόκαιρος ὅπως βλέπεις. Γι' αὐ-

τὸ ὁ καπετὰν Γιαννίτης σὲ προσκαλεῖ νὰ κοιμηθῇς στὸ καράβι.

—Ἐ, εἶναι τόσο μεγάλο τὸ καράβι σας καὶ τοὺς παίρνει ὅλους ἐκείνους γιὰ; ἀπήντησε δεικνύων τοὺς στρατιώτας του.

—Ὅχι.

—Τότε φύγε.

Καὶ ξανάπεσε μὲ τὴν κάπα του νὰ κοιμηθῇ.

5. Τί ἐχάρηκε ὁ Καραϊσκάκης

Ὅταν κάποτε ἠρώτησαν τὸν Καραϊσκάκην τί ἐχάρηκε εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ἀπήντησε:

Νέος ὑπανδρεύθηκα, ὡραία γυναῖκα πῆρα,
ζεῦκία πολλὰ ἐτράβηξα, δόξα μεγάλην ἤυρα
καὶ γρόσια ἐκαζάντισα, ὅσα μοῦ ἦταν χρεία.

6. Ἡ προαγωγή τοῦ Καραϊσκάκη

Κάποτε ὁ Καραϊσκάκης ζητῶν προαγωγὴν ἀπὸ τὸν Ἀλῆ-Πασᾶ τοῦ εἶπε:

—Ἄν με γνωρίζεις ἀφέντη, κάνε μ' ἀφέντη, ἂν δοῦλο, δοῦλο·
κι ἂν δὲν κάνω γιὰ τίποτε, ρίξε με στὴ λίμνη.

Νικόλαος Τσοῦτσος

Τάξις Γ'

Α' Γυμνάσιον Ἀρρένων Καρδίτης

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

Ἡ σκέψη μας σταματᾷ σήμερα στὴ μορφή τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, τοῦ ἥρωα, ποὺ ἐξήση καὶ πολέμησε διακριτικὰ γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς σκλαβωμένης πατρίδας. Ταπεινοφροσύνη καὶ πνεῦμα θυσίας, οἱ δυὸ αὐτὲς ἀρετὲς συνταιριασμένες κυριαρχοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ Μακρυγιάννη. Στὰ λόγια του, στίς διακηρύξεις, στὰ φερσίματά του δὲ βρίσκει κανεὶς μεγαλοστομίες καὶ κομπασμούς. Δὲν τὸν κυρίεψε ποτὲ πνεῦμα φιλοζωίας. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὥς τὸ τέλος τοῦ βίου του προχώρησε στὸ μέγαλον Ἀγῶνα μὲ σεμνότητα κι ἀπόφαση ὁλοκληρωτικῆς θυσίας.

Ὁ Μακρυγιάννης γεννήθηκε τὸ 1797 στὸ χωριὸ Ἀβορίτη τῆς Δωρίδας ἀπὸ φτωχοὺς γονεῖς. Οἱ Τοῦρκοι κατατρέχουν τὴν οἰκογένειά του κι ἔτσι ὁ Μακρυγιάννης ἀπὸ πολὺ μικρὸς ἀναγκάζεται νὰ ξενιτευτῇ. Δέκα χρονῶν βρίσκεται στὴν Ἄρτα κοντὰ στὸν ἄρχοντα Λιδωρίκη, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ὁποῖου ἄρχισε μικρεμπορικὲς ἐπιχειρήσεις. Οἱ ἐχθροί, νομίζοντας ὅτι εἶναι βαθύπλουτος, τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν καταδίκασαν σὲ θάνατο, ἀφοῦ πρῶτα τὸν ὑπέβαλαν σὲ φριχτὰ βασανιστήρια, γιὰ νὰ μαρτυρήσῃ τοὺς θησαυροὺς του. Ὁ Μακρυγιάννης ὅμως κατόρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ στὸν Ἰσμαήλ μπέη, φίλο τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ποὺ ἦταν ἀντίπαλος τῶν Ἀρτινῶν Τούρκων. Ὁ Ἰσμαήλ μπέης τοῦ παρέσχε ἄσυλο καὶ μετὰ ἓνα τρίμηνο τοῦ ἐπέ-

τρεψε ν' αναχωρήσει, αφού του έδωσε και όπλα για τις υπηρεσίες που του προσέφερε κατά τó χρόνο της φιλοξενίας.

Ό Μακρυγιάννης μύθηκε στη Φιλική Έταιρεία και υπηρέτησε σά στρατιωτικός με όπλαρχηγό τó Γώγο Μπακόλα. Μαζί με 50 μόνον άνδρες μπήκε μες στην Άρτα, έφτασε ως τó αγγλικό προξενείο και διέσωσε τή γυναίκα του ευεργέτη του Λιδωρίκη, που είχε καταφύγει στόν Άγγλο πρόξενο. Τó 1822 διορίστηκε υποδιοικητής της Άκροπόλεως, αλλά διεφώνησε με τó διοικητή του φρουρίου, τόν Γκούρα, κι έτσι ανέλαβε αστυνομικά καθήκοντα στην Άθήνα. Μετά ένα χρόνο ήρθε σέ ρήξη με τόν Άνδρουτσο, παρέλαβε 150 άνδρες και έσπευσε στη Σαλαμίνα, όπου συνάντησε τó Νικηταρά και ξεστράτευσε μαζί του στη Ρούμελη.

Στούς έμφυλιους πολέμους ακολούθησε κατά γράμμα τις διαταγές της Κυβερνήσεως και γι' αυτό έγινε μισητός στούς Πελοποννησίους. Τόν Αύγουστο του 1824 έλαβε τó βαθμό του αντιστρατήγου και έπλευσε στην Ύδρα, που τήν άπειλούσε ó τουρκικός στόλος. Ό Μακρυγιάννης τó 1825 όχύρωσε πρόχειρα τήν περιοχή κοντά στούς Μύλους, όπου και άντισταθήκε γενναία κατά τών Άράβων του Ίμπραήμ, στούς όποιους προκάλεσε μεγάλες φθορές. Άργότερα έδωσε παραίτηση, διέλυσε τó σώμα του και κατατάχτηκε σάν άπλός στρατιώτης στόν τακτικό στρατό του Φαβιέρου. Η Κυβέρνηση όμως δέ δέχτηκε τήν παραίτησή του και τόν διόρισε πάλι πολιτάρχη.

Μετά τó θάνατο του Γκούρα ό Μακρυγιάννης ανέλαβε τή διοίκηση του φρουρίου της Άκροπόλεως. Οί μάχες στην Άκρόπολη και τó Σερπετζί άποτελούν τήν ένδοξότερη σελίδα της ιστορίας του Μακρυγιάννη. Πολέμησε λιονταρίσια και πήρε ένα τραύμα στό λαιμό και δυό σφαίρες στό κεφάλι, που τόν παίδεψαν ως τó τέλος της ζωής του. Τότε ήταν που έξαντλήθηκαν τά πολεμοφόδια και τά τρόφιμα τών Άθηνών και έλαβε διαταγή, μολονότι άρρωστος, νά παρουσιαστή σάν έπίσημος πληρεξούσιος της φρουράς στην Κυβέρνηση. Άψηφώντας τόν κίνδυνο διέσχισε τις έχθρικές γραμμές, πέρασε άντίκρου στην Έλευσίνα και πέτυχε νά τροφοδοτήσει με πυρίτιδα τήν Άκρόπολη.

Μέ τήν άφιξη του Καποδίστρια διορίστηκε άρχιστράτηγος του Έκτελεστικού της Πελοποννήσου. Άργότερα όμως ήρθε σέ σύγκρουση με τόν κυβερνήτη, όταν αυτός του ζήτησε ν' άποκλειστούν άπο

τὴν Ἑθνικὴ Συνέλευση τοῦ Ἄργους οἱ ἐκπρόσωποι τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων. Τότε ὁ Μακρυγιάννης ἔχασε γιὰ δευτέρη φορὰ τὸ στρατιωτικὸ βαθμὸ του.

Ἐπὶ Ὅθωνος ὁ Μακρυγιάννης ζητοῦσε ἐπιμόνως Σύνταγμα, πιστεύοντας πῶς αὐτὸ θὰ ἔδινε εὐημερία στὸν τόπο. Στὸ σπίτι του συγκεντρώνονταν πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ φιλελευθέρων φρονημάτων, γιὰ νὰ συζητήσουν καὶ νὰ υπογράψουν τὸν «Ὅρκο», ποὺ ζητοῦσε ἀπὸ τὸ βασιλεῖα Ὅθωνα νὰ παραχωρήσῃ Σύνταγμα στὴν Ἑλλάδα.

Γιὰ ὅλες αὐτὲς τὶς φιλελεύθερες κινήσεις του ὁ Μακρυγιάννης κατηγορήθηκε πῶς συνωμοτεῖ ἐναντίον τοῦ βασιλεῖ καὶ προφυλακίστηκε, παρόλο ποὺ ἡ ὑγεία του ἦταν κλονισμένη. Τὸ δικαστήριό τὸν καταδίκασε σὲ θάνατο μὲ ἔξι ψήφους ἐναντίον μιᾶς, ἀλλὰ χάρις στὴ μεσολάβηση τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Δ. Καλλέργη ἀπαλλάχθηκε τελικά. Ἡ φυλακὴ καὶ οἱ κακουχίες ὑπέσκαψαν τὴν ὑγεία τοῦ ἥρωικοῦ στρατιώτου. Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1864 πέθανε ὕστερα ἀπὸ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ ἐξάντληση.

Ὁ Μακρυγιάννης ἔγραψε μὲ μεγάλῃ ἀπλότῃ, ἀκρίβεια καὶ χάρις τὰ «Ἀπομνημονεύματά» του. Ἦταν ἀγράμματος, ὥστόσο ὁ λόγος του κρύβει μιὰν ἐντελῶς ἰδιότυπὴ ζωτάνια, ἓνα νεανικὸ σφρῆγος. Εἶναι εἰλικρινὴς στὰ ἱστορικὰ περιστατικὰ ποὺ ἐξιστορεῖ καὶ μετρίοφων, ἐκεῖ ποὺ ἀναφέρεται στὸν ἑαυτό του. Ξερεῖ πῶς «δὲν κατέχει γράμματα» καὶ «δὲν μπορεῖ νὰ βαστήσῃ ταχτικὴ σειρὰ» καὶ «παυλαβαίνει πίσω τὰ ἴδια». Ζητάει στὴν ἀρχὴ συγγνώμη, γιὰτὶ «δὲν ἔπρεπε νὰ ἔμῃ εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον ἓνας ἀγράμματος, νὰ βαρύνῃ τοὺς τίμιους ἀναγνώστες καὶ μεγάλους ἄνδρες καὶ σοφοὺς τῆς κοινωνίας καὶ νὰ τοὺς βάλλῃ σὲ βάρος, νὰ τοὺς κινῇ τὴν περιέργειά τους καὶ νὰ χάνουν τὶς πολυτίμες στιγμὲς εἰς αὐτά».

Πίσω ἀπὸ τὶς ἀπλὲς κουβέντες τοῦ Μακρυγιάννη διακρίνουμε μιὰ ψυχὴ ποὺ γνωρίζει τὸν ἑαυτό της καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἐπαίρεται. Ὅταν ἔγραφε τ' Ἀπομνημονεύματά του, δὲ σκεφτότανε ν' ἀποχτήσῃ συγγραφικὴ δόξα. Κανένας δὲν τὸν ὥθησε σ' αὐτὴ τοὺ τὴν πράξιν παρὰ μόνον ἡ μυστικὴ φωνὴ τῆς καρδιάς του, ἡ ἁγία πρόθεσίς του νὰ διασώσῃ τὴν ἀνάμνηση τῶν γεγονότων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ σημασίαν ποὺ ἔχουν τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη, εἶναι ἀξιοπρόσεχτα καὶ ἀπὸ γλωσσικὴ ἄπο-

ψη. Είναι έργο καθαρώτατο, απαλλαγμένο από κάθε λόγια επίδραση. Ό λόγος του δέν είναι μονότονος καί συνεχής, άλλα διανθίζεται από παραβολές, μύθους, παροιμίες καί διάφορα ανέκδοτα, πού καθιστούν τò κείμενο ευχάριστο στòn αναγνώστη.

Γιά όλ' αὐτά τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Μακρυγιάννη εἶναι ἔργο ἀνυπολόγιστης ἀξίας καί ὕψηλης περιωπῆς. Μά καί ὁ ἴδιος ὁ δημιουργός τους εἶναι ἄνθρωπος περιωπῆς, ἔχει ἠθικὸ ἀνάστημα, εἶναι πρότυπο ἥρωα καί πιστοῦ ἐργάτη τῆς πατρίδας.

Τὸ χρόνο τοῦτο, πού ἡ τιμημένη Ἑλλάδα μας γιορτάζει τὰ 150 χρόνια ἀπὸ τὴν κήρυξη τῆς Ἑθνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 21, ἀναθυμούμαστε τοὺς μεγάλους ἀγωνιστὲς τῆς ἐνδοξῆς φυλῆς μας καί σὰν ἐλάχιστο μὴριο τῆς ἀγάπης μας καί τοῦ ἀπειρου θαυμασμοῦ πού τρέφουμε γι' αὐτοὺς ἀφιερώνουμε μνημόσυνο τοὺς λόγους μας, ἐμπνευσμένους ἀπὸ τὴ δράση καί τὴ λεβεντιά τους. "Ενας ἀπ' αὐτοὺς, πού δούλεψαν σιωπηλὰ γιὰ τὴ δική μας λευτεριά, εἶναι κι ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης. "Αν δέν μπορούμε ἐμεῖς οἱ νέοι τώρα ν' ἀνταμείψουμε αὐτὸν πού μὲ τίς θυσίες του στάθηκε εὐεργέτης μας, ἄς μὴν πάψουμε τουλάχιστον ποτὲ νὰ ἐπαινοῦμε ὁλόψυχα τὴν ἀρετὴ του. "Ἄς ἔχουμε σὰν πρότυπο καί ἄς μιμούμαστε τέτοιες ζηλευτὲς μορφές σὰν τοῦ Μακρυγιάννη.

Κωνσταντῖνος Ράφτης

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Καβάλας

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 1821

Ὁ νομὸς Γρεβενῶν καταλαμβάνει τὸ νότιον τμήμα τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ μέχρι πρό τιнос ἦτο ἐπαρχία Γρεβενῶν τοῦ νομοῦ Κοζάνης. Πρωτεύουσα εἶναι τὰ Γρεβενὰ εἰς τὸ κέντρον περίπου τοῦ νομοῦ καὶ ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Γρεβενίτου ποταμοῦ, ὅστις καὶ διασχίζει τὴν πόλιν.

Ἰδρυτὴς τῆς πόλεως κατὰ τὴν παράδοσιν ἀναφέρεται ὁ Αἰανός, υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἑλύμου. Κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους ἦτο ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Ἑλιμείας, κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς δὲ ἐμπορικὸν καὶ στρατιωτικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐξειλίχθη εἰς θρησκευτικὸν κέντρον, ἡ δὲ Μητρόπολις τῆς ἐγένεν ὁ φάρος, ὁ ὁποῖος ἐνεψύχωνε τοὺς ἀποκαρδιωμένους κατοίκους τῆς περιοχῆς καὶ τοὺς ἐνεδυνάμωνεν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ περιοχή Γρεβενῶν ἔδωσε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δουλείας στρατιάς κλεφτῶν καὶ ἄρματολῶν, περὶ τῆς δράσεως τῶν ὁποίων ἐλάχιστα γνωρίζομεν. Ἀπὸ τοῦ 1770 καὶ ἐντεῦθεν δροῦν ὁ Τόσκας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Κυριάκος, Στέργιος καὶ Βαρκῆς. Εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Σαμαρίνας δρᾷ ὁ ἄρματολὸς Γιάννης Πρίφτης, ἄγριος διώκτης τῶν ἀλβανικῶν συμμοριῶν.

Μετὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐμυήθησαν εἰς τὰ μυστικά αὐτῆς οἱ περίφημοι ἄρματολοι τῶν Γρεβενῶν Γιαννοῦλας Ζιάκας καὶ Ἀπόστολος Κυρίμης καθὼς καὶ ὁ Μητροπολίτης Γρεβενῶν.

Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ 21 ἡ περιοχή παρουσιάζει ἀξιόλογον δρᾶσιν. Οἱ ἄρματολοι Γιαννοῦλας καὶ Θεόδωρος Ζιάκας συνεχίζουν τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας τῶν προγόνων τῶν. Ἀπασχολοῦν ἰσχυράς τουρκικὰς δυνάμεις, συνάπτουν μάχας ὁμηρικὰς καὶ κερδίζουν περιφανεῖς νίκας. Ὁ Γιαννοῦλας Ζιάκας συνεκρούσθη κατ' ἐπανάληψιν μὲ τουρκικὰ καὶ ἀλβανικὰ ἀποσπάσματα. Τελικῶς ὁ ἀγὼν κατέπαυσεν εἰς τὴν περιφέρειαν Γρεβενῶν-Σαμαρίνας, ἀλλ' ὁ Θεόδωρος Ζιάκας ἀπέστειλεν εἰς Μεσολόγγιον 250 πολεμιστάς ὑπὸ τὸν Κυρίμην, οἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἐφονεύθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας καὶ τὴν ἥρωικὴν ἔξοδον τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως ταύτης. Ἀργότερον

κατήλθεν ὁ ἴδιος ἐπὶ κεφαλῆς πολεμιστῶν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Λεβαδιᾶς, ὅπου καὶ ἠγωνίσθη μέχρι πέρατος τῆς Ἐπαναστάσεως.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις ἡ συμβολὴ τῆς πόλεως καὶ τῆς περιφερείας Γρεβενῶν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐθνικῆς Παλιγγενεσίας Ἀγῶνα τοῦ 1821. Πολλὰ προσέφερεν εἰς τὸν Ἀγῶνα, τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα, ἡ ὀρεινὴ αὕτη περισχὴ καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος.

Ἀγλαΐα Καραμήτρου

Τάξις ΣΤ'

Γυμνάσιον Θηλέων Γρεβενῶν

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ 21

Πᾶσα ταχὺ μὲ τὴ δροσιὰ π' ἀνοίγει τὸ ζιμπούλι
ἀφουκρασιῆτε νὰ σᾶς πῶ τσῆ Κρήτης τὸ τραγούδι.
Ἄστε με νὰ συλλογιστῶ χρυσὴ μηλιά μὲ τ' ἄνθη,
νὰ κάτσω νὰ διηγηθῶ τῷ Κρητικῷ τὰ πάθη.

Ἄς μιλήσουμε γιὰ τὴν Κρήτη. Ἄς ἀνοίξουμε διάπλατη πόρτα, νὰ περάσῃ τὸ ἥρωικὸ νησι καὶ νὰ πάρῃ τὴ θέσιν ποῦ τοῦ ταιριάζει στὶς μεγάλες γιορτὲς τῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας. Τὸ ἀδίκησαν οἱ ἱστορικοὶ τοῦ Ἀγῶνα. Κι ὅμως αἶμα ἡρώων καὶ μαρτύρων στὰ κάστρα καὶ στοὺς κάμπους του γράφει σελίδες ἀντάξιες τῶν ἄλλων Ἑλλήνων.

Πότε τάχα ἡ Κρήτη δὲ βρέθηκε μὲ τὰ ὅπλα στὸ χέρι; Καὶ ποιὸς δὲν ξέρει ὅτι ὁ Τοῦρκος χρειάστηκε νὰ ξοδέψῃ τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ

του, ἄπειρα χρήματα καὶ εἴκοσι πέντε χρόνια ἀγῶνες, γιὰ νὰ τὴν ὑποτάξῃ;

Τριάντα δυὸ ἐπαναστάσεις ἔκαναν οἱ Κρητικοὶ κάτω ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ, γιὰ ν' ἀποχτήσουν τὴν ποθητὴ λευτεριά.

...Τριανταδυὸ ἐπανάστασες ἔχουνε καμωμένες
κι ἀμέτρητες ἀναφορὲς σ' τῇ βασιλεῖς δοσμένες.
Ἡ πρώτη ἐπανάσταση ἦτο μικρὴ λιγάκι,
καταγραφὴ τῷ Σφακιανῷ καὶ τρίπικρο φαρμάκι.
Στὰ ἑβδομήντα ἦτανε πάνω στὸν Ἀι-Γιάννη
καταγραφὴ τοῦ Καστελιοῦ καὶ τοῦ Δασκαλογιάννη.

Στὰ 1770 λοιπόν, πενήντα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸ μεγάλο ξεσηκωμό, ἔκανε τὸ κίνημά του ὁ Δασκαλογιάννης προετοιμάζοντας τὸ ἔδαφος κι ἀνάβοντας φωτιά στὶς καρδιὲς τῶν Κρητικῶν. Πολέμησε σκληρὰ ἐναντίον τῶν ἀπίστων μαζί μὲ τὶς δυὸ κόρες του, τὴ Μαρία καὶ τὴν Ἀνθοῦσα, καὶ τὴν πολυτραγουδημένη γυναῖκα του, τὴν Ξανθομάλινη, ποὺ τοῦ σκοτώθηκε στὴ μάχη. Ὁ ἀγώνας του ὅμως ἦταν ἀπελπισμένος κι ἔτσι παραδίνεται στοὺς Τούρκους, ποὺ τὸν κατεβάζουν στὸ Ἡράκλειο, γιὰ νὰ τὸν κρεμάσουν μετὰ τρία χρόνια στὴν πλατεῖα τοῦ Κάστρου, τὸ Ἀτ-μεϊντάν, καὶ νὰ τὸν γδάρουν ζωντανό.

Στὰ Κρούσια ἐπιάστη ὁ Δάσκαλος μαζί μὲ τὰ παιδιά του
καὶ μὲ τσι θυγατέρες του, μὲ τὴν καπετανιά του.
Στὸ Κάστρο τὸν ἐπήγανε, πάνω στὸ Μεϊντάνι.
—Χίλια καλῶς ἐκόπιασε τὸ Δάσκαλο τὸ Γιάννη.
Δάσκαλε Γιάννη τῷ Σφακιῷ,
ἐσύ 'σουνά όπου λεγες πῶς ἤθελες κρεμάσης
στὸ Κάστρο τὸ χρουσὸ Σταυρὸ κι ἀπόκειας νὰ περάσης;
—Ἐγὼ 'μουνα ποὺ τὸ 'λεγα καὶ θὰ τὸ κάμω κιόλα,
ὅξω νὰ μὲ σκοτώσετε ἐτούτηνα τὴν ὥρα.
Κι ἀπῆς, ἀπόπие τὸν καφέ, ἤπие καὶ τὸν καπνὸ του
καθόντας, τοῦ τὸ γδάρανε τὸ μηλοπρόσωπό του.

Αὐτὸ τὸ ἄδοξο τέλος εἶχε τὸ κίνημα ἐνὸς φλογεροῦ καὶ γενναίου Κρητικοῦ, ποὺ τόλμησε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι του στὸν ἄπιστο πενήντα χρόνια πρὶν ἀπ' τὸ 21. Αὐτὰ τὰ πενήντα χρόνια ἦτανε μαῦρα

γιά την Κρήτη. "Ωσπου ἔφτασε ὁ καιρὸς ν' ἀρχίσουν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὸ μεγάλο ξεσηκωμό.

Ἔλα, Χριστέ, στὸ στόμα μου, Χριστέ μ' ἀληθινέ μου,
νὰ θυμηθῶ παινέματα νὰ γράψω τοῦ πολέμου,
πρῶτα γιὰ ν' ἀνιστορηθῶ τὴν Κρήτη τὴν καημένη,
ὅπου ἔτανε εἰς τὸ ντουνιά ροδιὰ ξεφουντωμένη.

Ἐδῶσαν ἄραγε ξεχωριστὴ προσοχὴ οἱ πρωτεργάτες τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, γιὰ νὰ ἐτοιμάσουν στὴν Κρήτη τὸν ἀγῶνα; Κάθε ἄλλο. Γιατί τάχα; Παραγνώριζαν τὴ σημασίαν της; Θὰ ἦταν ἀστεῖο. Ἐβλεπαν ὅμως πῶς τὸ νησί τὸ κυβερνοῦσαν τρεῖς πασάδες, τοῦ Ἡρακλείου, τῆς Κυδωνίας καὶ τοῦ Ρεθύμνου, μὲ ἄγρυπνα μάτια, ποὺ δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ γελαστοῦν. Τὸ περιβάλλον στενόν, ἡ ἐπίβλεψη ἐντατικὴ, ἡ παραμικρὴ κίνησις θὰ ἔδινε ὑποψίες. Ἐπειτα ἤξεραν καλὰ οἱ Φιλικοὶ τίς πολεμικὰς παραδόσεις τοῦ νησιοῦ. Ἦξεραν ὅτι στὸ πρῶτο σύνθημα τὸ νησί θ' ἀναβε ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην.

Τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1819 ἔρχεται στὰ Χανιά ὁ καθηγητὴς Βαρνάβας Πάγκαλος. Ἀνήμερα τοῦ Ἀγίου Νικολάου ὁ ἄφοβος αὐτὸς δάσκαλος, ἅμα νύχτωσε καλὰ, κάλεσε στὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων τὸ Ρενιέρη, τὸν Κουβαρίτη, τὸ Γερακάρη καὶ δυὸ ἄλλους καὶ τοὺς ἔμπασε στὸ μυστικόν τῆς Ἑταιρείας. Στὴ συνέχειαν μνηθήκαν ἀπ' τὸ Βαρνάβα ὁ Κισάμου καὶ Σελίνου Μελχισηδὲς καὶ ὁ Ψαρουδάκης ἀπ' τὴ Σπηλιά, ὁ Ἀποστολάκης ἀπ' τὸ Μελισσουργόν, ὁ καλόγερος Καλλίνικος, ὁ Μαρκέτης καὶ ὁ Παπαδομανώλης ἀπ' τὸ Σέλινο, ὁ Γιάννης Χάλης καὶ ὁ μητροπολίτης Γεράσιμος Παρδάλης ἀπ' τὸ Θέρισσο, ὁ Μανουσογιάννης καὶ ὁ Χατζηγιῶργης ἀπ' τὰ Σφακιά. Στὰ Χανιά μνηθήκαν ἀκόμα ὁ Φουράκης, ὁ δάσκαλος Βάος, ὁ Μωράκος καὶ ὁ Μελιδώνης. Στὸ Ρέθυμνο ὁ Δαμβέργης καὶ ὁ γιατρὸς Λευθεραῖος.

Καὶ κάποτε φτάνουν τὰ μεγάλα μηνύματα. Ὁ Ὑψηλάντης στὶς ἡγεμονίες τράβηξε τὸ σπαθί, ὁ Μοριάς ἀνάστατος.

Οἱ Τοῦρκοι τῆς Κρήτης βράζουν, μελετοῦν ἀγριότητες. Οἱ χριστιανοὶ συνωμοτοῦν, πρὸς τὸ παρὸν δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο νὰ κάνουν. Δὲν ἔχουν ἐφόδια. Καὶ περιμένουν...

Κατὰ τὰ μέσα Μαΐου τοῦ 1821 οἱ Τοῦρκοι, θέλοντας νὰ προλάβουν τὴν ἐπανάστασις τοῦ νησιοῦ, ἀρχίζουν νὰ κινοῦνται κατὰ τῶν

χριστιανῶν. Πιάνουν τὸ δεσπότη Μελχισεδέκ. Στὶς 22 Μαΐου ὁ Ἰσμαὴλ μπαίνει στὸ μοναστήρι καὶ μὲ δόλο προσπαθεῖ νὰ πιάσῃ τὸν Τσουδερό. Προδίδονται ὅμως οἱ σκοποὶ του καὶ ὁ Τσουδερός μὲ τοὺς καλογέρους τοῦ μοναστηριοῦ γλιτώνουν.

Στὶς 29 Μαΐου γίνεται στὸ χωριὸ Ἀσκύφου τὸ πρῶτο πολεμικὸ συμβούλιο.

Δασκαλιανοὶ καὶ Πατσιανοὶ
κι οἱ Πατακοὶ στὴν Ἱμπρο,
οἱ Βλάχοι στὴν Ἀνώπολη
κι οἱ Μωριανοὶ στ' Ἀσκύφου.
Στ' Ἀσφέντου οἱ Δεληγιάννηδες
κι εἰς τὰ Σφακιά οἱ Στρατίκοι,
ἐλάτε στὸν Ἐμπρόσγιο.

Σ' αὐτὸ τὸ συμβούλιο μετροῦν τὰ τουφέκια καὶ τὰ βρίσκουν ὅλα ὀχτακόσια πενήντα ἓνα. Ὅμως κι αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα ξέρουν νὰ τὰ τιμήσουν.

Ὁ πλοῦτος μου εἶναι τὸ σπαθὶ κι ἡ δόξα τὸ τουφέκι,
ποῦ ρίχνει στοὺς τυράννους μου φωθιά κι ἀστροπελέκι.
Μ' αὐτὰ τρυγῶ, μ' αὐτὰ πατῶ, μ' αὐτὰ ἀλωνοθερίζω,
μ' αὐτὰ καὶ τσι ξαρμάτωτους σὰ βασιλιάς ὀρίζω.

Ἀπὸ ἄλλα ἐφόδια; Σαράντα μικρὰ βαρελάκια μπαρούτη βρέθηκαν, ὄχι παραπάνω ἀπὸ τριακόσιες ἐξήντα ὀκάες. Τὸ φτωχότατο ἀποτέλεσμα, ποῦ ἔδωσε αὐτὴ ἡ πρόχειρη καταμέτρηση, δὲν τοὺς τρόμαξε. Μοίρασαν αὐτὰ τὰ λίγα ἐφόδια στὰ πιδὸ καίρια σημεῖα. Οἱ Τσουδεροὶ μὲ τοὺς Βουρδουμπᾶ καὶ Κωστόπουλο θὰ χτυποῦσαν στὴν Καλὴ Συκιὰ τὸν Ἰσμαὴλ Κουντούρη, ποῦ βάδιζε πρὸς τὰ Σφακιά. Ὁ Μανουσέλης κι ὁ Δεληγιαννάκης θὰ χτυποῦσαν στὴν Ἀργυρούπολη τοὺς Τούρκους τοῦ Ρεθύμνου. Ὁ Πρωτοπαπαδάκης θὰ χτυποῦσε τοὺς ὀθωμανοὺς τοῦ Πύργου τοῦ Ἰμβραῆμ Ἀληδάκη.

Σὰ θέλετε νὰ μάθετε, ἀκούσετε λιγάκι
πῶς τότε συγυρίσανε τὸ δόλιο Ἀληδάκη,
ἵνα λογίως οἱ γαργεροὶ στὸν Πύργο τότε κλεῖσα,
τὴν ἀφορμὴ πῶς ἦτονε ποῦ τότε καταλύσα.
Ὁ Ἀληδάκης ἦτονε ὅπου 'χε τὰ μιτάτα,

πού 'χε κοπάδια ἀλάλητα καὶ κάμπους καὶ λιβάδια
καὶ μιτατοκαθίσματα μὲ βρύσες καὶ πηγάδια.
Μὰ κάθε μέρα ἀπὸ παντοῦ τοῦ πιαῖνα τὰ μαντάτα,
πὼς θὰ τὸν κάμ' οἱ Σφακιανοὶ νὰ μὴν ἔχη μιτάτα,
ζημὸ ἀποφάσισε κι αὐτό, γιὰ νὰ τσι ξολοθρέψη.
Καὶ μαντατοφορίζονται οὔλοι ν' ἀρματωθοῦσι
καὶ νὰ μονομεριάσουσι, νὰ δοῦν πῶς θὰ τὸ βροῦσι.
Βαθειὰν αὐγὴ σηκώνουνται κι οὔλοι μονομεριοῦσι
καὶ κάνουνσι τὸν ἀγιασμὸ καὶ τὸ σταυρὸ φιλοῦσι
κι ἀπόκας ξεκינוῦσι.

Ὡς τὰ γλυκοχαράματα τὸ Μπρόσνερο κυκλώνου
καὶ δυὸ παιγνιώτες διαλεχτοὶ στὸν Πύργο ἀποσώνου.
Ὁ Ἰμβραῆμ φωνάζει τους — ἦρθετε, κερατάδες,
θὰ σᾶς ἐδείξω ἐγώ, μωρέ, πὼς πολεμοῦν οἱ γιάντρες.
Λέει του ὁ Μανούσακας — ἐδὰ θὰ δῆς, μωρέ μπουρμπά,
μὲ ποιοὺς θὰ πολεμήσης.
Κι ὥστε πού νὰ τὸ καλοπῇ, οὔλοι ἐχυνοβολίξα
κι ἀρχίζου τονε ψοῦ καὶ ψοῦ, μέσα τὸν ἐσφαλίξα.
Κι ἀπὸ τ' ἀσκέρι τοῦ πασᾶ κανένας δὲν ἐφάνη,
γιατὶ δὲν τῶν ἐπέψασι βασιλικὸ φιρμάνι,
κι ἀφήκασι τὸν ἔρημο, τὸ δόλιο Ἀληδάκη,
κι ἐφάγα τον οἱ Σφακιανοὶ ὡς τὸ κολατσιδάκι...

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἱστορία καὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰμβραῆμ Ἀγᾶ Ἀληδάκη.
Ἔτσι τὸ πρῶτο μέρος τοῦ σχεδίου τῶν Σφακιανῶν τελειώσε μὲ ἐπι-
τυχία.

Τὸ δεῦτερο μέρος περιλάμβανε τὴν ἐπίθεση τοῦ Κουρμούλη στὴν
περιοχὴ τοῦ Ἡρακλείου. Ἄν αὐτὸ τὸ σχέδιο δὲν εἶχε γιὰ βάση τὴν
ὑπεροπλία, τί μ' αὐτό; Στηριζότανε στὴ λιονταρίσια καρδιά τῶν πολε-
μάρχων. Ἄν δὲν εἶχαν ἀρκετὰ ὄπλα; Ἐ, καλὰ! Θὰ ἔπαιρναν ἀπ' τοὺς
Τούρκους.

Οἱ Τούρκοι ὅμως δὲν κρατιοῦνται πιά. Ἀρχίζουν νὰ βάζουν μα-
χαίρι ἀπὸ τὰ πιὸ ἄγρια στὴν ἱστορία. Ἀνήμερα τῆς Ἀναλήψεως
κρεμοῦν τὸν Μελχισεδέκ. Τὸ κακὸ ἀπλώνει. Ἡ αἵματηρὴ πυρκαγιὰ
ζώνει καὶ τὸ Ρέθυμνο. Οἱ προύχοντες Καλλέργης καὶ Ντεληγιώργης
πέφτουν πρῶτοι. Φυλακίζεται ὁ δεσπότης Περδικάρης. Σκοτώνουν
τὸ γιατρὸ Λευθεραῖο.

Ἡ ὥρα ὅμως γιὰ τὴν ἀνταπόδοση ζυγώνει. Οἱ Τσουδερός, Κουρμούλης, Μελιδώνης γλιστροῦν τὴ νύχτα τῆς 13ης Ἰουνίου στὸ στρατόπεδο τοῦ Ἰσμαήλ Κουντούρη καὶ χτυποῦν, οἱ Τοῦρκοι αἰφνιδιάζονται κι ὁ Ἰσμαήλ σκοτώνεται. Σύγχρονα στὰ Χανιά οἱ Χάληδες νικοῦν στὶς 14 Ἰουνίου τὸν Τοῦρκο ἀρχηγὸ Ταμπουρατζή. Μετὰ τρεῖς μέρες ὁ Δασκαλάκης καὶ ὁ Σήφακας πολεμοῦν στὸ Φρὲ τὸν Ἀλῆ Σοφτᾶ τῶν Χανίων. Τὴν ἴδια μέρα ὁ Μανουσέλης καὶ ὁ Δεληγιαννάκης ὁρμοῦν κατὰ τῶν Τούρκων στὰ Ρούστικα καὶ τοὺς σκορπίζουν. Στὶς 23 Ἰουλίου ὀχτακόσιοι Τοῦρκοι ὑπὸ τὸ Λατῆφ πασᾶ κατατροπώνονται στὴ μάχη στοῦ Θέρισσου κι ἀποδεκατίζονται.

Δευτέρα μέρα πόρισε τ' ὄρντοῦ ἀπὸ τὴ χώρα, νὰ κάψουνε τὸ Θέρισσο καὶ νὰ γαῖρουν κιόλα. Κι ὄντες ἐξεκινοῦσανε βιολὰ ἔχαν, νταμουράδες. Οἱ Τοῦρκοι ἐθαρρῶσανε δὲν εἶν' οἱ γιᾶλλοι ἄντρες. Καὶ τὸν Καψάλη βάλανε πρῶτο καὶ σερασκέρη, τὸ Κάστρο καὶ τὸ Ρέθεμνος δὲν εἶχε τέθοιο ταίρι. Κι ὁ Ἀγριολίδης τοῦ ἔλεγε πού ἔκανε μετρημένους. —Μουσταφ' ἀγᾶ, τὸ Θέρισσο δὲν τό ἔχομε καημένο. Μὰ μὲ τὸ τουφεκάκι μου διακόσιους θὰ σκοτώσω. Μὰ ἔθελε ὁ Θεὸς κι ἡ μοῖρα του, τὸ μαῦρο ριζικό του, κανένα δὲν ἐσκότωσε παρὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Ὁ ἀγώνας ἀρχίζει μὲ ἐπιτυχίες καὶ ἥρωισμούς στὴν Κρήτη. Ἄνισος στὴν ἀρχή, γίνεται ἀκόμη σκληρότερος, ὅταν ἀποβιβάζεται στὸ νησὶ ὁ πολυάριθμος αἰγυπτιακὸς στρατός. Ἡ πρώτη ἀπόβαση Αἰγυπτίων ἐγίνε τὸ 1823 κι ἀκολούθησαν ἄλλες δύο. Ἦταν δέκα χιλιάδες ντουφέκια, ποῦ ν' ἀντέξουν οἱ Κρητικοί; Τί νὰ κάνουν; Βρίσκονται σὲ ἀδιέξοδο. Ἔτσι ἀναγκάζονται νὰ χρησιμοποιήσουν τίς σπηλιές σὰν καταφύγια καὶ πολεμικὰ ὁρμητήρια. Κι ἀρχίζει ὁ πόλεμος στὶς σπηλιές.

Ὁ πόλεμος αὐτὸς εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα μιᾶς σπαραχτικῆς τραγωδίας. Οἱ Τουρκοαἰγύπτιοι κυνηγοῦν τοὺς Κρητικοὺς στὶς σπηλιές, γιὰ νὰ τοὺς σκοτώσουν μὲ πονηρὰ κι ἀπάνθρωπα μέσα.

Στὸ χωριὸ Μελιδόνι βορειοδυτικὰ ὑπάρχει μιὰ βαθειὰ σπηλιὰ μὲ στενὴ εἴσοδο, γεμάτη σταλακτίτες. Στὴ σπηλιὰ αὐτὴ εἶχαν καταφύγει τριακόσια ἐβδομήντα ἄτομα, ἄντρες, γυναῖκες καὶ παιδιά. Ὁ

Τουρκοαιγύπτιος Χουσεΐν πολιορκώντας στενά τη σπηλιά τους λέει να παραδοθούν, αυτοί όμως, επειδή ξέρουν από προηγούμενες παρόμοιες περιπτώσεις ποιά τύχη τους περιμένει, αντιστέκονται ελπίζοντας σε κάποια βοήθεια, που δεν έρχεται. Τέλος ο Χουσεΐν, αφού πέρασαν τρεις μήνες χωρίς να επιτύχει τίποτε, κατορθώνει ν' ανοίξει μία τρύπα στη σκεπή της σπηλιάς και να ρίξει από εκεί εύφλεκτες ύλες κι εμπρηστικές ουσίες κι έφραξε την πόρτα, αφού σώρευσε μπροστά χλωρά ξύλα. Οι δυστυχισμένοι άνθρωποι πέθαναν όλοι από ασφυξία και προσφέρθηκαν εκατόμβη για την απολύτρωση της Κρήτης στις 23 'Ιανουαρίου του 1824 ακολουθώντας το παράδειγμα των αδερφιών τους, που είχαν σκοτωθῆ με τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο λίγον καιρὸ πρω-ύτερα στη σπηλιά του Μιλάιου.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ τὰ σπαραχτικά γεγονότα ἡ Κρήτη μπόρεσε ν' ἀντέξει ὡς τὰ 1830 περίπου. Τότε πουλήθηκε στὸν Τουρκοαιγύπτιο Μεχμέτ 'Αλῆ.

Στὰ χίλια ὀχτακόσια εἰκοσιοχτὼ μιὰ Τρίτη
ἀφουγκραστήτε νὰ σᾶς πῶ ὀγιά τῇ μαύρῃ Κρήτῃ.
Σύναξη κάνου οἱ βασιλεῖς καὶ πάνε στὸ Παρίσι,
νὰ κάμουνε συνέλεψη τί νὰ γενῇ ἡ Κρήτῃ.
Καὶ σὰν ἀσυναχτήκανε κι ἀρχήξα τὸ κονσοῦλτο,
κομματαρχίες γίνονται καὶ δίνου τὴν στὸν Τοῦρκο.

Ύστερα ἀπὸ χρόνια ἡ Εὐρώπη ἔσπρωξε τὴν πόρτα, γιὰ νὰ ξανα-πάρῃ τὴν Κρήτῃ. Κι ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια πικρῆς σκλαβιάς, τυραννίας καὶ σκληρῶν ἀγώνων, ὕστερα ἀπὸ τριάντα δυὸ ἐπαναστάσεις μπόρεσε νὰ ξαναπέσῃ στὴν ἀγκαλιά τῆς Μητέρας Ἑλλάδας σὰν πολυβασανισμένη καὶ ἥρωικὴ θυγατέρα τῆς.

Τραγικὸ καὶ πικραμένο εἶναι τὸ πρόσωπο τῆς Κρήτῆς. Ὑπόφερε πολὺ, ζήτησε βοήθεια πὺ δὲν τὴν ἔλαβε, ἔκλαψε ἀμέτρητες φορές, πάντα ὅμως μὲ περηφάνεια κι ἀξιοπρέπεια.

Κρήτῃ, π' ἀνάθρεψες θεοὺς μὲ τὴ δική σου βρῶσι,
δὲν εἶναι κρίμα τὰ θεριὰ τὰ ἄγρια νὰ σὲ τρώσι;
Ἴντα 'καμες τσὴ μοίρας σου, σ' αὐτὸ τὸ ριζικὸ σου,
κι οὔλοι σὲ παρατήσανε στὰ χέρια τῶν ὀχτῶ σου;

Τὴν ἄφησαν μόνῃ, ἀβοήθητῃ. Κι ὅμως αὐτὴ ἀγωνίστηκε μαζὶ

μέ τὰ παιδιά τῆς λεβέντικα κι ἀντρειωμένα. Κι ὑπόφερε μέ τὴν τρα-
χειά, περήφανη κι ἀνυπόταχτη κρητικὴ καρδιά τίς πίκρες καί τοὺς
καημοὺς τῆς σκλαβιάς.

Μαρία Μπαντουράκη

Νίκη Κατσικανδαράκη

Μαρία Μαλαξιανάκη

Βλάσια Κεχαγιά

Τάξις Ε΄

Β΄ Γυμνάσιον Θηλέων Χανίων

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΧΙΟΥ ΚΑΙ Η ΕΝΤΥΠΩΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Α΄. Ἡ τραγωδία τοῦ νησιοῦ

Τὸ σύνθημα ἔχει πιά δοθῆ: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος!». Ἡ μεγάλη
πυρκαγιά τῆς ἐπαναστάσεως ἔχει ξεσπάσει καὶ οἱ πρὶν καταφοβισμέ-
νοι καὶ ἐξουθενωμένοι ἀπὸ τὴν τεσσάρων αἰώνων δουλεία ραγιάδες
συγκεντρώνονται, ὀργανώνονται σὲ ἀνταρτικά σώματα, σὲ κλέφτι-
κες ὁμάδες, πλημμυρίζουν τὴν ὑπαιθρο, σπέρνουν τὸν τρόμο στοὺς
Τούρκους καὶ θαρραλέα, μ' ὅ,τι ὄπλισμό εἶχε ὁ καθένας, πολιορκοῦν
τὰ κάστρα τοῦ Μοριά, τῆς Ρούμελης, τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἡπείρου,
μάχονται μέ τοὺς χτεσινούς τυράννους τους. Τὸ τόλμημά τους, ἂν
ἐξεταστῇ μέσα στὰ πλαίσια τῆς ψυχρῆς λογικῆς, ἀγγίζει τὰ ὅρια τοῦ
παράλογου. Ἕνας μικρὸς λαὸς ὀρθώνεται μπρὸς σὲ μιὰν αὐτοκράτο-

ρία, πού ναι μὲν μπορεῖ νὰ παρακμάζη — εἶναι ὁ «μεγάλος ἀσθενής» τῶν Εὐρωπαϊῶν διπλωματῶν — εἶναι ὅμως ἀκόμη ἀρκετὰ ἰσχυρὴ, γιὰ νὰ πνίγη στὸ αἷμα κάθε ἐξέγερση τῶν ὑπηκόων της μὲ τὶς ὀρδὲς τῶν στρατιωτῶν της καὶ νὰ κρατῇ ἔτσι στὴν ὑποταγὴ ὅλους τοὺς λαοὺς, πού μὲ ἀδιάκοπους πολέμους εἶχε κατακτήσει.

Ἦταν ἐπόμενο λοιπὸν ἡ ἐπανάσταση τῶν ὑπόδουλων Γραικῶν νὰ πληρωθῇ ἀκριβὰ μὲ αἷμα, πού πότισε καὶ γιγάντωσε τὸ δέντρο τῆς Ἐλευθερίας. Μία ἀπὸ τὶς πρῶτες θυσίες ἦταν καὶ οἱ σφαγὲς τῆς Χίου.

Ὅταν τὸν προηγούμενο χρόνον ὁ σουλτάνος Μαχμουτὸς ὁ Β΄ ἀντίκρουσε τὸ σῶμα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε΄ κρεμασμένο ἀπὸ τὴ μεσαία πύλη τῶν πατριαρχείων, ὑποκίνησε τὸν τουρκικὸν ὄχλον νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ἐλληνικοῦ στοιχείου τῆς Πόλης. Καὶ τώρα πάλι μ' ἀκόρεστη τὴ δίψα γιὰ αἷμα, γιὰ ἐκδίκηση, δίνει αὐστηρὲς διαταγὰς στὸ ναύαρχό του καπετὰν πασᾶ Καρὰ Ἀλῆ νὰ περάσῃ «διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου» τὸ μυρωμένο τῆς μαστίχας νησί, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοί του — πού τοὺς εἶχαν ἰδιαίτερα προνόμια παραχωρηθῇ ἀπὸ τὴν Ὑψηλὴ Πύλη, γιὰτὶ ἐφοδίαζαν μὲ μαστίχα τὰ σουλτανικὰ χαρέμια — τόλμησαν νὰ σηκώσουν κεφάλι κατὰ τοῦ ἀφέντη τους ὕστερα ἀπὸ ὑποκίνηση τῶν Σαμίων. Αὐτοί, χωρὶς νὰ διαθέτουν τὰ ἀπαραίτητα μέσα γιὰ νὰ διώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὸ νησί καὶ νὰ τὸ ὀχυρώσουν, ξεσηκώσαν ἀδικαιολόγητα τοὺς Χίους κι ἔφυγαν, μόλις πληροφορήθηκαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου.

Πανικόβλητοι τώρα οἱ Χῖοι βλέπουν τὰ βαρβαρικὰ πλοῖα νὰ εἰσπλέουν στὸ λιμάνι τους καὶ ὕστερα ἀπὸ μικρὴ ἀντίσταση, πού λύγισε γρήγορα, ἔντρομοι καταφεύγουν στὴν ὑπαιθρο χώρα, στὶς σπηλιὰς καὶ στοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς περιμένοντας ἐναγωνίως τὴ σειρά τους νὰ ἐπιβιβαστοῦν στὰ λίγα ψαριανὰ πλοιάρια καὶ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴ μελλούμενη καταστροφή. Ἀλλὰ ὁ σατανικὸς ναύαρχος δὲ θέλει οὔτε ἓναν ν' ἀφήσῃ νὰ ξεφύγῃ. Βάζει τὸν Αὐστριακὸ πρόξενο Νίκοβιτς καὶ τὸν ἀναπληρωτὴ τοῦ Γάλλου ὑποπροξένου Ντιζὸν νὰ πείσουν τοὺς Χίους νὰ ἐπανεέλθουν στὰ σπίτια τους λέγοντάς τους ὅτι ὁ πασᾶς δὲ θὰ τοὺς πείραζε, ἐφ' ὅσον θὰ δήλωναν ὑποταγὴ. Οἱ Χῖοι ἔπεσαν στὴν παγίδα καὶ ὄχι μόνον ἐπανῆλθαν στὰ σπίτια τους, ἀλλὰ καὶ ἔστειλαν στὸν πασᾶ ἐβδομήντα ὁμήρους καὶ παρέδωκαν τὰ ὅπλα τους στὶς Ἀρχὰς πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θὰ ἐξιλεώνονταν ἀπέναντί του. Ἔτσι λοιπὸν οἱ Χῖοι βρίσκονταν στὰ σπίτια τους ἄοπλοι, στὸ ἔλεος

τῶν τούρκικων στιφῶν, ποὺ ὁ Καρὰ Ἀλῆς εἶχε μεταφέρει καὶ ἀποβιβάσει στὸ νησί ἀπὸ τὶς 31 Μαρτίου 1822.

Οἱ σκηνές θηριωδίας ποὺ ἀκολούθησαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ περιγραφοῦν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ μνημειώδους ἔργου «Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις» Δ. Κόκκινος γράφει(!):

«Οὔτε ἡ ἡλικία οὔτε τὸ φύλον ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν ἀπὸ τοὺς θηριώδεις ἐκείνους δημίους οὔτε ἡ ἀπόδειξις τῆς νομιμοφροσύνης κατὰ τὴν ἐπανάστασιν οὔτε ἡ ὑποταγή. Καμμία ἀνθρωπίνη ὑπαρξις δὲν εὑρίσκειν ἔλεος. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ, ποὺ εὐρέθησαν εἰς τὰ γόνατα πρὸ τῶν ἀγίων εἰκόνων ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐζητοῦσαν τὸν οἶκτον τῶν διωκτῶν των, κατεσφάγησαν.

Ἄλλ' οἱ Τούρκοι δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τὰς ἐπιδρομάς εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὰ χωρία. Ὁρμησαν πρὸς τὰ βουνὰ καὶ πρὸς τὰς ἀκτὰς καὶ τότε ἤρχισε τραγικὴ καταδίωξις ἀνὰ τὴν νῆσον. Κάθε νέαν ἀνακάλυψιν κρυπτομένων ἢ φευγόντων ἀκολουθοῦσαν αἱ θηριώδεις ἀναφωνήσεις τῶν Τούρκων διὰ τὸ νέον ἀνθρώπινον θῆρα καὶ αἱ κραυγαὶ τρόμου τῶν ἀνακαλυπτομένων καὶ οἱ σπαρακτικοὶ θρῆνοι τῶν γυναικῶν, ποὺ ἔσφιγγον εἰς τὴν ἀγκάλην των τὰ παιδιὰ των ἢ συνωθοῦντο περὶ τοὺς ἰδιοὺς των.

Δὲν ἔμεινε μέσον θανατώσεως, ποὺ δὲν ἐχρησιμοποιήθη. Ἄλλους κατεσπάθιζαν καὶ διεμέλιζαν, ἄλλους ἐμαχαίρωναν, ἄλλους ἐκτυποῦσαν μὲ ρόπαλα καὶ ἄλλους ἀπηγχόνιζαν, ἐκεῖ ὅπου μποροῦσαν νὰ δέσουν ἓνα σχοινί.

Εἰς τὰ ἀπέναντι τῶν Ψαρῶν παράλια εἶχαν καταφύγει χιλιάδες ἄνδρες καὶ γυναικόπαιδα, ποὺ δὲν ἔβλεπαν ἄλλον δρόμον σωτηρίας παρὰ μόνον τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ πλοῖα δὲν εἰσέβαινον. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπέπεσαν καὶ ἐναντίον αὐτῶν οἱ Τούρκοι καὶ ἐπηκολούθησε σφαγὴ ἀπάνθρωπος μέχρις αὐτῶν τῶν νηπίων. Ἐχύθη ἐκεῖ τόσον αἷμα, ὥστε εἰς πολλὰ μέρη τῆς ἀκτῆς τὰ νερὰ ἐβάφθησαν κόκκινα.

Αἱ σφαγαὶ ἐξηκολούθησαν ὁλόκληρον μῆνα. Ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν τῆς Χίου, ἀνερχόμενον μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἀποβάσεως τῶν Τούρκων εἰς ἑκατὸν δέκα τρεῖς χιλιάδας κατοίκους, δὲν ἀπέμειναν παρὰ μόνον χίλιοι ὀκτακόσιοι».

(1) Δ. Κόκκινος: «Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις», τόμος Δ', σελ. 406-410 (γ' ἐκδόσις).

Ὁ φιλέλληνας Γάλλος ἀξιωματικὸς Ζουρνταὶν γράφει γιὰ τὸ θέαμα ποὺ ἀντίκρυσε λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν τερματισμὸ τῆς σφαγῆς, ὅταν πῆγε στὸ νησί μὲ τὸν ἐλληνικὸ στόλο:

«Τὸ θέαμα, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξα μάρτυς, ἦτο ἀπὸ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάμνησις δὲν σβήνεται ποτέ. Βλέπω ἀκόμη σωρευμένα μισόγυμνα πτώματα, τὰς γυναῖκας ποὺ ἐξέπνεαν σφίγγουσai εἰς τὸ στήθος μὲ μίαν τελευταίαν προσπάθειαν ἓνα σφαγμένο παιδί, ποὺ ἀνέπνεεν ἀκόμη. Ἀκούω τὸν φρικαλέον ρόγχον τῶν γέρων, τῶν ἀκρωτηριασμένων ἀπὸ τὸ μαχαίρι καὶ τὴν σπάθην τῶν Τούρκων, ποὺ ἐπροσπαθοῦσαν ματαίως νὰ ἀνασηκωθοῦν ἀνάμεσα στὰ ἄλλα θύματα, τὰ ὁποῖα, περισσότερον εὐτυχισμένα ἀπὸ αὐτοὺς, εἶχαν ἀφήσει τὴν τελευταίαν τῶν πνοήν. Ἡ ἐπιθυμία νὰ μετριάσωμεν τὸ κακὸν καὶ ν' ἀποσπάσωμεν τοὐλάχιστον μερικά θύματα ἀπὸ τὸν θάνατον, μᾶς ἔκαμε νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς νήσου. Παντοῦ παρουσιάζετο ἔμπροστά μας τὸ ἴδιον θέαμα. Ὁσμὴ ἀποσυνθεσεως πτωμάτων ἀνεδίδετο ἀπὸ τὸ πρῶτον χωρίον, ὅπου ἐφθάσαμεν. Ἀνθρώποι κατακοιμένοι ἀπὸ τὰ τραύματα ἐκινουῦντο ἀνάμεσα εἰς τὰ ἐρείπια. Μία γυναίκα, νέα ἀκόμη, ἦτο πεσμένη εἰς τὰ γόνατα μὲ τὰ χέρια στηριζόμενα εἰς ἓνα λίκνον, ὅπου εὗρίσκετο ἓνα παιδάκι. Ἦτο κατακρεουργημένη. Τὸ μικρὸ ἦτο ἓνα κοριτσάκι. Μὲ τὰ χέρια ἀπλωμένα πρὸς τὴν μτέρα του ἐφαίνετο νὰ τὴν καλῇ μὲ τὰς κραυγὰς του».

Β'. Οἱ εὐθῦνες

Οἱ σφαγῆς τοῦ ἄοπλου πληθυσμοῦ τῆς Χίου ἀποτελοῦν ἓνα αἶσχος γιὰ τὸ ὀθωμανικὸ κράτος καὶ γιὰ τοὺς κυβερνήτες του. Καὶ τοῦτο γιατί δὲν ἦταν ἐκδήλωση ἐνὸς ἀφηνιασμένου ὄχλου, ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ συγκρατηθῇ ἀπὸ τίς Ἀρχές, ἀλλὰ ἐφαρμογὴ συγκεκριμένου σχεδίου, ποὺ εἶχε καταρτισθῇ ἀπὸ τὴν Πύλῃ μὲ σκοπὸ τὴν κατὰστροφὴν τοῦ νησιοῦ. Διαφορετικὰ δὲ θὰ τολμοῦσε ὁ Τούρκος ναύαρχος νὰ πειράξῃ τοὺς ἀτυχεῖς αὐτοὺς νησιώτες, μιά ποὺ ἦταν ἀπὸ τοὺς προνομιούχους κατοίκους τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οὔτε εἶναι σωστὸς ὁ ἰσχυρισμὸς, ποὺ ἀπὸ ἄγνοια ἢ ἀπὸ τουρκόφιλη διάθεση διετύπωσε ὁ ἱστορικὸς Φίνλαιν, ὅτι ὁ καπετὰν-πασῆς δὲν ἠθελε τὴ σφαγὴ τῶν Χίων καὶ ὅτι δὲν μπόρεσε νὰ συγκρατήσῃ τοὺς μαινόμενους στρατιῶτες του. Γιατὶ τότε πῶς ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι μετέφερε στὴ Χίον Τούρκους ἀπὸ τῆ Μ. Ἀσίας — οἱ ὁποῖοι ἐπιπλέον

ήταν οί πρωταίτιοι τών σφαγών τής Σμύρνης καί τοῦ Ἀιβαλί — ἐνῶ ἦταν ὑπερарκετὸς ὁ τακτικὸς στρατός, ποῦ ἀποτελοῦσε τὸ πλήρωμα τών πλοίων του, γιὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ τοὺς ἐλάχιστους καί φτωχὰ ὀπλισμένους Χίους καί Σάμιους πολεμιστές; Καί ὅπως χαρακτηριστικά σημειώνει ὁ Δ. Κόκκινος: «Δὲν ἀφήνει κανεὶς λύκους εἰς μάνδραν ἀμνῶν, χωρὶς νὰ εὐθύνεται δι' ἐκεῖνο ποῦ θὰ ἐπακολουθήσῃ». Ἰσως θὰ ἦταν δυνατό νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς ὅτι οἱ βαρβαρικὲς πράξεις τών Τούρκων μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν σάν ἀνταπόδοση τοῦ λουτροῦ αἵματος τής Τριπολιτσᾶς, ὅπου οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν ἄλωση τής ἔκαμαν πρωτοφανή σφαγὴ τών Τούρκων τής πόλεως. Ἀλλὰ καθὼς γράφει ὁ ἐθνικὸς μας ἱστορικὸς Κ. Παπαρρηγόπουλος στὸ κλασσικὸ πλεόν ἔργο του «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» γιὰ τὶς θηριωδίες τών Τούρκων σὲ σύγκριση μὲ τὶς βαρβαρότητες τών Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν(2):

«Δὲν θέλομεν ἀρνηθῆ ὅτι τὸ αὐτὸ διέπραττον οἱ Ἕλληνες κατὰ τών Τούρκων ἐν ταῖς χώραις ὅπου ἐπανεστήσαν. Ἀλλ' ἡ διαφορὰ ἦτο ὅτι παρ' ἡμῖν κυβέρνησις δὲν ὑπῆρχε, λαὸς δὲ ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας τοσοῦτον δυναστευθεὶς, ἀχαλίνωτος ὢν, ἐξετράπη εἰς παντοίας ἐκδικήσεις κατὰ τοῦ ἐν χερσὶν ἔτι φέροντος τὰ ὅπλα δυνάστου. Ἐν Τουρκίᾳ τὰνάπαλιν αὐτὴ ἡ κυβέρνησις οὐ μόνον δὲν ἀνεχαίτισε τὴν ἀκολασίαν τοῦ ὄχλου κατὰ ὑπὸ κῶν ἀόπλων, ἀλλ' ἀπεναντίας παρώτρυνεν αὐτήν».

Ἀλλὰ ἂν μὲ τὴν καταστροφὴ τής Χίου τὸ τουρκικὸ κράτος ἔδειξε σὲ ποιά πολιτιστικὴ βαθμίδα βρισκόταν, πρέπει ἐπίσης νὰ κατακρίνουμε καί τὴν ἐγκληματικὴ ἀδράνεια τών ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ἰδιαίτερα τών Ὑδραίων. Καὶ οἱ Ψαριανοὶ μὲν ἔπραξαν τὸ καθῆκον τους, ὅσο τοὺς ἦταν δυνατόν. Οἱ Ὑδραῖοι ὅμως δὲ θέλησαν νὰ κινήσουν τὸ στόλο τους παρὰ ἄρκετὸν καιρὸ μετὰ τὴ λήξῃ τών σφαγῶν παρ' ὅλες τὶς ἐκκλήσεις τής ἐντελῶς ἀνίσχυρης καὶ ἀνίκανης, εἰν' ἀλήθεια, κυβερνήσεως, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν τὰ ἀναγκαῖα χρήματα γιὰ τὴν κίνηση τών πλοίων. Ὁ ἴδιος ὁ Λάζαρος Κουντουριώτης εἶχε πρὸ πολλοῦ δηλώσει ὅτι, ἂν δὲν τοὺς ἔδιναν χρήματα, ὁ ὑδραῖκος στόλος δὲν ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ λιμάνι τους.

(2) Κ. Παπαρρηγόπουλου: «Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους», τόμος ΣΤ', σελ. 22 (Ἐκδόσεις Ἑλευθερουδάκη).

Γ. Ἡ ἐντύπωση στὴν Εὐρώπη

Ἡ καταστροφή τῆς Χίου δὲν προκάλεσε ἀγανάκτηση καὶ βαθεῖα θλίψη καὶ ὀδύνη στοὺς Ἕλληνες μόνο. Συγκλόνησε κι ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη, ὅπου ὁ φιλελληνισμὸς βρισκόταν ἤδη σὲ ἀνθιση. Οἱ σφαγὲς στὸ ὁμορφο κάποτε νησί καὶ οἱ θηριωδίες τῶν τουρκικῶν ὁρδῶν προκάλεσαν τὴ συγκίνηση καὶ τὴ συμπάθεια σὲ πολλοὺς κύκλους διανοουμένων καὶ καλλιτεχνῶν — ἰδιαίτερα τῆς Γαλλίας — ποὺ ἄλλωστε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς Ἐπαναστάσεως μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρακολοῦθησαν τὴν ὅλη υπόθεση καὶ τώρα μὲ φανατισμὸ υποστήριζαν τὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων. Ἀναφέρει ὁ Δ. Κόκκινος:

«Ἡ περιγραφὴ τῶν σφαγῶν καὶ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χίου διὰ τῶν ἡμερίδων ἔκαμε τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς νὰ αἰσθανθοῦν φρίκην καὶ νὰ ἐκδηλώσουν ὅλην τὴν συμπάθειαν διὰ τὸν λαὸν ποὺ ἠγωνίζετο ἐκεῖ κάτω, εἰς τὰ ἀνατολικά πελάγη τῆς Μεσογείου, ἐναντίον βαρβάρου τυράννου, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπολύτρωσίν του... Αἱ φιλελληνικαὶ ἡμερίδες ἤρχισαν τότε νὰ διεξάγουν πολεμικὴν ἐναντίον τῶν εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ποὺ ἠνείχοντο νὰ διαπράττωνται τοιαῦτα αἵσχη, χωρὶς νὰ ἐπεμβαίνουν ὑπὲρ τοῦ ἀγωνιζομένου ἥρωικοῦ ἔθνους».

Δύο χρόνια ἀργότερα, τὸ 1824, ὁ μεγάλος ρομαντικὸς ζωγράφος Εὐγένιος Ντελακρουά (Eugène Delacroix) παρουσίαζε τὸν ἄφθαστης τραγικότητος πίνακά του «Σφαγὴ τῆς Χίου»⁽³⁾. Ὁ Ντελακρουά ὑπῆρξε πάντα μεγάλος φιλέλληνας καὶ μὲ τὴν τέχνην του καὶ ὅλη τὴ δραστηριότητά του βοήθησε σημαντικὰ τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Διάνοια ἐξαιρετικὰ καλλιεργημένη, φύση ρομαντικὴ, ἔφερε μιὰν ἐπανάσταση στὴ ζωγραφικὴ διακόπτοντας τὴν παράδοση τοῦ νεοκλασικισμοῦ μὲ τὸ νὰ γίνῃ εἰσηγητὴς καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ ρομαντισμοῦ. Στὸ ἔργο του «Σφαγὴ τῆς Χίου» παρουσιάζονται οἱ νησιῶτες ταλαιπωρημένοι, λιπόθυμοι μερικοί, μὲ σκισμένα ροῦχα, νὰ περιμένουν μὲ ἀγωνία τὸν ἐρχομὸ τῶν ψαριανῶν καϊκιῶν, ποὺ θὰ τοὺς μετέφεραν μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο τῆς κολάσεως. Μερικοὶ ἔχουν ἤδη βουτήξει στὴν ἀγριεμένη θάλασσα προσπαθώντας νὰ φτάσουν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα καὶ νὰ σωθοῦν. Στὸν πίνακα κυριαρχεῖ ἡ θηριώδης μορφή ἐνὸς Τούρκου καβαλάρη, ποὺ τὸ ἄλογό του σέρνει τὰ ἄψυχα ἢ βασανι-

(3) «Παγκόσμιον Λεξικὸν Ἑργῶν», τόμος Γ', σελ. 1017.

σμένα και μισόγυμνα σώματα κάποιων δυστυχισμένων ραγιάδων και άγριεμένο σηκώνεται στά μπροστινά του πόδια έτοιμο νά ποδοπατήση τούς δύστυχους, πού κείτονται άνήμποροι γύρω του. Μιά γριά στο κέντρο του πίνακα κοιτάζει με βλέμμα άπλανές και δίπλα της ξαπλωμένο βρίσκεται τó πτώμα μιās γυναίκας, ίσως τής κόρης της. Κοντά της ένας άντρας, πεθαμένος μπορεί κι αυτός από τά βασανιστήρια, σκελετωμένος, έχοντας σκεπασμένο τó σώμα του μ' ένα κουρέλι κι άκουμπώντας στον ώμο μιās γυναίκας — μπορεί τής γυναίκας του — έξαντλημένης κι αυτής από τήν άδιάκοπη φυγή. Πίσω τους ένας πατέρας μαζεύει τά μικρά του, πού τρομαγμένα σφίγγονται κοντά του. 'Η έκφραστικότητα του πίνακα είναι έκπληκτική. Τά πρόσωπα, ή στάση, όλη ή εμφάνιση τών θυμάτων δείχνουν τόν τρόπο και τήν άπόγνωσή τους. 'Ο Ντελακρουά κατόρθωσε νά άναπαρστήση με τή φαντασία του μιá από τίς άναριθμητές τραγικές σκηνές, πού θά είχαν συμβή τίς φριχτές εκείνες μέρες.

'Αλλά και ό μεγάλος Γάλλος ποιητής, αυτός πού τιμήθηκε εκείνη τήν εποχή από τούς συμπατριώτες του σάν ήμίθεος, ό Βίκτωρ Ουγκώ (Victor Hugo), θά γράψη τó περίφημο ποίημα «Τό 'Ελληνόπουλο» («L' Enfant Grec»). 'Ο Ουγκώ είχε επίσης άσχοληθῆ πολú με τήν έλληνική επανάσταση στά νιάτα του, τότε πού κάθε εκδήλωση πού είχε σκοπό τή διεκδίκηση έθνικών δικαίων και περισσότερης έλευθερίας εύκολα τόν συγκινούσε. Στή συλλογή του «'Ανατολίτικα» («Les Orientals», 1829), στήν όποία περιλαμβάνεται και «Τό 'Ελληνόπουλο», στηλιτεύει τήν τουρκική θηριωδία και με ζωηρές περιγραφές και μεγαλειώδεις εικόνες ύποστηρίζει τó δίκαιο άγώνα τών 'Ελλήνων⁽⁴⁾. Στο ποίημα «Τό 'Ελληνόπουλο» παρουσιάζεται, όπως είναι γνωστό, ένα χτυπημένο από τήν καταστροφή μικρό αγόρι, πού άπελπισμένο, μά και με τή φλόγα τής έκδικήσεως θεριεμένη μέσα του, κάθεται στά έρείπια του σπιτιού του. Κι όταν ό περαστικός από τó νησί τó ρωτά τί θά ήταν εκείνο πού θά τó έκανε πάλι εύτυχισμένο, άκούει τήν όρμητικήν απάντηση:

—Διαβάτη,

μού κράζει τó 'Ελληνόπουλο με τó γαλάζιο μάτι:
Βόλια, μαρούτι θέλω, νά!⁽⁵⁾.

(4) «Παγκόσμιον Λεξικόν Έργων», τόμος Δ'. σελ. 1600 (Hugo).

(5) «Ξανατονισμένη Μουσική», μετάφραση Κ. Παλαμά.

Ἡ καταστροφή τῆς Χίου λοιπὸν ἐκτὸς τῆς τραγικῆς ἔχει καὶ τὴ θετικὴν πλευρὰ τῆς. Κι αὐτὸ γιὰτὶ ἀπὸ τῆ μιᾷ μεριᾷ ἀναζωογόνησε τὴν ἀπόφαση τῶν ξεσηκωμένων Ἑλλήνων ν' ἀγωνιστοῦν μέχρι τέλους γιὰ τὴν πολυπόθητη λευτεριά κι ἀπὸ τὴν ἄλλῃ ἐνίσχυσε τὸ φιλελληνισμό, φανάτισε τὰ πλατιά λαϊκὰ στρώματα, ποὺ ἄρχισαν πιά νὰ πιέζουν τὶς κυβερνήσεις τοὺς νὰ υἱοθετήσουν εὐνοϊκώτερη πολιτικὴ ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ πάψουν ν' ἀκολουθοῦν τὴν πολιτικὴ τοῦ Μέττερνιχ στὰ πλαίσια τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Καὶ πραγματικά. Ἡ πρώτη ἀντίδραση ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἦρθε. Ἡ πυρπόληση τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδας ἀπὸ τὸν Κανάρη χαιρετίστηκε σὰ θρίαμβος καὶ σὰ δίκαιη ἀνταπόδοση καὶ ὁ ἥρωας ἀποθεώθηκε ἀπὸ τοὺς διανοομένους τῆς Δύσεως.

Χ. Νικολάου
Τάξις Ε'
Λεόντειον Λύκειον Νέας Σμύρνης

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Ψυχὴ μεγάλη καὶ γλυκιά, μετὰ χαρᾶς στὸ λέω.
Θαυμάζω τίς γυναῖκες μας καὶ στ' ὄνομά τοὺς μνέω.
Καὶ βλέπω πέρα τὰ παιδιά καὶ τίς ἀντρογυναῖκες
γύρω στὴ φλόγα π' ἀναψαν καὶ θλιβερά τὴ θρέψαν
μ' ἀγαπημένα πράματα καὶ μὲ σεμνὰ κρεβάτια
ἀκίνητες, ἀστέναχτες, δίχως νὰ χύσουν δάκρυ
κι ἄγγιξ' ἢ σπῖθα τὰ μαλλιά καὶ τὰ λιωμένα ροῦχα.
Διονύσιος Σολωμός.

Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐξ Ἰσου καὶ αἱ Ἑλληνίδες γυναῖκες εἰς πᾶσαν περίστασιν συνέβαλον μετὰ τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ἐνδόξου προγονικῆς κληρονομίας. Ἡ Ἑλληνὶς ὑπῆρξεν ὁ θερμὸς συμπαράστατης τοῦ Ἕλληνος εἰς ὅλας

τάς έκδηλώσεις αὐτοῦ. Καί δὲν εἶναι ὀλίγαι αἱ γυναῖκες τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, αἱ ὅποια ἀνεδείχθησαν σύμβολα ἡρωισμού καὶ αὐτοθυσίας, εἰς σημεῖον ὥστε νὰ θαυμάζωνται σήμερον ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον.

Σεμνή καὶ αὐστηρά ἦτο ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς χρόνους τῆς τουρκοκρατίας. Ἡ Ἑλληνὶς ὡς σύζυγος καὶ μητέρα ἦτο ἡ δέσποινα τοῦ σπιτιοῦ, ἡ ὁποία ἐχάρασσε βαθιὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν παιδιῶν τῆς τὴν πίστιν εἰς τὴν θρησκείαν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν γενναίωσυχίαν, διακριτικὸν γνώρισμα εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων. Μὲ τὸ παράδειγμά της ἐνέπνεεν εἰς τὰ παιδιά της τὸν ἡρωισμόν, τὴν περιφρόνησιν πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς διὰ τὴν θρησκείαν, τὴν πατρίδα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τιμὴν.

Τὸ ἐγκώμιον τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν ἐπλεξαν ξένοι κυρίως συγγραφεῖς, ποιηταὶ καὶ ἱστοριογράφοι.

Ὁ Γάλλος ἱστορικὸς Μπλανκάρντ γράφει τὰ ἐξῆς:

«Εἰς τὰς Ἑλληνίδας ὀφείλεται ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ ἐκτίμησις. Κατὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας ἀτρόμητοι ὡς ἄνδρες ἐρρίφθησαν εἰς τὴν πάλιν, χωρὶς νὰ ἀποβλέψουν, ὡς οἱ ἄνδρες, εἰς τὴν δόξαν. Ἐζήτησαν τὴν ἀμοιβὴν εἰς τὰς τλαιπωρίας, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐθυσιάζοντο δι' ὅ,τι εἶχον προσφιλές. Ὁ Μισοῦλης, ὁ Κανάρης, ὁ Καραϊσκάκης καὶ τόσοι ἄλλοι ἥρωες τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος εἶχον ἐφαμίλλους τὴν Μόσχω, τὴν Δέσπω, τὴν Μπουμπουλίνα, τὴν Κωνσταντίνα Ζαχαριά, τὴν Μαντῶ Μαυρογένους. Αἱ γυναῖκες ἠγωνίσθησαν μὲ ἀνδρείαν καὶ ἡρωισμόν διὰ τὴν πατρίδα καὶ ἔλαβον τὸν στέφανον τῆς δόξης εἰς τὴν δάφνην τοῦ μαρτυρίου καὶ τὸν ἐνδοξον θάνατον».

Ἡ Μαργαρίτα Ἀλμπάνα-Μηνιάτη εἰς τὸ βιβλίον της, τὸ ὅποιον συνέγραψε κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος, ἀναφέρει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ διὰ τὰς Ἑλληνίδας:

«Τί θὰ ἐγίνετο τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τὸν βαρὺν ζυγόν, ἐὰν δὲν εἶχε τὴν ἱερὰν ἀψίδα τῶν γυναικῶν τούτων, αἱ ὅποια ἔκαμαν τὸν ζυγὸν αὐτὸν ἀνεκτόν; Οἱ ἄνδρες ὑπέκυψαν ἐνίστε ἐξ ἀνάγκης εἰς τὸν τύραννον, ἀλλὰ αἱ γυναῖκες ἐξηγέρθησαν πλήρεις πίστεως εἰς τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν θρησκείαν».

ἡσκησαν ὅλας τὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ ἔρεισμα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ ἰσχὺς παντὸς πολιτισμοῦ».

Ὁ Πουκεβίλ εἰς τὴν τετράτομον ἱστορίαν του «Ἡ Ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος» δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸν ἥρωισμόν τῶν Ἑλληνίδων καὶ τὴν συγκίνησίν του διὰ τὰς κακουχίας καὶ τὰ μαρτύρια, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν κατὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας.

Μερικὰ χαρακτηριστικὰ σκίτσα γυναικειᾶς δραστηριότητος θὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὴν παροῦσαν ἔρευναν. Ἔτσι θὰ συνειδητοποιήσωμεν τὴν συνεισφορὰν εἰς τὴν ἐθνικὴν μας Ἀναγέννησιν τοῦ ἡμίσεος ἄλλ' ἐντελῶς παρεγνωρισμένου ἱστορικῶς πληθυσμοῦ τῆς, ὥστε σήμερον, μετὰ ἑκατὸν πενήκοντα ἔτη ἐλευθέρως ἐθνικῆς ζωῆς, νὰ παραμένουν ἄγνωστοι καὶ εἰς τὴν σκιὰν πολλαὶ ἥρωικαὶ γυναικεῖαι μορφαὶ τοῦ ἐθνικοῦ μας ἀγῶνος.

Ἡ γυναῖκα ἀντάρτισσα, σύντροφος καὶ συμπολεμιστῆς τοῦ κλέφτη καὶ ἔπειτα τοῦ ἐπαναστάτου, δὲν εἶναι σπάνιον φαινόμενον. Νεάνιδες μὲ φανεράν τὴν ιδιότητα τοῦ φύλου τῶν καὶ ἄλλαι μετημφιεσμέναι εἰς παλικάρια ἐστάθησαν καὶ αὐταὶ δημιουργοὶ τοῦ ἀθανάτου ἔπους τῆς Κλεφτουριάς.

Δύο ἀκριτικαὶ περιοχαί, τὸ Σούλι καὶ ἡ Μάνη, μᾶς δίδουν ἄφθονον ὕλικόν, διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν συμβολὴν τῆς γυναικὸς εἰς τὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἔθνους μας. Ἐλεύθεραι καὶ αὐτόνομοι αἱ δύο αὗται περιοχαί, εἰς τοὺς συνεχεῖς ἀγῶνας διὰ τὴν διατήρησιν τῆς αὐτονομίας τῶν εἶχον παραχωρήσει μίαν πολὺ βελτιωμένην θέσιν εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῶν γυναικῶν.

Χαρακτηριστικὸς τύπος Σουλιώτισσας ἡ καπετάνισσα Τζαβέλλαινα, ἡ ὁποία ἐπὶ κεφαλῇς τῶν γυναικῶν τοῦ Σουλίου εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν ρίπτεται εἰς τὴν μάχην, πλευροκοπεῖ τὸ τούρκικο ἀσκέρι καὶ χαρίζει τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἡ εὐγνώμων λαϊκὴ μοῦσα ἐτραγούδησεν ἀργότερον. Καὶ ἡ χήρα τοῦ Γιώργη Μπότσαρη, μητέρα τοῦ Μάρκου, μᾶς γνωρίζει τὸ ἠθικὸν ὕψος τῆς ἀρετῆς τῆς.

Εἰς τὸ Ζάλογγον μὲ τὸ σύνθημα «θάνατος κι ὄχι σκλαβιά» καὶ μὲ τὸ τραγούδι «Ἐχετε γειά, βρυσούλες, λόγγοι, βουνά, ραχοῦλες» ἤνοιξε καὶ ἔπεσεν ὑπὲρῆφανα ἡ αὐλαία τοῦ ἥρωικοῦ δράματος τῶν ἑκατὸν περίπου Σουλιωτισσῶν, τῶν ὁποίων ἡ θυσία καὶ ὁ ἄφθαστος

ήρωισμός προεκάλεσαν την έκπληξιν και τόν θαυμασμόν ολοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος. Μὲ τὴν αὐτοθυσίαν των κατέστησαν τὸ Ζάλογγον ἓνα ὁρόσημον μὲ φωτεινὸν σύμβολον τὴν 25ην Μαρτίου 1821. Ἡ δραματικὴ ἐποποιία τοῦ Χοροῦ τοῦ Ζαλόγγου, αἱ γενναῖαι πράξεις καὶ τὰ κατορθώματα τῶν ἄλλων Σουλιωτισσῶν καὶ Σουλιωτῶν ὑπῆρξαν τὸ ἐγερτήριον σάλπισμα τῆς Ἐπαναστάσεως.

Μετὰ τὴν θρυλικὴν περίπτωσιν τοῦ Σουλίου εὐρίσκομεν ἄφθονα στοιχεῖα τῆς γυναικείας παρουσίας εἰς τὴν ἄλλην αὐτόνομον γωνίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Μάνην. Ὁ τύπος τῆς Μανιάτισσας, ἡ ὁποία συνοδεύει τὸν ἄνδρα, πολεμᾷ μαζί του, γκρεμοτσακίζει τὸν Ἱμπραήμ, εἶναι ἡ ἄλλη ὕψις τοῦ νομίσματος τῆς Ἑλληνίδος γυναικὸς τοῦ 21.

Ἀλλὰ καὶ αἱ ἄλλαι περιοχαὶ τῆς Ἑλλάδος μᾶς παρέχουν ἄφθονα παραδείγματα αὐτοθυσίας καὶ ήρωισμού. Ὅπως οἱ Σουλιώτισσες, ὁμοίως καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Κρήτης, τῶν Ψαρῶν, τῆς Ὑδρας καὶ τῶν Σπετσῶν, ἀντάξιαι τῶν μεγάλων θαλασσομάχων, αἱ Ρουμελιώτισσαι, καὶ αἱ ἀτρόμητοι γυναῖκες τῆς Μακεδονίας, αἱ ἀθάνατοι ήρωίδες τοῦ Μοριᾶ καὶ τοῦ Μεσολογγίου ἐβοήθησαν ὁλοψύχως τὸν ἱερόν μας ἀγῶνα. Τὰ κατορθώματά των θὰ ἀναφέρονται πάντοτε, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τιμῶνται τὰ μεγάλα ἰδεώδη τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ὅπως οἱ Ρουμελιῶται ὑπῆρξαν γενναῖοι καὶ ἐτίμησαν τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα, ἔτσι καὶ οἱ Ρουμελιώτισσες κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Ἐπαναστάσεως ἐπολέμησαν ήρωικῶς καὶ προσέφερον ὑπηρεσίας ὑψίστης σημασίας εἰς τὴν πατρίδα. Τὸ Μεσολόγγι, τὸ ὁποῖον δικαίως ἀπεκλήθη πόλις ἱερά, ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἓνα ἄφθαστον εἰς μεγαλεῖον γυναικεῖον ήρωισμόν. Δυστυχῶς ὁμως μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ήρωίδων τοῦ Μεσολογγίου ἐλαχίστων τὰ ὀνόματα κατάρθωσε νὰ διασώσῃ ἡ ἱστορία. Ὁ ήρωισμός των γυναικῶν τοῦ Μεσολογγίου εἶναι ἀνώνυμος. Εἶναι ἡ αὐταπάρνησις, τὸ θάρρος, ἡ ἐγκαρτέρησις καὶ τὸ γενναῖον φρόνημα ἀγνώστου ὀνόματος Ἑλληνίδων, αἱ ὁποῖαι μὲ ἀξιοθαύμαστον καρτερίαν ψυχῆς ὑπέφεραν τὰ δεινὰ τῆς πολιορκίας ἀψηφῶσαι τὰς κακουχίας, τοὺς κινδύνους καὶ τὰς στερήσεις. Μὲ τὴν παρουσίαν των ἐνεψύχων τοὺς ἄνδρας καὶ ἐθυσίαζον προθύμως τὴν ζωὴν των. Διὰ τοῦτο τὰ ὀνόματα ὅλων αὐτῶν τῶν γυναικῶν ἠνώθησαν εἰς ἓν τιμητικὸν καὶ ἀθάνατον ὄνομα: « Ἡ ρ ω ῖ - δ ε ς τ ο ὕ Μ ε σ σ ο λ ο γ γ ῖ ο υ ».

Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπολιτσᾶς εὐρίσκομεν ἄφθονα στοιχεῖα τῆς γυναικείας παρουσίας εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὰς ἀφηγήσεις τῶν ἀγωνιστῶν. Τὰ στρατόπεδα ἀπετελοῦντο ὑπὸ ἀνδρας καὶ γυναῖκας. Ἐκαστος προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας του. Καὶ ἔμεινε ξακουστὴ ἡ δρᾶσις τῶν Τεγεατισσῶν, τῶν γυναικῶν τῆς Βορείου Κυνουρίας καὶ τοῦ Χρυσοβιτισίου.

Ἡ συμβολὴ τῶν γυναικῶν τῶν νήσων εἶναι ὑψίστης σημασίας διὰ τὸν Ἀγῶνα. Δύο ὀνόματα λάμπουν ἰδιαιτέρως: τῆς Μπουμπουλίνας καὶ τῆς Μαντῶς Μαυρογένους.

«Πατρίς καὶ Ἐλευθερία» ἦτο τὸ ἔμβλημα τῆς Μπουμπουλίνας. Τὸ ὄνομά της συμβολίζει ὅτι γενναῖον ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἱστορία τῆς γυναίκας, ἡ ὁποία ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος. «Μεγάλῃ Κυρά», ἔτσι τὴν ἔλεγον οἱ Σπετσιῶτες. Καὶ ἦτο πράγματι μεγάλη. Ὅχι μόνον εἰς τὸ παράστημα ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχὴν, ἡ ὁποία ἦτο γεμάτη μῖσος διὰ τὸν κατακτητὴν, ἀγάπην διὰ τὴν πατρίδα, περιφρόνησιν πρὸς τὸν κίνδυνον. Ἡ Ἐπανάστασις εὗρε τὴν ἡρωίδα πεντηκοντούτιδα, ὠραίαν, ἀρειμάνιον ὥς ἀμαζόνα, «ἐπιβλητικὴν καπετάνισσαν», πρὸ τῆς ὁποίας — κατὰ τὸν ἱστορικὸν Φιλήμονα — «ὁ ἀνανδρος ἡσχύνετο καὶ ὁ ἀνδρεῖος ὑπεχώρει». Κάποιος ἄλλος γράφει: «Ἡ ἀρχαιότης θὰ τῆς ἀφιέρωνε ναοὺς, διὰ νὰ διαιωνίσῃ τὸ παράδειγμά της τὸ λαμπρόν, καὶ θὰ τὴν ἐβλεπεν ὥσαν θεότητα». Ἀληθῶς, εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων ἡ Μπουμπουλίνα ζῇ ὥσαν μιὰ θεότης.

Ἡ Μαντῶ ἦτο ἡ ἥρωϊς τῆς Μυκόνου. Ἐξεστράτευσε καὶ ἐπολέμησεν εἰς τὴν Εὐβοίαν, τὸ Πήλιον, τὴν Φωκίδα. Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἔθνους ἦτο τὸ μεγάλο ὄνειρον τῆς ζωῆς της, ὁ διαρκὴς στοχασμὸς της. Νέα, ὠραία, ἐνθουσιώδης, τολμηρά, μεγαλόψυχος, ἀνδρεία, προεκάλεσε τὸν θαυμασμὸν Ἑλλήνων καὶ ξένων, ἐγοήτευσε καὶ ἐνευφημήθη ὅσον ὀλίγοι. Ἀπέθανε πτωχὴ καὶ λησμονημένη, ἔχουσα δωρήσει ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν της ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας. Ἐάν δὲν ὑπῆρχον αἱ μαρτυρίαι τῶν ξένων ἱστορικῶν καὶ τῶν φιλελλήνων, οἱ ὅποιοι εἶδον, ἔκρινον ἀμερολήπτως καὶ ἐθαύμασαν τὴν γενναιοψυχίαν, τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν τῆς Μαντῶς, ἐλάχιστα θὰ ἐγνωρίζομεν σήμερον διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν Ἑλληνίδα. Ἡ «ἥρωϊς τῆς Μυκόνου» ἦτο ἓνας κόσμος πλημμυρισμένος πάθος δι' ὅλα. Γυναῖκες ὥσαν τὴν Μαντῶ δὲν γεννῶνται συχνά

εἰς τὴν γῆν. Ἐν φλογισμένον ἡφαίστειον, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὴν σκλάβαν πατρίδα μὲ τὸν ἀγνότερον ἔρωτα.

Τὰ σποραδικὰ παραδείγματα, τὰ ὁποῖα ἀνεφέρθησαν, εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικὰ τῆς γυναικείας δραστηριότητος κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα τοῦ 21. Ὁ ρόλος τοῦ πλήθους τῶν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ὥσάν ἓν ἄτομον μὲ ὠλοκληρωμένην ἐθνικὴν συνείδησιν ἐξέτελεσαν τὸ χρέος τῶν πρὸς τὴν πατρίδα, ὑπῆρξεν ὑπέροχος.

Διὰ τοῦτο πρέπει καὶ ἡμεῖς, αἱ μέλλουσαι νὰ καταλάβωμεν ἐνεργὸν θέσιν εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν, νὰ βαδίσωμεν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ποικιλοτρόπως διέπρεψαν εἰς τὸν στίβον τοῦ κοινωνικοῦ καθήκοντος, ὥστε νὰ ἀποτελέσωμεν μίαν ἐλληνοχριστιανικὴν νεολαίαν ἔχουσαν σκοπὸν τὴν ἀνύψωσιν τῶν ὁραίων τῆς Ὁρησκείας, τοῦ Ἑθνους καὶ τῆς Οἰκογενείας ἰδανικῶν, διὰ τῶν ὁποίων πάντοτε ἐμεγαλουργήσεν ἡ πατρίς μας.

Δέσποινα Δημ. Δεληγιάννη

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Γαργαλιάνων

Η ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ

(ἀπόσπασμα)

.....
Καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Ἑλλάδα

...Ὁ Καποδίστριας ἐκ Πετροπόλεως διὰ Βερολίνου ἦλθεν εἰς τὸ Λονδίον. Ἐν Βερολίνῳ, πρωτεύουσῃ τῆς Πρωσίας, δὲν διεπίστωσεν ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς Ἀγγλίαν ἔγινε δεκτὸς μὲ πολλὴν ψυχρότητα. Εἰς τοῦτο δὲν συνέτεινε μόνον τὸ γεγονός ὅτι ἐθεωρεῖτο ρωσικὸν ὄργανον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτυχὴς σύμπτωσις τοῦ θανάτου τοῦ φίλου του Γεωργίου Κάννιγκ τὴν ἡμέραν ἀκριβῶς τῆς ἀφίξεώς του εἰς Λονδίον. Τὴν ἐπομένην ὁ Κάννιγκ ἐκηδεύετο.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπεκράτει δυσαρέσκεια κατὰ τοῦ Καποδιστρίου. Τὸν ὠνόμαζον «ἀληθῆ ἐπαναστάτην», ἡ δὲ αὐστριακὴ ἀστυνομία τὸν ἀπεκάλει «ἀγύρτην».

Εἰς τὰς 14 Αὐγούστου συνήνητησεν ἐν Λονδίνῳ τὴν Ἀντικυβερνητικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἀπήντησε πρὸς αὐτὴν ὅτι δέχεται τὴν ἐκλογὴν του καὶ τὰς εὐθύνas τοῦ ἀξιώματος.

Ὡς εἵπομεν, κατὰ κακὴν τύχην ἔφθασεν εἰς Λονδίον τὴν παρα-

μονήν τῆς «ένταφιάσεως τοῦ Κάννιγκ» καί, ὡς ἦτο ἐπόμενον, τοῦτο ἥλλασσε ριζικῶς τήν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας. Ἡ πολιτικὴ τοῦ μεγάλου νεκροῦ δὲν ἴσχυε πλέον. Ὁ Οὐέλλιγκτων καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Μ. Βρετανίας Γεώργιος ὁ Δ' ἀπεστρέφοντο τήν Ἑλλάδα καὶ τὸν Καποδίστριαν προσωπικῶς. Ὁ βασιλεὺς, μαθὼν ὅτι ὁ κόμης εὐρίσκετο ἐν Λονδίῳ, ἔλεγε πρὸς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ Ρῶσον πρεσβευτὴν Λιέβιν: «Μανθάνω ὅτι ἔχετε ἐδῶ τὸν Καποδίστριαν. Γνωρίζετε τὴν ἀληθῆ γνώμην μου περὶ τοῦ ἀνδρός. Ἡ γνώμη μου αὐτὴ οὐδόλως μετεβλήθη. Δὲν ἀγαπῶ τοὺς ἐπαναστατικούς ἀνθρώπους. Μοῦ προξενοῦν φρίκην. Τὰ αἰσθήματά μου ὡς πρὸς τοῦτον εἶναι ἀναλλοίωτα. Ὁ κόμης μέλλει νὰ περιπλακῇ εἰς ὑπόθεσιν κακὴν καὶ λαμβάνει νῦν θέσιν λίαν δυσάρεστον, ἀκανθώδη καὶ ἀβεβαίαν».

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἢ ἐπὶ ἑξ ἑβδομάδας παραμονὴ τοῦ Καποδιστρίου ἐν Λονδίῳ οὐδὲν ἀπέδωκεν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦλάχιστον προωθήσεως τοῦ δανείου. Τὴν ἀπαρέσκειαν καὶ τὴν δυσπιστίαν τῶν Ἀγγλῶν ἐναντι τοῦ Καποδιστρίου ὡς ρωσοφίλου ἐξέφραζεν ὁ ἀγγλικὸς τύπος.

Ἀντιθέτως, θερμότητα συνήντησεν ὁ Κυβερνήτης ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἐβασίλευεν ὁ εἰλικρινὴς φιλέλλην Κάρολος ὁ 10ος, χωρὶς ὁμως καὶ ἐκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τι διὰ τὸ δάνειον.

Ὡδευε πλέον πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας, ὅτε ἐν Τουρίνῳ ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου καὶ ἐπεδίωξε νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἀφίξίν του. Φθάσας εἰς Ἀγκῶνα ἠναγκάσθη νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ἐπὶ ἑξ ἑβδομάδας (ἀπὸ 20 Νοεμβρίου 1827) ἔνεκα τοῦ ἐνσκήψαντος βαρυτάτου χειμῶνος καὶ τῆς καθυστερήσεως ἐντολῶν ἐκ μέρους τοῦ Λονδίνου πρὸς τὸν ναύαρχον Κόδριγκτον διὰ τὴν ρύθμισιν τῆς μεταφορᾶς του. Τέλος ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κορβέτταν «Λύκος» διὰ τὴν Μάλταν, ἀφοῦ προηγουμένως εἰς τὴν Ἀγκῶνα ἐφρόντισε διὰ τοὺς ἐκεῖ Ἑλληνας πρόσφυγας καὶ τὰ τέκνα των. Κυριῶς ἐφρόντισε διὰ τὴν ἰδρυσιν ἑλληνικοῦ σχολείου καὶ τὴν εὐρυθμὸν λειτουργίαν του.

Τὴν 15ην Δεκεμβρίου 1827 ἐφθασεν εἰς Μάλταν, ὅπου συνηντήθη μετὰ τοῦ Κόδριγκτον. Ὁ ναύαρχος ἐξέφρασε τὴν ἀποψιν ὅτι ὁ Καποδίστριας ὡς ἀρχηγὸς τοῦ κράτους του, ἀποβλέπων νὰ θεμελιώσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας του, ἔπρεπε νὰ βασισθῇ κυριῶς ἐπὶ τῆς Ἀγγλίας. Ὁ Κυβερνήτης ἀπήντησεν ὅτι ὡς μόνον ὁδηγὸν εἶχε

τὴν ἐν Λονδίῳ συναφθεῖσαν Συνθήκην, προσέτι δὲ ὅτι ἤθελε καὶ τῶν Τριῶν Δυνάμεων τὴν οἰκονομικὴν βοήθειαν.

Φανερά εἶναι ἡ διπλωματικὴ ἱκανότης τοῦ Καποδιστρίου. Ἐξ ὧν γράφει ὁ Κόδριγκτον, ἡ προσπάθεια τοῦ Κυβερνήτου νὰ μὴ κάμνη διακρίσεις μεταξὺ τῶν Δυνάμεων εἶναι φανερά. Ὁ Καποδιστριας ἦτο δυνατόν νὰ εἶχε τὰς προτιμήσεις του — καὶ ὁμολογουμένως τὰς εἶχεν — ἡ ἀκόμη καὶ νὰ ὑφίστατο ἐπιρροάς. Βέβαιον εἶναι ὅτι κατερχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπεθύμει τὴν ὑποστήριξιν καὶ τῶν Τριῶν. Ἡ προσπάθειά του αὕτη ἐν τέλει ἐνανάγησε, παρ' ὅλον ὅτι δὲν ἦτο ὁ μόνος ὑπαίτιος διὰ τὴν ἀποτυχίαν. Πάντως κατεδείχθη καὶ πάλιν ἡ διπλωματικὴ του ἱκανότης καὶ πείρα, ἥτις τὸν εἶχε διδάξει ὅτι ἡ φιλία μετὰ τινος Δυνάμεως θὰ συνήνωνε τὰς ἄλλας δύο ἐναντίον του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο εἰς βάρος του.

Ἀπὸ τὰς πρώτας συνομιλίας ὁ Κόδριγκτον τοῦ ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἦτο οὔτε φιλέλλην οὔτε φιλότουρκος. Ἀπλῶς ἐξετέλει τὸ καθήκον του ὡς Ἀγγλὸς ἀξιωματικὸς. Θὰ ἦτο φίλος του, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἐτήρει τὴν συνθήκην τοῦ Λονδίνου, καὶ ἐχθρὸς του, ἐὰν παρεξέκλινεν αὐτῆς. Ὁ Κόδριγκτον ἔλαβε τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι ἡ Συνθήκη θὰ τηρηθῇ καὶ θὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπακριβῶς.

Οἱ δύο ἄνδρες εἶχον κατανοήσει ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ ἡ ἐιλικρινὴς συνεργασία τῶν ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ ἀγαθοὺς καρποὺς καὶ δὴ τὴν ἐπιτυχὴ ἔκβασιν δύο στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων: πρῶτον τὴν εἰρηνικὴν ἀποχώρησιν τοῦ Ἱμραήμ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Αἴγυπτον καὶ δεύτερον τὴν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου καταστολὴν τῆς πειρατείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπίσης ὁ ναύαρχος, κατανοήσας τὸ δίκαιον τῆς Ἑλλάδος, ὑπεστήριξε τὴν παροχὴν τοῦ δανείου. Οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἀπεδεικνύετο πόσῃ ἀξίαν ἔχει εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν διπλωματικὴν ἡ πραγματικὴ καὶ τιμὰ ἀντιμετώπισις τῶν καταστάσεων καὶ πόσον βλάπτουν ὁ συναισθηματισμὸς καὶ ἡ ἀνειλικρίνεια.

Ἐκ Μάλτας ἀνεχώρησεν ὁ Καποδιστριας ἐπιβαίνων τοῦ δικρότου «Wars Pite» κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Πάρκερ καὶ ἔφθασεν εἰς Ναύπλιον τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1828.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τελειώνομεν τὴν ἐργασίαν μας περὶ τῆς διπλωματικῆς καὶ πολιτικῆς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους δραστηριότητος τοῦ

Ἰωάννου Καποδιστρίου, τοῦ πρώτου Κυβερνήτου τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος τόσον πολλὰ προσέφερεν εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῇ ἡμεδαπῇ.

Νικόλαος Μ. Πατρικαλάκης
Τάξις ΣΤ'
Λεόντειον Λύκειον Νέας Σμύρνης

Βοηθήματα

1. Ἱστορία τῆς Μ. Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Δ. Κοκκίνου.
2. Ἱστορία τῆς Μ. Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Κ. Καλαντζῆ.
3. Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, Σπ. Μαρκεζίνη.
4. Μεγάλῃ Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδεῖα Πυρσοῦ, Π. Δρανδάκη.
5. Ἐγκυκλοπαιδεῖα «ΗΛΙΟΣ».

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΥΣ

Πῶς ἐσκέπτοντο οἱ μορφωμένοι Τοῦρκοι περὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀπελευθερωτικῆς κινήσεως αὐτῶν.

Ἄλλοι περισσότερον καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον, γνωρίζομεν εἰς γενικὰς γραμμὰς τὰ γεγονότα τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Ἐπιβάλλεται ὅπως ἐν λεπτομερείᾳ καὶ κατὰ βάθος γνωρίσωμεν αὐτήν, τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα, ὥστε νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωμεν καλύτερον τοὺς ἥρωικούς ἀγῶνας

καὶ νὰ ἀντλήσωμεν ἐξ αὐτῶν τὰ κατάλληλα ἱστορικὰ διδάγματα. Δι' ἡμᾶς τοὺς Ἑλλήνας ἔχει ἀπόλυτον ἐφαρμογὴν ὁ κανὼν ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ὅσον περισσότερον πλήρης καὶ ἀντικειμενικὴ εἶναι, τόσο λαμπρότερον ἐμφανίζει τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τοῦ ἔθνους μας.

Ἡ Ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ἀπετέλεσε σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Πολλοὶ ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ ἐκρηγξίς αὐτῆς ὑπῆρξε πρόωρος καὶ ὅτι θὰ ἐπέφερε καλύτερα ἀποτελέσματα, ἐὰν ἐκηρύσσετο μετὰ τινὰς δεκάδας ἐτῶν.

Τὴν γνώμην αὐτὴν ἀντικρούουν ἄλλοι Ἕλληνες λόγιοι, οἱ ὅποιοι ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ἐκηρύχθη τὴν πλέον κατάλληλον στιγμὴν, διότι οἱ μὲν Ἕλληνες εἶχον καλῶς ὀργανωμένους πολεμικοὺς πυρῆνας, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ Ὄθωμανικὴ Αὐτοκρατορία συνεταράσσετο ἀπὸ φοβερὰν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν κρίσιν, μὲ συνέπειαν ἡ στρατιωτικὴ τῆς ὀργάνωσις νὰ εἶναι ἀνύπαρκτος. Ἡ ὀρθότης τῆς γνώμης αὐτῆς, δηλ. ὅτι ἡ Ἐπανάστασις ἐκηρύχθη εἰς τὴν κατάλληλον στιγμὴν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῆς μελέτης τῶν τουρκικῶν πηγῶν, διότι συμφώνως πρὸς αὐτὰς ὁ σουλτᾶνος Μαχμούτ ὁ Β' (1808-1839) ἠτοίμαζετο νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸν τουρκικὸν στρατὸν καὶ οὕτως ἡ παραμικρὰ καθυστέρησις τῶν Ἑλλήνων θὰ ἦτο ἐπιζημία δι' αὐτοὺς.

Ἡ μελέτη τῶν τουρκικῶν πηγῶν ἐπιβάλλεται, διὰ νὰ κατανοήσωμεν βαθύτερον τὴν ἱστορίαν μας καὶ νὰ λάβωμεν μίαν εὐρυτέραν εἰκόνα τῆς τότε καταστάσεως.

Πῶς λοιπὸν εἶδον οἱ Τούρκοι ἱστορικοὶ τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων; Ποία ἦτο ἡ στάσις τῶν σουλτάνων, τῶν βεζυρῶν καὶ τῶν λοιπῶν Τούρκων μεγιστάνων; Τί ἐγράφη περὶ τῶν αἱματηρῶν εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων συμβάντων; Πῶς εἶδεν ὁ Ἰσλαμισμὸς τὸν Χριστιανισμόν :

Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ μᾶς τὴν δίδουν τὰ ἔργα τῶν Τούρκων ἱστορικῶν, ὁ σπουδαιότερος τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Ἀχμέτ Δζεβδὲν πασᾶς. Οὗτος ἐγεννήθη τῷ 1822 ἐν Λόφτσα τῆς Βουλγαρίας καί, ἀφοῦ ἐσπούδασεν εἰς τὰς ἀνωτέρας σχολὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔλαβε τὸ δίπλωμα τοῦ καθηγητοῦ τῆς μουσουλμανικῆς θεολογίας. Συντόμως ἀνῆλθεν εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα, διατελέσας γενικὸς διευθυντὴς διαφόρων τουρκικῶν ἐπαρχιῶν καὶ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης, τῶν Ὀρησκευμάτων, τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ τοῦ Ἐμπορίου.

Κατά την διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου (1854-1856) ο σουλτάνος 'Αβδούλ Μετζίτ ανέθεσε εις αυτόν την συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Τουρκίας ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774) μέχρι τῆς καταστροφῆς τῶν γενιτσάρων (1826). Τὴν ἱστορίαν αὐτὴν συνεπλήρωσεν ὁ Δζεβδέτ εις δώδεκα τόμους, τὸ ὑλικὸν τοῦ δὲ ἡρύσθη ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ἀρχεῖα τοῦ τουρκικοῦ κράτους ὡς καὶ ἐκ διαφόρων πρὸ αὐτοῦ ἱστοριογράφων, ὅπως εἶναι οἱ: Βασίφ, 'Ενβερὶ, 'Εντίπ, Χαλὶς Νουρή, Περτέβ, 'Ασίμ-ζαντέ, Σανί-ζαντέ, Εσατ.

Ὅλον τὸ ἔργον ἐπιγράφεται «Γεγονότα τῆς 'Οθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας» καὶ ἐκφράζει πῶς ἐσκέπτετο καὶ τί ἐγνώριζε περὶ τῶν 'Ελλήνων καὶ τῆς 'Επαναστάσεως ἢ τάξεις τῶν μορφωμένων Τούρκων, ἀντιπροσωπευομένη ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου τούτου ἱστορικοῦ.

Ὁ Δζεβδέτ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἐπιθυμία τῶν 'Ελλήνων πρὸς ἐπανάστασιν ἔχει τὰς ρίζας τῆς εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' ὁ Πορθητὴς κατέλαβε τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Οἱ 'Ελληνες, λέγει ὁ Δζεβδέτ, εἶχον καταστῆ ὀνομαστοὶ εἰς ὅλοκληρον τὸν κόσμον. Ὅταν αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις κατεκτήθησαν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οὗτοι ἀνεμίχθησαν μὲ τοὺς 'Ελληνας καὶ ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος προῆλθεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναμίξεως εἶναι οἱ Ρωμαῖοι. Ὅταν τὸ ρωμαϊκὸν κράτος διηρέθη εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικόν, τὸ μὲν πρῶτον ἔλαβον εἰς τὰς χεῖρας τῶν οἱ χριστιανοὶ Ὁρθόδοξοι, τὸ δὲ δεύτερον οἱ Καθολικοί. Ἡ σύγκρουσις μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ Καθολικῶν δὲν ἤργησε νὰ ἐπέλθῃ, τὸ μῖσος δὲ τῶν Ἀνατολικῶν κατὰ τῶν Δυτικῶν ἦτο πολὺ δυνατότερον ἀπὸ τὸ μῖσος αὐτῶν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων. Τὸ γεγονός τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν παραχώρησιν πρὸς τοὺς 'Ελληνας ὠρισμένων προνομίων ἐκ μέρους τοῦ Πορθητοῦ. Ὁ ἰσλαμικὸς ἱερὸς νόμος δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τοὺς Τούρκους νὰ ἀναμιγνύονται εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα τῶν «ραγιῶδων» καὶ οὕτω οἱ 'Ελληνες ἠδύνατο ἀνενόχλητοι νὰ ἐκτελοῦν τὰ καθήκοντά τῶν πρὸς τὸ Θεῖον ἀπαλλαγέντες τῶν ἐπεμβάσεων, αἱ ὁποῖαι ἡσκοῦντο ὑπὸ τῶν Καθολικῶν. Ὅσοι δὲ ἐκ τῶν 'Ελλήνων ἦσαν λογικοὶ ἀνεγνώριζον τὴν ἀξίαν τῶν προνομίων καὶ ἡσθάνοντο μεγάλην εὐγνωμοσύνην. Ἐπίσης πολλοὶ νέοι ἀνήκοντες εἰς εὐγενεῖς ἑλληνικὰς οἰκογενείας, ἀφοῦ ἐμάνθανον τὴν τουρκικὴν, διαορίζοντο εἰς τὰ κυβερνητικὰ γραφεῖα καὶ ἠδύνατο νὰ ἀνέλθουν εἰς ἀνώτερα ἀξιώματα. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ὀνομαζόμενοι Φαναριῶται, οἱ ὁποῖοι διεχειρίζοντο τὰς

λεπτοτέρας υποθέσεις του τουρκικού κράτους. Καί ἐν ὅσῳ μὲν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἶχεν ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς Ἑλληνας, δὲν ἔπαυε νὰ ἱκανοποιῇ τὰ αἰτήματα τῶν Φαναριωτῶν καὶ νὰ τοὺς περιβάλλῃ μὲ τὴν εὐνοίαν της. Οἱ Ὑψηλάνται ὅμως, ἂν καὶ εἶχον τύχει τόσων προνομίων καὶ εὐνοιῶν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, δὲν ἐδίστασαν νὰ βαδίσουν τὴν ὁδὸν τῆς προδοσίας, αἰτοῦντες τὴν βοήθειαν τῶν ξένων Δυνάμεων, ὥς δεινοπαθοῦντες ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Δζεβδὲτ πασᾶς κατηγορεῖ μὲν τοὺς Φαναριώτας δι' ἀγνωμοσύνην, ἀλλ' εὐρίσκει ἐντελῶς φυσικὸν τὸ ὅτι οἱ Ἕλληνες διεπνέοντο ἀπὸ πατριωτικὰ ἰδανικά. Κατηγορεῖ ἐπίσης τοὺς κυβερνήτας τῆς Τουρκίας, διότι δὲν ἐφρόντισαν νὰ διδάξουν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν τουρκικὴν φιλολογίαν καὶ τὸ ἰδεῶδες τοῦ Ἰσλαμισμού. Περαιτέρω ὁμολογεῖ ὅτι, ἂφ' ἧς στιγμῆς τὰς σπουδαίας στρατιωτικὰς θέσεις ἤρχισαν νὰ καταλαμβάνουν ἄνθρωποι ἀμόρφωτοι, αἱ τουρκαὶ ἀρχαὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὴν πῶσιν καὶ τὴν παρακμὴν. Συνέπεια τούτου ἦτο τὸ ὅτι οἱ ὑπῆκοι ἡσθάνθησαν δυσαρέσκειαν καὶ εἰς τὰ πνεύματά των εἰσεχώρησεν ἡ ἰδέα τοῦ διαχωρισμοῦ των ἀπὸ τῆς Τουρκίας.

Τὴν κακὴν κατάστασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ καταδεικνύουν ὄχι μόνον οἱ ἐξωτερικοὶ πόλεμοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμφύλιοι σπαραγμοί. Ἡ κατάπτωσις ἦτο φανερά. Οἱ γενίτσαροι ἐκακοποιοῦν τοὺς χριστιανοὺς καὶ διέπραττον ἀτιμώσεις, λεηλασίας, σφαγὰς. Οὕτω ἐνέπνεον τὸν τρόμον ὄχι μόνον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους. Οἱ δὲ χριστιανοὶ ἀπηλπισμένοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν Ρωσίαν. Κατάληξις ὧλων αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ φοβερὰ καὶ ἐπιζήμιος συνθήκη τοῦ Κιουτσούκ-Καϊναρτζή (1774).

Οἱ Ἕλληνες μετὰ ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἀντελήφθησαν ὅτι τὸ σχέδιόν των θὰ λάβῃ σάρκα καὶ ὀστέα, μόνον ἐὰν διαδοθοῦν μεταξὺ των τὰ γράμματα καὶ αἱ τέχναι. Ἦρχισαν τότε νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν διδασκίαν τῆς παιδείας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας, διὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὰ πνεύματα διὰ τὴν ἐξέγερσιν. Σχετικῶς μὲ τὴν ναυτιλίαν εἶχον κατανοήσει τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς τέχνης αὐτῆς καὶ εἰς τὸν νοῦν των ἐρριζώθη ἡ ἰδέα τῆς ναυτικῆς κυριαρχίας. Ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ναπολέοντος ὠφελήθησαν πολὺ ἐκ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ ἤρχισαν νὰ μεταδίδουν εἰς τοὺς συμπατριώτας των τὰς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας. Ἰδρυσαν σχολεῖα, διέδιδον βιβλία καὶ πε-

ριοδικά, διὰ τὰ ἐξεγείρουν τὰ πνεύματα τῶν ὑκοδούλων. Οἱ ἱερεῖς ἐκήρυττον ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας, οἱ περισσότεροὶ Φαναριῶται εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως. Ἡ δὲ τουρκικὴ κυβέρνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβλέψῃ τὰ ὅσα συνέβαινον, διότι οὐδεὶς τῶν φανατισμένων μουσουλμάνων ἐδέχετο νὰ ἐκμάθῃ τὴν ἑλληνικὴν. Ἐν τῇ μεταξὺ ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευε, διότι οἱ «κλέφτες» καὶ οἱ «ἀρματολοὶ» ἐστράφησαν ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐνῶ εἰς πολλὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ἐλάμβανον χώραν τοπικαὶ ἐξεγέρσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι ἦσαν νικηφόροι καὶ ἄλλαι κατεπνίγοντο εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀδικοχαμένων χριστιανῶν.

Ὁ Ἀζεβδὲτ πασᾶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἀναφερεται δι' ὀλίγων εἰς τοὺς Ἑλληνας ἀγωνιστὰς καὶ δι' εἰς τὸν Ρήγαν. Ἄλλος Τούρκος ἱστορικός, ὁ Ἀχμέτ Ρασίμ, λέγει περὶ τοῦ ἐνδόξου πατριώτου:

«Ἡ ἀμερόληπτος ἱστορία σέβεται καὶ τιμᾷ πάντοτε τὸν πατριώτην τοῦτον καὶ ἀναγράφει αὐτὸν εἰς τὰς σελίδας τῆς, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν εἰς τὰ παιδιὰ τῶν ὁθωμανῶν».

Ἡ ἀνωτέρω γνώμη τοῦ Τούρκου ἱστορικοῦ δεικνύει ἀντικειμενικὴν κρίσιν καὶ καθαρὸν νοῦν.

Ἐν τῇ μεταξὺ αἱ τοπικαὶ ἐκρήξεις ἐπλήθαινον ὡς καὶ ἡ καχυποψία τῶν Τούρκων. Ὁ δὲ Χαλὲμ ἐφέντης ἦτο ἐντελὼς ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον του, δηλ. εἰς τὴν προσπάθειαν νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Ἀλῆ πασᾶ καὶ δὲν ἀνεμὶγνύετο εἰς αὐτὰς τὰς ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας ἀνέθετεν εἰς τοὺς Φαναριώτας, δίχως νὰ ὑπολογίζῃ τὸ ὅτι καὶ αὐτοὶ ἦσαν μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας καὶ ὅτι δίχως ἄλλο ἢ πατρίδα τῶν ἦτο ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ὑπεστήριζον καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο νὰ θυσιάσουν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀκόμῃ. Ἰδιαίτερος συνεπάθει καὶ ἠνῶνει τὴν οἰκογένειαν Μουρούζη, ἡ ὁποία ἐξαπατήσασα τὸν Χαλὲμ ἐφέντη εἰργάσθη κατὰ τῶν τουρκικῶν συμφερόντων.

Βαθμηδὸν ὁμοῦ αἱ ὑπόνοιαι τῶν Τούρκων ἐπετείνοντο, διέδιδον δὲ οὗτοι μεταξὺ τῶν ὅτι οἱ «πανοῦργοι» γκισοῦρηδες μὲ πονηρὰ σχέδια ἡτοιμάζοντο νὰ ἐξεγερθοῦν. Τὰ σχέδια αὐτὰ ἐτηροῦντο μυστικὰ ἀπὸ τὸν ἀπλοῖκόν λαόν, ὁ ὁποῖος παρέμενε ἀκόμῃ εἰς τὸ στάδιον τῆς κατηχήσεως δι' ὑπαινιγμῶν. Ἀνέφερον ἐπίσης διάφορα περιστατικά καὶ συνωμοσίας Ἑλλήνων κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Τὰ ὑποπτα αὐτὰ συμπτώματα εἴλκυον τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων καὶ

δλοι άνέμενον από στιγμής εις στιγμήν νά ξεσπάση ή 'Επανάστασις. Συμφώνως δέ πρὸς τὸν Δζεβδέτ οἱ Τοῦρκοι, ξεαπατηθέντες ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Μουρούζη, δὲν ἔδωσαν σημασίαν εἰς τὰς προειδοποιήσεις τῶν Ἀγγλων, οἱ ὅποιοι εἰς τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ὑπεστήριξαν τὴν ἀκεραιότητα τῆς Τουρκίας.

Ὅταν ἀντελήφθησαν τὸ λάθος των, ἦτο πλέον πολὺ ἀργά. Ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα, τὴν ὁποίαν εἶχον σπείρει εἰς τὰς καρδίας τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων οἱ πύρινοι λόγοι καὶ τὰ φλογερὰ περὶ ἐλευθερίας συγγράμματα τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους, εἶχε θεριέψει καὶ ἀνέμενε μὲ ἀγωνίαν νά δώσῃ τοὺς πρώτους τῆς καρπούς. Ἡ ἐλληνικὴ γῆ εἶχε δεχθῇ τὸν σπὸρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον προῆλθε ἐκ νέου, ὡς ἄλλος φοῖνις, τὸ δένδρον τῆς Ἑλευθερίας. Τὸ ἄφθονον αἷμα τῶν τέκνων τῆς εἶχε καλῶς στερεώσει καὶ θρέψει τὰς ρίζας του.

Ἡ ἀφύπνισις τῶν Τούρκων ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς ὀδυνηρά. Ἀντελήφθησαν δὲ συντόμως ὅτι τίποτε δὲν ἠδύνατο νά διορθώσῃ τὴν κατάστασιν, διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων τοὺς διετάταρассον καὶ αἱ διάφοροι ἐσωτερικαὶ ἐριδες αἱ προερχόμεναι ἀπὸ τὰς ταπεινὰς φιλοδοξίας τῶν ἀρχόντων των, ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ Ἕλληνες ἐβάδιζον ἤδη τὸν δρόμον διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας.

Ἀναστασία Κωτσοπούλου
Τάξις ΣΤ' Ἀρσακείου

Η ΛΕΒΕΝΤΙΑ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ἡ λεβεντιά, λέξη ὅλο νόημα, χαρακτηρίζει ἀπὸ κάθε πλευρά, ἐσωτερικά καὶ ἐξωτερικά, τὸν τέλειον ἄνθρωπο, ἔτσι ὅπως ὁ λαὸς μας τὸν εἶδε καὶ τὸν τραγούδησε. Ἡ ὁμορφιά καὶ ἡ δύναμή της ἀντλείται ἀπὸ τὴν ἐπαφή τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση· εἶναι μιὰ πρωτόγονη δύναμη ψυχῆς καὶ σώματος, ποὺ βασίζεται πάνω σὲ μιὰ προέκταση μέσα σ' αὐτὴ τὴ φύση. Καὶ οἱ δυὸ μορφές της, πάντα ἐνωμένες, δύσκολα διαστέλλονται καὶ συνθέτουν ἔτσι τὸν ὁλοκληρωμένο τύπο τοῦ τραγουδιοῦ, στὴν περίπτωσή μας τὸν κλέφτη, τὸν ἄρματολό, τὸν καπετάνιο μὲ τὸ ἐλεύθερο φρόνημα, τὴν ἀγνή ψυχὴ καὶ τὴ λιονταρίσια δύναμη. Ἄς τὸν παρακολουθήσουμε ἀπὸ τὸ ξεκίνημά του.

Μάνα μου, ἐγὼ δὲν κάθομαι νὰ γίνω νοικοκύρης
καὶ νὰ ἔμει σκλάβος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι τῶν γερόντων
φέρε μου τ' ἀλαφρὸ σπαθὶ καὶ τὸ βαρὺ τουφέκι
νὰ πεταχτῶ σὰν τὸ πουλὶ ψηλά στὰ κορφοβούνια,
νὰ βρῶ λημέρια τῶν κλεφτῶν, γιατίακια καπετάνιων.

Κλέφτης εἶναι ὁ παράνομος ὀπλοφόρος τοῦ βουνοῦ, ὁ ἀντάρτης,

πού ο λαός τὸν σέβεται καὶ τὸν φοβάται. Τί εἶναι ὁμως αὐτὸ πού τὸν σπρώχνει νὰ πάρῃ τὰ βουνά;

Ἐμφυτο εἶναι μέσα του τὸ πνεῦμα τῆς λευτεριάς. Αὐτὴ τὸν ὠθεῖ στὴ λεβέντικη πράξη. Ἀπαρνιέται τὰ ἀγαθὰ του γιὰ τὸ ἰδανικὸ του, πού δὲν τὸ διδάχτηκε, ἀλλὰ γεννήθηκε μαζί του, πού πλέχτηκε μὲ τὴ συνειδήσή του. Ἡ βιοθεωρία τοῦ κλέφτη: μιὰ ζωὴ πού ἀναλαβαίνει νὰ τὴ ζήσης, ἀναλαβαίνει καὶ νὰ τὴ σώζης κάθε ὥρα ἀπὸ τὴν ταπείνωση.

Μισεῖ τὸν καθένα πού τὴν ἀπειλεῖ. Ὅχι μόνο δὲν ἀποφεύγει τὴ συνάντησή μὲ τὸν ἐχθρό, ἀλλ' ἀντίθετα τὴν ἐπιδιώκει. Ξέρεי ὅτι ἡ συνάντησή θὰ κλείσῃ μ' ἓνα θάνατο: τὸ δικό του ἢ τοῦ ἀντιπάλου του. Αὐτὸς ὁ θάνατος σφραγίζει τὴ γνησιότητα τοῦ μίσους του.

Τὰ ἐλατήρια πού τὸν ἔσπρωξαν στὴ ζωὴ τοῦ βουνοῦ ἦταν ποι- κίλα: προσωπικά, κοινωνικά, ψυχολογικά, ἱστορικά, ἕνας ἐσωτερι- κὸς «αὐτοματισμὸς ἐλευθερίας» κατὰ τὸν Παπαρηγόπουλο. Μολον- ὅτι ὁμως στὴν ἀρχὴ ἐπαιρνε τὰ βουνὰ ἀπ' ἀφορμὴ τὴν καταπίεση, πού δὲν μποροῦσε ν' ἀνεχτῇ —ἀπὸ αἰτία δηλαδὴ καθαρά προσωπική = ἡ ζωὴ πάνω σ' αὐτὰ ἐπλαθε ἔτσι τίς ψυχοσωματικές του δυνάμεις, πού τὸ κίνητρο ἔπαυε πιά νὰ εἶναι ἀτομικὸ καὶ γινόταν ἐθνικὸ. Γιατὶ ξέφευγε ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ἄμεσου καταναγκασμοῦ καὶ ὑψωνόταν σὲ ἐπίπεδο ἰδανικοῦ.

Ἡ φύση εἶναι ἓνα στοιχεῖο ἀναπόσπαστο ἀπὸ τὰ τραγούδια μας. Μέσα σ' αὐτὴν ζεῖ καὶ κινεῖται ὁ ἥρωάς τους. Τὴν ἀκολουθεῖ καὶ τὴ θανμάζει. Ὅχι ὁμως μὲ ἓναν ὠραιοπαθῆ ρομαντισμό, ἀλλὰ μὲ μιὰ περὶ φανὴ ἀγριάδα, μὲ ἀρρενωπὴ ἐνατένιση. Δὲν παρουσιάζεται ἡ καμπίσια, νωχελικὴ γλύκα, ἀλλὰ ἡ τραχύτητα καὶ τὸ μουντὸ χροῖμα τῆς πέτρας πάνω στὰ κορφοβούνια:

Βρὲ κάμπε ἀρρωστιάρικε, βρὲ κάμπε μαραζιάρη,
μὲ τὴ δική μου λεβεντιά νὰ στολιστῇς γυρεῦεις;
Γιὰ βγάλε τὰ στολίδια μου, δῶς' μου τὴ λεβεντιά μου,
μὴ λιώσω οὐλα τὰ χιόνια μου καὶ θάλασσα σὲ κάμω.
Κι ἐκεῖ ὅπου ζεῖ ὁ κλέφτης:

ἔχει τὰ δέντρα ἀδέρφια του, τὰ βράχια συγγενάδια.

Τὰ μέρη λοιπὸν ὅπου ἡ κλεφτουριά στήνει τὰ λημέρια της ἔχουν μιὰ δύναμη πού παιδεύει τὸ κορμί, τρέφει τὴν ψυχὴ, τὴ γιγαντώνει,

τὴν ἐτοιμάζει γιὰ τὴν ὥρα ποὺ θὰ χρειαστῇ νὰ ἐπιστρατευτῇ, γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ χρέος τῆς ἀπέναντι στοὺς σκοποὺς τῆς. Τούτῃ εἶναι ἡ ἠθικὴ λευτεριά. Ὁ κλέφτης δὲν πολεμᾷ, γιατί κάποιος τὸν προστάζει. Δὲν πολεμᾷ γιὰ νὰ κερδίσῃ ὑλικά ἀγαθὰ. Μάχεται γιὰ τὴ λευτεριά του, ποὺ εἶναι συνειδητὰ βαλμένη μέσα του καὶ τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τὸν ἀντίπαλό του. Δὲν κάνει συμβιβασμοὺς μὲ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλά:

ἀπὸ τὴν περηφάνεια του κι ἀπὸ τὴ λεβεντιά του
δὲν πάει στὰ κατώμερα νὰ καλοξεχειμωνιάσῃ,
μόν' μένει ἀπάνω στὰ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια.

Εἶπαμε πὼς ἡ λεβεντιά τοῦ κλέφτη στὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἔχει ἀπάνω του ἡ φύση. Αὐτοὶ οἱ ἀφιλόξενοι, οἱ βάρβαροι, οἱ τόσο μεγάλοπρεπα ἄγριοι τόποι καθορίζουν, ποτίζουν κι ἀνασταίνουν τὶς ἰδέες καὶ τὶς πράξεις του.

Ἄς μὴ βιαστοῦμε ὁμως νὰ βγάλουμε συμπεράσματα γιὰ μιὰν ἀπαισιοδοξία ἢ γιὰ ἓναν ἀνάλογο πρὸς τὸ περιβάλλον χαρακτήρα. Ὁ κλέφτης δὲν εἶναι κάποιος ποὺ ζεῖ πλάι στὴν πέτρα γιὰ προστασία, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον γιὰ ἀσφάλεια, μέσα σὲ φύση θλιμμένη, γιατί αὐτὴ τοῦ ταιριάζει. Ἀντίθετα, ξέρει νὸ τὴ βλέπῃ ὅπως εἶναι. Νὰ λατρεῖ τὶς ὁμορφιές τῆς:

Ἔχετε γειά, ψηλά βουνά καὶ κάμποι μὲ τὰ ρόδα,
δροσιές μὲ τὰ χαράματα, νύχτες μὲ τὸ φεγγάρι.

Δὲν ἀγαπᾷ τὸ θάνατον οὔτε τὸν ἐπιδιώκει:

Καὶ μὲ τὰ χίλια βάσανα πάλι ἡ ζωὴ γλυκειά 'ναι.

Ἔχει ὁμως ἐπίγνωση τοῦ ὅτι ὁ δρόμος ποὺ διάλεξε ἐκεῖ τὸν ὀδηγεῖ. Κι αὐτὸ δὲν τὸν πτοεῖ. Ξέρει ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸ Χάρον παλικαρίσια, μαῦρον ὅπως εἶναι, χωρὶς νὰ τὸν κοσμή μὲ ἐπιθέτα, γιὰ νὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴ του τὸ φόβον. Τέτοιο πράγμα δὲν ὑπάρχει μέσα του. Καταλαβαίνει πὼς ἀπὸ τὴν ἀναμέτρηση αὐτοῦ θὰ νικηθῇ στὸ τέλος. Δὲν παραιτεῖται, γιατί ξέρει νὰ τὸ δέχεται:

Μαῦρα πουλιά τὸν τρώγανε κι ἄσπρα τὸν τριγυρίζαν
κι ἓνα πουλί θαλασσινὸ δὲ θέλει νὰ τὸν φάῃ.
Καὶ τὸ πουλί, καλὸ πουλί, κάθεται καὶ τὸν κλαίει...

—Φάγε κι ἐσύ, πουλάκι μου, 'π' ἀντρειωμένου πλάτη,
νά κάνης πήχη τὸ φτερό καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι.

Τὰ πουλιά πού τὸν τρῶνε εἶναι μαῦρα κι αὐτὰ σάν τὸ θάνατο.
Τὸ θαλασσοπούλι τὸν κλαίει. Τὸ κλάμα εἶναι τὸ δείγμα τῆς ἀγάπης
γιά τὴ ζωὴ. Δὲν εἶναι ὅμως μιὰ ἀγάπη-πάθος, πού ἐμποδίζει τὸ πα-
λικάρι νὰ δοθῇ στὸ θάνατο γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴ δόξα, ἀλλὰ μιὰ ἀγάπη
ἥρωικὴ, πού ξέρεي νὰ ξεχωρίζη μέχρι ποιά ὅρια πρέπει νὰ φτάνη ἡ
ζωή, γιὰ νὰ εἶναι ζωὴ. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα πρέπει ὁ θάνατος. Καὶ στὸ
θάνατο ἀκόμα τὸ χῶμα δὲ θά φάη τὸ σῶμα τοῦ κλέφτη, ἀλλ' ἀπ' αὐτὸ
θὰ ξαναγίνῃ ζωὴ δημιουργικὴ. Τὸ πουλάκι «θὰ κάνη πήχη τὸ φτερό
καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι».

Μιὰ κι ἐγινε λόγος γιὰ τὸ σῶμα, δὲ θά 'ταν ἄσχετο νὰ ἰδοῦμε
πῶς παρουσιάζεται ἡ λεβεντιά στὴν ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση τοῦ κλέ-
φτη. Κι ἐδῶ φαίνεται ἡ στενὴ σχέση κι ἡ ἐξάρτηση ἀπὸ τὸ φυσικὸ
στοιχεῖο. Ἡ φύση, εἴτε γυμνὴ εἶναι εἴτε ἀνθισμένη, πάντα ὁμορφὴ
εἶναι. Παρόμοια κι ὁ κλέφτης. Εἶναι ὥραϊος μὲ τὴν ἀρχικὴ σημασία
τῆς λέξης. Ἕνα ἁρμονικὸ κάλλος ἀναδίνεται σύγχρονα κι ἀπὸ τὸ
σῶμα του κι ἀπὸ τὴν καρδιά του.

Πρῶτο στοιχεῖο τῆς σωματικῆς του λεβεντιάς εἶναι τὸ γερὸ
κορμί, τὸ γυμνασμένο, οἱ σμιλεμένοι ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες κι ἀπὸ τίς συν-
θῆκες τῆς ζωῆς ἀνάγλυφοι μυῶνες του. Συμβολίζεται ἀπὸ τὸν αὐτό,
τὸ πρῶτο στὴ δύναμη, τὴν ἀγριάδα καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια ἀνάμεσα
σ' ὅλα τὰ πουλιά.

Δεύτερο στοιχεῖο εἶναι ἡ ἐμφάνιση: στολὴ κι ἄρματωσιά. Ἡ
φουστανέλλα καὶ τὸ τσαρούχι γίνονται οὐμβόλα παρηγοριάς τοῦ
ἔθνους καὶ φόβος τῶν Τούρκων. Τὰ ἄρματα κατέχουν ἰδιαίτερη θέση
στὴν ἐμφάνιση καὶ στὴν ἐκτίμηση καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ἴδιου τοῦ κλέ-
φτη. Ἀποτελοῦν ἐξαρτήματα τόσο στενὰ δεμένα μ' αὐτόν, λὲς κι εἶναι
προεκτάσεις τοῦ εἶναι του. Τὰ ὅπλα παίρνουν λεβεντιά ἀπὸ τὸ σῶμα
τοῦ κλέφτη, ἀλλὰ κι αὐτὰ προσθέτουν πάνω του μιὰ λεβεντιά πολε-
μικὴ. Κι αὐτὸς τὰ σέβεται καὶ τὰ ἐκτιμᾷ:

Τ' ἀντρειωμένου τ' ἄρματα δὲν πρέπει νὰ πουλιῶνται,
μόν' πρέπει τοὺς στὴν ἐκκλησιά κι ἐκεῖ νὰ λειτουργοῦνται.
Πρέπει νὰ κρέμονται ψηλὰ σ' ἀραχνιασμένον πύργο,
νὰ τρώῃ ἡ σκουριά τὸ σίδερο κι ἡ γῆ τὸν ἀντρειωμένο.

Ἡ λεβεντιά του τοῦς δίνει αὐθυπαρξία, προσωπικότητα καὶ δύναμη, τὰ κάνει ἱκανὰ ν' ἀγωνίζονται μόνα τους. Κι αὐτὸ γίνεται, γιατί τὸ κάθε ὅπλο ἀναφέρεται μὲ τὸ χαρακτηριστισμὸ του καὶ παρουσιάζεται αὐτοτελές. Δὲν ἀνήκει σὲ μιὰν ὁμάδα πραγμάτων, μέσα στ' ἄρματα, δὲ χάνει τὸ ὕφος του μέσα στοῦ σύνολο. Ἔχει τὸ ὄνομά του, ποῦ τοῦ δίνει ὄντοτητα καὶ προσωπικότητα, τὸ κάνει νὰ ξεχωρίζει.

Ὁ λαὸς μας τὸν κλέφτη τὸν θέλει σ' ὅλα του παλικάρι. Ἀλλ' ὡς δὲν τὸν ὑπολογίζει γι' ἀληθινὸ λεβέντη. Γιὰ εἶναι μεγάλη καὶ λεβέντικη καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ μας. Τὸν βλέπει νὰ κινηται μέσα στοῦ φῶς, ποῦ εἶναι ἡ δύναμη τῆς λεβεντιάς. Καὶ τοῦ βάζει φῶς καὶ στὸν τάφο του. Ἡ ζωὴ δεσπάζει καὶ στὸ θάνατό του:

Μάστορα, πρωτομάστορα, φτιάξε μ' ὄριον κιβούρι,
νὰ 'ναι πλατὺ γιὰ τ' ἄρματα, μακρὺ γιὰ τὸ κοντάρι,
καὶ στὴ δεξιὰ μου τὴ μεριά νὰ 'χη ἓνα παραθύρι,
νὰ μπαινοβγαίνουν ὁμορφες, νὰ 'ρχονται μαυρομάτες,
τὰ χελιδόνια νὰ 'ρχονται τὴν ἀνοιξὴ νὰ φέρουν.

Τούτῃ ἡ λεβεντιά εἶναι τὸ ἄρωμα τῆς ἀγνῆς καὶ λεύτερης ἐλληνικῆς ψυχῆς, ποῦ ὁ λαὸς τραγούδησε καὶ τὴν ἔβαλε στὸν πρῶτο, τὸν ψηλότερο θρόνο τῶν ἰδανικῶν του.

Ἀθανάσιος Ν. Ταβουκτσόγλου

Τάξις ΣΤ'

Πειραματικὸν Σχολεῖον

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΗ ΚΑΙ Η ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ

Μεγάλο μέρος από το ποιητικό έργο του Βαλαωρίτη είναι αφιερωμένο στους κλέφτες. Σ' αυτούς που υπήρξαν οι ήρωικοί πρόμαχοι της ελευθερίας κατά τους μαύρους χρόνους της σκλαβιάς και που έγιναν αργότερα τα θρυλικά σύμβολα της φυλής μας.

Ή τάση αυτή του ποιητή εύκολα ξεχωρίζει. Ό γενικώτερος ποιητικός του χαρακτήρας έχει ως επί το πολὺ χροιά έπική. Ή ποίησή του, μέχρις ότου φτάση στο λυρικό ή δραματικό στοιχείο, μεταβάλλεται προηγουμένως σέ έπος.

Όταν περιγράφη τους ήρώες του κλέφτες, είναι άφειδής σέ σχήματα και άφθαστος σέ ύψηλους τόνους, ρητορικότητα και μεγαληγορία. Ζωγραφίζει τόν Έλληνα αγωνιστή σ' όλο του τὸ μεγαλειό. Τὸν θέλει μ' αναμμένο βλέμμα, σάν πεινασμένο γεράκι, και άνήσυχο πνεύμα. Στήν κυριολεξία ήμίθεο.

Τὸ περιβάλλον πρῶτα, όπου ζεῖ ὁ άρματολός, τὸ βλέπει και τὸ περιγράφει ὁ ποιητής πλατιά εἰδυλλιακό. Πολλά κομμάτια του εἶναι αποθεωτικὲς περιγραφὲς τῆς ὑπέροχης ἑλληνικῆς φύσης: «... Πρόβατα βελάζουνε.... λαλοῦνε τὰ κουδοῦνια κάποιου κοπαδιοῦ, πὺ διαβαίνει βόσκοντας τὸ λιβάδι».

Κάπου κάπου ἀκούγεται ἡ γλυκιὰ φλογέρα ἑνὸς πιστικοῦ, πὺ νανουρίζει τὰ δέντρα και τὰ λουλούδια. Μοσχοβολαίει ἡ μυρουδιά τῆς χλωροφυλλῆς δάφνης και τῆς μικροκαμωμένης μυρτιάς. Τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ λάμπουν πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ ξέγνοιαστου κλέφτη... Καὶ τὴν ὁμορφὴ εἰκόνα συμπληρώνει κάποιος περιχάρος κρίνος,

πού προβάλλει πάνω απ' τὰ νερά και γέρνει και καθρεφτίζεται στη γαλήνια επιφάνειά τους.

Σ' αυτό περίπου τὸ σκηνικὸ τοποθετεῖ ὁ Βαλαωρίτης τοὺς πρωταγωνιστές του. Φαντάζεται τὴ ζωὴ τους ἔντονα δεμένη μετὰ τὴ φύση. Ζοῦν, ἐνεργοῦν, πολεμοῦν, γίνονται ἥρωες, χαίρονται, λυποῦνται, πονοῦν πάντα κοντά της. Καὶ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο φαίνεται νὰ τοὺς θαυμάζει καὶ νὰ τοὺς ζηλεύει. Τοὺς βλέπει νὰ στήνουν στὴν ψηλότερη κορυφὴ τὸ λημέρι τους. Νὰ τοὺς πρωτοχαιρετίζει τὸ γλυκοχάραμα, κι αὐτοὺς τὴν αὐγὴ νὰ πρωτοβλέπει ὁ ἥλιος. Νὰ 'χουν ὅλη νύχτα κουβέντα μετὰ τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ. Νὰ τοὺς ζηλεύουν οἱ ἄετοί, νὰ τοὺς τραγουδοῦν τ' ἀηδόνια καὶ τὰ γάργαρα νερά κι οἱ κρύες πηγούλες νὰ χαίρωνται τὴ λεβεντιά τους.

Ἀλλὰ ὁ ποιητὴς δὲ σταματᾷ ἐδῶ. Προχωρεῖ. Τοὺς πλησιάζει στὴν καθημερινὴ ζωὴ τους καὶ μετὰ καταπληκτικὴν εὐαισθησία καὶ πιστότητα ἐκφράζει τοὺς πόθους τους, περιγράφει τὰ κατορθώματά τους, σκιαγραφεῖ τὶς ἀντιξοότητες τῆς ἄγριας ζωῆς τοῦ βουνοῦ καὶ τέλος ὕμνει τὴ λεβεντιά τους.

Ὁ κλέφτης τοῦ Βαλαωρίτη, ὅταν εἶναι ἀκίνητος, παρουσιάζεται ἀφάνταστα σκληρὸς καὶ μεγάλοπρεπος. Μόνον ἀπ' τὴ ματιὰ του εἶναι ἄρκετὸ νὰ ξεχωρίσης τὶς πολεμικὲς του διαθέσεις. Μοιάζει μετὰ τὸ ἀρπαχτικὸ πουλί, ποὺ τροχίζει τὰ μαῦρα του νύχια καὶ τινάζει στ' ἀγέρι τὰ μαῦρα του φτερά κι ἡ καρδιά του εἶναι ἀναμμένη, σὰ νὰ περιμένη νὰ πιῇ ζεστὸ αἷμα. Ἔτσι ἀκουμπισμένος στὴν ἄκρη τοῦ βράχου ἢ καθισμένος σ' ἓνα ἄσπρο λιθάρι, ἄλλοτε καρφώνει ἀχρωμάτιστα τὸ βλέμμα πρὸς τὸ ἄπειρο, ἄλλοτε τὸ γέρνει μετὰ περισυλλογὴ στὸ χῶμα. Μερικὲς φορὲς κάτι θυμᾶται καὶ τὰ μαῦρα του βλέφαρα τὰ βρέχει τὸ δάκρυ.

Ὅταν ὅμως ἀρχίζει νὰ κινῆται, γίνεται ἥρωας. Μετὰ τὸ σπαθὶ στο χέρι, ζωσμένος τ' ἄρματα, χύνεται σὰ θερινὸ στὴ μάχη. Πολεμᾷ σὰν τὸν ἄετὸ καὶ σκορπίζει τὸ θάνατο στὸ τουρκικὸ ἄσπερι. Ἡ γενναίότητά του εἶναι ἀπαράμιλλη κι ἡ δεξιότηειά του στὴ χρῆση τῶν ὅπλων ἀσύγκριτη. Συνήθως πολεμᾷ ἐναντίον πολὺ περισσότερων ἐχθρῶν καὶ στὸ τέλος τοὺς νικᾷ. Ὅσο πολυάριθμος κι ἂν εἶναι ὁ ἀντίπαλός του, ὅταν συγκρουστῇ μετὰ τὴ θεϊκὴ του λεβεντιά, νικεῖται, φεύγει πανικόβλητος. Κι ἀπὸ τότε ἡ ἀνάμνηση καὶ μόνο τῆς ματοβαμμένης φουστάνελλας τοῦ προκαλεῖ ἀπερίγραπτο τρόπο.

Ἄλλὰ τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸ τοῦ ἥρωα τοῦ Βαλαωρίτη εἶναι ἡ ἀγάπη του πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Δὲν μπορεῖ νὰ φανταστῇ τὴ σκλαβιά. Ἄν μερικὲς φορὲς τὸν παρουσιάξῃ δεσμώτῃ μὲ βαρεῖες ἀλυσίδες, ὅμως τὸ πνεῦμα του μένει πάντα ἀδούλωτο καὶ ἡ καρδιά του ἐλεύθερη. Δὲ διστάζει νὰ αὐτοπυρποληθῇ, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴν πέσῃ στὰ ἐχθρικά χέρια.

Ἐξαιρετικὰ χαρακτηριστικὸς εἶναι καὶ ὁ τρόπος ποῦ περιγράφει τὸ θάνατον διαφόρων σπουδαίων κλεφτῶν. Ὁ καπετάνιος πεθαίνει μὲ τὸν ὀρειότερον θάνατον. Ὁ τρόπος ποῦ φεύγει ἀπὸ τὸν κόσμον εἶναι ἀντάξιός τῆς ζωῆς του. Ἄλλοτε πέφτει σὰ λιοντάρι μέσα στοὺς ἐχθρούς του, ἄλλοτε πεθαίνει ἀπὸ γηρατιά μὲ τοὺς συμπολεμιστὰς γύρω του σ' ὅλην τὴν δόξαν. Ἀκόμη θεωρεῖ ἀπαραίτητον ὁ ποιητὴς γιὰ τὸ μελλοθάνατον κλέφτην ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴ μάνα του τὴ φύσιν καὶ τ' ἀχώριστα ἀδέρφια του, τὰ στοιχεῖα τῆς. Κατόπιν ἐκφράζει τὴν τελευταίαν του ἐπιθυμίαν, ποῦ ἔχει συμβολικὴ συνήθως χροιά, καὶ ἀφήνει γιὰ διαθήκην πρὸς τοὺς ἄλλους κλέφτες τὶς πατρικὲς του συμβουλές. Προσεύχεται στὸν Πλάστη μὲ θερμῇ, σ' αὐτὸν ποῦ θὰ δεχτῇ σὲ λίγο τὴν πολυθυσανισμένην του ψυχὴν. Προσεύχεται μὲ ὅλην τὴν πίστην καὶ τὴν εὐλάβειαν γιὰ τὴν πατρίδα, γιὰ τοὺς ἄλλους, γιὰ τὸν ἑαυτὸν του. Τέλος ὁ ἥρωας τοῦ Βαλαωρίτη πεθαίνει πάντα γαλήνιος μὲς στὴν ἀγκαλιά τῆς φύσεως. Καὶ αὕτῃ τότε φουντώνει περισσότερο, σὰ νὰ θέλῃ μὲ τὰ δροσερά της ἄνθη νὰ κρύψῃ τὸ θλιβερὸ γεγονός.

Ὅτι ὅμως καὶ ἂν ποῦμε γιὰ τὴ δύναμιν τῆς περιγραφῆς ἀλλὰ καὶ τῆς διαισθήσεως τοῦ ποιητῆ σχετικὰ μὲ τοὺς κλέφτες, ποτὲ δὲν μπορούμε νὰ πλησιάσουμε ἄρκετὰ τὸ πραγματικόν. Γι' αὐτὸ εἶναι ἴσως ἀπαραίτητον ν' ἀκούσουμε ἕνα γνήσιον, ζωντανὸ κομμάτι ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Διαμάντη — ἐνὸς καπετάνιου — σὲ κάποιον ποίημά του:

Σαράντα χρόνια πολεμῶ. Ἄπ' τὴν κορφὴν ὡς τὰ νύχια
μ' ἐγδαρε, μὲ ξεφλούδισε τὸ βόλι, τὸ λεπίδι.
Μ' ἐφαγε ἡ γύμνια καὶ ἡ ἐρμιά... Ἐβαψε τὰ παλιούρια
ἡ ξεσκισμένη φτέρνα μου. Μ' ἔδειρε τὸ χαλάζι.
Ἔστρωσα τὸ κρεβάτι μου μὲς στὴ μονιὰ τοῦ λύκου.
Κυνηγημένος σὰ θεριὸ τὴ νύχτα στὰ λαγκάδια
ἐβγαῖνα καὶ ἐβοσκα ἀρπαχτὰ τὰ κούφια βαλανίδια,
ποῦ σέπονταν στὰ χῶματα, καὶ ζοῦσα μ' ἀποφάγια,

π' ἄφηναν τ' ἀγριογούρουνα. Κι ὅταν τὸν Ἀλωνάρη
μοῦ ἔχαν πιασμένα τὰ νερὰ καὶ μ' ἔφρυγεν ἡ δίψα,
ἀκοῦστε το, μωρὲς παιδιά, ἐξύμωνα στὰ δόντια
κι ἐχόρταινα βυζαίνοντας μιὰ φλούδα ἀπὸ μολύβι.

Καὶ σὰν ἐπίλογο ὅς προσθέσουμε τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Παλαμᾶ:
«Οἱ ἥρωες τῆς Ἑλληνικῆς τοῦ 21 Ἱστορίας, ἥρωες καὶ τῶν δημοτικῶν
ἀνθολογιῶν, εἶναι καὶ ἥρωες τοῦ Βαλαωρίτη. Καὶ μὴ ἀρκούμενος
αὐτὸς εἰς τὸν ἀπλοῦν καὶ καθάριον αὐτῶν χιτῶνα ἐπιπροσθέτει ἀφει-
δῶς ἐνίοτε τιμαλφῇ κοσμήματα ρωμαντικῆς ἐμπνεύσεως».

Εὐάγγελος Ἀλυσανδράτος

Τάξις Δ'

Καραμούζειον Γυμνάσιον Ἀστακοῦ

Η ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

«Πατριδολάτρη σαλπικτή, Μεγαλομάρτυρα»
Κ. Παλαμᾶς

Ὁ Σολωμὸς ζωγράφισε τὴ Μάχη. Ὁ Κάλβος ὕμνησε τὴ Νίκη.
Ὁ Ρήγας ἔκανε κάτι ἀσύγκριτα οὐσιαστικώτερο: στέρωσε τὸ φρό-
νημα τοῦ ὑποδούλου Γένους ὡς τὴν παραμονὴ τῆς μάχης, μιᾶς μά-
χης, ποὺ τῆς στάθηκε αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους, ἀόρατους ἐπι-
τελάρχες της.

Ὁ Ρήγας ἐπαναστάτησε πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση. «Ἐσπείρε
τὸ σπόρο του» πρὶν ἀπ' αὐτήν. Ἡ Ἐπανάσταση ἦταν ὁ καρπὸς τῶν

κόπων του,—δικαίωση καὶ θρίαμβός του. Ἡ δράση καὶ ἡ προσωπικότητα τοῦ Ρήγα σὰν ποιητῆ καὶ πατριώτη -ἐπαναστάτη εἶναι θέματα τεράστια. Ἐμεῖς θὰ ἰδοῦμε τὸ Ρήγα ὅπως μᾶς τὸν παρέδωσαν οἱ πατέρες μας σὰν ποιητῆ.

Ὡς τότε, παλληκάρια, νὰ ζῶμεν στὰ στενά,
μονάχοι, σὰν λιοντάρια, στὲς ράχες, στὰ βουνά;
Σπηλιὲς νὰ κατοικοῦμε, νὰ βλέπουμε κλαδιά,
νὰ φεύγουμε ἀπ' τὸν κόσμο γιὰ τὴν πικρὴ σκλαβιά;

Ὅλοι τὸ ξέρουμε τὸ τετράστιχο αὐτό. Κι ὁμως μοῦ στάθηκε ἀδύνατο νὰ μὴν τὸ ἀναφέρω ἐδῶ. Ἐχει πάρει μιὰ ξεχωριστὴ θέση στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός μας. Εἶναι τὸ δημοφιλέστερο ποίημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας.

Ὁ Ρήγας δὲν εἶναι ποιητῆς γραφεῖου. Γράφει γρήγορα, κεραυνωμένος ἀπὸ τίς θεῖες ἐκρήξεις τῆς φιλοπατρίας του, ὑποτάζει τὰ πάντα στὴν ἐθνικὴ σκοπιμότητα. Σπάνια ρίχνει μιὰ «καλογολικὴ» ματιὰ στὰ ποιήματά του. Βιάζεται νὰ τὰ δώσῃ στὸ μικρὸ ἑλληνικὸ τυπογραφεῖο, νὰ τὰ ἰδῇ τυπωμένα, νὰ τὰ ξεχύσῃ ὕστερα ὅπου μπορεῖ, γιὰ νὰ γίνουν τραγούδια καὶ χοροί, νὰ γίνουν οἱ συγκεκριμένες προσαγὰς τῆς πατρίδας καὶ ἡ ἐνθάρρυνση στοὺς Ἕλληνες.

Ὁ Ρήγας γράφει στὴ γλῶσσά τοῦ λαοῦ. Εἶναι καὶ σ' αὐτὸ πρωτοπόρος.

Κάτω ἀπὸ κάθε ποίημα τοῦ Ρήγα κρυφοφαίνεται ἓνα ἐπαναστατικὸ κήρυγμα. Ὁ «Θούριος» εἶναι μιὰ εὐγλωττὴ ἐπαναστατικὴ κήρυξη.

Ὁ Ρήγας δὲν προβάλλεται. Θέλει νὰ τὸν βλέπουν σὰν ἴσο μέσα σὲ ἴσους. Οἱ προστακτικὲς του δὲν εἶναι λόγοι μακρινοί, λόγοι τοῦ ἄρχοντα. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ κλέφτη καὶ τοῦ ἄρματολοῦ, ποὺ μιλᾷ ὅλος ἀδερφοσύνη σ' ἓνα πρόχειρο πολεμικὸ συμβούλιο κάτω ἀπὸ μιὰ βαλανιδιά τοῦ βουνοῦ:

Ἐλᾶτε μ' ἓναν ζῆλο σὲ τοῦτον τὸν καιρὸν
νὰ κάμωμεν τὸν ὄρκον ἐπάνω στὸν Σταυρόν.

Ξέρει ὅτι μιλάει σὲ λιοντάρια. Γι' αὐτὸ ἀναγκάζεται νὰ τοὺς δώσῃ μπόλικη μυρουδιά αἵματος:

Φωνές, φόβους καὶ τρόμους
γεμίσατε τοὺς δρόμους,
σκοτῶστε τοὺς τυράννους
μὲ χαρά, μπρὲ παιδιά.

Ἄλλὰ καὶ ἐπιδέξια γίνεται ὁ σοφὸς καὶ πολυπειρὸς συμβουλά-
τορας, ποὺ καταφέρνει σ' ἓνα μονάχα στίχο νά κλείσῃ ὕψιστα δι-
δάγματα:

...Γιατὶ κι ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει μὲ σκλαβιά.

Ἄλλοῦ πάλι ραντίζει τὴν ἰδέα του μὲ τόση φαιδρότητα καὶ ξε-
χύνει μιὰ τέτοια ἀκατάσχετη ὀρμητικότητα, ποὺ θυμίζει Τυρταῖο.
Λέει γιὰ τοὺς Τούρκους:

Ντουντούμια πλατιά φοροῦν,
χωρὶς πιλάφι δὲν μποροῦν,
μιὰν ὥρα δὲν προσμένουν,
χωρὶς καφέ πεθαίνουν.
Λοιπὸν τί τοὺς φοβεῖσθε;
Στὴ φωτιά, μπρὲ παιδιά!

Ἐνα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ἡ βαθειά,
γεμάτη πίστη καὶ εἰλικρίνεια προσήλωση στὴν ἐνδοξὴ ἀρχαιότητα:

Ἀλέξανδρε, τώρα νά βγῆς
ἀπὸ τὸν τάφο καὶ νά ἰδῆς
τῶν Μακεδόνων πάλιν
ἀνδρείαν τὴν μεγάλην,
πῶς τοὺς ἐχθροὺς νικοῦνε
μὲ χαρά στὴ φωτιά.

Ὅλη γενικὰ ἡ ποιήσή του μαρτυρεῖ ἓναν ἰδεολογικὸ καὶ ρεαλιστὴ
μαζί, ποὺ κατέχει ὅσο κανένας ἄλλος τὴν ψυχολογία τῶν συμπατριω-
τῶν του, ποὺ ξέρεي νά χορδίξῃ δυναμικὰ τὶς ἀπλές τους καρδιές καὶ
ποτὲ νά μὴ θίγῃ τὴ φιλαρχία τους.

Ὅμως σ' ἓνα ποίημα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδέα, τὴν ἐμπνευση καὶ τὸ
πάθος—πράγματα ποὺ ὄχι μόνο δὲ λείπουν ἀπὸ τὸ Ρήγα, ἀλλὰ καὶ
περισεύουν—σ' ἓνα ποίημα εἶναι ἀπαραίτητο καὶ τὸ κατάλληλο
ντύσιμο, τὸ αἰσθητικὸ τῆς σμίλευμα. Ἐδῶ εἶναι τὸ σημεῖο ὅπου
παρεξήγησαν τὴν ποίηση τοῦ Ρήγα. Εἶπαν ὅτι τὰ ποιήματά του εἶναι

πολύ απλά και φτωχά, ότι πεζολογούν. Έπρεπε να μιλήση και πάλι ο Παλαμᾶς, για να τους αποστομάση: «Μὲ τὴν κλαγγὴν τῶν θουρίων τοῦ Ρήγα ἡ ποίησις ὄχι μόνον δὲν ἐκπίπτει, ἀλλὰ λαμβάνει νέαν συνειδήσιν».

Πράγματι, ἡ αἰσθητικὴ ἀξία τῶν ἔργων τοῦ Ρήγα δὲ βρίσκεται στὶς ἐκλεκτὲς ὁμοιοκαταληξίες οὔτε στὰ καλοδιαλεγμένα ἐπίθετα καὶ τίς ἐπιτυχημένες εἰκόνες. Βρίσκεται στὸν πρωτογονισμό τοῦ πάθους, στὴν ὁρμὴ καὶ τὴν εἰλικρίνεια τῆς ἔκφρασης, στὴν ἀκατέργαστη γλῶσσα, ποὺ μοιάζει μὲ τοὺς μεγαλόπρεπους ἐκείνους βράχους τῆς πατρίδας του, τοῦ Πηλίου. Βρίσκεται ἀκόμη στοὺς δυνατοὺς τόνους καὶ στὶς τόσο χαρακτηριστικὲς ἐκείνες ἐρωτήσεις, ποὺ εἶναι ἀριστουργηματικὲς ἄλλοτε στὸ σπαραγμὸ τους κι ἄλλοτε στὴ χαμογελαστή τους διαβεβαίωση.

Ὁ Ρήγας ἦταν ἐκεῖνο ποὺ ἔλειπε ἀπὸ τὸ ὑπόδουλο Γένος. Οἱ μακρinoὶ ἀπόγονοι τῶν ἀκροατῶν τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν θεατῶν τῶν τραγωδιῶν τοῦ Αἰσχύλου μ' ὅλη τὴν πνευματικὴ τους καθυστέρηση λαχταροῦσαν γιὰ ἓναν ποιητὴ ἐθνικὸ, καταδικὸ τους. Κι αὐτὸς ἦταν ὁ Ρήγας. Μίλησε ἀπλὰ καὶ μεγαλεπήβολα. Τὰ ποιήματά του ἦταν φωτιές, ποὺ ἄναψαν σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ραγιάδες στὴν ἀρχὴ ζεστάθηκαν γύρω ἀπ' αὐτὲς κι ἔπειτα εἶδαν μὲ τὸ φῶς τους τὰ μπράτσα καὶ τοὺς δυναμωμένους μυῶνες τους. Ἄναψαν τοὺς δαυλοὺς τους καὶ πυρπόλησαν τὸν Ὁθωμανισμό. Κι ἔγινε τὸ θαῦμα τοῦ 21!

Σάββας Λαζ. Τσοχατζίδης

Τάξις Δ'

Γυμνάσιον Ἀρρένων Κατερίνης

ΤΟ 21 ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

Ὁ Διονύσιος Σολωμός, ὁ ἐθνικός μας ποιητής (1798-1857), καταγόταν ἀπὸ τὴ Ζάκυνθο. Σὲ μικρὴ ἡλικία πῆγε νὰ σπουδάσῃ στὴν Ἰταλία, ἀπ' ὅπου γύρισε σχεδὸν εἰκοσάχρονος. Τὰ πρῶτα του ποιήματα τὰ ἔγραψε στὴν ἰταλική, ὅμως ἀργότερα, ὅταν ἔμαθε καλὰ τὰ ἑλληνικά, ἄρχισε νὰ γράφῃ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τὴ δημοτική. Ἀπὸ τὰ 1828 ἐγκαταστάθηκε στὴν Κέρκυρα. Στὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἡ δόξα του εἶχε ξεπεράσει τὰ στενὰ ὅρια τῶν ἐπτὰ νησιῶν. Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1857 ὁ θάνατος στέρησε τὴν Ἑλλάδα ἐκεῖνον ποῦ ἀνοίξε μιά καινούρια σελίδα στὴν ἑλληνικὴ ποίηση καὶ ποῦ πολέμησε στὴν πρώτη γραμμῇ, μὲ τὸ δικό του τρόπο, στὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους.

Ἴσως γιὰ τὸν πολὺν κόσμον ἐθνικός ποιητής εἶναι ὁ Σολωμός ποῦ ἔγραψε τὰ πρῶτα τετράστιχα τοῦ Ὕμνου (κι αὐτὰ εἶναι γνωστὰ ἀπὸ τὴ μουσικὴ τοῦ Μάντζαρου), ὅμως ὁ «Κρητικός» καὶ οἱ «Ἐλευθεροὶ Πολιορκημένοι» εἶναι οἱ στίχοι γιὰ τοὺς ὁποίους ἓνα ἔθνος ἀξίζει νὰ ὑπερηφανεύεται, γιὰ τὴν τοῦ ἔχει στὴ γλῶσσα του.

Τρεῖς πνευματικὲς ἀγάπες ἐμπνέουν τὸ ἔργο του: ἡ θρησκεία, ἡ πατρίδα καὶ ἡ γυναίκα.

Ἴσως νὰ φαίνεται παράξενο σὲ πολλοὺς τὸ ὅτι αὐτός, ὁ ἀναθρεμμένος στὰ ξένα, ἔγινε ὁ ἐθνικός μας ποιητής. Ὅμως ἀπὸ τὸ ἔργο του ἀποδεικνύεται πῶς τὸ ἄξιζε.

Μόλις κηρύχτηκε ἡ Ἐπανάσταση, αὐτοσχεδίασε ἕνα ἰταλικό σονέτο γεμάτο φλογερή φιλοπατρία, ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ φράση τοῦ Ἡσαΐα: «Σήκω, Σιών, σήκω καὶ ντύσου τὴ δύναμή σου». Ἦταν ἕνα ἀμυδρὸ προανάκρουσμα τοῦ ποιήματος ποὺ τὸν ἐπέβαλε στὴ συνειδηση τοῦ ἔθνους, τοῦ «Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» (1823). Γιά τοῦτον ὁ Τρικούπης ἔγραψε ὅτι ἡ εὐρυχωρία τῆς φαντασίας τοῦ ποιητῆ τοῦ πλάτυνε κι αὐτὰ τὰ στενὰ ὅρια τῆς γλώσσας μας.

Οἱ περιγραφές τοῦ Σολωμοῦ εἶναι ἐπικές. Νομίζεις πὼς ζητιά-νεψε τὴν ξένη βοήθεια, πὼς ἀγωνίστηκε στὴν πρώτη γραμμὴ κάτω ἀπὸ τὸ κάστρο τῆς Τριπολιτσᾶς, σὰν ἔγραφε:

Ἀκούω κούφια τὰ τουφέκια,
ἀκούω σμίξιμο σπαθιῶν,
ἀκούω ξύλα, ἀκούω πελέκια,
ἀκούω τρίξιμο δοντιῶν.

Νομίζεις ὅτι κι αὐτὸς πολέμησε στὴν Κόρινθο, ὅτι ἦταν πρῶτος καπετάνιος στὶς ναυμαχίες.

Μπαίνει βαθιά στὴν ψυχὴ καὶ γράφει:

Ἄν μισοῦνται ἀνάμεσά τους
δὲν τοὺς πρέπει λευτεριά.

Ὁ «Ὑμνος στὴν Ἐλευθερία» δὲν εἶναι ἀπλῶς ἕνα μεγαλόπνοο ποίημα· εἶναι μιὰ ἐθνικὴ πράξη. Ἐκφράζει τὸν ἐθνικὸ πόθο, ποὺ φλόγισε γιὰ αἰῶνες τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ἐκφράζει μὲ δύναμη.

Ὅταν πρωτοκυκλοφόρησε ὁ Ὑμνος, πολλοὶ εἶπαν: «Κρῖμα, ὑψηλὰ νοήματα, ἐσφαλμένοι στίχοι». Καὶ πράγματι, στὰ πρῶτα τοῦ ποιήματα καὶ σὲ ἀρκετὰ κατοπινὰ ἢ στιχουργία τοῦ ἔχει μερικὲς ἀδεξιότητες. Ὅμως ὁ Σολωμὸς ἀπάντησε: «Ἀρμονία δὲν εἶναι πράγμα μηχανικὸ ἀλλὰ ξεχειλίσμα τῆς ψυχῆς».

Ἀκολουθεῖ τὸ «Εἰς τὸν θάνατον τοῦ λόρδου Μπάυρον» (1824), ἕνας θρήνος γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἀγγλοῦ φιλέλληνα, ποὺ τόσα πρόσ-φερε στὸν ἀγῶνα. Ἡ μάχη τῶν Χριστουγέννων (στρ. 52-59), ὁ τραγικὸς χορὸς τοῦ Ζαλόγγου (στρ. 101-105) καὶ οἱ σκέψεις τοῦ Μπάυρον πάνω στὸν τάφο τοῦ Μπότσαρη (στρ. 107-120) εἶναι μερικὲς ἀπὸ τίς καλύτερες στροφές τοῦ ποιήματος. Ὁ ποιητὴς συνέλαβε πέρα ὡς πέρα τὴν προσωπικότητα τοῦ Μπάυρον. Ὅμως κι ἐδῶ, στὴν τελευταία στροφή, δὲ διστάζει νὰ τονίση:

Ἡ Διχόνοια κατατρέχει
τὴν Ἑλλάδα· ἂν νικηθῇ,
μὰ τὸν κόσμον ποῦ μᾶς ἔχει,
τ' ὄνομά σας ξαναζει.

Εἶναι ἀπὸ τοὺς ἄπειρους στίχους, ποὺ φανερώνουν τὴν ἀγωνία
του γιὰ τὴν κρίση τοῦ Ἀγώνα.

Ἀλλὰ ὁ ποιητὴς δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ στὸ ὕψος τοῦ «Ὑμνου».
Κι αὐτὸς καταδικάζει μὲ σκληρὰ λόγια τοῦτο τὸ ποίημα. Ἡ ἀποτυχία
ὅμως τὸν κάνει νὰ ἔχη μεγαλύτερες ἀξιώσεις ἀπὸ τὴν τέχνη του καὶ
ἀνοίγει σιγὰ σιγὰ, ἀναμορφωμένος ἀπὸ τὴν πείρα, μιὰ καινούρια
ποιητικὴ περίοδο, ποὺ τὸν ἀφήνει, ὅπως πάντα, ἀνικανοποίητο ὡς
τὸ τέλος.

Τὸ «Εἰς τὸν Μᾶρκον Μπότσαρη» εἶναι ἓνα μεγάλο μνημεῖο
ὄχι γιὰ τὴν πληρότητα, ἀφοῦ σώζεται μόνον ἀπόσπασμα, ἀλλὰ γιὰ
τὴν ἀφάνταστη σύλληψη τοῦ ποιητῆ, γιὰ τὸν παραλληλισμὸ τοῦ
μεγάλου ἥρωα μὲ τὸν Ἑκτορα.

Ὁ Σολωμὸς πίστευε στὴν ὑπεροχὴ τοῦ ἀτόμου ἀπέναντι στὸ
ἀνώνυμο πλῆθος. Ἀναγνωρίζει σὰν ἐξαιρετικὲς μορφὲς τοὺς ἥρωες
ποῦ κυριαρχοῦν. Καὶ ὁ λαὸς αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τοὺς θαυμάζει,
γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς δημιουργήσῃ, ὅπως οἱ μέλισσες τὴ βασι-
λισσά τους:

Ἡ Δόξα δεξιὰ συντροφεύει
τὸν ἄντρα, ποὺ τρέχει μὲ κόπους
τῆς Φήμης τοὺς δύσβατους τόπους,

λέει γιὰ τὸν Μπότσαρη. Ὅσο κι ἂν ἀγαποῦσε τὸ λαό, τοῦ ἦταν ἀδύ-
νατο νὰ παραδεχτῇ πὼς ὁ «Ἀνθρωπος τοῦ Αἰῶνος», ὅπως ὀνόμαζε
τὸν Μ. Ναπολέοντα, ἦταν μιὰ ἀπλὴ ἀνθρώπινη ὑπαρξή. Σ' ὅλους
τοὺς καιροὺς, σ' ὅλους τοὺς τόπους, οἱ μεγάλοι ἄντρες ἀνυψώνουν
κι ἐξιδανικεύουν τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μεγάλου
εἶναι νὰ θυσιάζεται γιὰ τὸ λαό του· ὅ,τι ἔκανε ὁ Μπότσαρης! Στὸν
Ὑμνο, ὅταν περιγράφη τὴ Λευτεριά νὰ ὀρμᾷ πρὸς τὴ νίκη, ἓνας
εἶναι ποὺ συμβολίζει τὸ σύνολο τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ, ὁ ἐθνο-
μάρτυς ποιητῆς:

Καὶ τοῦ Ρήγα σοῦ ἀπεκρίθη
πολεμόκραχτη ἢ φωνή.

Και στο ποίημα για το Μπάυρον ύμνει την ξεχωριστή ύπαρξη του ποιητή.

Στους «'Ελεύθερους Πολιορκημένους» όμως, για να δείξει την αδιάσπαστη δύναμη της Φυλής, τη θέληση της λαϊκής ψυχής, βάζει το σύνολο στη θέση του ατόμου. Εκεί δὲν ὑπάρχει μιὰ ἀντιπροσωπευτική μορφή, εἶναι ὅλοι ἥρωες καὶ μάρτυρες.

Τὸ «Χρέος» ἢ τὸ «Μεσολόγγι» ἢ «'Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» εἶναι ἓνα μεγάλο ἐπικολυρικό ποίημα, τὸ ἔργο τῆς ζωῆς τοῦ Σολωμοῦ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία ἀτέλειωτα σχεδιάσματα καὶ ἀναφέρεται στὴ Β' πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Στὴ σύλληψή του ὁ ποιητὴς προσπαθεῖ νὰ βρῇ τὸν ψυχικὸ κόσμον τῶν πολιορκημένων. Ἕνας μικρὸς καὶ χαμηλὸς πλῆθινος τοῖχος ἦταν τὸ κάστρο τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὸ πάτησε ὁ Τοῦρκος, ἀλλὰ τὸ κάστρο τῆς ψυχῆς τῶν «'Ελευθέρων Πολιορκημένων» ἔμεινε ἀπάτητο καὶ ἄπαρτο.

Ὅταν ἔγραφε τοὺς πρώτους στίχους τοῦ Β' σχεδίασματος «Μητέρα μεγαλόψυχη στὸν πόνο καὶ στὴ δόξα κλπ.», ἐκφράζει ὅλο τὸν ἀκοίμητο ἐθνικὸ πόθο καὶ τὴ βαθεῖα ἐλπίδα γιὰ τὸ μυστήριον τοῦ μέλλοντος τῶν Ἑλλήνων. Μᾶς δίνει ὅλη τὴν ὁμορφιά τῆς ἀνοιξιάτικης φύσης καὶ τὴν ἐπίδρασή της στὴν καρδιά τοῦ ἐλεύθερου πολιορκημένου, ποὺ τὸ τουφέκι του βάρυνε, καὶ τῆς μάνας ποῦ, σ'ἀντίθεση μὲ τὸ ἀτελέστερον πουλί, δὲν ἔχει νὰ θρέψῃ τὸ παιδί της.

Ὅμως οἱ Μεσολογγίτες ἀντιλαμβάνονται καὶ ζοῦν τὴν ἐλευθερία. Θέλησαν νὰ ζήσουν καὶ ἔζησαν ἐλεύθεροι. Ἐπιβάλλει τὴν ἀξία τῆς ιδέας: ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται κι ὅταν ἀκόμα εἶναι ἀδύνατο νὰ νικήσῃ καὶ τὸ ξέρε. «Τὸ πνεῦμα νικᾷ τὴν ὕλη. Τὸ πᾶν εἶναι τὸ θέλω κι ὄχι τὸ μπορῶ». Ὅλοι οἱ ἐξωτερικοὶ πειρασμοὶ δὲν κατορθώνουν νὰ συντρίβουν τὴν ἠθικὴ ἀντοχὴ τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων ποῦ ἀγωνίζονται, κι ἄς εἶναι ἀδύνατη ἡ νίκη. Ὁ ποιητὴς μᾶς ἀνυψώνει στὴ μεγαλόψυχη ἀπόφαση τῶν μελλοθάνατων ἀγωνιστῶν:

Εἶν' ἔτοιμα στὴν ἄσπονδη πλημμύρα τῶν ἀρμάτων
δρόμον νὰ σκίσουν τὰ σπαθιά, κι ἐλεύθεροι νὰ μείνουν
ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδερφούς, ἐδόθε μὲ τὸ Χάρο.

Ὁ Σολωμὸς δὲ γράφει μόνον ἓνα ποίημα, δὲν κάνει τέχνη γιὰ τὴν τέχνη, παρὰ δείχνει ὅλη τὴ δύναμη τοῦ πολυπάθου σκλαβωμένου λαοῦ, ποῦ ἀγωνίζεται καὶ θυσιάζεται γιὰ τὴν ιδέα τῆς ἐλευθερίας.

Τὸ 21 βρίσκεται βαθιὰ ριζωμένο στὴν ποίηση τοῦ Σολωμοῦ.
"Ἴσως δὲν κράτησε ὄπλο. "Ὁμως μὲ τὴν πέννα πλήρωσε τὸ μεγάλο
φόρο πρὸς τὴν πατρίδα:

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, λευτεριά.

Ι. Κουράκης
Τάξις Ε'
Κοριαλένειος Σχολὴ Σπετσῶν

Ο ΚΑΛΒΟΣ ΚΑΙ ΤΟ 1821

Μὲ τὸ ξέσπασμα τῆς ἐπαναστάσεως ἀκούγονται εὐθύς, δειλὰ στὴν
ἀρχή, δυνατὰ καὶ τεχνικώτερα ὕστερα, τὰ πρῶτα πολεμιστήρια σαλ-
πίσματα.

Τὰ δειλὰ τῶν ἐχθρῶν σας
πλήθη καταφρονήσατε·
τὴν κόμην πάντα ὁ θρίαμβος
στέφει τῶν ὑπὲρ πάτρης
κινδυνευόντων.

Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Κάλβου. Πρωτακούγεται στὴν ἐπαναστατη-
μένη Ἑλλάδα στὰ 1824.

Σοφὸς δάσκαλος, ποιητὴς ὑπερήφανος. Στὶς λέξεις αὐτὲς κλεί-
νεται ὁ βίος τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου, ποὺ στάθηκε σ' ἓνα ὕψος ἠθικὸ
καὶ καλλιτεχνικὸ. Θέτει στὸ κέντρο τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης του τὸ
21. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὁ ποιητὴς κρούει μὴ μόνο χορδὴ τῆς λύρας, σὰ
νὰ μὴ γνώριζε ἄλλη ἀπὸ τὴν πατριωτικὴ. Θέλει νὰ ὑμνήσῃ ἔργα ἐν-
δοξα, ὑψηλά.

Σοβαρόν, ὑψηλὸν
δῶσε τόνον, ὦ Λύρα.
Λάβε ἀστραπὴν, καὶ ἦθος
λάβε νοὸς ὑμνοῦμεν
ἔνδοξον ἔργον.

Ὅταν ξεσπᾷ ἡ ἐπανάσταση, ὁ Κάλβος εἶναι ἤδη τριάντα χρόνων. Τὴν περίοδο αὐτὴ βρίσκεται στὴν Ἑλβετία, ὅπου σχετίζεται μὲ φιλελληνικοὺς κύκλους καὶ ἐξέχουσες φυσιογνωμίες τοῦ καιροῦ του καὶ ἐκεῖ τυπώνει τὶς πρώτες 10 Ὁδές του. Μ' αὐτὲς δείχνει πόσο βαθιὰ αἰσθάνεται τὴ σημασία τοῦ μεγάλου ἀγώνα τῆς Ἀνεξαρτησίας καὶ πόσο εἶναι ὥριμος, γιὰ νὰ μεταπλάσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ ποιητικὰ ὅλο τὸ νόημά του.

Ὁ Κάλβος εἶναι πρῶτα πατριώτης κι ὕστερα ποιητής. Ὅταν σὰν ποιητῆς ἐκτελέσῃ τὸ χρέος του πρὸς τὴν πατρίδα, σπαταίνει. Κανένα ποιητικὸ ἔργο δὲ γράφει μετὰ τὶς Ὁδές.

Τὴν πρώτη του ὠδὴ τὴν ἀφιερώνει στὴ Δόξα. Δὲν εἶναι γι' αὐτὸν μιὰ κούφια ἰδέα, ποὺ φαντάζει λίγο κι ὕστερα σβήνει, ἀλλὰ τὸ πιὸ μεστό νόημα, ποὺ μπορεῖ νὰ κλείσῃ ἡ λέξις αὐτή.

Ἡ Χίος, τὰ Ψαρά, ἡ Σάμος καὶ τὸ Σούλι, ὅλος ὁ ἀγώνας τοῦ Εἰκοσιένα εἶναι ἀγώνας γιὰ τὴ δόξα, δηλ. τὴ νίκη τὴν ἠθική.

Ὑμνησε τὴ δόξα, ὄχι ὅμως ἐκείνη ποὺ κερδίζεται μὲ τὴν ἀτιμὴ συναλλαγῇ. Τὴν ἔψαλε μὲ ἱερὴ συγκίνηση σὰν ὑπέρτατη θρησκεία τῶν ἐξαιρετικῶν ἀνθρώπων, τῶν λίγων, τῶν ἐκλεκτῶν.

Ὡ Δόξα, διὰ τὸν πόθον σου
γίνονται καὶ πατρίδος
καὶ τιμῆς καὶ γλυκείας
ἐλευθερίας καὶ ὕμνων
ἄξια τὰ ἔθνη.

Στὰ 1826, ἀφοῦ τυπώνει τὶς ἄλλες 10 Ὁδές του, ὁ ποιητῆς ἀποφασίζει νὰ κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα, νὰ ζήσει ἀπὸ κοντὰ τὸ ἐπαναστατικὸ κλίμα τοῦ 21 καὶ νὰ θέσῃ τὸν ἑαυτό του στὴν ὑπηρεσία τῆς πατρίδας, ποὺ ἀγωνίζεται. «Τὸ καθήκον μὲ καλεῖ στὴν Ἑλλάδα, νὰ προσφέρω ἀκόμη μιὰ καρδιά στὰ ὅπλα τῶν μουσουλμάνων», γράφει στὸ χαιρετιστήριό γράμμα τοῦ στοῦ Λαφαγιέτ. Ὅμως ἀπὸ κοντὰ τὰ πράγ-

ματα δὲν εἶναι ὅπως τὰ εἶχε πλάσει ὁ νοῦς του ἀπὸ μακριά, στὴν ἰδανικὴ τους μορφή. Οἱ συμπατριῶτες του ἀδιαφοροῦν γιὰ τὶς ὑπηρεσίες του καὶ δὲν τὸν χρησιμοποιοῦν, οἱ δὲ ἀντιζηλῖες κι οἱ διχόνοιές τους γρήγορα τὸν ἀπογοητεύουν. Κι ἔτσι πικραμένος τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου χρόνου φεύγει γιὰ τὴν Κέρκυρα.

Παρ' ὅλ' αὐτὰ ὁμως καὶ πάλι, μακριὰ ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδας, δὲν παύει νὰ φλέγεται ἀπὸ τὴν εὐγενικὴ λαχτάρα νὰ ὑμνήσῃ τὴν πατρίδα του. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀποχτήσει ἕναν κλασσικὸ ποιητὴ, ἕναν ἄξιο ψάλτη τῶν ἡρωικῶν ἀγώνων τῆς καὶ τῶν ἀνήκουστων συμφορῶν τῆς.

Τὸ 21 ἔχει ὑψώσει τὴν Ἑλλάδα του σὲ ἀνώτερη ἠθικὴ σφαῖρα, κι ὅπως τὸ πατριωτικὸ του αἶσθημα βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης του, ἔτσι καὶ τὸ πατριωτικὸ του ἰδανικὸ βρίσκεται στὸ ἠθικὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἀγώνα γιὰ τὴ λευτεριά. Ὁ ἀγνὸς αὐτὸς ἰδεολόγος ταυτίζει πατρίδα καὶ ἐλευθερία, ὁμοφιλία καὶ ἀρετὴ καὶ μᾶς δίνει ἕνα ἔργο κλασσικὰ μεγαλόπρεπο, ποὺ δονεῖ λυρικά τὴν ψυχὴ μὲ μιὰ κάποια ρομαντικὴ χροιά. Ἡθικὸς κόσμος καὶ καλλιτεχνικός, ἦθος καὶ ποίηση ζευγαρώνονται, χωρὶς τὸ ἦθος νὰ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὸν πλοῦτο του καὶ ἡ ποίηση τίποτε ἀπὸ τὴ δική της μαγεία.

Ὁ Κάλβος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ψάλτης τῆς ἀρετῆς. Τὰ κύρια θέματα στὴν ποίησή του εἶναι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐλευθερία, ποὺ ἀποτελοῦν μιὰν ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Κατανοεῖ τὴν ἀρετὴ στὶς δύο κάλλιστες μορφές τῆς: τὴν ἀνδρεία καὶ τὴ δικαιοσύνη. Τὴν ἀνδρεία, ποὺ τὴ βλέπει στοὺς νέους ἥρωες τῆς μαχόμενης Ἑλλάδας, καὶ τὴ δικαιοσύνη, ποὺ θὰ ὑπάρξῃ μόνον, ὅταν ὁ σκλαβωμένος λαὸς ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά του.

ὦ ἀρετὴ, πολῦτιμος
θεά, σὺ ἡγάπας πάλαι
τὸν Κιθαιρῶνα· σήμερον
τὴν γῆν μὴ παρατήσης
τὴν μητρικὴν μου.

Ὁ Κάλβος λοιπὸν μ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα βαθιὰ ριζωμένα μέσα του κατόρθωσε νὰ μᾶς δώσῃ μὲ τοὺς πινδαρικοὺς στίχους του, ὅπως «Θέλει ἀρετὴν καὶ τόλμην ἢ ἐλευθερίαν», ὅλο τὸ μεγαλεῖο καὶ μαζὶ τὸ νόημα τῆς μεγάλης ἐποχῆς του. Γιατὶ ἡ ἔμπνευσή του κινεῖται

μόνον ἀπ' αὐτῇ καὶ μὲ τίς Ὡδὲς τοῦ γίνεται ὁ φλογερός, ὁ χωρὶς συμβιβασμούς, ὁ ἀδιάλλακτος κήρυκάς της.

Ἐνα μόνον πόλεμο ἀναγνωρίζει καὶ ὕμνεϊ : τὸν πόλεμο γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ τῆ δουλείας καὶ τὴν καταπίεση στὴν εὐρύτερη σημασία τους. Γι' αὐτὸ καλεῖ ὅλους τοὺς Ἕλληνας νὰ σπεύσουν ἐνωμένοι :

Τρέξατ' ἀδέλφια, τρέξατε,
ψυχαὶ θερμαί, γενναῖαι,
εἰς τὸν βωμὸν τριγύρω
τῆς πατρίδος ἀστράπτοντα
τρέξατε πάντες.

Καλεῖ τοὺς Ἕλληνας ν' ἀγωνιστοῦν, μὰ τοὺς βροντοφωνάζει νὰ προσέξουν πῶς ἡ διχόνοια καταστρέφει ἔθνη καὶ λαούς. Τώρα εἶναι τέτοια ἡ στιγμή, πού πρέπει νὰ λείψῃ ἀπ' αὐτούς :

Ἄς παύσωσ' αἱ διχόνοιαί,
ποὺ ρίχνουσι τὰ ἔθνη
τυφλὰ ὑπὸ τὰ σκληρότατα
δυνάμια τῶν ἀγρύπνων
δολίων τυράννων.

Στὸν ξεσηκωμὸ τοῦ ἐπαναστατημένου γένους βλέπει νὰ πραγματοποιεῖται ὁ ἠθικός τοῦ κόσμος σ' ὅ,τι πιὸ ὑψηλὸ ἔχει : ἀντρεία, θυσία, δύναμη ψυχῆς, ἥττα τῆς ὕλης ἀπὸ τὸ πνεῦμα, πού ὅλα μαζί ὁλοκληρώνουν ἓνα ἔργο ἔνδοξο, ὑψηλό.

Οἱ Ὡδὲς τοῦ ἀποτελοῦν λυρική σύνθεση πού περιέχει ἀρχὴ καὶ τέλος μὲ τὴν ἴδια ἰδέα. Σ' αὐτὴν οἱ εἰκόνες τῆς ἐλληνικῆς φύσης, οἱ θρίαμβοι τῶν πολέμων, οἱ μεγάλες ἀναμνήσεις καὶ οἱ μεγάλες σκηνὲς συμπλέκονται μὲ ἀλληλουχία καὶ συνέπεια.

Ὁ Κάλβος οὐδέποτε μεταβάλλει τὸν τόνο τοῦ ἁσματός του. Ἐνα αἶσθημα διερμηνεύει, ἓνα αἶσθημα τὸν ἐμπνέει : ἀγάπη μὰ καὶ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν πατρίδα. Στὴ θυσία τοῦ Ἱεροῦ Λόχου στὸ Δραγατσάνι, στίς σφαγὲς τῆς Χίου, στὸ ὁλοκαύτωμα τῶν Ψαρῶν, σὲ κάθε θρίαμβο μὰ καὶ σὲ κάθε ὀλεθρο ἀφιερώνει ἰδιαίτερο ἄσμα, πού πάντα ἐξυμνεῖ αὐτὴ τὴ γῆ.

Ἡ Ὡδὴ τοῦ στὸν Ἱερὸ Λόχο ἔχει τὴ βροντόφωνη πινδαρική μεγαλοπρέπεια. Εἶναι σὰν ἓνα μουσικὸ δρᾶμα τραχὺ καὶ βαρὺχο.

Ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου, τῆς ὀργῆς, τῆς ἀπελπισίας ξεσπάει παντο-
δύναμη:

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἐπλεξε
καὶ πένθιμόν κυπάρισσον
στέφανον ἄλλον.

Ὁ «Ὠκεανὸς» εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς τέσσερες ᾠδές, ποὺ ξε-
χωρίζουν μέσα στὸ ποιητικὸ τοῦ ἔργο, θεωρεῖται μάλιστα ἡ πιὸ με-
γαλόπρεπη. Τὴν ἔγραψε συνεπαρμένος ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ τὴ
δόξα τοῦ ναυτικοῦ τῆς. Δείχνει πόσο μπορεῖ ὁ ποιητὴς νὰ γίνη
ὁδηγητὴς λαῶν στὸ δρόμο τους γιὰ τὴν ἐλευθερία. Συνεπαίρνει τοὺς
πολεμιστὲς καὶ δυναμώνει τὴν ἀγωνιστικὴ τους διάθεση. Ἡ φριχτὴ
δουλεία, ποὺ σκέπασε τὴν ἀγαπημένη γῆ, δὲν πρέπει νὰ κρατήσῃ:

Γῆ, τῶν θεῶν φροντίδα,
Ἑλλάς, ἡρώων μητέρα,
φίλη, γλυκεῖα πατρίδα μου,
νύκτα δουλείας σ' ἐσκέπασε,
νύκτα αἰώνων.

Τὰ τραγούδια τοῦ Κάλβου δὲν εἶναι μόνον δίδαγμα ἀλλὰ καὶ
μάχη. Σὲ στιγμὲς ποὺ τὸ ἔθνος σφαδάζει κάτω ἀπὸ τὸ πῆγμα τῶν τυ-
ράννων, αὐτὸς παίρνει τὴ λύρα του καὶ ἀνεβαίνει τὸν τραχὺ δρόμο
τῆς Δόξας. Ὅλες οἱ ὕλικές καὶ ἠθικὲς δυνάμεις τοῦ ἔθνους μπαίνουν
γιὰ τὸν Κάλβο στὴ μάχη γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ἀρετὴ. Γιατὶ στὴν
ἀντίληψη τοῦ ποιητῆ ἡ ἐπανάσταση εἶναι μιὰ μεγαλειώδης ἐκρηξὴ
ἀρετῆς

«.... μόνη, ἀμάργαρος, ὀλόγυμνος, αὐτάγγελτος,
τὸ καθαρὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀναβαίνει ἡ ἀρετὴ».

Ἡ πίστις τοῦ πρὸς τὸ Θεὸ τὸν κάνει νὰ τὸν παρουσιάσῃ σὰ
σύμμαχο στὸν εὐγενικὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους. Ἐτσι βλέπει ὁ ποιητὴς
τὸ Θεὸ νὰ στέκεται δίπλα στὸ μαχόμενο λαό. Κι ὁ Θεὸς τοῦ Κάλβου
δὲν εὐλογεῖ κάθε πόλεμο, ἀλλ' αὐτὸν ποὺ γίνεται γιὰ λευτεριά.

Βλέπει ὁ Θεὸς καὶ ἀστράπτει διὰ τοὺς πανούργους.

Ποτὲ εἰς τὴν γῆν οἱ ἀθάνατοι τοὺς
ληστὰς δὲν ἀφήνουν ἀτιμωρήτους.

Ὁ Κάλβος εἶναι ὁ ὁραματιστὴς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας. Θέλησε
νὰ κλείσῃ στὶς Ὠδὲς του τὴ μεγάλη καὶ πρωταρχικὴ ἰδέα τῆς ἐλευ-
θερίας, προσφέροντάς την σὰν ἀξία ἀναλλοίωτη, συνυφασμένη μὲ
τὴν ἑλληνικὴν ὑπόστασιν, μὲ τὴν ἰδέα τῆς Ἑλλάδας. Κι αὐτὸς ὁ
ἀπέραντος πατριωτισμὸς, ἡ βαθειὰ πίστις του στὰ πανάρχαια ἰδανικά
τῆς πατρίδας του, τὸν κάνουν νὰ ἀναφωνήσῃ:

ὦ Ἑλλάς! ὦ πατρίς μου!
Ἐλπίδων γλυκυτάτων
μήτηρ! Σὲ βλέπω ἀκόμῃ
ζῶσαν καὶ μαχομένην
καὶ ἀναλαμβάνω.

Δὲν ἔχει ἀξία γιὰ τὸν Κάλβο παρὰ ὅ,τι ὑψώνει, ἐξευγενίζει, ὁλο-
κληρώνει σὰν ἠθικὸ πλάσμα τὸν ἄνθρωπο. Πρὸς ἕναν τέτοιο δρόμο
ἠθικοῦ ὑψωμοῦ βρίσκονται οἱ ἥρωες τοῦ 21, κι εἶναι γι' αὐτὸ ποὺ ὁ
Κάλβος μπορεῖ νὰ νιώσῃ τὴν ἐπανάστασιν καὶ νὰ τὴν ἐκφράσῃ μὲ τὴν
ποίησή του.

Τὸ Σούλι, ὁ Ἱερὸς Λόχος, ἡ Πάργα θὰ ἐκφράζουν πάντα κάτι
ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ δράματος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀλήθεια, ἡ ἠθικὴ
δύναμη, ἡ ἀρετὴ, θὰ ἀναβρῦζουν ἀπὸ τὸ ἔργο του σὰν ἀπὸ πηγὴ.

Ὁ Κάλβος εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ποιητὲς ποὺ κατορθώνουν
μέσα σὲ τόσο μικρὸ ἔργο νὰ κλείσουν τόσο μεγάλους σκοπούς. Μὲ
μεγάλῃ ἐνάργεια μετουσιώνει σὲ ἀπέραντο βάθος ὅλο τὸ νόημα τῆς
ἐπαναστάσεως.

Ὅσο λατρεῖ τὴν ἐλευθερίαν, τόσο μισεῖ τὴν τυραννίαν καὶ κα-
ταδιώκει τοὺς ψεύτικους προστάτες. Γι' αὐτὸ καὶ κεραυνοβολεῖ ὅλους
ἐκείνους ποὺ ὑποσχέθηκαν πολλὰ καὶ στὴν οὐσία στάθηκαν ἐμπόδιο
στὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἔθνους:

Ὅταν τὸ δένδρον νέον
ἐβασάνιζον οἱ ἄνεμοι,
τότε βοήθειαν ἤθελεν·
ἐδυναμώθη τώρα,
φθάνει ἡ ἰσχὺς του.

‘Ο πατριωτισμός τοῦ Κάλβου, ἡ λατρεία του στὴν εἰρήνη καὶ ἡ ἀποστροφή του πρὸς τὴν ἀδικία εἶναι καταφανῆ στὸ ἔργο του.

‘Αφρίζουν τὰ ποτήρια
τῆς ἀδικίας· δυνάσται
πολλοὶ καὶ διψασμένοι
ἰδοὺ τ’ ἀδράχνουν· γέμουσι
μέθης καὶ φόνου.

‘Ο Κάλβος ἔκανε τὸ χρέος του στὴν πατρίδα καὶ σὰν “Ἕλληνας καὶ σὰν πνευματικὸς ἄνθρωπος. Τάχθηκε μὲ τὸν ἐπαναστατημένο λαὸ ἐναντίον τῶν τυράννων καὶ τῶν δῆθεν προστατῶν του.

‘Ο «Βωμὸς τῆς Πατρίδος», ἡ εἰκοστὴ καὶ τελευταία Ὡδὴ του, εἶναι ποίημα ἀξιο τοῦ Καλλίνου, τοῦ ποιητῆ τῶν ἀρχαίων Ἰώνων. Σ’ αὐτὸ ὁ Κάλβος παροτρύνει τοὺς “Ἕλληνες νὰ θυσιάσουν τὰ πάντα γιὰ τὴν πατρίδα. Τὸ ποίημα διακρίνει λιτότητα ἐκφράσεως ἀσυνήθιστη στὸν ποιητὴ τοῦ «Ὠκεανοῦ». Νομίζεις ὅτι, πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς πατρίδας ποὺ κινδυνεύει, πρῶτος αὐτὸς ἐγκαταλείπει σὰν περιττὰ τὰ πλούσια κοσμήματα τῆς Μούσας του καὶ ἀφήνοντας τὴ λύρα του ἀναλαμβάνει τὴ σάλπιγγα τοῦ Φεραίου.

Τρέξατ’ ἐδῶ· συμφώνως
τοὺς χοροὺς ᾗς συμπλέξωμεν,
προσφέρων ὁ καθένας
λαμπράν θυσίαν, πολύτιμον
εἰς τὴν πατρίδα.

Καὶ ὁ ποιητής, ποὺ τόσο ἀγάπησε τὴν πατρίδα του, ἔκλεισε τὰ μάτια του μακριὰ της. Κι ᾗς εἶχε εὐχηθῇ νὰ πεθάνῃ σ’ αὐτὴν:

“Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρα μου
εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον.
Εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος
ὅταν κοιμώμεθα μόνον
εἰς τὴν πατρίδα.

“Ἑλλη Τσαρλαμπᾶ
Τάξις ΣΤ’

Β’ Γυμνασίου Ἀρσακείου Ψυχικοῦ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

ΠΟΙΟΝ ΗΡΩΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΡΟΤΙΜΩ

‘Ο αντιπροσωπευτικός τύπος τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ψυχὴ καμίνι, ὅπου καίγεται ὁ ἐχθρός.

Μάτια μεγάλα, ἐκστατικά, ἄγρια. Μέσα τους ἀναδεύεται ὁμως γλυκύτητα καὶ ἀνθρωπιά. Τὰ φρύδια του τὰ σκεπάζουν σχεδὸν καὶ ἀφήνουν μιὰ σχισμὴ, ποὺ ἀρκεῖ νὰ σὲ κοιτάξῃ, γιὰ νὰ σὲ ἐμψυχώσῃ.

Οἱ σκέψεις, ποὺ στριμώχνονται μέσα του, βρίσκουν δίοδο νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ βλέμμα.

Φωνὴ βαρειά, γλυκιὰ ὁμως.

Μουστάκι παχύ, ποὺ σκεπάζει τ’ ἀπάνω χεῖλι καὶ κάνει νὰ φαντάζῃ πιὸ ωραία ἢ μορφὴ του.

Μελαχροινός, σχεδὸν μαῦρος.

‘Ολα εἶναι ἄγρια πάνω του καὶ ὁμως ὅλα μιὰ γλυκύτητα ἔχουν.

Οἱ φλέβες, μεγανόμαυρες, τινάζονται, γιὰ νὰ σοῦ δείξουν τὴν ψυχὴ του, τὴ δύναμή του.

Ξέρει ν’ ἀποστομώνῃ τὸν ἐχθρό. Ξέρει πῶς νὰ νικᾷ. Πῶς νὰ στήνῃ Θερμοπύλες καὶ Μαραθῶνες. Πῶς νὰ κρίνῃ.

Πῶς νὰ μεταδίνῃ τὸν ἥρωισμό καὶ τὸ θάρρος. Τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν αἰσιοδοξία.

Εἶναι τὸ βλέμμα του ποὺ καρφώνει, εἶναι ἡ φωνὴ του ἐπιβλητική.

Τὰ παιχνιδίσματα τῆς φουστανέλλας.

Εἶναι οἱ βαθειὰς ρυτίδες. ‘Ολα σοῦ μιλοῦν.

‘Ο ἀντιπροσωπευτικός τύπος τῆς Ἐπαναστάσεως.

‘Ο τύπος μου.

Τὸ βλέμμα του πάντα μὲ καρφώνει, καὶ ἄς μὴν τὸν βλέπω.

‘Η βαρειά φωνή του, πού τή φαντάζομαι, δημιουργεῖ τήν ἥρωικὴ ἀτμόσφαιρα.

‘Όταν μιλῶ γι’ αὐτήν, μιλῶ γιά τόν Κολοκοτρώνη.

Τῇ ζῶ χάρις σ’ αὐτόν.

Κι ἡ μορφὴ του, ζεστή κι ἄγρια, φαντάζει ἐπιβλητικὴ στὴν ψυχὴ τοῦ Ρωμοῦ.

Τὸν τραγούδησε ἡ λαϊκὴ μούσα, γεροντάκια μίλησαν γι’ αὐτόνκι ἔγινε θρύλος ἡ μορφὴ του.

‘Όταν κανεῖς σκέφτεται τὸν Κολοκοτρώνη, ἀναδεύεται κάτι τὸ ἀόριστο μέσα του, πού τὸν κινεῖ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ.

Συλλαμβάνει τὸ πνεῦμα τοῦ Ρωμοῦ, τὶς φιλοδοξίες του, τὶς ἐπιθυμίες του.

Καὶ νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ ποτιστῇ ἀπ’ τὸ πνεῦμα αὐτό.

Γεώργιος Μπακόλας

Τάξις Β’

Γυμνάσιον Στυλίδος

ΤΑ ΨΑΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥΣ

Βρίσκομαι στὰ Ψαρά, γιὰ νὰ περιγράψω τί ἀπομένει ἀπὸ τ’ ὄμορφο νησάκι, πού τοσες χρυσές σελίδες ἔχει γράψει στὴν Ἱστορία μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ του.

Κανένας ὀρθὸς ἀπὸ τοὺς γενναίους κατοίκους, πού τόσες φορὲς εἶχαν ὑπερασπιστῇ μὲ αὐτοθυσία τὸ ἀγαπημένο τους νησί καὶ εἶχαν καταστρέψει τὸν ἀμέτρητο τουρκικὸ στόλο καὶ τόσα προβλήματα εἶχαν δημιουργήσει στὸ Χοσρέφ.

Τὸ βλέμμα μου σταματᾷ σὲ σωροὺς σκοτωμένων, κορμιά κομματιασμένα, χαλάσματα. Στὸ Παλαιόκαστρο, ἐκεῖ πού πρῶτα κυμάτιζε ἡ παλιὰ ἄσπρη ψαριανὴ σημαία μὲ τὸν κόκκινο Σταυρὸ καὶ τὴν ἐπιγραφὴ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ», τώρα οἱ Τούρκοι ἔχουν στήσει τὰ μπαϊράκια τους.

Τίποτε δὲν ἔχει ἀπομένει, πού νὰ θυμίζῃ τὰ Ψαρά. Σ’ ὀλόκληρο

τό νησί έχει άπλωθή ό άφανισμός. Κι όταν φτάνω κοντά στό Παλαιόκαστρο, βλέπω τόν τόπο γεμάτον κουφάρια. Έλληνες πολεμιστές, γέροι, γυναικόπαιδα, Τουρκαλβανοί βρέθηκαν άδερφωμένοι στό θάνατο. Τ' άτρομο χέρι του Βρατσάνου έβαλε φωτιά στό μπαρούτι κι άνατινάχτηκαν. Πιο πέρα ό Σίδερος έχει στείλει στόν άλλο κόσμο πολλούς Ψαριανούς και πάρα πολλούς άπίστους.

Ήδιστα ψάχνει τό μάτι νά βρῇ κάτι ζωντανό μέσα σ' αυτά τ' άποκαΐδια, πού καπνίζουν ακόμη και σκορπίζουν μιάν άσκημη μυρουδιά. Σκοντάφτω σ' άκέφαλα κι άκρωτηριασμένα πτώματα. Γυναίκες έδω, εκεί πολεμιστές, πιο πέρα χαντζάρες, σπασμένες πάλες, τουφέκια κομματιασμένα. Και στό νοῦ μου έρχεται ή άνιση μάχη, πού δόθηκε πριν άπό λίγο σῶμα με σῶμα.

Ή αφήνει τώρα τό βλέμμα μου τήν αιματοβαμμένη στεριά του νησιού και στρέφεται στη θάλασσα. Κι αυτή είναι γεμάτη ξύλα, ανθρώπινες σάρκες κι άναποδογυρισμένες βάρκες.

Ή καταστροφή ολοκληρώθηκε.

Με τά μάτια πλημμυρισμένα δάκρυα ρίχνω μιá τελευταία ματιά εκεί πού πρώτα έστεκαν περήφανα τά Ψαρά, ν' άποχαιρετήσω τόν ήρωικό αυτό τόπο, και μιá όπτασία βλέπω νά περπατή άργά άργά. Ήραγε είναι κανένας ζωντανός; Διέφυγε ίσως άπό τ' άναρίθμητα βόλια του έχθρου;

Μά όχι! Είναι ή λευκοφορεμένη Δόξα, πού «στην κόμη στεφάνι φορεῖ, γινωμένο άπό λίγα χορτάρια, πού είχαν μείνει στην έρημη γῆ».

Δημήτριος Προδντζος

Τάξις Α΄

Γυμνάσιον Τροπαίων

ΕΛΛΑΔΑ, ΕΚΑΝΑ ΚΙ ΕΓΩ ΚΑΤΙ ΓΙΑ ΣΕΝΑ

Τὸ ἔτος 1361 ἦτο διὰ τὴν Βέροϊαν, τὴν ὡραίαν πόλιν τῆς Μακεδονίας, ἡ ἀρχὴ τῆς δουλείας. Μιᾶς δουλείας, ἡ ὁποία ἐγινε βαρύτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν πασσᾶς τῆς Βεροίας διωρίσθη ὁ Βαγιαζίτ Κλορέν. Δὲν ἐλησμόνησαν ποτὲ οἱ ἄνθρωποι τῆς περιοχῆς τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἦλθε διὰ πρῶτην φορὰν ὁ Βαγιαζίτ εἰς τὴν πόλιν. Ἦτο πλήρης βιαιοτήτων καὶ ἀπανθρωπιῶν. Ὁ Βαγιαζίτ εὐτυχῶς ταχέως ἐδολοφονήθη, ἀλλὰ ἡ Βέροια δὲν ἐλυτρώθη. Αἱ ἀγριότητες καὶ αἱ σφαγαὶ συνεχίσθησαν ὑπὸ τῶν διαδόχων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὅλοι ἀπόγονοι τοῦ.

Καὶ ἦλθε τὸ 1823. Ὁ ἀγὼν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν εἶχεν ἀρχίσει. Ἦτο φυσικὰ εἰς ἀγὼν ἄνισος, ἀλλὰ ὅλοι ἐπίστευον ὅτι θὰ ἐνίκων. Τὴν ἰδίαν πεποίθησιν εἶχον καὶ οἱ φιλέλληνες. Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἐξ αὐτῶν κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἠγωνίσθησαν καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα των, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι κάποιαν ἡμέραν ἡ χώρα, τὴν ὁποίαν τόσον ἐθαύμαζον, θὰ ἠλευθεροῦτο. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Γερμανὸς Γιόχαν φὸν Ἔυρ, ὁ ὁποῖος ἐθυσίασε τὴν λαμπρὰν σταδιοδρομίαν του, τὴν ἄνετον ζωὴν, τὴν ὁποίαν τοῦ προσέφερεν ἡ περιουσία του καὶ τὸ εἰρηνικὸν περιβάλλον τῆς πατρίδος του, καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ νεαρὸς οὗτος φιλέλλην ἔδωκε τὰ πάντα διὰ τὸν Ἀγῶνα. Καὶ μίαν ἡμέραν τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1823 κατηνύθynθη πρὸς τὴν Βέροϊαν. Ὅταν ἐφθασεν ἐκεῖ, ἐπληροφορήθη ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πασσᾶ ἐγίνετο δεξίωσις καὶ ἦσαν προσκεκλημένοι ὅλοι οἱ ξένοι τῆς περιφερείας. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ παρευρεθῇ εἰς αὐτὴν τὴν δεξίωσιν, ἡ ὁποία, ὡς ἐνόμιζε, θὰ διήρκει μέχρι πρωίας.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο ὀλίγον συνεσταλμένος καὶ ἀμήχανος μεταξὺ τῶν παρευρισκομένων, διότι δὲν ἐγνώριζε κανένα. Μετ' ὀλίγον ὁμως ἔλαβε θάρρος καὶ ἐπλησίασεν ἓνα ὁμίλον ἀπὸ Ἀγγλοὺς καὶ Γάλλους. Αὐτοὶ τὸν ἐπληροφόρησαν δι' ὀλίγων τὴν ἱστορίαν τοῦ τότε πασσᾶ Λεχόρ, ὅτι ἦτο ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τῶν Κλορέν καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες τὸν ἐμίσουν πολὺ καὶ ἠύχοντο νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον. Ὁ φὸν Ἔυρ τὸν ἐπρόσεξε καλύτερον καὶ διέκρινε κάτι τὸ ἀπάνθρωπον εἰς τὴν ὀλὴν φυσιογνωμίαν του.

Ἐπέρασεν ἄρκετὴ ὥρα καὶ ὁ κόσμος ἤρχισε νὰ ἀποχωρῇ. Ἡ ὥρα ἦτο μία μετὰ μεσονύκτιον καὶ ὁ πασῶς ἤθελε νὰ ἀναπαυθῇ. Ὁ Ἑρ ἠσθάνετο ἐγκαταλειμμένος καὶ πολὺ κουρασμένος ἔπειτα ἀπὸ τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ ταξιδίου καὶ τὰς διηγήσεις τῶν φρικιαστικῶν γεγονότων, ποὺ ἤκουσε. Ἡ μοναδική του ἐπιθυμία ἦτο νὰ κοιμηθῇ.

Ἐπλησίασε λοιπὸν τὸν Λεχὸρ καί, ἀφοῦ ὑπεκλίθη σύρων πρὸς τὰ ἔξω τὸ μακρὸ ξίφος του, τοῦ ἐζήτησεν εὐγενικῶς ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν, μὲ σκοπὸν νὰ παρακαλέσῃ τὸν πασᾶν νὰ τοῦ παραχωρήσῃ ἓν δωμάτιον, διὰ νὰ κοιμηθῇ.

Καὶ ὁ πασῶς μεθυσμένος ἀπήντησε:

—Καλά, θὰ σ'... ἀκούσω....

Ἐσηκώθη τρικλίζοντας, ἐπέταξε τὸν ναργιλὲ καὶ ἐπροχώρησε. Μόλις ἐπέρασαν τὴν θύραν τοῦ σαλονιοῦ, ἤρχισε πρῶτος ὁ Λεχὸρ:

—Ν... ναί, λέγε, σ'... ἀκούω τώρα, δὲν μᾶς ἀκούει κα.... κανεῖς.

Ὁ φὸν Ἑρ ἐγύρισε καὶ τὸν ἐκοίταξε καὶ εἰς τὸ σκοτεινόν του πρόσωπον εἶδεν ὅλην τὴν ἀγριότητα τῆς ψυχῆς, ὅλα τὰ ὑπουλα τεχνάσματα τῆς σκέψεώς του. Τὸν ἐκοίταξε μὲ μῖσος. Τὸ χέρι του ἐκινεῖτο ἀργὰ πρὸς τὸ ξίφος του.

—Ἐ.... ἔλα, δὲν θά.... μιλήσῃς....

Ὁ φὸν Ἑρ ἠγανάκτησε. Δὲν ἐγνώριζε τί ἔκαμνε. Ὁρμησε κατεπάνω του.

—Μὰ τί κάνεις ἐκεῖ; πρόλαβε νὰ εἶπῃ ὁ πασῶς.

Τὴν ἐπομένην στιγμὴν ἐπιπτε νεκρὸς μὲ ἓν στρατιωτικὸν ξίφος καρφωμένον εἰς τὸ στῆθος.

Ἐξω ἤρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν, ἐπειδὴ ὁ πασῶς ἐβράδυνε νὰ ἐπανέλθῃ. Τὸ πρῶτο παλληκάρι τοῦ ἀσκεριοῦ του, ὁ Μανχούρ, ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν καὶ ἐφώνασε:

—Πασᾶ μου, εἶσαι καλά;

Δὲν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ἦνοιξε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν. Ἀλλὰ ἐμπρὸς εἰς τὸ θέαμα, τὸ ὁποῖον ἀντίκρυσεν, ἔμεινεν ἀναυδός. Ὁ πασῶς ἐκάθητο εἰς τὰ μαξιλάρια του μὲ τὸ πρόσωπον ἀλλοιωμένον ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀργὴν μὲ ἓν ξίφος εἰς τὸ στῆθος.

Αἰφνὸς ὄπισθεν ἐνὸς παραπετάσματος προέβαλεν ὁ φὸν Ἑρ κρατῶν ἓν ἀπὸ τὰ ὅπλα, τὰ ὁποῖα ἦσαν κρεμασμένα εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Μανχούρ, πάντοτε μὲ τὴν ἀπειλὴν τοῦ ὅπλου, νὰ

καθησυχάση τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἔξω. Ὅταν ἐπέστρεψεν, ἦτο φοβισμένος καὶ ὠργισμένος συγχρόνως.

Κάτι ἠθέλησε νὰ εἶπῃ ὁ Ἑυρ, ἀλλ' ἐκεῖνος τοῦ ἐπετέθη. Μὲ μίαν ἀπεγνωσμένην προσπάθειον ὁ Γερμανὸς τοῦ ἐκλείσει τὸ στόμα. Καὶ ἐνῶ ἐκεῖνος προσεπάθει νὰ διαφύγῃ, τὸν ἔσυρε πλησίον τοῦ πασσαῖ, ἀνέσυρε τὸ ξίφος καὶ τὸ ἐβύθισεν εἰς τὸ στήθος τοῦ Μανχοῦρ ψιθυρίζων:

—Ἐκανες καὶ σὺ ἐγκλήματα. Ἦσουν θρασυδείλος ἕως τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ζωῆς σου.

Ἐπειτα τὸν ἐτοποθέτησε πλησίον τοῦ ἀρχηγοῦ του. Καὶ ὁμοιάζον οἱ δύο Τοῦρκοι ὥσάν δύο ἀγκαλιασμένα ἄγρια θηρία.

Τὴν ἐπομένην πρωίαν ἦλθεν ὁ πασσᾶς μιᾶς γειτονικῆς περιφέρειας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Λεχόρ, ὁ ὅποιος, ἐπειδὴ ἦσαν πολὺ φίλοι, τοῦ εἶχε δώσει ἐπίσημον ἄδειαν ἐλευθέρως παρουσιάσεως. Οὕτω περὶ τὴν ὀγδόην πρωινὴν ὁ πασσᾶς εἰσῆλθεν ἀπροσδοκῆτως εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Λεχόρ, χωρὶς κανεῖς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ.

Ὁ Ἑυρ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς εἶχε μείνει ἐκεῖ νάαμένων τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαφύγῃ. Εὐθὺς ὥς εἰσῆλθεν ὁ πασσᾶς, ὁ Ἑυρ ὀπισθοχώρησε, διὰ νὰ κρυφθῇ, ἕως ὅτου παρέλθῃ ὁ κίνδυνος. Ὁ Τοῦρκος ὅμως τὸν ἀντελήφθη καὶ σύρων τὸ γιαταγάνι τοῦ ὤρμησεν ἐναντίον τοῦ ἀναφωνῶν:

—Δολοφόνε!

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑυρ δὲν ἐδίστασε. Μὲ τὸ ξίφος εἰς τὸ χέρι ἤρchiσε νὰ μονομαχῇ μὲ τὸν πασσᾶν μανιωδῶς. Ἡ τύχη ὅμως, φαίνεται, ἦτο ἀκόμῃ μὲ τὸ μέρος του καὶ μὲ μίαν ἐπιδεξίαν κίνησιν κατῳρθωσε νὰ τραυματίσῃ τὰ δάκτυλα τοῦ ἀντιπάλου του, ὥστε ἐκεῖνος νὰ ἀφήσῃ τὸ γιαταγάνι του νὰ πέσῃ κάτω. Ὁ Ἑυρ θὰ τὸν ἐφόνευεν, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινον οἱ ἄνθρωποι τοῦ Λεχόρ, οἱ ὅποιοι ἀκούοντες τὸν θόρυβον ὤρμησαν καὶ τὸν ἀφώπλισαν.

Ἡ τύχη τοῦ Γερμανοῦ φιλέλληνος εἶναι πλέον γνωστή. Ὁ πασσᾶς διέταξε νὰ τὸν θανατώσουν. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας παρουσία πολλῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἔμειναν ἀναυδοὶ ἀπὸ τὸ θάρρος του, ὁ Ἑυρ ἀπηγγονίσθη. Τὴν τελευταίαν στιγμὴν γαλήνιος ἐμειδιάσε καὶ ἐψιθύρισεν:

—Ἑλλάδα,... ἔκανα κι ἐγὼ κάτι γιὰ σένα.... Ἐκανα τὸ καθῆκον μου.

Καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος ἔδωε καὶ ἔθετε εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ νεαροῦ Γερμανοῦ ἐν πορφυροῦν φωτοστέφανον, τὴν ὥραν ἐκείνην ἀπέθανε μία ἑξοχος προσωπικότης, εἰς μέγας φιλέλληνας. Ὁ Γιόχαν φὸν Έυρ.

Ἑλένη Π. Ἀρμάου
Γάξις ΣΤ'
Γυμνάσιον Νεαπόλεως Κρήτης

ΕΝΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Πολλὰ ἐπεισόδια ἔχουν συμβῆ κατὰ τὴν Ἑπανάσταση τοῦ 21 καὶ μερικά ἀπ' αὐτὰ οἱ ἱστορικοὶ τὰ ἀγνοοῦν. Αὐτὸ ποὺ θὰ διηγηθῶ δὲν περιέχεται στὴν Ἱστορία τοῦ 21. Κι ὁμως, ἂν ἓνας φτωχὸς ψαράς δὲ θυσιάζε τὴ ζωὴ του γιὰ τὴν πατρίδα του μὴ ὀλοσκότεινη νύχτα, ἴσως ἡ Σάμος νὰ ἔπεφτε στὰ χέρια τοῦ Καποὺσάν πασσά.

Ἡ Σάμος, τὸ μικρονήσι, εἶχε ὑψώσει τὸ κορμὶ τῆς ἀπέναντι στὴν πανίσχυρη τουρκικὴ Αὐτοκρατορία. Πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες εἶχε φτάσει στὴ Σάμο ὁ Λυκοῦργος Λογοθέτης μὲ μερικά καράβια γεμάτα Ἕλληνες πολεμιστές. Κατέλαβε τὸ νησί κι ἔκασε στὸ φρούριο τὴν τουρκικὴ σημαία.

Ἐκεῖ στη Σάμο ζοῦσε ἓνας φτωχὸς ψαράς μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του. Τ' ὄνομά του Νικόλας. Δουλειά του ἦταν νὰ ὀδηγῇ τὰ μεγάλα εὐρωπαϊκὰ καράβια, ποὺ ἔφταναν στὴ Σάμο, μέσα στὸ λιμάνι περνώντας πρῶτα ἀπ' τὸ Μπουγάζι καὶ ἀποφεύγοντας τὶς κακοτοπιὲς καὶ τοὺς ὑποπτους ὑφάλους. Ἦταν θερμὸς πατριώτης. Καὶ μόλις τὰ ἑλληνικὰ καράβια ἔφτασαν στὸ νησί, ἄρχισε νὰ ζητωκραυγάζει, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ ἄλλοι Σαμιῶτες.

Σκύλιασε κυριολεκτικὰ ὁ σουλτάνος γιὰ τὴν ἐπανάσταση τῆς Σάμου καὶ ἔστειλε τὸν Καπουσάν πασά μὲ πολλὰ πλοῖα νὰ ἀνακτήσῃ τὸ ἐπαναστατημένο νησί.

Φόβος κατέλαβε τοὺς Σαμίους καὶ κοίταζαν νὰ βροῦν τρόπο γιὰ νὰ σωθοῦν. Ἔτσι καὶ ὁ φτωχὸς πιλότος σκεπτόταν ν' ἀσφαλίσῃ τὴν οἰκογένειά του καὶ ὅλοι μαζί μπῆκαν στὸ καῖκι του, γιὰ νὰ φύγουν. Ἀφοῦ ἐξασφάλιζε τοὺς δικούς του, θὰ ἐπέστρεφε, γιὰ νὰ πολεμήσῃ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους ἀγωνιστές.

Τὸ καῖκι ξεκίνησε, μὰ στὸ δρόμο συνάντησε τὸν τουρκικὸ στόλο, ποὺ κατευθυνόταν πρὸς τὴ Σάμο μὲ τὴ ναυαρχίδα ἐπικεφαλῆς. Ὁ Νικόλας θέλησε νὰ τὴν ἀποφύγῃ, μὰ μιὰ κανονιὰ τὸν ἔκανε νὰ σταθῇ. Συγχρόνως μιὰ βάρκα ἄρχισε νὰ λάμνῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ καϊκιοῦ. Ἦταν γεμάτη Τούρκους. Μὲ δάκρυα στὰ μάτια ὁ Νικόλας ἀποχαιρέτησε τοὺς δικούς του. Ἡ βάρκα τὸν πῆρε ἀμέσως ἀπὸ τ' ἀγαπητὰ του πρόσωπα, ποὺ κοίταζαν τὴ βάρκα, ὥσπου ἔφτασε στὴ ναυαρχίδα. Σὲ λίγο βρέθηκε ἀντιμέτωπος μὲ τὸν Καπουσάν πασά.

—Μάθαμε πὼς εἶσαι ὁ καλύτερος πιλότος στὸ Δάρ-Μπογάζ, εἶπε ὁ Καπουσάν πασάς, καὶ μόνον ἐσὺ θὰ μποροῦσες νὰ μᾶς μπάσης νύχτα στὸ λιμάνι. Λοιπὸν σκέψου, θὰ μᾶς ὀδηγήσῃς ἢ ὄχι; Ἄν δὲ δεχτῇς, θὰ πεθάνῃς. Ἄν δεχτῇς, θὰ πάρῃς αὐτό. Καὶ τοῦ ἔδειξε ἓνα πουγκὶ παραφουσκωμένο μὲ φλουριά.

Ὁ πιλότος τοῦ Δάρ-Μπογάζ σκέφτηκε πὼς, ἂν τοὺς ὀδηγοῦσε μέσα τὴ Σάμο, ἦταν σὰ νὰ ἔφερνε τὸ θάνατο στ' ἀδέρφια του. Κατέστρωσε λοιπὸν ἓνα σχέδιο.

—Ἐντάξει, πασά, εἶπε, δέχομαι.

Τότε ὁ πασάς κάλεσε ἓνα σωματῶδη Ἀρβανίτη.

—Χασάν, εἶπε, πρόσεχε αὐτὸν τὸν γκιαούρη. Μὲ τὴν παραμικρὴ κίνηση πᾶρ' του τὸ κεφάλι. Πιλότε, νὰ δείχνῃς τὴν πορεία καθαρά καὶ ξάστερα.

Ἡ νύχτα ἦταν κατασκότεινη. Οὔτε ἓνα ἀστέρι δὲ φώτιζε τὴ θάλασσα. Τὸ καράβι προχωροῦσε ἀργά. Οἱ Τοῦρκοι φώναζαν πὼς ἔπесαν σὲ παγίδα. Τότε ὁ Καπουσάν πασὰς διέταξε νὰ δέσουν τὸν πιλότο σὲ μιὰ γωνιά τοῦ καραβιοῦ. Σὲ μιὰ στιγμή ἀκούστηκε ἡ θριαμβευτικὴ φωνὴ τοῦ πιλότου :

—Εἴμαστε μὲς στὸ μπουγάζι. Ἡ Σάμος εἶναι δική σου.

Μὰ ἓνας κρότος, σὰ νὰ ἔπесαν ἑκατὸ κανονιὲς μαζί, ἀκούστηκε. Ἡ ναυαρχίδα εἶχε πέσει πάνω σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς ὑποπτους ὑφάλους κι ἄνοιξε μιὰ πελώρια τρύπα. Τὸ καράβι γέμισε νερὰ καὶ βούλιαξε παρὰσέρνοντας στὸ θάνατο πολλοὺς ἐχθροὺς καθὼς καὶ τὸν Καπουσάν πασά. Ὁ πιλότος βρισκόταν ἀκόμη δεμένος στὴν πρύμνη. Ὁ γιγαντόσωμος Χασάν προχωροῦσε μὲ τὸ γιαταγάνι στὸ χέρι, γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι. Μὰ μιὰ ἐκρηξὴ συγκλόνισε τὸν ἀέρα. Ἡ πυριτιδαποθήκη ἀνατινάχτηκε σέρνοντας στὸ θάνατο τοὺς Τοῦρκους, μαζί τοὺς καὶ τὸ φτωχὸ πιλότο τοῦ Δάρ-Μπογάζ. Καθὼς πέθαινε, φώναξε: «Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων».

Συγκινητικὴ πραγματικὰ ἡ ἱστορία. Ἕνας φτωχὸς ψαρὰς, ποὺ κανένας δὲν τὸν ὑπολόγιζε, ἔσωσε μιὰ νύχτα τὸ νησί του! Δὲ λογάριασε τὴ ζωὴ του. Δὲ σκέφτηκε τὴν οἰκογένειά του, ποὺ θὰ ἔμενε πεντάρφανη. Ὑπολόγιζε μόνο τὴν πατρίδα του, ποὺ κινδύνευε. Σήμερα ἀσφαλῶς κάποιο πορτραῖτο τοῦ φτωχοῦ ψαρᾶ θὰ δείχνῃ σὲ γενεὲς γενεῶν πὼς ἓνας φτωχός, στερημένος τὰ πάντα, εἶδε ν' ἀλλάξῃ ἡ ζωὴ του, ἂν πρόδινε τὴν πατρίδα του. Κι ὅμως προτίμησε νὰ πεθάνῃ παρὰ νὰ σέρνεται ἡ ντροπὴ στοὺς ἀπογόνους του. Γιατὶ εἶχε στὸ νοῦ του τὶς μαγικὲς λέξεις, ποὺ ἠλέκτριζαν τὶς ψυχὲς τῶν Ἑλλήνων: «Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Εὐστράτιος Σιδερῆς

Τάξις Α'

Γυμνάσιον Πολυχνίτου Λέσβου

ΟΙ ΑΦΑΝΕΙΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ 21

—Αὐτὸ τὸ σημεῖωμα πρέπει νὰ τὸ παραδώσης στὸν Κολοκοτρώνη. Πρόσεξέ το καλὰ σὰν τὰ μάτια σου. Ἀπ' αὐτὸ θὰ κριθῇ ἡ τύχη τῆς πατρίδας σου. Πρόσεξε πολὺ τοὺς Τούρκους. Εἶναι καχύποπτοι καὶ σκληροί.

Ἡ βραχνὴ φωνὴ σταμάτησε. Δυὸ μάτια γαλάζια, καστανὰ ἢ καὶ πράσινα, δὲν ἔχει σημασία, δυὸ μάτια ὅμως ποὺ καθρέφτιζαν τὴ γενναία ψυχὴ ἐνὸς παιδιοῦ, κινήθηκαν γοργά. Δυὸ μικρὰ χέρια χούφτιασαν τὸ κιτρινισμένο χαρτὶ καὶ τὸ ἔφεραν σπασμωδικὰ στὸν κόρφο. Ἐκανε τὸ σταυρό του, χαιρέτησε καὶ βγήκε τρέχοντας ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατὰ, ὄχι γιατί φοβότανε, ὄχι. Αὐτὸ ποὺ τὸν γέμιζε ἀγωνία καὶ λαχτára ἦταν τὸ γράμμα. Θεέ μου! ψιθύρισαν τὰ ἄχρωμα χεῖλη του.

Ἄρχισε νὰ τρέχη πιδὲ γρήγορα. Ἦταν νύχτα καὶ τ' ἄστρα τρεμόσβηναν στὸν οὐρανό. Ὁ δυνατὸς ἄνεμος τοῦ μάζτιζε τὸ πρόσωπο, τοῦ πάγωνε τὸ κορμί. Μὰ τραβοῦσε μπροστά. Μιά ἀόρατη δύναμη τὸν ὠθοῦσε, τοῦ ἔδινε δύναμη. Κάποια στιγμή σταμάτησε. Ἀφουγκράστηκε. Τριξίματα κλαδιῶν καὶ βήματα, ποὺ ὅλο καὶ πλησίαζαν. Τὸ μυαλό του δούλευε γοργά. Ὅλες του οἱ αἰσθήσεις βρίσκονταν σὲ ὑπερένταση.

Τὸ δεῦτερο πρᾶγμα ποὺ διεπίστωσε ἦταν ἡ παρουσία κι ἄλλου ἀτόμου. Ἀρα οἱ ἄγνωστοι ἦταν περισσότεροι καὶ συζητοῦσαν χα-

μηλόφωνα σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα. Προσπάθησε ν' ἀκούσῃ. Χαμογέλασε ἄχρωμα. Τὸν περίμεναν...

Τώρα;... Τὸ γράμμα, ἡ ζωὴ του, ἡ πατρίδα του;... Ὁχι, κάτι πρέπει νὰ κάνῃ, κάτι θὰ κάνῃ. Ἐκοψε τὸ γράμμα κομματάκια καὶ τὰ ἔβαλε στὸ στόμα του. Μιά, δυό, τρεῖς, τὰ κομμάτια πέρασαν ἀπὸ τὸ λαρύγγι του.

Ἀκριβῶς ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ— τί σύμπτωση!— ἓνα χέρι τὸν ἔσφιξε δυνατὰ σὰν τανάλια. Πόνεσε, τὰ μάτια του βούρκωσαν. Δὲ μίλησε. Τὸν ἀνάκριναν, τὸν φοβέρισαν, τὸν βασάνισαν. Τίποτε. Τοὺς κοιτοῦσε ἀτάραχος. Δὲν ἄνοιξε τὸ στόμα του. Ὁ Τοῦρκος νευρίασε καὶ τὸν χτύπησε ἄγρια μὲ τὸ ὄπλο του. Τὰ γόνατα τοῦ μικροῦ ἥρωα λύγισαν. Τὸ αἷμα ἄλικο πετάχτηκε ἀπ' τὶς φλέβες του. Τὸ σῶμα σωριάστηκε στὸ ὑγρὸ χῶμα. Τὰ μάτια τὰ γαλάζια, τὰ καστανὰ ἢ τὰ πράσινα, ἔσβησαν γιὰ πάντα. Ἡ καρδιά ἔπαψε νὰ χτυπᾷ. Ἡ ψυχούλα του πέταξε ψηλὰ στὸν οὐρανό. Πέρασε τ' ἄστρα καὶ πῆγε ν' ἀνταμώσῃ τοὺς ἄλλους ἥρωες.

Τὸ παιδάκι αὐτὸ ἦταν ἓνας ἥρωας. Ἐνας ἀπλός, ταπεινὸς ἥρωας. Κανένας δὲν ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ κατόρθωμά του. Κι ὅμως ὑπῆρξε ἥρωας σὰν ὅλους τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ ἀφανῆς.

Μαρία Ἀρσλάνογλου

Τάξις Γ'

Ἀμερικανικὸν Κολλέγιον «ΑΝΑΤΟΛΙΑ»

Θηλέων Θεσσαλονίκης

ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΚΡΥΦΟΥ ΣΚΟΛΕΙΟΥ

Α'

Νύχτα βαθειά. Οὔτε ἓνα ἀστέρι δὲν ἔφεγγε στὸν κατασκότεινο οὐρανό. Φοβισμένα ὅλα εἶχαν κρυφτῇ πίσω ἀπὸ τὰ γκρίζα σύννεφα. Τὰ δέντρα, πελώριοι γίγαντες, φάνταζαν ἄγρια μέσα στὴ νύχτα. Φωνὴ δὲν ἀκουγόταν. Μόνο τὸ σιγανὸ μουρμούρισμα τοῦ νεροῦ,

πού κυλούσε στο βάθος της ρεματιάς, σκορπούσε τις σβησμένες νότες του, πού ο αντίλαλός τους άντηχοϋσε παράξενα. Ούτε κι αυτό τὸ ελαφρό άεράκι δέ φυσούσε στὰ φύλλα τῆς λυγερόκορμης ιτιάς.

‘Από μακριά τὸ ἐκκλησάκι φαινόταν ἔρημο. “Αν ὅμως πλησίαζες περισσότερο, θά ἐβλεπες μίαν ἀχνὴν ἀχτίδα νά ξεγλιστρᾷ ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ σκοτεινὸ. Ὁ γεροπαπᾶς, πού βρισκόταν μέσα, καθισμένος πάνω σ’ ἓνα ψαθί, συλλογιζόταν κρατώντας στὰ χέρια του ἓνα ἀνοιχτὸ βιβλίο. Τὰ χρόνια του δὲ θά ἦταν περισσότερα ἀπὸ πενήντα. “Ὅμως τὸ τριμμένο ράσο, τὰ χιονισμένα μαλλιά, τὰ ρυπαρά ἄσπρα γένια, τὸ ρυτιδωμένο πρόσωπο καὶ ἡ κουρασμένη ματιὰ τὸν ἔδειχναν γιὰ μεγαλύτερο. Δὲν εἶχε περάσει πολλὴ ὥρα πού ἔφυγαν τὰ παιδιὰ καὶ τώρα θά βρίσκονταν παραδομένα στὸν καλύτερον ὕπνο στὰ ζεστὰ κρεβατάκια τους. Ὁ γεροπαπᾶς ὅμως δὲν μπορεῖ νά κοιμηθῇ. Τὰ μάτια τοῦ πρωτόσχολου του, τοῦ Δημήτρη, τοῦ ἔφερναν τρικυμία στὴν ψυχή.

Καλὸ παιδί, ἔξυπνο καὶ ζωηρό, στοχαστικὸ καὶ λογικὸ συγχρόνως ἦταν ὁ Δημήτρης. Στὰ δεκατρία του χρόνια, λίγο ψηλότερος ἀπὸ τ’ ἄλλα παιδιά, ὁμορφος καὶ ἐπιβλητικὸς, ἔμοιαζε νά εἶναι ἀπὸ τώρα κιόλα μέσα στὸ δύσκολο τροχὸ τῆς ζωῆς καὶ μὲ μεγάλη πείρα μάλιστα. Τὸ χαμόγελό του σοῦ ἔδινε κουράγιο καὶ ἡ γαλάζια ματιὰ του οὐ φλόγιζε. “Ὡ αὐτὴ ἡ ματιὰ ἡ καθαρὴ, ἡ ἐρευνητικὴ, ἡ ἀθάνα, πόσο τάραζε τὸν παπα-Θύμιο, σὰ συναντοῦσε τὴ δική του, τὴν κουρασμένη! Δὲν μπορεῖ ὁ ἀγαθὸς γέροντας νά ἐξηγήσῃ αὐτὸ πού ἔνιωθε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή πού τὸν εἶδε. “Εμοιαζε σὰ νά τὸν γνώριζε, σὰ νά ἦταν κάποιος συγγενικὸς του πρόσωπο. Κι ὅμως κατὰ τὴ γνώμη του δὲν εἶχε κανένα συγγενὴ στὸν κόσμο. Οἱ γονεῖς του εἶχαν πεθάνει, χωρὶς νά τοῦ ἀφήσουν κανέναν προστάτη, ἔστω καὶ κάποιον μακρινὸ θεῖο. Ἀργότερα πού παντρεύτηκε, καὶ πάλι δὲν ἔκανε συγγενεῖς, γιατί ἡ γυναίκα του ἦταν κι αὐτὴ μόνη στὸν κόσμο.

Τώρα ἡ γυναίκα του δὲ ζοῦσε πιά, ὕστερα ἀπὸ τὴ μαχαιριά πού τῆς ἔδωσε ὁ Τοῦρκος, καθὼς τῆς πῆρε τὰ δύο τους παιδιά, τὸ Στέφανο, πού τότε ἦταν δώδεκα χρονῶ, καὶ τὸ Δημήτρη, πού δὲν εἶχε γεμίσει καλὰ καλὰ τὰ τέσσερα. Αὐτὸς ἔλειπε σ’ ἄλλο χωριό, εἶχε πάει νά ἰδῇ κάποιον ἄρρωστο. “Ὅταν γύρισε καὶ τὰ ἔμαθε αὐτά, ἦταν ἄργά πιά. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὰ παιδιά ἦταν μακριά.

“Ὑστερα ἀπ’ αὐτὸ ἀποφάσισε ν’ ἀφιερωθῇ στὴν ὑπηρεσία τοῦ

Θεοῦ. "Όταν φόρεσε τὸ ράσο τοῦ παπᾶ, ἔφυγε ἀπ' τὸν τόπο, ποῦ τοῦ θύμιζε τόσα θλιβερά περιστατικά, καὶ πῆγε μακριά.

Τὰ παιδιά του θὰ εἶχαν μεγαλώσει ὅπως καὶ τὰ τουρκόπουλα καὶ θὰ ἦταν τώρα ὁ Στέφανος εἴκοσι ἐνὸς χρονῶ κι ὁ Δημήτρης δώδεκα, ἀκριβῶς στὴν ἴδια ἡλικία μὲ τὸν πρωτόσχολό του.

Σκέφτεται ὁ παπα-Θύμιος κι ἡ φαντασία του ἀχαλίνωτη τρέχει κι ἀρχίζει νὰ δημιουργῇ σκέψεις, νὰ τὶς ἐνῶνῃ σιγὰ σιγὰ, ὥσπου νὰ φτάσουν στὴν τελευταία, τὴ σοβαρώτερη. Ἡ σκέψη αὐτὴ εἶναι στὴν ἀρχὴ λίγο ἄχρωμη, τόσο ποῦ δὲν τραβᾷ τὴν προσοχὴ τοῦ παπα-Θύμιου. Όταν ὅμως ἀρχίξῃ νὰ γίνεται πιὸ ξεκάθαρη, ὁ παπα-Θύμιος τινάζεται ὀρθίος. Τὸ ρυτιδωμένο του πρόσωπο φωτίζεται καὶ τὸ βιβλίο τοῦ πέφτει ἀπ' τὸ χέρι. "Υστερα, σὰ νὰ συνέρχεται, ψιθυρίζει συντριμμένος:

—"Όχι, ὁ Δημήτρης δὲν εἶναι γιός μου! Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι γιός μου!

Δὲν μπορεῖ ἀλήθεια νὰ εἶναι γιός του ὁ Δημήτρης. Γιατὶ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ συναισθήματα, ποῦ τὸν τραβοῦν σὰν τὸν βλέπη, καὶ τὸν τόπο, ἀπ' ὅπου τὸν ἔφερε ἡ θεία του, δὲν ἔχει ἄλλες ἀποδείξεις. Ἡ θειά Ἀσήμω ἐρχόταν στὸ χωριὸ τοῦ παπα-Θύμιου κι ἔφερνε καὶ τὸ Δημήτρη μαζί της. Μὲ τὸ Δημήτρη δὲν ἦταν συγγενεῖς, ἀλλὰ τὸν εἶχε βρεῖ ἓνα βράδυ στὴν ἄκρῃ τοῦ μεγάλου δρόμου μισολιπόθυμο καὶ τὸν πῆρε κοντά της καὶ τὸν μεγάλωσε. Ἡ θειά Ἀσήμω τὸν ἔλεγε γιό της κι ὁ Δημήτρης μητέρα. Ὁ Δημήτρης ἦταν γνήσιο ἑλληνόπουλο. γέννημα θρέμμα τῆς πατρίδας καὶ τῆς θρησκείας.

Ἐνῶ ὁ γιός του; Αὐτὸς ἦταν τώρα γενίτσαρος χωρὶς ἄλλο καὶ δὲ θὰ ἤξερε τίποτε γιὰ πατρίδα, θρησκεία, λευτεριά. Ὁ παπα-Θύμιος, σὰν ἔφερνε στὸ νοῦ του αὐτὴ τὴ σκέψη, ἐνιωθε τὴν καρδιά του νὰ κομματιάζεται. Δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς του πὼς ὁ γιός του μιὰ μέρα θὰ γινόταν διώκτης τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδας του καὶ θὰ σκλάβωνε τ' ἀδέρφια του.

Τὴ στιγμὴ ὅμως αὐτὴ ὁ παπα-Θύμιος σὰ νὰ ἐνίωσε πολὺ κοντὰ του, μέσα στὴν ψυχὴ του, τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ καὶ μιὰ φωνὴ γλυκιὰ σὰ ν' ἄκουσε νὰ τοῦ χαϊδεύῃ τ' αὐτιά: «Ἐμπιστοσύνη». Ἡ ψυχὴ του ἀναγάλλασε.

Εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ κι ἔπεσε νὰ κοιμηθῇ.

Β'

Τὸ φεγγάρι δὲν εἶχε βγῆ ἀκόμα καί, παρόλο πού ὁ οὐρανὸς ἦταν γεμάτος ἀστέρια, μεγάλη σκοτεινιά ἀπλωνόταν στὴ γῆ. Στὴν ἐκκλησιὰ δὲ φαινόταν τίποτε. Μόνο στὴν πόρτα τῆς ἑξχώριζες ἀπὸ κοντὰ ἓνα μαῦρον ἴσκιο κουλουριασμένο. Γί νά 'ταν ἄραγε; Μέσα ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ἀκουγόταν κάτι σὰ βόμβος μελισσιῶν, πού μὲ δυσκολία μπορούσες νὰ ξεχωρίσης: «Ἐνα, ἓνας ὁ Θεός—Δύο, δύο ἡ Παναγιά καὶ ὁ Χριστός—Τρία, τρία ἡ Ἁγία Τριάδα...» Ὑστερα ἀπὸ λίγο, ὅταν οἱ φωνὲς σταμάτησαν καὶ τὰ παιδιὰ ἦταν ἑτοιμα νὰ φύγουν, ὁ μαῦρος ἴσκιος σηκώθηκε ἀπὸ τὴν πόρτα καὶ περνώντας τὸ προαύλιο ἔτρεξε πρὸς τὰ δέντρα.

Τῇ στιγμῇ ἀκριβῶς αὐτὴ ἄρχισε νὰ βγαίνει τὸ φεγγάρι σὰν ἀσημένιο ταψὶ καί, καθὼς τώρα φαινόταν ὁλόκληρο, ἓνα ἀργυρὸ φῶς ἔλουσε τὴν πλάση. Ὁ μαῦρος ἴσκιος ἄρχισε νὰ παίρνη σχῆμα, τώρα ξεχωρίζει πὼς εἶναι ἄνθρωπος, ἓνας ἄνθρωπος, πού γυαλίζει στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Τὰ ρούχα του εἶναι τούρκικα καὶ ἓνα μεγάλο χαντζάρι κρέμεται στὴ μέση του. Ἀλλοίμονο! Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι Τοῦρκος καὶ μάλιστα ὁ... ζαπτιὲς τοῦ πασᾶ. Κρύφτηκε στὰ δέντρα τῇ στιγμῇ πού τὰ παιδιὰ ἄρχισαν νὰ βγαίνουν ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ φιλώντας τὸ χέρι τοῦ παπᾶ. Τελευταῖος βγῆκε ὁ Δημήτρης. Ὁ παπα-Θύμιος τοῦ εἶπε:

—Τὸ νοῦ σου, Δημήτρη, στὸ δρόμο καὶ γρήγορα στὸ σπίτι. Καὶ τὸν φίλησε.

—Καλά, παππού, εἶπε τὸ παιδί. Καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

Γ'

Ὁ Ἀχμέτ, ὁ ζαπτιὲς, εἶναι μιὰ βδομάδα πού ἔρχεται κάθε βράδυ ἐδῶ. Ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ πού ἀκολουθώντας τὰ παιδιὰ, χωρὶς αὐτὰ νὰ τὸ καταλάβουν, ἔφτασε ὡς τὴν ἐκκλησιὰ, ἀπὸ τότε θέλει νὰ ῥχεται κάθε βράδυ, σὰν κάτι νὰ τὸν τραβᾷ. Καὶ σιγὰ σιγὰ ὁ Ἀχμέτ, ὅσο ἀκούει αὐτὰ πού λέει ὁ παπᾶς, τόσο πιὸ μαλακὸς γίνεται πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ὁ πασᾶς, πού ἄλλοτε ὑπερηφανευόταν γι' αὐτόν, τώρα δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ τί τοῦ συμβαίνει. Τοῦ φαίνεται πὼς ὁ Ἀχμέτ εἶναι ἄρρωστος, γιατί, ἀπὸ ροδοκόκκινος πού ἦταν, κατάντησε τώρα σὰ φλουρί. Τόσο κιτρίνισε.

Στό μεταξύ κάποιος προδότης πληροφόρησε τὸν πασά πὼς κάθε βράδυ πολλὰ παιδιά τοῦ χωριοῦ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησιά, ποὺ εἶναι ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Ὁ πασάς ὁμως δὲ δίνει καὶ πολλή σημασία, γιατί ἄλλα πράγματα τὸν στενοχωροῦν. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ καὶ ὁ Ἀχμέτ. Γιατί, παρόλο ποὺ ὁ πασάς ἤξερε πὼς ὁ Ἀχμέτ ἦταν ἐλληνόπουλο, τὸν ἀγαποῦσε σὰν παιδί του. Γι' αὐτὸ τοῦ ἔδωσε ἀμέσως τὸ καλύτερο δωμάτιο, γιὰ νὰ ξεκουραστῇ, ὅπως ἔλεγε.

Ὁ Ἀχμέτ ὁμως ἐξακολουθεῖ νὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησιά. Κι ὅλο καὶ πιὸ πολὺ τὰ λόγια τοῦ παπᾶ τὸν μαλακώνουν.

Μιά μέρα ὁ πασάς τοῦ εἶπε πὼς ὁ Βουλμάς — ὁ προδότης — μέ δυὸ γενίτσαρους θὰ τοῦ ἔφερνε τὸν παπὰ καὶ ἰὰ παιδιά τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς.

Ὁ Ἀχμέτ τρόμαξε. Σήμερα ἦταν Πέμπτη. Ὁ παπα-Θύμιος κινδύνευε, μαζί καὶ τὰ παιδιά. Θὰ τοὺς ἐλιαναν οἱ Τοῦρκοι κι ὕστερα — αὐτὸς ἤξερε τὰ βάσανα ποὺ θὰ τραβοῦσαν! Ὁχι, αὐτὸ δὲ θὰ γίνη! Κάποιος ἔπρεπε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν παπὰ. Ποιὸς ὁμως; Σὲ κανέναν δὲν εἶχε ἐμπιστοσύνη ὁ Ἀχμέτ. Ὁχι, δὲ θὰ ἴστελνε κανέναν. Θὰ πῆγαινε ὁ ἴδιος!

Νύχτα ἦταν, ὅταν ξεκίνησε. Τὸ φεγγάρι — Πρόνοια τοῦ Θεοῦ — κρύφτηκε. Μὲ γρήγορο περπάτημα ἀνέβηκε τὸ λόγγο κι ἔφτασε στὴν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ στάθηκε λίγο νὰ ξεκουραστῇ καὶ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ ἰδῇ μήπως τὸν ἀκολουθοῦσε κανεὶς. Ἀφουγκράστηκε, μὰ τίποτα δὲν ἀκουγόταν ἐκτὸς ἀπὸ τίς σιγανὲς φωνοῦλες τῶν παιδιῶν.

Ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ μπῆκε. Οἱ φωνὲς τῶν παιδιῶν σταμάτησαν στὴ στιγμή. Ὁ Ἀχμέτ, χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ τὸ καταλάβῃ, σήκωσε τὸ βαρὺ του χέρι κι ἔβγαλε τὸ σαρίκι ἀπ' τὸ κεφάλι του. Ἡ ματιά του ἔπεσε γύρω, στὸ τέμπλο, στὶς εἰκόνες, στὸν παπὰ, στὰ παιδιά... Στὰ παιδιά, ποὺ φοβισμένα σηκώθηκαν ἀπὸ χάμω καὶ τριγύρισαν τὸν παπὰ τους. Ὁ παπὰς στεκόταν σιωπηλός. Ὁ Ἀχμέτ ἄρχισε νὰ μιλάῃ... νὰ λέῃ ὅλα ὅσα ἤξερε στὸν παπὰ. Ὁ παπὰς ἀνατρίχιασε. Μήπως ὄνειρευόταν; Μὰ ὄχι, ἦταν ξύπνιος. Τότε, γιατί τοὺς ἔλεγε αὐτός, ὁ Τοῦρκος, καὶ μάλιστα ὁ ζαπτιὲς τοῦ πασᾶ, νὰ φύγουν, γιὰ νὰ σωθοῦν; Ἐπρεπε νὰ τὸν πιστέψῃ ἢ ὄχι; Θεὲ μεγαλοδύναμε, βοήθησε! Κάτι τοῦ ἔλεγε πὼς ἔπρεπε νὰ κάνῃ τὸ πρῶτο. Ναί, θὰ τὸν πίστευε. Θὰ τὸν πίστευε καὶ θὰ ἔκανε ὅ,τι τοῦ ἔλεγε.

Στὸ μεταξύ ὁ Ἀχμέτ περιεργαζόταν τὴν ἐκκλησιά. Ὅταν τε-

λείωσε, ἄρχισε νὰ κοιτάζη τὰ παιδιά. Νά ὁ Στρατούλης, τὸ γειτονό-
πουλο. Νά ὁ Λουκάς τῆς Λάμπραινας, ὁ καυγατζής, νά ὁ Θύμιος, νά
ὁ Θανασάκης. Ἡ ματιά του ἔτρεχε πάνω στὰ παιδιά, ποὺ τώρα τελευ-
ταῖα εἶχε μάθει. Τέλος σταμάτησε στὸ Δημήτρη. Τὸν κοίταξε ὁ Ἀχμέτ
καὶ δὲ χόρταινε. Ἀπὸ τὸ πρόσωπο ἡ ματιά κατέβαινε στὸ λυγρὸ
κορμάκι. Ἐφτασε στὸ στήθος. Ξαφνικά κάτι τὸν ἔκανε καὶ ταρά-
χτηκε. Ἐνα σημάδι, ἓνα σημάδι σὲ σχῆμα σταυροῦ. Κοκκίνιζε, σὰ
νὰ ἔταν αἷμα ἀπὸ φρέσκη πληγή. Τὰ μάτια τοῦ Ἀχμέτ μεγάλωσαν.
Γρήγορα, σὰν ἀγρίμι, ξέσκισε τὰ ροῦχα του κι ἄφησε νὰ φανῇ τὸ
πλατύ του στήθος. Συγχρόνως τὰ χεῖλη του κάτι ψιθύρισαν κι ἡ φωνή
του ἀκούστηκε λαχανιασμένη:

—Αὐτὸ τὸ σημάδι ἐκεῖ τὸ ἔχω κι ἐγώ. Κι ἔδειξε μὲ τὸ δάχτυλο
τὸ ἀνοιχτὸ στήθος τοῦ Δημήτρη.

Τὰ παιδιά, ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο ἦταν καταφοβισμένα, τώρα ξεθάρ-
ρεψαν καὶ πλησίασαν τὸν Τοῦρκο.

Ὁ παπα-Θύμιος ἀπόμεινε σὰν ἀποσβολωμένος. Ὑστερα κατὰ-
λαβε πὼς τὰ δυὸ παιδιά ἦταν ἀδέρφια, χριστιανόπουλα. Εἶχαν τὸ
σημάδι τοῦ σταυροῦ πάνω τους. Ἀφοῦ ἦταν ἀδέρφια, ἔπρεπε νὰ ἴναι
τὰ παιδιά του! Πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες εἶχε ρωτήσῃ τὴ θειά Ἀσήμω
καὶ κατὰλαβε πὼς ὁ Δημήτρης ἦταν γιὸς του. Σὰ συνῆλθε ἀπ' τὴν
πρώτη ἐκπληξη, ἔστρεψε τὰ μάτια του κι εἶδε πὼς τὰ δυὸ ἀδέρφια
ἦταν ἀγκαλιασμένα. Ὁ Δημήτρης ἔδειξε τότε τὸν παπα-Θύμιο καὶ
εἶπε:

—Στέφανε, αὐτὸς εἶναι ὁ πατέρας. Ὁ Θεὸς μᾶς τὸν ἐφύλαξε
ζωντανό!

Ὁ παπα-Θύμιος ἄνοιξε τὴν ἀγκαλιά του κι ἔσφιξε τὸ μεγάλο
γιό του, τὸ Στέφανο, κάτω ἀπὸ τὰ βλέμματα τῶν Ἀγίων στὸν ἱερὸ
χώρο τοῦ Κρυφοῦ Σκολιοῦ.

Παρθένα Ξανθοπούλου
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Κ. Νευροκοπίου

Ο ΝΙΚΟΛΑΣ Ο ΓΙΩΡΓΑΣ

Δέ θά 'ταν δυό χρόνια πού είχαν κάψει τ' άρχοντικό του Γιώργα οί Τοῦρκοι. Μεγάλο καί πλούσιο σπίτι, πού τό 'χε φτιάξει μέ τόν ιδρώτα του ό προπάππος του σημερινού Νικόλα του Γιώργα. Έκεϊνον έλεγαν Γιώργη κι έτσι τούς έμεινε τ' όνομα. Είχε καταφέρει εκείνος νά κάνη πλούσια τή φαμίλια του. Καί κοπάδια είχε καί χωράφια. Ήτανε έξυπνος έμπορος κι έκανε λεφτά, παρ' όλη τή μαυρίλα πού σκέπαζε τότε τήν Έλλάδα. Τ' άρχοντικό του, γεμάτο πλούτη φερμένα από τή Ρωσία καί τή Βενετιά, τό ζήλευαν όλοι. Καί νά πού τώρα, στό δισέγγονο του Γιώργη, οί Τοῦρκοι πραγματοποίησαν τ' όνειρό τους.

Ό Νικόλας ό Γιώργας ήταν ειρηνικός άνθρωπος. Καυγάδες καί φασαρίες δέν ήξερε μήτε του άρεσε ό πόλεμος. Είχε πάρει γυναίκα μιá κοπελιά από τό Μεσολόγγι, τή Φρόσω, βλαστάρι άρχοντικής, μά ξεκληρισμένης οίκογένειας. Ζούσαν στ' άρχοντικό οί δυό τους μαζί μέ τή γριά μάνα του Νικόλα. Παιδιά δέν είχαν κι αυτό ήταν ό καημός τους. Ώσπου μιá μέρα πριν από δυό χρόνια ή συφορά χτύπησε τό σπίτι τους. Οί Τοῦρκοι ήρθαν, μπήκαν μέσα κι άφου μέ ξυλοδαρμούς έβγαλαν έξω τούς τρεῖς τους, άρπαξαν ό,τι βρήκανε, σεντούκια, φλοκάτες, άσημικά, χρυσαφικά. Κι ή manía τους δέ στάματησε εκεί. Βάλαν καί φωτιά στό σπίτι, πού καιγόταν μιá μέρα όλá-κερη μπρός στά μάτια του Γιώργα, πού δέν μπορούσε νά κάνη τίποτε καί στό τέλος ούτε καί νά ιδή τίποτε, γιατί τά δάκρυα είχαν πλημμυρίσει τά πονεμένα του μάτια. Ύστερα οί άπιστοι φύγανε κι αφήσανε μόνους τούς τρεῖς τους.

Ὁ Νικόλας οὔτε ἔβρισε οὔτε καταράστηκε. Σηκώθηκε μόνο καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν συχωριανῶν του μέσα σὲ δυὸ μῆνες ἔχτισε ἓνα σπιτάκι. Στὸ μεταξύ πέθανε κι ἡ μάνα του, πρὶν προλάβῃ νὰ ἰδῇ τὸ κάτωσπρο σπιτάκι, ποὺ χτίστηκε στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ μακριὰ ἀπὸ τὸ καμένο ἀρχοντικό, ἀνάμεσα σὲ μερικὲς ἐλιές μ' ἓνα πηγάδι στὴν αὐλὴ του. Ἐκεῖ ἔζησαν τὰ δυὸ χρόνια ἡ Φρόσω κι ὁ ἀντρας τῆς προσπαθώντας νὰ ξεχάσουν τὸν πόνο τους καὶ τὴ φτώχεια τους. Ὡσπου ἓνα χαρμόσυνο γεγονός ἦρθε κι ἔδωσε ζωὴ καὶ στὸ φτωχικὸ σπίτι καὶ στὸ χωριό. Τὸν ἀγαποῦσαν δὲ τὸ Γιώργα οἱ χωριανοί. Ἡ Φρόσω ἔκανε παιδί, ἓνα ἀγόρι, πού, ὅπως εἶπαν ὅλες οἱ χωριανές, ἔμοιαζε νὰ γίνῃ ἀντρακλας ψηλός, μελαχροινός, γεροδεμένος καὶ ποὺ θὰ πῆγαινε κάποτε νὰ κάψῃ τὸ σαράι τοῦ σουλτάνου. Γιατί ὄχι;

Τὸν βάφτισαν Γιώργη. Ὁ πατέρας περήφανος ἔλεγε καὶ ξανά· λεγε τ' ὄνομα τοῦ γιοῦ του: Γιώργης τοῦ Γιώργα. Παράξενο ὄνομα μὰ τὴν ἀλήθεια, πολὺ ἐλληνικό. Τέτοιο ὄνομα ἄξιζε τοῦ γιοῦ του, τέτοιο ὄνομα ἄξιζε σὲ τέτοιον παῖδαρο! Ἦταν τὸ καμάρι του καὶ ἡ παρηγοριά του. Μεμιάς ξέχασε ὅ,τι εἶχε συμβῇ μὲ τοὺς Τούρκους, μὲ τὴ μάνα του! Ὅσο γιὰ τὴ Φρόσω, οὔτε ποὺ τ' ἄφηνε ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά της.

Ὁ Νικόλας ποὺ καὶ ποῦ κατέβαινε στὸ Μεσολόγγι ἢ σ' ἄλλες πόλεις, γιὰ νὰ κανονίσῃ δουλειές. Δὲν μπορούσε νὰ κάθεται. Γεννημένος ἔμπορος, τριγύριζε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ κι ὅλο συμφωνίες ἐκλείνε κι ὅλο κάτι μάζευε. Ἀγόρασε κι ἄλλο ἓνα χωράφι ἀπὸ κάποιον συχωριανό του, ποὺ ἔφυγε στὴν πόλῃ. Καὶ ξαναπῆρε θάρρος καὶ ξανοίχτηκε, ὅσο μπορούσε βέβαια. Εἶχε σκοπὸ νὰ καλλιεργήσῃ καπνὰ. Τότε ὁ ταμπάκος μοσκοπουλιότανε στίς ἀγορὲς τῆς Ρωσίας. Καὶ τὴν ἤξερε καλὰ τὴ δουλειά του. Μάζευε τὸ ὑστέρημά του, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ καὶ καμμιά μεγάλῃ δουλειά. Μόνο σπίτι δὲν ἄλλαζε. Τ' ἀσβέστωνε, τὸ ξανασβέστωνε, ἀλλὰ δὲν τ' ἄλλαζε. Τό 'χε γιὰ γούρι! Ἀπὸ τότε ποὺ πῆγε ἐκεῖ, ὅλα δεξιὰ τοῦ ἐρχόντανε. Γιατί λοιπὸν νὰ τ' ἀφήσῃ;

Εἶχε φύγει λοιπὸν ὁ Νικόλας, αὐτὴ τὴ φορὰ γιὰ τὰ Σάλονα. Ὁ γιός του ἦταν πιά ἑξὶ χρονῶ. Εἶχε φωνάξῃ, εἶχε κλάψῃ, τοῦ εἶχε δώσει τόσες καὶ τόσες ἐλπίδες. Γινόταν ὠραῖο παιδί, γερὸ καὶ ὑπάκουο. Δὲν τοὺς εἶχε ἀρρωστήσῃ πολλὰς φορὲς. Ἦταν κατακόκκινο, θρεμμένο ἀπὸ τὸν ἀέρα τοῦ βουνοῦ, ἀπὸ τὰ ζωηρὰ παιχνίδια, ποὺ ἔκα-

νε με τούς φίλους του. "Όσον καιρό έλειπε ο πατέρας του, έμενε με τη μάνα του και με τὰ παιδιά τών συχωριανών. "Επαιζε στην αυλή τους με τὰ χόματα, με τις πέτρες. Κι ή μάνα του τὸ έβλεπε απ' τὸ παράθυρο, καθὼς έφτιαχνε τὸ νοικοκυριό της, και τὸ καμάρωνε.

Ἐκείνη τή μέρα φάνηκε μακριά στὸν κάμπο σύννεφο ἀπὸ σκόνη, ἀπὸ ἄλογα σίγουρα. Οἱ χωριανοὶ σήκωσαν τὰ κεφάλια ἀπὸ τὰ χωράφια τους, εἶδαν καὶ ξανάσκυψαν στὴν ἀξίνα. Δὲν ἦταν δὰ ἡ πρώτη φορὰ ποὺ θὰ ῥχονταν Τοῦρκοι στὸ χωριό. "Όσο ὅμως ζυγώνανε καὶ τρέχανε ξέφρενα, τόσο ἡ ἀνησυχία ἄρχισε νὰ τρώη τοὺς χριστιανούς. Οἱ πιὸ πολλοὶ σηκώθηκαν καὶ πῆγαν σπίτια τους, ἄλλοι πάλι μάζεψαν τὰ παιδιά τους μέσα. Οἱ Τοῦρκοι ἔφταναν στὸ χωριὸ σὰ λεφούσι, δὲ σταματοῦσαν. Οἱ χωριανοὶ κατάλαβαν. Δὲν ἦταν πολὺς καιρὸς ποὺ οἱ Τοῦρκοι εἶχαν ἀρχίσει πάλι νὰ κάνουν ἐπιδρομὲς στὰ χωριά, νὰ σφάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ ν' ἀρπάζουν. Τούτῃ τή φορὰ ὅμως εἶχαν ἔρθει μ' ἄλλο σκοπὸ. Στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ εἶχε στηθῇ ἤδη ὁ κατὴς καὶ πλάι του, ἀνάμεσα σὲ δυὸ θεόρατους Τουρκαλάδες, ἔτρεμε ὁ παπα-Συμεὼν, ὁ παπὰς τοῦ χωριοῦ, βασιτώντας ἓνα μάτσο κιτρινισμένα χαρτιά.

Ἡ Φρόσω κοίταζε μιὰ στὴν πλατεῖα, μιὰ στὸ σύννεφο ποὺ πλησίαζε. Ἡ καρδιά της πιάστηκε, τὸ μυαλό της θόλωσε, τὰ ῥε χάσει. Δὲν ἤξερε τί ἔκανε. Πετάχτηκε ἔξω, ἄρπαξε τὸ γιό της στὴν ἀγκαλιά της κι ἄρχισε νὰ τρέχη. Ὁ ἰδρώτας τῆς σκέπαζε κιόλα τὸ μέτωπο, καθὼς ἓνας Ἀγαρηνός, ποὺ τὴν εἶχε ἀντιληφτῇ, πλησίαζε. Πάνω στὸ μαῦρο του ἄλογο ἓνας ἀκόμη πιὸ μαῦρος καὶ παρδαλὸς στρατιώτης με τὸ τουρμπάνι του καὶ τὴ χαντζάρα του, σὰ διάβολος μασκαρεμένος, ἔτρεχε ξοπίσω της. Ἡ Φρόσω μιὰ γύριζε πίσω νὰ ἰδῇ, μιὰ ἐμπρὸς γιὰ νὰ τρέξῃ. Καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀγαρηνοῦ τῆς φάνηκε σὰν τὸ πρόσωπο τοῦ χάροντα κι ἡ χαντζάρα σὰν τὸ δρεπάνι του. Τὰ πόδια της μπλέκονταν πότε στ' ἀγκάθια, πότε στὰ φουστάνια της. Ἐνιωθε πιά τὸ μουσουνητὸ τ' ἀλόγου πλάι της. Δὲ σκεφτόταν τίποτε. Οὔτε νὰ γυρίσῃ τὸλμησε, μόνο ἔτρεχε καὶ τὰ πόδια της λυγοῦσαν στὴν κούραση καὶ στὸ βάρος τοῦ παιδιοῦ. Ἐξάφνα εἶδε ἓνα μαῦρο, βρώμικο καὶ ἰδρωμένο χέρι νὰ περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ τὸ πρόσωπό της. Τῆς φάνηκε ὅτι θὰ τὴν ἄρπαξε, ἔτσι νόμισε, καὶ συνέχισε νὰ τρέχη, ἀλλὰ τὸ χέρι τοῦ Ἀγαρηνοῦ ἄρπαξε τὸ παιδί. Ἡ Φρόσω οὐρλιαξε, πῆγε νὰ πιαστῇ ἀπὸ τὰ στολίδια τοῦ ἀλόγου, τὸ μητρικὸ

ἐνστικτο τὴν ἔκανε ν' ἀρπάξη τὴ φουφούλα τοῦ στρατιώτη, ἀλλὰ ἐκεῖνος τῆς ἔδωσε μιὰ κλωτσιὰ κάτω ἀπὸ τὸ λαιμό. Ἡ Φρόσω ἄκουσε τὸ κλαψούρισμα τοῦ παιδιοῦ τῆς, τὸ γέλιο τοῦ Ἀγαρηνοῦ καὶ τέλος τὸ ποδοβολητὸ τοῦ ἀλόγου. Εἶχε πέσει μέσα στὶς πέτρες ἀναίσθητη, μὲ κίτρινο τὸ πρόσωπό τῆς, τὰ μάτια κόκκινα, καταϊδρωμένη κι ἀναμαλλιασμένη.

Ἔτσι τὴ βρῆκαν οἱ συχωριανοὶ τῆς καὶ τὴν πῆγαν σπίτι τῆς. Αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἔκαψαν μῆτε λήστεψαν τὸ χωριό. Μόνο καμμιὰ δεκαριά ἀπὸ τὰ πιὸ γερά παιδιά εἶχαν ἀρπάξει. Εἶχαν ἀρχίσει πάλι ἐκεῖνο τὸ τρομερὸ παιδομάζωμα, ποὺ ἔφερνε ἀνατριχίλα σ' ὅποιον τὸ ἄκουγε. Ὁ θρῆνος σκέπασε τὸ χωριὸ καὶ κάπου κάπου στριγκλιὲς ράγιζαν τὶς καρδιὲς τῶν χριστιανῶν. Μὲ τὸ σούρουπο, ὅταν γύρισαν πιά ὅλοι σπίτια τους, τότε μόλις συνῆλθε ἡ Φρόσω. Ἀλλὰ οὔτε μίλησε οὔτε φώναξε οὔτε ἔκλαψε. Ἐδιώξε τὸν κόσμον, ποὺ ἦταν σπίτι τῆς, καὶ σωριάστηκε πάνω στὸ σοφά. Περίμενε, περίμενε τὸ Νικόλα. Ἦταν ἓνα ἀκόμη βαρὺ πλῆγμα τῆς μοίρας καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἀντέξῃ μόνη τῆς. Οἱ δυὸ τους θὰ τὰ κατὰφερναν καλύτερα.

Τὰ χρόνια κύλησαν. Πέρασαν πολλοὶ χειμῶνες, καλοκαίρια, καινούριες στενοχώριες. Μόνο ἡ χαρὰ δὲν πέρασε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Γιώργα. Αὐτὸς εἶχε ἀσπρίσει, ἡ Φρόσω εἶχε γεῖρει ὅχι τόσο ἀπὸ τὰ χρόνια, ὅσο ἀπὸ τὴν κακοπέραση καὶ τὸ σαράκι. Ἡ ζωὴ δὲν εἶχε ἀλλάξει στὸ χωριό. Ἡ λευτεριά ἦταν ἀκόμα ἓνα ὄνειρο, ἂν καὶ μερικοὶ κλέφτες ἀπὸ τὰ βουνὰ εἶχαν ξεσηκωθῇ καὶ στενοχωροῦσαν τοὺς ἄπιστους. Αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους ἔκαναν ἀντίποινα στὰ χωριά. Καίγανε, ρημάζανε, κλέβανε. Φοβόνταν μήπως σηκώσῃ ὁ μαγιάς κεφάλι καὶ τότε ποιὸς τὸν βάσταγε.

Μόλις πρὶν ἀπὸ λίγες μέρες οἱ κλέφτες ἔπιασαν καὶ ξεπάστρεψαν καμμιὰ δεκαριά Τοῦρκους ἀπὸ μιὰ περίπολο. Οἱ ἄπιστοὶ εἶχαν μανιάσει. Ἐκαψαν κιόλας δυὸ χωριά, ποὺ γειτόνευαν μὲ τὸ χωριὸ τοῦ Γιώργα, καὶ τώρα εἶχε ἔρθῃ ἡ σειρά του. Οἱ χωριανοὶ εἰδοποιημένοι ξεσηκώθηκαν καὶ πῆγαν νὰ κρυφτοῦν στὰ χωράφια τους, ἀφοῦ πῆραν μαζί τους ὅ,τι πολῦτιμο μποροῦσαν νὰ σηκώσουν. Τὸ χωριὸ ἦταν ἔρημο καὶ μόνο μερικοὶ Τοῦρκοι ἐγκατεστημένοι ἐκεῖ εἶχαν ἀπομείνει. Τρέμανε ὅμως κι αὐτοί.

Κατὰ τὸ μεσημέρι φάνηκε ἀπὸ μακριὰ τὸ γνώριμο λεφούσι νὰ

έρχεται καλπάζοντας μέσα στη σκόνη. Μιά μαυρίλα άπαίσια, άπειλητική. "Όσοι τούς είδαν σταυροκοπήθηκαν κι έκλεισαν τά μάτια. Καθώς ζύγωναν, οί φωνές και τά ούρλιαχτά τους δυνάμωναν. Σωστό πανδαιμόνιο! "Όταν έφτασαν στό χωριό, μπήκαν καβάλα στην έκκλησιά, στά σπίτια, άρπαξαν ό,τι βρήκαν, ό,τι είχε άπομείνει, ποδοπάτησαν τά πάντα κι άφου άναψαν δάδες, άρχισαν νά τίς πετούν μέσα άπό τίς άνοιχτές πόρτες και τά παράθυρα τών σπιτιών. Κάποιος πήγε πρós τήν έκκλησιά, άνοιξε άπότομα τή μισογκρεμισμένη πόρτα και πέταξε τ' άναμμένο δαδί του πάνω στά λιγοστά στασίδια, πού είχαν φιλοξενήσει τόσους και τόσους γέρους και γριές του χωριού. Ένας άλλος πήγε στό σπίτι του προεστού, πού λαμπάδιασε σχεδόν άμέσως καίγοντας και τά βαρέλια τó λάδι τής φετινής φτωχικής σοδειάς. Κι ένας τρίτος έτρεξε στην άκρη του χωριού και πέταξε τή δάδα μέσα σ' ένα κατάσπρο σπιτάκι μέ άχυρένια στέγη, άνάμεσα σέ μερικές έλιές και μ' ένα πηγάδι στην αύλή. 'Ό Τούρκος γύρισε άπότομα και κάλπασε πρós τó μπουλούκι. Ήταν ένας πραγματικός άντρακλας, μελαχροινός, μέ μουστάκες, ψηλός και γεροδεμένος. Ένας παίδαρος σωστός, πού, μά τήν αλήθεια, δέν έμοιαζε τόσο για Τούρκος...

Καθώς έφευγε, πίσω του τριζοβολώντας καιγόταν τó κατάσπρο σπιτάκι και μαζί μ' αυτό γίνονταν στάχτη τόσες έλπίδες, τόσοι πόθοι, τόσα όνειρα.

Κώστας Βαφείδης

Τάξις Δ'

Λεόντειον Λύκειον

ΟΣΟΙ ΑΝ ΜΗ ΕΣ ΑΝΑΙΡΕΣΙΝ ΕΥΤΡΕΘΩΣΙΝ

Μέσ' ἀπ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα, ἀπὸ τοῦτα τὰ χρόνια, σ' αὐτὸ τὸν τόπο, ποὺ γεμίζει τὴ μνήμη μου μὲ μιὰν ἀδιόρατη κι ἀσύνορη νοσταλγία γιὰ κάτι ποὺ ὑπάρχει καὶ ποὺ δὲν τὸ ὀρίζω, προσπαθῶ ν' ἀγγίξω τὸν κόσμο ἐκείνων τῶν προγόνων, ποὺ κάτω ἀπὸ μιὰ πυκνὴ κι ἀσάλευτη νύχτα—400 χρόνια, λέν—κρατοῦσε στὶς φλέβες του ἕναν παλμὸ ζωῆς. Μιᾶς ζωῆς, ποὺ ἀπὸ κληρονομιάς βαδίζει τὴ μοῖρα τοῦ ἡλίου. Τὸν κόσμον ἐκείνον, ποὺ ἡ παράδοση διατήρησε ἄφθαρτο καὶ τοῦ χρόνου τὰ πατήματα δὲν τὸν κατάστρεψαν.

Ἄν εἶναι ἀνθρώπινος ὁ πόνος, δὲν εἴμαστε ἀνθρωποὶ μόνο γιὰ νὰ πονᾶμε. Καὶ κρατήσαμε τὴ δύναμη τῆς πίστεως μας σὲ κάτι, ποὺ μόνον παρελθὸν εἶναι πιά.

Δὲν ἔκαναν ἑθισίες σὰν τοῦ Διάκου μήτε πολέμησαν στῆθος μὲ στῆθος στὴν Ἑξοδο τοῦ Μεσολογγιοῦ. Δὲ γράφτηκαν τὰ ὀνόματά τους πουθενά.

Γεννήθηκαν καὶ πέθαναν. Νά ἡ πιὸ τραγικὴ ἀλήθεια.

Τὰ παιδιὰ ποὺ ἔβλεπαν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου δοῦλοι στὴν πρώτη του ἀνατολή, δοῦλοι τὸ ἔβλεπαν καὶ στὴ στερνὴ του δύση. Οἱ μάνες γεννοῦσαν παιδιά, ποὺ κάποτε ἦταν γραφτὸ νὰ γίνουν γενίτσαροι.

Τόσους αἰῶνες ὁ ραγιαῖς ὑπέμενε σιωπηλὸς βρισιῆς καὶ τσιπεινώσεις. Δὲν εἶχε αὐτὸς μήτε κορμὶ μήτε καρδιά. Δούλευε ἀπὸ τὸ χάραμα μέχρι νὰ ῥθῃ ἡ δύση, γιὰ νὰ ᾿χῃ τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἕνας ἄξιος σκλάβος.

Κι ὁ Θεὸς ἦταν μακριά. Ὅσο κι ἂν τὸν φώναζαν, μονάχα ὁ ἀντίλαλός τους ἀποκρινόταν. Κι ἐκεῖνοι τὸν πίστευαν.... ὅπως πίστευαν καὶ στὴν ἀνάστασι τοῦ Γένους.

Δὲν πρόδωσαν...

Γεννήθηκαν καὶ πέθαναν ἄπλοϊ, πονεμένοι, κουβαλῶντας στὰ στήθη τους τὴν πίστη στὸν ἑαυτὸ τους καὶ στὴν πατρίδα.

Ἄννα Σταυροπούλου

Τάξις ΣΤ'

Παρθεναγωγεῖον Ν.Ν. Μακρῆ

Ἐν Ἀγίᾳ Παρασκευῇ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΣΚΟΛΕΙΟ

Τότε πού την πατρίδα μας την πνίγαν τὰ σκοτάδια
κι εἶχαν στερέψει ἀπ' τὶς καρδιᾶς τῆς λευτεριᾶς τὰ χάρδια,
μόνος ὁ παπαδάσκαλος μὲς στὰ κρυφὰ σκολεῖα
τοῦ Γένους μας ἀνάστανε τὴ δόξα τὴν παλιά.

Κι ἔσπειρε αὐτὸς ἀπλόχερα τὴν πίστη, τὴν ἐλπίδα
μὲς στῶν ραγιάδων τὶς ψυχὲς γιὰ λεύτερη πατρίδα.
Καὶ γέμισαν τὰ διάσελα, οἱ λόγγοι, τὰ ρουμάνια
μὲ κλεφτουριά, πού ἡ δόξα τῆς ἄγγιξε τὰ οὐράνια.

Πῆρες, παπά, στὰ χέρια σου πατρίδα ματωμένη
καὶ στὸ κρυφὸ σου τὸ σκολεῖο τῆς φλόγισες τὰ στήθη
κι ἐστάθη ὀρθὴ καὶ πάλαιψε σὰ Διγενὴς στ' ἁλώνια.

Καὶ νά' Πετάχτηκε ξανὰ σὰν πρῶτα ἀντρειωμένη,
κι εὐλογημένη ἀπ' τὸ Θεὸ σκορπᾷ τὸ φῶς στὰ πλήθη.
Τιμὴ σὲ Σέ, καλόγερε! Δόξα σὲ Σένα αἰώνια!

Ἐμμανουὴλ Γιακουμάκος
Τάξις Α'

Γυμνάσιον Κ. Νευροκοπίου

Ο ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ

Στὸ Σούλι ἱερομόναχος
σὰν ἥρωας πολεμοῦσε,
γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ
τοὺς Τούρκους ἀπωθοῦσε.

Μόνο μὲ πέντε ἔμεινε
τὸ Σούλι νὰ κρατήση
ὁ Σαμουήλ ὁ μοναχός,
Τοῦρκος μὴν τὸ πατήση.

Πολλὲς στρατιᾶς ἀπέκρυσαν,
Τούρκους πολλοὺς σκοτώσαν,
ἔμειναν δίχως τρόφιμα,
νερό, βόλια τελειῶσαν.

Στὸ Κούγκι τότε κλείστηκαν
ὁ Σαμουήλ κι οἱ ἄλλοι,
φωτιά εἰς τὴν πυρίτιδα
ἔβαλαν κεῖ μεγάλη.

Ἐπαμεινώνδας Ταφλαμπᾶς
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀργυροστολίου

Ο ΓΕΡΟΚΛΕΦΤΗΣ

1

Πές μου, παππούλη, γιατί κλαῖς
καὶ βαριαναστενάζεις;
Μίλα, παππού, σὲ μένα, πές,
ἔλα καὶ μὴ διστάζης.

2

Παιδί μου, ἔχω νὰ σοῦ πῶ
πάρα πολλὰ γιὰ μένα
καὶ μυστικό πιά δὲν κρατῶ
ἀπὸ τὰ περασμένα.

3

Θυμᾶμαι τώρα τὰ παλιά,
ὅταν, παιδί ἀκόμη,
ποῦ μαῦρα εἶχα τὰ μαλλιά
στὴ μακριὰ τὴν κόμη,

4

σὲ μένα ἔπεσε ἡ σειρὰ
νὰ πολεμῶ στὰ ὄρη,
νὰ πίνω βρώμικα νερά
πάνω στὸ παλιοχώρι.

5

Μὲ συντροφιά μου τὸ σπαθὶ
καὶ τὸ τουφέκι στρῶμα
τὸν ὕπνο ἔπαιρνα βαθὺ
στὸ νοτισμένο χῶμα.

6

Βρῆκα τὸ δρόμο τὸ σκληρό,
ποῦ δὲ γυρίζει πίσω,
καὶ πῆρα ὄρκο ἱερὸ
τὸ αἷμα μου νὰ χύσω.

7

Τὴ μέρα μάχη, φονικό,
τὴ νύχτα καρσούλι,
μέσ στὸ σκοτάδι τριγυρνῶ
σὰ νὰ 'μαι νυχτοπούλι.

8

Βλέπω τοὺς ἄλλους νὰ βογγοῦν,
ἄλλους νὰ γονατίζουν,
κορμιὰ στὴ γῆ στριφογυρνοῦν,
μὲ αἷμα τὴν ποτίζουν.

9

Μὰ πέρασαν χρόνοι πολλοὶ
καὶ τοῦ Μαρτιοῦ μιὰ μέρα
εἶδα τὴ χώρα μας τρανὴ
νὰ λάμπη ἐλευθέρα.

10

Γι' αὐτὸ κι ἐγὼ τώρα σὲ σᾶς
κάνω μιὰν ἱκεσία:
Νὰ μὴν ξεχάσετε ποτὲ
τὴν τόση μας θυσία.

Χρῖστος Ντεμπέλης
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Βαρθολομοῦ

Η ΣΟΥΛΙΩΤΟΠΟΥΛΑ

Βαρυβογγοῦν οἱ λαγκαδιές ἀπὸ τὸ τουφεκίδι,
καπνοὶ ψηλὰ σηκώνονται κι ἀκούγεται ἀντάρα.
Σουλιῶτες κάνουν πόλεμο μὲ τοὺς Ἀρβανιτάδες.
Ἐδῶ ὁ Νάσης πολεμᾷ μερόνυχτα γενναῖα.
Δὲν τὸν φοβίζουν οἱ καπνοί, ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα,
μόνο τὸ Σούλι προσπαθεῖ ἀδούλωτο νὰ μείνῃ.
Μέσα στῆς μάχης τοὺς καπνοὺς, στοῦ πόλεμου τῇ φρίκῃ
ἀκούει γνώριμη φωνὴ γλυκὰ νὰ τοῦ μιλάῃ.
—Ἐλ' ἀδερφάκι μου, νὰ πιῆς νερὸ νὰ ξεδιψάσης,
ζεστή κουλούρα σοῦ ἔφερα, τὴν πείνα νὰ ξεχάσης.
Ὁ Νάσης τὴν ἐγνώρισε, ἦταν ἡ ἀδερφή του
ἡ Λάμπη, μιὰ Σουλιώτισσα, γενναῖα ἑλληνοπούλα.
Μὰ δὲν ἀφήνει τ' ἄρματα, δὲ βγαίνει ἀπὸ τὴ μάχη.
—Δὲν ἔχω, ὅρ' ἀδερφή, γιατί' ἔχω τὸ τουφέκι.
—Ἐλα καὶ κάθισε νὰ φᾶς καὶ δῶς' μου τὸ τουφέκι,
τῇ θέσῃ σου θὰ πάρω ἐγώ, ἔλα νὰ ξαποστάσης.
Χαίρεται τώρα ὁ ἀδερφός ὁ φλογοκαπνισμένος,
ἔρχεται, ἀφήνει τ' ἄρματα καὶ κάθετα νὰ φάῃ.
Τοῦ δίνει ἡ Λάμπη τὸ ψωμί κι ἄρπάξει τὸ τουφέκι,
στὴ μάχη μπαίνει φοβερή, χτυπάει τὸ ντοβλέτι.
Ἐτρωγε ὁ Νάσης ἥσυχά πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ μάχη,
ὁ πόλεμος ἐβάσταγε καὶ τελειωμὸ δὲν εἶχε.

Σημάδευε ἡ Σουλιώτισσα ἀδιάκοπα μὲ τέχνη
χιτυώντας τοὺς ἀλλόθρησκους μὲ θάρρος καὶ μὲ πείρα.
Μὰ μὲς στὴ μάχη ἔξαφνα καὶ γιὰ κακὴ τῆς τύχης
βόλι τῆς ἦρθε καὶ χιτυᾷ τὴν κορασιά στὸ στήθος.
—Ἐφαγες, Νάση; φώναξε ἡ κόρη αἰμοσταγοῦσα.
—Ἀκόμα λίγο, ἀδερφή, κοντεῦω νὰ τελειώσω.
Ἡ Λάμπη ξαναρώτησε καὶ δευτέρη καὶ τρίτη,
ποτάμι πάει τὸ αἷμα τῆς, τὸν κόρφο πλημμυρίζει.
Τρέχει ὁ Νάσης πλάι τῆς καὶ ἀρπάζει τὸ τουφέκι.
—Ἄντε νὰ φύγης, ἀδερφή, καὶ τὴν πληγὴ νὰ δέσης.
Ἐκείνη ἀποτραβήχτηκε καὶ ἔπεσε στὸ χῶμα.
Κι ὁ πόλεμος ἐβάσταγε καὶ τελειωμὸ δὲν εἶχε.

Σταῦρος Ἀναστασόπουλος
Τάξις Δ'
Γ' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

Ο ΓΕΡΟ - ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ

Τὸν πόνο του ὁ γέροντας τὸν μέτραγε μὲ χρόνια,
μὰ τὸν ἐκράταε κρυφὸ στὰ βάθη τῆς καρδιάς,
κι ἀπ' τοὺς Κορφοὺς ἀγνάντευε πέρα βουνὰ μὲ χιόνια,
τὴ θύμιση δὲ σκέπαζαν σύγνεφα λησμονιᾶς.

Καὶ μιὰ βραδιά, σὰ γύρισε χλωμὸς καὶ κουρασμένος,
ὁ πόνος του ξεχείλισε καὶ δάκρυα πολλὰ
φανήκανε στὰ μάτια του, καὶ αὐτὸς ἀπελπισμένος
ἐχτύπασε τὰ στήθη του καὶ ἐκλαιγε βουβὰ.

Τ' ἄλλο πρωὶ δὲ βρέθηκε στὴν κλίνη του ὁ γέρος.
Μὲ τὸ καῖκι ἀλάργεψε καὶ πέρασε ἀντικρὺ.
Κι εἶχε στὸν ὦμο τ' ἄρματα, καὶ στὸ δικό του μέρος
θλιμμένος ξαναγύρισε, γιὰ νὰ τὸ ξαναβρῇ.

Κι ἄφοῦ πλανήθηκε πολὺ καὶ πεθαμένος ζοῦσε,
στὸ Σούλι μπῆκε ἀθώρητος στὸ φῶς τοῦ δειλινοῦ.
Γιὰ μιὰ στιγμή ξεχάστηκε, μὲ τὴ ματιὰ ζητοῦσε
εἰκόνες ἀπ' τὸ παρελθόν, ποὺ τοῦ ῥχονταν στὸ νοῦ.

Μὲς στὴν πολλὴ συγκίνηση καὶ μὲς στὴν παραζάλη
γεννοῦσε ἡ φαντασία του κόσμο ἰδανικό,
καὶ τὸ χωριὸ τοῦ φαίνονταν νὰ 'ν' ζωντανὸ καὶ πάλι,
κι ἄς τὸ 'χε ὀργώσει ἡ φωτιά καὶ τὸ θανατικό.

Στὸ ἔρημό του σπιτικό ἡ θύρα ἦταν κλεισμένη
κι ἡδρε καινούριαν ἀνοιξη στὸν κῆπο του ν' ἀνθῇ·
μέσα φαγί, χρυσὴ φωτιά στὸ τζάκι τὸν προσμένει,
εἰκόνες ἀλησμόνητες, ποὺ τόσο τίς ποθεῖ.

Καὶ τὸ μυαλό του θόλωσε, τὰ λογικὰ σαλέψαν
καὶ ἡ ἀλήθεια ἦταν γι' αὐτὸν κάτι τὸ μακρινό.
Γιὰ μιὰ στιγμή, μόνο γιὰ μιὰ, τὰ μάτια του γυρέψαν
νὰ βροῦν τί 'ναι τὸ ψεύτικο καὶ τί τ' ἀληθινό.

Ξάφνου θαρρεῖ πὼς μπαίνουνε τρεῖς Τοῦρκοι ὀπλισμένοι.
Στὸ νοῦ κακὸ δὲν ἔβανε, μόνο γιὰ μιὰ στιγμή
κατάλαβε κι ὀρθώθηκε καὶ μ' ὄψη ἀγριεμένη
—Τὸ Σούλι ζεῖ, τοὺς φώναξε, παντοτινὰ θὰ ζῇ!

Κι ἔτσι καθὼς τραβήχτηκε ν' ἀδράξῃ τὸ σπαθί του
στῆς τρέλλας του τὸν ἄγριο αὐτὸν παραδαρμό,
λυγὰ τὸ γόνα κι εὐτυχὴς πετάει ἡ ψυχὴ του,
ποὺ στὰ δικά της χώματα ἐβρῆκε λυτρωμό.

Τ' ὄνειρο κι ἡ λαχτára του γίναν πραγματικότητας.
Τὸ Σούλι τὸ ἀθάνατο τὸ ὕμνεϊ ἡ ἱστορία.
Τέτοιες καρδιὲς πατριωτῶν, ἄς ξέρῃ ἡ ἀνθρωπότης,
ἔχτισαν τὸ ἰδανικό, ποὺ λὲν Ἑλευθερία.

Σταμάτιος Κραουνάκης
Τάξις Δ'
Γυμνάσιον Γλυφάδας

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

(Έθνομάρτυς 1757 - 1798)

Ἄστραψε φῶς
ἄστραψε φῶς στ' ἀκίνητα νερά τῆς σιωπῆς
πάνω ἀπ' τὰ ἔλη αὐτῆς τῆς γῆς ἐκεῖ στὸ Βελιγράδι
ὅπου οἱ Νέρωνες χύσαν τὸ αἷμα σου,
Ρήγα Βελεστινλή.
Βόγγηξε ὁ ἄνεμος στοὺς βέβηλους δρόμους
στοὺς πένθιμους βούρκους ὅπου κράζουν οἱ βατράχοι
τὸ αἷμα, τὸ αἷμα σου ἄγνισε τὴ σκλαβωμένη γῆς.
Ἄς φυσήξουν οἱ βοριάδες στὶς παγωμένες στέπες
ἄς σαρώσουν οἱ τυφῶνες τὶς ἀλυσοδεμένες μας ψυχές
κι οἱ Νέρωνες ἄς χύσουν αἷμα.
Ἄν ἔρθουν οἱ Νέρωνες κυλῶς νὰ ῥθοῦν.
Κρατώντας ἀναμμένους τοὺς δαυλοὺς
ἄς πυρπολήσουν πέρα ὡς πέρα τὴ Ρώμη
τὴν ἀκόλαστη Ρώμη ποὺ ἀργοπεθαίνει ἐντὸς μας
τὶς μοῦχλες τῆς συντήρησης
ποὺ τὰ πλοκάμια τους θανατερὰ μᾶς σφίγγουν
τοῦτες τὶς φριχτὲς ἀράχνες ποὺ ἡ συνήθεια γιγαντάνει.
Διψάει ἡ γῆς γιὰ αἷμα μαρτύρων,
Ρήγα Βελεστινλή.

Γεώργιος Κων. Καράτσαλος
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀγρινίου

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Σελίς

Πρόλογος	5
----------------	---

ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

Τὸ γράμμα	Χριστοπούλου Πελαγία	9
Ὁ χαρταετός μου	Τάμπρας Εὐστράτιος	11
Ἄν ὁ πίνακας εἶχε φωνή	» »	13
Τὸ ψωμί διηγεῖται τὴν ἱστορία του	Παπαμιχαήλ Νικόλαος	15
Τὸ δάσος	Μπεκιαρίδου Αἰκατερίνη	17
Ἡ ἄνοιξη	Κανίνης Χρῖστος	20
Τὸ ἐρημοκλήσι τοῦ κάβου	Βλαχόπουλος Π.	22
Ὁ ἐσπερινός	Δικιδίκη Καλλιόπη	24
Τί δουλειὲς κάνω στὸ σπίτι	Καταλακτάκης Ἀντώνιος	25
Μὲ τὰ πανιά	Κουτσουμποῦ Ἄννα	26
Ὁ τρύγος	Ἀλεξίου Ἀθηνᾶ	28
Μετὰ τὴν κακοκαιρία	Μπακόλας Γεώργιος	30
Ὁ Παπαδιαμάντης στὴν Πορταριά	Τσιμπανούλης Δημήτριος	32
Ὁ ἐρχομὸς τῆς ἄνοιξης	Παπαδόπουλος Λεωνίδας	33
Ἕνα μπουμπούκι	Σαράτση Οὐρανία	35
Τὸ πέταγμα τοῦ ἀετοῦ	» »	36
Ἀπὸ τὸ φθινόπωρο στὴν ἄνοιξη	Σκαλτσᾶς Διονύσιος	37
Τὰ ἄνθη κι ἐγὼ	Ζούνη Παναγιώτα	39
Τὰ λουλούδια στὴ ζωὴ μας	Οἰχαλιώτου Παναγιώτα	41
Ἕνας μοναχικὸς περίπατος	Μπαλάσκα Μαρία	42
Πεζοὶ ρυθμοὶ	Παυλίδου Κλεοπάτρα	45
Οἱ Κάβειροι	Στέφα Κωνσταντίνα	46
Ἕνα εὐλαβικὸ προσκύνημα	Δαλιεράκη Ζαμπέτα	50
Τ' ὄραμα τοῦ Βοσπόρου	Βεντούρης Ἰωάννης	54
Πῶς εἶδα τὸν Πατριάρχη μας	Βούπουρας Χρῖστος	56
Ἀπὸ τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης	Φούσκης Μιχαήλ	57
Στὴν καρδιά τῆς Ἀφρικῆς	Ψάθα Ἀγγελικὴ	60
Ὁ Θεῖος Βράχος	Λαμπρόπουλος Γεώργιος	64

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Σελίς

Όταν τὰ φύλλα πέφτουν	Δεκανίκα Ἀγνή	66
Σκέψεις διὰ τὴν ἀνθρωπίνην εὐτυχίαν	Γεωργαντᾶ Ἀθηνᾶ	67
Ἡ ὕπαρξις οὐτοπιῶν εἶναι εὐτυ- χία ἢ δυστυχία καὶ διατί;	Σαπουνάκη Μαριλένα	69
Ἐνα ρῆμα ποῦ χάθηκε	Μπίνιου Μαίρη	71
Ἀκούγοντας μουσικὴ	Κορδογιαννοπούλου Ε.	72

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ

Ὁ φίλαθλος	Τσολιᾶτος Ἀγγελος	74
Ὁ εὐγενικὸς ἄνθρωπος	Γαληνοῦ Ἰουλία	75
Ἡ καλὴ μαθήτρια	Γεωργιάδου Μαρία-Ἑλένη	77
Φίλος καὶ κόλαξ	Πατερράκη Ἀθηνᾶ	79
Ὁ φυσιολάτρης	Κάπτη Ἑλένη	81
Χαρακτηρισμὸς Πριάμου καὶ Ἀχιλλέως	Θωμοπούλου Σοφία	83
Πρόσωπα τῆς Ἰλιάδος	Κατρᾷ Ἀννα	84
Ἡ μορφὴ τῆς Ἀντιγόνης εἰς τὴν ὁμώνυμον τραγωδίαν τοῦ Σοφοκλέους	Σκοπελίτου Ἀντιγόνη	89
Ὁμιλία τοῦ Καλλικρατίδα πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ χαρακτηρισμὸς αὐτοῦ	Καλλιγέρης Κωνσταντῖνος	92
Ὁ Σωκράτης εἰς τὸν «Κρίτω- να» τοῦ Πλάτωνος	Γεωργίου Θεόδωρος	94

ΑΝΑΠΤΥΞΕΙΣ ΓΝΩΜΙΚΩΝ

Κρούετε καὶ ἀνοιγέσεται ὑμῖν	Λάζου Μαρία	97
Τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν τῶν νικῶν ἢ καλλίστη	Γαλιατσάτος Ὀδυσσεὺς	99
Κράτιστοι δι' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν...	Κορρὲ Πηνελόπη	100
Κ' εἶν' ἔτοιμα στὴν ἄσπονδῃ πλημύρᾳ τῶν ἀρμάτων	Γιατρᾶς Γεώργιος	103
Ἐπίπλαστος ἔπαινος ἀληθοῦς ψόγου ἀτιμότερος	Μουρίκης Χρῖστος	104

Δὲν κουράζεται κανείς ἀπὸ τὴν
ζωὴν, κουράζεται μόνον
ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του

Σελίς

Φωστιέρης Ἀντώνιος 107

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΜΑΤΩΝ

Παναγία ἡ Γλυκοφιλοῦσα, διή- γημα Ἀλ. Παπαδιαμάντη	Μαχαίρας Ἰωάννης 109
Ἡ Χαρά, ποίημα Ἀλ. Ραγκαβῆ	Κοτσίλιου Ἀνθὴ 113
Τὸ τραγούδι τοῦ Ἥλιου, ποίημα Κ. Μάνου	Κοκαλιάρη Ἑλένη 116
Τὸ κέντημα τοῦ μαντηλιοῦ, ποίημα Κ. Κρυστάλλη	Μαργαρίτη Φωτεινὴ 120
Ἑσπερινός, ποίημα Λ. Πορφύρα	Χατζηγκόντζιου Μαρίνα 122
Τῆς Μάνας μου, ποίημα Ἀγγ. Σικελιανοῦ	Σιούτη Γλυκερία 124
Ἑλεύθεροι Πολιορκημένοι, Β' Σχεδιάσμα, Δ. Σολωμοῦ	Χριστοφιδάκη Ἑλένη 126
Πρὸς Δημόνικον § 6 - 7, Ἴσο- κράτους	Κόντου Μαρία 129
«Ἀντιγόνη», τοῦ Σοφοκλέους	Σαραφόπουλος Νικόλαος 132
«Ἐρωτόκριτος», τοῦ Β. Κορνάρου	Τσάπουρνα Ζαχαρένια 138
«Ὁ Ἐμπορος τῆς Βενετίας», τοῦ Σαίκσπηρ	Τριπολίτου Ἰωάννα 142
Α' Μονόλογος τοῦ Φάουστ ἡ ἡ πορεία πρὸς τὴν γνῶσιν, Γκαίτε	Κότσαλη Κατερίνα 147

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ

«Ἀνοιξη», τοῦ Μποττιτσέλλι	Μπογιόπουλος Ἀνδρέας 150
«Προσμονή», τοῦ Νικηφόρου Λύτρα	Χατζῆ Ἀγγελικὴ 151
«Τὰ Κάλαντα», τοῦ Νικηφόρου Λύτρα	Καλογεράκης Δημήτριος 153
«Τὸ Κρυφὸ Σκολεϊόν», τοῦ Γκϋζη	Βοζίκη Κωνσταντινιά 154
«Ὁ Ἰησοῦς στὸ ὄρος τῶν Ἑ- λαιῶν», τοῦ Δομήν. Θεοτο- κόπουλου	Σαβουϊδάκη Μαρία 156

	ΜΕΛΕΤΕΣ	Σελίς
Ἡ Ὁρησκειά μας	Τσέκος Βασίλειος	159
Τὸ ὀρησκευτικὸ στοιχεῖο στὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη	Κωτούζας Μιχαήλ	162
Τὸ χορικὸν τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας	Παπαγιαννίδης Ἀντώνιος	168
Ὁ Διγενὴς στὴ φαντασία τοῦ Ἑλλήνα	Τήρα Ἑλένη	171
Τὰ δημοτικὰ τραγούδια	Σγουρὸς Στέλιος	173
Ὁ Ἑλληνας καὶ τὸ μοιρολόι	Δρίβα Ἐφη	176
Τὸ Θέατρο τοῦ Παραλόγου	Ἀλημπουτάκη Τζίνα	185
Τὸ Δίκαιον τῆς Κεντρικῆς Ροῦ-μελης ἐπὶ τουρκοκρατίας	Παπαδόπουλος Σεραφεῖμ	190
Γαμήλια ἔθιμα τῆς Δυτικῆς Θεσσαλίας	Γριβέλλας Ἰωάννης	195
Ἡ Τροία. Ἱστορία καὶ πολιτισμὸς	Σουγιουλτζόγλου Μιλτιάδης	198
Ὁ ἐν Ἀλτεῖ τῆς Ὀλυμπίας βυζαντινὸς ναὸς καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ἐπιγραφαὶ	Βαρουξῆς Λεωνίδας	201
Ἡ μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Πόρου	Δροσινὸς Ἡλίας	204
Ἑλλάς, πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας	Δεληγιάννης Κωνσταντῖνος	206

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἡ καρδιά τῆς μάνας	Παλαϊολόγου Δέσποινα	211
Τὰ Τρία Ἄλφα	Κυριαζάνος Ἀντώνιος	214
Ὁ ἀλητάκος	Τσολιᾶτος Ἀγγελος	216
Τραγικὲς ἀπορίεις	Τσίντζα Ἀλεξάνδρα	218
Μπροστὰ στὸν καθρέφτη	Κωστούρου Ἑλένη	220
Πλάταια 429 π.Χ.	Χαιρόπουλος Παῦλος	222
Ἡρώας	Ρηγόπουλος Ἰωάννης	224
Πνεῦμα	» »	226
Πικρὴ προσμονή	Τσιλίφης Παντελῆς	228

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Στὴ Σημαία μας	Γουλιέλμου Εὐαγγελία	231
----------------	----------------------	-----

Τὸ ὁμορφο χωριὸ	Μπινιάρη Χριστίνα	232
Τὸ παράπονο τῆς ἀδερφοῦλας	Νικητάκη Μαρία	233
Ἄνοιξη καὶ Κύπρος	Τσοκάρου Καλλιρρόη	234
Νύχτα	Κάντζολα Βεατρίκη	236
Μιά κουκλίτσα ξεχασμένη	» »	236
Ἡ φτώχεια	Τρίχα Ἀθηνᾶ	237
Τὸ μοναστήρι τῆς Ἀμοργοῦ	Λεμονῆς Ἀλέξανδρος	238
Ἡ Γοργόνα	Χασιώτου Εἰρήνη	238
Προσκύνημα στὸ Φοῖβο	Λαμπροπούλου Αἰκατερίνη	239
Ὡδὴ στὸν Ὀλυμπο	Γουρούνας Βασίλειος	240
Ἕνα λουλούδι	Καραγιαννοπούλου Μαρία	241
Ἡγησώ	Παπαδάκη Στυλιανή	241
Νοσταλγίες	Λυμπούση Μαρία	242
Γυρισμός	Καραγεωργίου Ἀναστασία	242
Ὁ Σωκράτης στὸ δεσμοκτήριο	Τσεβᾶ Παρασκευῇ	244
Ροδομαβὶ ξημέρωμα...	Μάρκου Κωνσταντίνα	245
Αὔριο	» »	245
Ξύπνημα στὸ φθινόπωρο	Γαλιατσάτου Π.	246
Παρηγοριά τῆς ἀλεποῦς	Παπαδόπουλος Θεόδωρος	247
Γλυπτό	Φωστιέρης Ἀντώνης	248
Τὸ ταξίδι τῶν ὥρων	» »	248
Μιά ἀλλιώτικη ἄνοιξη	Δημητριάδου Ἀγλαΐα	249

Ἑλεύθερος στίχος

Οὐκ οἶδα τὸν Ἄνθρωπον	Καράτσαλος Γεώργιος	250
Πρὸς Δαμασκὸν	» »	251
Εἶναι μικρὸ τὸ καράβι	» »	253
Τριγυρνοῦσαμε μὲς στὸ σκοτάδι	Νταντῇ Ἀγγελικῇ	255
Πάλῃ	Καλαντζῇ Μαρία	255
Χειμῶνας	Πατέλλη Καλλιόπη	256
Χτῆς	» »	257
Φινάλε	Κάκουρα Μαριάννα	257
Σ' ἓνα κοχὺλι	Παπουτσάνης Γιάννης	258
Τὸ δωμάτιο	Πεντίδης Γιώργος	259
Μόνον δὲν εἴμαστε	» »	259

	Σελίς
Τὸ λιμανάκι	Πεντίδης Γιώργος 260
Βαλούσα	» » 260
Πλησιάζει ὁ καιρὸς	» » 261
Ἐβρεξε κι ἐμεῖς κλάψαμε	Τσαμπαρή Ἀναστασία 262
Μᾶς ἔμαθαν νὰ λέμε τρελλοὺς	» » 262
Ἀνοξείδωτες μνημες	Μαρτίνου Βασιλική 263
Θές νά'σαι γνήσιος	Ραυτοπούλου Εὐαγγελία 263
Εἶμαι φλόγα	Κουτέλης Νικόλαος 264
Ἀπειρο	Τσεμπερλίδου Αἰκατερίνη 265
Ἀδυναμία	» » 265
Ἡ μηχανή	» » 265
Οἱ ραγάδες	Μώρου Ἀντιγόνη 266
Ἡ μικρή μας πολιτεία	Κόκκινος Ἡλίας 267
Τὸ χριστουγεννιάτικο δέντρο	» » 267
Τὸ ποτάμι	Φωστιέρης Ἀντώνης 268

Μεταφράσεις

Πολεμικὸν σάλπισμα, τοῦ Καλ- λίνου	Κώτση Εὐδοκία 269
Στεναγμοὶ γήρατος, τοῦ Ἀνα- κρέοντος	» » 270
Νυχτερινὴ ἡρεμία, τοῦ Ἀλκμᾶνος	» » 270
Ἡ Ἀρετὴ, Σιμωνίδη τοῦ Κεῖου	» » 271
Νεότης, τοῦ Μίμνερμου	Σιώρου Παρασκευὴ 272
Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις, α' στά- σιμο, τοῦ Εὐριπίδη	Πετράκης Θεόδωρος 273
Βιργιλίου «Αἰνείαδα», Βιβλίον I, στ. 1 - 11 καὶ 81 - 123	Οἰκονομοπούλου Μαρία 275

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ 21

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

Τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἑλλή- νων στὰ χρόνια τῆς τουρ- κοκρατίας	Μακρὴ Βασιλική 277
---	--------------------------

	Σελίς
Κλέφτες καὶ ἄρματολοι	Καράκη Βαρσάμω 280
Ἡ προσφορὰ τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τοὺς χρό- νους τῆς τουρκοκρατίας	Γιάκας Ἀθανάσιος 285
Σχολαὶ τοῦ Γένους	Μιχαλάτου Μαρία 287
Ἡ συμβολὴ τῶν διδασκάλων τοῦ Γένους εἰς τὴν διατή- ρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ φρο- νήματος	Γιαννακούλη Αἰκατερίνη 289
Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς	Τσιπᾶς Χρῖστος 292
Κοραῖς - Βελεστινλῆς, οἱ παι- δαγωγοὶ τῆς Ἑλευθερίας	Τσεκούρας Εὐάγγελος 296
Ἀντώνιος Κομιζόπουλος, ὁ τέ- ταρτος τῆς Φιλικῆς	Καρκατσέλη Ἑλένη 301
Ποῖοι παράγοντες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλ- λῶν κατὰ τὸ 1821	Σαρρῆς Μιχαὴλ 304
Οἱ μπουρλοτιέρηδες τοῦ 21	Σαραφίδης Ἰωάννης 307
Παπαφλέσσας	Βαρδαλᾶς Μιχαὴλ 310
Ἀνέκδοτα τοῦ Καραϊσκάκη	Τσοῦτσος Νικόλαος 316
Ἰωάννης Μακρυγιάννης	Ράφτης Κωνσταντῖνος 321
Ἡ συμβολὴ τῆς περιφερείας Γρεβενῶν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821	Καραμήτρου Ἀγλαΐα 325
Ἡ συμμετοχὴ τῆς Κρήτης στὸν ἀγῶνα τοῦ 21	Μπαντουράκη Μαρία Κατσικανδαράκη Νίκη Μαλαξιανᾶκη Μαρία 326
	Κεχαγιᾶ Βλᾶσια
Ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου καὶ ἡ ἐντύπωση στὴν Εὐρώπη	Νικολάου Χ. 333
Ὁ ρόλος τῆς Ἑλληνίδος εἰς ἀγῶνα τοῦ ἔθνους	Δελγιάννη Δέσποινα 340
Ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους διπλωμα- τικὴ δραστηριότης τοῦ Κα- ποδιστρίου (ἀπόσπασμα)	Πατρικαλάκης Νικόλαος 346
Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπα- ναστάσεως κατὰ τοὺς Τούρ- κους ἱστοριογράφους	Κωστοπούλου Ἀναστασία 349

Η ΚΛΕΦΤΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ 21 ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Σελίς

‘Η λεβεντιά του κλέφτη στο δημοτικό τραγούδι	Ταβουκτσόγλου ‘Αθανάσιος 355
‘Η ποίηση του Βαλαωρίτη και η κλεφτουριά	‘Αλυσανδράτος Εδάγγελος 360
‘Η ποίηση του Ρήγα και η ‘Επανάσταση του 21	Τσοχατζίδης Σάββας..... 363
Τò 21 στην ποίηση του Σολωμού	Κουράκης ‘Ιω. 367
‘Ο Κάλβος και τò 21	Τσαρλαμπά ‘Ελλη 371

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Ποιόν ήρωα της ‘Επανάστασεως προτιμώ	Μπακόλας Γεώργιος 378
Τά Ψαρά μετά την καταστροφή τους	Προύντζος Δημήτριος 379
‘Ελλάδα, κάτι έκανα κι εγώ για σένα	‘Αρμάου ‘Ελένη 381
‘Ενα χαρακτηριστικό επεισόδιο από την ‘Επανάσταση του 21	Σιδερής Ευστράτιος 384
Οί άφανείς ήρωες του 21	‘Αρσλάνογλου Μαρία 387
Στόν ιερό χώρο του κρυφού σκολειού	Ξανθοπούλου Παρθένα 388
‘Ο Νικόλας ό Γιώργας	Βαφείδης Κώστας 394
‘Όσοι άν μη ές ανάίρεσιν εύρεθώσιν...	Σταυροπούλου ‘Αννα 399

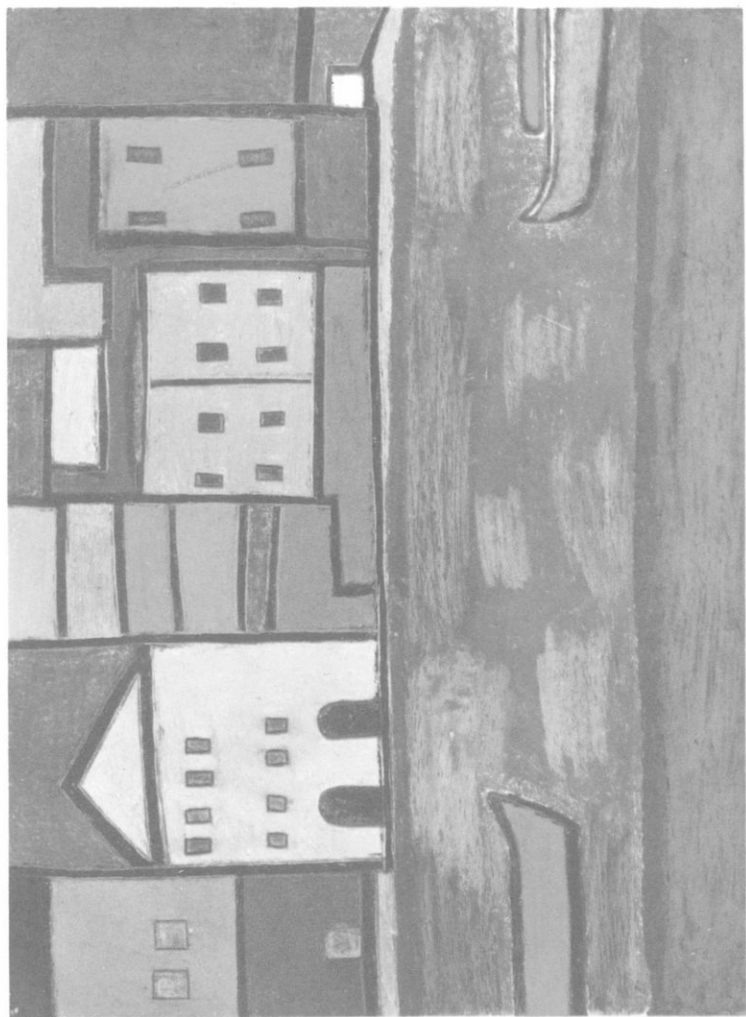
ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τò κρυφό σκολειό	Γιακουμάγκος ‘Εμμανουήλ 400
‘Ο καπετάν Καλόγερος	Ταφλαμπάς ‘Επαμεινώνδας 401
‘Ο γεροκλέφτης	Ντεμπέλης Χρῖστος 402
‘Η Σουλιωτοπούλα	‘Αναστασόπουλος Σταῦρος 403
‘Ο γερο - Σουλιώτης	Κραουνάκης Σταμάτιος 404
Ρήγας Βελεστινλής	Καράτσαλος Γεώργιος 406

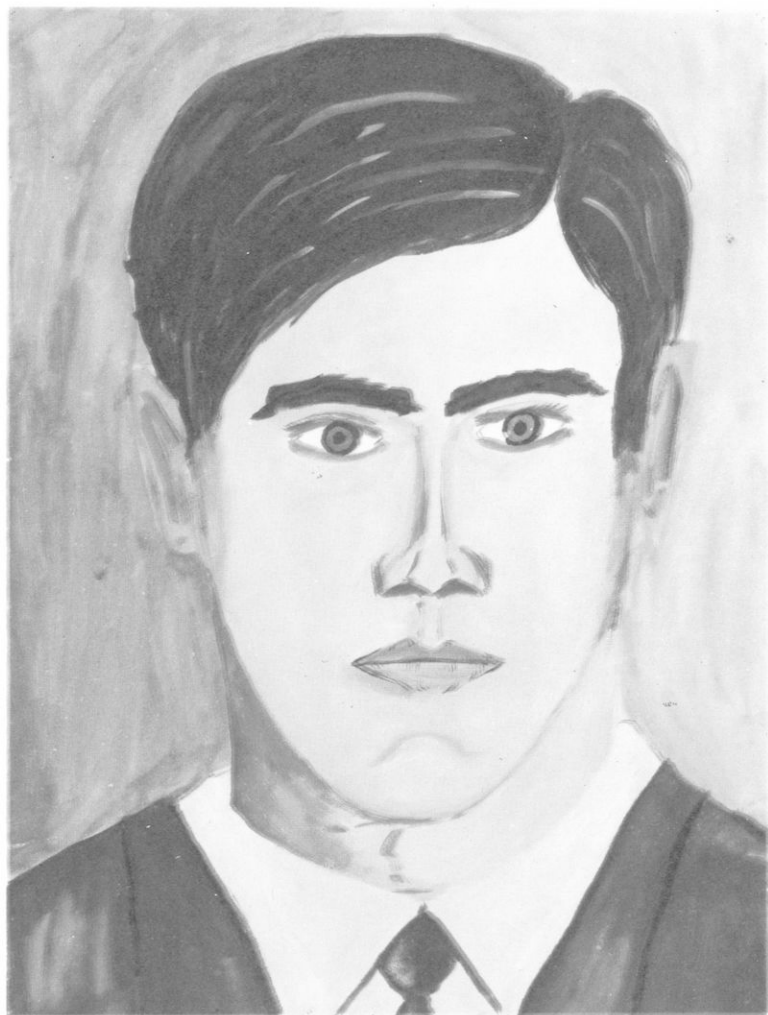
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΧΕΔΙΑ

*ἀπὸ τὰ βραβευμένα στὴν Α' Πανελλήνια Ἑκθέση Ζωγραφικῆς
τῶν σχολείων Μ.Ε., πὸν ὁργανώθηκε τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1971
ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας στὰ πλαίσια τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς
Διεθνoῦς Ἑβδομάδας Τέχνης.*

I «Ύδρα» (Παστέλ)
Λιναρδου Παναγιώτα
Τάξις Α'
Θ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

Π «Πορτραίτο» (Τέμπερα) ✧
Ζερβουδάκης Βασίλειος
Τάξις Α'
Β' Γυμνάσιον Ἀρρέγων Χανίων

III «Ἀγωνιστὲς τοῦ 21» (Τέμπερα) ♪

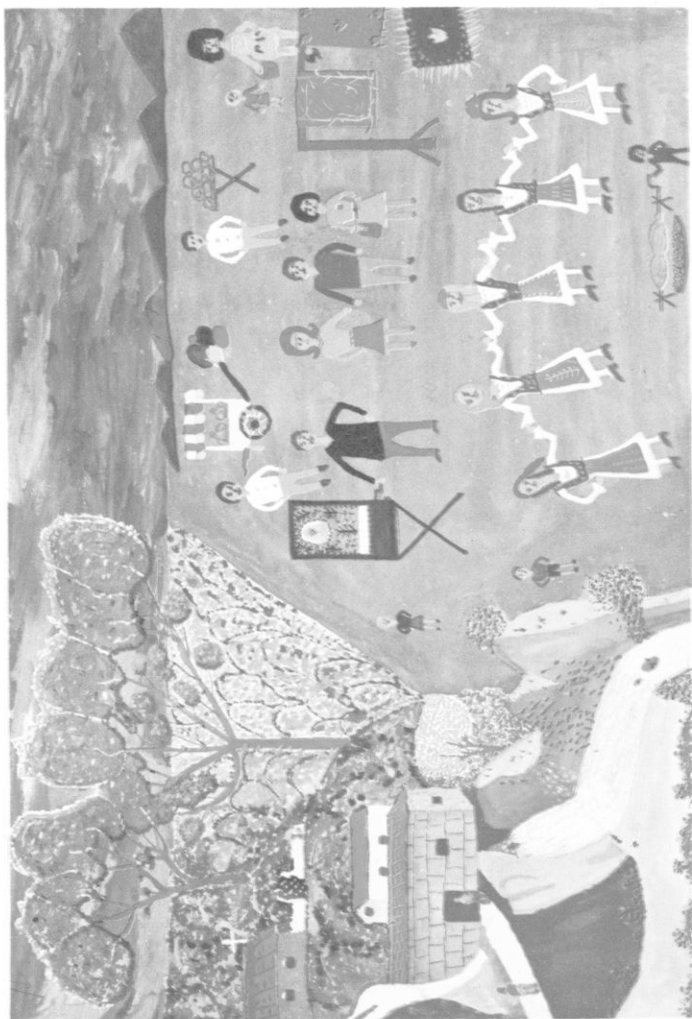
Παπαδόπουλος Κων/νος

Τάξις Α΄

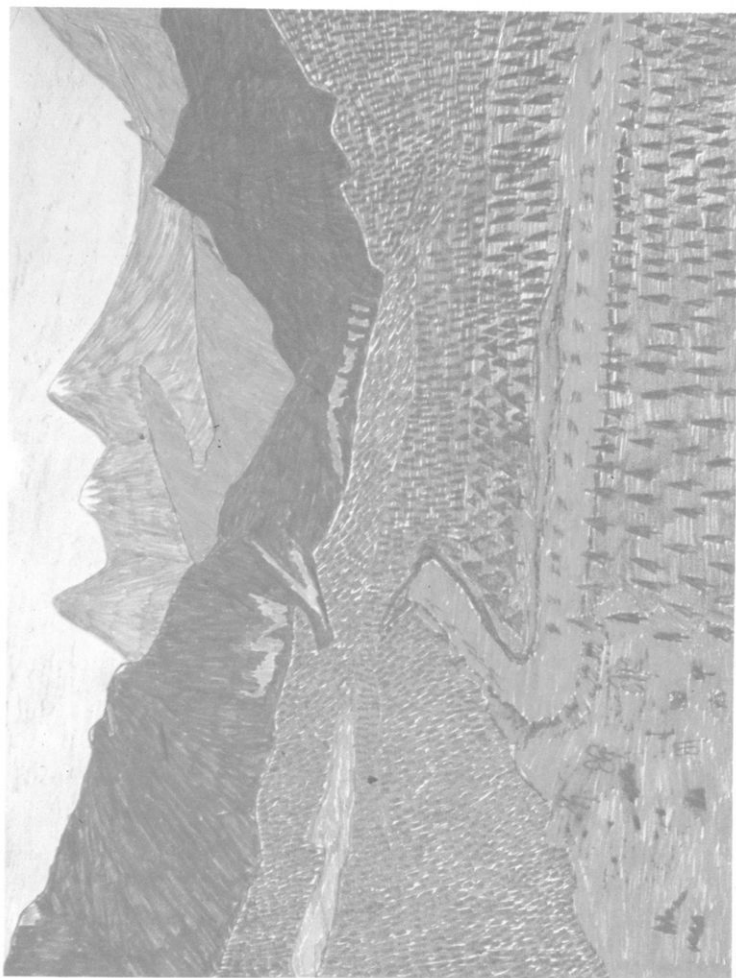
Ζ΄ Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

IV «Τὸ πανηγύρι στὸ χωριό» (Τέμπερα) Ϛ
Χάλαρη Καλλιόπη
Τάξις Α΄
Ράλλειον Γυμνάσιον Θηλέων Πειραιῶς

V «Ποτάμι στὸ δάσος» (Μαρκαδόρος) ⇨
Γονέος Ἰωάννης
Τάξις Α'
Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

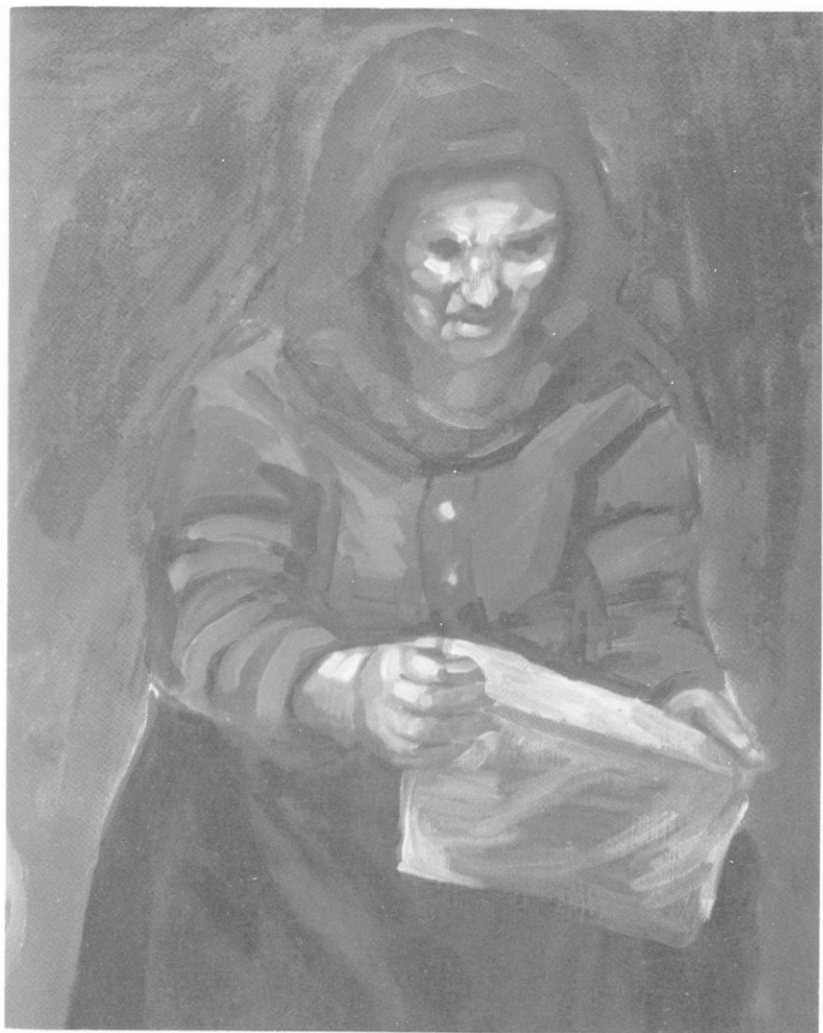

VI «Παρηγοριά» (Έλαιογραφία) ◊

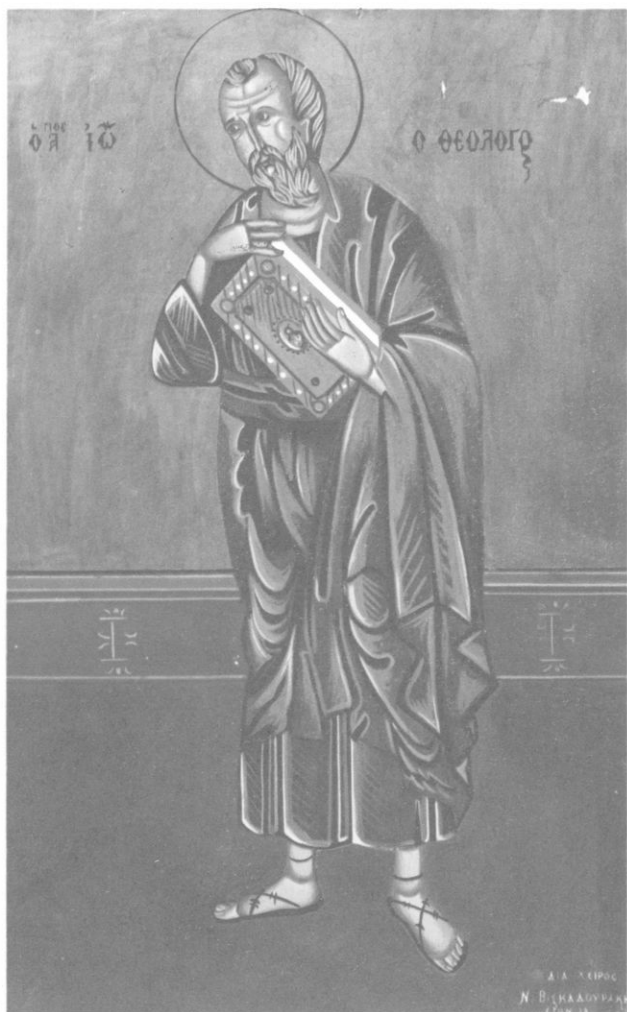
Ντοκατζής Δημήτριος

Τάξεις Α΄

Έκπαιδευτήριον Ἀναβρύτων

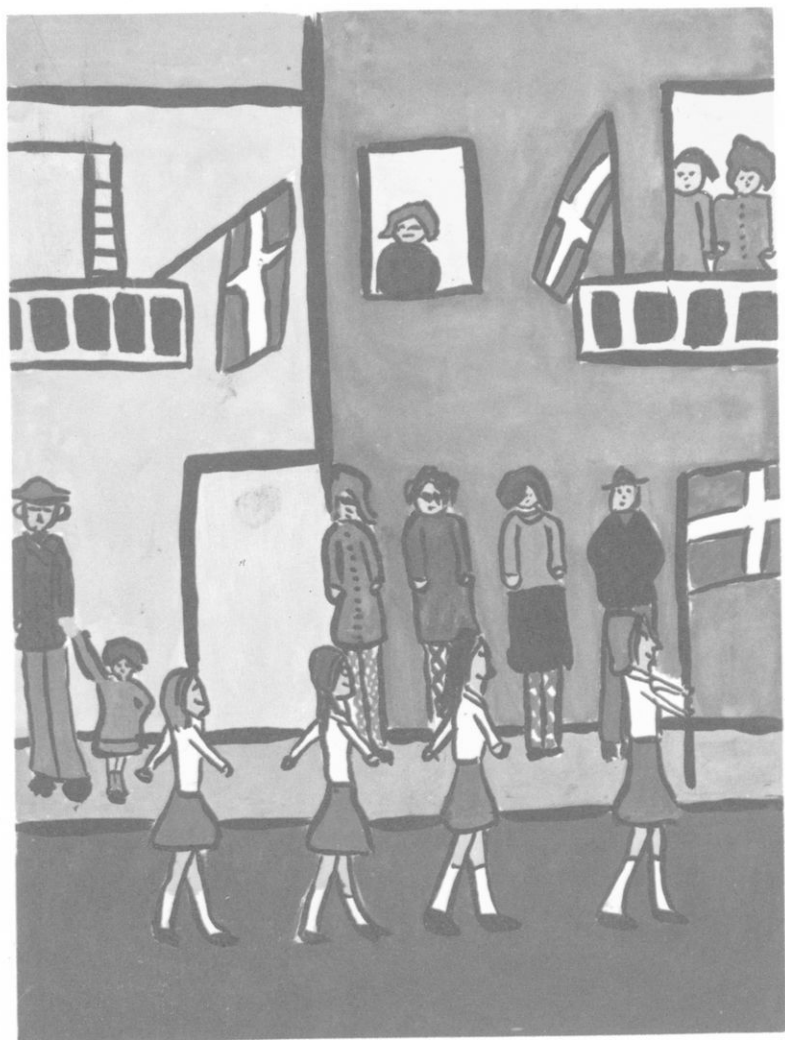
VII «Ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος» (Τέμπερα) ✧
Βισκαδουράκης Νικόλαος
Τάξις Β΄
Νυκτερινόν Οικονομικόν Γυμνάσιον
Ἡρακλείου

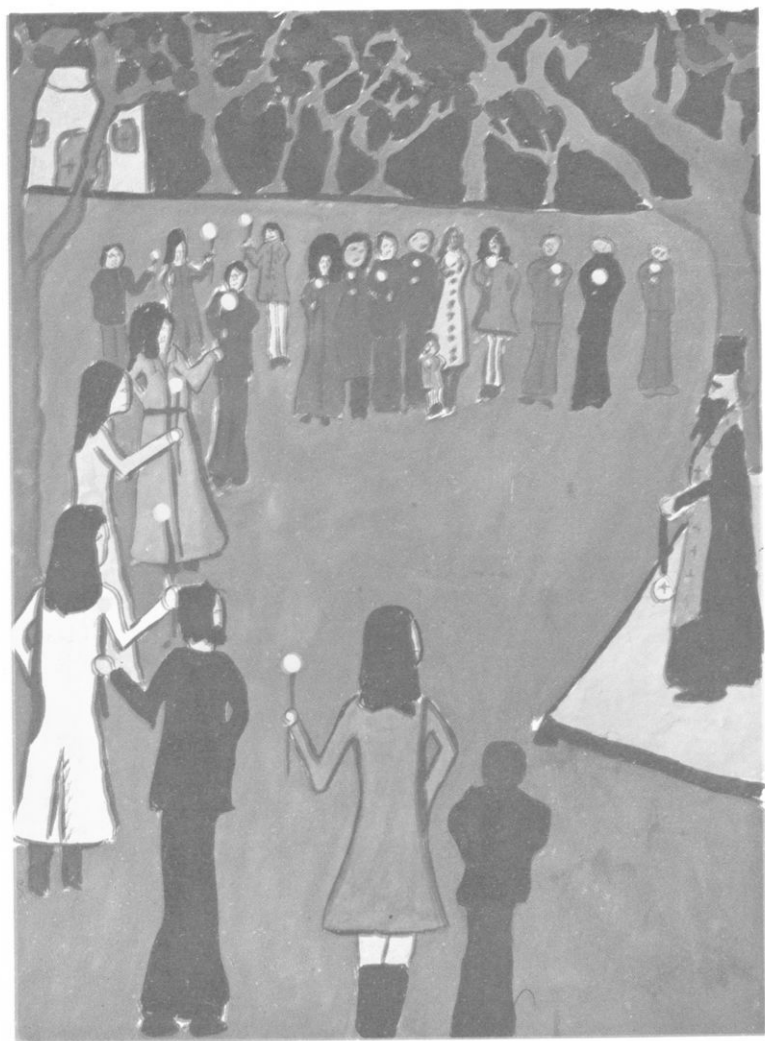
VIII «Ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τοῦ 21» (Ἑδατογραφία)
Γιαννόπουλος Θεμιστοκλῆς
Τάξις Β΄
Κολλέγιον Ἀθηνῶν

IX «Ἡ παρέλαση» (Τέμπρα) ◇
Γραμμένου Σοφία
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Θηλέων Κηφισιάς

X 'Η 'Ανάσταση» (Τέμπερα) ◇
Γραμμένου Σοφία
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Θηλέων Κηφισιάς

XI «Σύνθεση» (Τέμπερα) ♪
Ἀλαμάνου Ἐλ:σάβετ
Τάξις Β'
Α' Γυμν. Θηλέων Ἀθηνῶν

XII «Τοπίο» (Έλαιογραφία) ✧
Παπαγεωργίου Χρήστος
Τάξεις Β'
Β, Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἄρτας

XIII «Μάχη Ἑλλήνων καὶ Τούρκων» (Τέμπερα) ♡

Μελισσουργοῦ Μαρία

Τάξις Β΄

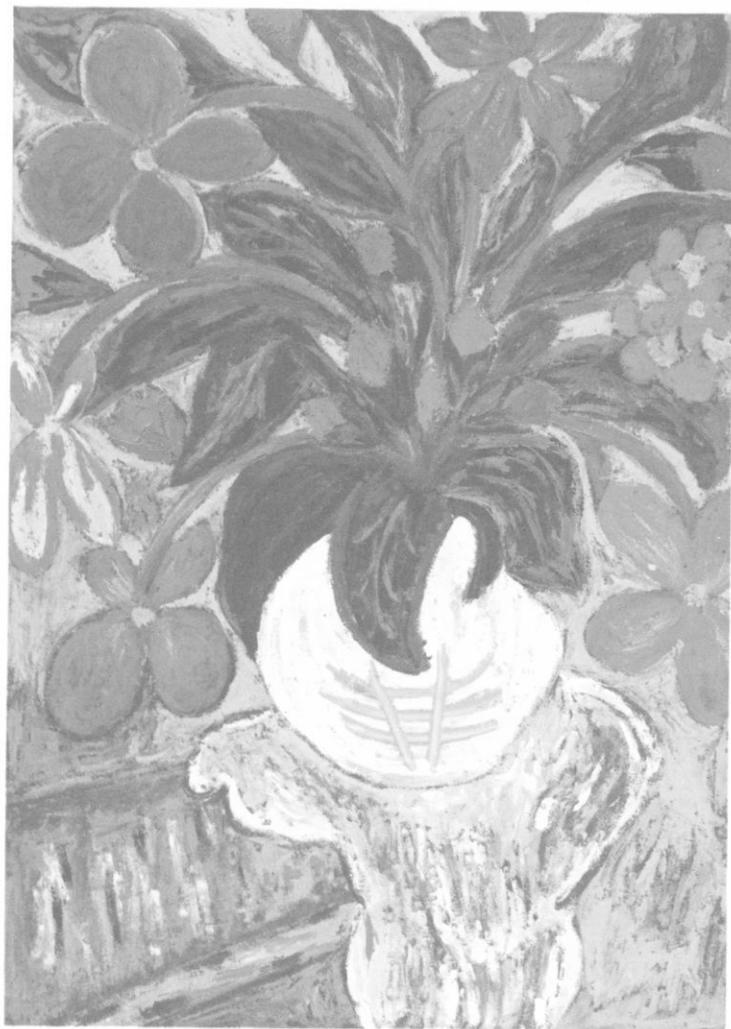
ΙΕ΄ Γυμνάσιον Θελέων Ἀθηνῶν

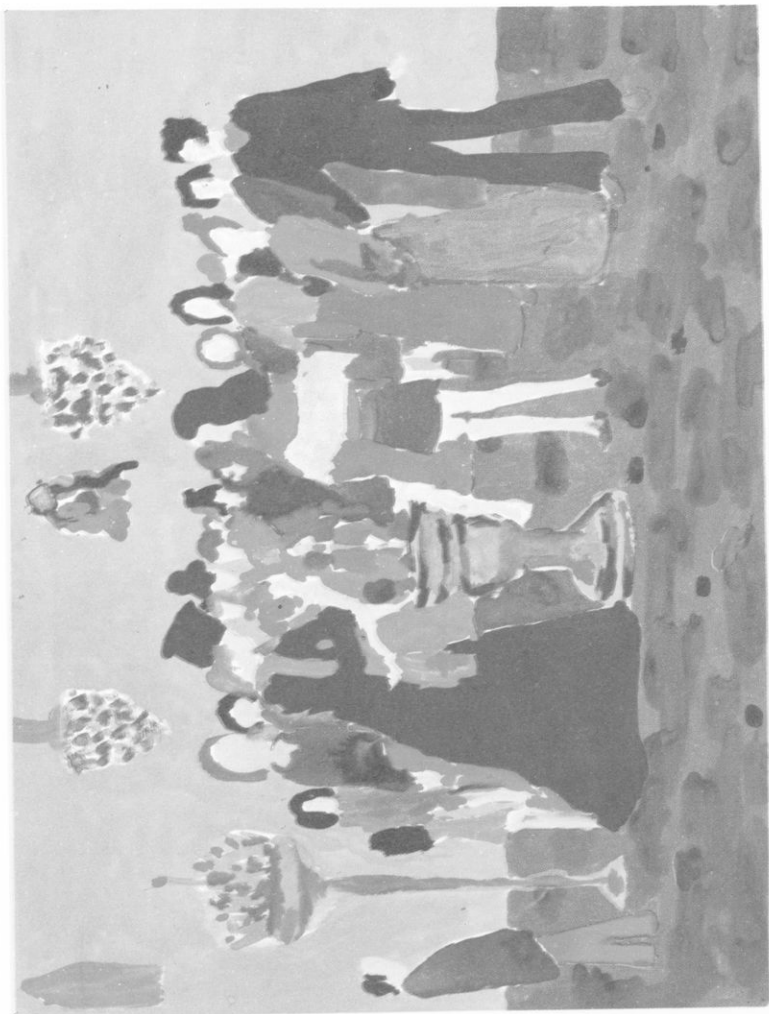
XIV «Θερισμός» (Τέμπερα)
Περάκης Πέτρος
Τάξις Β'
I' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

XV «ἝΑνδρῆ» (Τέμπερα) ✧
Σακοράφα Μαρία
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Θηλέων Τρικάλων

Χνι «Τελετή» (Τέμπερα) ζ
Ντούγκα Ίωάννα
Τάξις Β'
Σχολή Μωραΐτη
(Πρότυπον Λύκειον Ἀθηνῶν)

XVII «Διακωσμητικὸν» (Τεμπερα) ⚡
Τσαλίκης Ἰωάννης
Τάξις Β'
Γυμνάσιον Ἀρρένων Νικαίας

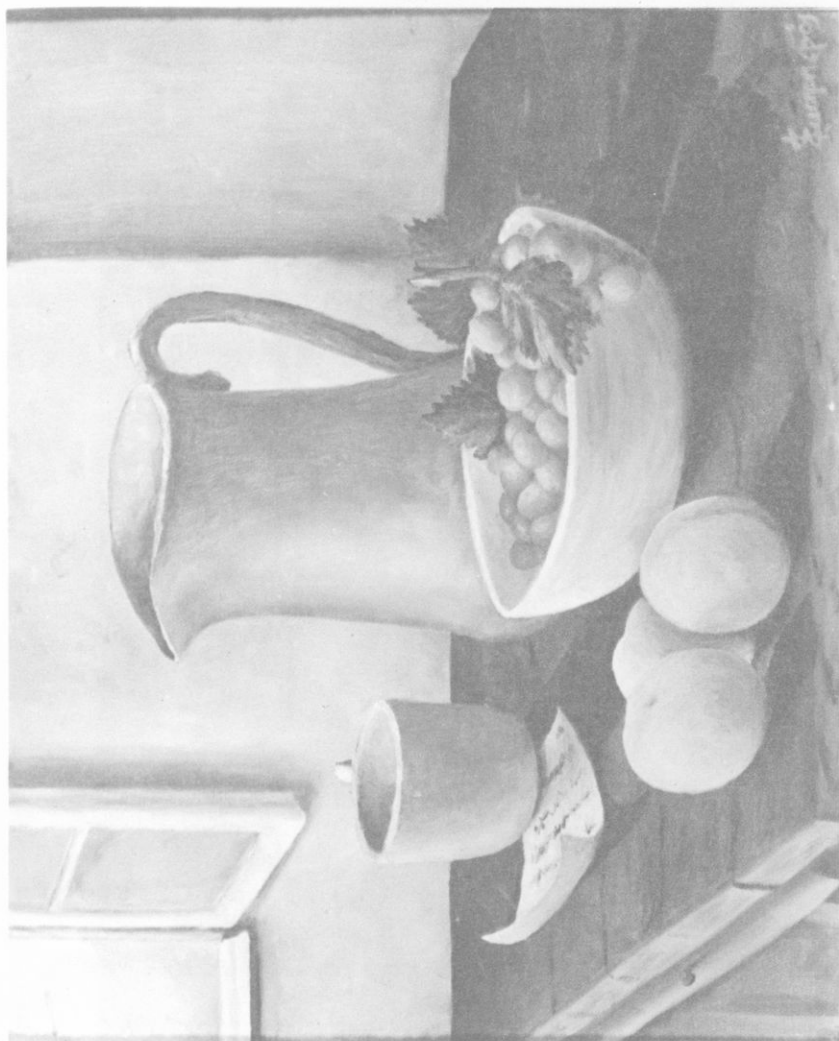

XVIII «Νεκρὴ φύση» (Ἐλαιογραφία) ◇

Σκαρπερός Ἰωάννης

Τάξις Γ'

Δ' Γυμνάσιον Ἀρρένων Ἀθηνῶν

XIX «Ἡ μπουγάδα» (Ῥθατογραφία) ◊

Ἀσημακοπούλου Θεοδώρα

Τάξις Γ'

Ἰδιωτικὸν Γυμνάσιον Λαρύμνης

XX «Χωρικὴ (Ἑδατογραφία) ⚡
Καναδὸς Γεώργιος
Τάξις Γ'
Γυμνάσιον Μεσσήνης

XXI «Τοπίο» (Μαρκαδόρος) ◊

Διαμαντοπούλου Παναγούλα

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Ἁγ. Τριάδος Ἀργολίδος

XXII «Στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ» (Ἑδατογραφία καὶ πενάκι) ◊

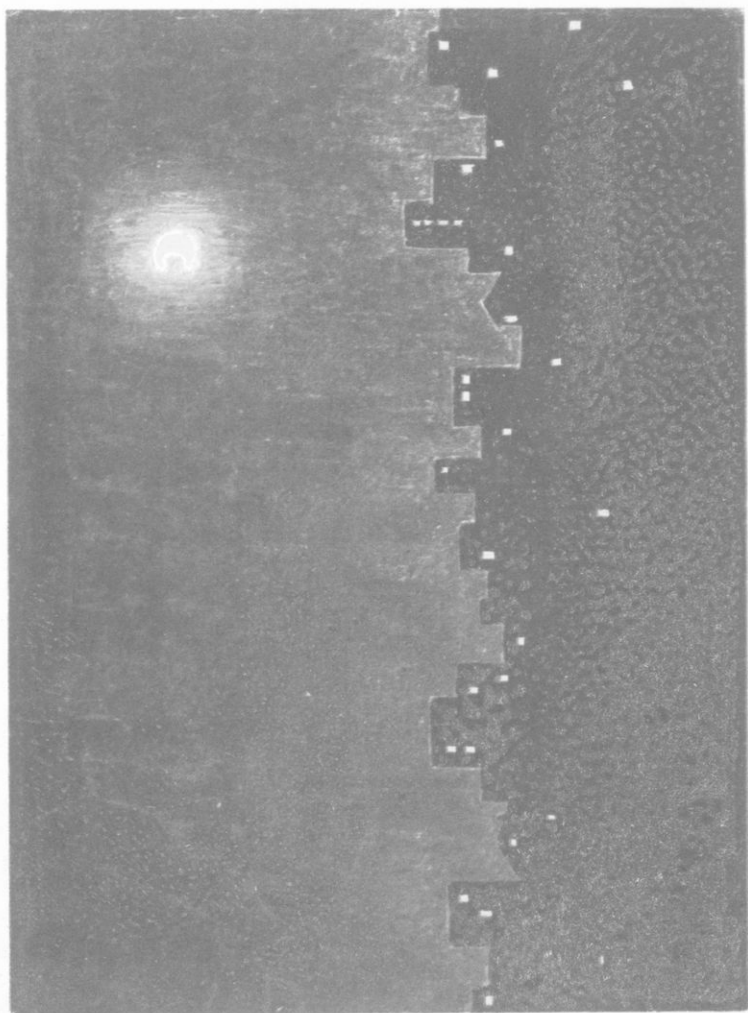
Πράπα Θεοδώρα

Τάξις Γ'

Γυμνάσιον Ὑπέρων Νικαίας

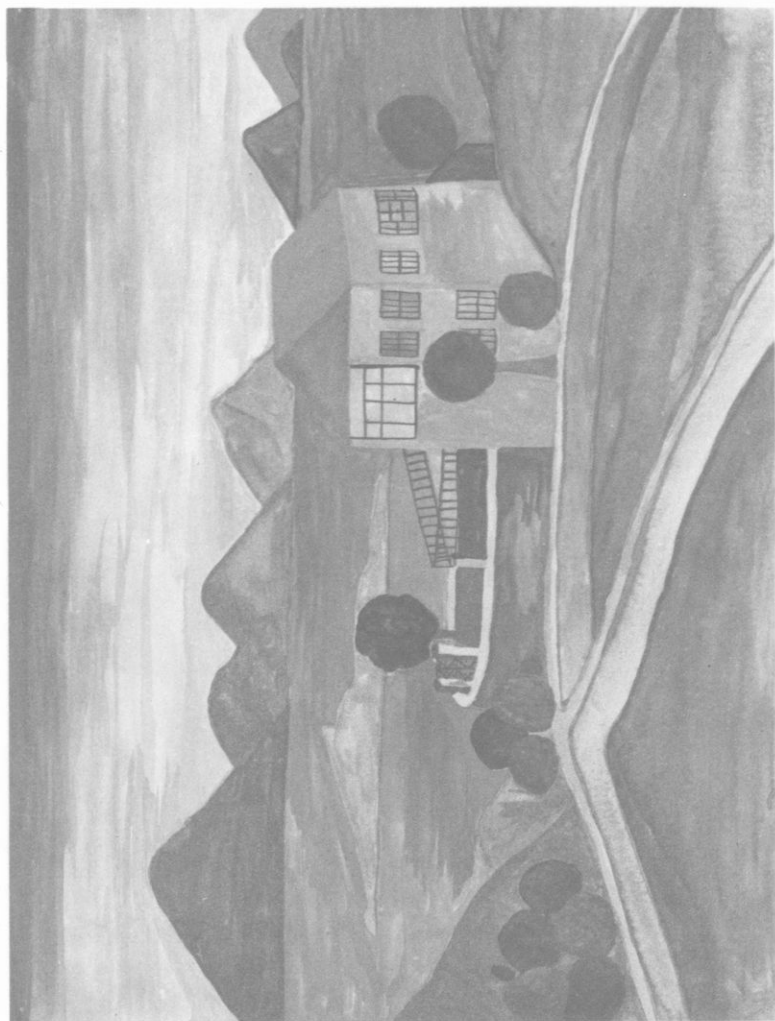
XXIII «Μιὰ πόλη τὴ νύχτα» (Παστέλ) ⇨
Πεζάνου Λιλὴ
Τάξις Γ'
Ἑλληνογαλλικὴ Σχολή
«Ἅγιος Ἰωσήφ» Ἀθηνῶν

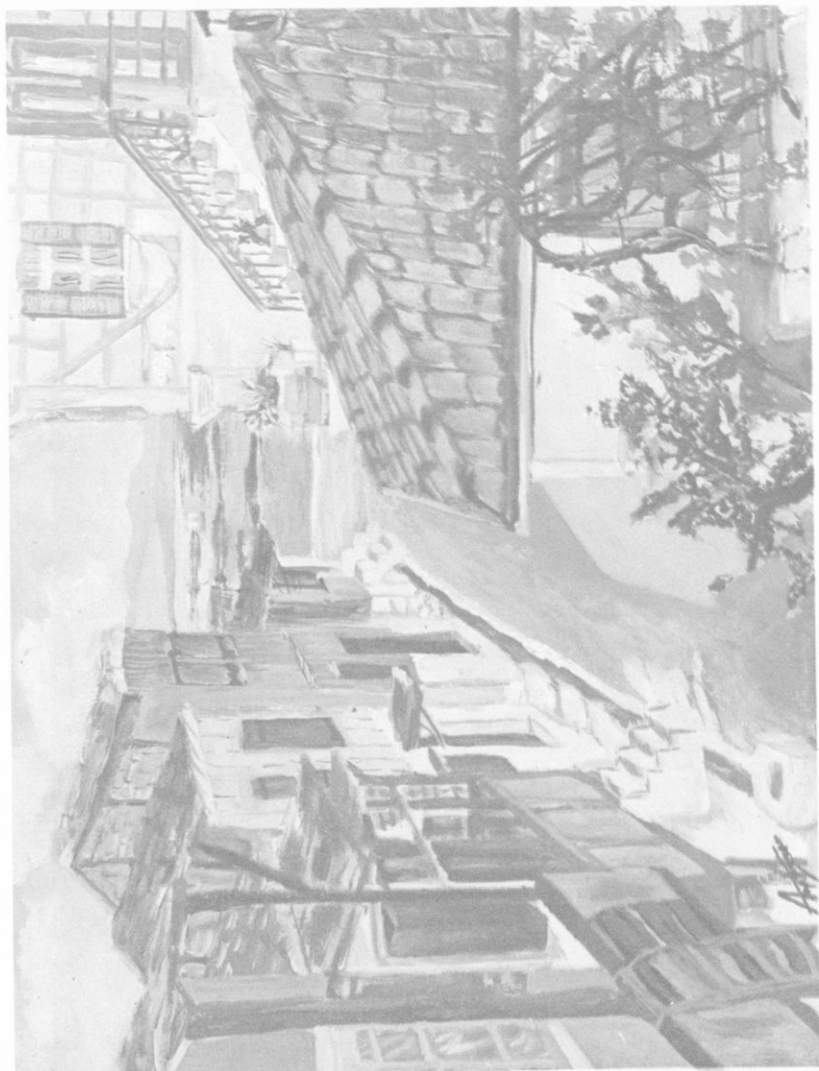
XXIV «Ἀπὸ τὴν ἄμυνα τοῦ Μεσολογγιστοῦ» (Τέμπρα) Ϛ
Σταματέρης Στυλιανός
Τάξις Γ'
Γυμνάσιον Λήμνου

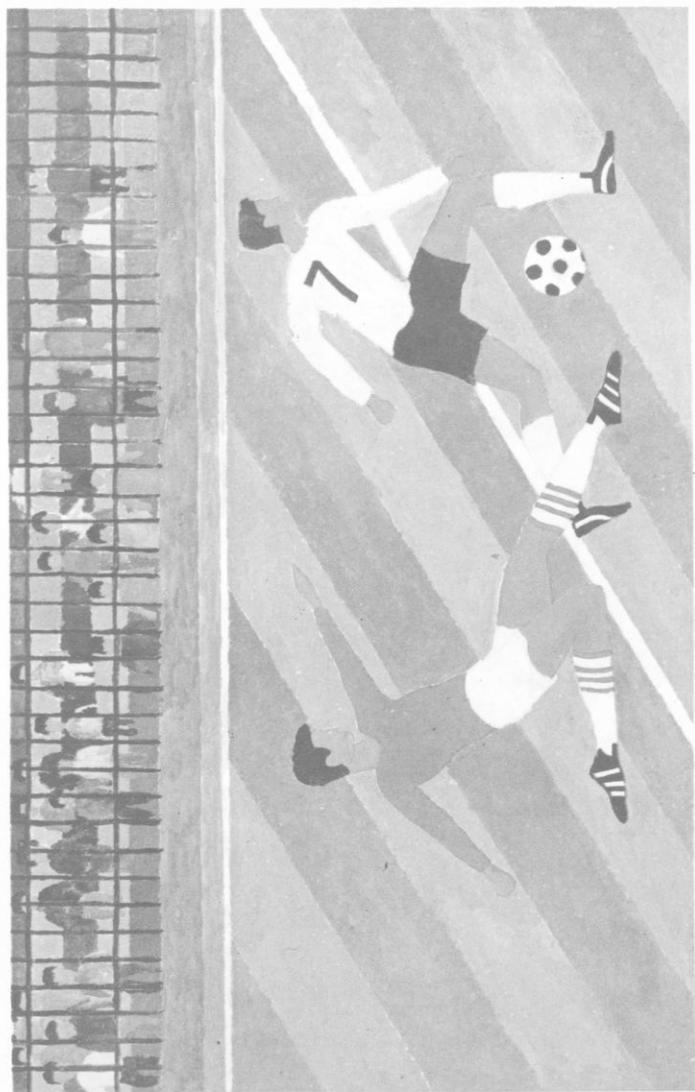
XXV «Τοπίο» (Τέμπερά)
Σακκᾶ Μαργαρίτα
Τάξις Γ'
Ι' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

XXVI «Λευκαδίτικη γειτονιά» (Τέμπρα) ◇
Περδικάρη Αύρηλία
Τάξις Γ'
ΙΕ' Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

XXVII «Ποδόσφαιρο» (Τέμπερα) ⇨
Βόσικας Εὐάγγελος
Ἰωνίδειος Πρότυπος Σχολή Πειραιῶς

XXVIII «'Αποκριά» (Τέμπρα) ♪
Τριανταφυλλίδης Νικόλαος
Τάξις Δ'
Γυμνάσιον Ἀρρ. Κηφισιάς

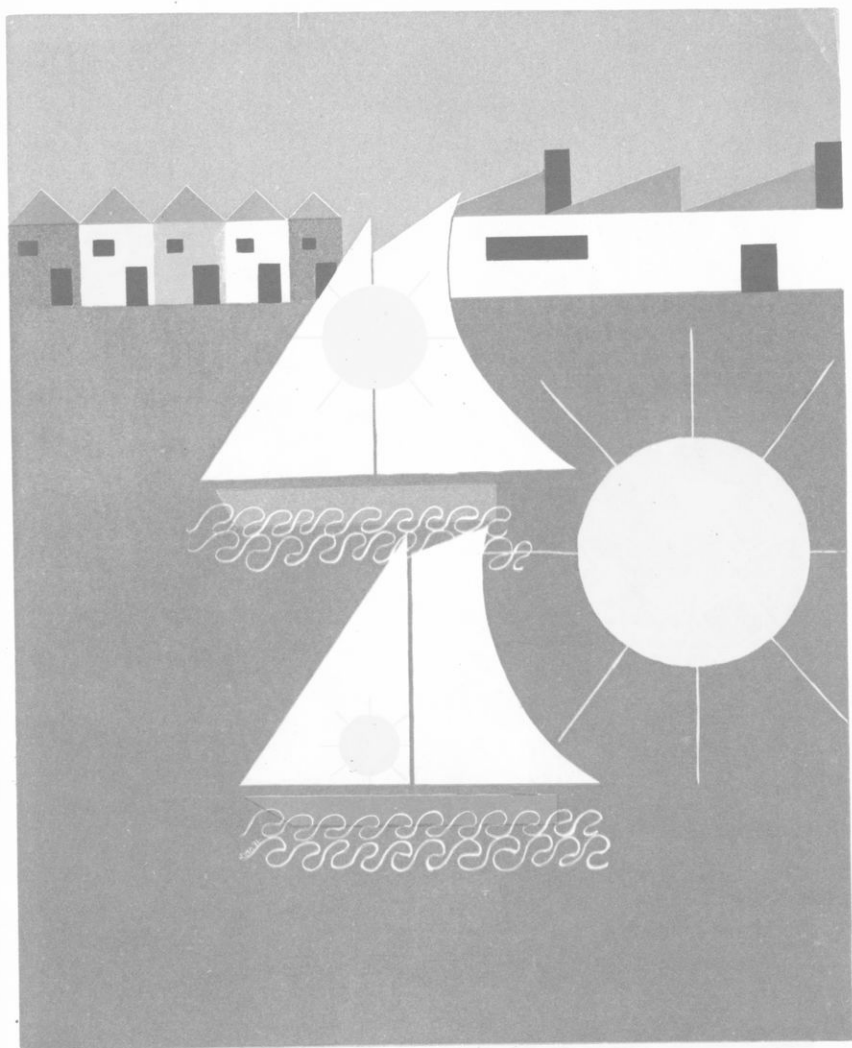

XXIX «Σύνθεση» (Τέμπερα) ♪

Σκληροῦ Μανίνα

Τάξις Δ'

Β' Γυμνάσιον Θηλέων Πειραιῶς

XXX «Παλαισπωλείο» (Μαρκαδόρος) ♣

Ρίτσου Ἐλευθερία

Τάξις Δ'

Μικτὸν Γυμνάσιον Καρλοθαίου

XXXI «Παραλία» (Τέμπερα) ◊
Ροδίτη Μαρία
Τάξις Δ'
Ἑλληνογαλλικὴ Σχολή
«Ἰωάννα Δ' ΑΡΚ» Πειραιῶς

XXXII «Τὸ λημέρι:» (Τέμπερα) ⇨
Πολυχρονιάδης Παναγιώτης
Τάξις Δ'
Πειραματικὸν Σχολεῖον
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

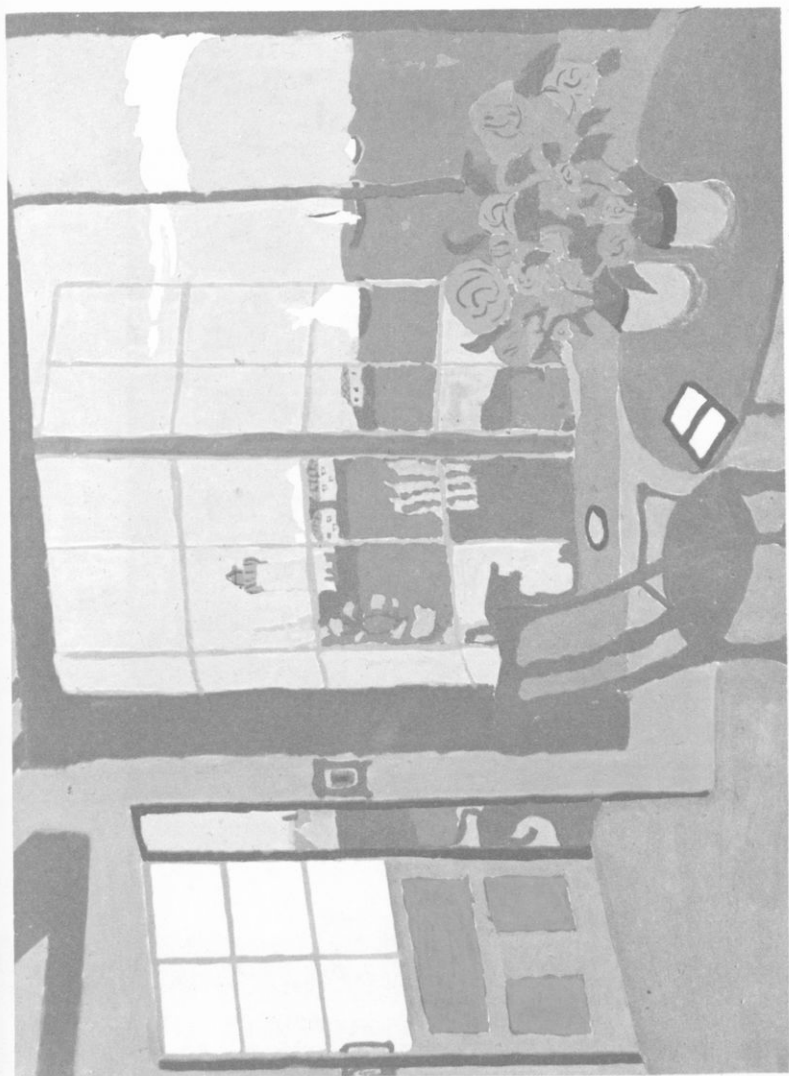

XXXIII «Ἀπὸ τῆ βεράντα» (Τέμπτεφα) ♡

Πουδαρά Μαριάνθη

Τάξις Ε'

Μικτὸν Γυμνάσιον Ἀγιάσου Λέσβου

XXXIV «Δάσος» (Έλαιογραφία) ◊

Δεμερτζής Κων/νος

Τάξις Ε΄

Α΄ Γυμνάσιον Ἀρρένων Χαλκίδας

XXXV «Νεκρὴ φύσις» (Κραγιόνι) ϙ
Πατακιάρια Γεωργία
Τάξις Ε'
Α' Γυμνάσιον Θηλέων Πατρῶν

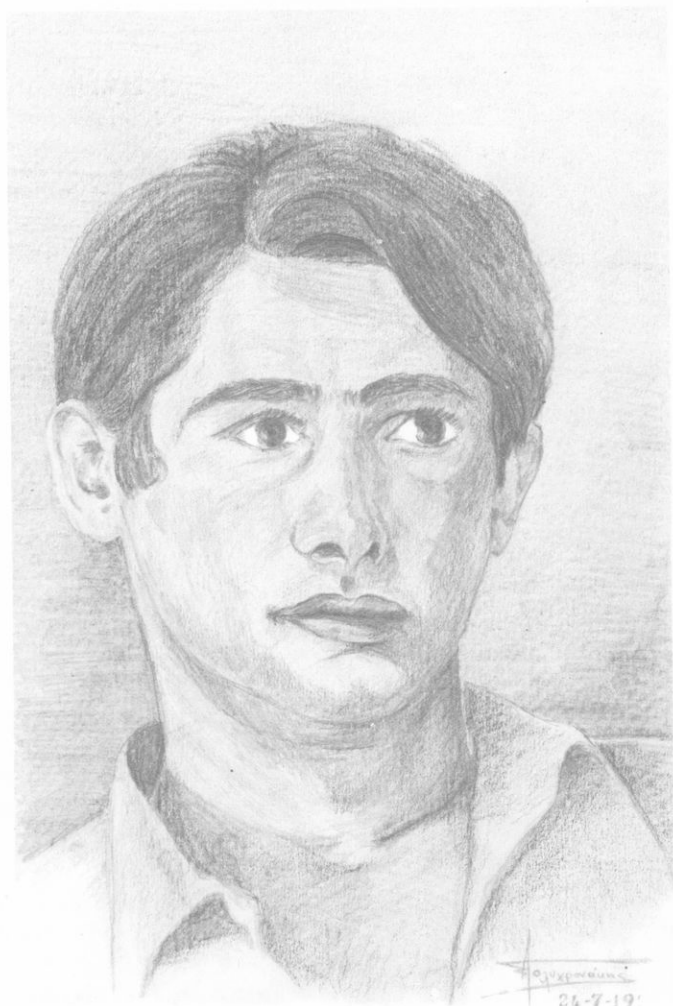

XXXVI «Θερτισμός» (Τέμπερα) ♪
Τσούτσου Ἀγθούλα
Τάξις Ε'
Ἰδιωτικὸν Γυμνάσιον
Γ. Κηροπλάστου Σέρραι

XXXVII «Ὁ ἀδερφός μου» (Μολύβι) ◊

Πολυχρονάκης Σταῦρος
Γυμνάσιον Ἀρρένων Ζωγράφου

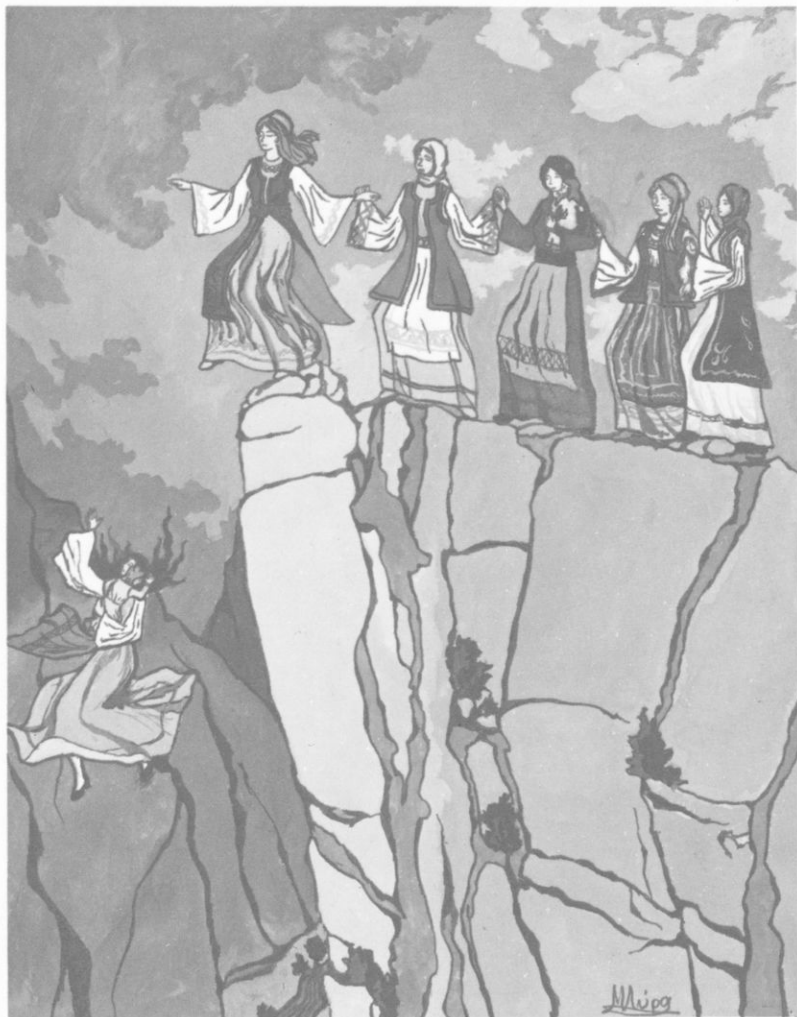

XXXVIII «Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου» (Τέμπερα) ♪

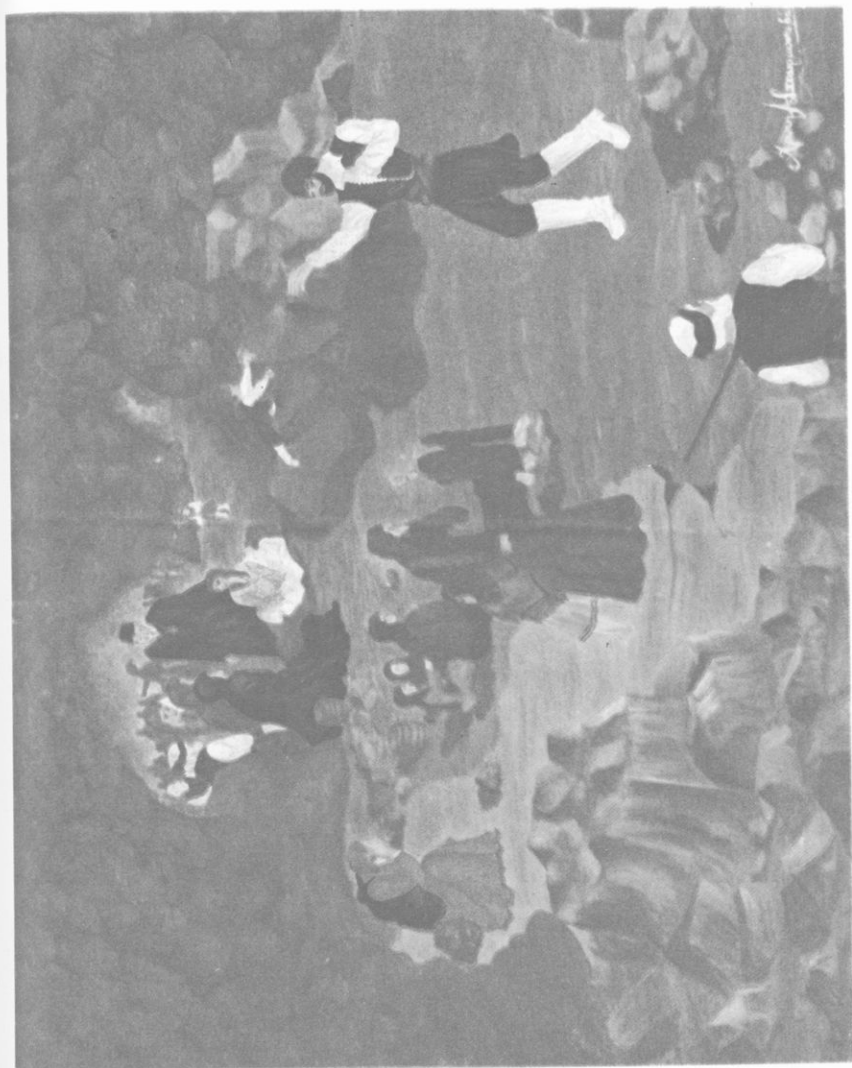
Λύρα Μαρία

Τάξις ΣΤ΄

ΙΣΤ΄ Γυμνάσιον Θηλέων Ἀθηνῶν

XXXIX «Ὁλοκάτωμα» (Ἐλαιογραφία) Ϛ
Σταυριανουδάκη Χρυσούλα
Τάξις ΣΤ'
Οἰκονομικὸν Γυμνάσιον Ἑρακλείου

XL «Διακοσμητικό — Βυθός» (Τέμπρα) ⇨
Κουλιέρη Μαρία
Τάξις ΣΤ'
Α' Γυμνάσιον Θηλέων Χανίων

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I	Υδρα	Λινάρδου Παναγιώτα
II	Πορτραίτο	Ζερβουδάκης Βασίλειος
III	Ἀγωνιστὲς τοῦ 21	Παπαδόπουλος Κων/νος
IV	Τὸ πανηγύρι στὸ χωριὸ	Χάλαρη Καλλιόπη
V	Ποτάμι στὸ δάσος	Γονέος Ἰωάννης
VI	Παρηγοριὰ	Ντοκατζῆς Δημήτριος
VII	Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεο- λόγος	Βισκαδουράκης Νικόλαος
VIII	Ἀπὸ τὸν ἀγώνα τοῦ 21	Γιαννόπουλος Θεμιστοκλῆς
IX	Ἡ παρέλαση	Γραμμένου Σοφία
X	Ἡ Ἀνάσταση	Γραμμένου Σοφία
XI	Σύνθεση	Ἀλαμάνου Ἐλισάβετ
XII	Τοπίο	Παπαγεωργίου Χρήστος
XIII	Μάχη Ἑλλήνων καὶ Τούρκων	Μελισσουργου Μαρία
XIV	Θερισμὸς	Περάκης Πέτρος
XV	Ἄνθη	Σακοράφα Μαρία
XVI	Τελετὴ	Ντούγκα Ἰωάννα
XVII	Διακοσμητικὸ	Τσαλίκης Ἰωάννης
XVIII	Νεκρὴ φύση	Σκαρπερὸς Ἰωάννης
XIX	Ἡ μπουγάδα	Ἀσημακοπούλου Θεοδώρα
XX	Χωρική	Καναβὸς Γεώργιος
XXI	Τοπίο	Διαμαντοπούλου Παναγούλα
XXII	Στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ	Πράπα Θεοδώρα
XXIII	Μιὰ πόλη τὴ νύχτα	Πεζάνου Λιλὴ
XXIV	Ἀπὸ τὴν ἄμυνα τοῦ Μεσο- λογγιοῦ	Σταματέρης Στυλιανὸς
XXV	Τοπίο	Σακκά Μαργαρίτα
XXVI	Λευκαδίτικη γειτονιά	Περδικάρη Αὐρηλία
XXVII	Ποδόσφαιρο	Βόσικας Εὐάγγελος
XXVIII	Ἀποκριὰ	Τριανταφυλλίδης Νικόλαος

XXIX	Σύνθεση	Σκληροῦ Ματίνα
XXX	Παλαιοπωλεῖο	Ρίτσου Ἐλευθερία
XXXI	Παραλία	Ροδίτη Μαρία
XXXII	Τὸ λημέρι	Πολυχρονιάδης Παναγιώτης
XXXIII	Ἀπὸ τὴ βεράντα	Πουδαρά Μαριάνθη
XXXIV	Δάσος	Δεμερτζῆς Κων/νος
XXXV	Νεκρὴ φύση	Πατακιάρα Γεωργία
XXXVI	Θερισμός	Τσούτσου Ἀνθούλα
XXXVII	Ὁ ἀδερφός μου	Πολυχρονάκης Σταῦρος
XXXVIII	Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου	Λύρα Μαρία
XXXIX	Ὁλοκαύτωμα	Σταυριανουδάκη Χρυσούλα
XL	Διακοσμητικό-Βυθός	Κουλιέρη Μαρία

ΕΞΩΦΥΛΛΟΝ: Ἀναστ. Μουσταφάλλος

ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ: Ἀναστ. Μουσταφάλλος - Ἀρία Κομιανοῦ

ΕΚΔΟΣΙΣ Α' 1976 (III) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 30.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2367 / 17 - 1 - 1974

Ἑκτύπωσις - Βιβλιοδεσία : «ΧΡΥΣ. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ» Α.Ε.

25-0/77

